
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 15 19 01 007 7

seyāhat-i kübrá

سیاحات الکبری

ارمغان سلیمانی بارگاه سلطانی

اثر

سلیمان شکری.

سنهٔ هجریه ۱۳۲۵ میلادیه ۱۹۰۷ — 1907 г.

پترسبورغ

عبد الرشید بن عمر ابراهیموف افندینڭ غلازوفسکی جاده‌سنده ۱۲ نومرولی الکتریق مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر.

Типографія А. О. Ибрагимова. С.-Петербургъ, Глазовская 12.

مقدمه

جناب حقك وارلغنى وحدانيتنى علو قدرتنى خلقتنده‌كه تكملدن استدلال ايدن نوع بشر رحم مادر ايله مقبره آراسنده‌كه كذران حياتنه مشابه مجارىء مياه مثللو منبعيده منصبى كبى ظلماته مربوط حالى احوال سالفه ايله مقابله‌لشديرمينجه قراكولقده‌كه استقبال دها نه‌لر طوغوره‌جغنى كورمميان بصيرتنى كچمشدن عبرت آلمق صورتيله روشنلشديرمكه مجبور اولديغى ايچون خيالنى صحنهٔ حاله دوكيلان سيلابهٔ آتى‌يى لاينقطع يوتديغى حالده ينه طولمق و طويمق بيلمز اشتهاسى سكونت بولماز ماضينك بطن خفاسنده متراكم وقايع دهورى تحرى و تدقيقدن بر درلو آييره‌ماز. بعديت معينه طرفينده برى ماضى ديكرى آتى كبى كورينان الكتريق منظومه‌لرندن متحصل قوهٔ غير مرئيه‌يى ميانده ناقل اسلاك معدنيه‌يه مشابه حالى بويله كچمش ايله قارشولاشديران فكرينك اقتباس ايلديكى شرارهٔ ضيا ظلمات استقبالى ياروب درونده بووارلانه كلان وقايع مستوره‌يى ظهورندن اقدم رؤيته باشلاينجه‌يه دكين «ولقد كرمنا بنى آدم» نص جليلنك سرينه مظهر و مستحق اولاميه‌جغنى بيله‌رك آدميتله علاقه‌سنه دال ادراك علويسنى آرتيرمق اوغورنده اوغراشمقدن اصلا يورولماز.

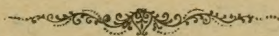
خصوصات سائره‌يه حد معروفندن زياده حصر ايديلنجه طورغونلغه يوز طوتان دوشونجه‌سى طبعاً ميال معيشتاً محتاج اولديغى مسئلهٔ مبحوثه‌دن مقتبس بارقهٔ معارفله بالعكس قوتله‌شير. بو انوار مكتسبهٔ فيوضاتك مفكره‌سنه انعكاسنى متعاقب قلبنده انشراح روحنده انبساط طويمق كبى لذائذ معنويه ايله غشى اولور. ماسبقك عماق خفاسندن چيقارديغى در حقايق نوريله تقابل ايتمينجه بصرك كوره بيلديكى دائرهٔ محدوديتى ادراكدن اصلا قورتيله‌ميان ذهننى بويله غنجه كبى آچوب زنده‌لشديران قوهٔ معنويه ايسه انجق حالى بلغ ايله مشغول ماضينك تراجم احوالى ديمك اولان صحائف تاريخيه ايدوكنى بيلديكندن بو منظومهٔ مرأنى احتياجى نسبتنده بر ايستكله مطالعه و تدقيقه قويه‌رق ميدانه چقاره‌جغى نتائج محققه‌يى حاله ميزان استقباله رهبر اتخاذ ايدينير.

قصیر الادراك جهلا آره‌سنده کلام فارغ دینلان بو صیقل عقل تاریخك تفسیری مورخین عالیهمم ایله جغرافیون ذیفنونك معاون و مخبری آنجق سیاحتنامه‌لر اولمسنه مبنی ملل متمدنه رحلتنامه‌لر مطالعه‌سیله مشغول سیاحته صوکدرجه مراقلی سیاحلره فوق الغایه محب و معیندرلر. واضع اساس تمدن واعظ استقامت ناشر ادب، منبع علوم، مشوق استحصال فنون، سائق معارف، معدن اخلاق حمیده، ناظم احوال امم، رهبر راه هدایت، معلم آدمیت، بادیء رفاه حیات، باعث سعادت دارین ایدوکی تسلیم کردهٔ ازکیای عالم دین مبین محمدیه‌یی مؤمن بولنمق نعمتیله مباهی ملل معظمهٔ ناجیه‌دن هر فرد رجل «و جعلناکم شعوباً و قبائل لتعارفوا» فرمان منیفیله مکلف اولدیغی فرض مطلقی ادا ایچون گزمگه مالاً و جسماً غیر مقتدر و یاخود اسباب سائره‌جه معذور ایسه سیاحتنامه‌لری گوز گزدیرمگه دیناً مجبور حکمتاً محتاجدر.

شرف نسبتیله فخر موفور ایلدیگم قوم نجیب عثمانی دائرهٔ تمدنده خطوهٔ ترقی آتان ملل فاضله‌دن بولندیغی حالده ایچمزدن افراد امتی ایقاظ عزمیله دور عالم کلفتنه قاتلانه‌جق همتلی بر سیاح چیقه‌رق کتبخانه‌مزه مفصل بر سیاحتنامه اهدا ایده‌مامشدر. السنهٔ غربیه‌یه آشنا ادبامزك آثار اجنبیه‌دن بالترجمه موقع استفاده‌یه قویدقلری پراکنده‌لرده ایسه عالم اسلامیته متعلق مواد مهمه مفقود و مکتومدر. دار الکتبمزده‌که بو ناقصه‌دن طولایی مفردات احوالنی مطالعه صورتیله بحق مطلع اولامدیغم قطعات دنیایی قسماً دور ایدرك «سیاحات الکبری» عنواننی حائز شو رحلتنامه‌یی بونجه ادبایه قارشو قلمه آلمغه جسارتلنمکلکمدن متحصل تقصیراتم حسن نیتمه باغشلانه‌رق یاکلاشی تصحیح، نواقصی اکمال بیوریله‌جغنه امینم.

دیننه دولتنه صدقی ثابتلرك محبلرینه‌ده معین خالق لم یزلدن بو بابده توفیق دیلر، افاضل عظامدن عفو بکلرم.

قارچین زاده سلیمان شکری

سیاحات الکبری

ارمغان سلیمانی   بپایگاه سلطانی

کشور کشالق داعیه‌سندن قورتیله‌میه‌رق سطوتنی قارشولامغه جسارتلندکجه آجی تجربه‌لره اوغرایان نیچه دول وملوکڭ (۱) عصرلرجه سرفرو ایتدیکی اورنك عظمته جهانگیرانه مهابت نشین عز واجلال اولان ذات قدسیت صفات خلافتعظمی وسلطنتی جامع بر ظل یزدانی بولنمسندن متحصل قوهٔ قاهره‌سیله آسیا وآفریقا قطعه‌لرینی وآوسترالیادن معدود — صومطره — جاوه — بورنیو — سیلیب — میلانیزیا — مالیزیا — پولینزیا — هبریت — کالیدونیا — ماریان — کارولین — جزائر الملوك — مثللو بحر اوقیانوسڭ زنکین اطه‌لرینی ونصف آوروپایی تماماً طوتوب شرف تابعیتنه گیرمك اوغورنده مفتخرانه جان فدا ایتمك ایچون او مقام معلانڭ یالکز فرمان جلالتعنوانته منتظر عالم اسلامیتڭ سراپا قاپلادیغی سکسان طقوز ملیون کیلومترو محیطنده‌که بو ساحهٔ فسیحه‌یی بر ملیار یوز یتمش بش ملیون سکنه‌سی ایله رایت ظفر آیاتی آلتنده بولندیرمق استعدادینی بحق حائز دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ مهد ظهوری اولمق مناسبتیله قدسیتی درکار آناطولی

---

[۱] مؤسس بنیان سلطنت غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینڭ بروسه‌یی فتحندن فاتح جنتمکانڭ استانبولی استلاسنه دگین شرقی روما ایمپراطورلغی مقامنه قاعد قیصرلر ایله طربزون روم ایمپراطورلغی قره قویونلیلردن اوزن حسن، آل قرەمان وبونلره بگزر نیجه‌توره‌دیلر بلغار، صرپ، اولاح، روس، نمسه قراللری، وارنه‌ده قوصوه، مکررا محو وپریشان ایدیلان آوروپا قوای عمومیه‌سی و بالاخره آل رمضان، آل ذوالقدریه، مصرده تفرد ایدن دولت چراکسه، ایرانده پرتو آلان، آل صفویه‌دن شاه اسماعیل شاه طهماسب وخلفالری، متغلبه‌دن نادرشاه، یمنده اجرای شقاوتله مشغول آل مطهر، تونس و جزایر جهتلرنده ایقاع مظالم ایدن اسپانیول وحشیلری اولوقتڭ از کلتره‌سی صاییلان وندیکلیلر، موره شبه جزیره‌سنه یرلشان ایتالیانلر، قانونی دورنده ماجارستان بوهمیا هرسك قراللری، فرانسه قرالی فرانسوا ژوزف، آلمانیه ایمپراطوری اون آلتنجی شارلگن وبتون آوروپا وهندستانده پورتکیزلر، سودان ایله حرارك فتحنده حبش نجاشینی، بالاخره پروت نهری کنارنده بالطه‌جی محمد پاشایه امان دیلان روسیه ایمپراطوری بیوك پترو و ایمپراطوریچه قترینه . . . الی اخره . . .

قطعهٔ مبارکه‌سنڭ جنوبنده واقع قونیه ولایتنه مضاف حمید آباد سنجاغی ملحقاتندن اگیردیر مسقط رأسم بولنمق حسبیله مبدأ سیاحات اتخاذ قلندی.

سوابق احوالی پك شانلی اولان قصبهٔ مذکوره الحالة هذه اوچنجی صنف بر قضا مرکزی ایسه‌ده موقعنڭ لطافتی اهمیت تاریخیه‌سی شایان تذکاردر. میلاددن یگرمی ایکی عصر اقدم عراقدن آناطولی‌یه ورود ایدن لید قومنڭ آثار باقیه‌سندن اولان بو قدیم مملکت سلاطین سلجوقیه‌دن الب ارسلانڭ کشورکشالغی هنگامنده روماليلردن نزع ایدیله‌رك ملك اسلامه الحاق اولنمش ایدی. بو سد سدیدی اله کچوردکدنصوکره آسیای غربی فتوحاتنی ازمیر کورفزینه دگین سهولتله توسیع بیوران مغفور مشارالیه آفتاب محمدیه‌یی اشراق غرمیله چین جهتنه متوجهاً حرکت و آزربیجان جوارینه مواصلت بیوردقلری صره‌ده غیوبتندن استفاده ایدیله بیلور خلیاسیله اردولری باشلرنده بالذات بولندقلری حالده بغتة تجاوز حدوده جرأت کوستران روما ایمپراطوری اورمانوس ایله متفقی روس قرالنڭ قوای کلیه‌لرینی اخلاط و ملازگرد صحرالرنده قارشولایوب دریالر کبی موج اوران بو مخالفین فرقه‌لرینی یگرمی دورت ساعتده تدمیر و بقیة السیوف ایله او عهدشکن حکمدارانی اسیر وجهانی لرزان ایتمش ایدی.

بویله بر هیکل شهامت و شیر صولتڭ احفادندن بولندیغی حالده خط رجعتنی تأمیندن عاجز و حتی ارزاق و مهمات کافیه‌دن محروم بر صورت غیر منتظمه‌ده اوزرینه گلان درت بچق تاتاری قارشولامغه جسارت ایده‌میوب تاج و تختی براقه‌رق سلف ذیشرفنڭ شکرانهٔ ظفر نتیجه‌سی قید اسارتدن درحال عفو و عالیجنابلغی سائقه‌سیله هنوز آزاد ایلدیکی قیصر روم عائله‌سی نزدینه جان آتان سلطان علاء الدین بن کیقبادڭ جبانتی یوزندن قونیه سلطنت اسلامیه‌سنڭ سقوطنی متعاقب بر موهبهٔ سبحانی اولارق شرفظهور ایدن خاندان جلیل العنوان عثمانینڭ رونق ویردیکی تخت خلافته جلوسی اعتباریله اوچنجی پادشاه شوکتپناهمز خداوندگار غازی علیه رحمت الباری افندمز حضرتلرینڭ فرمان فرمالغه باشلادقلری زمان سعد اقترانده دربار شوکتقرارینه یوز سورمگه اراضیء وسیعه‌سنی تسلیمه گلان حمید اوغلی نام دیره بگی حضور معالیموفور همایونلرینه لطفاً قبول ایدیله‌رك طرف اشرف شهنشاهیلرندن احسان بیوریلان مبالغ وغیره ایله حوالیء مذکوره صاتون آلنمسی اوزرینه چوقدنبرو تابعیت پرمفخرتنه گیرمك اشتیاقنده بولنان سکنهٔ شجیعه او یونتوك متغلبه الندن مرحمة قورتارلمش و بو متین قلعه ینه شوکتلو بر پادشاهڭ

ملك عالمكيرانه‌لرى عداده بولنمغه شرفى آرتمغه باشلامش ايدى.

ريم پاپالرك تشويقى ايله آوروپانك هر طرفندن قيام ايدوب اوگلرنده يورودكلرى غازى رهبر اتخاذ ايدينه‌رك بلاد اسلامه سيلابهٔ خوفناك كبى اولانجه شدت و سرعتيله لا ينقطع دوكيلان اهل صليب سرسريلرينك يابيله بيلدكلرى يرلرده ايقاع ايلدكلرى فاجعه و وحشتلرده وعندمجه آنلردن دها شنيع اولان تيمور ائيملك آسياى صغرايى بويدن بويه طوتوب انواع خباثت و شقاوته قويولديغى او مشئوم گونلرده مردانه مدافعه‌لر ابرازيله بو خونخورا مهاجملردن هيچ بريسنه تسليم اولميان اگيردير دين و دولتك اعتلاء شانى اوغورنده اوغراشان دلاوران دهرك ازقديم اجتماعگاهى واردوى اسلامك اك جسيم مهمات مركزى ايدى.

امثالى كوروله‌مدك بر كثرتله آقين آقين گلان صليبيونك تدميرينه شتاب ايدن قليج آرسلان سلجوقى حضرتلرى استحكاماتنك متانتنه گووه‌نه‌مديكى قونيه شهرندن خاندان و خزائنى قالديروب بو قلعه‌يه نقل بيورملرى آناطولينك اك مهم ومدافعه‌لى مواقع حربيه‌سندن ايدوكنى تصريحه حاجت براقماز. صليبيون نام كافرانه‌سيله معيوب حشرات مرقومه‌نك ايكى مليون قدرى قارشولرينه چيقان شجعان مسلمينك كسكين قليجلريله كورلجه طوغراندقدن و بر چوغى آچ و صوسز گبردكدن صكره قورتيله بيلنلرى آغيزلرينك طاتنى آلارق مقهوراً چكلدكلرى زمان پرمسرته دگين مرور ايدن مدتى عائلهٔ مشار اليها بوراده گچيروب شهرى سنه‌لرجه شرفلنديردكلرى معلوم و مشهوردر. سلچوقيلرك زوالندن دولت ابد مدت عثمانيه‌نك كمالنه دگين آسياى صغرانك اكثر سواحلى روماليلر النده بولنديغى ايچون بو مملكت جنوب آناطولينك عصرلرجه ترصدگاهى و ملك اسلامك اك مشهور سد وشانلى سرحدى ايدى.

اورخان غازى حضرتلرينك هنگام سلطنتلرندن مباشرت اولنوب قانونى سلطان سليمان خان عليه الرحمة و الغفران حضرتلرينك ارتحالللرينه دگين دوام و كوپريلى خاندانك وزارتلرنده تجدد و تمادى ايدن آوروپا جهتى حرب و ظفرلرينك ابتدالرنده يعنى استانبولك فتحنه دگين مشغوليتمزدن استفاده‌يه قالقيشان سودسز قره‌مان اوغللرى پاپا و ايتاليانلرك اغوا و امداديله فرصت بولدقجه هر طرفه هجوم وغاراته متجاسر اولدقلرى حالده بو قلعه‌نك سمتنه بيله اوغرايامامشلر ايدى.

وطنك محافظه‌سنه عصرلرجه گوگس گران بو آرسلان مأواسنك تراجم احوالنى مجهوليتدن قورتارمق وجهه‌دن اولمغله قبل الاسلام نه حالده ايدوكنى ايضاح آسياى غربينك سرانجامنى تصريحه محتاجدر.

آسیای غربینڭ احوال تاریخیه و سیاست سالفه‌سی حقنده‌كه معلومات عاجزانه‌م بر وجه آتی خلاصهٔ عرض وتقدیم اولنور.

(آسیای عثمانی)

بر قدیمك اڭ ممتاز محللرنده لله الحمد مهم و جسیم اراضیلره مالك دولت قوی الشوكهٔ عثمانیه‌نڭ یالڭز آسیا جهتنده واقع ملك وسیعی شمالاً بحر اسود و بحر مرمره، شرقاً قافقاسیا ایله عجمستان وخلیج فارسی، غرباً اطه‌لر دڭزی و بحر احمر، جنوباً بحر عمان ایله محدود درت ملیون بشیوز بیڭ كیلومترو محیطنده و عموم آوروپانڭ نصفی راده‌سنده اولوب براديلیشنده‌كه اختلاف طبایع اقتضاسنجه تقسیمات جغرافیه‌سی — آناطولی — كردستان — و — حوالیٔ ارزنجان — عراق — الجیره — بر الشام — بلاد العرب — نامليله يدی اقلیمه تفریق ایدلدیكی جهتله بو عظیم احاطه‌لردن بریسنی تشكیل ایدن آناطولی یوز اوتوز بیڭ كیلومترو مربعنده و سطح بحردن بیڭ مترو مرتفعدر.

(آناطولی)

آناطولینڭ طوفاندن اولكی احوالی مجهولدر. بعد الطوفان بر بچق عصر قدر نوع بشردن خالی قلان بو اقلیمه ایلك دفعه گلوب مسكن طوتان بنی سامدن لیدیوندر. بونلر اسلاف قوم الاقدمیندن اولوب بلاد كلده و رأس العین جهتلرندن یعنی عراق قدیم‌دن گلمشلردر. تاریخ ورودلری میلاددن ایكی بیڭ ایكی یوز سنه اقدمدر. اسكی وطنلرندن انفكاكلرینڭ اسباب موجبه‌سی نمارده‌نڭ ریاستلری آلتنده تشكل ایدوب تمدن و معارفجه خیلی ایلرولیان حكومتلرینی یعنی گلدانیٔ قدیم سلطنتنی آزربیجاندن قیام و هجوم ایدن بنی یافثڭ استیلا و تملكی اولمشدر.

لید قومی یڭی وطنلرینڭ اعماریله مشغول وآزادهٔ حال یشامقده‌لر ایكن ملوك عراقڭ طبقهٔ اولاسنی اورته‌دن قالديروب بابل دیارنده دولت میدیه نامیله یڭی بر حكومت تشكیل ایدن بنی یافث چوق سورمكسزین بو فرقه‌نڭ دخی اوزرینه یورویوب آناطولینڭ شرق و شمالنی كاملاً ضبط ایله قیزیل ایرمغی حد فاصل یاپمشلر ایدی.

وقوعات مبحوثه آسیای وسطی و شمالیده متمكن بنی یافثڭ اقوام غربیه اوزرینه

يورومليرى يعنى طوفاندن هنوز قورتيلان امم سالفه ايچون باشقه‌جه بر طوفان صاييلان آغازهٔ هجرتلرى هنكامه‌سندن براز اول ايسه‌ده چوق آره‌لى دگلدى.

(بعد الطوفان آناطولى‌يه يرلشان اقوامڭ جنس و قدملرى)

آناطولينڭ ايلك سكنه‌سى اولان ليد قومى آثوريلردن و بالآخره شوكتله گلوب شرق و شماله يرلشان ميديون بنى يافثدن يعنى اتراك الاوليندندر.

تركلرڭ جهانى صارصمغه باشلادقلرى بو تاريخده آتنه و موره جهتلرى انساندن خالى و صاحبسز بر اراضى اولوب يونانليلرڭ اسمى بيله يوق ايدى.

آناطولينڭ اعمارندن بر عصر صكره شعبات اتراكدن بلاسج قومى آسيادن موره شبه جزيره‌سنه گچوب آلتى عصره يقين اوراده اقامت و اجراى حكومت ايتمشلر ايسه‌ده مؤخراً ميانه‌لرنده ظهور ايدن تفرقه وعدم اتحادى يوزندن موجوديت قوميه‌لرى تزلزله اوغرايوب نهايت سلطنتلرى منقرض و نسللريده منقطع اولمشدر.

بلاسجيون صنعت و تجارتجه عصرينڭ فريدى غايت فعال و مترقى بر قوم اولمغله مورا حواليسنى يوليله اعمار ايتدكدن باشقه آناطولى و ايتاليا جهتلرنده دخى مهم مستملكه‌لر وجوده كتورمشلر و حتى فرانسه‌نڭ اڭ مهم اسكله‌سى اولان مارسليا شهرينى بنا و تأسيس ايتمشلردر.

آناطولينڭ منبت و مدافعه‌لى محللرنده آلان مشهور و اوران تعبير ايتديكمز خرابه‌لرڭ اكثريسى آنلرڭ آثار باقيه‌لرندندر.

يونانستانده واقع — كميكنته — برنيشته — آرغوس — سيكيونته — اورخومنيته — قبصه‌لرى دخى قوم مذكوردن قالمه‌در.

مدللو جزيره‌سنڭ امم ماضيه زمانلرنده معروف و تاريخده مقيد نام قديمى قوم مرقومڭ اسمنه نسبة بلاسجيادر.

بونلرڭ شوكتى زائل اولدقدن نيچه زمان صكره هيلينيون يعنى اسكى يونانيلر طونه واديسندن قالقوب موره جهتلرينى غصب و تملك ايدينمشلردر.

له طرفندن گلدكلرى زمان غايت جاهل و نادان اولان يونان قديمده بالآخره گوريلان فضيلت طوتدقلرى ديارڭ ايلك سكنه‌سى بلاسجيونڭ يعنى اتراك الاولين بقاياسنڭ ارشادى سايه‌سنده‌در.

بو صره‌ده اطه‌لر دكزنده واقع جزائر فنيكه‌ليلر آغريبوز وآتيكه جهتلری مصر مهاجرلری اللرنده ايدی.

تركلره عربلره فنيكه‌ليلره قبطيلره قارشو كنديلرينی قديم و مصدر مدنيت كوسترمك و حتی آناطولينك صاحب اولی سوسنی ويرمك استيان يونانيلر دها ميدانده يوق ايكن يعنی ميلاددن بيك بشيوز اللی آلتی سنه اقدم آتنه شهرينی بنا و تأسيس ايدن مصر مهاجرلرينك رئيسی شيكروب نام ذاتدر. رئيس مرقوم مصرك طنطا مديريتنه تابع كفر الزيات قبصه‌سنه اوچ ساعت بعيد صالحجر قريه‌سندندر.

اتراك الاولين ايله گلدانيلرك قبطيلرك فنيكه‌ليلرك نشر انوار مدنيته توسيع معارف وعمران بلاده چاليشدقلری مسعودانه يشادقلری شو پارلاق عصرلرده يونانيلر اسم و موجوديتدن بالكليه محروم اولدقلری حالده رطوبتلی لهستانك مستكره مغاره‌لرينه صوقولارق وحشيانه اوقاتگذار ايديلر.

بين العوام جينوز تعبير ايديلان بلاسج قومی بقاياسنك ارشاديله نيچه زمان صكره كنديلرينی طوپلايوب وارلغنی وصفنی مربيلرندن اشيتدكلری آناطولی‌يه آياق باصمه‌لری هرقلينك ياپدقلری تراواده حربندن صكره يعنی ميلاددن بيك يوز سكسان دورت سنه اقدمدركه تركلرك بو قطعه‌يه يرلشملرندن طقوز يوز اون آلتی سنه صوكره ديمكدر. بو تاريخدن آلتی يوز يتمش سكز سنه صكره يعنی قبل ميلاد بشيوز آلتيده دارای اول بن جوستاب و اوچيوز يگرمی دورتده دارای ثانی‌يه غلبه چالان اسكندر ثالث بن فيليب ثانی و يوز يتمش سكزده رومايلر گلمكله بو ممر وقوعات راست گلان اقوامه صيق صيق انتقاله باشلايوب خرابه يوز طوتمش ايدی.

زمان جاهليت عربلرينك يعنی بين النهرين و تدمر جهتلرنده خيمه نشين يشايان قبائلك دخی بو بدبخت اقليمه ايكيده بر هجوم و غاراته دادانملری رومايلرك سيأتده پويان اولدقلری ادواره مصادفدر. شو تاريخدن يعنی رومايلرك ورودندن آلتی يوز طوقسان سكز سنه صكره اسلاميت شرف ظهور ايتمكله شرقاً چين طوپراغنه شمالاً سيبيريا صحرالرينه غرباً مغرب اقصايه و اورادن پيره‌نه طاغلرينك شمالنه طوغرو ضياء شمس كبی سرعت خارقه ايله ايلرولمگه باشلايان اردوی موحدين امويه مروانيه و خلفاء عباسيه دورلرنده بو قطعه‌يی دخی سراپا چيگنايوب اسكداره قدر طوتمش و دها صكره‌لری مغوللر يعنی سلچوقيلر و بونلرك زوالنه يقين عثمانليلر كلوب ميلاددن ايكی بيك ايكی يوز وشرف قدوملرندن اوچبيك دورت يوز سنه

اقدم اجدادلرینڭ یعنی بنی یافثدن میدیونڭ اشغال و اعمار ایلدکلری بو اراضیٔ وسیعه‌یی بالاستحقاق وارث و صاحب اولمشلردر «و تلك الایام نداولها بین الناس».

شوكتلو پادشاهمز السلطان الغازی «بیوك عبد الحمید خان» ثانی طول الله عمره وابد سلطنته افندمز حضرتلری اوتوز سكز یاشنده ایكن تخت عالی بخت عثمانی‌یه جلوس بیوردقلری یوم مسعودده تبركا آلنان فطوغراف همایون جناب خلافتپناهی‌یی قارئین كرامڭ انظار مسرتنه عرض ایله فخر موفور ایلرم.

خلقتدن هجرتڭ یدنجی عصرینه گلنجه‌یه دگین گذران ایدن بونجه اعصار ظرفنده یكدیگریله چارپیشان شرق ایله غرب اقوامنڭ باشلوجه دارالحربی كسیلان آناطولی دولت قوی الشوكهٔ عثمانیه‌نڭ شرفظهور و استقرارینه دگین استیلا قتل عام و غارات مثللو فلاكتلردن اصلا قورتیلامامشدر.

آلطی عصردنبرو نائل اولدیغی امن و امان مجرد توفیقات سبحانیه‌یه مستند شوكت عثمانیه سایه‌سنده حصوله كلمشدر.

شوكتلو پادشاهمز السلطان الغازى «بيوك عبد الحميد خان» ثانى زاده الله عمره وشوكته افندمز حضرتلرى اون بش ياشنده بر شهزادهٔ جوان بخت ايكن تبركاً آلنوب والدكثير المحامد حضرت خلافتپناهيلرى جنتمكان غازى سلطان «عبد المجيد خان» افندمز حضرتلرينه رفع وتقديم قلنان فطوغراف همايون جناب ملوكانه لرينى قارئين كرامك انظار مسرتنه عرض ايله فخرموفور ايلرم.

(آناطولينڭ تقسيمات قديمهٔ سياسيه‌سى ايله سكنهٔ سالفه‌سنڭ مستقلاً ساكن اولدقلرى محال)

شرقدن غربه ممتد طولى آلتى يوز عرضى دورتيوز ميل چكن آناطولى اليوم — خداوندكار — قسطمونى — طربزون — سيواس — انقره — قونيه — اطنه — آيدين — جزاير بحر سفيد — سيسام — ازميد — بيغا — ناملريله جسيم طقوز ولايت بر امارت ايكى مستقل سنجاغه منقسم اولوب ازمنهٔ قديمه‌ده معروف تقسيمات اداريه و سياسيه‌سى بروجه آتى تصريح اولنور.

ليديا ياخود ليسيا — تكه سنجاغى ايله آلمالو جهتلرى

پنفيليا — علائيه سيليتى ارمناك و حواليسى

اينشيل — آناطولينڭ جنوب شرقيسى يعنى سيسدن ديوريكه دگين متمد اراضى

استانبول بوغازندن آورو‌پایه گچوب یونانیلری ازن دارای اول بن جوستاب.

میزیا — بالیکسری سنجاغی

هیلسپون — بیغا سنجاغی حوالیسی

آفریچیا — قونیه آقسرای اگیردیر کوتاهیه آفیون قره حصاری جهتلری.

بثینا — تخمیناً طربزون اونیه نیکسار اربعه طوقاد قره حصار شرقی آماسیه قوجه ایلی جهتلری

بفلاجونیا — قسطمونی طاش کوپری سیناب صامسون کنغری حوالیسی.

قبادوسیا — قرەمان نیگده قیصری سیواس جهتلری

سیلیسیا — اطنه طرسوس مرسین سلفکه حوالیسی

(آنا طولینڭ تقسیمات سیاسیه‌سنی بو یولده اجرا و توسیم)

(ایدن امم سالفه ایله اراضیلرینڭ تفریقی)

لیدیا یاخود لیسیا، پنفیلیا، سیلیسیا، آفریچیا احاطه‌لرنده آناطولینڭ ایلك سکنه‌سی اولان لیدیون یعنی لوط قومی ساکن و هجرتلری آننده تشکیل ایلدکلری حکومت لیدیه حکمنده ایدیلر. بثنیا، بفلاجونیا، قبادوسیا جهتلرنده لیدیوندن براز صکره کلان مید قومی یعنی اتراك الاولین ساکن اولوب بلاد گلده‌یی آثوریلردن اخذ و تملکلرنده موصل شهری مقابلنده واقع ینوه‌ده تشکیل ایلدکلری حکومت میدیه‌یه مربوط و آسوده نشین ایدیلر.

ایتشیل، میزیا، هیلیسپون، لیزیا، یونیا، ایولیده، دوریده جهتلری ایله اطه‌لر دکزنده واقع لمنوس، لیسپوس، شیو، ساموس، کوس، جزائر، اسپورات طرفلرنده اولا فینیکه‌لیلر بعده موره‌ده آلتی یوز سنه حکم سوران بلاسج قومنڭ انقراضنی متعاقب ظهور ایدن یونانیلر متمکن ایدیلر.

(حکومت لیدیه)

طوفاندن یوز قرق سکز سنه صکره آناطولی‌یه هجرت ایدوب نوع بشردن خالی بولدقلری جهتله بالانتخاب جنوبنه یرلشان لید قومنڭ تشکیل ایلدیکی بو حکومت اون درت عصره یقین مدت مدیده‌یی حالت ابتدائیه‌ده گچورمش ایسه‌ده بالآخره گوزینی آچوب تمدن و معارفجه خیلی مراحل قطع ایتمش ایدی.

شو تيقظى سايەسندە موجوديتنى كوسترمكە تاريخجە شهرت آلمغە گون بكون ارتقايە باشلامەسى ميلاددن سكز عصر اقدم وقوعبولمشدر .

ازميرڭ اللى ميل بعدندە واقع «سرديس القديمە» (١) خرابەسى وقتيلە شانلى بر شهر اولوب بو دولتڭ مركز كرسيسى ايدى .

اسكندر كبير ايلە اربيل اوودسندە ياپديغى محوك محاربەدە مقتول دوشان داراى ثانى

مورخينك بيوك اسكندر وحتى اسكندر ذوالقرنين تعبير ايتدكلرى اسكندر ثالث بن فيليب ثانى داراى ثانىيە اربيل اوزرندە محو وپريشان ايدن مشار اليە اشقودرە داخلندەكە اقچە حصارلى فيليب ثانينك اوغلى اولوب يونانيلرك ادعالرى وبعض بى وقوف مورخينك اكلاتمق استدكلرى كبى روم دگل آرناؤددر .

(ليد قومنڭ آناطولىيە ورودلرندە ياپدقلرى تشبثات ابتدائيە)

آناطولينڭ بعد الطوفان ايلك صاحب و سكنەسى اولمق شرفنى حائز ليد قومنڭ حين ورودلرندەكە هيئت اجتماعيەلرى كوچبە حالندە اولمغلە مزرعەدن زيادە مرعايە مراقلى ايديلر .

بو اقليمە نيسان ابتدالرندە آياق باصدقلرى حالدە بردنبرە يرلشميوب اغنام و مواشيلرينڭ فصول اربعەدە بارينە بيلمسنە الويرشلى مناسب بر محل بولمق مجبوريتيلە آلتى آى طولاشديلر .

قطعەنڭ شرق شمال و غرب جهتلرينى نظر امعاندن كچوردكدن صكرە قاسم ابتدالرندە يتشدكلرى حوالىء جنوبيە آرزولرينە تماماً موافق دوشمكلە توطن و اعمارە قرار ويرديلر .

ايام صيفيەيى گچورمك ايچون انتخاب كردەلرى اولان محال آفريچيا اقليمندە

---

(١) ساحلى قربندەدر .

واقع یوقارو کوکدره، جیره و حاووتلی یایلالریله اکیردیرك غربنده کائن نجامعلی یایلا و قیشلاق اتخاذ ایدندکلری یرلر ایسه آیدین و مغنیسا اووه‌لریله آشاغی کوکدره وانطالیه وادیلری ایدوکی حوالیٔ مذکوره‌نڭ هر طرفنده مشهود آثار باقیه‌لرندن استدلال اولنمقده‌در. یکدیگرینه غایت یقین و ملاصق اولان بو جنت آسا یایلالرده یاز کونلرینی طوپلیجه کچوردکلری حالده وقت شتانڭ حلولنده آیدین و انطالیه جهتلرینه چکلمك مجبوریتنده بولنملرندن طولایی قوتلری ایکی‌یه آیریلیور ایدی.

چوقدنبرو ذهنلرینی طیرمالایان شو محذورك اوکنی آلمق یعنی جناحینی برلشدیروب ضعف و تهلکه‌دن قورتلمق طریقلرینی تأملده‌لر ایکن میدقومنڭ آناطولی‌یه ورودلری خبر دهشتی شایع اولمغله قیشلاق و یایلاقلری نڭ وسطنده واقع اکیردیر موقعنه عاجلاً بر قلعه یاپه‌رق مرکز اتخاذ ایدیندیلر. بونلرك موقع مذکوره یاپدقلری ایلك قلعه اسکی حصار تعبیری الآن بافی قبرستانڭ قاپلادیغی یر ایله اطرافنده واقع محلا تڭ مبنی بولندقلری قیالقلردن بالاعتبار شمالاً قره ده‌نڭ اوستونه شرقاً تکیه مکتبندن حاجی شیخ محله‌سنڭ نصفنه جنوباً یللی بیلان و خضر الیاس نام مغاره‌یه قدر ممتد واینك دکزی حوالیسنی کاملاً محیط ایدی.

اسکندر دها کنج ایکن پدریله مناورهٔ عسکریه‌ده حاضر بولنوب اردو خلقنك بینه‌مدیکی سرکشی بر آتی صواریلرك اللرندن الەرق شو یولده قوشدیردیغی صره‌ده پدری فیلیب ثانی طرفندن « اوغلم ماکدونیا تاجی سڭا آزدر کیت کندیکه لایق بر تاج تحری و تدارك ایت » کلام تقدیریه‌سنه مظهر اولمش ایدی.

لیدیون گندیلرینی بویله بر مرکزه ربط و تقویه ایتدکدن صڭره عقبکیرلری اولان مید قومنی یڭی و طنلرندن دفع و تنکیله قرار ویروب مقابله‌لرینه چیقمشلر ایسه‌ده قوتلرینڭ عدم کفایه‌سنی اثنای راهده آگاه اولوب چارپیشمغه گوزلری کسمدیکندن مقدما ذکر اولندیغی اوزره آناطولینڭ قسم علیاسنی آنلره براغوب قیزیل ایرمغی حد فاصل یاپمق سیاستیله ایشی طاتلی‌یه باغلایه‌رق کورولتیسز دونمکه موفق اولمشلر ایدی.

شو مصالحه‌دن صڭره قومین مذکورتین ارەسنده حاصل اولان امزیجه و مخادنت

عصرلرجه دوام ایتدیکی ایچون بو هنگام آزاده‌گی ظرفنده طرفینڭ نفوسلری فوق المأمول زیاده‌لشه‌رك اراضیلرینڭ استیعاب ایده‌میه‌جگی درجه‌یی بولمشدر.

لیدیونڭ حین ورودلرنده‌که نفوس آفریچیا حوالیسنده واقع بو نجه یایلالرڭ بر قاچنی بیله طولدیره‌مدیغی حالده نسللرینڭ شو صورتله آرتمسی اوزرینه آز زمان ایچنده غرباً آیدین جنوباً آلمالو و انطالیه جهتلرینه دگین ممتد جولانگاهلرینی تماماً قاپلادقدن باشقه انقره‌دن بالابتدار سیوریحصار و آقشهر حوالیسی ایله بگشهرینڭ غرب و اگیردیر کولنڭ شرقندن بالمرو تکه و ایچ ایل سنجاقلرینی طولاشه‌رق اطنه قیصری دارنده دیوریك اوزری ارضروم اراضیسنه قدر اوزایان طوروس سلسله‌سنی بویلی بوینجه طوتمشلردر.

قوم مذکور گوچبه حالنده ایکن اینك دگری نام بایره انشا ایلدکلری ایلك قلعه‌یی حسب الایجاب تحصن فکریله یاپدقلری جهتله درونده متحفظلره مخصوص قلبه‌لردن بشقه ابنیه یوق ایدی. دور تمدنلرینڭ برنجی پادشاهی هواردیس نام ذات طرفندن بالآخره بنا ایدیلان اگیردیر گولنڭ شمدیکی بولندیغی برده و فلك آباد نامنده بر شهر عظیم ایدی.

بونجه عصردنبرو صو آلتنده قلان شهر مذکورڭ اماکن عالیه‌سی حالا محو اولمیوب قوراقلق سنه‌لرده گولڭ عمقی تناقصه باشلادیغی زمانلر گمیدن قعرینه دقت ایدن ملاحینڭ انظار حیرتلرینی چارپمقده‌در. بو مملکتڭ صویه غرق اولمسنه سبب میدیون ایله طقوز سنه سوران تروواده حربنی قزاندقدن صوگره یعنی میلاددن بیڭ یوز سکسان دورت سنه اقدم آناطولینڭ غربنه یرلشان یونانیلردر.

قوم مذکور حیله ایله ضبط ایتدکلری تروواده یعنی چناق قلعه جهتلرنده سکز عصر قدر محصور قالوب توسیع ملکه مقتدر اوله‌مامشلر ایسه‌ده بالآخره قوت پیدا ایدن آثوریلرڭ میدیون اورزینه یورویوب غلبه چالدقلری اثناده مدافعه‌دن خالی بولدقلری قونیه اراضیسنه یرلشدکلری زمان یعنی میلاددن اوچ بچق عصر اقدم اطرافده‌که صولرڭ قورودلمسی ایچون بر مجلس فنی تشکیل ایتدیلر. بونلر بطاقلغڭ نه یولده چکلمسی لازمکله‌جگی خصوصنی عریض و عمیق تذکردن صکره قرار قطعی‌یی امضا ایتمکده‌لر ایکن مجلس مذکوره داخل و حاضر بولنان افلاطون شهیر «چقور اووه الدن کیتدی!» دیو باغیردیغی مشهوردر.

حکیم مشار الیهڭ سویلدیگی چقور اووه فلك آباد شهرینڭ مبنی بولندیغی موقع یعنی اگیردیر گولنڭ الحالة هذه استیعاب ایلدیکی اراضیدر. شو وقعه میلاددن اوچ

بچق عصر اقدم وقوعبولمشدر. کولی تشکیل ایدن منبع مسئله‌یی قبل الوقوع کشفده مهارت کوستران حکیم مشار الیهڭ اسمنه نسبته الآن افلاطون صویی یاد اولنمقده‌در.

فلاکت مبحوثه‌یی تأیید ایدر ادلهٔ تاریخیه پکچوقدر. حتی قونیه‌نڭ قدیماً نیسا عنواننی آلمسی اطراف اربعه‌سی بو کولڭ صویی ایله محاط بولنمسندن ایلرو گلمشدر چونکه اطه‌نڭ رومجه‌سی نیسدر. اسکی یونانیلردن شاعر شهیر اومیروس ایله هیرودتس نامون مورخ لیدیا حکومتی اراضیسنه سیاح صفتیله صوقولوب آناطولنڭ قسم اعظمنی تماشا و برنجی دفعه اوله‌رق خریطه‌سنی اخذ ایتدکلری صره‌ده قونیه دیارینڭ وضعیت قدیمه‌سنه یعنی اطرافی اولوقت صو ایله محاط بولنمسنه مبنی کندی لسانلرنجه نیسا تعبیریله قید دوشمشلردرکه دها اولکی اسمی انکیوم ایدی؛ بعده لارنده دها صکره‌لری قونیه دینلمکه باشلانمشدر.

(اگیردیر کولنڭ وضعیت حاضره‌سی)

شمالی افشار اوه‌سی، جنوب شرقیسی بوغاز اوده، شرقی جبل طوروس، غربی الما طاغی سلسله‌لریله محدود اولوب محیطی یوز سکسان کیلومترو، عمقی اون زراعدر.

باشلوجه منبعی افلاطون صویی و آچیقدن افراز اتی جنوب شرقیده کائن کوپری باشی نام محلده‌که ساحلندن طاشوب بوغاز اوه‌یی مجوره جیره طاسماجی اوزری غرباً قطع ایدرك تپه‌لو چایرینڭ منتهاسنده منصب اولدیغی قوغوده گولنی تشکیل ایدن ایرمقدر.---

عاجزانه‌انه ترسیم و کتابه درج ایته‌دیکم خریطه‌ده کوستردیکی وجهله جنوب غربیدن شماله طوغرو ممتد لطیف بر شبه جزیره و بونڭ ایلروسنده تقریبا یوز مترو ارده‌لی و شرقه میال جان اطه و کذا عین استقامت و م.افه‌ده و نیس نامنده دیگر بر اطه دها واردر.

گولڭ قره باغلر نام محلنده‌که شرق ساحلی ایله نهایتنه دوشان نیس اطه‌سنڭ اره‌سنده‌که بعدیت بشیوز متروبه قریبدر. یکدیگرندن مسافهٔ متساویه‌ده اره‌لی اولان بو اطه‌لر ایله شبه جزیره جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغرو گولڭ وسطنه قدر قول آتوب هلال شکل لطیفنی حصوله کتورمشلردر شو وضعیتدن طولانی لدوس و پویرازناملریله ایکی قسم اعتبار ایدلمکده اولان کولڭ منتهای شمالنده حویران نامیله جسیم بر شعبه‌سی دها واردر.

صویی غایت لذیذ اولان بو گولدن کثرتله چیقان بالقلر — چپاق — صیراز —

اگیردیرك موقعی ایله گول، آطه، باغ و طاغلرینك وضعیتنی
ارائه ایدر خریطه‌سیدر.

طراقلق ـ كلتن ـ قاوونه ـ شيشك ـ اگرز ـ نامليه يدى اسم و نوعه تفريق ايدلمكده‌لر ايسه‌ده طراقلق چپاغڭ كلتن صيرازڭ اوفقلرى اولمغله اسماك موجوده اصلاً بشى جنسدر. گولڭ هر طرفنده موجود بو بالقلرڭ باشلوجه صيد اولندقلرى محل جنوب جهتيدر. بيوكلرى مارت اواسطندن مايس غايه‌سنه دگين توپرى باشى دينلان محلده‌كه ساحلدن جنوبه جارى ايرماغڭ باشلانغيجندن قاوونيه و اگرزدن عبارت اوفقلرى ايسه تشرين ثانى ابتداسندن شباط انتهاسنه دگين قصبه‌نڭ شرقه دوشان سواحلدن ـ دوكمه ـ سرپمه ـ باصمه ـ تعبير ايديلور مختلف الاشكال آغلر ايله بلا توقف بيڭلرجه كيلو صيد اولنورلر. قاوونيه‌نڭ بيوگى و اوسقومرونڭ عينى اولان شيشك جنسنڭ صيدى گولڭ صارى قامش نام محلنه منحصردر.

(اسماكڭ اوفقلرى)

چپاقْ ـ طَراقْلقْ

بونلر آچيق مائى و قويى صارى رنكلرده و پوللى اولوب غايت لذيذ و سهل الهضمدرلر.

صيرازْ ـ كَلْتَنْ

بيوكلرى تيمور رنكنده اوفقلرى صارى يه ميال پوللرى خرده و خفيف ايسه‌لرده غايت ياغلى اولدقلرندن بطئ الهضمدرلر بونلرڭ قارينلرى ياردلديغى وقت قاز يمورطه‌سى شكلنده بم بياض و طوپارلاق باغ ظهور ايدر.

(اسماكڭ بيوكلرى)

« قاوونه »

چيروز جنسى اولوب آچيق ماوى و بياض رنكلرده پولسز و صوڭدرجه لذيذدر.

اَگْرَزْ

بياض و آچيق صارى اوله‌رق مختلف رنكلرده خفيف پوللى و هضم خصوصنجه اسماكڭ جمله‌سنه فائقدر.

شيشْكْ

اوسقومرونڭ رنك وجسامتنده و پولسز اولوب نادراً ظهور ايدر. هيئت مجموعه‌سى سمندن عبات و غايت قيمتداردر.

چپاق ايله صيرازڭ اون بش كيلوليسنه بعضاً تصادف اولنور. اوتوز كيلوليسى دخى بولنديغى مرويدر. دائما چيقانلر ايسه اوچ ايله بش و نهايت يدى كيلو

رسنده‌در. بيوك بالقلرك صيدگاهه مقدمهٔ ورودى كلتن‌در.

قيش آوجيلغى ختام بوله‌جغى صره‌ده اوفق بالقلر ميانند ظهور ايتمگه باشلار. بونلر دنيانك اڭ لذيذ بالقلرندندر.

قسم اعظمنى طولاشديغم جهانك اكثر احوالنى نظر امعاندن كچوردم. ژاپونيادن لوندره‌يه بوز ايچنده بالق سوق اولنديغنى رأى العين مشاهده ايتدم.

جوارمزده بولنان ازميرده عادى بالقلرك كيلوسى بشغروشدن اشاغى دوشديگى يوقدر. سببى ايسه سفائنك كثرت ورودى بحريونك چوقجه اكل واشتراسيدر. قار و بوزك مبزول اولديغى اگيرديرده بالقجيلق ايله مشغول اولنلر بو دقايقى دوشونه‌ميوب طوتدقلرى يرده بر قاچ اوقه‌سنى بر متالكه (١) صاتمق كبى غفلتلردن قورتيله‌ميه‌رق مساعيلرينى هبايه ويرمكده‌درلر.

حتى اسپارته و بوردورده سوق ايتدكلرى بالقلرى دخى بوز ايچنده گوندرميوب يوللرده قوقوده‌رق قيمت و اعتبارينى زائل ايدرلر.

حس تجارت دينلان خصلت عالى قوم نجيب عثمانى‌يه عجبا نه وقت نصيب اوله‌جق. فم نبوتدن شرفصادر اولان «الكاسب حبيب الله» مدحهٔ جليله‌سنه مظهريتدن الى الابد محرومى قاله‌جغز. بويله عاطلانه امرار حيات ايتديكمز ايچون عمرمزى يوقلقله كچوريورز. هر طاشنده بيڭ باش فدا ايتديكمز مقدس وطنمزدن اغيار مستفيد اوليور. ملك وسيعمزك اڭ مهم تجارت ميدانلرينى بزلردن خالى بولان اجانب سهولتله يرلشوب بلا مزاحم غصب ايتدكلرى ثروت داخليه‌مزله سعادتلر ايچنده يشايورلر. طالديغمز خواب مديددن اويانه‌رق صنعتمزى ايلرولتوب تجارتمزى بوسنوليلر الندن قورتارميه‌جق اولور ايسه‌ك مأموريت زراعت چوبانلق مثللو مشاغلك كافهٔ ثمر اتى اغياره عائد اولديغنى بيلملى‌يز. زيرا بو مثللو مشغوليتلردن جيبمزده قاله‌جق ثروت عموميه‌مزه منضم و رفاه حالمزى مزداده موجب اوله‌جق مبالغى خارجه براقمامق ايچون طوتيله‌جق اڭ مهم طريق صنعت ايله تجارتدر.

ثمرهٔ سعينك گندنده قالمسنى دوشونوبده بو نازك نقطه‌لرى طوتميان بر ملت جان طمرلرينى كسه‌رك وجودندن خارجه اوغراتديغى سيلابهٔ دمى بيقيدانه تماشا ايدن مجنونلر كبى بقاى حياتنى بكليور ديمكدر.

(گولك غرائب احوالى)

گول بعض سنه‌لر انجماد ايدر. قيشه مخصوص صيد ماهى معطل اولور.

(١) ايكى تين ،كاپك ياخود اون صانتيم .

زیرا اربعین ایچنده گولی قاپلایان بوز بعضاً یتمش گون قالیر. بویله سراپا طوکدیغی زمانلرده رعد و برقی اکدیرر دهشتلی صدالر ایله یکدا نفس آلوب یوکسلمسیله سواحلده بولنان سدلری چاتمەلری و حتی طاغدن یوارلانەرق کنارلرنده قرار قیلان جسیم قیالری بیله یرلرنده اوینادیر. بو طبیعتندن طولایی کنارلرنده سد وریختیم طوتدیرمق امکانسزدر. سراپا منجمد بولندیغی زمانلرده گرك اطەلیلر و گیرك شهر خلقی ایسکمله بیچیمی مربع الشکل تختەلرك آلتنه ایکی عدد اوزون کمیك ربط ایدرك بوز آتی نامیله اوستنه بینر اوجلرنده مزراق واری ومیزمیله تعبیر اولنور دمیر مودول مربوط و بر مترو اوزون ایکی عدد دگنگی اللرینه آلوب بوزه چارپەرق اوزرندن شمندوفر سرعتیله ایستدکلری یره آمد و شد ایدر قایار و اگلانیرلر. سفائنك معطل اولدیغی بو هنگامده اودون و ذخائر نقلیاتنه مخصوص قزاقلر گزدیگی دخی گوریلور. پارسك بوواد بولان اورماندەکی چقورلره قیش گونلری صو صالیویریلەرك طوکدیریلان قلیل الوسعه بوزلر اوزرلرنده اخشاملره قدر آیاق ایله قایان فرانسزلر صحرا قدر گنیش اگیردیر گولنك جام کبی دوز و جلالی اولەرق سراپا انجمادینی گورسەلر لطافتنه حیران قالیر سوینجدن چیلدیرلر. موسم بارانك نهایتنده کنارلری بر مترو چکلدیگی وقت شمال جهتندەکه قسمنك وسطنه طوغرو یاریم میل ایچروسنده و قوش قیاسی نامنده اوفق بر جبل باشس گوسترر. اربعین ایچنده ورود ایدن مارتی قوشلری و بالقجیلر مکه و قره بولاق قوشلری استانبولك سرای برونده و قیز قلەسی آچیقلرنده یاپدقلری نغمات لاهوتیەنك تماشاسنه طویولماز طوپلی اوچوشلرك سمعه خوش کلان آغازەلرك دها لطیفنی بو گولده اجرا ایدرلر.

•

(اگیردیرك موقعی منظرەسی و احوال اخیرەسی)

اگیردیرك شرق و شمالی نامی ایله بنام گول جنوب غربیسی زمرد کبی یشیل اولوقلاجی جبل عظیمی ایله فوقنده واقع سیوری نام وولقان قدیمدر.

اسمندن دخی منفهم اولدیغی وجهله جبل مذکور شکر کلەسی شکلنده و تپەسی الآن دلیکدر. بولندیغی موقعدن یعنی شهرك جنوب غربیسندن بالابتدار انطالیه و آلمالو اراضیسنك شمالنی و دولامار قضاسنك شرقنی طولاشەرق بری مغله دیگری دکزلیده نهایت بولمق اوزره ایکی قوله آیریلان سلسلهٔ عظیمك تأسسنه بادی شدتلی برکانلرك اك صوكی اولوب فعالیتدن قنغی دورده قالدیغی مجهول بو گوه آتشفشان لاو و دومانلرینی آسمانه چیقاردیغی زمانلرده منفذندن صاووردیغی قایاقلر و حرصنك

صوڭ دملرنده قوصديغى مواد معدنيه و صيجاق چامورلر قصبه‌نڭ غربنده واقع يارله و جنوبنده كائن يومرو طاش جهتلرينه ناظر اتكلرينى لبالب طولديرمشدر.

ليد قومنڭ ميلاددن يكرمى ايكى عصر اقدم بو موقعه مكان طوتمسنه باقيلور ايسه جبل مذكور حالت بركانيه‌سنى طوفاندن چوق زمان اول ترك ايتمش اولديغى آڭلاشيلور.

مملكت بو طاغڭ اتكلرندن معدود اينك دكزى و يللى بيلان نامون لطيف بايرلرڭ جنوب شرق و شمال جهتلرى ايله جنوب غربيدن شمال شرقيه ممتد شبه جزيره و نهايتنده‌كه اطه‌نڭ اوزرلرينه مبنى اولوب اون ايكى محله‌يه منقسوم وسكنه‌سنك جمله‌سى اسلامدر.

شبه جزيره‌نڭ منتهاسندن يوز مترو اره‌لى جان اطه اسكانه غير مساعد قليل الارتفاع و طار اولمغله داخلى شنلكسز و فقط انواع اشجار ايله مملوء لطيف بر بغچه حالنده‌در. بونڭ عينى مسافه ايلروسنده واقع نيس نام اطه‌ده جسيم بر اسلام محله‌سى ايله يدى سكز خانه‌دن عبارت بر روم محله‌سى واردر.

ابن بطوطه‌نڭ رحلتنامه‌سنده جيان اطه ديو مقيد جان اطه‌نڭ او زمانلر بو عنوانى آلمسى يا جيادت هواسندن و ياخود هر طرفى اشجار و خضرات ايله مملوء و سكنه‌دن خالى بولنديغى ايچون بيلان و چايان كبى حشراتڭ اكسيك اولمامسندن ايلرو كلمسه جائزدر. عجزه ومساكينى اطعام ايچون اگيرديرڭ هر محله‌سنده اصحاب الخير طرفلرندن وقتيله برر دركاه و عمارت ياپديرلمش ايسه‌ده اوقافلرى اخيراً غائب و مندرس اولمشدر. امتى عطالته سوق ايدن بو مثللو مؤسساتڭ محوى موجب مسرتدر. ليديا سلطنتنڭ صوڭ حكمدارى كيريزوس نام ذات طرفندن قبل الميلاد بشيوز آلتمش دورتده بنا و عملياتنڭ ختامنى متعاقب ميديا ملكى قيريش طرفندن ضبط و استيلا ايديلان ايچ قلعه شبه جزيره‌نڭ اوجنده اولمغله جهات ثلاثه‌سى كول و جنوب غربيسى بيوك شرامپول ايله محاطدر. شهر اسكندر كبيرڭ ضبط و استيلاسندن صوڭره روملر يدينه كچديكى زمان تيمور قاپو محله‌سنڭ اولديغى موقعه قدر بر طيش قلعه دها ياپيلمش و بالاخره روماليلره انتقالنده اسكى حصار نام قلعهٔ قديم ايله برلشديريلوب اينك دكزى جهتلرى دخى صور مذكوره الحاق قلنمشسى ايدى. بر مدت روما سلطنتى حكمنده قالوب بعده خلفاء امويه‌نڭ قبضهٔ تسخيرينه دوشمشدر بالاخره خلفاء عباسيه‌يه و بونلردن دخى سلطنت سلچوقيه‌يه كچديكى ادوارده قبا صقال دركاهنه دكين ايلرولسان دردنجى قات قلعه خاندان جليل العنوان عثمانى‌يه

انتقالنده توسیع ایدیلهرك قپولر نام محله قدر ممتد اراضی‌یی احاطه ایلمشدر. بو مملکتده هفته‌ده بر دفعه اولمق اوزره هر احد گونی مکمل بر پازار قوریلور. شرق و شمالی گول، جنوب غربیسی جبل ایله محاط بولندیغی ایچون مزرعه‌سی ملحقاتده اولمغله شهر خلقی نعمت زراعتدن محروم و عموماً صنعتکاردرلر. قصبه‌نك حوایج غذائیه‌سی یلکن کشاد ایدر قایقلر ایله بحراً افشار طرفندن براً ملحق کویلردن کلور. شهرك احتیاجاتنی مستصحباً پازاره دوکیلان کویلیلر صاتدقلری یاغ یغورط یمورطه بال طاووق اغنام اون ذخائر و حبوبات متنوعه و هر درلو کراسته و سائره‌یه مقابل آلاجه بز آیاق قابی آوانیء نحاسیه معمولات نسجیه و صناعیه‌دن نه‌یه محتاج ایسه‌لر اخذ و عودت ایدرلر. بو جهتله پازاری چوق ایشلکدر. احد گونلری حمید آباد بوردور و حوالیسندن خیلی بازرگان ورود ایدر. طرز عتیق قلعه‌لرك لغوندن ایکی یوز اللی سنه اقدم اگیردیرك پازار موقعی گولك جنوب غربیسی ساحلنده و شهره یاریم ساعت بعید کاربان سرای نام محلده ایدوکی بعض اوقافیه‌لرده محرردر. اولوقتلر پازار محلنك بویله اوزاق بولندیرلمسی اخذ و اعطا بهانه‌سی ایله اطرافدن کله‌جك بر طاقم مجهول الاحوال آدملری قلعه و شهر ایچنه صوقمامق احتیاطنه مستند اولدیغی شبهه‌سزدر.

دولت ابد مدت عثمانیه‌نك قدرت وسطوتی بحر عماندن ویانه و ساقسونیا جهتلرینه و مغرب اقصادن عجمستانك جگرنده واقع زنجان شهرینه دگین ممتد ساحهٔ فسیحهٔ عالمی طوتوب شعشعهٔ شوکتی گوزلری قماشدیردیغی هیبتی جهانی لرز ایتدیگی زمان بشاشت نشانده آناطولیجه هیچ بر خوف و تلاش وبو مثللو احتیاطلره اعتنالره اصلا لزوم قالمدیغی ایچون اهالی‌یه تسهیلات اولمق اوزره پازار موقعی کاربان سرایدن مملکتك کنارنده و اغا محله‌سی نام سمتده واقع درنك (١) چشمه‌سنك بولندیغی موقعه نقل ایدلمشدر. ایکی عصردن زیاده بو سمتده دوام ایدوب بعده شهرك وسطنده واقع جامعکبیر جوارینه قالدیریلان پازار مذکور پارچه‌سندن دکان اوگی چارشوسی یقین وقته دگین باقی ایدی. شمدی یالکز بر بربر دکانی قالمشدر. اگیردیر خداوندگار غازی حضرتلرینك عزم عالمگیرانه‌لری ایله ملك عثمانی‌یه الحاق اولندیغی زمان بشاشت نشانده محافظلغی طرف اشرف حضرت پاشاهیدن ایکنجی شهزاده‌لری ییلدیرم بایزید خان حضرتلرینه توجیه وعنایت بیورلمش ایدی. دها

(١) درنك طوپلانمق، طوپلانلمق، درلمك معناسنه صرف ترکجه بر کلمه اولمغله اگیردیر اهالیسی جمعه ... الان دیرنك تعبیر ایدرلر. روز مذکوره بو نامی ویرملری تجار ایله ملحقات خلقی پازارك صبحنده حاضر بولنه بیلمك اوزره یوم الاحددن برگون اول اوچ قوچ ورود ایدوب طوپلاندقلرندن کنایه وشو معنایی افهام ایچوندر.

صكره‌لری سيدم پاشا مسيحی پاشا و امثالی اعاظم رجال محافظلقلرنده بولنمشلردركه شو حال مملكتك اهميت قديمه و عظمت سابقه‌سنی دليل جليدر . سيدم پاشانك ناميله بنام محله‌يه ياپديرديغی جامع شريف ايله مسيحی پاشانك قبه‌لی محله‌سنده انشا ايتديرديكی مكتب ابتدائی مرحومان مشار اليهمانك اسملريله موسوم و الآن باقی و معموردرلر .

ازمير كورفزندن چين حدودينه دگين ممتد ممالك وسيعه‌ده فرمان فرما بر سلطنت عظمی ايكن كهنه جهانك هر دم گوسترديكی انقلابا تندن قورتيله‌ميوب پارچه‌لانان ملكی كيت كيده آناطولينك قسم جنوبيسنه منحصر قالان دولت سلجوقيه اهل صليب مهاجماتنه‌ده اوغرادقدن صكره بسبتون ضعفه يوز طوتوب نهايت محو و منقرض اولديغی صره‌ده علائيه جهتلری قره‌مانليلردن يوسف بك انطاليه حواليسی حميد اوغللرندن يونس بك زاده خضربك اگيردير يلواج قره آغاچ اسپارته بوردور حواليلری دين‌دار بك زاده اسحق بك آفيون قره‌حصاری طرفلری مشار اليه ابو اسحق بگك برادری محمد چلبی لادق جهتلری ينانج بك ميلاسی حواليسی منتشا اوغللرندن شجاع الدين لارنده قضاسی قره‌مانليلردن بدر الدين بركی جهتلری آيدين اوغللرندن محمد بك باليكسری سنجاغی تيمورخان قسطمونی دياری سليمان بك اللرنده قالدقلری زمان فترتده اسكيشهر و بروسه منطقه‌سيده موئسس بنيان سلطنت غازی سلطان عثمان خان غفره الرحمان حضرتلرينك ظل عدالتلرنده بولنيور ايدی .

هجرت نبويه‌نك يديوز يكرمی آلتی سنه‌سنده مملكتمزدن چيقوب آناطولی‌يه دخی اوغرايان مغربلی ابن بطوطه‌نك « رحلت ابن بطوطه » نامنده‌كه عربی العباره سياحتنامه‌سی هندستانك دگن حيدرآباد شهرنده ايكن كتبخانهٔ آصفی‌يی تماشايه كيتديگمده حافظ الكتب طرفندن ارائه ايديلان اسامیء آثار ميانندە كوزمه ايليشمكله طالب و مطالعه ايتمش ايدم . بو سياح شهير يديوز اوتوز سكز سنهٔ هجريه‌سنده اگيرديره دخی گلوب اولوقت طاش مدرسه‌ده مدرس بولنان حاجی مصلح الدين نام فاضلده مهمان اولديغنی وبو موقعی مركز كرسی اتخاذ ايدينان سلطان ايله كورشديكنی ومملكتك زمان مذكورده‌كه اخلاق و احوالنی اولدقجه ضبط و تحرير ايتمشدر . عصر مذكورده شرقدن جنگيز ، شمالدن هلاكو ، غربدن اهل صليب مهاجمه‌لری يكديگرينی متعاقب وقوعه گلمكله آسيای غربيده‌كه بيوك حكومتلر منقرض اولوب موازنهٔ عالم چيغرندن چيقمش اورته‌لغك امن و اسايشی منسلب اولمش وحشت وفترتلر سنه‌لرجه سورمش هر قصبه سلطان ناميله برر متغلبه اللرنده قالمش ايدی .

مورخیننك طوائف ملوك دوری دیو فصل مخصوص ایله كوستردكلری بو مظلم زمانده حمید آباد و بوردور حوالیسنه مالك دین دار بك زاده ابو اسحق بك دخی كندینه سلطان سوسی ویروب اكیردیری مركز حكومت اتخاذ ایدیمش ایدی. بناءً علیه مرحوم مشار الیه غایت متقی متدین زاهد فاضل و خلق جمیل ایله موصوف و اسمی كبی دیندار مبارك بر ذات اولدیغی ابن بطوطه‌نك افاده‌سندن آكلاشیلیور. اكیردیر سیاح مومی الیهك ورودندن یكرمی بر سنه صكره خاندان جلیل الشان عثمانی‌یه انتقال ایتمشدر. سطوت اسلامیه‌یی اقصی الغایاته یتشدرمك كبی همات خارقه‌لریله دین مبینه بیوك بیوك خدمتلری سبق ایدن نسل پاك عثمانینك اوزرمزده‌كه ظل عدالتنی جناب حق الی نهایت الزمان برقرار بیورسون آمین.

(ابن بطوطه‌نك اكیردیر حقنده‌كه مقاله‌سی)

« وسافرنا منها الی مدینة اكریدور مدینة عظیمة كثیرة العمارة حسنة الاسواق ذات انهار واشجار و بساتین و لها بحیرة عذبة الماء یسافر المراكب فیها یومین الی اقشهر وبقشهر (١) وغیرهما من البلاد و القری ونزلنا منها بمدرسة تقابل الجامع الاعظم بها المدرس العام الحاج المجاور الفاضل مصلح الدین قرأ بالدیار المصریة والشام وسكن العراق مدة و هو فصیح اللسان حسن البیان اطروفة من طرف الزمان اكرمنا غایت الاكرام وقام بحقنا احسن قیام و سلطانها ابو اسحق بك بن الدندار بك من كبار سلاطین تلك البلاد سكن دیار مصر ایام ابیه وحج و له سیر حسنة ومن عادته انه یأتی كل یوم الی صلاة العصر بالمسجد الجامع فاذا قضیت صلاة العصر استند الی جدار القبلة و قعد القراء بین یدیه علی مصطبة خشب عالیة فقرؤا سورة الفتح و الملك وعم باصوات حسان فعالة فی النفوس تخشع لها القلوب وتقشعر الجلود و تدمع العیون ثم ینصرف الی داره و اظلنا عنده شهر رمضان فكان یعقد فی كل لیلة منه علی فراش لاحق بالارض من غیر سریر ویستند الی مخدة كبیرة و یجلس الفقیه مصلح الدین الی جانبه واجلس الی جانب الفقیه ویلینا ارباب دولته و امراء حضرته ثم یؤتی بالطعام فیكون اول ما یفطر علیه ثرید فی صحفة علیه العدس مسقی بالسمن والسكر ویقدمون الثرید تبركاً ویقولون ان النبی صلی الله علیه وسلم فضله علی سائر الطعام فنحن نبداء به لتفضیل النبی له ثم یؤتی

(١) بكشهر دیمك ایستیور. بردەكولك وسعتندن خبری یوق. ذكر ایتدیكی برلره دكین ممتد دكلدر. سفائن كیتسون.

بسائر الاطعمة و هكذا فعلهم فى جميع ليالى رمضان وتوفى فى بعض تلك الايام ولد السلطان فلم يزيدوا على بكاء الرحمة كما يفعله اهل مصر والشام خلافاً لما قدمناه من فعل اهل اللورحين مات ولد سلطانهم فلما دفن اقام السلطان والطلبة ثلاثة ايام يخرجون الى قبره بعد صلاة الصبح وفى ثانى يوم من دفنه خرجت مع الناس فرأنى السلطان ماشياً على رجلى فبعث لى بفرس و اعتذر فلما وصلت المدرسة بعث الفرس فرده وقال انما اعطيته عطية لاعارية وبعث الى بكسوة ودراهم فانصرفنا الى مدينة قل حصار.»

ابن بطوطه‌نك صرف مشهودات اوله‌رق يازديغى شو تفصيلاتدن دخى اكلاشلديغى اوزره وقتيله غايت معمور و تجارتى واسع اولديغى ايچون كوچك مصر دينلمكه باشلايان بو مملكت غافل اهاليمزك امتعۀ اجنبيه‌يه رغبته باشلاديغى تاريخدن بالاعتبار اسكى رونق و شرفنى بردنبره ضايع ايتمشدر. الحالة هذه سكز يوز كسور خانه ايله اوچبيكه قريب نفوسدن عبارت و بو اختصاريله برابر ينه معمور وشرينذر.

كولك ساحلندن بالاعتبار طاتلى بر ميل ايله يوكسلان سويملى بايرلرك ودوزلكده واقع شبهه جزيره‌نك اوزرلرينه مبنى محلاتده عظيم اوچ جامعشريف ايله ايكى مناره اون ايكى مسجد ايكى مدرسه ايكى يوز اون آلتى كتب معتبره‌يى حاوى مزين بر كتبخانه آلتى مكتب ابتدائى بر مكتب رشدى بر حكومت دائره‌سى بر پوسته و تلغراف خانه بر مولوى درگاهى بش خان اوچ حمام ايكى يوزيكرمى بش دكان اون ايكى چشمه وبراز اره‌لى اولان يازله نام محلۀ فرجفزاده بر دبوى همايون كذا بر جامع كبير بر مناره برشادروان و متعدد چشمه بر دركاه مكمل اوچ تربه متعدد بغچه‌لر و كول جهتنه دوشان اشاغى يازله‌ده آثار قديمه‌دن كارگير و فوق التصور عالى بر خانقاه درت تربۀ معموره و متروك بر حمام و بر چوق باغ و بغچه‌لر زمرد كبى يشيل تنزهكاهلر و بو محلات ايله شهر اره‌سنده كائن بابا سلطان ولى حضرتلرينك تربۀ دلارلريله جوارنده بر دركاه و بر مسجد و حالاتى بعده تصريح ايديله‌جك بر سقا خانه ونيس اطه‌سنده برى اسلام ديكرى روم ايكى محله و تخميناً سكسان خانه ايكى جامعكبير بر مناره بر مسجد بر تربه برى مسلم ديكرى غير مسلم ايكى مكتب ابتدائى بر حمام بريس جديد ديكرى پوت پرستلك زماننده انشا اولنمه ايكى روم كنيساسى واردر. ملحقاتى بارله باوللو ناملرنده واسع ايكى ناحيه ايله اوتوز اوچ قريه‌دن عبارتدر. محصولاتدن باشلوجه اخراجاتى انواع حبوبات ايله طعم و رايحه‌سى خوش بال اعلا جنسى آولمق اوزره كليتلو تره باغى آفيون

شمع عسل مازی پلاموط کتره جهری سماق چام ساقزی چیره هر درلو کراسته وتخته و آلات زراعیهٔ خشبیه کورك تکنه چیقریق شمشیر قاشق و کپچه کچی قیلی یوڭ تفتك مختلف الاجناس آو دریلری وخام جلود مواشیدن کچی قیون بقر وطیانیقلی بارکیر استر و امثالی حیوانات اهلیه مصنوعاتدن آلات زراعیهٔ حدیدیه و معمولات نخاسیه مکمل سختیان قوندره چیزمه و امثالی متنوع آیاق قابلری و اعمالات سراجیه هررنك واورنکده انواع جنس آلاجه محکم بز ومنسوجات مطافیه وسائره‌در. ادخالاتی تیمور باقر قلای نیشادیر چیوید طوپان ایپلکی (١) پموق اورغان سیجیم قهوه شکر پطرول غازی صابون کوسله پارلاق سختیان و بهارات عطاریه و ابنیه ایچون الزم هر بویده تل میخلار آوروپانڭ فغفوری و امثالی وای وای چناقلری مقاومتسز و کوز بویاییجی قالب معمولاتیدر. ملحقاتنڭ غایت گور وواسع اورمانلرنده موجود اشجار معروفه چام آردیج قطران قواق میشه قره آغاج شمشیر پینار کورگن چیتلامیك قزلجق میخوش اوروم طودی وآق طوت اخلاط بیانی آرمود تسبی تعبیر اولنور لطیف چیچکلی گونلك آغاجی ایله چالی طاوشانجیل و مرسین طاغ آلماسی و دها بر چوق اجناس و اسمه مقسوم درخت نافعه‌در.

شرقده معروف اوتوز ایکی قسم صنایع صغیره‌نڭ هر صنفنه منسوب عامل ماهر بو مملکتده مع زیادة موجوددر. خارجه سوق ایدیلان کلیتلو زراسته و حبوبات ایچون باشلوجه بندر انطالیه اولمغله افشار جهتلرندن دخی قایقلر ایله کلوب تراکم ایدن ذخائری اسکلهٔ مذکوره‌یه نقل ایتمك ایچون کل یوم قطار قطار ورود ایدن عظیم الجثة یوروك دوه‌لری اورته‌لغی قاپلار شهرڭ اسواقنی گچیلمز بر حاله گتوریر بو سوقیات تشرین اول اواسطندن مارت غایه‌سنه دکین کمال گرمی ایله دوام ایدر. کراسته نقلیاتی ایسه چیل ایچندن بالمرور انطالیه کورفزینه دوکولان آقصو نهری واسطه‌سیله موسم بهارده اجرا قلنور. صنایع نسجیه‌نڭ من القدیم مترقی اولدیغی بو مملکتده منسوجات اجنبیه‌یه اصلا احتیاج یوق ایکن تعصب قومیه تعقل منافع وطنیه دینیلان خصلت ممتازه‌دن محروم ملاحظه‌سز تجارلرمز اوچ آیده بر ازمیره دوکیلوب اللرنده‌که ثروت داخلیه‌یی اجنبی مغازه‌لرنده چوروك بزلره دگیشه‌رك چولخه اصنافنڭ باشنه یوکلر ایله بلا کتورمکده و سنه‌لرجه اسکیمك و صولمق بیلمیان یرلی قماشلرڭ سورومنه مانع اولمقده مداومدرلر. سایه‌سنده کچیندکلری قزاندقلری دیارڭ فقر و مذلته اوغرامسی کبی مهلك مضرتنی

(١) فابریقه‌ده بوکولان خیط محکم ومنتظمه بو نام ویرلمکده‌در.

تجارت اجنبی خدمتکارلغنی کاسبلك ظن ایدن بو غافللر امتعهٔ خارجیه‌نك صرف و استهلاکنه پك متهالك بولندقلرندن طوپلادقلری پاچاورالری بیچارکان فقرایه صاغلامق قصدیله ــ چفتجی اوکار ایسه عالم اوکار ــ ضرب مثلنی پاپاغان کبی بلله‌یوب ایکیده بر تفوه ایتدکلری حکمت فروشلقده بولندقلری باشی آغریتدقلری زمان — ارباب صنعت شریکزدن قورتیلور ایسه — جوابنی ویروب انتباه حاصل ایتدیرانمز یوقدر. بونلردن مال آلان یالکز زراع دکلدر. امثك بونجه مشاق و مساعیسنه مقابل میدانه کلان ثروت داخلیه‌مزی وطنده ابقا ایتدیره‌جك اولان صنوف سائره‌نك اوکملرندن نه ایچون فائده بکله‌میورلر. مضرتی منفعت ظن ایدن بو سرسم تجارلرمز اجنبی مغازه‌لرنده آوروپا ذخیره‌سنك دخی بولنه‌جغنی بیلسه‌لر چفتجیلرمز حقنده حسن نیتدن بالکلیه عاری و مجرد اللرنده‌که امتعه افرنجیه‌یی الدن چیقارمق اینتره‌سونه معطوف اوله‌رق یاریم آغزله اظهار ایتدکلری بو توجهیده یاپمیه‌جقلرینه قطعیاً امین اولملی یز. حمیتسزلکك بو درجه‌سنی ارتکابدن حیالانمیان حمقا ملل سائره میاننده شمدی‌یه دکین مشهود دکلدر.

ذخائر اغنام یاغ پیاغی بال شمع عسل و سائره پاره ایتمدیکندن پازارك طورغونلغندن مشتکی کویلیلرمز دخی بو حالك اسباب موجبه‌سی صیرتلرنده که اجنبی مالی اولدیغنی برلی مالندن یوز چویردکلری ایچون امتده تجارت مملکتده ثروت اضافده درمان قالمدیغنی عقل ایردیروبده فیأت حقیقیسنی بیلمدکلری او دکرسز ماللری دها آچیغی محومزی موجب او مصیبتلری فاحش قیمتلر ایله آلمقدن آصلا واز کچمزلر. اصناف و زراعمزك غفلتلریده تجارلرمزك حمیتسزلکلریله یاریش یاپمقده‌در. ثمرهٔ سعیمزی اولانجه ثروتمزی اجانبه بلغ ایتدیران بو ایکی صنفك ملاحظه‌سزلغی اعاظم رجال و اغنیا ایله مأمورینك دخی آنلره پیرو اولمسیدر. جناب حق بو بصیرتسزلکدن بزلرنی قورتارسون. ایقاض و انتباهمزه مرحمتله احیا و مسعود بیورسون. علتك ازاله‌سی ایچون بر درجه‌یه دکین ادویه مکشوف و موجود فقط عادتك ترك و امحاسنه یکانه دوا انجق هدایت.

هر طرفندن ماء لذیذ فیشقیرر صیق اورمانلی طاغلر چم و چیچك ایله مستور واسع مرعالر غایت منبت و احتیاجات محلیه‌دن زائد کنیش مزرعه‌لر اطرافنده مبذولا موجود ایسه‌ده اك یقینی لا اقل بر بچق ساعت سوردیکی ایچون اوزالره نقل مکان ایتمینجه زراعت یاپمق اغنام ومواشی یتشدیرمك قابل اولامیان بو قصبه‌ده اقامتی اختیار ایدنلرك صنعتسز یشاملری امکانسزدر. مگرکه ملحقاتنده چفتلکی

قصبه‌ده تجارتخانه‌سی بولونسون. لطافت فوق الغایه‌سندن طولایی آیریله‌مدقلری شو موقعڭ طبیعتنده‌که اجبار شهر خلقنی برر صنعته انتساب ایندیرمکله آره‌لرنده ایشسز و هنرسز آدم همان یوق گیبیدر. صنعتکارڭ اڭ غلبه‌لکی چولخه دباغ دمیرجی قواف اصنافیدر. هر قسمڭ گندینه مخصوص برر یگیت باشیسی وعمومنه ناظر بر اصناف شیخی واردر. بو رؤسا حقلرنده‌که حرمت و رعایتلری امرلرینه اطاعتلری حسب الایجاب ترتیب ایتدکلری جزایه سس چیقارمقسزین رضالری انتظاملری شایان تقدیردر. سکنه‌سنڭ یوزده طقسانی صنعتکار اولان بو بختیار مملکت هیئت مجموعه‌سیله بر فابریقه دیمکدر. صنایعه منسوب هیچ بر فرد دزگاهی باشندن وقتسز آیریله‌ماز. فعالیت عمومیه منتظماً دوام ایدر. حتی قادینلر بیله بر ساعت بوش طورمغه عاطلانه امرار حیاته تنزل ایتمزلر. چولخه اصنافنه منسوب عائله‌لر او صنعتڭ مفردات اموزینی یولنه قویمق وصنوف سائره‌یه منتسب مخدرات دخی اشتغالات بیتیه‌دن اختلاس ایتدکلری اوقاتی گندی تعبیرلرنجه چیقریق اگیرمك یعنی پاموقدن خام ایپلك بوکمك ویاخود تنته منديل چوراب و امثالی ال ایشلرینی اعمال ایله مشغولدرلر. محور مطلوبده جاری شو فعالیت متمادیه‌یی سنه‌ده بر قاچگون تعطیل ایدوب طوپلیجه تفرجه چیقمق اصناف و اهالینڭ تعامل قدیملریدر. مقدس بیلدکلری وظیفه‌لری باشندن آیرلملری ینه جدی بر مشغولیت و حکمته مستند اولوب عمرلرندن معدود ساعاتڭ ثانیه‌سنی هبایه ویرمزلر. هر اصناف چراق (١) اولارق قبول ایتدیگی اطفالی بالتدریج صنعته آلیشدیروب قالفه (٢) حالنه گتوردکدن صکره اوسته‌لق رخصتنی ویرمك و اصطلاحلرنجه پشتمال قوشاتمق ایچون سنه‌نڭ هر ایلك بهارنده بر دفعه یاپدقلری بو تعطیل عمومیده طوپلاندقلری تفرجگاه قصبه‌یه یاریم ساعت بعید سکی باغ نام موقع دلنشیندر. صنایعڭ صنوف مختلفه‌سنه منسوب بالجمله اصنافی بو جمعیتده بلا نقصان بولندیرمق قانون قدیمه‌لریدر. جمعیتی آغیرلامق ایچون محل مذکوره قوریلان بیوك قزغانلر ایله احضار ایدیلان اطعمه ات پیلاو و حلوایه منحصر اولوب بونلردن زائد بر شیء بولندیرلمامسی اصول متخذه‌لرندندر. بو بابده وقوعبولان کافهٔ مصارفی مأذونیت آلاجق ومنسوب اولدقلری صنعتڭ اوسته‌لری صره‌سنه گیره‌جك اولنلر چکر.

ایچلرنده ضعیف الحال اولنلرڭ حصه‌لرینه دوشان مصارف پیر نامنه رخصت ویرمك ایله مفتخر و مباهی اوسته‌لری جانبندن تبرکاً تدارك و اکمال اولنور.

(١) شاگرد (٢) معلم و اوسته.

اصنافڭ مأذونيت تشريفاتی پك وقورانەدر. ديانت حميت قناعت متانت تقوی ديتيلان خصائل بر گزيده ايله تزيين ذات و صفات ايدن بو نافع انسانلر طوپلاندقلری و دها طوغروسی شرف ويردكلری او صحراء دلكشاده صلاة عصری جماعت ايله بعد الادا مهيب و مشكل بر مجلس تشكيل ايدرلر. اصناف شيخی اولان ذات تقوی صفات ايله دعا ياپمق ايچون بالخاصه دعوت ايديلان عالم اك باشده وهر صنفڭ يگيت باشيلری بونلرڭ يمين و يسارنده اوستەلر دخی جنس و مذهب گوزه دلميەرك تاريخ مأذونيت وقدملری ترتيبنجه صره واری تشكيل ايلدكلری صفلرده صلابتكارانه برر موقع طوتوب جملەسی كمال سكون و اداب ايله ديز اوستی اوطوريرلر. اكثريسی پير روشنضمير بو مشكل آدملرڭ صفوت قلب و خلوص ايله قوردقلری شو مجلس مهيب نه درجەده حلاوت بخش و قدسيت آور اولديغنی تقدير لذت تصوف ديتيلان اعظم نعمدن نصيبدار بختيارانڭ معلوم عرفانيدر. يكديگرلرينه قارشو احترامات و تعظيمات فائقه محبت قلبيۀ فوق الغايه و روحپرور بر حس علوی ايله سكونتی نجيبانه امتداد ايديران حضار صدر نشين ذواتڭ مؤثر كلاملرينی اذناً و روحاً ديكلرلر. آنالردن قالمه كلام بلاغتی اكمال ايدن شيخ الاصناف رخصته مستحق اولنلرڭ اساميسنی «بو جمعيته سبب اولان ذوات كيملردر» تعبيريله يگيت باشيلردن سؤال ايدر. آنلرده صره ايله آياغه قالقوب كندی صنعتلرينه منسوب و مأذونه مستحق اولنلرڭ آدلرينی برر برر بيانه باشلار.

بو سؤال و جوابڭ ختامنده ينه يگيت باشيلر طرفندن وقوعبولان اشارات اوزرينه رخصت ويرەجك اولان اوستەلردن اك قدمليسی اولا قيام و يرندن حركت ايدوب مجلسڭ احاطه و تحديد ايتديكی ميدان اورتەسنه يتيشنجه بالتوقف كمال احترام ايله آياقده طورير. النده طوتديغی حرير پشتمال ايله اوستەنڭ صاغ جانبندن و اوچ قدم گيروده قائم اصناف چاوشی طرفندن رخصت آلاجق قالفه اسمی ايله چاغريلور. مرقوم مبسوط دخی عصر حاضر مدنيتڭ اك مهم تشريفاتلرينه اساس اولان اوضاع قديمۀ پسنديده ايله مجلسڭ قوس قزح كبی چورديكی ميدانه گيروب اوستەسنڭ مواجهەسنده دست بر سينۀ تعظيم اديبانه ديكيلور. بو اثناده اوستە كلامه آغاز ايله «صنعتنده مهارت تامه كسب ايدوب باشلو باشنه دزگاه آچمق اوستەلق ياپمق رخصتنه مستحق اولان فلان بندەلری بودر» ديو عموم اصنافه تقديم ايدر. آنلر دخی بر آغيزدن و يك كلام اولمق اوزره «ما شا الله» كلمەكنی القيش مقامنده عيوقه چيقاردقدن صكره مأذونڭ منسوب اولديغی صنعتده مهارتی

مسلم قدمای اساتذه‌دن بر قاچی امتحان قلفلی بعض اسئله‌لرده بولنوب آلدقلری جواب صوابلر نهایتنده گندوسنه آفرین اوسته‌سنه تحسین کلام تقدیر بهارلری یاغدیرامغه باشلار.

مظهر اولدیغی بو توجه عمومیدن متحصل مسرت و مفاخرندن قولتوغنه قارپوز صیغمیان اوسته صاغ طرفنده و اوچ قدم ایلروده احترامکارانه قائم اصناف چاوشنڭ ال اوستنده طوتدیغی پشتمالی کمال تعظیم و تجبیل ایله آلوب «ارنلر اولیالر پیرلر شهیدلر روحنه پیغمبرلر جاننه صلوات دیه‌لم محمده» عبارهٔ ترکیه‌سنی اوچ دفعه تکرار وحضار دخی آوازهٔ صلواة و سلامی آسمانه عکس ایتدیردکدن و بر چوق روحانی استمدادلردن صکره سوینجندن آغزی قولاقلرینه ایریشان قالفه‌نڭ بیلنه بسمله ایله باغلار. هر طرفدن «مبارك اولسون» صداسی اشیدلمگه باشلار. بو مأذون قالفه اولا اوسته‌سنڭ بعده اصناف شیخندن بالاعتبار موجود بولندیریلان عالم ایله عموم اوسته‌لرڭ اللرینی اوپدکجه هر بریسندن مقام تشکرده «بر خوردار اولاسڭ» جوابنی آلوب مجلسدن گیرو گیرو یه چکیله‌رك اڭ اشاغیده دیز اوستی اوطوریر.

بعده دعاگو افندی طرفندن سورهٔ فتح قرائت اولنوب عقبنجه مفصل بر دعا یاپیلدقدن صکره مأذونیت مراسمنه ختام ویریلور. بویله مراسم ایله مأذون اولمیانلر مستقلاً دکان و دزگاه آچه‌میوب باشقه‌لری یاننده قالفه‌لق ایله اشتغال ایدرلر. پدرلری فوت اولان اوسته زاده‌لر ایسه توارث ایدن دگان و دولاب قپانمامق ملاحظهٔ مصیبنه مبنی بو قیددن مستثنادرلر. رخصت استحصالی مصارفنه غیر مقتدر وضعیف الحال قالفه‌لرڭ اذنلری بعضاً بو مثللو جمعیتلر آراسنده ادا قلنور. شو حال گران موجب عار عد ایدلدیگندن قبول و موافقتده بولنان قالفه پك آزدر. مراسم مبحوثه‌نڭ ختامندن براز صکره چمنستانه صفره‌لر سریلوب تهیه قلنان طعاملر ینمسیله گنج واورته حاللیلر اختیارلردن رخصت استحصال ایدرك اظهار مسرات ایچون اگلنجه‌لی اویونلر چیقارمغه گچکین یاشلیلرده اوبك اوبك طوپلانمغه مصاحباته باشلارلر. شو مسعودانه حال نصف اللیله دگین دوام ایدر. زیرا بو مثللو مراسمی ماهتابه تصادف ایتدیرمك معتادلریدر.

مأذونیته دائر یاپدقلری اجتماعلرده اصنافدن غیریسنڭ حضوری قاعدهٔ متخذه‌لرینه مخالف ایسه‌ده عاجزلری شاذ اولارق تصادفاً بر دفعه بولنوب شو اصول محاسن شموللرینی حیرتله تماشا ایتمش ایدم. خانه‌لرنده گیجه‌لی گوندوزلی مشغول اولان قادینلر دخی — گول دورومی — چیتلق — تفرجیناملریله مایس و تشرین اول آیلرنده ایکی دفعه یازله نام محله و حزیران غایه‌سنده ذکری سبق ایدن سکی باغ

صحراسنه ایلول ایچنده — چیچکلی قیا — ایرمق کناری — پیکار پازاری — نامون مسیره‌لره طوپلیجه کیدوب مواسم مذکوره‌نڭ یالکز برر گونی پك خوش گچوریرلر.

بو تفرجلرڭ یوم معیننده اورالره هیچ برارککك اوغرایه‌ماز. زیرا محال مسروده‌نڭ اطرافی حکومت و اهالی طرفلرندن مخلوط اولارق گوندریلان سنی گچکین امین محافظلر ایله بر قاچ میل اوزاقدن ترصد آلتنه آلنور.

سنه‌نڭ بوتون ایامی منزلنده مشغولیتله گچوروب اره صره وقوعبولان دوگونلردن باشقه یکدیگرلریله ملاقاته وقت بولامیان بیچاره قادینلرڭ عمومیتله براشدکاری یوم مسرتلری بو آلتی گوندن عبارتدر.

قصبه‌نڭ باغلری بر کیلومترو اوزاقده و گولڭ جنوب شرقیسنه دوشان بوغاز اووده نام محل لطیفده‌در. عموم اهالی وحتی حکومت ایلول رومینڭ اوننده باغلره گوچوب کثرتله حصوله گلان اوزوملری بکمز، پستیل، باندرمه و هوانڭ یاپدقدن صکره تشرین اولڭ یدیسنده طوپدن عودت ایدرلر. جانب حکومتدن رسماً اعلان اولنمقسزین باغه گوچمك و یاخود شهره دونمك ممنوعدر. بو موسمده بکجیلردن بشقه قصبه‌ده کیمسه قالماز. نیس اطه‌سنده متمکن اهالینڭ باغلری گولڭ شرق ساحلنده واقع اگریم بلی قربنده و قره باغلر نامیله بنام آیرو بر محلده‌در. قصبه خلقی باغلرده بولندقلری زمان هر گون ایچون مقتضی اخذ و اعطا چای باشی نام محلده احد گونلری انعقاد ایدن پازار پیگار بازاری نام موقع فرحفزاده وقوعبولور.

ناس جمعه نمازینی ادا ایچون ینه بو موقعه دوگیلورلر. زیرا بیوك جامع بوراده‌در. اهالینڭ باغلرده بولندقلری زمانه مخصوص اولمق اوزره احد گونلری پیگار پازارنده انعقاد ایدن آچیق پازاردن بشقه «درنڭ پازاری» نامیله نفس قصبه‌ده هر جمعه ایرتسی آیروجه بر پازار دها قوریلور. شو موسم قاسمدن صکره انطالیه جهتلرینه گچن اون ایکی قلم یعنی قبیله یوروك عشائرینڭ اگیردیره ملحق یایلالردن قشلاقلرینه عودتلری زمانی اولمغله پازار محلنه سوریلر ایله بی حساب اغنام ورود ایدر. اعلا جنسی لحمڭ قیه‌سی یعنی درتیوز درهمی اورمان قصابلرندن اون پاره‌یه قدر آلنور. و الحاصل بو مختصر مملکتده گچینه‌جك قدر ثروت پك گوزل فیض برکت قلوب ناسده اولدقجه بهجت واردر. هر کس حالندن ممنون و شاکر اولوب وقار شرعیلریله مسعودانه یشارلر. آلین تریله قزاندقلری مبالغی بیهوده یرلره صرف ایتمیوب اغنیا طادیله یملك قدرتلری نسبتنده خیر و حسناتده بولنمق کبی قاعدهٔ حکمیهٔ اسلامیه‌دن اصلا انحراف ایتمزلر. ایچلرنده صنعتی تحقیر ایله جنتلمن گزمگه

یاننن تهی دستلردن بشقه ضرورت و سفالته محکوم هیچ بر فرد گوریلهمز.

(بوغاز اووهنك وصفی)

حدیقهٔ جنتك نمونه نماسی اولان بو دلکشا محل گولك جنوب شرقیسی ساحلندهدر. طولی اوتوز کیلومترو اولوب عرضی درتدن یدی کیلومترویه دگین تخالف ایدر. گولدن طاشان صویك تشکیل ایتدیکی ایرمق اووهنك شمال غربیسندن گیروب موجوده مال طاشی اوزری طاسماجی‌یه یتشدیگنده شرقه میل ایله تپه‌لی چایری کنارندن بالمرور منهای جنوبنده واقع قوغوده گولنه منصب اولور. اووهنك شرقندن بالابتدار عرضاً وسطنی قطع ایدهرك جیره کوپریسی قربنده مذکور ایرماغه التحاق ایدر بر چای دخی جاریدر.

مشهور طوروس سلسلهسنك سیلابهسی اولان بو خوفناك چای موسم بهارده مجراسنه صیغمیهجق صورتده زیادهلشیر. طاغلرده متراکم قارلرك اریمسی و یاخود زیاده‌جه یاغمور یاغمسیله همان جوشه گلان بو چایك گور صویی اعصار قدیمهده دهشتلی شلال وجوده کتورهرك بیلغینجق بیلندن گوله دوکولدیگنی اثبات ایدر آثار گوك طاشی (١) طرفلرنده الآن موجود و نمایاندر. صکرهلری وقوعه گلان شدتلی تزلزلات اسمی ایله مسمی چای قریهسی قربندهکه حاووتلی جبلنی ایکی‌یه شق ایدوب قابز نام کچیدی آچمقله مجراسی دگیشدیگنی فن طبقات الارضه وقوفی اولنلر بر کورشده آگلارلر.

شرقدن غربه جاری و جیره قریهسی قارشوسنده کذا ایرماغه قاریشور پیگار صویی نهر صغیری ایسه باغلرك منتهای جنوبنی تحدید ایدر.

گوك چای و گوك ایرماغك مجرالری کنارلرنده نشو و نما بولان سگود قره اغاج طوشانجیل جویز و امثالی صیق یاپراقلی اشجار سایه دارك یشیل داللری ایله فوقاً دخی قاپالیدرلر.

سراپا چم و چیچکلر رنگلرنك بیانی گوللر ایله مستور بو لطافت آور اووهنك گول جوارنده واقع قوری کوپریدن پیگار پازارینه و ایرمقدن آغیل قریهسنه دگین طولاً بر بچق عرضاً بر ساعت سوران محلی منبت اوزوم باغلری سمایه سر چکمش قره

---

(١) گوك طاش گوکچه وگوکجك طاشدن محرف در. زیرا گوك طاش مزرعهسی موقعنده بولنان طاشلر بیاض و صاری رنگلرده وکاسه قریقلرینه مشابه لطیف المنظره قایراقلر اولوب یکدیگرینه طوقندیرلدقده چینغی کبی سس ویررلر.

آغاج شمشیر و امثالی سالخورده آغاجلر سایه‌لری لطیف انواع اشجار و هر درلو درخت میوه دار ایله مالا مال اولوب اکثر محللرنده محکم صیفیه‌لر و تعبیر محلیه‌جه منتظم کلیفلر واردر.

باغلر اره‌سنده طرف طرف آیریلان یوللرك کنارلرنده و کلیفلرك حولیلری ایله اوچ یول آییرتلرینه دوشان میدانجقلرده یتیشان خدای نابت عرب سنبلی آل و مور منکشه‌لر و اهالیء محلیه‌نك اکثی طالدیران تعبیر ایتدکلری گوزل قوقولی لیمون اوتی و امثالی شکوفه‌لر و آغاجلرینك طاللری قالدیره‌میه‌جق صورتده حصوله گلان گونا گون رایحه‌لی میوه‌لر اورته‌لغه بوی مشام آرا صاووردقچه غشی اولان مارین و عابرین بلبللرك فریادینی و بر چوق خوش آواز قوشلرك نغمات دلفریبنی دخی اشیتدکجه طبیعتك شوجاذبه‌سنه قاپیلدیغی خواصنی ساعتلرجه جلب و استرداد ایده‌مز.

آتش به زمستان زکلستان خوشتر
خار وطن از سنبل ریحان خوشتر

یوسفکه بمصر پادشاهی میکرد
میکفتکه گدا بودن کنعان خوشتر

انسانك مسعودی انجق وطننده مرزوق اولاندر و السلام «حب الوطن من الایمان» حدیث شریفنك مضمونی اولان شو دقایقی پك آجی تجربه‌لر ایله نیچه زمان صکره واقف اولمش ایسه‌مده هیهاتکه فرصت الدن کیتدی آه وطن!!!.

(اگیردیرده موجود آثار اسلاف)

بو مملکتده موجود و بعضیلرینك تمللری مشهور آثار قدیمه یگرمیدن زیاده‌در. طوفاندن یوز قرق سکز سنه صکره و نبی الله نوح هنوز بر حیات ایکن اورفه ایله رأس العین ودیرزور اره‌سنده‌که صحرا وسطنده واقع جبل کوکب جوارندن بالمرور فرات نهرینه دوکولان حبور ونصیبین صولری بویوندن آناطولی‌یه هجرت و اگیردیر موقعنده توطن ایدن لید قومنك میلاددن یگرمی ایکی عصر اقدم بنا ایلدیگی شهادت تاریخیه وآثار موجوده ایله مثبت ایلك قلعه کاملاً محو اولوب شمال جهتنه دوشان قیالقلر اوزرنده مشهود تمللرندن بشقه برج و باروسندن اثر قالمامش وبرینه الآن دخی اسکی‌حصارنامی ویریلان قبرستان قاپلامشدر. لید قومنك مذهبلری «زاریوس — کاریوس» نامون پتلره قربان کسمك ایله عبادت اولمغله بایدقلری اك جسیم پتخانه اگیردیرك جنوبنده واقع کاربان سرای نام خرابه ایدی. سلچوقیلر

دورنده خان و چارشو حالنده قونیلوب صگره‌لری دیوارینك یوزنده بولنان احجار زینتدار سوگولدیگی ایچون الآن دیشی ایله صوبولمش خیار کبی اشیلك دشیلك گورینان بو عظیم بنا ذکری سبق ایدن فلك آباد شهرینك معمور وشرفلی زمانلرنده یاپیلمشدر.

لیدیوندن فریجیة الصغری ملکی — بیلوبس بن طنطال — میلاددن بیك ایکی یوز سنه اقدم کندی اولادینی بو پتخانه‌ده قربان نامی ایله بوغازلایوب بیچاره معصومك اتندن برازینی طعام اوله‌رق پته اکرام ایتمش متباقیسی ایله عزیز مهمانلرینه ضیافت ویرمك کبی وحشیانه فداکارلقلرده بولنمش ایدی. اینك دگزندن یللی بیلان نام تپه‌یه چیقار ایکن صول قوله دوشان مربع قیالق اوزرینه براهمه‌لرینك یعنی متشرع علمالرینك اقامه‌سی ایچون یاپدردقلری بناء عظیم کاملاً محو اولوب در اودیوارندن نشانه قالمامش ایسه‌ده تمللری الآن باقی ونمایاندر.

بو محله جوار خضر الیاس نام مغاره‌ده ثابت بر پت حالا موجود اولوب مرور یام ایله اکثر محلی زده‌لنمشدر. قلعه‌دن خارجه چیقمق تهلکه‌دن خالی اولمدیغی زمانلر سکنهٔ شهر روز خضرده بو مرتفع موقعه دوکولوب تفرج یاپدقلرندن کنایه الآن دخی او روز پرسرورك اسمیله یاده النان مغارهٔ مذکوره اصلاً پتخانه اولدیغنی ادراکدن عاجز بعض جهلانك حالا زیارته گلمسی بزگگدن (١) قورتلمق نیتیله غارك وسطنده آصیلی اورغانه پاچاورا باغلاماسی وسقفندن داملایوب صنمك اوگنده‌که مصنوع چقورده متراکم صویی تبرکاً ایچمسی و حملنی وضع ایدن قادینلره سودی گلسون دیو بوماء راکددن ایچورملری و قوجه قاریلر طرفندن محلاتك اسکی قاشیقلری طوپلانیله‌رق ثواب قصدیله هیکلك مواجهه‌سنه وضع ایدلمسی کبی پت پرستلك دوری مسخره‌لقلرینك شمدی‌یه دگین باقی قالمسی شایان استغرابدر.

میلاددن بشیوز قرق یدی سنه اقدم لیدیا ملکی کیربزوسه غلبه چالوب بتون ملکنی ضبط ایدن میدیا ملکی «کیریش — ویاخود — قریش» ك اکثر تبعه‌سی عبدهٔ نور ایدیلر.

بونلرك طاپندقلری «قای آو» نام عجل ایشك دائما بولندیرلدیغی صنعی و منتظم مغاره دخی حضر الیاس غاری یقیننده واوکسوزوك قیاس قریبنده‌در. بو موقع بقر مذکورك اردو وهندیجه اولان اسمندن کنایه «قای آو» نامنی آلوب سلاطین سلچوقیه‌دن الب آرسلان مرحومك اگیردیری استیلاسنده ایران وبلوجستان جهتلرندن کتوریله‌رك قلعه‌یه براشدیریلان مستحفظلر طرفندن یاگلش اوله‌رق ترکجه‌یه ترجمه ایدلدیگی ایچون

[١] ایصیتمه

اینك دكزی عنوانی آلدیغی ذهابنه دوشولییور. چونكه — قای — هندو — آو — اردو لسانلرنجه اینك معناسنه اولوب — قای — لفظنی — گاو — آو — تعبیرینی — آب — كلمه‌لرینك محرفی ظنی ایله — اینك صویی — یولنده ترجمه ایتمش اولدقلرینی وبو اطلاقك دخی بالآخره — اینك دكزی — عنوانه تحویلی كبی تغییره اوغرادیغنی اینانمق استینلییور ایسه‌ده بو موقع الما طاغی سلسله‌سنك كوله طوغرو اوزانان كوشه‌سی اولمغله — طاغدن دكزه بوك كوشه وچكه معناسنه اسكی شیوه‌جه — ایگك دكزی — دینلوب گیت گیده ایگك سوزی اینگه چورلدیگنی شك وشبهه یوقدر. آسیای وسطی‌ده متمكن مغول تركلری چگه‌یه ایگك دیورلر. اوستنده صویك نام ونشانی یوق ایسه‌ده مغروق فلك آباد شهرینه جاری كرهیزلرك زمیننده مبداءلری بولندیغی یریر كوریلان چقورلردن اڭلاشیلان اینك دكزی بایربنی غرباً تحدید ایدن صرتده واقع غار مذكور قربنه وولغانك وقتیله آندیغی جسیم طاشلاردن بری اولوب پك اسكی زمانلردنبرو اوكسورك قیاسی نامنی آلان بو معوج طاشه اوكسوروگه طوتولانلر گلوب اوزرینه طوگوردیگی طوپروكی طاش پارچه‌لریله باصدیره‌رق آرقه‌سنه باقمقسزین دونمك كبی آلان موجود مسخره‌لقلر دخی عبدهٔ ثور میدیون دورینك عادات دینیه‌لری بقایاسندندر.

قصبه‌نك غربنده واقع اولوقلاجی نام جبلك جنوب جهتنه دوشان تپه‌سنه الیوم سیوری اسمیله یاد ایدلمكده اولان وولقان قدیمدن وقتیله دوكولوب تراكم ایدن مواد بركانیه اعصار وفیره‌دنبرو موقعنده پایدار ایكن هجرتك تخمیناً بیك ایكی یوز طوقسان یدی سنه‌سی شباطنده بردنبره سقوط ایدوب یومرو طاش دینلان مرغاده‌كه جسیم قبرستانی قسماً قاپلادیغی صره‌ده بو طریق ایله شهره گیران ییلان قیرقان صوینك مجراسنی دخی بوزمغله بیوك حمام ایچون جوارنده‌كه گول كنارینه دولاب قوروب صو آلمغه مجبوریت حاصل اولمش ایدی. حمام ایله گول اره‌سنه دوشان جاده‌نك ساحلی تعقیب ایدن كنارنده نشوونما بولوب پوبرازك شدت وزاننده كوتوگی طالغه‌لر ایچنده قالان جسیم چنارك سایه صالدیغی محلده‌كه شفاف چاقللرك اوست طرفی احتیاج مذكوره‌دن طولابی حوض حالنه كتورلمك اوزره حفر ایدیلور ایكن بر مترو اشاغیده آغزی قپالی قدیم بر قویو ظهور ایتمشدر. عاجزلری بو تایخده اون بش یاشلرنده ایدم. مكتبك تنفس زمانی اولمغله گولدن ابدست آلمق اوزره موقع مذكوره گلوب تصادفاً حاضر بولندم. وقعه تمامیله خاطرمده‌در. دائما طالغه‌لر آلتنده قالان بویله بر موقعده قویونك وجودینی تعجب ایدن حضار صیریقلر ایله عمقنی اسقاندیله باشلادیلر. فقط هر نه‌كه اوزاتدیلر ایسه قعرینی بوله‌مدیلر. بونلر

حیرتله قونوشمقده‌لر ایکن براز ایلروده بالق آولامق ایله مشغول چوجقلرڭ یاننه گیدوب هنوز ظهور ایدن قویونڭ درینلگنی آڭلامق ایچون بالق صیدینه مخصوص اولان ایپلرینی استدم. تکلیفمی رد ایتمیوب موافقتده بولندیلر. بشوشانه تسلیم ایتدکلری ایپلرڭ کافه‌سنی یکدیگرینه اولایوب اوجونه دخی بر طاشی باغلادقدن صکره آغزینه قدر صو ایله مملوء بئر مذکورڭ اورته‌سنه صارقیتمغه باشلادم متعدد خیوطڭ برلشمسندن متحصل طول یگرمی مترودن زیاده اولدیغی حالده نهایتنه یتیشه‌مدی. گولڭ حصولندن اقدم احاطه ایلدیگی یرده متمکن امم ماضیه‌نڭ آثار عظیمه‌سندن اولوب یوکسك محلاتده واقع وفوق التصور عمیق — خان آردی — ودیره‌لی — نامون قویولرڭ بوده اوچنجیسی اولدیغنه شبهه‌م قالمدی. بونلردن بشقه شهرڭ جنوبنده واقع یومرو طاش نام باصق بایردن گولڭ داخلنه یعنی مغروق فلك آباد شهرینه قدر ممتد و خراسان ایله تحکیم قلنمش وگنیشلگی درت مترو مربعنده متروك صو مجرالری دخی موجود ایدوگنی صو یولجیلغی ایله مشغول اولنلر مناسبت دوشدکجه سویلر وسعت ومتانتلرینی حیرت، ایله وصف ایلر ایدیلر.

بو قدر صولر وصو یوللری موجود ایکن طرف طرف کرهیزلر دخی یاپیلمسی فلك آباد شهرینڭ کثرت بساطین و عظمتنی ایما ایتمکده‌در. امم ماضیه‌نڭ اعمال کرده‌لری اولان بو کرهیزلردن بریسیده تیمور قاپو محله‌سنده واقع برهان مکتبنڭ مبنی بولندیغی موقعده‌در.

حکومت جوارنده‌که قدیم تخته پازاری محلنه مکتب رشدیه یاپیلور ایکن چوقدنبرو خراب و متروك اولان برهان مکتبی ییقیله‌رق کراسته‌لری رشدیه بناسنه صرف ایدلمك اوزره قالدیرلدیغی صره‌ده ظهور و تعین ایدن بو کرهیز دائما صوینی ایچدکلری گوله تحت الارض جاری اولدیغی اسکی آدملر طرفندن دوشونیله‌میه‌رك اوزرینه خلا یاپدیرلدیغی گورلمش ایدی.

بونلر ایله شبهه جزیره‌نڭ منتهاسنده‌که ایچ قلعه لید قومنڭ و سیوری آردی نام محله «کلیم صباح» طرفندن یاپدیریلان پلنقه روماییلرڭ آثار متروکه‌لرندن متباقی طاش مدرسه ایله جامعکبیر و کمر اوزرینه مبنی مناره بیوك حمام و یازله‌ده واقع خانقاه بابا سلطان ولی حضرتلرینڭ تربه و سقا خانه‌لری و شهره جاری صویوللری و بتون چشمه‌لر و محلاتڭ مکتب و مسجدلری وییلانلی اوغلی مدرسه و کتبخانه‌سی سلاطین سلجوقیه وامرای عثمانیه‌نڭ خیرات و مبرات عالیه‌لرندندر. خرابه‌سندن بحث ایتدیکم برهان مکتبی بین الاهالی حالا سویلنمکده اولان تحف بر وقعه‌یی

خاطرلاتمشدر. جنتمكان سلطان عبد العزيز خان عليه الرحمة و الغفران حضرتلرينڭ زمان سلطنتلرنده پرتو آلوب بالآخره ارتكاب ايتديكى شمر ثانيلك ايله شهرت رديئه‌سى آفاقى طوتان مقتول حسين عونى پاشا تحصيل ابتدائيه‌يى بو مكتبده كورمشدر. بناء عليه كندوسى اگيرديرلى اولميوب قره آغاج قضاسنه تابع آفشار ناحيه‌سنڭ گلندوسى قريه‌سندن اشكچى احمدڭ اوغليدر.

اول زمانلر مكتب ابتدائيدن دخى محروم و جهالتده پويان بر قريه‌ده قدمنهادهٔ شأمت اولديغى ايچون پدرى اگيرديره كتوروب قواف اصنافندن حاجى موسى مرحومه توديع و او ذات دخى خير ياپيورم ظنى ايله بو مكتبه تسليم ايتمشدر. نوراده تحصيل ابتدائيه‌يى بعد الاكمال درسعادته كيتديكنى خبر آلان بعض لطيفه‌گو بر سورى اويوز مركبلرى او كونه قاته‌رق پازاره كلان پدرينه تصادف ايتدكلرنده « اولان اشكچى احمد، صپاپى استانبوله‌مى كوندردڭ ؟ » خطابنده بولندقلرى زمان آغاى نازيكتر بليشه‌رك — كوندردم يا اوراده قوجه‌مان اولورده آجى آجى ظيرلر ايسه هيپكزى قورقودير — جوابنى ويرديكى مشهوردر.

اشكچى احمدڭ شر الخلقى حقنده حسى قبل الوقوع اوله‌رق سويلديكى وجهله حسين عونى نانكورينڭ ياوان ياوان ظيرلاماسنده كه شأمت نهايت كندى باشنى ده يدى.

شمندوفر اولميان يرلرده وقوع بولان يولجيلغى بالطبع كاربان ايله ياپدم. انصاف مروت انسانيت اتقا دينلان خصائل جليلهٔ اسلاميه ايله متصف هيچ بر قاطرجى كوره‌مدمكه شو غريب تصادف اوزرينه اشكجيلرڭ كرامتنده قائل اولديم.

« و تعز من تشاء و تذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شىء قدير » لا حول ولا قوة الا بالله.

(جامعكبير)

سلاطين سلجوقيه‌دن الب آرسلان مرحومڭ احياكرده‌لرى اولوب انشاآتى هجرت نبويه‌نڭ درتيوز آلتمش درت تاريخنده ختام بولمشدر. وسعت وجسامتى درسعادتده‌كه فاتح جامعشريفنڭ عينى وسقفى دخى غايت يوكسك و مزين ايسه‌ده آنڭ كبى عالى كمرلر اوزرينه مبنى و مرتفع قبه‌لره مالك دكلدر. هجرتڭ بيڭ ايكى يوز اون درت تاريخنده و اهالى باغلرده ايكن شهرڭ قسم اعظمى ايله برابر محترق اولمسى اوزرينه اشراف محليه‌دن بيلانلى اوغلى شيخ على اغا مرحوم طرفندن غايت متين و دلنشين بر صورتده تكرار بنا و تجديد ايتديريلان بو جامعشريف قديمڭ سقفى ابراديلى

مصطفی افندی اسمنده حوبیا بر قائممقامك سوزیله بیك ایكی یوز طقسان بش تاریخنده
یقیلەرق سابقنه نسبة چوروك وصنعتسز بر قالبه افراغ قلندیغی صرەدە وسطنده
واقع و محیر العقول نقوشات ایله مزین و غایت جسیم مؤذن محفلیده مع التأسف
محو ایدیلەرك یرینه اوفق و عادی بر شیء یاپدیرلمشدر. تیمور قاپو محلەسندن
كچر ایكن خرابەسی كورنلری حیرتده براقان جسیم حمام دخی مغفور مشار الیه
طرفندن یاپدیریلوب بو جامعشریفك اوقافی عدادینه ادخال بیورلمش ایدی. بویله
بر اثر عظیمك نه صورتله و قنغی تاریخده خراب اولدیغی مجهولدر.

(طاش مدرسه)

اعاظم سلاطین سلچوقیەدن الب آرسلانك وزیر اعظمی تنوسلی مشهور نظام الملك
مرحومك ارشاد معارفپروریسیله جامعشریف مذكوردن صكره و ملكشاه زماننده بناسنه
مباشرت اولنمش ایسەده مشار الیهك هنگام حیاتلرنده اكمال ایدیلەمیوب عملیاتی
خلفی قلنج آرسلانك صوك سلطنتلرینه قدر سورمش و اهل صلیب فترتنك ظهورندن ناشی
ختامی قوۀ قریبەیه گلان بو جسیم انشاات بالضرور یوز اوستی براقلمغله بعض
اقسامی ناتام قالمشدر. حولیسنك ایچ طرفنه ناظر زینتی وسعتی وضعیتی ارتفاعی قوس
قزحه مشابه عظیم كمرلرك اوزرینه بشقەجه بر زینت اولەرق قونلمق اوزره تسویه
ایدیلان مصنع جسیم مرمرلر آلآن بنانك اطرافنده و پراكنده بر حالدەدر. جامع
كبیر ایله قاپولری قارشولقلی اولان بو عالی بنا ایران طرزمعماریسنده وفوق التصور متین
و مزیندر. قبلەیه ناظر قاپوسنی محیط و صوك درجه مصنع و عظیم بنا ایله مربع
الشكل و لطیف حولیسنك شمال غربیسنده واقع و علائم السمای آكدیرر مرتفع كمرك
اطرافلرنده زمیندن صول طرفده ینه زمینه دگین ممتد و اصول عتیق ثلث خط ایله
غایت جلی اولەرق محرر و قبارتمه صورتیله محكوك بر چوق تفصیلات تاریخیه
و اشعار فارسیه وا اسفاكه مضبوطم اولمدیغندن ثلثنی هندستانك دگن حیدر آباد
شهرنده ثلث ثانیسنی چینك «سنان سین» ایالتی مركزنده قسم اخیرنیده روسیەنك
پترسبورغ شهرنده قلمه آلدیغم شو سیاحتنامەیه درج ایتمك ممكن اولەمدی. فن
جلیل تاریخه وجودی الزم بو قیمتدار تفصیلات ایله خوارقدن معدود بنانك
فطوغرافنی كتابك طبع ثانیسنده درج و علاوەیه انشا الله موفق اولورم.

(جامعكبیرك منارەسی)

تك شرفەلی وفقط غایت ظریف ومرتفع اولان بو نادر الامثال مناره امرای سلچوقیەدن

خضربك مرحومڭ اثر دهشتنماسیدر. فن معماری ایله سنك تراشلقده‌كه تكملڭ صوڭ نقطه‌سنی كوسترر بر صورت حیرت افزاده یاپیلان جامع كبیر ایله مدرسه‌نڭ یكدیكرینه قارشو اوله‌رق مبنی قاپولری ارسنده حصوله كلان كنیشچه میدان شمالاً دخی یوكسك دیوار ایله تحدید ایدیلوب وسطنده واقع عظیم قاپو اوزرینه قوریلان بو بیاض مناره صنایع نفیسه‌نڭ اڭ ممتازیدر.

قلعه بدنی دیمكدن بشقه هیچ بر تعبیر قبول ایتمیان دیوار مذكورڭ ایچنده جامعدن مدرسه‌یه كچیلور یول و بو طریقی شوق ویرمك و عند الایجاب مدافعه‌یه دخی یرامق ایچون ایكی طرفنده متعدد مازغاللر واردر. داخلنڭ بو بوشلغی ایله برابر اوزرینه برده مناره یاپیلمسی اسلاف كرامڭ بنالقده ترقیلرینی حسن سلیقه‌لرینی درجهٔ فطانت و فضائللی علم هندسه‌ده‌كه رسوخلرینی و معمارلغڭ زمانلرنده واصل اولدیغی غایهٔ كمالاتی افهام واثبات ایتمكده‌در.

(بیوك حمام)

جهت ثلاثه‌سنه چوریلان عالی كمرلرڭ حاصل ایتدیكی یاربم قبه‌لر آلتنه دوشان اوچ عدد واسع صحنه ایله بونلرڭ برلشدكلری نقطه‌لره یاپیلان مختصر قاپولردن كیریلور كنیش خلوتلرده جمعاً بش قورنه و بو كمرلرڭ اوزرلرینه مبنی مرتفع قبه‌نڭ آلتنده مدور و جسیم بر گوبك طاشی و حمام قدر بیوك صغوقلغنده كذا بر خلوت ایله بر قورنه و صغوقلغڭ قاپوسی خارجنده طولانی بر میدان و آنڭ طیش طرفنده دخی بنانڭ ایكی مثلی و اورته‌سی شادروانلی منتظم استراحت محلی و شو تنفس موقعنڭ قاپوسی اوكنده آیروجه بر آره‌لق دها اولان بو عظیم حمام جامعكبیر مذكورڭ اوقافندن و دولت سلچوقیه دورینڭ یادگار مفاخرندندر.

(آثار سائره)

ایچ قلعه داخلنه قرن وسطی اصولنجه عجیب الشكل نقوشات ایله یاپیلان جامع قدیم ایله ایكی خلوتلی مختصر حمام و صكره‌دن تعمیر گوران فراحیه و قبه‌لی مسجدلری و بانسینڭ نسلی منقطع اولدیغی تقدیرده حرمین شریفینه مخصوص اوقاف جلیله عدادینه ادخالی مشروط كارگیر پاموق خانی و مولوی دركاهی و بونڭ اوقافندن یوقارو حمام و نیس اطه‌سنده موجود مناره و حماملر سلچوقیلر زماننده وجوده كلان مبانیء عالیه‌دن اولوب متباقی مساجد ایله الآن معمور و موجود

مكاتب و ييلانلى اوغلى مدرسه‌سى و كتبخانه‌سى و اغا محله‌سنده‌كه جامعكبير و مناره و يازله‌ده واقع خانقاه و جوارنده‌كه جامع و مناره ومتروك حمام و مطنطن تربه‌لر وبابا سلطان دركاهى و تربه‌سى و داخلنده‌كه مسجد و سقا خانه و شهرده بولنان بالعموم چشمه‌لر امراى عثمانيه و اغنياء بلده طرفلريدن بالآخره ياپديرلمش آثار متينه‌دندرلر.

(بابا سلطان دركاهنك سقا خانه‌سى)

اگيرديرك غربنى محيط اولوقلاجى جبلنك شمال جهتنده و فوقنده‌كه سيورى نام وولقانك وقتيله پوسكورديكى قايراقلر ايله مملوء و قديم قطران اغاجلريله مستور يماجك اتكنده و شهردن اون دقيقه اره‌لى و پك آز گونش كورير قوز بر محلده واقع بو دركاه شريفك سقا خانه‌سى آثار اسلاف ميانده نادراً تصادف اولنان حيرت افزا اعجوبه‌لردندر.

هيچ بر يرده ثانيسنى كوره‌مديكم شوسرداب غريب مارالبيان خضر الياس مغاره‌سندن تحت الارض بو موقعه قدر اينان قدرتى و طار بر يورتمانك آغزينه جسيم بر قبه ياپيلمق صورتيله وجوده كتوريلوب درونه بيوك كوبلر وضع ايدلمشدر. گولدن كتوريله‌رك بو كوبلره قونلدقدن بر كون صكره انجماد ايدر درجه‌يى بولان ماء لذيذى هر دفعه‌سنده بر قاچ ثانيه نفس المقسزين برى برى اوزرينه ايكى يوتوم ايچمك و سقا خانه‌نك زمهريردن نشان ويرن داخلنده خفيف لباس ايله بش دقيقه طورمق امكانسزدر. تموزده شو حالى كسب ايدن سقا خانه وقت شتاده صوبا ايله ايصيدلمش اوطه‌دن دها صيجاقدر. بونك اسباب موجبه‌سى اولوقلاجى طاغنك اينك دكزينه طوغرو اوزانان كوشه‌سى شاهقه‌سنده و ييللى بيلان تعبيرندن دخى روزگارك اصلا اكسيك اولمديغى آكلاشيلان اسينتيلى موقعه ناظرى شرق و شمالى گولك شرقندن قبله‌يه طوغرو اولانجه عظمتيله اوزانوب كيدن طوروس سلسله‌سنه دگين كوز آلا بيلديكنه آچق و داخلنده قيا ياريقلرندن دوكولان داملا وصيزينتى ايله حصوله گلان رطوبت دائم و باقى خضر الياس نام مغاره‌دن سقا خانه‌نك درونه قدر يعنى ياريم ساعت ديكه‌سنه تحت الارض ممتد قوفلغك عادتا ماكنه قوتيله چكيلورجه‌سنه جريان هوايه خدمت ايتمسيدر.

(قصبه‌يه اگيرديرتسميه‌سنك اسباب موجبه‌سى ايله ايچ قلعه‌نك بانيسى)

ليد قومى صاروخان سنجاغندن ارضروم حدودينه دگين جنوب آناطولى‌يى

بویدن بویه قاپلانوب قوت و شوکتلری آرتدیغی صره‌ده سالف البیان سردیس القدیمه نام شهری (١) تأسیس و مرکز حکومتلرینی اگیردیردن اورایه نقل ایتدکلری باریخدن دورت عصر صکره یعنی میلاددن بشیوز اللی سنه اقدم شبه جزیره‌نڭ منتهاسنده واقع ایچ قلعه‌یی یاپدیران لیدیا حکمداری کیریزوس نام ذاتدر. ملك مشارالیه عصرینڭ اشهر اغنیاسندن ایدی. بعض آچ کوزلیلرڭ آغزندن «فلان آدم قارون قدر زنگین» سوزینی الآن نصل ایشتمکده ایسه‌ك اولزمانلر دخی فلان آدم کیریزوس کبی زنکین معناسنه «فلان غنی ککیریزوس» ضرب مثلی افواه عوامده دائر و غناسی مشهور عالم ایدی. ثروتنڭ درجه‌سنی یاپدیردیغی قلعه‌نڭ عظمت و متانتی الآن اثبات ایتمکده‌در. شهر بو بانیء ثالثڭ اسمنه نسبة «کیریزوس» تسمیه اولنمش ایکن کیت کیده تحریفه اوغرایه‌رق «اگیریروس» بعده «اگریدور» و اخیراً «اگیردیر» دینلمکه باشلانمشدر.

(اگیردیرده مدفون بزرگان دین نوره الله مراقدهم حضراتنڭ اسامیسی)

غرائب احوالی تصریح ایدیلان سقا خانه جوارنده مدفون زورتی بابا یازله جهتنده یاتان زهادڭ اقدمیدر. ولیء مشار الیهڭ تربه‌سی جوارنده و عالی قبه آلتنده مدفون خاك غفران اولان بابا سلطان ولی حضرتلری بو ذات شریفڭ تربه دارلغی خدمت پرمفخرتیله صکره‌دن تشریف بیورمشلردر. بابا تعبیرندن دخی منفهم اولدیغی اوزره ذوات مشار الیهم طرق علیهٔ بکتاشیه رجالندندرلر. زورتی بابا حضرتلری شدت زهد و تقواسندن ناشی شونڭ بونڭ معاونتیله تأمین معیشتی تنزل ایتمیوب دگرمن طاشی یاپار النڭ امکی و آلننڭ تری ایله کچینور عنقا مشرب رجالدن ایمشلر. دست مبارکلری ایله تسویه بیوردقلری طاشلردن بر قاچ دانه‌سی تربه‌لری جوارنده حالا موجوددر.

بو ذات شریفه زورتی بابا اطلاقنڭ اسباب موجبه‌سی تیمورلنیم باشنده‌که حشرات ایله روز خضرده سقا خانه اوگوندن گچر ایکن ولیء مشارالیه گویا آیاغنه قالقوب سلام طوردیغنده بر طاشجی بارچه‌سی ظنی ایله کبرندن یوزونه اقمیوب صاووشمغه یلتنن دنیء مرقومه «زورت» دیو تحقیر و استهزاده بولنمسندن طولاني حدت گرگانی جوشه گله‌رك دلدیکی طاشی بویوننه گچیردوب گوله آتدیرتمش و خونخوارلقجه‌دده ایته بکزه‌یان دگرسز تیمور کوپری باشی نام محله یتشدیگنده زاهد

(١) صالحلی قربنده عظیم بر شهر ایدی.

مغفور طاش بوغازنده اولدیغی حالده صو اوزرنده اوچرق اوگونه چیقدیغنی کورینجه عفو نیازینه قالقیشدیغی صره‌ده — کوپری‌یی یاپدیرده اویله گچ — جوابنی ویردکلری ایچون بو تاریخدن بالاعتبار او آقصاق حریفه قارشـو ایلك صرف ایتدکلری سوز ایله شهرتیاب اولدقلری متواتراً سویلنمکده‌در. گوله‌ده‌که ایری بالقلرك ایلك بهارده ایرمغه هجوم ایتمسی بو ذاتك کرامتنه حمل اولنمغله سنه‌نك هر روز خضرنده ولیء مشار الیه نامنه کوپری اوزرنده بر قربان کسوب قاننی ایرمغه آقیتمق و تربه‌دارینه کلیتلو بالق گوندرمك و بونك صباحنده طوتیلان بالقلری فقرایه مجاناً طاغیتمق عادت قدیمه‌سی آوجیلرجه پك دقت اولنور مسائلدندر. آغزدن آغزه روایت اولنه گلان اعوج تیمور حکایه‌سی قیودات تاریخیه‌یه مخالف دوشییور. زیرا طغیان تیمور ولیء مشار الیهك ارتحاللرندن چوق صکره‌در. بناء علیه شقیء مرقوم اگردیری فتح ایده‌مدی میمنتسز طوپال آیاغی بو مملکته گیره‌مدیکه یازله طریقی ایله کلوبده کوپری باشنه گچه‌ بیلسون.

روایت مذکوره‌ده‌که غلط ایسه بورادن گچن او بدطینت تیمورلنك دگل یالکز بو موقعه قدر گلمگه وقت و فرصت بولوبده درون قلعه‌یه بر درلو گیره‌میان عثمانلی دشمنی قره‌مان اوغلی زوزکلرینه مشابه باشقه بر ظالم ایکن آنك اسمی مرور زمان ایله اونودیله‌رق وقعهٔ مبحوثه شناعت شهیره‌سنه مبنی طوپال تیموره حمل اولنمسیدر. تراجم احوالنه دائر اله گچوردیگم تصریحاتی درج ایله قارئین کرامه طانتدیردیغم دیندار بك زاده ابو اسحق بك دخی زورتی بابا حضرتلرینك تربه‌لری جوارنده و مسجد ایله سقا خانه اراسنده‌که حولی‌یه مفتوح قاپونك صول طرفنده مدفون اولوب قبرلری چقورلق ایچنده و کوشهٔ نسیانده قالمشدر. سنك مزارندن برپارچه‌سی الآن موجود و تفصیلات محرر ایکن احوال ماضیه‌یی عدم وقوف گبی غفلتدن هنوز قورتیله‌میان سکنهٔ شهر بونك کیم اولدیغنی اصلا فرق ایتدیکی یوقدر. مرحوم مشار الیهك پدرلری دیندار بك ایسه اسکی حصار قبرستاننده و ولیء دیو زیارت ایدیله گلان اطرافی چوریك مزارده مدفوندر.

(دیگرلری)

یوقارو یازلده‌ده مدفون محمد چلبی حضرتلریله پدر عالیلری و جد بزرکوارلریدر. اگیردیرده قدمنهادهٔ عالم اولان ولیء مشار الیهك پدرلری آزر بیجان دیارنده واقع خوی قصبه‌سندن من جهت الام جد عالیلری خراساندن گلوب طاش مدرسه‌ده

نشر علوم ایله اوغراشمشلردر. علوم ظاهره و باطنه‌ده ید طولاسی اولان ذوات مشار الیهمك مرشدی بولندقلری طریق نقشبندیدر. قلعه‌نك طوپال تیموره عدم تسلیمنده علی الخصوص فاصلهٔ سلطنت اثناسنده چلبی سلطان محمد خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینه اطاعتك لزوم و وجوبنی هر طرفه یازوب صاحبسز قالملریله نه یپاجقلرینی شاشیران خلقی مغفور مشار الیهه تمایل و بیعت ایتدیرمکده ولیٔ مشار الیهك فوق الغایه یرارلقلری کورلدیکی ایچون طرف اشرف حضرت شهنشاهیدن کندولرینه خیلی اراضی اهدا و عنایت بیورلمشدر. حتی قلعه قوماندانلرینه مخصوص طوغ دخی بو ذات شریفه تبرکاً تودیع و محافظاق توجیه قلنمغله مرقدلری اوزرنده الآن معلقدر. فقرا و مساکینك حالا اطعام اولندیغی درکاهلری اوقافندن بوردورده واقع اوفق بر حمامده علیل الوجود کسانك ییقانمسیله شفا بولدیغی مجرب و غایت ایشلك اولمغله دیگر حماملرك ایجارندن بر قاچ قات زیاده‌یه کرالانمقده‌در.

آشاغی یازلاده مدفون تیزمراد حضرتلریله کندی اطرافنده موجود زیارات سائره بو ذات شهیرك یتشدیردیکی رجالدندرلر. تیزمراد حضرتلرینك تربه‌لرینه متصل عظیم خانقاه یاریم مترو عرض و بر مترو طولنده کسمه طاشلر ایله درگاه مولویه طرزنده و جسیم بر جامعشریف هیئتنده بنا اولنمشدر. بو کوه مثال خانقاهك واسع سماع خانه‌سی قارشوسنده نای زنلره مخصوص مرتفع بر محفل و اطرافلرنده چله‌کشلر ایچون یاپیلمش متعدد حجره‌لر و غایت گنیش اولان میدانی وسطنده مدور بر شادروان اولوب یوکسلدکجه بالتدریج طارلشان قبه‌سی تقریباً اللی مترو ارتفاعنده هوا و ضیا آلمق اوزره شربه آغزی کبی آچیق براغیلان تپه‌سنده‌که دلیك اون مترو مربعنده‌در. بونلردن باشقه بل طاشنده مدفون قره‌دده ایله شهر داخلنده‌که سیفی و برکت دده‌لر دخی طرق علیهٔ مولویه کبراسندندرلر.

شبه جزیره اوزرنده‌که ایچ قلعه‌نك اندرون فیوسنده مدفون عرب دده‌نك ترجمهٔ حالی مجهولدر. مولوی دده‌گاندن ایدوگی اسمندن آکلاشیلان بو ذات شریف سائر مملکتلرده‌که قلعه‌لر قاپولرنده مدفون و یالگز کیسك باش دده نامیله معروف شهدادن اولسه جائزدر. آناطولیده متمکن موحدین بزرگان دینك کافه‌سنه اولیا معناسنه بلا تفریق دده دیرلر. یومرو طاش طرفنده دخی «الی کبجه‌لی» نامنده بر زیارت واردر.

الیردیرده مدفون اعزهٔ کرامك اقدمی اولان بو ذات مغفرت نصاب خلفاء امویه دورنده جهانی صارصان استیلا اردولرینك براقدقلری شهدادندر.

اگیردیر قلعه‌سی سلاطین امویه‌دن عبد الملکڭ زمان سلطنتلرنده، یعنی آلتمش طقوز سنۀ هجریه‌سنده محاصره‌یه آلندیغی گون اردوی اسلامڭ مطبخ محلی شهید مرحومڭ مدفون بولندقلری موقعده ایمش. قره جهتندن چویردکلری قلعه‌یی فتح ایچون اولوقتڭ فن حربنجه طوپلیجه هجوم ایدن عزاة کرام یوقارو بیالان نام موقعه دگین ایلرولەدکلری صره‌ده طاغ اوچوروملرینه تعبیه قلنان محصورینڭ لاینقطع یووارلادقلری جسیم قیالر صف حربی تارمار ایدوب موحدینی پکچوق تلفاته اوغراتمغله رجعته باشلانلدیغی زمان آشجیلق انغاریه‌سنی ایفا ایله مشغول بو ذات غیور بوزغون عسکری تعقیبه جرأتلنان کفاره قارشو طورمق عزمیله صاحبی شهید دوشان بر آتڭ اوستنه آتلانەرق النده‌که کبجه ایله حریصانه صالدردیغی و مهاجمه‌یی تجدید ایتدیکنی گورن شجعان عرب «انظر فی یدالمعلقه» سوزینی تعجباً صرف ایتملری اوزرینه الی کبجه‌لی عنوانی آلمشلر و نهایت شهید دوشوب اوراده دفن اولنمشلردر. اولوقلاجی جبلنڭ جنوب جهتنه دوشان شاهقه‌سی یماجنده تراکم ایتدیکی مقدمجه یازیلان مواد وولقانیه اعصار وفیره‌دنبرو جای‌گیر اولدیغی موقع مرتفعدن دهشت آور چیغلر گبی اوچوب یومرو طاش مرعاسیله کوشکلر قبرستاننی قسماً قاپلادیغی زمان بو شهید محترمڭ مزاری اطرافنده تپه‌لر حصوله گتوردیکی حالده اوزرینه بر چاقل بیله صچرامدیغنی متعجبانه تماشاده بولنانلردن بریسیده فقیرم. نیسده مدفون صلحادن شیخ مصلح الدین حضرتلرینڭ منسوب اولدقلری طریقت معنویه خاطرمده قالمامشدر. ذاهد مشار الیهڭ قبر شریفلرینی زیارته کیتدیمگده مرقدلری اوگنده بیغیلی طوران طاشلر نه اولدیغنی نیسلیلردن سوال ایتدم.

وقتیله طاش مدرسه‌ده نشر علوم ظاهری و باطنی ایله مشغول و زهد وتقواسی مسلم شو ذات سعیدڭ نیسه گلمسی خوارقدن دم اورمق استیان رهبانلری اسکات واهتدالرینه همت قصدیله اولدیغی ایچون مقابلۀ معنویه‌ده عاجز قالان مشرکین مرقومه طرفندن معندانه طاشه طوتولمسی اوزرینه اظهار کرامته مجبوریت یوز گوسترنجه اوزرینه یاغدیریلان قایاقلری هنوز هواده ایکن قاپوب پنچیه‌سی ایله خمیر گبی صیقدقدن صکره مخالفینه طوغری فرلاتمغه باشلادیغنی کورمك سعادتنه مظهریتله مباهی موحدین حاضره بو طاشلری تبرکاً طوپلایوب ارتحاللری وقوعنده مرقدلری اوگونه وضع ایتمش ایدوکلرینی جواباً سویلدیلر.

هجرتڭ سکزنجی عصری اواسطنده اگیردیره دخی اوغرادیغی مقدما ذکر اولنان

سیاح شهیر ابن بطوطه‌یی نزدنده مهمان ایدن مدرس اشته بو ذات شریفدر.
مرقد مبارکلری اوگنده الآن بیغیلی طوران اشجار مذکوره‌یی تبرکاً المه آلوب
هر طرفنی دقت و دفعاتله گوزدن کچوردم. بر انسان صولانمامش خمیردن یاپیلان
ملکسی‌یی (۱) و یاخود حد معروفندن زیاده سرتلشمامش قاینجه چاموردن
طاسارلانان طوپی آووجالایوب صیقدیغی زمان تضییقڭ تأثیریله پارمقلری
اره‌سندن ناصل خارجه چیقار ایسه ولیٔ مشار الیهڭ قبضه‌سی درونده نرمیت حاصل
ایدن بو طاشلر دخی پنچه‌سی اره‌سندن اویله‌جه خارجه فرلامش و حتی آووجنڭ
ایچنده‌که جیزگیلر دریسنده‌که مساماته وارنجه‌یه دگین اوزرلرینه نقش اولنمشدر.
زیارات موجوده‌نڭ اڭ مشهور و معروفی بونلر ایله عمارت محله‌سنده مدفون قبا
صقال نام ولی‌در. قدس الله اسرارهم العزیز.

(اگیردڭ آب و هواسی)

هر درلو احتیاجاته مصروف باشلوجه صو بر بچق فرسخ ایلروده و جامعلی
یایلا قربنده واقع آق پیگار قریه‌سی فوقنده‌که منبعندن عظیم بوروتماللر ایله کتوریلوب
بتون چشملره تقسیم قلنان بیلان قیرقان صویی آب مشهوری ایله هر طرفی طاشلق
و چاقللق گولڭ ماء لذیذیدر.

ایچ قلعه درونیله دیگر باصیق محللرده کائن محلاتده قدیم و جدید برچوق
قویولر دخی موجود ایسه‌ده صولرینڭ صغوقلغندن بشقه بر مزیتی یوقدر.

قصبه‌نڭ جنوبنه دوشان طاشلی برون ایله ایرمق اره‌سنده و قوری کوپری
قالدیرملرینڭ یمین و یسارنده واقع بطاقلقلر شرق و شمالی ایله جنوب شرقیسی
اوفق مرئی‌یه دگین آچیق بو لطیف المنظره مملکتڭ جیادت هواسنی بعضاً اخلال
ایتمکده‌در. مذکور بطاقلقلر هر نقدر بر ساعت اوزاقده ایسه‌لرده حزیران اواسطندن
اغستوسڭ اون بشنه دگین اوزرلرینه چوکن زهرناك هوا جنوب روزگارینڭ حین
هبوبنده قصبه‌یه قدر کلوب هوایی بر درجه آغیرلاشدیریقده دخل کلیلری کورلمکده‌در.

اورته‌لرنده گچن ایرماغڭ معاونتیله صولری بر درجه جاری اولمیوبده تماماً راکد
بولنسه ایدی جیادتی بوزدقلری هوا تنفسنی مطلقا تسمیم ایدر ایدی. گولدن حاصل
اولان بو جسیم بطاقلقلرڭ قاپلادقلری قوجه صحرا اگیردیرلیلرجه بایرا نامی ویریلان
صاری زامباق ایله سراپا مستور بولندیغندن اوساحۀ فسیحه آلتونی رنڭ صیرمه داللی

---

(۱) طوبی

یشیل آطلاس فرش ایدلمش کبی لطیف بر هیئته گیردیگی ایچون منظره‌سی پك عاشقانه‌در. ایلول صره‌لرنده بسبتون چکیلان بو بطاقلقلرده بعض سنه‌لر چاموردن اثر بیله قالمدیغی حالده گوگللری صیدایدن او بی نظیر یشیللکلری کما کان باقیدر.

شمالی گول جنوبی باغلر شرق و غربی زمردین طاغلر ایله محدود بولنمسنه مبنی زمینی یشیل چینیلردن مصنوع و میدان مثللو اوستی آچیق بر صحنهٔ عظیمه‌یه آلتون خزائنی سرپیلمش کبی گورینان بو عارضه‌سز اووه‌یی گوز آلا بیلدیگی صیم‌صیقی طولدیران او صاری چیچکلی خضرات بر متر‌ودن زیاده یوکسلدیگی ایچون گول طرفندن خفیف خفیف وزانه باشلایان پویرازك تحریکات متمادیه‌سی ایله منتظماً موج اوردقجه حصوله گلان منظرهٔ دلربا بدایع پرستانی اغتراقه دوشوریر. قوری کوپری‌یی جنوباً باغلره شمالاً لب دریایه ربط ایدن طویل قالدیرمك اوست طرفنده واقع اك مضر بطاقلقك موجبی اورادن طوپراق قالدیران چوملکجی وکیره‌میتجی اصنافیدر. بونلر نه قدر طوپراق قازارلر ایسه درت خطوه قریب گول کنارندن او نسبتده قوم و چاقل قالدیروب آچدقلری چقورلری عقبنجه طولدرمغه مجبور طوتمق خصوصی انفیه کش بلدیه هیئتنك خیالنه بیله گلمز.

(اگیردیرده تحدث ایدن تاریخی وقایعك صوگی)

پازار آغا محله‌سنده‌که درنك چشمه‌سنك بولندیغی خان آردی نام موقعده قورلدیغی زمانلر یعنی سلطان مصطفی ثالث دورنده مملکتجه مرعی الخاطر اشرافك ممتازی آقپیگارلی اوغلی محمد افندی اسمنده برذات ممدوح الصفات اولمغله پازار محلنده مجتمع اصناف تجار و اهالی مومی الیه گلمینجه اخذ و اعطایه اصلا مباشرت ایتمیوب احتراماً ورودینی بکلرلر وتشریفلری آننده بلیغ بر دعا یاپیله‌رق عموم آمین خوان اولدقدن صکره آلیش ویریشه باشلارلر ایمش.

پازار قورلدیغی گونك صباحنده و اخذ و اعطایه هنوز ال سورمکسزین بویله برکت و میمنت ایچون دعا یاپمق اصولی اگیردیرده حالا جاریدر، محامد ومکارم اخلاقی ایله سکنهٔ محلیه‌یی گندینه مفتون ایدن محمد افندی مرحومك خط کوفی‌یه آگدیرر بر نوع کرفت ثلث ایله محرر هیجه طاشنی حاوی قبری یوقارو یازلده و شیخ محمد چلبی حضرتلرینك تربهٔ دلآرالری جوارنده واقع شادروان مواجهه‌سنده‌که اوفق مقبره‌یه سایه صالان قدیم چیتلق (١) آغاجی آلتنده‌در.

(١) چیتلامك

کوتوگی مرحومڭ سنگ مزارینه منقوش قاووغی کبی قالینلق و عظمت پیدا ایدن اوهنه درخت قبرینڭ اورته‌سنده بیتمشدر،

آقپیکار اگیردیرڭ غربنه دوشان جامعلی یایلا طریقی اوزرینه و آلما سلسله‌سنڭ اتکلرندن معدود سیوری آردی جبلنڭ زرودسنه مبنی هواسی صاف صویی صاغلام موقعی مرتفع و هر طرفی آچیق منظره‌سی بی نظیر مزرعه‌لری فوق الغایه منبت مرعالری چم چیچك وادیلری اورمان صحرالری گلستان ایدوگندن اعلا جنس بالی مبزول اغنام و مواشیسی کثیر سکنه‌سی غنی و معمور بر قریه اولوب شهر ایله اره‌سنده‌که بعدیت تقریباً بر بچق فرسخدر.

بو گوزل قریه‌ده اختیار اوقامت ایدن مومی الیه محمد افندینڭ ارتحالندن صکره اهالیء محلیه میاننده نافذ الکلم و نفوذی مؤثر ذوات قالمامش ومملکتڭ آداب واداره‌سی کلیاً چیغرندن چیقمش دولتمز ایسه بو اثناده ظهور ایدن قریم وبسرابیا اغتشاشلرندن طولایی شمالاً روسیه، غرباً آوستریا دولتلری و نادرشاه فسادلرینی باصدیرمق اوزره‌ده شرقاً ایران حکومتی ابله محارب بری وبحری مشغول اولمغله امور داخلیه‌نڭ مفرداتنی رؤیته وقت غیر مساعد ایدوگندن یاز گونلرینی اوته‌دنبرو جامعلی یایلاده گچوران سریکلی عشیرتنڭ قرا وقصباتلی یغمایه قویلمق گبی بغاوته جرأتلری آرتدقجه آرتمش و تربیه‌لری تأخر ایتمش ایدی. شو وقعه‌یی مسکوت عنه براغوبده ظالمی مظلوم معصومی مفسد اشیده‌رك بلا تحقیق قید دوشان مورخ احمد واصف افندینڭ مسئلهٔ مبحوثه‌یه کلیاً مخالف بر صورتده تاریخنه یوروتدیگی قیودات محتاج تصحیح ایدوگندن مشار الیهڭ مسروداتی عیناً درج و حقیقت حال ایضاح و تصریح اولنور.

تاریخ واصفده محرر مقالهٔ غیر محققه شودر: — «وقایع سنه تسع وسبعین ومأیة والف. اگیردیر اهالیسندن بیلانلی موسی دخی او رفتار ناهموار سالك اولدیغندن قهر و استیصالنه آیدین محصلی وزیر عبد الرحمن پاشا مأمور اولمغله چلك پاشا زاده‌یی اوزرینه تعیین و لوازمنی تنظیم ایله هیئت اجتماعیه‌سنی سد آهنین ایلیوب پاشای مومی الیه اگیردیر قربنده مرقوم ایله آغاز قتال ومیانه‌لرنده الحرب سجال کیفیتی نمو دار اوله‌رق موسی قلعه‌یه چیقوب متحصناً متهیء جدال اولدیغی مومی الیهه معلوم اولدقده محاصره‌یه شروع ومباشرت ایله وقوعبولان کیفیتی مشار الیهه عرض واشارت ایلدکده بیرندن حرکت واگیردیر طرفنه تحریك رایت هیبت ایلدیگنی باغیء مذکور استخبار ونواحیء ارمناکه طوغری فرار وبرقاچگون سرسری کشت وگذاردن صکره خادم قصبه‌سنه واروب علوم ظاهره و باطنه‌ده کعب عالی اولان متوفی خادم مفتیسی

شیخ افندینك اولادلرینه التجا آنلر دخی وزیر مشار الیهدن عفو جرمنی رجا ایتمشلر ایدی. مفتیء مرحوم مشار الیهك شیخ ومعتقدی اولدیغندن عدم مساعده‌یه امکان بوله‌میوب پیدرپی باب شفاعتی بازو مرة بعد اخری عفوینی نیاز ایتمکله اگیردیر قضاسنه فیما بعد عزیمتدن مجانبت و خادمده اقامت ایتمك اوزره رجاسی قرین اسعاف ومرقوم عفو ایله مظهر الطاف اولوب اگیردیر قصبه‌سی اهالیسی دخی بابستهٔ نذرگران ومرقومی قصبه‌لرینه ادخال ایلدکلری حالده تحصیل نذردن بشقه هر بری مظهر غضب خاقان زمان اوله‌جقلری بابنده طرفلرینه خطاباً اصدار امر جلیل الشان قلندی — قدمانك دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه رفع وتقدیم ایلدکلری معروضات و تواریخه یوروتدکلری قیودات روز مره هپ بویله ایسه حقایق احوالی ماضینك عماق خفاسنده براقمالرندن طولانی هزاران اسف.

بویله بالا تحقیق بد نام ایدیلان قوجه موسی اگیردیرك یکرمی بش کیلومترو شرقنده واقع ییلانلی قریه‌سی متمکنلرندن اغنام و مواشی یتشدیرمك ایله مشغول و اصحاب اراضیدن مسافر پرور غربا وضعفایه الندن گلدیکی قدر تعاونده بولنور گندی حالنده چوبان وزراع بر آدم اولوب متبوع مفخمنه قارشو عصیان دنیلان دنائت نه فطرتنده موجود ونه‌ده قدرتندن مأمولدر. زواللی آدم حاشا عصیان ایتمدی. شوکتیله شرفلندیکمز دولت ابد مدت عثمانیه‌نك ناموسنی محافظه اوغورنده پك بیوك همت و خدمتده بولندی. اهالینك شمدی‌یه دگین حرفیاً مضبوطی اولان وقعهٔ مذکوره باقیکز نه یولده جریان ایتمشدر.

وقت شتایی آیدین اووه‌سنده، صیفی اگیردیرك غربنده‌که جامعلی یایلاده کچوران سالف البیان سریکلی عشیرتی ساروخان یوروکلرندن اولوب موسم صیفده دنیایی صویار فضل شتاده آیدین محصلنه یناشه‌رق طوپراق باصدی نامیله تقدمه‌لرده بولنور تلکیلکده یکتا عفریت مشرب اشرادن مردود بر قبیله ایدی. شقاوتدن بشقه هیچ بر کاری اولمیان بو خائن عشیرت یایلایه چیقار ایکن گذرگاهلرینه مصادف کویلرك آغنام ومواشیلرینی غصباً اوگلرینه قاته‌رق فقرانك فریادلرینه رغماً بی رحمانه سوروب گوتوردکلری کبی «زراعتکزی حیواناتمزك اوگندن قالدیریکز» دیو زواللی چفتجیلره قارشو برده ظالمانه چیقیشور و راست گلدکلری مزروعاتی مواشیلرینه کاملاً یدیریر عودتلرنده ایسه خرمان یرلرینه هجوم ایدرك فلاحینك وجوده گتوردکلری حبوباتی جبراً چوواللره طولدیروب دوه‌لرینه یوکلته‌رك جهنم اولور گیدر حقسز حیاسز بر قبیله وامحاسی واجب مضر برچته ایدی. سلطنت سنیه‌نك خارجاً اوچ دولتله

بری بحری محارب و صوڭ درجه مشغول اولمسندن طولایی باب عالینڭ بو مثللو شکایتلری تدقیقه وقت بولهماسی دیگر جهتدن آیدین محصللرینڭ تصاحب واغماضی سببلریله جزای سزالری تأخر ایدن عشیرت مرقومه شماردقجه شماروب نهایت قصبه‌لری دخی باصمغه چارشو و پازارده هر نه‌که گوزلرینه ایلیشیر ایسه بتمامها یقالایه‌رق بدلنی ویرمکسزین صاووشمغه باشلامشلر ایدی. شرت وبغاوتلری تحملڭ حد معروفه تجاوز ایدن بو رزیل عشیرت معتادلری وجهله اگردیر چارشوسنی تکرار باصوب غاراته قویولدقلری بر صره‌ده تصادفاً حاضر بولنان ییلانلیلی قوجه موسی‌ده غیرت وحمیت اسلامیه غلیانه کلمرڭ مجرد حقوق امت وناموس دولتی محافظه عزمیله اهالی‌یه خطاباً «سز بنم قوماندانمی قبول ایدر ایسه‌ڭز بونلرڭ طرد وتربیه‌لری قولایدر» دیر. هر هفته اوغرادقلری طالان وتحقیر ایله آبروسز وتهی دست قالوب یأس وضرورتڭ صوڭ درکه‌سنه گلان پازار خلقی یك زبان اوله‌رق امریکه منقادز جوابنی ویررلر.

اهالیدن بو عهدی آلان او غیور قوجه موسی نزدنده بولنان ییلانلی قریه‌سی دلیقانلیلرینڭ بر قسمنی طاغلره تعبیه ایتدکدن صکره برابرنده آلیقویدیغی قسم دیگر ایله اشقیاء مرقومه‌نڭ اوزرلرینه هجوم ایدر.

سلامت عمومیه واعادهٔ آسایش بلده نامنه اولان بو گیروداره بالطبع اهالیده قاریشور. شو حال ناگهظهوره قارشو نه‌یپاجقلرینی شاشیران سریکلی شقیلر مقهوراً فراره باشلادقلری اشاغی بیلان ایله قاپولر نام موقعه یاقلاشدقلری صره‌ده طاغ اوچوملرینه اولجه تعبیه ایدیلان دلیقانلیلر دخی حاضرلادقلری بیوك طاشلری لاینقطع یووارلاملری اوزرینه بقیت السیوف اشقیانڭ دخی جمله‌سی برآنده هلاك اولوب یوللر قاووق وجنازه‌دن گچلمز بر حاله گلور.

عشیرت مرقومه‌نڭ بو صورتله دنیادن قالقمسی طوپراق باصدی عنوانیله هر سنه هدیه‌لر آلمغه آلیشقین آیدین اشرافیله محصللرینڭ منافع ذاتیه‌لرینه طوقوندیغی ایچون تلطیفه مستحق قوجه موسی‌نڭ محو واستیصالی اراده‌سنی استحصالده مسارعت کوسترلمشدر.

آیدین محصلی دارنده‌لی وزیر خلیل پاشا احمد واصف افندینڭ وصفی کبی محق ومعارفه آشنا بر وزیر بی همتا اولسه ایدی چلیك پاشا زاده‌یی قوجه موسی نڭ استیصالنه دکل تحقیقنه کوندرمسی لازمکلور ایدی. آسایش محلیه‌نڭ اعاده‌سیله ناموس دولتڭ ادامه‌سی اوغورنده یاپدیغی خدماته برارلغه مقابل مکافات کورمسی

لازم و واجب ایکن منافع خصوصیه‌سندن نشئه بر شیء دوشونمیان بر طاقم بلهانك علیهنده صرف ایتدیککی سوزلره اینانلمسیله بالعکس فلاکتلره اوغرایوب بر دها مملکتنه کله‌میه‌رك نهایت خادمده ارتحال ایدن بو مظلوم آدمی مورخلرك خائن ظنیله اتهامه قالقیشملری موافق انصاف دکلدر.

(احوال عاجزانم)

جدمك جدی ولی اغا بن سلیمان بن عبد الله بن محمد بن حمزه بروسه اسکیشهرلیدر. دیب دده‌م حمزه و محمد اغالر سپاهی اورته‌لری امراسندن اولوب حافظ عبد الله علمادن بر ذات ایمش. پیرفانی اولان پدرندن کنجلکنده یتیم قالوب تحصیلنی ایلرولده‌مدیکی ایچون اجدادی کبی عسکرلکه هوسلنان سلیمان اغا مرحوم بیك یوز اوتوز بدی تاریخنده بالجمله تعلقاتنی اسکیشهردن قالدیروب اکیردیر کولنك شرقنده واقع صاری ادریس قریه‌سنه هجرت و توطن ایتمشدر. جنتمکان فردوس آشیان سلطان محمود خان اول حضرتلرینك تیمار اولهرق عنایت و احسان بیوردقلری « محمادلر » نام قدیمی « کوك اوز » موقعنه یقین بولنمق فکرینك اجباریله کلوب مسکن طوتدیغی صاری ادریس قریه‌سنده که جامع شریف ایله مکتب ابتدائی مرحومك آثار خیریه‌سندندر.

یکرمی بش سنه یاشی و قلفات جهتلرنده و یدی سنه سوریه‌ده اون بر ییلده معیت سنیه‌ده استخدام اولنان بو غیور عسکر نهایت چراغ چقاریلهرق آخر عمرینی دعاء پادشاهی ایله کچورمك اوزره مرفها اعزام قلندیغی مملکتندن حسب الایجاب هجرت و هنوز توطن ایتدیکی صاری ادریس قریه‌سی جوارنده که « کوك اوز » تیمارینی متبوع مفخمنك نام قدسیت انساملرینه نسبة « محمودیه » تسمیه ایتمش ایکن بو عنوان جلالت نشان مرور زماننده محمادلره چورلمشدر. مرحوم مومی الیهك وطن ثانی اتخاذ ایدیندیکی بو قریه‌ده که زراعت و فلاحتنی نظارتله مشغول بیوك مخدومی ولی اغا بر مدت صکره اوغللرندن حسین و علی و محمود اغالری بالاستصحاب استانبوله کیدرك عموجه‌سی حمزه اغانك قوماندانسنده و ایوب صورنده بولنان اوتوز بدنجی اورته‌یه سپاهی قید ایتدیرمشدر. صنف جلیل عسکریده کسب ایتدیککی مهارتله کوستردیکی یرارلقلره مکافاة بلغراده یقین سمندره موقعی سواری قوماندانلغنه قدر ترقی ایدن حسین اغا سوکیلی پدرینك هیچ اولماز ایسه قبرینی زیارت ایچون چوقدن برو مهجور و مشتاق اولدیغی وطننه کلیر. صاری ادریسده بالاخره توردیوب

عائله‌لرینه رقیب کسیلان دلی باشی اوغلی اسماعیل اغانك مفسدتندن بتون تعلقاتنك بیحضور اولدقلرینی اکلاینجه زراعتلری اوراده باقی قالمق اوزره جمله‌سنی اکیردیره هجرت ایتدیرر. محل مذکورده واقع بیوك خرابه الآن قارچینلر یوردی یاد اولنمقده‌در.

سپاهیلکده نه درجه‌یه واصل اولدیغنه دائر معلومات مفقود. محمود اغا اوزی محاربه‌سنده شهید دوشمش بیوك برادری علی آغا ایسه جنتمکان سلطان محمود خان ثانی افندمز حضرتلرینك اوائل سلطنتلرنده بیکباشیلغه دکین ایلرولمه‌یوب اغتشاشات داخلیه‌ده کذا شهیداً ارتحال ایتمشدر. ادرنه بولنده واقع چورلیده‌که تربهٔ مخصوصده‌ده مدفون قره بیکباشی اشته بوذاتدر. اکیردیرده ساکن سلاله‌سنه الآن قره علیلر تعبیر اولنور.

عائله‌مزك «قارچین زاده‌لر» لقبنی آلمسی اسکیشهردن صاری ادریسه نقل مکان و یوز بدی یاشنده ارتحال دار جنان ایدن سلیمان اغا مرحوم بالاده ذکر اولندیغی اوزره سپاهی اوجاغی اسکیلرندن و سلطان محمود اول دوری ارباب سیفندن و بالآخره چراق چیقارلمش بر مجاهد اولمغله آرناوودلقده قالچین تعبیر اولنان طوزلغی اولوقتك قیافت رسمیهٔ عسکریه‌سندن اولدیغی ایچون دائما کیمسندن ایلرو کلمشدر.

اجدادینك تحقیق احوالنه پك مراقلی اولان پدرم بوندن اوتوز بر بیل اقدم یعنی فقیر چوجق ایکن یوز اون یاشلرنده وفات ایدن اکیردیرلی قبلق دایی اسمنده‌که پیرفانیدن اره صره استیضاحده بولنور ایدی. پدرمك متوفادن آلدیغی جوابلر ودست خطی ایله محرر تفصیلات شودر: «قارچین اوغلی ولی اغا زاده حسین اغا سپاهی اوجاغی امراسندن اولوب ایری وجودلی کورسسلی بنیه‌سی قوی زیاده ملحم و یاشی کشکینجه اولمقله برابر غایت چویك سواریلکده سلاحشورلقده یکتا چهره‌سی قورقنج و کیمسه‌دن کوزی ییلماز شجیع بر ذات ایدی. بیك ایکی یوز اون درت تاریخنده تعلقاتیله برابر مهاجرهٔ اکیردیره کلدیکی وقت شهرك بین الناس صاری «و یوده» نامی ایله شهرت بولان محافظی استقبالنه کیدوب خانه‌سنده مهمان یاپدی. کاتب محله‌سنده الآن مقیم بولندیغمز خانه‌نك عرصه‌سی مرحومه محافظ طرفندن اهدا اولنمشدر. کندوسنك محمد و سلیمان اسملرنده ایکی مخدومی وار ایدی.» سلیمان اغا فقیرك جدیدر.

احوال خصوصیه‌سنه دائر یدمزده خیلی تفصیلات موجود اولان حسین اغا مرحومك مدت مأذونیتی ختام بولمغله محل مأمورینه متوجهاً اکیردیردن حرکت

و بکوتاهیدیه مواصلت ایتدیکنده خسته‌لنه‌رق وقوع ارتحالنه مبنی اون یاشلرنده یتیم قلان جدم سلیمان اغا بیوك برادری حاجی محمد اغانك بالآخره مباشرت ایتدیکی چوالخه اصنافلغی عدادینه داخل اولمشدر. اکیردیرده استاذ کل نام مفخرتنی قزانان پدرم حافظ حسین افندی مرحوم ایسه والدنك همتی ایله تحصیل علومه قویلوب خطاطلقده دخی شهرت آلمغله هنگام جوانیسنی قرآن کریم استنساخنه حصر ایدرك فضلی ایله معیشتنی برلکده توسیع و استقبالنی مکملاً تأمین ایتمشدر.

پدرمك و الده‌سی فاطمه خانم فضل وغناسی ایله مشهور امیر حسین مرحومك حفیده‌سیدر. یازله قبرستاننده و اولیاء عظامدن شیخ محمد چلبی قدس الله سره العالی حضرتلرینك تربه‌لری قربنده مدفون بو ذات شریفك سنگ مزارنده محرر تاریخ انتقالی خاطرمده قالمدیغی ایچون هندستانك دگن حیدر آباد شهرنده قره لادیغم شو صحیفه‌یه درج ایتمك قابل اوله‌مدی. غفار مطلق جمله امت محمدك کچمشلری ایله برابر قبرلرینی جنت ایتسون. نسلنی تصریح ایتدیکم پدرم حافظ حسین افندی مرحوم مملکتمز خلقنك تخت تصدیق و تسلیمنده اولدیغی اوزره علما و صلحادن و عموم عندنده محترم و مرعی الخاطر بر ذات ممدوح الصفات ایدی. صغر سنمی فاضل مرحومك رحلهٔ تدریسی باشنده گچوردم. قرائته قابلیت کسب ایتدیکم صره‌ده قرآن کریمك حفظنه باشلادلدم. بو امر اهمی اتمام ایدینجه‌یه دگین کذا منزلمزدن آیریلمیوب هم جنسم ایله انسیتم تعلقاتمزك تحدید ایتدیکی دائره‌یه منحصر ایدی.

هجرتك بیك ایکی یوز طقسان یدی تاریخنده اون بش یاشنده ایکن بتوفیقه تعالی حفظی اکمال ایتدیکم صره‌ده بلا تأخیر اکیردیر مکتب رشدیه‌سنه تودیع قلندم. وطنداشلرم اولان نورسیدگان ایله ایلك اختلاطم بو مکتبده وقوعبولمشدر.

لفکه‌لی حاجی علی حیدر افندی حضرتلری گبی فضل و تقواسی مسلم معلم غیورك خلوصی و همماتی ایله تدریساتی فوق المطلوب بولنه گیران بو دار الفیضدن برنجی درجه شهادتنامه ایله نشئت ایدوب اولا اکیردیر اعشار قلمنه و بالآخره پوسته و تلغراف اداره‌سنه ایکی سنه قدر ملازمهٔ مداومتده بولندم. بو مدت ظرفنده پدرمدن بر مقدار دها تحصیل گوروب تاریخ و ادبیات قسمنی اولدقجه ایلرولتدم. شیخ علی اغا مدرسه‌سنده قیش گونلری تدریس ایدیله گلان علوم عربیه‌نك تحصیلنه کمال خواهش و هوسله گیریشوب اوچ سنه چالمق شرطیله منلا جامینك منادا بحثنه دگین گوز نوری دوکدیکم حالده امیدلندیکم درجه‌ده مستفید اوله‌مدم.

انتظامسز اوقودلدیغی ایچون باش آغریسندن بشقه نتیجه‌سی گوریله‌میان قال یقول
کان بکون انقلاباتنڭ تحمل فرسا ازعاجی حضرت جامی‌یه آرتق الوداع نداسنی یاپدیردی.

اویله اوقودیلیشله آلتی اکمال حالتی ابتدار سعادتنه مظهریت عدیم الامکان
ایدوگنی چابوق کشف ایدرك انسانجه مآل دگل پاپاغان کبی یالکز مقال حفظنه
چالیشمق درد سرندن تیزجه قورتلدیغمه حالا شاکرم. بو موفقیتدن صکره استحصال
مأموریت ایچون درسعادته گیدرك پوسته و تلغراف نظارت جلیله‌سنه مراجعتله سایهٔ
مراحموایهٔ حضرت خلافتپناهیده بر قاچ ماه ظرفنده توظیف اولندم. درسعادتده
ایکن پدرمڭ خسته‌لغی خبرینی اشیدینجه نظارت جلیله‌نڭ تکلیف ایتدیکی پوزانطی
مرکزی مأمورلغنی قبولده مضطر قالمش ایدم. مجرد تللرڭ معاینه‌سیله مخابراتڭ
سکته‌دن وقایه‌سی مقصدینه مبنی کشاد قلنان بو مرکز طاغ باشنده و سکنه‌دن
خالی بر محلده اولمغله امزیجهٔ ناسی اکلایه‌جق درجه‌ده اختلاطدن بنه محروم
قالوب ملك ظن ایتدیکم بشریتڭ تلون حالندن حالا بیخبر ایدم. طولاشمقله نهایتی
بولنماز قورقنج بر چام اورمانی ایکی‌یه بولان لطیف نهرڭ کنارنده واقع پوزانطی
مرکزنده ایکی سنه‌یی اکمال ایدینجه اطنه‌یه تحویل قلندم

مبتدیسی بولندیغم علم حیات ایچون درس عبرت گورمکه انتباه اکتسابنه بو
مرکزده باشلادم. امان یاربی صفوت قلب ایله محبت ایتدیکم مسلکداشلرمدن
امیدم خلافنه کوریلان وجدانسزجه مقابله حیوانجه‌سنه معاملهٔ ابلیسانه نفاق
و اخلاقسزلق نه ایدی. اوارصه‌ده مجمع سفها کسیلان بو مرکزه عجبا نه تقصیراتم
وار ایدیده دوشدم. دائنده یکدیگرینه رحمت اوقودان بولایفلحونڭ افعال قبیحهٔ
شیطان پسندانه‌لرندن اولدرجه بیحضور ایدمکه دنیایه کلدیکمه و دها طوغروسی انسان
طوغدیغمه ندامتله بشریتدن نفرت و اکراهه باشلامش ایدم. زیرا قیافتلرینه باقیله‌رق آنلره‌ده
انسان نامی ویریلیور ایدی. ادانی ایله الفتدن سؤ قریندن الحذر!

(اسفار اختیاری)

بیڭ اوچیوز ایکی سنهٔ مالیه‌سی تشرین ثانیسنڭ ایلك هفته‌سنه مصادف صالی
گونی صباحیسی پدر و والده مرحوملر ایله جانمدن آیریلور کبی وداعلاشه‌رق
تعریفی مشکل بر حس حزینڭ پنجهٔ قهرنده ازیلیرجه‌سنه کوز یاشلری دوکه دوکه
اکیردیردن متوکلاً علی الله بیله چیقوب حمید آباد، آغلاسون. ابنجیر خانی،
چهرنج بلغ ایسی، جبوق بوغازی، قرق گوز، اوزری انطالیه‌یه اینددکدن بر

قاچقون صکره ورود ایدن انکلیز باندیره‌لی «آنطونی» نام واپوره راکباً جزایر بحرسفیدك سویملی اطه‌لرینی، ازمیر، قلعهٔ سلطانیه، کلیبولی شهرلرینی تماشا ایدرك مرکز معالی خلافته یکرمی کونده اولاشدم. اولجه سفرم و یولجیلقده تجربه‌م اولمدیغی ایچون بلا تحقیق بیندیکم بو دیلنجی واپوری اطه‌لر دکزنده اوغرامدق اسکله طولاشمدق جزیره براقمیوب انطالیه‌دن ازمیره اون سکز کونده یتشمش ایدی. انکلیزلرك جهانی بیزار ایدن طمعی یوزندن چکدیکم شو مشکل التحمل چله بارکران حیاتده ایلك طاتدیغم زهرلردندر.

(حمید آباد)

قومسال بر اووه‌نك کنارینه مبنی غربی بوردور جنوب شرقیسی آغلاسون طاغلری ایله محاط اولدیغی حالده هواسی غایت لطیف، منظره‌سی خوش، صویی بول، باغ و بستانی مبذول، سکنه‌سی فطین اولمقله برابر عظیم النفس، زینت پرست، ذوق وصفایه منهمك، اشرافی داعیهٔ تفردده پویان، فقراسی چالیشقان، مرعا و مزرعه‌لری واسع، زراعتی یولنده، صنایع صغیره‌سی مترقی، منازل ومبانیسی اولدقچه منظم، اسواق وشوارعی دوزکون، مسیره‌لری چم وچیچکله مستور، اطراف اربعه‌سی تمزیزی دینلان طویل القامه اشجار لطیفه ایله محاط، سنجاق مرکزی شن ومعمور بر شهردر.

باشلوجه صنعتلری دباغت ایله طرزعتیق آیاق قابی و اوکجه‌سی نعلچه‌لی بطال قوندره، محکم لاپچین، صاری مست و جیزمه یاپمقدن عبارت ایکن اخیراً چولخه‌لغه، غایت طیانیقلی مزین کلیم، منقش سجاده، منتظم خالی نسجنه وکل باغلری یتشدیروب عطریات استحصالنه دخی هوسلنه‌رك آز زمان ایچنده خیلی ترقی ایتمشلردر.

هله قادینلرك ال ایشلرنده کوستردکلری حسن سلیقه ومهارت، صرف تفتکدن اوردکاری نساکاری کللی چورابلرده‌که نقوشات خارقه و ظرافت وله رساندر. بو ماهره‌لرك چیرهٔ دستندن چیقان او کلدسته چورابلر ایله کونا کون شکوفه‌لر قوندورلمش زرین چوره‌لر، منتخب اشکال والوانده اوروِلمش ابریشم کیسه‌لر، نادیده اویه‌لر، مزین تننه‌لر، غایت سوسلی پرده صچاقلری، سویملی ماصه اورتیلری، مدنیتك اك مشهور سرکیلرینه قونلمغه، مفتخرانه تشهیره مستحق مصنوعات نفیسه‌دندرلر، ثمرهٔ سعیلرنده‌که حیرت افزا تکملی کوردکچه لذائذ حیات اکتساب ایده‌کلان بو

مسعوده‌لرك گيتملری، قرون وسطى طرز تلبسنك صوڭ موده‌سيدر. نو ايجاد بيچملره او قدر مراقلرى يوقدر. حتى بگنمزلر. ملبوسات مليه اوزرنده عصبيت قوميه دنيلان خصلت ممتازه‌نك تجسمى كبى بى نظير زيب و زينت دخى اولانجه حشمتيله موجود بولنديغى دقايقنه واقفدرلر. محسنات ماديه ومعنويه‌سى غير منكر البسهٔ مليه‌مزك لطافت منتظمه‌سنى گوره‌ميوب خارجك مسخره‌لقدن عبارت آلايش خياطيه‌سنى برشى ظن ايله بوقلمون كبى رنكدن رنكه گيران ملاحظه‌سز كوته بين مسرفه‌لر كهنه پرستلك انجق علوم و فنونك تعاليسنه قارشو بيگانه طورمقده معيوب وله بيلديكنى آڭلامليدرلر.

واسطهٔ تنور وتفنن، طريق تحصيل تكمل، راه ترقى، ازدياد معلومات، احياء صنعت، جالب ثروت، سبب شرف و سعادت اولان مشاغل نافعه وممدوحه‌يى بر طاقم معناسز سوسه، عرف ميله‌مزه مزجى غير قابل وكلياً اجنبى كولنج هيئته دكيشوبده طاووسجه سنه بر غرور ايله سرسريانه طولاشمق نمونهٔ فضيلت دكل انجق نشانهٔ نادانى، موجب عار، بادئ ذلت، باعث سفالتدر. خانه‌لرى غايت فطينه فعاله رئيسه‌لر اللرنده بولنمسيله مسعود رجال صنفنك هيئتلرى ايسه بش قسمدر. معتبران مأمورين ملكيه قيافتنده اولوب اورته حالليلر الفيه بيچيمى شالوار وهر درلو أقمشهٔ داخليه‌دن بالانتخاب ديكلمه زيبون ايله اوزرينه ايپكلى يلك و آنك فوقنه نيمتن وظريف ايدستلك گيير وباشلرينه قويدقلرى فسه خفيف صاريق صارارلر. دكانده اوفق تفك شيئلر صاتان و مجرد كار و كسبله كچينن اصناف قسمى ماوى چوخه‌دن وياخود قهوه و كستانه رنكلرنده منوركدن معمول كذا الفيه بيچيمى شالوار ايله آلاجه و يا چتارى و باصمه‌دن ديكلمه زيبون و اوزرينه‌ده شياق صاقو كيوب بللرينه عجم شالى باغلارلر. كنار شهرده واقع ديره محله‌سنده متمكن دباغت ومطافلق ايله مشغول اولنلرك قيافتلرى آيدين بيچيميدر.

روم ملتنه منسوب دليقانليلر ايسه موره‌ليلر كبى آغى پاچاسندن اوزون سياه طون اياقلرينه قونجى اوزون چوراب وسيورى اوكجه‌لى قوطين باشلرينه عثمانلى فسى صيره‌تلرينه سوسلى زيبون ايله مصنع يلك اوزرينه قيصه چاكت و ياخود پالطو گيرلر.

اراضيلرنده كثرتله يتيشان قارنى فره بوغرولجه تعبير ايتدكلرى لوبيه ايله فاصوليه قوم دارى نخود چودار بغداى و آرپه سبزه واتدن باميا بادلجان توماتس پاپاتس پراسه قباق فواكهدن سلطانى كرز، داندارى اوفق و فقط رنك ورايحه‌سى لطيف قيش آلماسى، هر جنس اريك و آرمود، طعمى خوش شيره‌سى چوق قابوغى يوفقه انواع اوزوم

طاتلی و آجی نامارنده ایکی نوع سرت بادم قلیل المقدار کستانه و قایصی، مواشی‌یه مخصوص خضراتدن چیچکلی یونجه و برسیمدر. ملحقاتندن بور ناحیه‌سنده چیقان بر نوع یشیل رنگ آرمودک دانه‌لری یوز درهمدن درتیوز درهمه دکین تخالف ایدر.

بو قدر جسامتیله برابر قابوغی اینجه‌در درونده اوچ و نهایت درت عدد اوفق چکردکدن بشقه اشیکی و حتی پوصه‌سی بیله اولمیوب هیئت مجموعه‌سی صوك درجه لذیذ ورایحه‌لی شکرلی صودن عبارتدر. بر ایکی طوکدیرمه کبی آغیزده اریر.

تنلری بیاض وشفاف یناقلری الما کبی قرمزی و رنکدار اولان اسپارته‌لیلر تناسب اندامه بحق مالك و خوب صورتدرلر. مسکنلری مختصر ایسه‌ده صحته موافق و قوللانیشلیدر اسواقنده نظافت چارشو و پازارنده لطافت و هر بر حوایج موجوددر. تجار و بقالنك آزه قناعتی مشتری‌یه رعایتی واردر. غایت لذیذ وصاغلام اولان صوینده دیشلری قرارتمق طبیعتی موجود ایدوکندن جمله‌سنك دندانی سیاهدر.

کمور توزینی و یاخود آتشده یاقلدقدن صکره دوکوله‌رك اون حالنه کتوریلان کمیك کولنی مسواك ایله دیشلرینه سوروب تطهیرینه دوام ایتسه‌لر جاذبه‌لی حسنلرینه خلل ویرن بو عارضی حالاتك بالتدریج اوکونی آلمش اولورلر.

شهرك موقعی دوز و فقط ارضی مرتفع هواسی سرین قیشی سرت اولمغله حرارت ویریجی مواد غذائیه‌نك اکلندن چکنمزلر.

اغنیا صنفی اطعمهٔ نفیسه‌یه غایت مراقلی و سهل الهضم موادك اکلی ایله مألوف ایسه‌لرده فقراسنك یدکلری علی الاکثر لوبیه‌در.

طاغلری صاری قومدن تحجر ایتمه مقاومتسز کفکه و اورماندن بالکلیه خالی اولمغله محروقات چوق بهالیدر. آشجی اتمکجی کبابجی اصنافی صنعتلرنده بحق ماهر اوستی باشی پاك و تمیز آدملردر. اعتنایی اصلا ترك ایتمیه‌رك پیشوردکاری اطعمه لذت ایله یتور. قابونه تعبیر ایتدکلری بر نوع اتلی پیلاو ایله قایماقلی قدایف یاپمق بو مملکتك اشجیلرینه مخصوصدر.

اسکی یونانیلر دورنده یعنی هرقلینك باپدقلری ترواده حربندن صکره و قبل المیلاد بیك یوز سکسان دورتده موره شبه جزیره‌سنك — مسینه — سپرط — آغرس — آمانوس — قصبه‌لرندن آناطولی‌یه هجرت ایدن روملردن سپرطه‌لیلر بو موقعه آغرسلیلر ملغا آغروس ناحیه‌سنك بولندیغی محله مسینه‌لیلر اکیردیره قریب سوینج بك اووه‌سنده‌که مسکنلر بیلنه آمانوسلیلر کذا قضاء مذکور ملحقاتندن و الآن آناماس اورته‌سی تعبیر ایدیلان آراضی‌یه یراشوب هر فرقه اسکی مملکتلرینك اسملریله بربر قریه تشکیل ایتمشلر ایدی.

روما مورخلرندن ـ استرابون ـ ك آفريجيا اقوامى كاملاً آوروپادن گلمشلردر ديو يازديغى وقوفسزجه ادعاسنه دليل طوتمق استديگى بو بر آووج اروامدر. مهاجرين مرقومه‌نڭ بو موقعه ايلك دفعه تسميه ايتدكلرى «سپرط» كلمه‌سى مرور زمانڭ تأثيرى و آناطولى سكنه‌سنڭ هر كلمه‌يى الفلة اكماسى «اسپارت»ه چويرمش و امراى سلچوقيه‌دن حميد بڭ مرحومڭ حياتنده بر درجه شرفلنديگى و قصبه هيئتنه گيرديگى ايچون حميد شهرى نامنى آلمش و دولت قوى الشوكهٔ عثمانيه‌يه انتقالندن صكره و يقين وقته دگين بو اسم ايله موسوم ايكن دور دلآراى حضرت خلافتپناهيده نائل اولديغى ترقى و عمران اوزرينه نام قدسيت اتسام حضرت ظل اللهى‌يه نسبةً «حميد آباد» عنوان پر مفخرتنه نائل اولمشدر. ملحقاتى شرقاً اوتوز كيلو مترو بعدنده واقع و عصرلرجه مربوط بولنديغى اگيردير شهر قديمى ايله يلواج قره آغاج قضالرى گونان و گچيبورلى ناحيه‌لريدر.

كندوسنه طوغريدن طوغرويه تابع اون ايكى قريه ايله برابر دورت بيڭ ايكى يوز يتمش دورت خانه و اون اوچبيڭ يوز اللى ايكى نفوس اولوب قونيه‌نڭ تقريباً يوز سكسان كيلومترو غربنده واقعدر. جنوبدن شماله جارى لطيف بر نهرڭ ساحلنه مبنى بو دلكشا شهرده اوچ قاتلى عالى و مزين بر دائرهٔ حكومت ايله اوگنده زمرد كبى يشيل و گنيش تعليم خانه‌سى موجود غايت جسيم بر قشلهٔ همايون بر دپوى و جوارنده مكمل پوسته و تلغراف اداره‌سى بر زراعت و بر بانق عثمانى شعبه‌لرى تدريساتى منتظم بر مكتب رشدى متعدد مكتب ابتدائى يدى مدرسه آلتى يوز جلد كتب عربيه‌يى حاوى بر كتبخانه اطباى حاذقه‌يه مركز بر اجزا خانه اون عدد جوامع و مساجد شريفه سكز روم بر ارمنى كنيساسى يدى خان ويدى حمام سكز يوز يتمش آلتى دكان و مغازه واردر. كنارندن گچن نهردن متعدد جداول ايله آلنان براق صولر اسواقڭ طرفينه ياپيلان منتظم مجرالردن سويملى مناظرى آهنڭ دلفريبى ايله دائما جاريدر. اووه‌سنڭ اڭ منبت محللرى اسلام كويى آغروس گوندورله آشاغى و يوقارى تعبيرلرى ايله تفريق ايديلور ايكى عدد فندوس و على قريه‌لرينڭ بولندقلرى مواقعدر.

(ملغا آغروس ناحيه‌سى)

طوروس سلسله‌سنڭ آقشهردن آيريلوب آفيون قره حصارى اوزرى آيدين آراضيسنه دگين امتداد ايدن گلنجك طاغى نامنده‌كه شعبه‌سى اتكنده واقع آغروس

قريه‌سی آثار عتیقه و لطافت موقعیه خصوصلرنجه کندندن اون کیلومترو آره‌لی مرکز لوایه فائق و منتظم بر شهر هیئتنده‌در.

آغروسلیلر صامسوندن دها اعلا اولمق اوزره سنوی یوز یگرمی بش بیك کیلویه یقین ایچمی طاتلی رایحه‌سی خوش توتون یتشدیردکلری حالده میانه‌لرنده بر قومپانیه وجوده کتوروب بونلری مصر سودان هندستان سیام جاوا چین ژاپونیا جهتلرینه سوق ایدرك مساعیء متمادیه‌لرینك ثمره‌سنی بحق اقتطافده پك غافل طاورانمقده‌درلر.

(آغلاسون)

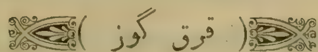
مع اینجیرلی آغلاسون ناحیه‌سی تابع اولدیغی بوردور سنجاغنك دورت ساعت جنوب شرقیسنده و اسپارته‌نك جنوبنده و نامی ایله بنام بیلدن گچیلمك شرطی ایله اوچ فرسخ بعدنده و یشیل بر دیره ایچنده‌در. نفس آغلاسون یوز طقسان خانه و یدییوز یتمش بش نفوس اولوب اینجیرلی ایله برابر یگرمی بش قریه وطقوزیوز یکرمی اوچ خانه واوچبیك بشیوز نفوسدر. « سغلاس سون » شهر قدیمنك انقاضی اوزرینه مبنی بولندیغی ایچون هر طرفی آثار عتیقه ایله محاط بو ناحیه مرکزنده محکم بر جامع کبیر ایله متعدد مساجد شریفه و ایکی مکتب ابتدائی جسیم بر حکومت دائره‌سی واردر. اگیردیر گولنه جاری افلاطون منبعنی تشکیل ایدن آق صو نهرینك بر شعبه‌سی بو ناحیه‌نك دروندن مرور ایتمکله هر طرفی باغ و بستاندر. زراعت و کسبه غایت مراقلی غیور و مسافر پرور اولان آغلاسونلیلر اسپارته، بوردور، انطالیه، پازارلرینه منتظماً دوام و کراجیلق ایله‌ده اشتغال ایدرلر. صوکدرجه منبت آراضیسنده هر درلو حبوبات ایله جویز بادم اوزوم اینجیر و امثالی فواکه کثرتله یتشمکده سکنه‌سی وسعت حال و رفاه بال ایله یشامقده‌در.

(اینجیر و صوسز خانلری)

آغلاسون ناحیه‌سنك مع ملحقات نصفنی محیط واسع دیره‌نك آجی بادم اووه‌سنه ناظر آغزنده و یکدیکرندن بش دقیقه آره‌لی و اینجیرلی قریه‌سنه جوار لطیف المنظره بر موقعه مبنی بو چفته خانلر آثار باقیهٔ سلچوقیه‌نك اك عظیملرندندر.

بر مترو طول و یتمش سانتم عرضنده کسمه طاشلردن یاپیلمه بو حیرت افزا بنالرك انشاسنه ملك شاد زماننده مباشرت اولنوب عملیاتی قلنج آرسلان مرحومك

اواسط سلطنتلرینه دگین دوام ایتمشدر . امن و اسایشی تأمین ایچون بو موقعده بولندیریلان سواری مفرزه‌سنك اقامه‌سنه مخصوص اولوب مرور زمان ایله مجراسنك بوزولماسندن طولایی چشمه‌لری قوروماسنه مبنی مؤخراً صوسز خان نامنی آلان بنا ختام بولمش ایسه‌ده قسم اعظمی اکمال ایدیلان اینجیر خاننك شرق جهتنده‌که پارچه‌سی معهود صلیبیون شقاوتنك حدوثی اوزرینه یوز اوستی براغلمغله تسویه‌لری تکمیل اولمش جسیم طاشلر قپانملری قوهٔ قریبه‌یه گلان عالی کمرلرك اطرافنده سرپیلمش قالمشدر . اینجیر خاننك موقعی شهر و قصبه‌لره اوزاق درکنار گویلرك وسطنده اولمغله حوالیسنده هفته‌ده بر دفعه آچیق پازار قورولمقده‌در . من القدیم انعقاد ایدن بو پازاره پاره ایله کیمسه گلمز . گویلیلر یاغ ، بال ، یمورطه ، ذخائر ، کچی ، قویون ، قره صغیر ، مانده دریلری انواع آو جلودی ، وامثالی جدی شیئلر ، اسپارته و بوردورك پازار قوغولاییجی بزارلریده یرلی و اجنبی امتعه‌لر و « قومشو چاتلادان » عنوانلی صولوجی الوان باصمه‌لر ایله بو موقعه دکیلوب مبادله صورتیله مکمل اخذ و اعطا یاپارلر . بورادن بر ساعت شرقه گیدیلنجه قدیم اوزوم باغلری و سالخورده آغاجلر ایله مستور طوپراغی قوتلی آثار صویی مفقود وفقط یاغموری چوق منبت و یشیل بر دوزلگه گیریلور . سلاطین سلجوقیه طرفلرندن متعدد و جسیم صهرنجلر یاپدرلمش اولمغله صهرنج باغ اره‌سی نامنی آلاف شو اراضیٔ وسیعه چبوق بوغازینه دگین امتداد ایدییور . هرطرفی صیم صیقی اورمان بو مخوف بوغازك طولی قرق گوزه قدر دیکه‌سنه أنیش اولمق شرطیله ایکی ساعتدن زیاده سوریور . باغلرك بولندقلری موقعده‌که منبت آراضینك منبعلرینی زیر زمینه قایناداں اولانجه صولرینی قوریدان بو دهشتلی بوغازده دخی عظیم صهرنجلر واردر . باران فیض رسانك نزولنده ذکر اولنان دیواره هجوم و تراکم ایدن صولرك آغیر طعمی بو مواقعده پك زنگین کوکورت معدنلری بولندیغنی افهام ایتمکده‌در . سایهٔ عمرانوایهٔ حضرت خلافتپناهیده انطالیه ایله بوردور آره‌سنه اخیراً تمدید قلنان شوسه بو بوغازدن گچورلمکله مرور و عبور بحق تسهیل قلندیغنی ایکنجی سفرمده مع المسار مشاهده ایلدم . جناب حق شوکتلو پادشاهمز افندمز حضرتلرینك عمر و اجلال شاهانه‌لرینی مزداد بیورسون آمین .

(قرق گوز)

جهنمك و یل دیره‌سنه بگزه‌یان او مخوف چبوق بوغازندن یقایی صییروب انطالیه‌یه

بر ساعت قالنجه‌یه دگین ممتد یبانی زیتون خروب صونا بکی پینار و امثالی درخت
نافعه ایله گچیلمز بر صورتده سراپا مستور ماء جاریسی وآب زلال کبی بولاقلری
مبزول عظیم اووه‌یه آیاق باصیله‌جغی یرده و تقریباً آلتی یوز مترو اوزون بر کوپریدر.
بوغازڭ آغزندن بطاقلغڭ منتهاسنه دگین ممتد بو کارگیر جسر یوز کوزدن زیاده
اولوب کمرلرینڭ وسعتی عرضا و طولاً دورت مترودن عبارتدر. کمرلر بیننده‌که
دوبه‌لرینڭ عرضی بر ایله اوچ مترو آره‌سنده تخالف ایدییور. بو قدر اوزون
اولدیغی حالده اوزرینڭ گنیشلگی بش مترودن زیاده دگلدر. شو جسر طوبلك
قریباً وسطنه دوشان اوفق جزیره اوزرنده مکمل بر ضبطیه قره غولخانه‌سی دخی
واردر. اگیردیر اسپارته بوردور جهتلرنده موجود دودانلر سکونت بولماز اشتهالر
ایله یوتدقلری صولری دهشتلی صدالر ایله بو موقعده قوصوب قوجه اووه‌یی دریا
حالنه گتورمشلردر. شو موقعه قرق گوز تعبیری یا قاینافلرڭ کثرتندن و یاخود
جسر مذکور ایلك دفعه قیصه و قرق گوزلی یاپیلمسندن کنایه اولسه جائزدر.

بوغازڭ آغزی ایله کوپرینڭ مبدائی اره‌سنده‌که مسافهٔ قلیله‌یه شرقاً بش دقیقه
اره‌لی دوز و بطاقلق بر موقعده اعصار سالفه‌دن قالمه کارگیر و منتظم بر بناء عظیم
موجود و فقط متروك اولوب قاپوسنڭ اوستنده‌که برجلره مازغالل‌ره باقیلور ایسه
اولوقتڭ دربند محافظلرینه مخصوص ابنیهٔ امیره‌دن ایدوکی اگلاشلمقده‌در.
قرق گوزدن انطالیه‌یه قدر عرضی التی ساعت طولی میلاسدن ایچ ایل طاغلرینه
دگین هفته‌لرجه سوران بو جنت آسا صولی اووه سکنه‌دن بالکلیه خالی و هر
طرفی حتی طاغلری وادیلری بیله ذکر اولندیغی اوزره کاملاً یبانی زیتون خروب
و سائره‌در. گچی صغیر دوه رعییله طاغلرده طولاشان انطالیه یوروکلری آلتون آغاچلریله
لبالب طولو شو بی نظیر اراضینڭ قدرینی تقدیرده عاجزدرلر. اسکان مهاجرین
قومسیون عالیسنڭ نظر دقتنه عرض اولنور.

(انطالیه)

برغما ملکی ایکنجی اطالوس طرفندن بمفیلیا القدیم خلیجی اوزرینه قبل المیلاد بنا
ایدیلان انطالیه اوچبیڭ ایکی یوز التمش سکز خانه‌لی و سکز بیڭ نفوسلی مکمل بر
سنجاق مرکزیدر. ملحقاتی آلمالو علائیه آقسکی قاش نامارنده درت قضا ایله طقوز
نواحی و بشیوز قرق طقوز قرایی شاملدر. سطح بحردن یتمش بش قدم مرتفع
و غایت متین صورینڭ داخل و خارجنده التمش اوچ جوامع و مساجد شریفه بر

ملوی درگاهی اللی یدی مکتب و مدارس بر مکتب رشدی و براعدادی یدی روم و بر ارمنی کنیساسی و برده یهودی حوراسی اوچ حمام بوز اوتوز بر مخزن و خان التی یوز دکان واردر. مناسبات تجاریه‌سی ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن مصر ایالتی ایله بیروت اطنه و جزائر بحر سفید ولایت جلیله‌لری کرید و قبریس اطه‌لری ایله‌در. اخراجاتی ذخائر یوك آفیون اخشاب ملح مواشی قطران شمع عسل خروب و کلیتلو باغ ایله سختیان کوسله گون و خام جلوددر.

ادخالاتی صابون شکر قهوه اورغان تیمور چوخه چیت گبی شیئلره منحصر و دیگر اسکله‌لره باقیلنجه لله الحمد پك آزدر. بو محسنات ایسه سکنهٔ فطینه‌سنك اقمشهٔ داخلیه‌یه رغبتلری ثمره‌سیدر. جناب حق ممالك وسیعهٔ عثمانیه‌نك اقسام سائره‌سنده متمکن و طنداشلرمزه‌ده انتباه احسان بیورسون.

خلفاء عباسیه‌دن هارون رشیدك زمان سلطنتلرینه مصادف یدی یوز طقسان ایکی سنهٔ میلادیه‌سنده و هجری یوز یتمشده قبضهٔ اسلامه دوشان بو مملکت اهل صلیب وقعهٔ معلومه‌سنده یعنی بعد المیلاد بیك یوز قرق یدیده کافی مدافعدن محروم بولنمغله فرانسه ملکی لویس سابع طرفندن ضبط و استیلا اولنمش ایدی. ریم پاپانك قیش قیشی ایله یوللرده سوروتان قرال مرقوم نهایت مصرده اسیر اوله‌جغنی خیالنه کتوره‌میوب بوزوق دوزن عسکری ایله بورادن کمیلره بینه‌رك بحراً انطاکیه‌یه کچمش ایدی. فرانسزلر طرفندن تسخیر اولندیغی خبری قونیه‌یه عکس ایدر ایتمز درحال گوندریلان قوهٔ کافیه‌نك صولت شیرانه‌سیله بر قاچکون ایچنده استرداد قلنان بو قلعه‌نك دولت ابد مدت عثمانیه‌یه انتقالی امرای سلچوقیه بقایاسندن خضربك زماننده و هجرت نبویه‌نك یدنجی عصرنده‌در.

باشلوجه حاصلاتی حنطه شعیر سیسام و زیتون یاغی خروب شکر قامشی انواع لیمون دانه‌لری بیوك اعلا جنس نار و پورتقال ایله ممالك جاره و معتدله‌ده حصوله گلان هر درلو فواکه و سائره کلیتلو تره‌یاغی، مصنوعاتی منسوجات صوفیه حریریه قطنیه ایله سختیان گون و کوسله‌در.

شهرك شرقنده و خارج صورده واقع یگی قاپو جهتی اك معمور و لطیف محللرندندر. قلعه‌نك غربه دوشان شرامپولی کنارنده‌که بیوك چارشویه ناظر کوه مثال دیوارنده سلطان محمود عدلی حضرتلرینك طغرای غرای هما یونلرینك منقوش بولنمسنه باقیلور ایسه عهد قریبده تعمیر گودیگی آکلاشیلیور. بورایه جمعه ایرتسی گونی صباحلین یتشیوب بازار ایرتسی گونی بعد العصرورود ایدن «انطونی» نامنده‌که

انكليز و اپورینه بینه‌رك درسعادته متوجها حركت اولندی. انطالیه‌دن كچدیكم صره‌ده نیشانلی سلیمان افندی مرحوم تلغراف مدیری زكی بك مفتش طورخان بك متصرف معتبراندن عبدی بك ادارهٔ مخصوصه اجنته‌سی اشرافدن جمال بك مرحوم بر حیات ایدی.

اغنیاء محلیه مایس اواسطنده یایلالرده‌كه چفتلكلرینه گوچوب ایلول غایه‌سنده عودت ایدییورلر عظیم. الجثه بسیراكلری زیللر ایله دوناتوب اوك دوه‌سنك اوزرنده كوس و نقاره‌لر چالدیره‌رق صیفیه‌یه عزیمت و عودتلری پك سیرلیدر.

تشرین ثانینك اوندن انتهاسنه دگین دوه كورشدیرمك مراقنی بو مملكتده گوردم

(ردوس)

غروبه بر ساعت قالەرق انطالیه لیماننده حركت ایدن واپور ادرسان برونی درت بچق ساعتده طولاشوب صالی گونی قوشلق وقتی ردوسه اولاشدی.

اهمیت موقعیه لطافت هوا و معموریت خصوصلرنجه جزائر بحرسفید ولایت جلیله‌سنه مربوط یگرمی درت اطه‌نك جمله‌سنه فائق اولان ردوس طولا قرق عرضا اون بش محیطا یوز یكرمی میل اولوب نفس شهر بشبیك و عموم جزیره یگرمی بیك نفوسدر. معاویه بن ابو سفیانك شام والیلگی هنگامنده تسخیر اولنوب بر قاچ عصر صكره ظهور ایدن اهل صلیب اشقیاسی بقایاسندن شوالیه‌لرك استیلاسنه اوغرایان و بالآخره مفخر سلاطین آل عثمان قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة والغفران حضرتلرینك عزم عالمگیرانه‌لری سایه‌سنده ملك اسلامه تكرار الحاق قلنان بو لطیف جزیره‌نك آناطولی ساحلی ایله اره‌سنده‌كه بعدیت سكز میلدن عبارتدر. لیمون طورنج پورتقال موز و امثالی نافع اغاچلرك اورمان حالنه قویدیغی لطیف تپه‌جكلر اوزرلرینه مبنی عالی قصرلر جمیل المنظره كوشكلر ایله محاط قوم برونی نام ساحل دلفریب شهرك اك ممتاز تفرجگاهیدر. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده بیوك طوپلر ایله تحكیم قلنان لیمانی اطه‌لر دگزنده طولاشمق ایچون تفریق و تعیین بیوریلان سفائن حربیهٔ عثمانیه‌نك مقر متینیدر. واپور چوق اگلنمدیكی ایچون بو گوزل مملكتده بر ساعتدن زیاده قالامدم.

(شیرا)

اسكی روملرك هرموپولیس دیدكلری شیرا الیوم یونان حكومتنه تابع و سیكلاد اطه‌لرینك اك جسیمی ایسه‌ده اراضیسی غیر منبت و سراپا طاشلقدر.

حاصلاتی بر درجه‌یه قدر اوزوم اینجیر و زیتوندن عبارت اولوب خنطه شعیر و امثالی حبوبات پك آز بتشمكده حتی جزیره‌نك احتیاجاتندن سكزده برینی ایله تأمین ایده‌مامكده‌در. سكنه‌سندن بعضیسی دگزدن سونگر چیقارمق بالقجیلق وگیمجیلك یاپمق ایله اولمیه‌جك بر صورتده كچینه بیلییور ایسه‌ده اكثریسی ممالك شاهانه‌یه دوكوله‌رك بقاللق قهوه‌جیلك میخانه‌جیلك گبی مشاغله توسل ایله تأمین معیشته یول بولمقده‌در.

مصردن جلب ایدیلای شكر ایله راحت حلقومنك اك مشهوری یاپیلان بو جزیره‌یه گیمك ایچون چیقدیغمده چوجقلرك تورقوس، تورقوس دیو آرقه‌مه دوشدكلرینی گوران پولیس بو تربیه‌سزلری چیل یاوروسی گبی طاغیتمشدر. شهرك لیمانی موقعی بنالری سوقاقلری چوق گوزل ایسه‌ده ورودمدن بر سنه اقدم وقوعبولان حركت ارضدن قسم اعظمی خراب اولمغله ییقیلان یرلرك اورته‌لغی قاپلایان انقاضی انسانه قسوت ویرییور ایدی.

تبعهٔ عثمانیه‌دن نقدر قانلی ایپسز اوغورسز سارق وار ایسه فراراً بو اطه‌یه طوپلانوب عمرلرینی سفالت و مسكنت ایچنده كچورمكده‌درلر. برلیلرینه بیله ایش و ییه‌جك بولنمیان بو بركتسز اطه‌ده او مثللو سفهانك نه درجه آج وعریان یشادقلرینی تصریحه حاجت یوقدر. سویملی بر بایرك گوكسنه مبنی بو مملكتده ماء جاری وعیون بولنمدیغندن خانه یاپمق استیانلر لا اقل سكز آی ییتشه‌جك صویی استیعابه كافی محكم بر صهرنج یاپمینجه حكومتدن رخصت استحصال ایده‌میور.

(سیسام)

ازمیرك اللی میل جنوبنده واقع و آلتمش بیك نفوسلی طاشلق براطه اولوب دولت ابدمدت عثمانیه‌یه تابع امارتلرك اصغریدر. آنا طولی سواحلنده‌كه قوش اطه‌سی نام بندر ایله میانه‌سی تقریباً درت میلدر. اسكی یونانیلردن فیلسوف شهیر فیثاغورسك مسقط رأسی اولان بو لطیف جزیره‌نك هواسی صاغلام هرطرفی اوزوم اینجر زیتون و امثالی درخت میوه دار ایله مالا مال زیر زمیننده آلتون و گومش معدنلری مبزول ایسه‌ده اراضیسی طاشلق ایدوگی جهتله زراعتی همان یوق گبیدر. بیندیگم واپور مشهور اسكله‌سی و مركز امارت اولان واتی‌یه یتشدیگنده بر كون بر كیجه قالمسندن بالاستفاده خارجه چیقوب بر قاچ ساعت طولاشدم.

سكنه‌سنك كافه‌سی روم اولان بو جزیره سالف البیان شیرابه نسبة اوجوزلق

وهر شیء بولدر. لیمانده دولتمزڭ بر قره‌غول سفینه‌سی ایله یدی سکز یلکن گمیسندن بشقه غلبه‌لك یوق ایدی انکلیز واپوری یکرمی درت ساعت قالدیغی حالده طقوز فوچی شرابدن بشقه حموله بوله‌مامشدر ساقز ایله قالمنوس ومدللی ردوسڭ برکت ولطافتنده سائر اطه‌لر ایسه سیسامدن فرقسز و بتون سنکستان اولمغله اهمیت موقعیه و جیادت هوالرندن بشقه قاله آلنه‌جق مزیتلری یوقدر.

(ازمیر)

استانبولك درتیوز اوتوز کیلومترو جنوب غربیسنده وجبل باغوسڭ شمالنده واقع و میلاددن طقوز یوز سنه اقدم دنیایه کلان شاعر شهیر یونانی «هومیروس» ڭ مسقط رأسی بولنمسیله‌ده معروف بو بندر عظیم حرکت ارض حریق و حرب مثللو مصائب متنوعه یوزندن اون دفعه خرابه یوز طوتدیغی حالده ینه بر دنبره پارلایه‌رق الیوم ایکی یوز یکرمی بیڭ نفوسلی و اڭ معمور شهرلر عدادینه داخل اولمسی حضرت تجارتڭ کرامتنی اثباته کافیدر.

فریجیة الصغری ملکی «بیلوبس بن طنطال» طرفندن قبل المیلاد بیڭ اون تاریخنده بنا و تأسیس ایدیلان بو زنکین مملکتڭ خلیجی طولاً اللی عرضاً یکرمی کیلومترو اولوب جنوبی جبل میماس شرقی جبل باغوس شمالی جبل سیبلوس ایله محاطدر.

شماله مفتوح لیماننڭ غربنده «حمیدیه» استحکام عظیمی و شهرڭ آرقه‌سنه دوشان جبل باغوس اوزرنده یعنی جنوب شرقیده واقع مرتفع تپه‌یه مبنی قدیم قدیفه قلعه‌سی قربنده کذا مدافع جسیمه ایله مجهز متعدد استحکامات متینه موجود بولنمسی بو آباد تجارتکاهده نمایان عظمته بشقه‌جه بر مهابت بخش ایتمکده‌در. نام قدیمی «اسمیر» ایکن اسکی یونانیلر طرفندن «زمیرنی» یه چوریلوب اخیراً ازمیر دینلمکه باشلایان بو مرکز تجارتده اون آلتی مطبعه ایله السنهٔ مختلفه‌ده منتشر یومی و اسبوعی غزته‌لرڭ مقداری یکرمی‌یه یقین بولنمسی فروغ معارف نه درجه‌یه اولاشدیغنی کوسترر. لیمانه سنه‌ده بشیوز بیڭ طن سفائن اجنبیه اوغرایوب بوندن ایکی یوز اللی ملیون فرانقلق بیع و شرا حصوله کلدیکی رسومات اداره‌سنڭ دفتر رسمیسنده کمال مفتخرتله مشهودم اولمشدر.

ازمیر اینچون یالکز حصلات زراعیه‌سی یدیوز سکسان ایکی ملیون غروشی متجاوز آیدین آراضیء منبته‌سنڭ باشلوجه اسکله‌سیدر دیمکدن زیاده ثنا وصراحت اوله‌ماز.

(قلعهٔ سلطانیه و گلیبولی)

عثمانلی طوپچیلری ایله قوهٔ بحریه‌سنه برر اردوگاه مهیب کسیلدکلری ایچون وضعیتلری هر موحده خوش گورینان بو ایکی شهر مهمك عسکری لیمانلرنده واپور چوق اگلنه‌مدیکندن خارجه چیقه‌میوب مناظر لطیفه‌لرینی قارشودن سوه‌سوه سیر ایتدم. سطوت اسلامیه‌دن صوڭ درجه اوردکلری ایچون اولانجه سیاست شیطانیه‌لرینی اضعافمزه حصر ایدن اعداء دینڭ تعبیر حسودانه‌سنجه «دنیانڭ اڭ بیوك استحکامی» اولان قلعهٔ سلطانیه لیماننده بر ساعت قدر طوردقدنصکره لنگرینی آلوب یوله دوشان واپور آرسلان اوگندن قویون گچر کبی متواضعانه سوزیله‌رك بوغازه صوقولدی. اطه‌لر دگزینه منصب آغزندن مرمریسڭ مبدائنه دگین طولی بش ساعت اولوب عرضی ایکی ایله سکز کیلومترو آره‌سنده تخالف ایدن بو محسود جهان بوغازڭ آسیا و آوروپا جهتلرنده‌که سواحلنی محیط طاغلره بایرلره تپه‌لره سراپا انشا بیوریلان استحکامات عظیمه مرمریسڭ باشلانغیجنده واقع گلیبولی لیماننه‌وارنجه‌یه قدر سوریبور. واپور اطه‌لر دگزینڭ منتهای شمالنه دوشان بوغجه اطه ایله تەنه استحکاماتی اوگندن بالمرور بوغازه صوقولنجه آوروپا جهتنده - سد البحر - قوم قلعه - شاهین قلعه - آسیا طرفنده — کلید البحر — قلعهٔ سلطانیه — قلاع و استحکامات عظیمه‌لری و بونلرڭ آره‌سنده دخی سفائن حربیهٔ شاهانه لنگر انداز مهابت و باشقه‌جه بر سد سدید دها اولدقلری گورلمکه و شو سطوت قاهره اعدایه دهشت، موحدینه مسرات بخش ایتمکه باشلایور. اعدایی لرزان، اسلامی فرحان ایدن بو مدهش قلاع و استحکامات ایله آره‌لرنده یاتان کوه مثال زرهلیده موضوع مهیب و ممتاز طوپلری آرسلانلر کبی نعره آثار بیکلرجه طوپچیلری باکمال افتخار تماشا ایدرك ازمیردن حرکتمڭ ایکنجی گونی قوشلق وقتی مرکز معلای خلافتعظمایه اولاشمق سعادتنه مظهر وکامیاب اولدم. مجرد عزت دین وشرف موحدین اولان شوکت عثمانیه‌یی جناب حق الی نهایت الدوران بر قرار بیورسون آمین.

(درسعادت)

خالق لم یزل جهانی یراتدیغی صره‌ده زمینی زینتلندیرمك ایچون عرصهٔ جنتدن بر مقدارینی ید قدرتیله قالدیروب کره‌نڭ قلبی اولان استانبول موقعنه خاتم قاشی کبی قوندورمشدر. وضعیت دلفریبانه‌سی ارضڭ اقسام سائره‌سنه بگزه‌میان عظمت منظره‌سی عرشی خاطرلادان بو نقطهٔ لطیفه‌ده‌که روحپرورانه حلاوت نشانهٔ

جنت، جیادت هوا نمونهٔ فردوسدر. دنیانڭ دیگر یرلرنده مثلی مفقود صولرنده‌که فوائد ولذائذ آب کوثری، سکنه‌سنده مشهود فضائل وخلق جمیل ملکلری آڭدیرییور.

شرقدن آسیا غربدن آوروپا جنوبدن بحر مرمره شمالدن قره دڭز بویونلرینی کوسوب سجده‌گاه اتخاذ ایدیندکلری بو مرکز معلاده باش باشه ویره‌رك خلافت اسلامیه‌نڭ تخت عالیبختنی تپه‌لری اوزرنده تعظیمکارانه طوتمقده‌درلر.

قدرتڭ اوزه‌نه‌رك خلق بیوردیغی بو ممتاز موقعڭ وضعیتنده‌که لسان حال «سرتاج افتخارم اولان اورنڭ عظمته شرف قدومیله قدسیتلندیران ظل یزدانینڭ احکام عادله‌سی سایه‌سنده بشریته سعادت کسیلان جهانڭ بر و بحرنده‌که منابع ثروت اعمارمه مختص و سزادر» مألنی پك و اضحانه افهام ایتمکده‌در.

رسمنی بحق اخذ ایتمکده فطوغرافجیلرڭ عاجز قالدیغی بو شهر شهیری لساناً تعریف قلماً تصویر امکان خارجنده اولوب نصل بر خارقه ایدوگنی آڭلامق مطلقا گورمگه متوقفدر. عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت پادشاهی‌یه یوز سورمك اشتیاقیله رومادن درسعادته گلان سوریه‌لی متوفی پطرس افندی کوردیگی حقایقی بروجه آتی نظماً وصف ایلمشدر.

مذ جئت اسلامبول شمت محاسناً

دعت المحاسن کلهن الی ورا

فملوکها خیر الملوك و ربعها

خیر الربوع و اهلها خیر الوری

خلیجدن تماشاسنه طویه‌مدیغم بو دار السلطنته‌یه قوشلق وقتی ورود ایدن واپوردن چیقوب اشیالری حمیدیه جاده‌سی جوارنده واقع «ازمیر» اوتلنه براقدقدن صکره پدرمڭ امر و تنبیهی وجهله اولا فاتحه گیدوب جنتمکان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارتله روح پرفتوحلرندن استمدادده بولندم. بتون عثمانلیلرڭ معلومی عالمڭ ممدوحی اولان استانبولڭ لطافت و عظمتی حقنده تصریحاته گیریشمك زائددر.

سوری تربیعاً اون ایکی میلدن زیاده اولدیغی حالده شهرڭ آنجق بشده برینی احاطه ایده بیلمسی معارف و اوقاف نظارت جلیله‌لرینڭ دفاترنده سکز یوز یکرمی دورت جوامع و مساجد شریفه ایله یوز آلتمش دورت مدرسه بشیوز مکتب و یتمش بیڭ کتب معتبره‌یی حاوی قرق درت کتبخانهٔ عمومیه اوچیوز تکیه یوز یتمش بش حمام اوچیوز قرق درت خان، ارمنی روم یهودی واجانبڭ ذکور و اناثنه

مخصوص بر چوق دارالتدریسلر و لا یعد مؤسسات خیریه و مبانیٔ عالیه بولنمسی معموریت و مهابتنك درجه‌سنی تعیین ایدر. اڭ اوفغی سائر محللرده‌كه اولو جامعلر درجه‌سنده و فقط غایت مزین اولان مذکور المقدار معابد شریفه‌نك فوق الغایه اعظم و اشهری اون آلتی عدددر. مرقد مبارکلرینی زیارت شرف اشرفنه نائلیتله روحاً متلذذ و از هر جهت مستفید اولدیغم جنتمكان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك جامع شریف بی نظیرنده صلاة ظهری ادادن صكره اوتله عودت و بعد الطعام سلطان احمد و آیا صوفیه جوامع شریفه‌لرینی زیارته كیتدم.

دردی اوچر متباقیسی ایكیشر شرفه‌لی غایت لطیف و عالی آلتی مناره‌سیله استانبولی تزیین ایدن سلطان احمد جامع شریفنك نورانیت و عظمتی آیا صوفیانك ارتفاع و وسعتی محیر العقولدر. آیا صوفیا جامع شریفنك شادروان ایله تربه‌لر آره‌سنده‌كه میدانه ناظر یان قاپوسندن گیرر ایكن صاغ طرفه دوشان مرمر عموده «لتفتحن القسطنطينية فلنعم الامير اميرها و لنعم الجيش ذلك الجيش» حدیث شریفنی محرر و منقوش كورنجه گوزلرمدن بلا اختیار یاش بوشاندی. شو مدح جلیل نبویه‌یه مظهر بیورلمسیله مسعود و بختیار فاتح جنتمكانك تربهٔ منوره‌لرنده یاپدیغم دعا و استمداد بارگاه احدیتده قبول بیورلدیغنه شبهه‌م قالمدی. حتی بر هفته سورمكسزین نتیجهٔ خیریه‌سی ظهور ایتمشدر.

مفخر كائنات علیه اكمل التحیاة افندمزك مدح سنیهٔ نبویه‌لرینه مظهر دوشمسی ولایتنه نشان واضح حضرت فاتحك امداد روحانیسی سایه‌سنده هر درلو تسهیلاته نائل و مسرور الفواد اولدم. رحمت الله علیه رحمة واسعة. فصل شتانك تقربنه مبنی سیاست عالم كبی بر قرارده طورمیوب رنگدن رنگه كیران هوا ورودمك ایكنجی گونی بردنبره تبدل ایتمكله صوبه و منغال باشلرینك صفاسی گلستان كیفلرینی صولده صفر براقمش ایدی. فاتح میدانینك چوره‌كجی قاپوسی جهتنده‌كه صره قهوه‌لرینه «گلدی قاسم كیتدی یازك صفاسی» بولنده حزن آور منظومه‌لر شتادن شكایتی مشعر سوسلی لوحه‌لر تعلیق اولنمغه باشلادی. فاتح سمتنك حسب الجواریه بو قهوه‌لره طوپلانان شیق بكلری دخی یاپدقلری هوائی مكالمه‌لر آره‌سنده یاز الدن گیتدی دیو اسفلنمكده بعضیلریده صیف اگلنجه‌لری بورغونلقدر بن شتایی سورم یوللو موسم برفدن ممنونیت كوسترمكده و یكدیگرلرینه قارشو دلائل سردیله اقناعه چالیشمقده ایدیلر.

قبل العصر بو قهوه‌لره گلوب بر ساعت آرام معتادم ایدوگندن قهوه‌جینك

قدملی مشتریسی او سوز ابه‌سی بکلر ایله کوز آشـنالغی حاصل اولمغله ایچلرندن بریسی فقیره باقه‌رق «فصول اربعه‌دن قنغیسنی سورسکز؟» سوألنده بولندی.

«هر موسمڭ گندینه گوره بر لطافتی بر صفاسی واردر. قدرتڭ بخش ایتدیکی نعمتلردن روحڭ لذت آلمسی صحت وجود ایله سـلامت فکره وابسته‌در» جوابنی ویرمکده مضطر قالوب هویتلرینی بیلمدیکم بو حوپالرڭ طوپلاندقلری قهوه‌یه بر دها اوغرامدم. اون بشگوندنبرو قیش باصدیغنی کوستران هوا ینه تبدله اوغرایوب بردنبره ایصندی. اورته‌لق عادتا ربیع حالنی آلدی. طبیعتڭ شو مسـاعده‌سندن روحا مستفید اولمق استیان همشهریلردن بعض ذوات ایله علمدار جناب نبوی ابا ایوب انصاری رضی الله عنه حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارت و جمعه نمازینی دخی ادا ایچون بحراً ایوبه گیتدك. عودتمزده ماشیاً ادرنه قپوسـنه گلوب ترامواییه راکبا سمتمزه گچدك. صغرسندن برو تجارتله درسعادتده بولنان همشـهریلرڭ براً عودتمه خواهش کوسترملری بویله مساعد هوالرده سور خارجنڭ اکلنجه‌لی اولدیغنی بیلدکلرندن ایلرو گلدیکی مشهوداتمله ثابت اولدی. اهالینڭ متدین و ممتاز صنفی فاتحه خوان اولمق ایچون ظاهری سروی آغاجلریله سوسلندیریلان بیوك قبرستانه یاییلمشلر ایدی. سرخوش و کلخـان بگی طاقمی اکری قاپو ایله طوپ قاپو اره‌سنده‌که گنیش شـرامپولڭ قویی یشیل چمنلری اوزرینه و یکدیگرلرندن غایت اره‌لی اوله‌رق یریر اوطوروب اره صره جیبلرندن چیقاردقلری پاصلی شیشه‌لرده‌که قوقمش مسکراتی کمال اشتها ایله صورمقده ایدیلر. هر طرفدن عکس ایدن نعره‌لر هی هی‌لر او لطیف صحرانڭ حالت سکونیسـنده‌که روحپرورلکی بوزمش ایدی. اخلاقلرینڭ ضدینه سسلری غایت گوزل اولان بو لایفلحون کروهنڭ پاپاغان کبی بلله‌یوب سویلدکلری موده شرقیلر

سیسلندی هوا طرف چمنزاره نم آلدی
بلبل یوادن اوچدی گلستانه غم آلدی
باغلر بوزولوب بزم وفا شکلنه گیردی
گلزار محبتده ینه شنلك آرالدی

گفته‌سیله بوگا مثال وموسمه موافق لطیف المآل منظومه‌لر ایدی. شرامپولڭ طوپقپویه یقین قسمنه طوپلانان بر طاقم عیاشی ارمنیلر دخی گندیلرینه مخصوص شیوه ایله:

بر کون سگا البته ایدر و اصل جانان
بو آه سـحرگاه ایله بو حال پریشـان

باق بلبله صبر ایله گوگل ایلمه افغان
هنگام گله نوش میه شونده نه قالدی

نغماتنی و پولیسلرمزك اولصره‌ده چاقه‌مدقلری رموزاتی عیوقه چیقاریورلر ایدی. تربیهٔ ملیمزه مزجی غیر قابل و وجهاً من الوجوه مغایر عقل وحکمت اولان شو سفاهتلر دائمی ایسه وای باشمزه ملاحظه‌لریله ادرنه قپوسنه یتشدك. سورك شمالنه دوشان بو دهشتلی قپویه یقین لطیف بر قلبه ایله دورونده شوخ مشرب بر قیر قهوه‌جیسی وار ایدی. مرقومك درحال کتوردیکی چوروك اسکمله‌لره اوطوروب برر نارگیله و قهوه ایچدکدنصکره ترامو ایه بینه‌رك بایزید میدانه بلامزاحم اولاشدق.

(پوسته و تلغراف نظارتنك احوالی)

استحصال مأمویت ایچون درسعادته گلدیکمده ناظر درایت و زکاوتی غیر منکر عزت بك معاون ایسه زهد و تقواسی مسلم حسن عالی بك مرحوملر ایدی.

ناظر عزت بك مرحومه توظیفم ایچون استدعا تقدیم ایتدیکم صره‌ده کیمسه‌یه یوز ویرمیان مرحوم مشار الیه حضورینه قبول ایله بش دقیقه استجوابدن صکره ترجمهٔ حالکی و یرده منحل بر یره کونده‌رهلم نوازشنی دریغ بیورمیوب گوگلمی آلدی. امتحان ایچون اولا مخابره‌یه بعده فن قلمنه و سائر اقلامه گوندرلدم. بو معامله‌لرك ختامنده سجل قلمنه محول استدعایی مستصحباً یکی جامع شریف قربنده‌که بیوك پوسته خانه‌یه کیتدم نردبان باشنده تصادف ایتدیگم اوطه‌جیلردن بریسی سجل قلمنی کوسترمك مروتنده بولندی. ایچرویه کیردم. اطرافه دقتله باقینجه سلطان مصطفی خامس دورنده‌که مستخدمین مزارلرندن قالقوب بو قلمه طوپلاندیلر ظن ایتدم. دولتمز ملل متمدنه‌نك پوسته اتحادینه دخی داخل و زمانك الجاآتنه توفیقاً دائما مترقی بولندیغی جهتله بهرسنه تجدد و تکمل ایدن اصول و قواعدی رؤیتده عاجز نقدر کهنه مأمور وار ایسه زو اللی نظارت ترحماً آچیغه چیقاره‌میوب فکراً و جسماً سریع مأمورلره محتاج وظائفدن قالدیردیغی یادگارلری بو قلمه طولدیرمشدر. مزی اك باشده بولنمسی قلمك ممیزی اولدیغنی افهام ایدن اسمر چهره‌لی اوزون بویلی ایری کمیکلی تقریباً اللی یاشلرنده قوری و غایت گموزه بر ذات اوگنده‌که مزین جلدلی دفتری الی ایله یازوب برونی ایله بوزییور و بر طرفدن دخی مصبال سویلیور ایدی. « بوراسی حکایه یری دگل رسمی محلدر، امور تحریریه حماللغه بگزه‌مز، کوریپورسکزکه فکراً مشغولز، الله عشقنه لقلاقیاتی براق، دیردیریاتکی

هم مشربکله بشقه یرده یاب »، دیو بابالغی اسکاته جسارت ایده‌میان معیتی بییق آلتندن گوله‌رك برای خاطر دیکلیور و هر سطرده برقاچ دفعه یاپدقلری سهویاتی یالایه‌ یالایه دفترلری بنك بنك قره‌لیور ایدیلر.

« طمروقجی باشی افترایه اوغرابوپده آچیغه چیقاریلدیغی وقت آغا قپوسنه گیدرك سکبان باشی‌یه تقدیم ایتدیکی بر چفت گموشلی قوبور پك مقبوله گچدیکی ایچون مأموریتنی برقاچ گون ایچنده تکرار یقالایه‌رق دشمانلرینی چاتلاتمشدر شمدی بویله عقللی آدملر نره‌ده هی گیدی زمانلر هی ! » یوللو معهود طرفندن معلومات فروشلره مخصوص بر غرور ایله یاپیلان سفسطه‌لرك آردی اره‌سی کسیلمدیکندن المده‌که اوراقی آلوپده معامله یاپملری ساعتلرجه سوردی. قوهٔ تمییزیه‌دن محروم مزعج ممیزك طاقینیدیغی کهنه گوزلکده‌که جاملردن بریسنك یره دوشمسی امداده یتشدی. بو گوه‌زه‌نك فکری حکایه گولکدن تعمیرجیلکه انتقال ایتدیکی صره‌ده شکر معناسنه گنیشجه نفس آلان معیتدن بریسی یدمده‌که اوراقی آلوب معامله یاپمغه موفق اوله بیلدی. اسمی ظنم مصطفی افندی اولان بو تیمار خانه قاچقینی ممیزك رفقاسی غایت ساکن آدملردر.

بلا فاصله جاری بر طاقم باش آغریسی لافلرك هر جمله‌سنده « فکرم سنده‌در » مآلنی اشراب ایدن اوت، اوت، کلمهٔ تصدیقیه‌سنی تمادی ایتدردکلری اثناده بر « اوت » اکسیك سویلنور ایسه « اشیده بیلدیگزمی افندم ؟ » سؤالنی باصدیران او قائل لا یعقله قارشو زواللیلر چقال گبی بر آغیزدن « اوت ! » دیو باغریشمغه و بو کلمه‌یی دوامه مجبور اولییورلر ایدی. سجل قلمنك اولوقتکی گولنج احوالی الآن خاطرمدن گیتمز. المدن معامله‌لی عرضحالی الآن ذات ترجمهٔ حالی تنظیم ایچون بری مطبوع دیگری مسوده‌لك ایکی طباق کاغد ویروب بو سؤاللرك جوابلرینی اولا عادی ورقه‌یه یازده بعده مطبوع ورقك اجوبه ستونلرینه گچور دیدیکی، شهادتنامه و امثالی اوراقلری‌ده صورتلرینی چیقارمق اوزره ارقداشلرینه طاغتدیغی صره‌ده گوزلك تعمیرینی اکمال ایدن ممیز افندی سرتجه بر انفیه چکدکدن صکره توکنمز سوزلرینی او عمر تورپوسی نقراتنی دها مفصل یرندن طوتدیرمسونمی! ساعتلرجه بکلدیکم حالده ینه ایشی گوردیره‌میه‌جگمی آکلاینجه بشریتدن چیقوب « فسبحان الله » جمله‌سنی جهراً سویلمش بولندم.

مجبوراً یاپدیغم شو اظهار حدت، حکایه‌سنی تعطیله اوغراتمسندن طولایی جانی صیقیلان سفسطه‌جی ممیز چوروك گوزلکنی ایکی الیله طوته‌رق پس چهره بر

وضعيتله « نه سويليورسكز؟ » دينجه رفقاكزك سويله‌يه‌مدكلرى عتابى ياپيورم الله عشقنه انصافه گلك بوراسى رسمى محللر لزومسز حكايه‌لرى گوانج مصاللرى صرف ايتمك ايچون بنى ساعتلرجه بكلتدك سرايدن تبديل بر ذات كلوبده شو مسخره‌لغى گورسه حالكز نه‌يه منجر اولور اوراقجينك اوراغنى صاقلايانلردن اولديغكى بيلمدكلرى ايچون سنى بو قلمه ضابط نصب ايتمشلر اخشاملره قدر توكنميان عجوزه حكايه‌لرى ندر هر كسك باشى آنالك طوز قباغى دگل بيهوده گچن ساعتلرك سنجه اهميتى يوق ايسه اصحاب مراجعتك بعض دقيقه‌لرى بر سنه‌يه معادل اولديغنى بيلمليسكز بنى صاوده فائده‌سز سوزلريكى مصاللريكى سنه‌لرجه صرف ايت اگرچه صوصماز ايسه‌ك تخته‌سزلغكى ناظر بگه حتى راست گلانه حرفياً آڭلاديرم » يوللو چيقيشنجه له‌الحمد سسنى كسدى. مأموريته هنوز هوسلنديگم جهتله مفصل اولميان ترجمهٔ حالى درحال يولنه قويدم. ابراز ايتديگم اوراق مثبته صورتلرينه ياپيشديرلمق اوزره مختلف الجنس بر چوق تمغا پولنه لزوم گورلدى. اوزرمده‌كه پاره‌نك عدم كفايه‌سى، ايشى فردايه براقسم مميز افنديڭ توكنمز مصاللرينى تكرار ايشتمك باش آغريسنه اوغرامق ملاحظه‌سى، اوراقلرك چوغنى طى ايتديردى. حتى من جهت الاب امام زين العابدين رضى الله عنه افندمز حضرتلرينڭ نسل پاكنه نسبت قويهٔ فقيرا نه‌مه دائر اولان اوراقيده مع التأسف چيقاروب معروف هيچ بر نسله نسبتم يوقدر قيديله بو صعوبتى كچشديرمش يعنى ايشى ايرته‌يه براقمقدن قورتارمش ايدم. سجل قلمنجه‌ده معاملهٔ رسميه‌سى ختام بولان استدعا انتخاب قوميسيوننه حواله بيورلدى. اولوقت نظارتده رحيم شفيق قدرشناس و دگرلى آدملر اكسيك اولمديغندن حواله تاريخندن جزئى بر مدت صڭره پوزانطى مركزى مأمورلغنى تكليفده بولنديلر. بو اثناده پدرمك خسته‌لغنى خبر آلديغم جهتله بر ساعت اقدم اگيرديره يتيشوب يوزينى گورمك اشتياقيله پوزانطى نصل محل اولديغنى بيله تحقيق ايتمكسزين متوكلاً على الله قبولده مضطر قالمش ايدم. امر رسميى آلديغم زمان براى تشكر ناظر عزت بگى اتكلديگم صره‌ده مشار اليه « بن ايلك دفعه ايكى يوز اللى غروش ايله توظيف اولنمش ايدم سايهٔ شاهانه‌ده شمدى ناظرم سن اوچيوز سكسان غروشله تعيين قلندك صداقتله چاليش انشاء الله مكافات و ترقى گوريرسك » نصايحنده بولنمش ايدى. مرحوم مشار اليهڭ مولا قبرينى جنت ايتسون.

درسعادتده بولنديغم مدت ظرفنده ديوان حرب بحريه سرمستنطقى غزتلو راشد بك افندى حضرتلرندن گورديگم التفات، انسانيت پدرانه شفقت اونوديلور لطفلردن

دگلدر. زهد و تقواسی ایله علم و عرفاننه اصلا دیه‌جك اولمیان بو نجیب و محترم ذاتك الی الابد منتداری‌یم.

(درسعادتدن مسروراً عودت)

مأموریت أمر رسمیسنی آلدیغم گون تصادف ایدن ادارهٔ مخصوصه‌نك آرسلان واپوریله ازمیره بعده شمندوفره بینه‌رك آیدین اوزری سرای کویه کلدم. خط هنوز ایلرولدیه‌مامش اولدیغی جهتله بورادن درحال بر حیوان کرالیوب گمیشس، و بوردور، گوللری کنارندن گچن صاری قواق طریقی ایله ایکی گونده اسپارته‌یه اولاشدم. بوراده تصادف ایتدیگم همشهریلردن پدرمك احوال صحیه‌سنه دائر معلومات آلمق ایستدم ایسه‌ده هیچ بریسنك حقیقتی سویلمیشی آرامی بسبتون آلدی. وقت ضایع ایتمکسزینی ساعتنجه طوتدیغم عربه‌یه بینه‌رك وطن عزیزم اولان اگیردیره بعد العصر یتشمك سعادتنه نائل اولدم ایسه‌ده سوگیلی پدرم یتمش گون مقدم رحمت حقه گیتمکله حسرتکشی بولندیغم دیدارینی گورمك وا اسفا که نصیب اولمدی. غایت سوزشلی بر ماتم خانه کسیلان منزلمزده بر قاچگون قالدقدنصکره کذا اسپارته و آغلاسون اوزری انطالیه‌یه اینه‌رك یونان باندیره‌لی بر واپور ایله بحراً مرسینه بورادن دخی شمندوفرله طرسوسه گچوب ایکنجی کونی کیرالادیغم حیوانه راکباً مزار اولوق، صاری شیخ، گولك بوغازی، تکیر یایلاسی طریقیله محل مأموریتم اولان پوزانطی‌یه اولاشدم.

(آیدین)

خداوندگار ولایتنه ملحق کوتاهیه و قره حصار صاحب سنجاقلری داخلنده‌که طاغلردن نبعان ایدوب دگیزلی اراضیسنی طولاشه‌رق چوروك صو، آق صو ایله چینه، باناز، کوبل، چایلرینی اخذ ایلدکدنصکره اطه‌لر دگزینه دوکیلان بیوك مندرس ایرماغنك شمال ساحلنه بش کیلومترو اره‌لی قلیل الارتفاع بر طاغك اتکنه مبنی آیدین ازمیرك یوز اون بش کیلومترو جنوب شرقیسنده واقع قرق بیك نفوسلی زنگین بر شهردر.

سلطان علاء الدین کیقبادك ارتحالندن صکره تفرد ایدن آیدین بگك اسمی ایله مسمی بو مملکتدن مرورم اوچیوز اوچ سنه‌سی مایس اواسطنده ایدی. بو اثناده حکمفرما قوراقلق قوهٔ انباتیه‌سی مسلم جهان اولان آیدین اووه‌سنی یانغین یرینه

دوندرمکله هر طرف خضرات و لطافتدن زراع مسرت و نشئه‌دن کلیاً محروم و مغموم ایدی.

شمندوفر کزرگاهنده مسکون کویلیلر بش سانتیم یوکسلدکدنصکره قوریبان اکینلری اوراق ایله بیچمك قابل اولمدیغی ایچون ال ایله یولمقده ایدیلر. یدی یاشنه هنوز آیاق باصان صبیانك دخی ابوینی ایله برابر بو صورتله اوغراشدقلرینی گونشك التنده یاندقلرینی او حزن آور حاللرینی گورنجه گوزلرمدن بلا اختیار یاش دوکولدی.

غیرت، متانت، قناعت، توکل و تسلیمیت کبی نیچه خصائل حسنه‌یه مالك و از هر جهت ممدوح زراعی جناب حق مرحمت بیورسونده بو مثللو آفاتی تکرر ایتدیرمسون. قوراقلقدن یالکز بنی بشر دکل بهائم و حتی جماداتده متأثر. عالمی احیا ایدن نصلکه باران، هم جنسنی گولدیرانده بو غیور انسانلردر. جنتلمنلکه طرفدار ظاهر پرستانك اعتقادات باطله‌لرنجه، کأنه مزیتلری، شهرلرده شیقلق کوسترمکدن وعادی کیملە کزان او نافع قیر خلقنی بکنمیه‌رك مغرورانه یشامقدن عبارت بعض وقوفسز، دگرسز، خودبین، عاطل زوزکارك محقور ظن ایتدکاری اهل قرا ارزاق عالمی تهیه و تودیعه واسطه اولدقلری ایچون ید قدرت پایه‌سنه مالك و معناً جمله‌یه فائقدرلر. شمندوفردن اینمیه‌رك قارشودن تماشا ایتدیکم آیدین شهرینك مفردات احوالنی تحقیق و تحریر ایده‌مدم. ازمیر، صاروخان، آیدین، منتشا دکیزلی، نام‌لرنده درت سنجاق و اوتوز بش قضا ایله اللی ناحیه‌یی و ایکی بیك یدییوز سکسان یدی قرایی شامل اولوب وسعتی تربیعاً اللی بر بیك آلتی یوز سکسان یدی کیلومترویه سکنه‌سی بر ملیون ایکی یوز اللی بر بیك آلتی یوز کسور نفوسه بالغ برکتلی بر احاطهٔ عظیم، عنوانی ایله آکیلمسنی دقت ایدنلره نصل بر شهر ایدوگنی آکلاتمق ایچون یالکز «آیدین» سوزی کافیدر ظن ایدرم. «آیدین» لسان فارسیده‌که «روشن» سوزینك ترکچه‌سیدر. دیده‌لر روشن یرینه آچیق ترکجه‌ده گوزلرك آیدین دینلدیگی کبی.

بو مملکتە اولجه اطلاق اولنان «گوزل حصار» اسمنك عنوان حاضره چورلمسنه بادی ذات دنیایه کلدیگی صره‌ده «گوزلرك آیدین بر اوغلك اولدی» تبشیرینی آلمسی اوزرینه خرم پدری طرفندن «آیدین» بك دیو آدلانمسیده متحملدر. ظلمتك ضدی اولان شو گوزل آد عربستانك محرق چوللرنده سوبلانیلان ضیا اسمنك دیلیمزده موجود قارشولغی ایکن عدم رغبته سبب نه ایدوگی آکلاشیله‌میور. قوم

نجیب عربك لسان عذب البیاننه نه قدر محبت ایدر ایسه‌ك دیلیمزیده اونسبتده سومكلگمز لازمدر. زیرا سودیگمزی آكلادوبده سویلمك و سودیرمك دخی آنجق دیل ایله اولور. بو امر اهمی دوشونه‌رك تصفیهٔ لسانه چالیشه‌جغمز یرده بالعكس بویله قارشدیروب اساسی آزالتمغه اونوتمغه یوغالتمغه چبالایورز. نقدر غفلت!

(مرسین)

بو مملكتك مبنی بولندیغی محل تقریباً اوتوز سنه اقدم سكنه‌دن خالی بر اراضی ایكن حبوبات تاجرلرندن مرسین اسمنده قیصریه‌لی بر روم اوفق بر مغازه یاپدیرمسنی متعاقب فلاحین دخی فوج فوج طوپلانمغه قلبه‌لر انشاسنه باشلامشلردر.

ایكی سنه ظرفنده جسیم بر قریه هیئتنه گیره‌رك ناحیه مركزی یاپیلدیغی صره‌ده بحریونه الزم قرانتنه فنار و لیمان اداره‌لری دخی تشكیل ایدلمسی اوزرینه واپورلر صیق اوغرامغه باشلامه‌سیله اهمیت موقعیه و تجاریه‌سی آرتدقچه آرتمش و آز زمان ایچنده اغنیا و ارباب بیع وشرایه مركز كسیلمشدر. دولتلو عابدین پاشا حضرتلری اطنه والیسی بولندقلری صره‌ده طرسوس، اوزری تمدید قلنان شمندوفر خطنك اكمالنده قضا و بر قاچ سنه صكره‌ده لوا صره‌سنه گیرمشدر.

قونیه، انقره، سیواس احاطه‌لرینك برلشدكلری مواقعه دوشان لوا و قضالر ایله فیض و بركتی بی نظر اطنه اووه‌سنك بندر مخصوصی بولنمغه اسكله‌سی ایشلك تجارتی واسعدر. موقعی غایت لطیف، سوقاقلری منتظم، مبانی و منازلی مكمل و معمور ایسه‌ده آب هواسی آغیر لیمانی آچیق و تهلكه‌لیدر. كافهٔ ملل و اقوامی تحت تحكمنده چالیشدیران تجارت پرمیمنتك بخش ایتدیگی شرف و ثروت سایه‌سنده یاریم عصرده میدانه گله‌رك معیتنه آلدیغی بر قاچیك سنه‌لك طرسوس قضاسیله برابر اوچ نواحی و ایكی یوز آلتمش طقوز قرایی شامل، فیض بركتی، آقار صویی، باغ و بستانی مبزول، بیع و شراسی كبی گون بگون توسعده اولوب شمدیلك طقوز بیك نفوسلی مختصر و سویملی بر قصبه‌در. لیمون، تورونج، نار، اوزوم، آرمود، الما، و فواكه سائره و اعلا جنس قاون، قارپوز، و هر درلو سبزوات كثرتله حصوله گلمكده‌در زردالی جنسندن اولوب محلنده شكر پاره نامی ویریلان لطیف میوه‌نك مثلنی جهانك هیچ بر یرندن گوره‌مدم.

غایت رایحه‌لی واذید شیره‌نك گوره‌كجه انجمادندن عبارت پوصه‌سز داخلنه گومولان اوفق چكردگنده‌كه مغز طاتلی قابوغی نازك دانه‌سی گوگرجین یموره‌سندن بیوكدر.

شاعر شهیر ضیا پاشا مرحوم اطنه والیسی ایکن قصبه‌نك شرفلنمسی فکرینه مستنداً گنمدی نامنه یاپدیردیغی نوا صول اوتل وغازینولر عالی بنالرندن معدوددر. لیماننه طلوع شمسدن اقدم یتیشان واپوردن وقتلی چیقدیغم جهتله صباح ترننی قاچیرمیوب همان طرسوسه آتلادم.

طرسوس

حواریوندن پاولسك مسقط رأسی اولدیغی ایچون نصارانك مقدس طانیدقلری طرسوس تاریخجه مشهور پك قدیم شهرلردندر.

«سارداناپال» نام ذات طرفندن قبل المیلاد بر چوق عصر اقدم بنا اولندیغی مروی بو مملکت فنیکه‌لیلردن آثوریاره کیخسرو دورنده ایرانیلره انتقال ایتمش و اسکندر کبیرك استیلاسندن صکره تأسیس قلنان مدرسهٔ فلسفیه اوزرینه بردنبره پارلایوب تجارت و معارفجه آتنه و اسکندریه شهرلرینی باصدیرمش ایدی.

ماکدونیالیلردن رومالیلر النه دوشوب هارون رشیدك عهد خلافتلرنده ضمیمهٔ ممالك اسلامیه قلندیغی زمان دخی غایت مترقی و بر چوق فحول علمانك منشأ ومقری بولنمقله ممتاز ایدی. معهود اهل صلیب اشقیاسنك دست شأمت ملعونانه‌لریله آثار عمرانی امحا قلنان بو بدبخت شهر بالآخره اوفق بر حکومت نصرانیه‌یه مرکز یاپیلمش واره‌سی چوق سورمکسزین مصر ممالك ترکمانیه‌سی طرفندن ضبط اولنوب رمضان اوغلی نسلنك انقراضنی متعاقب دولت ابدمدت عثمانیه‌یه انتقال ایتمشدر. ملت نصارانك تیغ تعصبیله زیر و زبر ایدیلان طرسوس قدیم خرابه‌سی اوستنده

«حواریوندن پاولس»
قدیم بر قبردن چیقان تونج لوحه اوزرینه منقوش رسمنك عینیدر.

مغمومانه ماتم ساز شو آجیقلی مملکتك هواسی چوقور اوه‌ده موجود شهر و قصبه‌لره نسبةً لطیف ایسه‌ده صویی غایت آغیردر. کنارندن گچن جیحان و نام قدیمی «کیدنوس» نهرینك مجراسنه قوریلان اخشاب طولابلر غریب ایگیلتیلر ایله گندی گندینه دونه‌رك درت طرفی قاپلایان باغجه‌لری بلا مزاحم سقی ایتدکاری جهتله شهر لیمون پورتقال طورنج نار و هر دورلو درخت میوه دار و بساتینه غرق اولمشدر. ایرانیلرك تبریزی تعبیر ایتدکاری سروه‌یه شبیه آق قواقلر سویملی

هامتلرینی سمایه اوزانەرق باغچەلر ایله شهری قلعه کبی چویرمشلردر. سوقاقلری طار و بو کونتیلی ایسەده هر کوشەده آقار صو، واسع میدان، مأوای عندلیب حدیقه و گلستان موجود اولمغله غم آور دگلدر.

داقیانوسڭ بنا کردەسی اولان سورڭ بعض یرلری باقی ایسەده اسکندرڭ استیلاسندن صکره ماکدونیالیلر، عربلر طرفلرندن علاوه و توسیع قلنان طیش قلعەنڭ یالڭز تمللری ایله تارلالر ایچنده منفرداً دیکیلی اوفق بر دیواری قالمشدر.

شهرڭ جنوب کوشەسنه متصل بر موقع دلکشاده لطیف شلال حاصل ایدرك یدی کیلومترو اشاغیده دریایه قاریشان جیحان نهرندن جدول ایله آلنوب پاشا دگرمنلرینی دوندردکدن صکره اکثر محلاتڭ دروننده کچن جسیم صو دخی اسکی سرای میداننده باغچەلر آرەسنه صوقولەرق او واسع گلستانی اروا و احیا ایتمکدەدر.

مذکور شلال قصبەدن بش دقیقەدن آرەلی و زمرد کبی یشیل بساتین وباغچەلر اورتەسنده اولدیغی حالده اورادەکه مفرّح قهوەلره غازینولره سرخوش طاقمندن باشقه کیمسەنڭ کیتمیشی شهرڭ هر طرفی آقار صو و آغاجلر ایله مالا مال لطافتجه یکدیگرینه فائق و اگلنجەلی اولمسندندر. طرسوسده بولندیغم صرەده اغنیادن عوانیەنڭ همتیله نهر مذکور اوزرینه مکمل بر ایپلك فابریقەسی یاپدیرلمش ایدی.

شهرڭ وسطنه دوشان اولو جامعده حضرت دانیال علیه السلامڭ مقام مبارکلری بولندیغی کبی معابد اسلامیەنڭ اڭ لطیفلرندن معدود جامع نورده دخی شیث علیه السلامڭ مقام منورلریله خلفاء عباسیەدن مأمون بن هارونڭ قبری واوفق بر تپەیی محیط ایچ قلعەنڭ اسکی جامع شریف قربندەکه قاپوسنده مشاهیر مجاهدیندن حسن فلاح حضرتلرینڭ تربەلری واردر.

حکایەلرده مشهور شاه مارانڭ ذبح ایلدیکی محل دانیال علیه السلامڭ مقاملری جوارندەکه اسکی حمامدەدر. یقانمق ایچون مذکور حمامه کیتدیکمده شماله دوشان حلوتڭ قورنەیه یقین مرمری اوزرنده مشهود ثابت قانی شاه مارانڭ اساله ایدیلان خونیدر دیو کوستردیلر. قرآن مجیدده سورهٔ مخصوصه ایله احواللری تصریح بیوریلان اصحاب کهفڭ نوم مدیده طالدقلری غار شهرڭ شمال غربیسنده و اون کیلومترو بعدنده واقع و تقریباً بیڭ اوچیوز قدم مرتفع مدور بر جبلك اتکندەدر. فیض و برکتنه، موقعنڭ لطافتنه دیەجك اولمیان طرسوس اطنه ایله مرسین آرەسنده و منبت چوقور اووەنڭ وسطنده، آناطولینڭ باب مهمی صاییلان مشهور گولك بوغازینڭ کذرگاهنده بولنمغله شرق و غرب یولجیلرینڭ یگانه اوغراغیدر.

بیتك وادیلرنده، واسع اورمانلی برکتلی یایلالرنده مسکون طاغ کویلیلرینك دخی کراسته یاغ یوڭ اغنام و امثالی محصولات طبیعیه‌یی مستصحباً دوکولدکلری ومحصولات صناعیه‌دن هر درلو حوایجی مبایعه و تدارك ایلدکلری پازارنده اخذ واعطا فوق المطلوب ایشلکدر. اسکله‌یه یقین و شمندوفر ایله مربوط بولندیغی ایچون محصولی غایت سوروملی اولمغله برکت فوق العاده‌نك تنزیل فیأته تأثیری یوقدر. هر شیٔ اطنه‌یه نسبة بره بر فرقلیدر.

نفوسی اوتوز بیڭ تخمین ایدیلیور. مبنی بولندیغی محلڭ هر نره‌سی قازلسه ایکی بوی اشاغیدن عصر اخیر سنگتراشلرینه مشق اولاجق قبارتمه چیچکلی مرمر ستونلر نقشلی طاشلر چیقیور. شو حالی گوران عوام ناس قصبه تزلزلاتدن ترس دوندیگی ایچون بالآخره طرسوس نامنی آلمشدر اعتقادینه ذاهبدرلر.

تاریخ طبیعی علماسنڭ آثار موجوده‌دن استدلالنه نظراً اطنه اووه‌سی میلاددن بیڭ بشیوز سنه اقدم بحر سفیدڭ طالغه‌لری آلتنده بولندیغی صرده‌ده اصحاب کهف مغاره‌سنه محاذی مزار اولوق نام موقعده کوریلان انقاضندن باشقه تفصیلات تاریخیه‌سی مفقود «سولاسایس» شهر قدیمی دگزڭ چکلمسندن طولایی بندرلك شرفنی غائب ایتمکله اهالی اولوقت لب دریایه دوشان شمدیکی موقعه چکلدکلری محسوسدر.

اطنه‌دن گچن سیحان نهر عظیمی ایله سالف البیان جیحان ایرماغنڭ وشمالده‌که بوغا سلسله‌سی اتکلرندن دوکیلان سیلابهٔ مطرڭ مجرالری بویندن گتوردکلری چاقل قوم و سائره دریانڭ چکلمك طبیعتنی تکرار یاردم ایتمکله نیچه عصر صکره بنه داخلده قالان بو مملکت ارضنڭ تراب نباتیه ایله‌ده قار یشان طبقهٔ محترقه‌سنده تدریجاً حصوله گلان شیشگینلك ایلك بناسنی زیر زمینده براقه‌جغی طبیعیدر. بوندن باشقه موقعی بلاد حاره‌دن بولندیغی ایچون سرین اولمق ومحاصره زمانلرنده منجنقلر ایله قلعه‌یه آتیلاجق جسیم قیالرڭ شرندن دخی محفوظ قالمق ملاحظاتنه مبنی بنالر سرداب بیچیمی ایکی بوی زیر زمیندن باشلانیلوب پك آز قالدیرلدیغی و اخیراً و قوعه گلان اهل صلیب تخریباتنده خاك ایله یکسان اولدقدن و هر طرفی ییقینتیلر ایله قپاندقدنصکره تطهیر یله اسکی حالنه افراغی متعسر و یاخود بی لزوم کورلدیگی ایچون یکی خانه‌لر سطح انقاضه یاپیلدیغیده شبهه‌سزدر. دولت عثمانیه الندهکه اراضیسنی بویله وقتیله خراب اولمش بولوب تعمیرینه همت بیوره کلدیگی تاریخاً مثبتدر.

(مزار اولوق)

بوغا سلسله‌سی اوزرینه دوشان برف و باراندن متحصل دهشتلی سیلابه‌لرك عصرلرجه قازازق وجوده کتوردیکی جسیم وادینك اووه‌یه ناظر آغزنده و قورقنج بر اورمان ایچنده واقع مزار اولوق ایله طرسوس آره‌سنده‌که بعدیت کاربان یورویشی بش ساعتدر. طرسوس اووه‌سی قعر دریاده بولندیغی دورلرده و احتمالکه طوفاندن اقدم اسکله اولارق بو محله بنا قلنان سولاسایس شهر قدیمنك انقاضی او کچیلمز اورمان ایچنده قالمش تمللری حالا محو اولامامشدر. اعصار سالفه‌ده غایت شانلی بر شهر مبنی بولندیغی انقاضك کثرت و وسعتیله مثبت بو موقعده الحالة هذه محکم بر خان ایله صوبی کور بر چشمه‌دن باشقه بنا یوقدر.

سکنهٔ حاضره خانجیدن، شنلك بر کیجه بیتوتت ایندکدنصکره چکیلوب کیدن کثرتلی یولجیلردن عبارتدر. اووه‌نك شمالنه دوشان وادیء مذکوره کیرمکه بر میل قالدیغی صره‌ده و طریقك عینی مسافه صاغنده کوریلان یوز مترو مرتفع مستقل تپه اررزنده مختصر و فقط متین بر قلعه واردر. کولك بوغازنده‌که حصار عظیمك پلنقه‌لرندن معدود و درونی شنلکسز بو قلعه بالآخره تعمیر کوردیکی برج و باروسنك نقصانسز و هر طرفی معمور اولمسندن آکلاشیلیور. وادیء مذکور وسطندن کچن شوسه‌سنك طرفینی طویل القامه چاملر، آردجلر ایله چالی تسبی قزلجق و امثالی کثیر الاجناس خرده آغاجلردن متشکل کچیلمز بر اورمان بویدن بویه قاپلامشدر. فوقی انواع طیوره تحتی جاناوارلره مسکن شو مهیب اورمان مغله‌دن بالابتدار آلمالو، انطالیه، ایچ ایل، مرسین، طرسوس، قوزان، دارنده اوزری دیوریکه دکین ممتد بالقان عظیمك وسطی اولمغله عرضی مزار اولوقدن نیکده طوپراغنه قدر شوسه‌نك طرفینده بو صورتله دوام ایدییور.

سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده امن و اسایشی پك یولنده اولان بو دهشتلی بوغاز بشقه دیارده بولنسه یولجیلری کچورمك ایچون بر بلوك سواری ترفیقی مطلقا لازمدر. شمالده واقع نیکده قصبه‌سی قربنده‌که کاوور صیندی‌یه دکین ایکی منزل سوران بو اوزون وادینك جنوب قسمی مزار اولوقدن صاری شیخه قدر اوچ ساعت دوام ایدر. بعده مشهور کولك بوغازینه کیربلور.

(صاری شیخ)

شوسه‌نك صاغ جانبنه دوشان صاری شیخ موقعی کولك بوغازندن شرقاً اطنه

جهتنه آیریلان طریقك مبدأنده و اوچ یول ارەسندەدر.

اعصار سابقەده حج طریقی بولنمسندن طولایی وقتیله بنا ووقف ایدیلان عظیم كارگیر خان ایله صاری شیخ نام ولینك مرقدلرندن بشقه ابنیه و آثار بولنمیان شو شنلكسز طریق تقسیمندن قالقوب مخوف گولك بوغازینه گیرمك هنوز ختام بولان وادیدن دها اسهل و من كل الوجوه امیندر. زیرا بوغازك طولاً وسطنده واقع ضبطیه قره غولی اعلان سطوت و تأمین انضباط ایتمكدەدر.

(گولك بوغازی)

اوچیبك اوتوز مترو یوكسك آق طاغ ایله اوچیبك بش یوز مترو مرتفع سیس طاغلرینك شمالنده و مشهور بوغا سلسلەسنده واقع گولك بوغازی طار بر كچید اولوب طولاً بر ساعت سورر، عرضی اون مترودن نهایت اللی مترویه دگین تخالف ایدن بو بوغازك اورتەسندن مهلك بر چای دخی جاریدر. طرفینی محیط متسلسل یالچین قیالر طقوز یوز آلتمش آلتی مترو ارتفاعنده و هر طرفی چام اردیج و امثالی خدا نابت آغاجلر ایله مستور و عود گبی یشیلدر. قدیم گولك قلعەسی بوغازك اك مضیق محلی اولان وسطنده و غربنی محیط اوچوروم جبلك شاهقەسندەدر.

قلعەنك خداسندن یعنی جهنمك ویل دیرەسنی آگدیران اوطار و دیرین محلدن براز ایلرو گیدیلنجه ضبطیه قره غولی ایله پوسته منزلی گورونمگه باشلار.

آسیای صغری ایله برالشامی یكدیگرینه ربط ایدن بو طار كچید شرق و غرب اقوامنك باشلوجه ممریدر. دارای اول ایله دارای ثانی و اسكندر كبیر مثللو قرون اولی رجالنك ابو عبیده، هرقل و مأمون گبی قرون وسطی مشاهیرینك و قرون اخراده دخی سلطان مراد رابع جنتمكانك گچدكلری محل مخصوص اولمغله تاریخجه شهرت عظیمەسی واردر.

هر گچن مشاهیر ابقای نام و خاطرات مقصدینه مبنی بوغازك وسطندەكه چای دورونده دیكیلی مدور ثابت قیایه بر چوق رسملر یازیلر حك ایتدیرمشلردر.

بو عجیب بوغازه شرقدن داخل اولان یولجیلر وسطندەكه ضبطیه قره غولنه یتشدكدن صكره یاریم ساعت دها ایلرو گیدینجه شماله مفتوح اغزندەكه تكر یایلاسنه اولاشوب گنیشجه بر نفس آلورلر.

(تكر يايلاسى)

قوالەنڭ قوقمشــى قهوەلرندە مســكنتلە اوفلەديكى قووالنى ناتكور پدرينڭ مفسدلكدەكە مهارتى ياردميلە بورويە تحويل ايدن ابراهيم پاشا خائنى طرفندن متبوع مفخمنە قارشو ياپديريلان اشقيا سپرلرى بو يايلانڭ اطراف اربعەسنى محيط بايرلرى طاغلرى تپەلرينە دگين قاپلامشدر. جبالڭ مبدألرندن منتهالرينە، و طربقڭ طرفينندەكە دوزلر بايرلر اوزرلرينە، باغیء مرقوم طرفندن يرير ياپديريلان استحكامات جسيمە طرز عتيق طوپلر ايلە تجهيز قلنمشلردر. نا جنسلگنى، نادانلغنى، بونجە اسلام قانى دوكمكلە بحق اثبات ايدن بو بدطنيت مقهوراً رجعتندە برابر گوتورەمديگى مدافع عظيمەيى گويا اجنبىيە قالەجق ايمش گبى فاليەلرينى چيويلتمك صورتيلە ابطال ايتديرمشدر. طوپچيلرڭ صيقيلادقلرى گوللەلر، بيوك هوانلرە يرلشديرديكلرى قومبارەلر انداخت اولنەميوب حاليلە قالمشلردر. خرابە يوز طوتان استحكامات مذكورەيى براى تماشا طولاشدىغم صرەدە طوپلرڭ درونلرندە شو صورتلە قلان مرميلرى گورنجە انفعال نفسانيەسنە اسير بر فرومايە يوزوندن دوكولان بيكلرجە موحدين قانى خيالمە گتوران حميتمندان اطرافمە طوپلانديلردە حرارت دروت ايلە آغيزلرينى آچەرق شقیء مرقوم روحنە لعنت كلمەلرينى فرلاتمغە حاضرلانديلر ظن ايتدم.

تكر يايلاسى وقتيلە كهنە جويز آغاجلريلە مستور ايمش. رئيس اشقيا ابراهيم پاشا بورايە آياق باصديغى صرەدە جوار كويلردە متمكن فقرانڭ مالى اولان او قديم و نافع آغاجلرى تماماً قطع ايتديروب بالآخرە باشندە پاطالايان طوپلرينە قونداق ياپديرتمشدر. گوى چوجقلرينڭ ديولردن چيقاروب باروتلرينى بوشالتدقلرى برچوق هوان مرميلرى استحكاماتڭ اطرافندە و ديرەلر ايچندە الآن سريلى طوريبورلر. دنيايە نقدر ظالم و جبابرە گلديسە كمال استك و اهتمام ايلە ياپديرديغى قيمتلى بنالرى نهايت ييقيلەرق بويلە بايقوشلرە مسكن اولمشدر. سبحان الله العزيز الواحد القهار.

(پوزانطى)

پوزانطى تكر يايلاسنڭ اوچ ساعت بعدندە و نامى ايلە بنام ايرماغڭ كنارندەدر. طرسوس ايلە نيگدە ارەسندەكە بعديت مسافە بالتأمل تللردە و قوعە گلەجك عوارضڭ سرعت اصلاحى ايچون كشاد ايديلان معاينە مركزى ايلك دفعە بو موقعدە بولنديرلمش ايسەدە هواسنڭ و خامتندن طولايى بالآخرە قالديريلان ماكنەلر بوريجان

یایلاسنڭ آلتنده و تکرڭ شمالنه دوشان انیشڭ منتهاسنده کائن «آیوا بگی» نام محله نقل و وضع ایدلمشلردر. بو معاینه مرکزینڭ نام قدیمی وقتیله خریطه‌یه گچورلدیگی ایچون تحویلنه لزوم گورلمیوب الآن پوزانطی یاد اولنمقده‌در. ایوا بگی حیف بلندن محرف اولسه جائزدر.

شوسه‌نڭ انشاسندن اقدم بورادن گچن کاربان و یولجی قافله‌لری ایله دوه قطارلری ایکیده بر دیره‌یه یوارلانوب حیواناتڭ پارچه پارچه اولدقلرینی گوران اصحاب مراحم رقته گله‌رك هر گون وقوعبولان شو حاله قارشو «حیف» دیو یازیقلنملرینڭ آردی اره‌سی کسیلمدیگندن کنایه اولجه اطلاق ایدیلان «حیف بلی» نامی کیت کیده حیفا بلنه وصکره‌ده حیفا «ایوا»یه «بل»ده «بگه» چوریله‌رك «ایوا بگی» دینلمگه باشلانلدیغی الآن دخی اکسیك اولمیان بعض قضالر اوزرینه صور مبحوثه ایله اسفلنمکلرڭ تمادیسی تأیید ایدییور. دروننده ماالذیذ جاری عمیق بر دیره‌نڭ قعرینه دوشان شو موقعده عادی بر خان ایله بر دگرمن و بر دمیرجی دکانندن بشقه ابنیه و حتی زیاده بنا یاپمغه یر بیله اولمدیغی حالده «بك» تعبیری نره‌سنه وقنغی گوزللکنه یاقشدیرلدیغی شاشلمقده‌در.

بك اوغلی، بك شهری مثللو اسملرینه «بك» تعبیری علاوه قلنان سمتلرڭ شهرلرڭ بوراسیده کلخان بگیسی اولمالی. بناء علیه هر نقدر مسخره بر یر ایسه‌ده آسیای صغرانڭ سوریه جهتنه یگانه قپوسی بولندیغی جهتله لیل و نهار آردی اره‌سی کسیلمیان یولجیلر مرور وعبوردن یگرمی دورت ساعت منع و تعویق اولنسه‌لر تراکم ایده‌جك نفوسی بیوك قصبه‌لرده‌که ازدحامی باصدیرر. مزار اولوقدن بالابتدار نیگده حدودینه دگین طول چکن دهشتلی وادیده واقع و یمین و یسارنده‌که بایرلر، تپه‌لر، باغلر، چام، آردیج قطران اغاجلریله سراپا مستور و نا متناهی بر اورمان داخلنده اولمغله قوریلرده عالم گچورمك استیان آو مراقلیلری ایچون بولنماز بر موقعدر. اطنه‌لیلرڭ مشهور بوریجك یایلاسی بو موقعڭ اون بش دقیقه فوقنده‌در.

منظره‌سنه لطافتنه دیه‌جك اولمیان وادیء عظیمڭ جنوبنه دوشان بایرنده واقع و هر طرفی چام آردیج آغاجلریله محاط، آقار صولری مبزول اوزوم باغلری و انواع میوه موجود باغچه‌لری چوق، غرب و شمالی آچیق، هواسی سرین و صاغلام اولان بو ممتاز یایلایه حزیران ابتداسنده گلان اطنه‌لیلر تشرین اول اواسطنده عودت ایتدکلری جهتله آنلرڭ شنلك و شرفی ایله بو درت بچق آیی پك خوش گچوریر ایدم.

اوزوم باغلری کراز باغجه‌لری درونلرینه یاپیلان صیفه مناسب منازلدن بشقه بر قاچ یرنده دخی مرتفع کوشك و بنالر بولنان بودلکشا یایلاده مختصر بر جامع شریف واردر. علماء بنامدن فضیلتلو حاجی ذاهد افندی حضرتلریله اشرافدن گولاکلی زاده حاجی محمد افندی، عارف زاده عمر افندی، آلای بکی زاده حسنی بك، قوشجی زاده حسین افندی، و مجلس ادارهٔ ولایت اعضاسندن بغدادی عبدالقادر افندی حضراتی کبی دها بر چوق ذوات کرامڭ قدومیله شرفلنان بو جنت آسا بوریجگه جمعه نمازینی ادا ایچون هر هفته گیدر شرف ملاقات و مصاحبتلرندن مستفید التفاتلریله متسلی اولور ایدم.

عارف زاده اسعد گولاکلی زاده توفیق کف زاده یوسف آرناوود زاده علی افندیلر کبی نجیب روحلر هر نه وقت چاغشاق صوینه تفرجه گیده‌جك اولسه‌لر فقیره مطلقا خبر کوندررلر ایدی. آب و هوا موقع و منظره خصوصلرنجه لطافتنه طویلمیان بوریجگڭ هر کوشه‌سنده جاری گور صوبندن بشقه بر قاچ دقیقه بعدنده یعنی چاغشاق و مفتی یوردی نامون محللرده دخی چام قطران آردیچ آغاجلری آلتنده قالان قیالر و چاقللر اره‌لرندن فیشقیریر متعدد صوغوق پیکارلری براق صولری بولندیغی جهتله بورالرده کباب یاپوب زمهریردن نمونه‌نما عیونه ایصلادیلان میوه‌لری اوزوملری برلکده سررین سررین یمك او روحپرور هوانی تنفس ایتمك حیاتڭ اونودیلور سعادتلرندن دکلدر.

یایلاده بولنان ذواتڭ اطنه‌یه عودتلرندن صکره یعنی تشرین اول اواسطندن اواخرینه دکین بدی آی اون‌بشکون سوران مدت مدیده‌یی دیره ایچنده منفردانه گچورمك تصور اولنمدیغی درجه‌ده اوصانج ویرمز ایدی. طبیعتڭ هر حالنده بر بشقه حلاوت بولندیغی جهتله بو وحدتیلکده گچن گونلر دها ذوق آور دملر ایدی. معیشت دینلان بارگرانڭ تضییقیله دیاردن دیاره لاینقطع آقطاریلان ناسی، حیاتڭ شو چکامز گیروداریني تماشا بو موقعڭ عبرت آمیز اکلنجه‌لرندندر.

دیوان یولی کبی گیجه‌لی گوندوزلی ایشلیان بو طریق کبیرده‌که ازدحامڭ قسم اعظمنی تشکیل ایدن عربه قافله‌لریله دوه قطارلریدر. نوع بشردن بکلدکلری بر طوتام خموری یمك ایچون یوزلرجه گیلو یوك آلتنده ازیلان بیچاره دوه‌لرڭ قانون معیشتدن شکایتلرینی مشعر آجی آجی فریادلری آرامی آلیر ایدی. اخشاملری تلغراف قلبه‌سنڭ اطرافنه ایان دوه‌جیلر انصافسزجه یوکلتدکلری یوکلری ییقنجه میت کبی یره سریلان بو زواللی حیوانلر عاجلاً توزیع ایدیلان خمور طوبلری یدکدنصکره

درحال دینجاشەرك آرسلان كسیلملری و مهیب سسلری ایلە كوپوك صاوورملری و الحاصل قیشك نهایتنه دكین شو صورتلە دوام ایدن بدوبجه عالم چوق غرائبمه گیدر ایدی.

دوەجیلرك مراق و معتادی نصف اللیلدن صڭرە یولە روان اولمقدر. بونلرك حین حركتلرنده اویانیق بولنانلر او مخوف اورمانلی بایرلرە، طاغلرە، عكس ایدن زیل و چاڭ صدالرینی اشیدینجه دجال چیقدی ذهابنه دوشرلر.

اورتەلغی قار قاپلادیغی صرەدە بالقانلردە ییەجك بولەمیان حیوانات مفترسە اطرافمزی آبلوقەیە آلورلر ایدی. گیجەلری طرف طرف اشیدیلان قورد اولومالری چقال باغریشملری و بو قسوت انگیز سسلر شتانڭ صوڭنه دكین دوام ایتدیكی جهتلە گندمی قرون اولی اوائلندە و مغارەلردە اوقاتگذار ظن ایدر ایدم. تاتار پوستەسی ورود ایتدیكی زمان كمال شوق آلدیغم ابلە چانطەدن والدەم مرحومەنڭ مكتوبی ظهور ایدنجه روحم بردنبرە آچیلور، بو مخوف موقع عندمدە جنت كسیلور ایدی.

عید اكبر بیلدیكم بو گونی شن و شاطر گچورمك ایچون بعد العصر شیخلی قریەسنه گیدر ایدم. قریۀ مذكورە بوغا طاغنڭ گوكسندە و اورمانلر ایچندن كیدلمك شرطیلە مركزك بر ساعت بعدندەدر. مزرعەلرینڭ عدم وسعتندن طولانی زراعتدن بولیلە مستفید اولەمیان شیخلی سكنەسی بو بابدەكە نقصانلرینی اورمانڭ بركاتیلە مع زیادة اكمال ایتدكلری و بوریجك یایلاسنه چیقان شهرلیلرڭ اخذ و اعطاسندن دخی خیلی منفعت گوردكلری جهلە پك نشئەلیدرلر. بو كویدە بری اختیارلرە دیگری گنجلرە مخصوص ایكی اوطە واردر. گنجلگندە تأهل ایدنلر دخی اختیارلرڭ طوپلاندقلری اوطەیە گیدوب بكار دلیقانلیلرڭ مجلسنه قاریشەمازلر.

مجرد دلیقانلیلر، گندیلرینه مخصوص اوطەنڭ اودوننی اطرافلرینی قاپلایان نامتناهی اورماندن نوبت ایلە قطع و نقل ایدرلر. بكجیسز اورماندن پارەسز كسدكلری كوتوكلری قاپودن صیغدیرەمدقلری جهتلە بللرندەكه قوجە قوشاقلرینه باغلایەرق باجادن صارقیدرلر.

اوجلری طامدن بر آرشون یوكسكدە قالان بو چیرەلی مردكلر یاندقجه اینر، نار نمرودی نمونە یاپارجەسنه یاقدقلری بو آتشڭ باشنه طوپلانان گنجلر، قیزەرق جهنم حالنی آلان اوطەدە گوانجلی اویونلر چیقارمغه، قوال اوفلەمكە، اولدقجه دیگلانیر شرقیلر سویلمكە، گلیشی گوزل ساز و باغلامە چالمغە باشلارلر.

قار قالقینجەیە دكین هر گیجه دوام ایدن شن و شطارتلر صباحلرە قدر سوررر.

حاللرینه شاکر شو نافع انسانلر ناصل خلق اولمشلر ایسه اویله صفوتی اصلا الکدلدمیوب محافظه ایتمشلردر. بونلرك سلامت فکر ایله بویله مسعودانه یشاملری غازینولرده بیلاردو اوینایه جغم دیه، آقچه‌سنی، استراحتنی، اوقاتنی اتلاف و اضاعه ایدن شهر گنجلرینك جعلی محبتلرینه، جدیتدن عاری و صغوق صحبتلرینه بگزه‌مز.

هر حال و حرکتلری تزیید محبت، تحکیم مودت، تجدید مخادنت اساسنه مستند و مستحسندر. بو کویده حاجی حسین افندی و محمد اغا نامنده معتبر مسافر پرور ایکی ذات واردر.

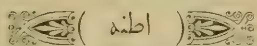
وسعت حاللری بر درجه یولنده اولان مومی الیهمك اوطه‌لری مهمانه دائما آچیق ایتمکلری میداندەدر. پوزانطی‌یه مواصلتمده وکالة ایفای مأموریت ایدن نیگده شاگردی رضا افندیدن مرکزی دور آلمش ایدم. بو اثناده حلب باشمدیری بولنان بدری نام زورك فقیرك ورودی اوزرینه رضا افندی‌یی ابقا ایتدیره‌مدیگی و اون بش لیرادن عبارت منافعی محو اولدیغی ایچون مملکتمدن گتوردیگم کفالت سندینی قبولده تعلل گوسترمشدر. رضا افندی کیمدر، پوزانطی دینلان جهنم دیره‌سی نره‌سیدر، بدری نصل اوغورسزدر، جیبنه گیره‌جك غیر مشروع اون بش لیرا نه دیمکدر، هنوز اوگرنه‌مدیگم صره‌ده نظارت جلیله‌نك امریله متوکلاً علی الله گلمش بی قصورلردن ایدوگمی انسانیتله اصلا علاقه‌سی اولمیان ناجنس بدری دوشونوبده انصافه یناشمدی. بر قاچ دفعه اعاده ایتدیگی کفالت سندینی هر ورودنده مملکتمه گوندروب سرد ایلدیگی مشکل پسندلکلری اوتانمقسزین یازدیغی دلی صاچمه‌لرینی حرفیاً یاپدیردقدنصکره گوج بلا قبول ایتدی. رضا افندی گبی ذکی فطین بر گنجك رزقنه مانع اولمق شویله طورسون المدن گلسه فیضنه چالیشور دریا دللردن بولندیغمی بدری خبیثنه بر درلو آگلاته‌مدم. آج گوزلی بدرینك مقصدی رضا افندی‌یی توظیف دگل. رضانك ایشنی یاپوبده نیگده مدیری شوکت دلالتیله ارضا ایتدیگی اون بش لیراسنی الەمامسنده‌که حدتدر. بدرینك رضاسی انجق کندینی ارضا ایدنلردر.

والا بیك رضا بدری ایچون بر آقچه‌در. جیفه‌یه صالدیران ایت گبی غیر مشروع منافع پیشنده طولاشمغه ارتشایه آلیشقین بو قاطر گینلی حریف فیما بعد علیهمه دوشدکجه دوشدی.

پوزانطینك تحملگزار قیشنی او وحشیانه عالمی گچیروبده یازین براز راحت یوزی گوره‌جگم صره‌ده منسوبیندن ایلبصان قواصنك اوغلی آرناوود احمدی و بعضاً قره حصار شرقیلی تلکی عثمانی تبدیلهوا نامیله موقة یرمه گوندروب

چوقوراوه‌نك جهنم كسيلديكى صره‌ده اطنه‌يه و بعضاً مرسينه اعزام ايدرك اوصيجاقده جابر جابر يانيشمدن ذوق آلور ايدى. غدار مرقوم هر نه ياپدى ايسه سس چيقارمييوب اشعارات عداوتكارانه‌سنى هضم ايله بلا اعتراض اجرا و اطاعتدن زره‌جه آيرلمدم. فقط بو عادى مخلوقده، بو عارسزده قلب يوقكه مروت و ملاحظه اولسون.

عمرمك گزيده چاغلرينى بويله محنتلر ايله گچورتديكى يتشمزمش گبى مأموريتمك ايكنجى سالى تموزنده، بادسمومك چوقوراووه‌ده حكمفرما اولديغى او محرق موسمده انواع شيطنت ودسائس سرديله نظارت جليله‌يى بالاقناع اطنه‌يه تحويلم امرينى استحصال ايتشدر.

(اطنه)

بيك اوچيوز بش سنۀ ماليه‌سى تموزنده اطنه مخابره مأمورلغنه تحويل و اعزام ايتديران انصافسز بدرينك صيجاقدن صيانتاً كوندرديكى بنده‌سى ايلبصانلى احمده مركزى دور ايده‌رك تكير ياپلاسى، گولك بوغازى، صارى شيخ مزار اولوق طريقيله تكرار طرسوسه اينوب بورادن شمندوفره راكباً بر ساعتده اطنه‌يه اولاشدم مركزك اولوقتكى احوالى حقنده‌كه صراحت لازمه سالف البيان اوائل حالم ميانده بالمناسبه ثبت ايدلمكله تكرارينه حاجت يوقدر.

ارضنده‌كه قوۀ انباتيه آيدين خاكنه مشابه بو زنگين ولايتك الك بيتك برنده واقع اطنه شهرى سيحان نهرينك غرب ساحلنده و بحر سفيدك شرقاً يگرمى بش كيلومترو بعدنده‌در. شهرك ربعى هر طرفدن بالتدريج يوكسلان لطيف بر تپه اوزرنده ايسه‌ده درتده اوچ قسمى دوزلگه دوشمكله موسم بهارده مجراسنه صيغميان سيحان نهرى بعض سنه‌لر مضرات ايراث ايتمكده‌در.

اره‌لرنده توسيع معارفه همتلرى سايه‌سنده بالآخره جانلشان نمروديلرك طغيانيله بابل ديارينك اختلالندن صكره سلفكه‌يى مركز حكومت اتخاذ ايدينان ميديون دورنده بو موقعه ياپيلان «بطنة القديمه» شهرى الآن تپه باغ تعبير ايديلان محلاتى وقتيله محيط سور داخلنده ايدوگى آثار باقيه‌دن استدلال اولنمقده‌در. برج و باروسندن اثر قالميان مذكور بطنه قلعه‌سنك تمللرى سيحان اوزرنده‌كه جسر عظيم قربنده الآن نماياندر.

شهرك زمان جاهليتده آلديغى «بطنه» عنوانى بعد الاسلام «آدانا» يه چورلمش

ایدی. وقعهٔ معروفهٔ تاریخیه‌یی قبل الوقوع بیان بیوران «الم غلبت الروم فی ادنی الارض» آیت کریمه‌سندن مأخوذ بو اسم عصر اخیرده یعنی تلغراف مرکزینک کشادندن صکره «اطنه» یه چورلمشدر.

سببیده «آدانا» ایله «ادرنه» یه عائد تلغرافلری دقتله تعاطی ایده‌میه‌رك سرلوحه‌ده صیق صیق یاڭلشلقلر وقوعه گتوران مخابره مأمورلرینی مسئولیتدن و دها آچیغی درسعادت مخابرات عمومیه مدیرینی مؤاخذه‌دن قورتارمق استیان نظارتك كلمتین مذكورتین تلغراف حروفیله املایه آلنتجه میانه‌لرنده یالکز بر نقطه فرق قالییور اره صره وقوعه کلان قران ضعفیتی بو نقطه‌لردن برینك چیقماسنه مانع اولور ایسه اسملر قاریشییور - یوللو اعتذار واهیه اختراعنه قالقیشمسیدر.

«آدانا» ایله «ادرنه» كلمه‌لرینك وسطلرینه دوشان «ا» ایله «ر» حرفلری اره‌سنده حقیقة بر نقطه فرق اولوب بو بابده‌كه معذرت مشروع ایسه‌ده «ادرنه» نك آخرنده‌كه «ه» ایله «ادانا» نك صوكنده‌كه «ا» حرفلری حقلرنده یاپیله‌جق مشابهت و تبدل تأویللری هیچ بر وقت قبول ایدیله‌مز.

مگركه «آدانا» املاسنك صوكنی غلطه اوله‌رق «ه» ایله یازان یادگاران بولنسون. بناء علیه شهره شرف ویرن بو قرأنی اسمك تبدیل و تغییرندن ایسه جهلاء كتابك عندی اوله‌رق قره‌لادقلری املایی تصحیح لازم ایدی. مسئولیت مسروده‌دن كندینی قورتارمق استیان بر شارلاتانك سرد ایتدیگی سطحی اعتذاری بلا تدقیق قبوله مسارعت كبی عفو اولنماز غفلت باب عالینك نصل بر زمانده تصادف ایتدیگی آكلاشیله‌میور.

تلغراف نظارتنك یوتدیردیغی یالان ایله اولوقتك وكلاسی قارننه یوارلانان آدی بعد الفی بشقه املاده چیقان بو مملكتك لطیف خانه‌لری دائرهٔ حكومتدن صالحیلر نام موقعه دگین ساحل نهری تعقیب ایدن جادهٔ كبیر اوزرنده، ممتاز محلاتی مذكور تپه ایله اطرافنده‌در. نفوسی اوتوز بشبیك تخمین ایدیلان بو قدیم شهرده بیك بشیوز دكان ایكی یوز قرق مخزن و خان اون جوامع یتمش التی مساجد شریفه درت كنیسا درت حمام بر خسته خانه ایله متعدد قطن و دقیق فابریقه‌لری واردر.

طرز عتیق مدارس ایله مكاتب ابتدائیه قرقه یقین اولدیغنی سویله‌دیلر. بونلردن بشقه سیحان ساحلنده غایت مكمل بر مكتب اعدادی ایله جوارنده بر اناث مكتبی حكومت دائره‌سنك غربنده كذا تدریساتی منتظم بر مكتب رشدی و بر مكتب صنایع واردر. جوامع شریفه‌لرك اشهر و اجملی آل رمضانك احیا كرده‌سی اولان جامع

کبیر، مدارسڭ اقدم و اعظمی قربنده‌کی طاش مدرسه‌در.

دائرهٔ حکومتڭ میدانی واسع اولمغله شرعیه، عدلیه، بلدیه، پوسته و تلغراف، پولیس، دائره‌لری و حبسخانه‌یه وارینجه‌یه دگین بالجمله اماکن امیریه و اقلام طوپلیجه بر محلده و ایکی قاپوسندن بشقه گیریله‌جك یری اولمیان میدان مذکور اطرافنده‌در. والیٔ اسبق ضیا پاشا مرحوم طرفندن عملیات انشائیه‌سی اوچگون ظرفنده اکمال ایتدیریلان اخشاب تیاترو بناسی ینه بو میدانده و بلدیه دائره‌سنڭ آرقه‌سنده‌در.

آثار عتیقه‌سی ایسه پوتخانه‌لکدن کنیسایه بعده مسجده تحویل ایدیلان یاغ جامع شریفی ایله روما قیصرلرندن «یوستنیانوس» ڭ سیحان نهری اوزرینه یاپدیردیغی جسر عظیمدر. قدیم بطنه قلعه‌سنڭ هنوز بوغالمیان تملی موقعندن بالابتدار یکرمی ایکی قنطرهٔ هائله ایله نهرڭ شرق ساحلنه آتلایان بو جسیم جسر درتیوز زراع طولنده اولوب عرضی یان یانه اوچ عربه کچه بیله‌جك بر وسعتده‌در.

آثار جدیده‌نڭ اڭ گوزلی مکتب اعدادی بناسی ایله ساعت قله‌سی نهر ساحلندن کچن طریق اوزرنده‌کی نواصول خانه‌لر ونادر الامثال پاشا حمامی‌در. خلفاء عباسیه‌دن هارون رشیدڭ مخدومی مأمون قوماندا سنده سوق بیوردیغی غزاة کرام طرفندن فتح ایدیلان بو مملکتی صدر اسبق عزت پاشا زاده خلیل پاشا متصرف ایکن یعنی بیڭ ایکی یوز سکسان بش سنهٔ هجریه‌سنده ظهور ایدن حریق کبیر ابنیه و اموالجه پك چوق ضایعاته اوغراتمشدر.

بو یانغیندن صڭره سوقاقلری تنظیم و حلبدن فك ارتباط ایله ایچ ایل سنجاغی علاوه قلنه‌رق نامنه نسبة تأسیس ایدیلان ولایته مرکز یاپلمشدر. اطنه‌نڭ شو صورتله احیاسندن صڭره والیلکی ترفیعاً عهده‌سنه توجیه قلنان خلیل پاشا مرحوم مجلس ادارهٔ هیئتنی طوپلایوب اشکجی، گاوور کویی، بوقلی قویاق و امثالی کریه اسملی کویلرڭ نامرلرینی دگیشدیرمکه ابتدار ایدر. گاوور کوینه «بول گچن» دیگرلرینده‌ده بشقه آدلر قونولدقدنصڭره مذاکرهٔ اشکجی قریه‌سنڭ اصلاح عنوانته کلیر. گاربانندن گیرو قالانڭ آدیله آگیلدیغی ایچون اولمالیکه صره‌جده بتون کویلرڭ صوگنه دوشان بو نازیکتر قریه‌یی قاله آلدقلری صره‌ده خلیل پاشا مرحوم «بو قریه‌یه اسکی اسمنی ضمناً آگدیرو بر نام ویراسون» بوللو لطیفه‌ده بولنور.

بو کبار کویه پاشانڭ امری موجنجه علم مخصوص بولمق ایچون اتعاب ذهنه باشلایان اعضالردن بریسی تیکنه عاشق، کوله مفتون - صوتی کریه - قباقولاق - ابو الحمقا مثللو اوصاف حماریه‌یی خیالنه کتوره‌میوب والینڭ بو یولده‌که افاده‌لری دخی

خاطرندن چیقمغله اویقودن اویانور گبی بر دنبره «افندم خلیلبه تسمیه‌سی انسبدر» دیر دیمز آیاغی صویه ایرر ایسه‌ده ایش ایشدن گچر. بو سورج اساندن زیاده‌سیله محجوب اولان هیئتده نشئه قالماز. ذهنلر برباد اولور. پاشانك امتداد ایدن سکوتی ترك مذاکره‌یی اشراب ایتمکله همان طاغیلیرلر.

حمارلردن قورتیله‌میان قریهٔ مذکوره حالا اسکی اسمنده اولوب ینه بر حماقت وقوعه گلور خوفیله تبدیلی مذاکره‌سنه گیریشه‌میورلر.

اطنه‌نك باشلوجه محصولی انواع حبوبات ایله پاموق و سیسامدر. باغچه‌لرنده هر درلو میو و فواکه یتیشور. لیمون، پورتقال، طورنج، نار، شکر قامشی ایله قاوون، قارپوز کثرتله حصوله گلور. باغلری سنه‌ده ایکی دفعه اوزوم ویریور ایسه‌ده فرق ویرن تعبیر ایتدکلری بو چبوقلرك اثماری، بیوك دانه‌لی ایسه‌ده طعمی رایحه و لطافتدن عاری، پوصه‌سی چوق، قابوغی قالین، چکردگی ایری عادی شیئلردر.

درون شهرده متعدد دقیق فابریقه‌لری موجود اولدیغی حالده قایقلر ایچنه یاپیلان طرز عتیق دگرمنلر دخی سیحان شهرینك شدت جریانیله دونان طولابلرینك باش آغربتان سسلرینی عیوقه چیقاره‌رق حالا ایشلمکده‌درلر.

کثرتله حصوله گلان قطنی قابوق و چکردکدن تصفیه ایدن ماکنه‌لرك ایجادندن اقدم یعنی بو عملیات اولرده ال ایله یاپیلدیغی زمانلر اطنه‌ده فقرا نامی یوق ایمش. زراعتی واسع، برکتی بولنده اولمغله اوراقجی، چاپاجی و امثالی عمله‌یه ایش چوق بولندیغندن خرپوت و دیاربکر جهتلرندن فوج فوج دوکولان غربایه مرکز کسیلمشدر. یکرمی اوتوز بیك غریب عمله‌یی هر آیده بر صله‌جی یاپان بو اشبر یتاغی مملکتك ارضنده‌که قابلیت ایله سکنه‌سنك سعادتی حقنده صراحته گیریشمك زائددر. بحر سفید ایله سیحان نهرینك منصبی قربنده تحدید ایندیکی «آغبا» نام اراضیٔ وسیعه پرنج و شکر قامشی یتشدیرمکه غایت الویریشلی اولدیغی حالده طوپراغه عدم احتیاجلرندن طولایی نظر اعتباره آلمدقلری جهتله وحشی جاموسلره جولانگاه کسیلمشدر. آتنی سلاحنی گوواناننلر بو نامتناهی بطاقلغه گیدرك صاحبسز و لا یعد جاموسلرك تمغاسز اولنلرینی خلط آتمق صورتیله طوتار گندیلرینه مال ایدرلر.

بو حالی موقعده طولاشان آرسلان، قورد، چقال، خنزیر و امثالی ییرتیجی حیوانلرك، طورنا، آنقوت، اوردك، یبان قازی و بونلره مماثل طیورو وحوشك حسابی یوقدر. آت یتشدیرمکه پك الویریشلی گوردیگم شو بوش اراضیده متعدد

حارالر حصواه کتورلمسی ایچون مقام والای سرعسکرینڭ نظر دقتی جلب اولنور. اطنه اووه‌سی اوتوز سنه اقدم امنیتدن عاری اولدیغی ایچون زراعتی محدود وراست کلان قبائل سیاره‌یه مرعا ایمش. الیوم هر طرفی باغ و بستان ومزروع اولوب مذکور آغبادن بشقه خالی یری یوقدر. تجارت و صنعته پك آز هوس ایدن یرلیلرڭ باشلوجه اشتغالی زراعت حیوان و مواشی یتشدیرمکدن عبارتدر. صنایعدن پابوچجیلق، تیمورجیلك، دباغلق ایله بنالغڭ یالکز دیوارجیلق قسمی اسلام النده ایسه‌ده قوندره‌جیلق، ترزیلك، قیومجیلق و امثالی صنایع ارامنه و اروام یدنده‌در. تجارت ایله امور صرافیه‌یی قیصرینڭ محتکر روملری ایله دساس ارمنیلری عادتا انحصاره آلمشلردر. معیشتلری یولنده اولان اسلاملر مایس اواسطندن بالاعتبار کولك نمرون، بوزیجك، قزیل طاغ یایلالرینه هر سنه کیدرك تشرین اولده عودت ایلدکلری جهتله شهرڭ ازدحاملی زمانی فصل شتادر.

شمالاً انقره و سیواس شرقاً حلب غرباً کذا انقره و قونیه ولایتلری جنوبا بحر سفید ایله محدود وسعت اراضیسی اوتوز آلتی بیڭ طقوز یوز قرق یدی کیلومترو مربعنده سکنه‌سی درتیوز اوچ بیڭ راده‌سنده اولان بو ولایتڭ واردات سنویه‌سی اوتوز ملیون مصارفاتی آلتی ملیون غروشه یقیندر. طوروس سلسله‌سنڭ شعباتیله شمالاً و غرباً محاط، اورمانلری، واسع تیمور، باقیر مثللو معادنی مبزول بو ولایتده مرکزدن مرسینه دکین ممتد خطدن بشقه شمندوفر یوقدر.

انهار شهیره‌سی اطنه شهرینڭ اوکوندن کچن سیحان ایله طرسوسه اینان جیحان و طاش اوجنده دکزه دوکولان سلفکه صولریدر. پوزانطی‌دن اطنه‌یه تحویلمده خرپوتلی حسن بك والی ایدی. بالآخره سری پاشا بعده شاکر پاشا مرحوملر کلمشلردر. بو اثناده مرکز مدیری بدری کره‌ته‌سنڭ بندکانندن صربلی کور عادل مفتش کوه‌زه‌لکی ایله مشهور موسیو اودی، باشمدیریت حلب ایدی. غایت کنج ایکن سلانیکده مخابره مأموری بولندیغی صره‌ده ..... ایدوکی سیوه‌رك تلغراف مدیر اسبقی دلی علی بکجه (۱) معلوم معهود بدرینڭ اغوای ابلیسانه‌سیله بنی راحت براقمیان کور عادل اخلاقسز ادانیدن بولندیغی ایچون بر درلو کچینه‌میوب ایکی سنه قدر محنتکشانه مأموریت ویردکدن صکره طرسوس اوزری مرسینه اورادن بحراً درسعادته کیتدم.

(۱) مرقوم بدری اول وقت علی بك ایله برلکده مخابره مأموری ایمشلر. علی بك بوکا زه‌ار یاپدیغنی کندیسی سویلدیکنده دیکله‌یکز.

اطنه‌دن انفکاکم منفصلاً اولمیوب مأموریتم اوزرمده ایدی . درسعادته ورودمده ناظر عزت بك ارتحال ایتمش یرینه حسن عالی بك کچمش ایدی . اولصره‌ده داخلیه ناظری بولنان منیر پاشا مرحومه تقدیم ایتدیکم استدعا اوزرینه وقوعبولان تحقیقاتده بدری خنزیرینك حقمده یاپدیغی معاملهٔ قانون شکنانه‌سی میدانه چیقمغله باب عالیدن تلغراف نظارتنه یازیلان توبیخ آمیز امر نیکساره تحویله بادی اولوب او منافقلرك معیتلرندن قورتلمش ایدم . بو تاریخده نظارت مجلس رئیسی رشاد بك کبی بر آرسلان و بتون اعضالر محق و دکرلی آدملر ایدی .

داخلیه نظارت جلیله‌سنك امر اکیدی و ذوات مشار الیهك متفقاً قراری اوزرینه سایهٔ عدالتوایه حضرت پادشاهیده خرجراهمله متراکم معاشلری دخی اخذ ایدرك درسعادته ورودمك تقریباً اللنجی کونی فرانسز واپوریله بحراً مرسینه عودت و اطنه‌ده براقدیغم والده‌می آلارق طرسوس ، مزار اولوق ، پوزانطی ، نیکده ، قیصری ، شهرقشله ، سیواس ، ییلدیزایلی ، چاملی بل ، توقاد اوزری محل مأموریتم اولان نیکساره اولاشدم . درسعادتدن راکب اولدیغم فرانسز واپوری اطه‌لر دکزندن آیرلدقدن صکره بر باش قبریسك لارناقه اسکله‌سنه بعده بیروت و اسکندرونه کچوب مرسینه عودتنده اوغرادی . لارناقه لیمانی صیغ ، تجارتی دوشکون ، سکنه‌سی فقیر ونشئه‌سز ، قصبه‌سی خراب وایمسزدر .

(بیروت)

فراعنه‌دن « سمرامیس » ایله معاصر و مصرلیلر ایله فنیکه‌لیلرك دیاناتنه و طبیعیاته متعلق تألیفاتیله میلاددن بیك ایکی یوز سنه اقدم اشتهار ایدن « سانخون یاتون » نام فاضلك ، مسقط رأسی اولان بیروته ورودم نیسان ابتداسنه مصادفدر . اعصار عتیقه‌ده ظهور ایدن امم شهیره‌دن فنیکه‌لیلرك تأسیس ایتدیکی بو مملکت بحر سفید ایله جبل لبنان اره‌سنده و طاتلی بر میل ایله یوکسلان سویملی بایرده واقع منظره‌سی خوش ، هواسی لطیف ، صویی صاغلام و معمور بر شهردر .

بحر سفید داخلنده بولنان مدائنك اجمل واشهری ، تجارت و صنایعی فوق الغایه مترقی ، وسوریه‌نك اك مهم اسکله‌سی اولمغله لیماننه آمدوشد ایدن سفائنك حسابی یوقدر . فنیکه‌لیلرك « بعل بیریث » نام آلهلری (۱) بو موقعده بولندیرلدیغی ایچون آنك اسمنه نسبة اولا « بیریث » بعده تحریف ایدیله‌رك

(۱) شمسدن کنایه اولان بو هیکلك اوکنده انساندن قربان کسمك ارتق چوجقلری آتشده یاقمق عبادت و حشیانه‌سی دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی .

بیروت دینلمشدر. فنیکه‌لیلر عصرنده بر قاچ دفعه مصرلیلره، بعده آثوریلره، کیخسرو دورنده فرس قدیمه اسکندر کبیرڭ خروجنده ماکدونیالیلره، و دها صکره روماللیره، وفاروق اعظم حضرتلرینڭ عهد خلافتلرنده اهل اسلامه انتقال ایدن بیروت جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلرینڭ عزم عالمگیرانه‌لری زمان سعد اقترانده دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ ظل عدالتنه داخل اولمش ایدی.

فرس قدیم کسرالرندن جهانگیر شهر کیخسرو.

دگزی آچیق ایسه‌ده صورت حسنه‌ده ترمیم و ترصین ایدیلان لیمانی غایت امیندر. ریختیم بوینڭ گوزللکنی، گوگل آچیجی منظره‌سنی گورنجه گندمی سلانیکده ظن ایتدم. اسکله‌سی فوق الغایه ایشلك اولان بو شهر لطیفڭ نفوسی سکان بیڭ راده‌سنده‌در.

منازل و شوارعنڭ انتظام و نظافتنه، باغ و باغچه‌لرینڭ، واسع گلستانلرینڭ، لطافتنه خاکنڭ فیض وبرکتنه اصلا دیه‌جك یوقدر. و الحاصل سوریه قطعه‌سنده بولنان بلادڭ معارف، تمدن، صنعت، تجارت، ثروت خصوصلرنجه اقدمیدر.

سوریه ملکی «اسکندر بلاس» ڭ جنراللرندن «دیو دوتوس اتریفون» ڭ امریله میلاددن یوز قرق سنه اقدم تخریب اولندقدن یتمش بش سنه صکره، روما قیصرلرندن «اوغسطس» تعمیرینه چالیشمش ایسه‌ده بوآنه دگین اسکی رونق وعظمتنی بوله‌مامش ایدی. یاریم عصر اقدم صیدایه تابع بر قصبه ایکن بردنبره ترقی‌یه یوز طوته‌رق، شمدیکی عمران و عظمته نائل اولمسی تحف بر مسئله اوزرینه وقوعبولمشدر.

حموله اخذیله مشغول واپورڭ توقفندن بالاستفاده گزمك ایچون خارجه چیقدیغمده قره‌مان تلغراف مدیری شاکر افندینڭ قائن برادری علی بگه تصادف ایدرك برلکده طولاشور ایکن حکومت دائره‌سی جوارنده‌کی بلدیه باغچه‌سنه ناظر قراتخانه‌لردن بریسنی بگنوب برای تنفس اوطوردق. اره‌دن بش دقیقه کچدکدن صکره بری بیروتلی دیگری صیدالی ایکی گنج گلوب بولندیغمز موقعه متصل اوسته‌لك

طرفينه قارشـولقلی اوطورديلر. بونلر علی بگڭ احباسندن ايمشلر. فقيری آنلره تقديم ايتدی.

بعد المصافحه قونوشمغه باشلادق. ميانمزده جريان ايدن مصاحبه بيروتڭ خوشلغی، معمورلغی، تمدنی مسئله‌سنه متعلق ايدی. بيروتلی گنج آرقداشنه گوستره‌رك «مملكتمزڭ شرف بولمسی بو عقللی صيداليلر سايه‌سنده‌در. حكومت صيدايه قرانتنه و فنار اداره‌سی ياپديرمق استديگنده بونلر، خسته‌لقلی بر شيئی مملكتمزه قبول ايتميز ديو اعتراضده بولندقلری زمان دائرهٔ مذكوره‌نڭ نه ديمك اولديغنی بيلديگمز ايچون بز حالاً قبول ايتدك. قرانتنه اداره‌سندن پراتيقه آلمغه محتاج واپورلر صيدايی ترك ايله اسكله‌مزه اوغرامغه باشلادقلرندن سوريه قطعه‌سنڭ نقليات و تجارتی بو طريقه تحويل اولنديغنی گورنجه شاشه قالديلر. قرانتنه‌نڭ عدم قبولی حقنده گوستردكلری عناد جاهلانه‌دن طولايی بالآخره ياپدقلری و الآن ياپمقده اولدقلری ندامتلرينه تحيفلرينه بويله گولر و آليقلقلری ايله اگلنيرز.» ديدی. بو سوزی قبول گوج اولديغنی آگلايان صيدالی گنج «قرانتنه اداره‌سی شمدی بزده يوقمی، بيروتی ايلرولتان موقعيدر» جوابنی ويرينجه بيروتلی مستهزيانه سوزه باشلايه‌رق «واپورلر بر كره بيروت ليماننه آليشدقدن، تجارت و تجار بو طرفه گچدكدن صكره بيڭ باب قرانتنه ياپيلمسنه رضا گوسترسه‌كز يوليله فائده‌سنی گوره‌مزسكز، گچمش اوله» يوللو مقابله‌لر ايله زواللی‌يی اسكات ايتدی. حكمت حكومتی آگلامقسزين معاملاتنه غافلانه اعتراض باقيگز نره‌لره منجر اوليور. بيروتڭ جنوب شرقيسنده واسع بساتين و زيتونلقلر، دلربا مسيره‌لر بولنديغنی سويلديلر ايسه‌ده واپور چوق قالمديغندن تماشاسی ميسر اولمدی.

(اسكندرون)

جنوبی رأس خنزير شمالی قره طاش برونلری ايله محاط «سيكوس سينوس» خليج وسيعی داخلنده واقع ليمانی امين، تجارتی ايشلك ايسه‌ده هر طرفی بطاقلق اولديغندن هواسی غايت وخيمدر. اغنياء محليه و ارباب تجارت گوندزلری بالمجبوريه اسكندرونده قالوب گيجه‌لری داخلاً بر ساعت ايلروده واقع بيلان قصبه‌سنده بيتوتت ايديورلر. بيڭ سكز يوز سنهٔ ميلاديه‌سنده وقوعبولان زلزلهٔ شديده مبانیٔ عظيمه‌سنی محو ايتديگی ايچون آثار عتيقه‌سی قالمامشدر. بر عصر ظرفنده وجوده گلان شمديكی بنالری كاملاً كارگير سوقاقلری منتظم و سويملی مختصر بر شهر اولوب هواسنڭ وخامتيله سيوری سيكگنڭ كثرتندن بشقه عيبی يوقدر. نفوسی اوچبيڭ تخمين ايديليور.

بين النهرين‌ده واقع مدائن و قصباتك باشلوجه اسکله‌سی اولمغله لیماننك بر سنه‌لك واردات و صادراتی آلتی مليون فرانق راده‌سنده‌در. بیروت ولایتی حدودندن انطالیه‌یه وارنجه‌یه دگین ممتد سواحلده واقع رسومات اداره‌لرینك نظارت مرکزیدر. یالکز پیاس ناحیه‌سیله یگرمی درت قرایی شامل اوچنجی صنف بر قضا مرکزی ومربوط بولندیغی حلب ولایتنك برنجی قپوسیدر. چارشوسی لیمون، پورتقال، اوزوم، قاون، قارپوز، یکی‌دنیا، و انواع فواکه و سبزه ایله لبالب طولی. مأکولاته متعلق هر شیٔ مبزولاً موجود و غایت بوللق اولمسی اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سنی گوستریور. قصبه‌یی قاپلایان بطاقلق بر طرفدن طولدیرلمقده ایدی.

بو عملیاتك ختامنده جیادت هواجه‌ده تمیز و خیلی توسع ایده‌جکدر.

(نیگده)

طرسوس ایله نیگده اره‌سی کاربان یورویشی اوچ، عربه ایله ایکی قوناقدر. زمرد کبی یشیل، منظره‌سی دلربا، موقعی مرتفع، طاغلری اورماندن خالی، دوز و گنیش بر یایلانك شمالنده، بور قضاسندن جنوبه ممتد لطیف صرتك بروننده واقع، سوقاقلری انتظامسز، منازلی محکم وفقط طرز عتیق، چارشوسی خراب، برکتی یولنده، اداره‌سی اهون، سنجاق مرکزی مختصر بر قصبه‌در.

کندندن یاریم ساعت آره‌لی بور قصبه‌سی ایله بر حداده وطوروس (١) سلسله‌سی شعبه‌سنك اتکنده کائندرلر. طاغلری، تپه‌لری، بایرلری، وادیلری، دخی قویی یشیل چم ایله مستور، صویی بول و منبت نیگده اووه‌سنك کوکل آچیجی منظره‌سنه، دلپسند حالتنه، باقمق ایله طویولماز لطافتنه حیران اولدم.

(قیصریه)

نیگده‌دن حرکتمك ایکنجی گونی قوشلق وقتی مواصلت ایتدیگم قیصریه مواد برکانیه ایله مملوء قومسال بر اووه‌نك کنارینه مبنی جسیم بر بلده‌در. اولجه بیلدیرلدیگی اوزره میلاددن ایکی بیك یوز سنه اقدم لیدیونی تعقیباً گلوب آناطولینك شرق و شمالنه یرلشان مید قومنك یعنی اتراك الاولینك قبادوسیا عنوانیله اعمار ایلدکلری خطهٔ وسیعهٔ مذکوره‌یه مرکز حکومت اولارق بورایه یاپدقلری «مزاقه» شهرینی روما قیصرلرندن «تبیریوس» بعد الاستیلا بر درجه دها توسیع و تزیینلدن

(١) اصل اسمی «طاوروس» اولوب زباندزدی طوروس و «بوغا طاغی» دخی دینور.

صڭره اسم قديمنى «آوغستوس» قيصرڭ نامنه نسبةً «قيصريه» يه چويرمش ايدى . اولوقت شمديكى قيصريه نڭ يگرمى دقيقه قدر جنوب غربيسنده و طالاس قريه سنڭ بولنديغى موقعده كه تپه لر اوزرينه مؤسس اولان شهر مذكور ميلادڭ ايكى يوز آلتمش تاريخنده قبادوسيايى روماليلردن ضبط و استيلا ايدن فرس قديم حكمدارى «شاپور» تماماً تخريب، سكنه سنيده قتل عام ايتمشدر .

فرس قديم كسرالرندن شاپور

روماليلر بالآخره كنديلرينى طوپلايوب ايرانيلرى قوغدقدن صڭره مذكور تپه لرڭ آلتنه مجدداً ياپدقلرى ايكنجى قيصريه دخى زلزلهٔ شديده ايله ييقلديغى ايچون سكنه سى طاغيله رق يرى بر مدت ايصسز و ويران قالمشدر . شمديكى موقعنه اوچنجى دفعه اولارق بنا و تجديد ايدن سلچوق تركلريدر . قيودات تاريخيه دن استدلال اولنديغنه كوره قيصريه اول و آخر تركلرڭ ياپدقلرى بر شهر اولوب روملرڭ اراجيفى كبى روما مؤسساتندن دگلدر . شمشير جلادتلرى شرق وغربى لرزان يدن اصحاب گزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين افنديلرمز حضراتى طرفلرندن قيصريه نڭ فتحى فاروق اعظمه تبشير بيورلديغنده مشار اليه فوق العاده سوديگنه دائر اولان صراحت تاريخيه باقيلور ايسه روماليلرڭ ارجيش طاغى اتكنه ياپدقلرى ايكنجى شهر بعد الاسلام باقى ايدوگى آڭلاشيليور .

آناطوليده كه بركانلرڭ جمله سندن صڭره منطفى اولديغى مظنون بوو ولقان قديمڭ سببيت ويرديگى شدتلى زلزله لر شهرڭ باشنه ايكنجى شاپور كسيلوب كاملاً ييقدقدن صڭره سلچوقيلر دورنده تكرار بنا و تأسيس قلنان شمديكى قيصريه جبل مذكورڭ شمالنه ناظر اتكنده و قزيل ايرماغه تابع قره صو نهرينه دوكيلن اوفق بر چايڭ اوزرنده در .

قوجه اووه يى يريز قاپلايان عظيم قيالرى وقتيله منفذندن پوسكوران بوكوه مهيب

منفرد اولارق اوچبیڭ طقوز یوز آلتمش بر متره یوکسلییور.

شهرڭ وسطنده غایت محکم و منتظم اولارق عصر اخیرده یاپدیریلان قپالی چارشو چوق لطیف و امثالسز ایسه‌ده درونده‌که دکانلرده بولنانلر علی الاکثر چرچی، خرده‌واتجی، عطار کبی سرمایه‌سز بایعلر ایدوکندن بو عالی بنا سوس و لباسدن محروم کوزل بر جاریه کبی چپلاق و ملولدر. بعض محلاتڭ سوقاقلری واسع و مستقیم ایسه‌ده خانه‌لری تحتانی اولوب یوکسك بنا پك آزدر. یقیننده‌که کویلر ایله برابر نفوسی یتمش بشبیڭ تخمین ایدیلییور. بونڭ قرق طقوز بیڭ آلتی یوزی مسلم یکرمی بشبیڭ درتیوزی نصارادر. ذکاوت فوق العاده‌اریله علم تجارتده‌که مهارت خارقه‌لری یهودیلرڭ کوزلرینی ییلدیردیغندن شهرلرینه آیاق باصدقلری یوقدر.

آناطولیده قونیه کبی علوم عربیه‌نڭ مرکزی صاییلان بو فیضلی بلده‌ده یوز اللی جوامع و مساجد شریفه اوتوز طقوز مدرسه ایله بر مکتب رشدیه اللی سکز ابتدائیه بیڭ ایکی یوز طقسان جلد کتب معتبره‌یی حاوی ایکی کتبخانه اوتوز بر تکیه سکز عدد کنیسا بر غربا خسته خانه‌سی بر کهرچیله فابریقه‌سی اوچبیڭ یدییوز اون دکان و مغازه یوز اون بش فرون اوتوز خان اون بر حمام واردر. معابد شریفه‌لرڭ اجمل و اعظمی جنتمکان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینڭ احیا کرده‌لری اولان اولو جامعدر.

هر درلو اوزوم و فواکه ایله کلیتلو جهری حصوله کلان باغلری شهرڭ غرب جنوبسنیده واقع سازلی کول نام باتاقلق کنارنده‌که تپه‌لر اوزرنده‌در.

غرب جهتندن کلان اینجه صو ایرماغنڭ وجوده کتوردیکی بو باتاقلق جیادت هواییی بوزدیغی حالده قوروتمیشلری حیوانات ایچون باشلوجه مرعالری بولوندیغندن ایلرو کلییور. درونده اعصار قدیمه‌دن قالمه بر چوق کارکیر کنبدلر بولنان اووه‌نڭ مرطوب محللرینی ستر ایدن کهرچیله معدنی طوپخانهٔ عامره نامنه ضوپلانمقده‌در. نه وقت و نه ایچون یاپیلدقلری اهالیٔ محلیه‌جه و حتی تاریخجه مجهول او جسیم کنبدلر روماليلرڭ اوائل حالنده یاپیلان پتخانه و یاخود تنصرلری دورنده انشا قلنان حکمدار و مشاهیر مزارلری اولمسنده قرار ویریلەمیور. زیرا صلابتلی کفکه طاشندن یاپیلدقلری ایچون اوسته الندن هنوز چیقمش کبی کورینان بو محکم بنالرڭ هیچ بر یرنده خط و تصاویر اولمیوب وضعیتلریده مختلفدر.

شهرڭ اطرافنده طالاس، زنجی دیره کبی آوروپا قصبه‌لریله رقابت ایده‌بیلور جسیم قریه‌لر واردر. لطیف تپه‌جکلر اوزرلرینه یشیل وادیلره یاپیلان بو منتظم قریه‌لرڭ

سکنه‌لری کاملاً ارمنی و اروامدر. سنجاق مرکزی اولان قیصریه ایله جوارنده که قرای معموره‌ده مسکون ملل مسیحیه اولجه ذکر ایدلدیکی اوزره بگرمی بش بیک درتیوز نفوسدن عبارت اولوب بونک اون درتبیک درتیوزی روم اون بر بیکی ارمنی بیک ایکی یوزی پروتستاندر.

(قیصریه‌لیلرک عادات و اخلاقی)

سایهٔ عالیسنده یشادیغمز دولت علیهٔ عثمانیه‌نک شان و شوکتیله مفتخر موحدین ذکی و شجیع اولدیغی قدر متدین و فعالدر.

فطین روملر ایله ارمنیلر دخی تماماً ترکجه متکلمدرلرکه شو حال طاشیدقلری عثمانلی نام جلیلنه محبت قویه‌لری نشانه‌سیدر. بو غیور انسانلر کرک مسلم و کرک مسیحی زراعتدن زیاده صنعت و تجارته علی الخصوص صرافلغه سالک و منهمک اولدقلرندن توسیع زرق ایچون جهانک اک اوزاق یرلرینه، گیدلمسی متعسر کوشه‌لرینه دگین شد حل ایدرلر. علم معیشتده بو درجه ماهر، قسمت قوغولامقده یکتا، جهاندیده و منور الافکار اولدقلری حالده زمان جاهلیتدن قالمه بعض عادات و حشیه‌یی خالا ترک ایده‌میشلری شایان تعجبدر. پیاده‌لکده قلنج قالقان قوللانمق اصولنک مقدمهٔ تحصیلی صاپیلان زیبک اویونی سلجوق ترکلرینک، سواری مناوره‌لرینی اوگرنمک ایچون یاپیلان جرید اویونی عثمانلیلرک اوائل حالنده احداث قلندقلری گبی روماللیرده صاپان طاشیله تقلید حرب یاپمق عادتنی ایجاد ایتمشلر ایدی.

عصر اخیره‌ده که تکمیلیله فن حربی دگیشدیران اسلحه هنوز حالت ابتدائیه‌ده ایکن رومالیلرک یاپدقلری صاپان طاشی غوغاسنی قیصریه اهالیسی هر سنه اجرا ایتمکده‌درلر.

اسلام و خرستیاندن عوام صنفنک اختیار و گنجلری تپه میداننه بتماماً طوپلانوب مخلوطاً ایکی فرقه اولدقلری حالده شو قرون اولی حربنی اولا صاپان طاشلری (١) ایله اوزاقدن اجرایه باشلایورلر. فی زماننا میمونلرک یاپدقلری بو مسخره‌لغی دگل تقلید، تصور بیله بی لزوم ایکن تحقیقنی ایقاعه منهمک طرفینک بلا فاصله صالالادقلری صاپانلرندن چیقان یمورطه شکلی چاقللر انداخت ایدنلرک شو افعال جاهلانه‌لرینه تزییفاً «زمان نه زماندر» مألنی افهام ایچون معنالی ایصلقلر چالارق هدف مقصوده یاغمور گبی یاغییورلر.

---

(١) اسلحهٔ قدیمه‌دن طاش آتمغه مخصوص ایپلی طوربه.

انفعال نفسانیه‌لرینه اسیر، جهالته تابع انسانلرڭ یکدیگرلرینه روا گوردکلری مضرات و مزاحمی ایریشدیرمک کبی شر ایشلره واسطه یاپیلمقدن سلامته چیقالی ایکی بچق عصر اولدیغی حالده قیصریه‌لیلردن بعضالرینی حالا قورتاره‌میان احجار صغیره طرفیندن برینی ترک موقع ایتدیرمکه غیر کافی گلدکلری و دها طوغروسی منازعه‌جیلرڭ کله و قولاقلرینه چارپیلدقچه حدتلرینی آرتدیردقلری، قالین قفالرینی قیزدیردقلری صره‌ده درحال مخاصم کسیله‌رك جان آجیسیله روبرو گلان یادگاران بو دفعه ایکی اللریله قالدیردقلری بیوك طاشلر ایله بری برلرینڭ باشلرینی ازییورلر.

روماليلرڭ ابقای نامی ایچون اولدیغی دوشونه‌مه‌رك اره صره‌یاپدقلری بوشیطان ایجادنده نقدر باش یاریلور، قول قیریلور، گوز چیقار و حتی آدم اولور ایسه باباسنڭ کیسه‌سنه گیدییور. اره‌ده کیمسه مسئول طوتولمیور. بونلری ترك جهالت ایتدیرمك ایچون جانب حکومتدن اعزام قلنان اختیارلر ایله افراد ضبطیه محل وقعه‌یه یاقلاشدقلرنده وظیفه‌لرینی درحال اونوته‌رق طرفینه قاریشیویرملری دها غریبدر.

بشریته شین بو وحشی عادتی ترك ایتدرمك ایچون حکومت سنیه‌نڭ شمدی‌یه دگین یاپدیغی نصایح گوستردیگی شدت اصلا مفید اولمامشدر. ذکاوتلری تسلیمکردهٔ عالم ایکن شو حماقتی ترك ایده‌میان قصریه‌لیلردن اسلام، خرستیان، هیچ بر فرد یوقدرکه باشنڭ بر قاچ یرنده طاش یاره‌سی بولنماسون. حسن معاشرتلرینی تلخ، گنجلرینی بدخوی ایدن بو بی لزوم روما عادتنی عجبا نه وقت براقه‌جقلر؟

وجوده نافع جیمناستیقدن معدود رقص ملل متمدنه‌جه مرغوب اولمغله جهانی دهشت ویرن هیبت سابقه‌مزی مصور زیبك اویونیك ادامه‌سنده بأس یوقدر. دین و دیارمزڭ اعدا شررندن محافظه‌سی ایچون تحصیلی اوزرمزه فرض فنون عکسریه‌دن معدود «جرید» اویونی اجداد شجاعت نهادمزڭ ایجاد رستم پسندانه‌لرندن اولمغله یالکز محبهٔ دگل حکمهٔ دخی اجراسی لازم ایکن بو اصول محاسن شمول وا اسفاکه رغبتدن دوشمشدر. گنجلرمزڭ بینیجیلکده ادمان حاصل ایتملرینه سواری چرخه‌لرینی اوگرنملرینه بادی بو گوزل عادت یالکز اطنه‌ده اولسون اجرا قلنمقده ایکن و الی بحری ثاشانڭ براقدیردیغنی ایشدوب حیران اولدم.

قیصریه‌نڭ اسلام قبرستانی نیام نیام قبائلنڭ قلبه‌لری قدر قورقنجدر. یکی موتا ایچون قازدقلری اسکی قبردن نقدر کمیك چیقار ایسه تکرار دفن ایتمك عادتلری اولمدیغندن خونریز هلاکونڭ بغدادده انسان قفاسندن یاپدیردیغی خوفناك قله‌یی خاطرلا درجه‌سنه یریر بیغدقلری قفا و اعضا کمیکلری اوراقچیلرڭ

تارلالرده وجوده گتوردكلری دمت بیغینلری گبی قوجه قبرستانی قسماً قاپلامشدر. بومدهش قبرستانده بنم ایله برابر طولاشانلر شو بابامك و یاخود والده وقرنداشمك قفا گمیكیدر، شورالری صاغلیغنده یایدیغی طاش دوگوشلرنده زده‌لنمشدر دیو بلا تأثر بكا گوستریبورلر ایدی. «دیگر بر موتایی دفن ایتمك اوزره قازدیغكز قبرلرندن بونلری چیقاروبده آچیقده براقمق گناه دگلمی؟» یوللو مؤاخذه‌ده بولندیغمده «گوره‌نگمز بویله‌در» جوابنی ویردیلر. موتایه حرمتسزلكك بو درجه‌سنی وحشیلرده بیلمز. شهرك غربنه دوشان علی طاغی ایله جوارنده واقع سید بطال حضرتلرینك مقاملری اره‌سنده كه دوزلكده قدیم قیصریه قلعه‌سندن بردیوار پارچه‌سی قالمشدر. اتلرینی باصدرمه یاپمق اوزره آرضرومدن جلب و ذبح ایتدكلری اوكوزلرك كمیكلرینی دخی ثواب نیتیله بو قلعه دیواری بقایاسنك دیبنه تپه‌لر گبی بیغیورلر. ارمنیلر ایله روملر اسلاملرك خیر ایچون اورایه دوكدكلری استخوانی فرصت بولدقجه‌بلا مزاحم چووالله طولدیروب اسكله‌لره سوق و تجارت ایدییورلر.

هلاكو

(شهر قشله)

قیصریه ایله سیواس اره‌سنده‌كه طریق اوزرنده واقع شهر قشله هر طرفی بطاقلق بر اووه‌نك اورته‌سنده اولمغله هواسی وخیم ایسه‌ده مرعا و مزرعه‌لری واسع و غایت منبت ایدوگندن كثرتله اغنام و مواشی یتشدیران سكنه‌سی زنكین و مبسوطدر.

آب و هواسنك اغیرلیغندن طولایی توسع و نفوسی تكثر ایده‌مدیگی جهتله الحالة هذه بر كوی هیئتنده اولان بو قضا مركزی سیواس ولایتنه تابع و نام دیگری تنوسدر.

غربا ایچون یاتاجق یر اینه‌جك خان بولنمدیغندن تلغرافمدیرینك منزلنده بر كیجه مهمان اولوب صباحلین یاری جانلی قالقه‌رق سیواس یولنی طوتدم.

وقت عصرده بر بیوك طاغك اتكنه یتشدك. شوسه بو جبلك تپه‌سندن گچییور. یوقوشه چیقمقده گوچلك چكن حیوانلری آجیدیغمز ایچون عربه‌دن اینوب یورومگه

باشلادق. دیگر عربه‌لرده بر قاچ چرکس دلیقانلیلری وار ایدی. آنلرده ایندیلر. عربه‌جیلر طاغڭ تپه‌سنه یتیشور ایسه‌ك سیواس شهری گوریئور تبشیرنده بولندقلری جهتله «کورندی سیواسڭ باغلری» مثل مشهورینی سویله‌یه‌رك سوینه سوینه‌یوقوشه چیقمقده ایکن، هوا بردنبره بوزیلوب طولی ایله قاریشیق شدتلی بر باران یاغمغه باشلادیغندن دگل سیواسڭ موهوم باغلرینی بری بریمزی گورمکدده وقت بوله‌مدق. غروب شمسه یقین طاغڭ تپه‌سنه و بر ساعت صکره‌ده دیگر جهتنه یعنی قزیل ایرمق کنارینه یتشمش ایسه‌کده بو دهشتلی نهر اوزرینه اوچیوز مترو طولنده یاپیلان کارگیر کوپرینڭ عرضی پك طاراولدیغندن دوه قطاری کبی آقین آقین گلان اوکوز عربه‌لرینڭ مرورینه دکین کوپری باشنده بر ساعتدن زیاده توقفه اوغرادیغمز جهتله سیواسه نصف اللیلده یتشدك.

(سیواس)

ملل ماضیه‌نڭ «هالیس» تعبیر ایتدگلری قزیل ایرماغڭ شرق ساحلندن ایکی کیلومترو اره‌لی دوزلکده و طاغ کنارنده واقع، اطرافی آغاجسز تارلالردن عبارت، سوقاقلری طار و چامورلی، سیاه کرپیج ایله یاپیلی خانه‌لرینڭ اوزرلری طوپراق طام اولدیغندن منظره‌سی قسوت انگیز، اوتوز بیك نفوسلی بر بلده‌در. موقعی قزیل ایرماق نهرینڭ مجراسی بویوندن گتوروب طولدیردیغی متانتسز بر طبقهٔ متحرکه اولمغله بنالری ایچوی هرنقدر دریندن تمل آتسه‌لر ینه چوق طیانمیور.

یوز سنه‌ده بر قاچ دفعه تجدید قلنییور. بو جهتله آثار عتیقه‌سی گوزدن نهان اولان شهرڭ بعض مناره‌لری اگیلمش هنوز یاپیلان اکثری منازلی دوارلیرجه‌سنه میل ایتمشدر. وسطندن گچن بغداد جاده‌سی دوز و گنیش ایسه‌ده اسواق سائره‌سی طار و بوکونیتلی اولوب لغملریده میدانده‌در. «طاوره» نهرینڭ بر شعبه‌سی شهرڭ ایچندن گچییور. اطرافنده شالغم تارلالرندن بشقه بر شیء بولنمدیغی حالده چارشوسنده هر درلو میوه و فواکهڭ مبزولاً وجودی ملحقاتنده‌که باغ و باغجه‌لرڭ کثرت ووسعتنی گوستریور. موقعی سطح بحردن بیڭ مترو مرتفع اولدیغی ایچون موسم صیفده یگرمی بش درجه‌یی آشمیان میزان الحراره فصل شتاده تحت الصفر اون سکزه اینیور. زمهریر ایچنده وقوعبولان بر حریقده طلومبه ایله آتیلان صو خورطومدن چیقار چیقماز انجماد ایتمکله یانغینی باصدیره‌مدقلرینی سویلدیلر.

دائرهٔ حکومت غایت عالی بنالردندر. جوارنده بوکسك اوتللر منتظم خانه‌لر واردر.

ظل عدالتنده بشادیغمز خاندان آل عثمانك خیرات و مبرات مفاخرندن پکچوق آثار عظیمه موجوددر: از جمله قاپولری قارشولقلی اولەرق ایران طرز معماریسنده یاپیلان جامع کبیر وا اسفاکه ییقدیرلمش ایسەده طاش مدرسه گوریلەجك آثار عالیەدندر. وسعت و عظمتی انقاضندن آکلاشیلان جامع شریف مذکوری صدر اسبق خلیل رفعت پاشا والی ایکن ییقدیروب طاشلرینی مکتب اعدادینك بناسنه صرف ایتدیرمش والآن باقی مزین قاپوسنك ایکی طرفنده پارلایان چینیلی منارەلردن بشقه نشانەسی قالمامشدر.

خلیل رفعت پاشانك مصری ییقوب قصری تعمیر دیمك اولان شو وقوفسزجه معاملەسی حقنده وقوعبولەجق شکایتی تصدیق ایچون چفته شاهد گبی دیکیلی طوران او سوسلی منارەلردەکه نقوشات خارقەدن نظرمی بر وقت آیرەمدم. درسعادتدەکه دار الحدیثك وسعت و هیئتنده اولان طاش مدرسه تعمیره محتاجدر. سکسان اوچبیك کیلومترو مربعنده یعنی محیطی عموم یونانستاندن اون اوچبیك یدییوز کیلومترو زیاده و فقط سکنەسی بر ملیون یوزبیك رادەسنده و نامی ایله بنام منبت بر احاطەنك وسطنده ولایت مرکزی اولمغله شمندوفر خطنك ورودندن صکره چوق توسع ایدەجگی شبهەسزدر. عبد الوهاب غازی ایله شهزاده ارطغرل حضرتلری و صدر اسبق فواد پاشانك پدری کیچه جی زاده عزت منلا بوراده مدفوندرلر.

(ییلدیز ایلی)

توقاد ایله سیواس آرەسنده غایت منبت و یشیل گنیش بر اووەنك چاملی بلده یقین کنارنده هنوز وجوده کلان بو جدید بلدەنك معموریت و منظرەسی آوروپا قصبەلرینه بگزەیور.

تأسیسله برابر اسمیله آکیلان قضایه مرکز اتخاذ قلنمشدر دیار بکر ایله صامسون آرەسندەکه جادۀ کبیر اوزرنده بولندیغندن اهمیت و تجارتی یوماً فیوماً آرتمقدەدر. موقعی غایت لطیف هواسی صویی صاغلامدر.

(چاملی بل)

مشهور کور اوغلنك مرکز شقاوتی اولان چاملی بلده شمدی نه چام آغاجی و نەده اشقیا قالمشدر. تپەسندن گچن منتظم شوسه اوزرنده بر قره غولخانه ایله جسیم بر خان واردر اسلحۀ ناریەنك ایجادنده گوردیگی تفنگی

پشت آوی (١) نامی ویره‌رك یول کسیجیلگی ترك ایدن کور اوغلنڭ خیرات اوله‌رق دیره‌لره یاپدیردیغی چشمه‌لر ییقیلوب بعض دیوارلری قالمشدر. چاملی بلی وقتیله گچیلمز بر صورتده قاپلایان اورمانڭ محو و نابود اولمسنه سبب توقادده‌کی باقر قلعخانه‌سی اولدیغنی سویلدیلر.

(توقاد)

نیگده ایله چاملی بل اره‌سنده‌کی اراضی آناطولینڭ مواقع مرتفعه‌سندن بولنمغله صوغوقدن چوق بیزار اولمش ایدك. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده قوهٔ کافیه اقامه‌سیله آسایشی تأمین قلنان چاملی بلدن آشوب شماله طوغرو اوزانان دیره‌یه اینه‌رك توقاده یاقلاشدیغمزده باغجه‌لرده اوزوم چبوقلریله آصمه‌لرڭ آچدیغی لطیف قوقولی چیچکلر اطرافه بوی مشام آرا صاوورمقده حضرت بهارڭ شرف قدومنی تبشیر ایتمکده ایدی. هر قلبه مسرت القا ایدن شو لطیف موسم نابینڭ

دوشه‌دی مهر فلك یوللری دیدارلر ایله
ایتدی تشریف چمن ملکنه سلطان بهار

گفته‌سنی خاطرلاتمشدر. قدمای محررین عثمانیه‌دن موره مکتوبجیسی مشهور کنعان افندن مرحومڭ مسقط رأسی اولان توقاد آناطولی داخلنده‌کی بلاد و امصارڭ اڭ معمور و اجملیدر. شهرڭ گنیش میدانی کنارینه مبنی «سلطان مراد رابع جامعشریفی» ایله چارشو ایچنده‌کی پاشا جامعکبیری معابد اسلامیه‌نڭ لطافت و متانت جهتنجه ممتازلرندندر. استانبولده‌کی کاغد خانه موقعی گبی صویی بول یشیل بر دیره‌نڭ اغزینه دوشان بو گوزل شهرده بر کیجه قالوب صباحلین کیرالادیغم عربه‌یه راکباً محل مأموریتم اولان نیکساره اولاشدم.

(نیکسار)

سیواسدن توقاده گلنجه قیشدن قورتیلوب بهاره یتشمش ایدم. توقاد ایله میانه‌سی دیکه‌سنه انیش اون ساعتلك بر منزلدن عبارت نیکساره اولاشنجه اورته‌لغی تام یاز بولوب مسافهٔ جزئیه‌ده‌کی تمایل موقعیه‌نڭ تبدل مواسمه بو درجه دخلنی شاشه قالدم.

وسطندن کلکیت نهری جاری گنیشس و منبت بر اوودنڭ گنارنده و اوچ دیره آغزنده واقع بو مملکت روماللیلر زماننده تأسیس قلنوب اسمی ظن اولندیغی

(١) پشطو کور اوغلنك طاقدیغی پشت آوی آدینڭ محرفیدر.

اوزره نیکخصاردن محرف دکل رومجه‌ده یکی قیصریه معناسنه کلان «نؤکساریه» نڭ غلطیدر. هر طرفی کستانه، جویز، قزیلجق، واز، بیانی آرمور و امثالی خدای نابت درخت میوه‌دار ایله گچیلمز بر صورتده مستور و درونلرندن ماء صافی جاری، او زمردین دیره‌لرڭ طرفینه یاییلان محلاتده‌که خانه‌لر کاملاً اخشاب ایسه‌لرده حفظ الصحه‌یه موافق، لطیف المنظره و عالیدرلر. موقعی دلکشا، هواسی صویی صاغلام، سکنه‌سی فعال و فطیندر. طاغلری بایرلری میوه اورمانی، وادیلری باغ و باغچه، حیوانات اهلیه ایله مملؤ مرعالری چم و چیچک، خارق العاده منبت مزرعه‌لری هر درلو حبوباتڭ عادتا انباریدر. توقاد و سیواس شهرلرینڭ چارشولرینی انواع جنس آرمود طعمی لطیف پرنج ایله طولدیران بو مملکتدر.

بغدای، آرپه، نخود، مرجمك، چودار، بورچق، قوقوروز، قوم داری مثللو احتیاجات محلیه‌دن یوز قات فضله یتیشان حبوباتی آلتمش کیلومترو بعدنده واقع اونیه اسکله‌سندن اخراج اولنیور. خزائن ثروت اطلاقنه بحق سزا بو بی نظیر و ممتاز اراضی ایچنده اوجی بولنماز طبیعی باغچه‌لره، مقر عندلیب حدیقه‌لره بوغولان نیکسارڭ بختیار سکنه‌سی غریب دوست، مهمانواز، خلوق و بشوش آدملردر.

پلونه آرصلانی غازی عثمان پاشا مرحوم.

اشرافدن ابراهیم بك زاده مصطفی بك، شریف افندی زاده ماهر افندی معتبراندن عبد الرحمن و عمر افندیلر کبی جداً نجیب بر چوق دگرلی آدملر واردر. مشاهیر جنك آوراندن شیر پلونه غازی عثمان پاشا مرحوم بو مسعود بلده‌نڭ طاش مسجد محله‌سنده دنیایه کلمشدر. کلکیت نهری اوزرینه أخیراً انشا قلنان آلتی یوز مترو طولنده‌که جسر جسیم اونیه و توقاد شوسه‌لرینی

يكديگرينه ربط ايتديكي ايچون اهميت موقعيه‌سی زياده‌لشان نيكسار شمديلك درت بيك نفوسلی معمور و منتظم بر قضا مركزيدر .

قصبه‌يي قسمين عظيمينه آييران چوملكجی دره‌سی فوقنده‌كه كستانه صوبی موقعی ، صفاپرستان محليه‌نك منتخب تفرجگاهی‌در . طاغلری بايرلری محيط لطيف اورمانلر ايچنده گيزلانان لا يعد بلبللرك نغمات لاهوتيه‌لری ، كوفول كوفول آسن بو سرين موقعده‌كه صوغوق صو باشی مسيره‌سنه طنين انداز اولدقجه روحلری انبساط كسب ايدن متفرجين ، سرور و شطارتله پيشورمگه باشلادقلری شيش كبابنی ، كمال اشتها ايله بر غروب شمسه دكين محبانه وقت گچوريرلر . نيكسارده ايكی سنه قالدم ، بو مدت ظرفنده اونيه واربعه قضالرينی دخی طولاشدم . ارضروم طاغلرندن تشعبله طزبرون اوزری غربه طوغرو ساحل بوينجه اوزانان « پونت » سلسله‌سی نيكسار ايله اونيه اره‌سندن كچيور . كوتوكلرينی بش آدم گوج قوجاقلار عظيم گورگن آغاجلری سلسلهٔ مذكوره‌نك هر طرفنی صيم صيقی قاپلامشدر .

قضانك اراضیء مرتفعه‌سنده واقع قره قوش ناحيه‌سی بو مهيب بلقانك وسطنده و اونيه‌يه گيدن شوسه اوزرنده‌در . اونيه قره دكز ساحلنده بولنان بلاد عثمانيه‌نك لطافت موقعيه‌جه برنجيسی ايسه‌ده هواسی غايت صيجاقدر .

جنتمكان سلطان محمود خان عدلی دورنده ليمانك مدخلنه انشا قلنوب اخيراً ترك ايديلان استحكام اوزرينه بالق آغلری گروب قريم جهتندن آقين آقين گلان بيلديرجين قوشلرينی ديری ديری طوتمق مهارتی اونيه‌ليلره مخصوصدر . ايچنده يشامق اشتياقيله كالديگی اونيه اورمانه آياق باصه‌جغی صره‌ده لب دريايه يرير قوريلان آغلره ساعتده يوزلرجه‌سی دوشان زواللی بيلديرجينلرك آتلرندن ياپيلان كباب چوق لذيذدر . چهارشنبه اسكله‌سنده قره دكزه دوكولان كلكيت نهرينك قسم سفلاسی اوزرنده‌كه قديم « طالاظان » كوپريسيله نيكسار قضاسنه كسب التصاق ايدن اربعه بروسه اووه‌سنه شبيه و غايت گنيش بر دوزلگك وسطنده وباطوم مهاجرلری طرفندن هنوز توسيع ايدلمش سويملی بر قصبه‌در . سايهٔ مراحموايهٔ حضرت خلافتپناهيده مالك اولدقلری بو منبت اراضيدن بحق استفاده ايدن مهاجرين مذكوره‌نك سرفرازی رفعت اغا ، بلديه رئيسی ايدی .

بويله جوارنده كه قضالربده گوزدن گچورديكم نيگسارده ايكی سنه قالوب اوچيوز سكسان غروش ضم معاشله رواندزه تحويل قلندم . رواندز موصل ولايتنك منتهاسنده و عجم حدودنده اوزاق بر محل اولمغله قيش باصمقسزين همان يوله چيقه‌رق —

توقاد — چاملی بل — ییلدیز ایلی — سیواس دلیك طاش — قنغال — كمورخانی ملاطیه — كبان معدنی — معمورة العزیز — طریقیله دیاربكره اون بشكونده یتیشوب بر هفته استراحتدن صكره باغلاتدیغم كلكه (١) راكباً — حسن كیف — جزره اوزری موصله طقوز كونده اینم. بوراده ایكی كون موله ویروب بعده — اربیل دیره حریر — بابا چیچك كان وطمان — سردربان — یولیله رواندزه اولاشدم. نیكسار ایله دیاربكر ارەسندكه مسافه عربه ایله كیدلدیكی ایچون مشاق سفریه‌یی او قدر حس ایتمامش ایسه‌مده دیار بكردن بیندیكم كلك دجله نهری مجراسنڭ حسن كیف جوارنده واقع «چرخ فلك» دنیلان مخوف محلنه یتشدیكنده بیوك تهلكه‌لر كچوردم موصلدن رواندزه شوسه اولمدیغندن حیوان ایله كیدلدیكی ایچون بشكون سوران بو خاتمهٔ سفرده چوق جفا چكدم. عائلهٔ زائله‌نڭ برابرمده بولنمسی بشقه‌جه بر عذاب و كلفت ایدی. صراحتی معلوممز اولان ممالك محروسهٔ شاهانه ایچون تكثیر سواده لزوم كورمیوب داخلی سیاحتڭ بوندن ایلروسنی زبدهٔ عرض ایده‌چكم.

انواع فواكهی بتون دنیایه یاییلان ملاطیه اناطولینڭ اڭ منبت و مشهور باغچه‌سیدر.

متقدمین رجالی خاندان آل عثمانڭ شاكر الاحسان داعیلری ایدوكنی دوشونمیه‌رك سلطان محمود عدلی‌یه كوسكونلك كوستران متأخرین بكتاشیه‌نڭ یاردمیله باشنه طوپلادیغی بقیة السیوف یكیچریلره استناداً مصرده فرعونلكه یلتنن قواله‌لی محمد علی پاشا نانكورینڭ طغیاننده، اوغلی ابراهیم پاشا ایله نزیبه كلان فرق باغیه، مقابله‌لرینه رمال حافظ پاشا كبی بر جاهل كوندرلمش بولنمسندن بالاستفاده ملاطیه‌یه دخوللرنده، بتون خانه‌لری جبراً بوشالتدیروب یرلشملری اوزرینه مأواسز قلان ناسڭ باغچه‌لرده‌كه قلبه‌لرینه چكلمشلر، اولری بویله التی سنه مصادره‌یه اوغرایان عباد الله شقیٔ مرقومڭ عونهٔ خونه‌سیله دفعندنصكره داخل سوره بر دها رغبت ایتمیوب باغچه‌لر ایچنده یرلشمشلردر. باغچه‌لرڭ یاریم ساعت بریسنده واقع بر عصر اولكی ملاطیه قاپولری پنجره‌لری سوكولمش ایصسز خانه‌لر ایله مملؤ قسوت انكیز بر بایقوش یتاغیدر.

ملاطیه كبی سنجاق مركزی اولان كبان معدننده‌كه سیملی قورشون ایشلدلمكده‌در قلعه‌خانه‌سی شهرڭ كنارنده‌كی یول اوزرینه دوشیور.

(١) درت بشبیك چووال حموله‌یی استیعاب ایدن صالڭ آلتنه بیكدن زیاده اوفورامش طلوم باغلانوب نهرڭ آقنتیسنه صالیویریلیورلر. اثنای راهده پاطلایان طلوملری بر طرفدن دكیشدیریورلر اوزرینه قوریلان بطال چفته كوره‌كلر ایله دخی تحریك اولندیغی كبی ساحل نهره یاقلاشدیغنده صیریق طیانمق صورتیله ده یورومسی تسریع قلنان بر صال موصله وحتی بغداده دكین كیدیور. كردستان ولایتلرینی بصره كورفزینه ربط ایدن دجله نهری اوزرنده بونلر ایله مهم اخراجات وقوعبولیور.

بورادن تقریباً قرق اوچ و ملاطیه‌دن سکسان بش کیلومترو اره‌لی اولان خرپوت مراد نهری قربنده و یوکسک بر تپه اوزرنده واقع عظیم قلعه درونده مبنی بر شهردر. محلاتنڭ ربعی مزرعه تعبیر ایدیلان دوزلکده و خارج سورده بولنیور نفوسی یگرمی بشبیکدن متجاوز اولوب بونڭ یالگز ایکی بیڭ بشیوزی ارمنی باقیسی کاملاً اسلامدر.

بو مملکتڭ صنایع نسجیه‌سنی غایت مترقی گوردم. هر درلو چاریلر رنگارنك چیچکلی ایپك طوپلر یاپیلیور. بری ملکی دیگری عسکری ایکی رشدیه ایله بر اعدادیٔ ملکی ذکور واناثه مخصوص متعدد ابتدائی مکتبلری واردر. غیر رسمی مکاتب و مدارس دخی چوقدر.

«خرپوت» ارمنیجه طاش قلعه دیمك اولان «خربروت» سوزینڭ محرفی اولوب عوامڭ ذهابی گبی زمان جاهلیتده ساکن عبدهٔ اصنامك حمار شکلنده بر پته طاپدقلرندن کنایه دگلدر. جغرافیون عرب طرفندن اولا «خرتبرد» وبعد الاسلام «حصن زیاد» تسمیه قلنان بو مملکت هجری بیڭ ایکی یوز طقسان آلتیده ولایت مرکزی یاپلدیغی صره‌ده خاقان مغفور سلطان عبد العزیز خان حضرتلرینڭ اسملرینه اضافة «معمورة العزیز» دینلمکه باشلانمشدر.

دائرهٔ حکومت ایله قشلهٔ عسکریه و دبوی همابون وبر چوق کبرا و اغنیا خانه‌لری بولنان مزرعه‌ده‌که زنجیرلی خانده بر گیجه بیتوتت ایتدم.

مزرعه ایله اصل خرپوت اره‌سی یاریم ساعتدر. هر ایکیسنگده موقعی لطیف. هواسی صویی صاغلام، فیض و برکتی بولنده و غایت اوجوزلقدر.

خرپوت اووه‌سنڭ شرقنده‌که دوه بویونی دنیلان یوقوشه چیقوب براز دها کیتدکدنصکره جسیم بر گول کنارینه یتشدم.

مزرعه‌دن سکز ساعت اره‌لی و شوسه‌نڭ صاغ جانبنده واقع بو گول تربیعاً اللی کیلومترو اولوب عمقی یتمش مترو ایمش. دروننده کثرتله بیلان بالقلری وقوندوز صید ایتمکده‌درلر.

دیاربکر ایله اره‌سی بر منزل وقوناق یری اولان بو موقعڭ شمالنده‌که بایرده اطرافی درتیوز اوطه‌لی قدیم بر ارمنی کنیساسی واردر. دانه‌لری وسطی اللی اوقه گلان قاون و قارپوزینڭ جسامتیله مشهور دیاربکر خرپوتڭ اون طقوز ساعت جنوب شرقیسنده و دجله نهرینڭ غرب ساحلنده اوتوز بشبیڭ نفوسلی بر شهردر. قارپوزی جسامتنده کسیلان قره طاشلردن یاپیلمه قلعه‌سنده‌که متانت گورنلری حیرتده براقیور

دولت اشکانیان دورنده «آمد» نامیله تأسیس قلندیغی مظنون بو قدیم مملکت زمان جاهلیت عربلرندن «بکر بن وائل» قبیله‌سنڭ النه گچدکدنصکره دیاربکر نامنی آلمشدر. بنی وائلدن ساسانیلره بعده روماليلره دفعاتله انتقال ایدوب فاروق اعظمڭ عهد خلافتلرنده قبضهٔ اسلامه دوشان شهر مذکور عباسیلر دورنده آل بویه‌یه، بونلرڭ انقراضنده آل حمدانه، و اوچیوز سکسان تاریخ هجریسنده آل مروان نامنده تأسس ایدن حکومت صغیره‌یه، دها صکره بنی آرتق عائله‌سنه، بونلری دخی محو ایدن خونریز هلاکونڭ هلاکتنی متعاقب قره قیونلی و آق قیونلی حکومتلرینه مرکز اولوب بالآخره شاه اسماعیل صفوی ال آتمش، و یاوز سلطان سلیمڭ چالدیران عالیتنده مرکز خلافته ربطه ایله شرفلنمشدر.

دجله وادیسندن بیڭ مترو مرتفع قیالق اوزرینه روما قیصرلرندن ایکنجی قسطنطینڭ یاپدیردیغی درت قپولی سوری تربیعاً سکز کیلومترودر. درون قلعه‌ده یکرمی سکز جامعشریف، اوتوز ایکی مسجد، طقوز مدرسه، بری ملکی دیگری عسکری ایکی رشدیه، و بر اعدادئ ملکیه بر ابتدائی مکتبلری ایله یکرمی قدرده غیر رسمی صبیان مکاتبی، یدی کتبخانه، بش تکیه، سکز حمام، بشیوز آلتمش چشمه اولدیغی کبی ملل غیر مسلمه‌نڭ دخی اون بر کنیسا ایله اون طقوز مکتب ابتدائیلری واردر.

هر طرفی محکم سور ایله محاط دیاربکره حلب قپوسندن گیروب انفاکمده شط قپوسندن چیقدم. یاریم ساعت دیکه‌سنه ایندکدنصکره باغچه‌لر آره‌سنده ودجله نهری اوزرنده‌که اون بر کوزلی کارگیر کوپرینڭ بولندیغی موقعه یتشدم. کلك متهئ حرکت ایدی. متوکلاً علی الله بینوب آچیلدق. کلکی سوروکلیان نهر ایکی کون صکره ماردین طاغلرینڭ سمایه سرچکن یالچین قیالری آره‌سنه صوقولدی.

ایکی طرفی دیوار کبی دوز بو گون گورمز گچیدڭ بولولدیگی یرلرده شدتلی دونمه‌لر ایله حصوله گلان جریانه قاپیلدیغمز صره‌ده کلکجیلرڭ متلاشیانه فریادی جملهٔ قوپاردیغمز جانخراش واویلا او مهیب اوچوروملره طنین انداز اولیبور یوزی بم بیاض کوپوك کسیلان نهرڭ کوزولتیسی قیامتی خاطرلاتیور ایدی. نهرڭ بوبوکلرده دونه‌رك آقان مهلك محلندن کلك بر دفعه‌ده آچیلاماز ایسه مطلقا باتیور. چرخ فلك دنیلان بو مصیبت موقعده شمدی‌یه دگین باتان کلکلرڭ غرق اولان جان و مالڭ حسابی یوقدر.

تحریفاً حسن کیف دنیلان «حصن کیفا» ایسه طولی یاریم ساعت سوران بو

جان آلیجی طار گچیددن قورتلدیغمز برده و نهرك غرب ساحلندهدر. مدیات قضاسنه ملحق بو ناحیه مرکزنده ساکن کوردلر فرات نهرینك طرفینی محیط قیالری اویه‌رق برر قپو طاقمق صورتیله وجوده کتوردکلری مغاره اولرده یشامقده‌درلر.

هر طرفی ییقیق حسن کیف قلعه‌سنك دجله نهری مجراسنه متصل مرتفع طابیه‌سی قربنه جنتمکان یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری جانبندن یاپدیرلدیغی الآن موجود خطلردن آکلاشیلان جامع شریف مشرف خراب اولوب غایت مزین و عالی مناره‌سی میدانده قالمشدر. براز ات و امثالی مأکولات النجه‌یه دگین بر ساعت قدر اکلندیکمز بو موقعدن جزره‌یه ایکی گونده یتشدك. دیاربکر ولایتی منطقه‌سنك شمال شرقیسی منتهاسنده، موصلك یوز اللی کیلومترو شمال غربیسنده و دجله نهری وادیسنك براز وسعتلشدیکی اك چوقور یرنده حصوله کلان اوفق براطه اوستنه مبنی جزره بغداد جادهٔ کبیری اوزرنده بولندیغی ایچون موقعی مهم و ایشلك بر قضا مرکزی ایسه‌ده هواسی وخیم، خانه‌لری خراب، سکنه‌سی مغموم و نشئه‌سز یالکز قبائل رحاله‌سی غنی و فرحاندر.

نهراوزرنده و قتیله غایت عظیم بر کارگیر کوپری بولندیغنی انقاضی اثبات ایدییور. شمدیکی جسر اخشابدر. هجرتك ایکی یوز اللنجی سالنده بنی تغلبدن «حسن بن عمر» طرفندن تأسیس قلندیغی ظننه مبنی «جزیرهٔ ابن عمر» اطلاق اولندیغی کبی بین الاکراد «جزرهٔ الشرف» دخی دنیلان جزره، مورخ شهیر «ابن اثیرك» مسقط رأسی بولنمسندن بشقه بر شرفه حائز دکلدر. سایهٔ سطوتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده اخیراً تأسیس بیوریلان «حمیدیه» سواری آلایلرندن بریسنه مرکز اتخاذ قلنمسیله یالکز اسمنده مشهود «شرف» کلمه‌سنك مداول صحیحی حصوله گلمشدر. صورت مخصوصه‌ده انشا قلنان آلای دائره‌سندن ماعدا شمدیلك نظره چارپه‌جق مبانی و منازلی یوقدر. دیاربکر ایله موصل ولایتلری اراضیسنه حد فاصل عد ایدیلان هزیل نهری جزره قربنده دجله‌یه ملحق اولادیغی کبی براز آشاغیده زاخو ایرماغی دخی قاریشمغله صویی بر مثل دها آرتان نهرك جریانیده او نسبتده زیاده لشدیکی ایچون بو نصف طریقدن موصله اوچکونده ایندك.

یونان قدیم جغرافیونك «مسوپوتامیا» تعبیر ایتدکلری بین النهرینك شرق شمالی کنارنده دجله‌نك غرب ساحلنده و «نینوی» خرابه‌سی قارشوسنده واقع موصل اون ایکی قپولی عظیم سور ایله محاط آلتمش بشبیك نفوسلی معمور بر ولایت مرکزیدر. سکنهٔ موجوده‌سی عرب، کرد، ترکمان ایله قلیل المقدار کلدانی، سریانی ویهودیدن

مركب اولوب جملەسی عربجه متکلمدرلر. شهر زنگین بر مرمر معدنی موقعنده بولنمغله عموماً سماوی رنگ رخامدن یاپیلان خانەلرك سقفلری جس ایله طوکدریلوب کنارلرینەده یاریم قامت مرتفع سوسلی ستارەلر انشا قلنمشدر.

اکثریسی واسع و مزین حولیلره مالك منازلی، محکم و قوللانیشلی ایسەده شوارعی طار و بوکونیتلی اولمغله برابر خانەدن خانەیه صیق صیق قنطرەلر دخی بولندیغی ایچون حقیله گون وهوا گورەمدیگندن طولابی دائم و محبوسی رطوبت اطرافه عفونت نشرینه باشلایور. داخل سورده «بنی جرجیس» باب اللکش خارجنده «بنی شیث» و دجلەنك شرق ساحلندن براز ارەلی و قدیم «نینوی» شهری خرابەسنه محاذی تپەده «نبی الله یونس» علیهم السلامك مقام مبارکلری نام مقدسلریله بنام جوامع شریفەلر داخلنده مطنطن و عالی تربەلر دروننده‌در.

شهرده موجود آثار عتیقەنك اك عظمتلیسی نور الدین شهید جامعشریفنك فوق التصور مرتفع منارەسیدر.

موقعی دوز قلعەدن اطرافی تجسس خدمتنه دخی یرامق ایچون پك یوکسك یاپیلان بو طوغله مناره، زمیندن همان وسطی بر مناره ارتفاعنده مربع الشکل قالدیریلوب ایلروسی مدور و فقط اینجه اولەرق ینه بربچق مناره بویی اوزادلمشدر.

اتابکان ایوبیەدن نور الدین شهیدك احیا کردەلری اولان بو مسجد شریف، حولیسی درت دونملك بر نماز گاه وسیع هیئتنده بولندیغی ایچون جامعکبیر نامنی آلمش ایسەده قبالی محلی او گنیش عرصەنك طولنجه اوزادلمش عرضی طار، سقفی آلچق و غیر مزین بر کارگیر بنادن عبارتدر.

مقداری اوتوزه یقین اولان جوامع شریفەلرك اکبر و اجملی بنی جرجیس، بنی شیث، بنی یونس جوامع شریفەلریله چارشو داخلندەکه پاشا جامعی، و اندلسده حکم سوران بنی حمیر دولتی دورنده باب الطوبدن ایلرویه ودجله کنارینه یاپدیریلان جامع الاحمردر. غایت منبت، معتنا، و نامتناهی بر اراضینك وسطنه دوشان موصل، الجزیره ایله کردستانده واقع بلادك تجارت، صنعت،، ثروت، معموریت، فیض و برکت، لطافت، و موقعجه ممتازیدر. میزان الحراره تموزده قرق ایکی درجەیه چیقییور ایسەده ایران جهتندەکه سرحد عثمانیەیی اولانجه عظمتیله بویدن بویه سد ایدن طیاری طاغلرینك تپەلرنده قیش یاز باقی برفی اوخشایەرق گلان شمال روزکاری، گیجەلری سرین سرین اسمکله، صیجاغك او درجه تأثیری یوقدر.

غایت فطین و فعال اولان موصللیلر تجارت ایله صنعت و زراعته صارلمشلردر. مأموریته

اصلا میل ایتمزلر. بو جهتله تجارتڭ همان یوزده طقساني سكزی اسلام النده‌در. بو گوزی آچیق آدملرڭ مساعیٔ متمادیه‌لریله ولایتده وقوعبولان تجارت سنویه‌نڭ مقداری یاریم ملیون لیرایه یقین اولوب ادخالات ایسه یوز اون بیڭ لیرادن عبارت بولنمسی ثروت داخلیه‌سنڭ هر ییل اوچیوز طقسان بیڭ لیرا آرتمقده ایدوگنی گوسترر بشارتلردندر. فن تجارت، و علم اقتصادجه آناطولیده برنجی صاییلان قیصریه‌لیلر موصللوینڭ یاننده پابوج چیقاره‌مازلر.

حتی تلکیلکده یکتا آوروپا تجارلری بیله برلی رقابته غلبه چالەرق حصهٔ منافع اله گچوره‌میه‌جکلرینی بیلدکلرندن بورایه آیاق باصه‌میورلر.

قیصریه‌لی بر ارمنی، بو دقایقی بیلدیگی حالده ولوکه جزئی اولسون بر شیٔ قوپاره بیلورم زعمیله گلمکه جسارتلنمش ایسه‌ده طاتلی خیالی هیچه چیقوب نهایت سرمایه‌سنیده اوسته ویرمشدر. تجارت محلیه‌یی اجانبه قاپدیرمامق خصوصنده‌که مزیتلری، مهارتلری شایان تقدیر ایسه‌ده بو معاملهٔ حکمیه‌یی نزاکتله یاپه‌میورلر. مثلا برغریب مالنی مزاده ویره‌جك اولسه دلال ایلك دفعه «ایها الناس. هذا مال غریب افتح عینك» سوزینی علناً صرف ایتمکدن صیقیلمیور. تصرفه رعایتلریده پاره قازانمقده‌که انهماکلری نسبتنده‌در.

شرعشریفه توفیقاً تمیز برآز صرف ایدرلر. دیناً و حکمةً غیر جائز اسرافدن بویله صاقینملری، عموماً برلی مالی گیملری سایه‌سنده صاحب ثروتدرلر. چینلیلر گبی اجانبی گورمك استمزلر غربایی اصلا سومزلر اجناسی سائره ایله اختلاطدن مجتنبدرلر. میلاددن ایکی بیڭ آلتی یوز قرق سنه اقدم «ملك آثور» طرفندن تأسیس وبالآخره «نینوس» نام حکمدار زماننده توسیع و تزیین قلنوب ایکی بیك اون بش ییل صکره یعنی قبل المیلاد آلتی یوز یگرمی بشده فرس قدیم کسرالری جانبندن تخریب ایدیلان

ملك آثور

مشهور «نینوی» شهرینڭ انقاضندن متحصل قیونجق تپه‌سی ایله بوگا محاذی «نبی یونس» محله‌سی دجله‌نڭ شرق ساحلنده اولوب موصله نصفی کارگیر و ثابت و نصف دیگری قایقلر اوزرینه موضوع و سیار اخشاب کوپری ایله مربوطدر.

زیبار طاغلرندن نبعان و «نبی یونس» محله‌سی ایله قدیم نینوی خرابه‌سی ارەسندن مرور ایدن «خوصر» ایرماغی، غربدن شرقه اوزانان بو طویل جسرڭ، یسار نهره مربوط اوجی قربنده دجله‌یه منصب اولیيور. طولی آلتی یوز مترویه متجاوز اولان بو جسردن گچوب «یونس» علیه السلامڭ روضهٔ سعادتلرینی زیارت ایچون نام نبوتلریله بنام محله‌یه گیتدم. دجله‌نڭ شرق ساحلنه دوشان اووه‌ده واقع محیطی سکز کیلومترو، ارتفاعی یتمش متره و مدور بر تپه اوزرینه، خام کرپیچلر ایله یاپیلمه یوکسك خانه‌لردن مرکب محلهٔ مذکوره، موصلدن یاریم ساعت ارەلیدر.

آثور عسکری

داخلنده نبیء مشار الیهڭ مزین روضه‌لری بولنان جامع کبیر ایله مطنطن حولیسنه متصل مدرسه و زاویه‌لر تپه‌نڭ شمال قسمنی بویدن بویه قاپلامشدر. بو جامع نورلامعڭ بیوك قپوسندن بیاض مرمر دوشه‌لی لطیف حولیسنه داخل اولوب شرقه طوغرو آلتمش خطوه ایلرولەدکدنصکره شمال شرقی‌یه دوشان کوشه‌سنه یشیل چینیدن بنا قلنان تك شرفه‌لی و غایت مزین و عالی مناره‌نڭ مبدائنه متصل اللی قدمه‌لی طاش نردباندن ایکنجی حولی‌یه چیقدم. قپولری برنجی حولی‌یه مفتوح طاش حجره‌لرڭ جبس صیوانه‌رق طوگدیرلمش واسع طامی اولان بو ایکنجی حولی دخی شرقاً جامعشریفڭ قپولری ایله محدود اولوب، غربنده غایت سوسلی و مفروش درسخانه‌لر واردر.

جنوبی ایسه برنجی حولی ایله محله‌یه، شمالی قیونجق تپه‌سنه، خوصر و دجله وادیلرینه و بتون موصل شهرینه ناظردر. لطافت منظره‌سی روحه انبساط ویرن بو مرتفع موقعدن هر طرفی گورینان «نینوی» خرابه‌سنی، اذان اوقونوب جامع شریف آچیلنجه‌یه دگین ساعتلرجه تماشا ایتدم. محیط دائره‌سی طقوز ساعت سوران شهر مذکور خرابه‌سنڭ انقاضی، هلال شکللی بر وضعیت آلوب، حکمدار سرایڭ بیقینتیسندن متشکل و موصل قلعه‌سی جسامتنده اولان مربع قیونجق تپه‌سی بو قوس عظیمڭ وسطاً آغزینه دوشمشدر. درونده ناز و نعیم ایله یشار یوز بیگلرجه نفوس

سان ایکن الحالة هذه طوپراقلر آلتنده قالوب ایکی یوز قدم ارتفاعنده متسلسل صرتلر تشکیل ایدن بو شهر شهیر انقاضنده‌که زاویهٔ مسروددیی گوربجه، یگرمی عصر صکره علم عثمانی اوزرینه دیکیله‌رك آثار مدفونه‌سی اخراج و اظهار قلنه‌جغنی اشارت گبی بر خط کرامت نقش اولنمش ظن ایتدم.

فرس قدیمك بورالرده یاپدیغی وحشتلر، خیالمده تجسمه باشلادیغی صره‌ده جامع شریفك ایچ قپولری آچیلوب ایکندی اذانی اوقونمغله همان ابدست آلوب جماعته یتشدم. بعد الصلاة تربه داری بولوب یونس علیه السلامك روضهٔ منوره‌لرینی زیارت اشتیاقنده بولندیغمی سویلدم. نیازمی قبول ایدن مومی الیه اوگومه دوشوب روضه‌نك قپوسنی آچدی. بناسی قبل الاسلام یاپیلدیغی ایچون آیا صوفیه گبی قبله‌سی اگری اولان جامعشریفك، داخلاً شمال شرقی‌یه دوشان کوشه‌سنده واقع بو مصنع قپودن واسع و مزین بر صالونه گیروب براز ایلرولەدکدنصکره صاغ جانبنده پارلایان یالدیزلی ایچ قپوی‌ده کشاد ایتدی. بو قپودن دخی ایچرویه گیروب سکز قدمه‌لی بر نردباندن اینه‌رك نبیء مشار الیهك عالی قبه اورته‌سنده بولنان روضهٔ مبارکه‌لرینی زیارت شرف اشرفنه نائلیتله بکام اولدم. مجرد عنایت سبحانیه اولان شو توفیقه تشکراً بر قربان کسوب مسرور الفؤاد عودتمده قیونجق تپه‌سنده‌ده اوغرادم.

«بنی یونس» محله‌سی ایله کیده‌جکم خرابه اره‌سندن جاری خوصر نهری اوزرینه اخیراً انشا قلنان طاش کوپریدن گچوب براز ایلرولەدگدنصکره، اتکنه یتشدیگم قیونجق تپه‌سنه چیقمغه باشلادم. هر طرفدن ایکیشر یوز خطوه یوکسلان بو مربع تپه‌نك اوزری صحرا گبی دوز اولمغله جوار کویلیلر دم قاون اکمکده‌درلر.

تاریخدن یاریم عصر اقدم حفریات اجرا قلندیغی ایچون اکثر محالی اشك دشیك اولان بو محلك بعض یرلرنده، جدول ایله چیزلمش گبی دوز و منتظم عظیم دیره‌لر واردر. بو وادیمسی چقورلر، موصل شهرینك جرمی جسامتنده ایدوکی شو انقاضی ایله ثابت حکمدار سراینك تقسیماتی اره‌لرنده‌که یوللر اولدیغی آگلاشیلییور. حفریات اثناسنده ظهور ایدوب نقلی مشکل گورلدیگی ایچون موقعنده قلان تصاویر و هیاکلدن چوغی، شمس و بارانك تأثیری ایله برباد اولمقده‌در. بو محتشم سراینك بیوك قپوسی طرفیننده ظهور ایدن مجسم فیل هیکللری سنك تراشلق صنعتنده‌که ترقی پك قدیم ایدوکنی گوستریيور.

غایت عظیم بر فیل هیئتنده بیاض مرمردن مصنوع اولوب خورطومی اوجندن بالاعتبار مناصفة ایکی‌یه شق ایدیله‌رك قپونك طرفیننه قونیلان هیکل مذکور ایله

دیوارلرده که تصاویر سائره‌یی تربیه‌سز چوجقلر کسر ایتمکده و بوزمقده‌درلر .

آثار متروکه‌نك محافظه‌لری ایچون انکلیز حکومتی طرفندن شهری اون ایکی لیرا معاش آلور بر بکجی بولندیغنی اشیتدم . مرقوم بورالره اصلا اوغرامدیغی کبی کیم اولدیغیدن بیلنه‌میور . بو اثناده گورجی عثمان پاشا والی ایدی . مشار الیهك زیارتلرینه کیدوب مهاجرة نیکسارده متوطن همشهریلرینك سلاملرینی عرض ایتدم چوق ممنون اولادیلر . موصلك اون آلتی ساعت شرق جنوبیسنده واقع اربیل خرپوت کبی واسع بر اوه‌نك اورته‌سنده مستقلاً ایکی یوز خطوه یوکسلان مربع بر تپه‌یی محیط جسیم قلعه درونده اولوب خارج سورده دخی پکچوق خانه‌لر واردر . آشاغی محله‌دن قلعه‌یه چیقان طریق اوزرنده که بیوك حوضه دوکیلان کرهیز صویندن بشقه ماء جاری گوره‌مدم .

علی العموم ایچدکلری بو صویك طعمی خوش و صاغلامدر . سکنه‌سی سلچوق ترکلری احفادندندرلر . لسانلری چوق قبادر . رشادتلو شیخ ابو بکر افندی حضرتلری کبی علم ظاهره وباطنه‌یی ذاتنده جامع بر قاچ فضلاسی بولنمقله مسعود بو مملکتك اوه‌سی غایت منبت هواسی منظره‌سیده لطیفدر . بغداد جادهٔ کبیری اوزرینه دوشمکله درونه گیروب چیقان کاربانك حسابی یوقدر . قائممقام رواندزلی عبد الله پاشا ایدی . مشار الیهی کورمك ایچون قلعه‌ده که حکومت دائرسنه کیتدم . دوراً ملحقاتده بولندقلری ایچون مشرف اوله‌مدم . یرینه وکیل براقدیغی مخدومی سعید بك ایله کوروشلدی . مومی الیه تقریباً یکرمی یاشلرنده غایت ادیب و عاقلدر . نجل نجیبنی بویله تربیه‌یه موفق اولان پاشای مشار الیه جداً بختیار و شایان تبریکدرلر . دیره حریر ایله باباچیچك و کان و طمان رواندز یولی اوزرنده اطرافلری میشه‌لك برر قریه‌درلر . سردریان ایسه ایکی بیك مترو مرتفع بر طاغك تپه‌سنه چیقار دیك بولك اسیدر . سیاسیء شهیر رشید پاشا مرحوم کور محمد پاشایی تربیه ایچون عساکر کلیه ایله رواندز اوزرینه کلدیکنده دلی علی بك بوغازندن کیریلان بو طریقه اوغرامیوب بوغازك جنوبنده واقع حریر دوزنده که بایردن جبله چیقه‌رق سردریانك تپه‌سنه آنیویردیکنی سویلدیلر . جندیان و بیخال کبی کور صولرندن بشقه اوکندن زاب نهرینك بر شعبه‌سی جاری رواندز طاغلق بر مملکت اولوب آب و هواسنك لطافتیله سکنه‌سنك حسن اخلاقندن بشقه ذکره آلنه‌جق محسناتی و معمور هیچ بر یری یوقدر . ایران حدودنده بولندیغی ایچون بر طابور نظامیه عسکری واردر .

بوراده ایکی سنه مأموریت ویروب زاخویه تحویل قلندم .

زاخو نامی ایله آکیلان نهرك اورته‌سنده حصوله کلان کنیش جزیره اوزرینه مبنی خراب بر مملکتدر. دائرهٔ حکومت ایله معتبران محلیه‌دن شمدین اغازاده حاجی یوسف اغانك منزلندن بشقه نظره چارپار بر بنا یوقدر. هواسی غایت آغیر اولان بو مملکتده دخی ایکی سنه مأموریت ویروب بعده جزره، نصیبین، اورفه، حلب اسکندرون اوزری مرسینه کلدم. والده‌م مرحومه‌یی اطنه‌ده براقه‌رق سلفکه، کوك بیلان، ارمناك، قره‌مان طریقیله قونیه‌یه و بورادن شمندوفره بینوب اسکیشهر اوزری ایکی کونده استانبوله یتشدم. ذکری سبق ایدن جزره‌نك بولندیغی موقعدن یوقارو چیقوب جسیم طاش پارچه‌لری ایله سراپا مستور بر اوودیه کیردك، عادتا ال ایله طاسارلانوب بری بری اوزرینه صیم صیقی سرلمش کبی کورینان بو عظیم قیاپارچه‌لری، طوفاندن صکره ینه بر طوفان اولور خوفیله قله یاپمغه قالقیشان بقیهٔ بشرك طوپلادقلری طاشلر اولوب تبلبل لسان و قوغندن طولایی یاپه‌میه‌رق طاغلدقلری جهلته بویله سرپیلی قالدیغنی اهالیء محلیه معتقددرلر. سفینهٔ نوحك نازل اولدیغی جبل جودی ایله اره‌سنی دجله وادیسی فصل ایدن بو عظیم اووه‌ده سیم سیاه سرپیلی طوران احجار مذکوره، آثار وولقانه‌ده بکزه‌میور. سلطان مراد رابع جنتمکانك بغداده تشریفلرنده تطهیر قلنان طار طریقدن چیقوبده بو اووه‌نك بشقه یرندن کچمك امکانسزدر. دشتی تماماً ستر ایدن سیاه قیا پارچه‌لری اوزرندن دگل حیوان انسان بیله یورویه‌میور.

تپه‌سنده ماردین شهری بولنان جبلك اتکنده وبین النهرینك شمال کوشه‌سنده واقع نصیبین طرسوس کبی باغلق باغچه‌لق و صویی بول بر مملکت ایسه‌ده یازین صیجاق قیشین صوغوق اولان هواسی وخیمدر. جنتمکان سلطان محمود خان عدلی دورندن قالمه غایت عظیم و متروك برسواری قشله‌سی واردر. مشهور ابو نواسك — طابت نصیبین لی یوماً و طبت لها ☆ یالیت حظی من الدنیا نصیبین — دیو ذم ایتمسنه باقیلور ایسه هواسی از قدیم ـ وخیم ابدوکی آکلاشیلیور.

اورفه یوز قرق بیك کیلومترو محیطنده اولان بین النهرین کنارنده‌که مدائن معروفه‌نك معمور و اجملیدر. جد الانبیاء ابراهیم علیه السلامك مقام مبارکلری شهرك وسطنده و ممتاز موقعنده‌در. محل ولادتلری اولان غارك اوکنده لیمان قدر کنیش و اطرافی منتظم صورتده یاپیلی بر حوض اولوب درونی ایکیشر کیلولق

چپاق بالغی ایله مملوءدر، عددی ملیونلره بالغ بوبالقلره زوار طرفندن تبرکاً نان قریننیسی و سائره آتلدیغی ایچون انسانه آلشمشلردر. برای تماشا حوض کنارینه یاقلاشدیغده ییه‌جك طلبیله طرفمه هجوم ایتدیلر. حضرت ابراهیم، نار نمروده بو موقعده القا اولنمشلر. نمرود لعینك او مسئله‌ده قوردیردیغی مانجینق ایچون یکپاره طاشدن یاپیلان چیفته عمود قلعه اوزرنده الآن باقیدرلر. جسامتلری فابریقه باجالرینك عینیدر، اسلحهٔ ناریه‌نك اسمی موجود اولمدیغی زمانلر محصورین طرفندن خارج قلعه‌یه جسیم قیالره آته‌رق محاصرلری طاغیتمق ایچون وجودی الزم عمودین مذکورتینی دها اول یاپیلوب نبی مشار الیه دخی بونلره مربوط مانجنیق ایله ناره آتلدیغی شبهه‌سزدر. زیرا هر بری استانبولده‌که چنبرلی طاشه بکزه‌یان بو عمودلری دکل بر قاچ گونده بر قاچ سنه‌ده یاپوب وجوده کتورمك طوق بشرك خارجنده‌در.

صنعت تجارت و معموریتجه آناطولی و سوریه قطعه‌لرینك برنجی شهرلرندن معدود حلب چقور بر یرده سوقاقلری طار ایسه‌ده چارشوسی ایله اخیراً خارج سوره یاپیلان جمیلیه و امثالی محلاتی غایت منتظم و مفرحدر. سور داخلنده‌که جامع کبیرده یحیی علیه السلامك مقام مبارکلری واردر. بوراده بر کیجه قالدم. موقعنك اهمیتی معموریتی هر کسجه معلوم حلب ایچون صراحته کیریشمك زائددر.

جمیلیه‌دن کچن نهرك طرفیننده واقع صره قهوه‌لرنده بعدالعصر ترنمساز اینجه چالغیلری دیکله‌مك ایچون موقع مذکوره کیتمش ایدم.

نهرك طرفین سواحلنی محیط سدلر اوزرلرینه سایه صالان لطیف یاپراقلی آغاجلر آلتنده دیزیلی اسکمله‌لردن برینی اوزرینه اوطوروب نرکیله چکمکده ایکن تلغراف مأمورلرندن بیلدیکم بر قاچ افندی چیقه کلملریله اصنافچه بریره طوپلانه‌رق غریبانه دوشونمکدن قورتلدم. بونلر دخی تلغرات نظارتی سابق محاسبه جیسی معهود بدرینك بلاسنه اوغرایان بد بختلردن ایدیلر. مرقومك مظالم و ملعنتنی صایمق ایله توکته‌میان بو بیچاره‌لر اولا شو یولده قونوشمغه باشلادیلر.

— بدری بوراده باشمدیر اولوب باشمزه فرعون کسیلدیکی صره‌ده و الیء سابق جمیل پاشا مرحومك اوطوردیغی خانه‌یی کرالامش ایدی.

هر سنك اختلالنده پوسته خانه‌دن اوغرولادیغی مبالغ وفیره‌یی حکومته سزدیرمیه‌رك یواش یواش میدانه چیقارمق ایچون « حرمکه یاخود کلینکه شو قدر بیك لیرا میراث دوشدی، آدم کوندروب الدیریکز» یوللو اره‌صره طانیشیقلی و مصنوع تلغرافلر آلان

ابلیس مرقومڭ عظمت فروشلغی معلومدر. شمدی دیار بکر باشمدیری بولنان دگرمنجی گور آگاه اولوقت بدرینڭ محرم‌رازی و برنجی طالقاووغی ایدی. خزینۀ دولتدن اوغرولادیغی مبالغه مغرور بدری قشمرینڭ خانه‌سنده هرگیجه قوریلان عشرت مجلسنه بو مغنیه‌لر صره ایله جلبه باشلانلمش ایدیلر.

«منم غیری نیست» داعیه‌سنه دوشه‌رك راست کلانه طالادیغی، وكندی گبی برطاقم ایتلری باشنه طوپلایوب هم بزم عشرت اولدیغی او آزغین زمانلرنده، بعضاً بزی جلب ایتدیرر «فلان شیئی نه یاپدیگز، بوسنه‌دن نامه بشقه تلغراف چیقدیمی، مبالغ موروثه‌نڭ قبضنه امر ویردیگم ذات قاچ بیڭ لیرا آلدیغنه دائر خبر وارمی، برده مرکزڭ مخابراتی محورنده جاریمیدر، ایشلریگزه دقت ایدییورمیسگز، بنی بشقه باشمدیرلر گبی ظن ایتمیگز، صگره سزی برباد ایدرم» یوللو قارغه گبی صاچمه صاپان اوتوردی. بز ایسه، نصف اللیلده امرینه انقیادا دگل، مجرد رزالتنی مشاهده آرزوسیله گلدیگمزدن، بییق آلتی کولر، ملایم جوابلر ویرر، تعظیماً یانندن چیقه‌رق خانه‌مزه عودت ایدر ایدك. معیتنی بویله ایکیده بر خانه‌سنه!!! استدوب نورسز دوزی، گووك چکه‌سی ایله تحکمه، چیقشمغه دادانمسی، باشنه طوپلادیغی گندی عیاری لایفلحونه بیوکلکنی آڭلاتمق، و بزه قارشوده گویا ناز و نعیم ایچنده یشادیغی گوسترمك گبی، نجابتسزلکنه یاقیشور کپازه فکرلردن ایلرو کلدیکنی بیلیر و عقلنه کولر ایدك. بر دفعه نصف اللیلدن صگره ینه استدمش ایدی، یتاغمزدن قالقوب خبیثڭ خانه‌سنه گیتدك بو کره عیاشلغی آرتقجه یاتوب صیزمق درجه‌سنه گلدیکندن یاننه کیریله‌مدی ایسه‌ده رزالتی دانقلاقلغی عنعنه‌سیله مشهودمز اولدی.

او گیجه بو قهوه‌ده که چالغیجیلر مرقوم مغرورڭ اوطه‌سنده ایدیلر. تغنیلری

يا بدرَ حسنٍ قدْ بدا منْ فوقِ باني
رِفقاً فقلباً للهوا امسا يعالي
احرمتني يا حلوَ وصلكْ
فجدْ لحالي للهوا فلوصلِ حالي
متى توافي باللقا لمنْ يحبكْ
اشربْ وغنّي مطرباً في حالِ قربكْ
حالي كما تذكرهُ العوازلْ
متْ يا عذولي حسرةً حبّي وفاً لي

کفته‌سی ایدی. پك ماهرانه اجرا ایتدکلری بو فصلڭ ختامنده بدری دیرسکنه طیادیغی کل قفاسنی قالدیروب قاولامش دوه یوگونه بکزه‌یان رنکسز کوسه صقالنی قاریشدیره‌رق حولارجه‌سنه بر کریه صوت ایله — بن بوندن بر شیٔ اکلامدم — دیدی. بویله بدلالره قولتوق ویرمه‌ده ماهر ایام رئیسی منافق آکاه شقشقه زنلکنه مخصوص بر طور ایله «بو منظومه‌نڭ باشنده ذات ولی النعمیلرینڭ اسم عالیلری شرف سبقت ایتدیکی جهتله بندهٔ لطف دیده‌لرینه چوق قویدی» قارشولغنی ویرینجه کیفلنه‌رك هند طاووغی کبی قباران مماشات دوشگونی او احمق بدری «اوت! اوت!!! بنم‌ده نظر دقتمی جلب ایدوب اشاغیسنه قدر قولاق ویردیران او سوز دگلمی والا صوصدیرر ایدم. ابیاتڭ کیروسی طاتسز و مألسزدر. ذاتمده که فضائلی دوشونسونلرده مجلسمه لایق شیئلر سویلسونلر» امرینی ویردی!!!...

بعده ترکجه عربجه لطیف المأل نیچه منظومه‌لر تغنی ایتدکلری حالده او نادانه ینه بکندیره‌میان چالغیجیلر «اشك خوشابدن نه آگلار، صوینی ایچر دانه‌سی قالور» مألنی اشراب ایچون:

یشیللنمش قارشوکی طاغلر
بلبل آغلار صولر چاغلار
آه چنکانه‌ده نه‌لر وار
ویر ویر منغیر رقص ایده‌لم هپمز
چنکانه‌یز چنکانه آه چنکانه‌لکدر بزم شانمز
بتون قیش چالیشیر یازین‌ده ذوق ایدرز
آه فصل اولور کللر آچار طاغلر باشی سیرانگاهمز
طورمایز رقص ایدرز بویله‌ده گچر زمانمز

دیه مشهور چنکانه شرقیسنی آلدیردیلر. بو قوقمش فصلڭ ختامنده اوغلنه خطابا مظهر چالغیجیلرڭ شو کفته‌سنده‌که لذت مأل کمیکرمه ایشلدی. آلدیغم ذوقدن غشی اولدم. بونلره بشر غروش صاغباش طاغیت دینجه جالغجیلر «افندم الله عمریکزه برکات ویرسون طبیعت نازکانه‌لرینی شمدی آگلادق فیما بعد محظوظیت عالیکزی موجب شیئلر سویلرز حساس ورقیق قلب مبارکلری ممنون اولور علوی روحلری ذوق آلور ظنیله اقدمجه خطاء یاپدیغمز تصدیعلردن طولایی عفو نیاز ایدرز» یوللو نازکانه استهزالر یاپدیلر. بویله مسخره‌لقلر ایله یشاماسنی دها مهم بر رزالتی خاتمه ویرمشدر. — دیملریله «بوندن زیاده‌سی صاغلق، دها نه رزالت متصوردر که

بوکا فائق اولسون» جوابنی ویردیکمده مومی الیهم غایت متأثرانه گوگس کچیره‌رك — لاشه‌نك عفونتی طورده‌جه آرتدیغی کبی بدطینتلکده خباثتی کون کچدکجه کوجلشیر. انجق بیکده برینی آڭلاتدیغمز کپازه‌لکلرینی عدم نجابت، شدت جهالت فقدان تربیه کبی اویله عادی مخلوقلرده کوریلان نواقصه حمل ایدرك، انسانیتله علاقه‌سی اولمیان عارسزلره نفرتله نظر و تباعددن بشقه نه یاپیلور دیو، مقابله‌یه تنزل ایتمیور، عیوقه چیقان سیئاتڭ قزاندیردیغی اکراه عامه‌یی جزای کافی کوره‌رك حدینی بیلدرمك خصوصنه اهمیت ویرمیور ایدك.

انجق کندینه لایق کوروب صوصدیغمز رذائت مسروده‌سنده مضمر نیجه مهم ملعنتلریده وار ایمش. بزم سزه‌مدیکمز بو دقایقی کشفده رجال حکومت کوجلك چکمدی. اولصره‌ده والی اشقوده‌لی زاده حسن پاشا مرحوم ایدی.

وقار اسلامیت، وقایهٔ شرف مأموریت، محافظهٔ ناموس دولت، ادامهٔ شرائط انسانیت کبی فطرت علوی و نجابتدن محروم بو عارسز عادی‌یی، موقهٔ کیف مایشاسنه ترك ایدن پاشای مشار الیهڭ آڭلامق استدیکی بشقه مقصدلر وار ایمش. ملاحظه‌لریده بیوکلکری نسبتنده اولان رجالڭ صبرلرنده‌که حکمت بالاخره ظاهره چیقیور. رزالتده پویان او عارسزڭ نشئهٔ خبیثانه‌سی امیدی کبی امتداد ایده‌مدی. کشفی مشکل ظن ایتدیکی گیزلی ملعنتلرینی حکومت عنعنه‌سیله میدانه چیقاردی. مرقوم مردودڭ بو درجه شمارمسی، سفاهته شقاوته قویوله‌رق اقتداری فوقنده اسرافاتدن چیکنمامسی ،بنیان سلطنتی حفظنا الله تملندن هدم ایچون قازمه صاللایان ارمنی فسادجیلرینڭ اوراق خفیه‌لرینی، باشمدیریته مخصوص رسمی ظرفلر ایچنده کندینه منسوب مأمورین معرفتلریله طاغیتمق کبی خائنلکنه مکافاة، قومیته رئیسلری طرفلرندن بول بول آلتونلر آلمسی ایمش!!! دین و دولتی بر دیناره صاتان بو دنینڭ رسمی ظرفلر ایچنده کیم بیلور نه وقتدنبرو طرف طرف سوق ایده کلدیکی اوراق مضره‌یی والی غیور نهایت اله کچوردی. کمافی السابق قاچیرمق استدیکی بو مفسدتنامه‌لرڭ باشمدیریته مخصوص لفافه‌لری اوزرلرنده‌که اوك کندی مهریله تمغالانمش اولدقدن باشقه درونلرنده دخی «فلان و فلان یرلره محرم صورتده تودیع ایدوب جوابلرینی ینه رسمی ظرف ایله طرفمه گوندیریکز. ترفیعکز ایچون یازدیغم انهالرك ترویجی جهتنه کیدیله‌جکنی نظارتده‌که احبام خصوصی مکتوبلر ایله تبشیر ایتدیلر. ترفیکزه اوغراشدیغم کبی سزده ایشلرمه دقت ایدیکز» مألنده و دست خطیله محرر پوصله‌لرده موجود ایدی. ملعونڭ شو حال و جسارتنه حیران قالان مجلس ادارهٔ ولایت هیئتی همان

بر مضبطه تنظیم و اوراق معهوده‌لر ایله معاً باب عالی‌یه تقدیم ایتدیلر. فقط هر خائنك بر غافل حامیسیده بولنیور.

بو بابده که اسرار آڭلاشیله‌میور. منافق مرقوم سیواسده باشمدیر ایکن یاپدیغی یالتاقلقلره قاپیلان والی خلیل رفعت پاشانك بو صره‌ده مقام صدارتده بولنمسی امدادینه یتشدی. اعدامی فرض بو دین و دولت دشمنی ملعونی صدر مشار الیه صاحب چیقوب حلبدن اطنه‌یه تحویلی ایله اکتفا اولنمسی لزومنی اکیداً سویلیه‌رك مسئله‌یی اورت باصدیر ایتمشدر. خائنلره مرحمت غیر جائز ایدوکنی بیله‌میان خلیل رفعت پاشا او مهم کاغدلری گوزدن نهان ایتدیسه مجلس ادارهٔ ولایتده‌که قیودات رسمیه‌یی بوزه‌میه‌جغندن خیانت مسروده‌یی آڭلامق هر نه وقت آرزو اولنور ایسه بلا مزاحم میدانه چیقار — سوزلرینی اسفلنه اسفلنه آڭلاتدیلر. بویله دولت و پادشاه دشمنی دینسزلری صحابت و استخدامده معنا نه ایدوگی بیلنه‌میور. براز هوا آلمق ایچون چیقمش ایکن بولوشدیغم ذوات ایله یاپیلان مصاحبه نهایت بویله یوره‌کلره حرارت ویرر خبرلره منجر اولنجه حسب الحمیه پر آتش کسیلوب آرامسز قالمادیغمدن یکدیکریمزله وداعلاشه‌رق محللرمزه طاغلدق.

صباحلین حلبدن قالقوب اسکندرون اوزری بحراً مرسینه کچدیکمده والده‌یی اطنه‌یه براقه‌رق سلفکه‌یه آتلادم. ازمنهٔ قدیمه‌ده «سلفقیه تراخیا» نامیله معروف سلفکه مرسینك التمش سکز کیلومترو جنوب غربیسنده و کوك صو نهرینك ساحل یمیننده و طاغ اتکنده واقع ایکی بیك بشیوز نفوسلی مختصر بر لوا مرکزیدر.

سلفکه‌نك شمدیکی موقعی سلفقیان دورنده یعنی قبل المیلاد اوچیوز اون برده عظیم بر کوفیز اولوب قصبه‌یه ناظر تپه اوزرنده‌که قلعه، لیمانه حاکم ایدوکی خرابه‌لرك کاملاً بایرلرده بولنمسندن دخی اڭلاشیلیور. اوگندن گچن کوك صو نهرینك مجراسی بویوندن گتوردیکی قوملر، بحرسفیدك چکلمك طبیعتنی یاریم ایتمکله طولی قصبه‌دن منصبنه دگین اون آلتی کیلومترو سوران اووه اخیراً حصوله کلدیکی شبهه‌سزدر. قرون اولا محاربه‌لرنده‌که شدت و وحشتلری اثبات ایدن سلفکه خرابه‌لرینك قسم اعظمی مرسین جهتنه دوشن طریق اوزرنده‌در.

بویولك وسطنده و پاشا تربه‌سی دینلان محلده‌که «قوریقوس» شهر قدیمنك اورته‌لغی طوتان انقاضی، اوخونریزلکاری نظرلرده تجسم ایتدیریور.

الآن «قیز قلعه‌سی» دینلان «غورغوس» قلعهٔ قدیمه‌سیده خرابهٔ مذکوره‌نك قارشوسنده قیالق بر اطه اوزرنده‌در. «لیموس» صوینی بو قلعه‌ده‌که عظیم صهریجه

دوکوب کمیلرہ سهولتله طاغیتمق ایچون دیرہدن دیرہیہ آنلار مرتفع و متسلسل طاش کوپریلر یاپەرق نهری اوزرندن گچورملرینە باقیلور ایسە اولعصردہ صو ترازوسی مجهول ایدوکی مستبان اولییور.

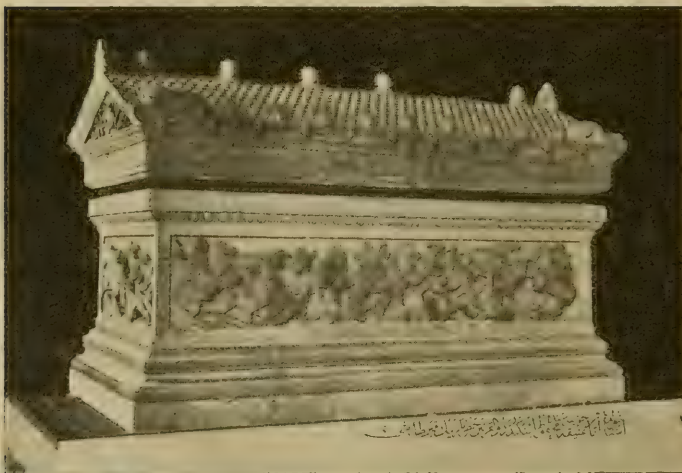
سلفکەدن طلوع شمسله یولە چیقوب بعد الظهر کوك بلاکە یتشدم. بوراسی سلفکەنك اوتوز کیلومترو جنوب غربیسندە صویی بول هواسی لطیف باغ و باغجەسی چوق یشیل بر وادیدر. سلفکە اغنیاسی یاز کونلری بورایە کوچوب ایلول نهایتنە دکین قالدقلرندن هر باغدہ برر صیفیە واردر. «کوك بلاك» دہ بر کیجە قالوب صباحلین حرکتلە نصف النهاردہ اریك دیرەسنە وبعد الغروب ارمناکە یتشدم. قارون کبی قصر زمینە کچن بو کون کورمز قوز دیرەدن ارمناکە، بش ساعت دیکەسنە چیقمق، چکیلور دردلردن دگلدر.

سلفکە ایلە میانەسی یکرمی بش ساعت سوران ارمناك بوغا سلسلەسنك شاهقەسندە ویوز یکرمی مترو مرتفع قورقنج بر اوچورومددر. هواسی لطیف، صویی صاغلام موقعنك منظرەسی دلکشا و هر طرفی باغ و باغجە ایسەدہ ایکی کشینك یان یانە کچمسی مشکل سوقاقلرندہ، دکل انسان، شیطان بیلە دگنکلە گزەمز. بایرلری قاپلایان باغ و باغجەلرندن انسانك قضاء آیاغی قایسە، چقورلغی بش ساعت سوران وادیء عظیم قعرندہ جاری گوك صو نهرینە بر لحظەدہ اینر. انتظامسزلغی شوراعنە شبیە منازلندەکە منظرۀ خارجیەدہ قسوت انکیزدر. سکنەسی درت بیك تخمین ایدیلیور. گزلماز بریماجە یایشدیریلان بو بیچیمسز بلدەیە ورودمك اوچنجی گونی یولە چیقوب ارہ یاتە قرەمانە یتشدم. نهایتی گورولماز منبت بر اووەنك وسطندہ صویی بول، هر طرفی باغلق و آغاجلق، منازل و شوارعی منتظم ومعمور، نفوسی سکز بیك رادەسندہ اولان قرەماندہ بر کیجە قالوب علی الصباح یولە چیقەرق عربە ایلە بر گوندہ قونیەیە اولاشدم. آناطولیدەکە ولایاتك مهملرندن معدود قونیە، نامی ایلە بنام نامتناهی اووەنك کنارندہ قرق درت بیك نفوسلی بیوك بر شهردر. قونیە کبی برکتلی واوجوزلق مملکت آز بولنور. مثنوی شریفندەکە «سك وفا دارد زن ندارد وفا» کلام حکمت بیاننی اولا اعتراض اخیراً بالتجربە تقدیر ایتدیکم مولانا جلال الدین رومی قدس الله سرہ العالی حضرتلرینك مرقد مبارکلرینی بعد الزیارة همان شمندوفرە بینەرك اسکی شهر اوزری بلا توقف درسعادتە گچدم. اسکیشهرہ کیجەلین کیریلوب قبل الفجر ینە یولە چیقلدیغی جهتلە منتظم استاسیوندن باشقە هیچ بر یرینی کورەمدم. قونیە ایلە درسعادت ارەسی درتیوز اللی کیلومترودر.

درسعادته ورودمك ايكنجى كونى ارمنيلرڭ بانق عثمانى يه باصمق كبى بغاوت و حماقتلرى اشيدلدى. فرلداقجى انكليزلرڭ منافعنى كويا تأمين ايچون كندى قانئه صوصامش بو بر آووج قومڭ ياپدقلرى دنائت و نانكورلكى هر كس حيرتده قالدى.

دولت عثمانيه‌دن كورديكلرى بونجه الطاف و عناياتى تقدير ايده‌ميان بو بدطينت قومڭ چيقارديغى اشقيايى تأديب و دردست ايچون مركز خلافتڭ اسواقنده ليل و نهار دائر سوارى وپياده آلايلرى ايله ژاندارمه، پوليس، افراد شجاعت نهادندن يول بولوب كچمك كوچلشمش ايدى. بو جهتله هيچ بر يره چيقميوب نه وقت روحم صيقيليور ايسه تلغراف نظارتى دائرهٔ جليله‌سنڭ بولنديغى كولخانه بغچه‌سيله سراى بورونى طولاشمغه اعتياد ايدينديكمدن جوارنده‌كه موزهٔ همايونى تماشايه صيق صيق كيتمكه باشلادم.

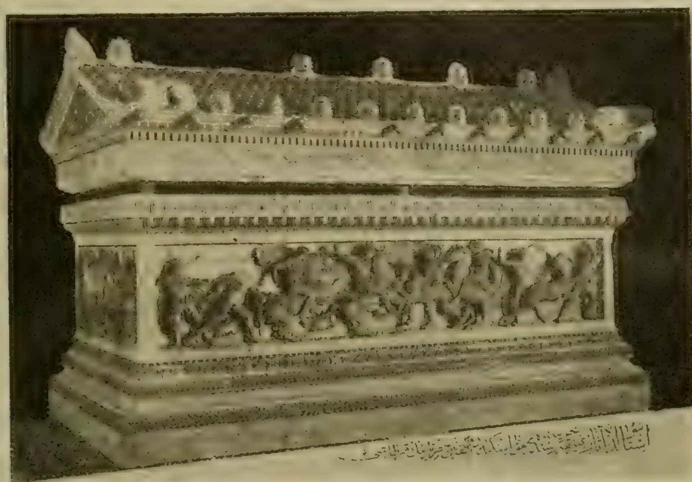
سايهٔ انتظامواىهٔ حضرت خلافتپناهيده تكملى درجهٔ قصوايه واصل اولان موزهٔ همايونده‌كه آثار قيمتدار تعداد ايله توكنمز. ادوار سالفه‌نڭ معرفت و ترقيسنى آكلايوب عصر حاضرده جلوه‌كر اولان هنر و صنايعڭ طرز تكاملنى تدقيق ايلمك مقصد معارف پروريسيله مؤسس بو مشهر عرفانده مالا مال آثار عتيقه و مصنعه، و تصاوير حيرت افزاى قديمه‌نڭ مهملرندن بريسيده اسكندر كبيرڭ سنڭ مزاريدر.

قبر اسكندرڭ بياض مرمردن معمول مصنع صندقچه‌سى

درسعادته بو اوچنجى اوغرايشمده ناظر حسن عالى بك ارتحال ايتمش، يرينه بوشناق حسين حسيب يادكارى كچمش وحتى مجلس رئيسى رشاد بك ايله اكثرى اعضالرده دكيشمشلر ايدى. حلب بحثنده ملعنتلرى تصريح قلنان جبليتسز بدرى اوراد اطنه‌يه قوغولمش ايكن صدر اعظم خليل رفعت پاشانڭ محرمسازى حاجى اغايه ويرديكى هداياى كرانبها سايه‌سنده پوسته مديريتى وكالتله درسعادته آلديريله‌رق بر

قاچگون صکره‌ده تلغراف نظارتی محاسبه‌جیلکنه تعیین و تلطیف قلندیغی حیرتله مشهودم اولمشدر. قوجه بر وزیر امی و مرتشی خدمه‌سنڭ آغزینه باقه‌رق بویله حامیٔ رزیل اولدیغنی شوکتمآب افندمزه عرض ایدن بولنمدیغی و دها طوغریسی هر کس اتابك زاده جاویدڭ شرندن چکندیکی صره‌ده سلیمان نه یاپسون.

موزهٔ همایونده محفوظ آثار عتیقه‌نڭ اهملرندن صاییلان صندقهٔ مذکوره‌نڭ دیگر یوزی

بونجه بندکان صداقتنشان حضرت خلافت پناهی اویقوده دکل یا مجرد بکلدکاری بر فرصت اوله‌جقدر ملاحظه‌سیله مرقومڭ خبائثندن بحث ایتمیوب صوصدم. ناجنسلرڭ النه فرصت کچینجه فرعون کسیله گلدکلری معلومدر. اشته بو صنف مکروهده ممتاز بدریده حسین حسیب گبی تیمار خانه قاچغینی نادان و بی بهره ناظرڭ آی باشنی بکله‌مکدن بشقه بر شیٔ دوشونمدیکنی گوروب اداره‌یی صاحبسز میدانی بوش بوله‌رق محاسبه‌جیلك ایله مجلس ادارهٔ نظارت هیئتی عدادینه داخل اولنجه باشی گوگه ایرمش راست گلانی طالامغه باشلامش ایدی. آزدقجه آزان بوکلب عقور اقتدارسز ناظرڭ عقل کهیاسی کسلدیگی، اولانجه اموری النه آلدیغی جهتله دردمی کیمسه‌یه آکلاته‌میه‌رق ایکی یوز آلتمش غروش تنزیل معاشله دراج مدیرلکنی قبولده مضطر قالدم.

حکومت سنیه‌نڭ قوهٔ قاهره‌سنه مقاومت امکانسز ایدوگنی پك آجی تجربه‌لر ایله آگلایان ارمنی فسادجیلرینڭ دلیکدن دلیکه قاچدقلری صره‌ده اڭ شریر معاونلری بولندیغی حلب بحثنده تصریح قلنان بدرینڭ بالعکس مقاملره اصعاد اولندیغی مکافاتلر گوردیگی بو قاریشق گونلرده درسعادتدن دراجه متوجهاً حرکت ایتدم.

ازمیره یتشدیکمده بشقه واپوره اقطارمه ایوب طوغرو مرسینه کیدرك اطنه‌ده بولنان والده‌می آلدقدنصکره عودتله بحراً سلانیکه گچدم. بو اثناده یونان حدودینه کمال گرمی ایله سوق اولنان عساکر شاهانه ایله مهمات حربیه‌یی لیل و نهار نقل‌ایتمکدن کوز آچه‌میان شمندوفر اداره‌سی کیمسه‌یه بیلت ویرمدیکندن ینه واپوره راکباً کرید جزیره‌سنك قندیه، رتمو، حانیه اسکله‌لرینه اوغرایه‌رق پیره، قورفو، آولونیه اوزری دراجه یتشدم.

آوروپای عثمانی‌یی غرباً تحدید ایدن آدریاتیق دکزی ساحلنده‌که قصبه‌لرمزك أوسع و اجملی اولان دراج واسع بر کورفزك منتهای شمال غربیسنده واقع قیالق بر برون اوزرینه مؤسسدر. ایلیریا یعنی قدیم تربسته حکمدارلرندن «اپیدامیوس» طرفندن تأسیس اولندیغی حالده خلفی «دیراخیوس» زماننده توسیع و تزیین قلندیغی ایچون «دیراخیوم» نامنی آلوب شمدی سویلانیلان دراج اسمی آندن مأخوذ ایدوگی و یاخود یونانیجه مخاطره‌لی معناسنه گلان «اپیدامیوس» و صحرتین دیمك اولان «دیراخیون» کلمه‌لرندن آلندیغی کتب تواریخده مشکوکاً مذکور بولنمغله اهالیء محلیه‌دن بو خصوصه دائر اشیتدیکم مهم بر خبری بر وجه آتی عرض و علاوه اقتضا ایتدی.

دراجه «دورس» تعبیر ایدن آرناوودلرك افاده‌لرینه باقیلور ایسه مملکتك مبنی بولندیغی شبه جزیره قبل المیلاد و قوعبولان شدتلی بر زلزله عقبنجه قعر دریایه باطوب گوزدن نهان اولمش و یاریم عصر صکره هیئت سابقه‌سیله میدانه چیقدیغنده اوزرینه کیتمکه کیمسه جسارت ایده‌مدیکندن سنه‌لرجه حالی قالمش و بالآخره دراجو اسمنده بر چنکانه، قبیله‌سی ایله بلا خوف گیدوب مسکن طوتمشدر.

اجناس سائره ایسه بونلرك و رودندن چوق زمان صکره گلوب یرلشدکلرندن طائفهٔ مرقومه‌نك رئیسلری اسمنه نسبة وقبیله ویریلان «دراجو» عنواننی دگیشدیرمامشلردر آوروپالیلرك دخی «دراج» یرینه «دراجو» دیملری حکایه‌یی ضمناً تصدیق ایدییور دراجه مواصلتمده متصرف محرم بك ایدی. بو ذاتك بر سنه صکره ایسکه تحویلنده عرب زاده رضا پاشا کلمش ایدی.

ذوات مشار الیهك هر ایکیسیده بشوش، خلوق، ملتفت، مجلس آرا، و کار آشنا ایدیلر. مأمورینندن تحریرات مدیری کاظم بك (۱) مجلس اداره باشکاتبی اسماعیل افندی (۲)، محاسبه‌جی بروسه‌لی رضا افندی، قاضی علی افندی، مدعی عمومی معاونی

(۱) تیران بکلرندن (۲) معتبران محلیه‌دن

داوود افندی (١) جزا رئیسی اسماعیل (٢) دیون عمومیه ناظری علی بك (٣) ایله بلدیه رئیسی سلیمان اغا (٤) مجلس اداره اعضاسندن سلیمان اغا (٥) بلدیه اعضاسندن حاجی احمد اغا (٦) بلدیه طبیبی نقی افندی (٧) رسومات مدیری زینل افندی (٨) وجودلریله افتخار اولنور نجیب ادیب دها بر چوق ذواتك شرف ویردكلری دراجه تحویلمدن طولایی كندمی بختیار عد ایلدم.

قلعه داخلنده كه تلغرافخانه مشرف خراب اولمسندن طولایی اغنیاء محلهدن تورقهنك لب دریایه یاپدیغی عالی كارگیر خانهنك ایكنجی قاتنك نصفی كیرالانوب ماكنهلری اورایه نقل اولنمش بولدم. اخیراً استحصال قلنان مساعده اوزرینه سایهٔ عمرانوایهٔ حضرت پاشاهیده قلعهنك بیوك دروازهسی اوزرینه ایكی طبقهلی مكمل و عالی بر تلغراف خانه یاپدیروب ادارهیی كرا كوشهلرندن قوتارمغه موفق اولدم. رسمی بر دائرهنك مدت مدیده كرا خانهلرده قالمسنده كه چیركینلكدن بشقه طوتیلان منزلك اقسام سائرهسنده آوستریا دولتیله یونان حكومتنك قونسلوسلری دخی مستأجراً مقیم بولندقلرندن مومی الیهمك ایام معینهده چكدكلری باندیرهلر مخابره اوطهسنك بالقوننه دگین صارقدقلری جهتله، فوقنه تصادفاً اجنبی بایراغی دیكیلان بو موقعده ایفای مأموریت ملاحظهمه موافق دوشمیور ایدی. مسئلهٔ مسرودهیی مرجعمه آگلادوب تلغرافخانهیی یاپدیرمق امرینی استحصال. ایدینجهیه دگین جانم چیقمشدر. دراج مختصر بر بلده اولمقله برابر تجارتنك ایشلكلگی سایهسنده اپیجه عالی بنالر میدانه گلمشدر.

قوصوه والیسی حافظ محمد پاشا متصرف ایكن ساحل بحری تزیین ایدن بلدیه باغچهسی جوارینه كاركیر اولهرق یاپدیریلان دائرهٔ حكومت دگل اوالرده ولایت مركزلرنده بیله آز بولنور مبانیٔ عالیهٔ امیریهدندر. ابو الفتح و المغازی سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك وزرای بنامندن قریم فاتحی كدیكی احمد پاشا مرحوم سكز یوز سكسان آلتی تاریخ هجریسنده اولونیهیی ضبط و حتی ایتالیا شبه جزیرهسنده كه اوترانته ایله دها بر قاچ قلاعی فتح ایتدكدنصكره دراجی محاصرهیه آلدیغنده شهید دوشمكله قبری شرامپول خارجنده واقع چمنستان وسیع اورتهسندهدر. دین و دولتنه خدمات مبرورهسی سبق ایدن بویله بر وزیر روشنضمیرك ادرنهده حمامده اعدام ایدلدلدیكنی بلا تدقیق یازانلره — بو اسناد آوروپالیلرك قیودات بدخواهانهلرندن اقتباس ایده كلدیكگز اراجیف و اكاذیك اشنعیدر — جوابنی ویروب انتباهلرینی جلب ایدرم.

(١) اركان حرب قائمقامی مناسترلی مشهور عثمان ثنائی بكك برادریدر. (٢ و ٣) معهود بدرینك نه جنس اولدیغنی بیلور همشهریلرندندرلر. (٤) تیران بكلرندن مشهور حاجی بشیر اغا نسلندن (٥ و ٦) بوسنه مهاجرلرندن اولوب برادردرلر. (٧) یانیه نجباسندن. (٨) پودغوریچه مهاجرلرندن و نجبادن.

دراجەنڭ مبنی بولندیغی شبه جزیرەیی، شمالاً مربوط اولدیغی قرەدن قطع ایدرك اطه حالنه صوقمق ایچون امم ماضیه طرفلرندن آچیلان قنال بالاخره خاك وخاشاك ایله طولمغله بطاقلق کسیلان موقعندن شمدی کلیتلو طوز چیقارلمقدەدر.

لیمانڭ شرقنه دوشان قوایه ساحلنده دخی زنگین بر مملحه موجود اولوب ایشلدلمکدەدر. دراجده بولندیغم صرەده حسب الجواریه قوایه، شیاق، تیران، اقچه حصار قصبەلرینی دخی گیدوب گوردم. غربدن شرقه ممتد عظیم و منبت بر اوودەنڭ ساحله قریب محلنده واقع قوایه تجارتی دوشکون بر قصبەدر. کذا گنیش ومنبت اوودەسی بتون طاغلری بایرلری اورمان ایله مستور لطیف براوودەنڭ کنارینه، هجرتڭ بیڭ یکرمی یدی تاریخنده امرای محلیەدن سلیمان بك مرحومڭ تأسیس ایلدیکی تیران، آرناوودلقده موجود بیوك شهرلرڭ مختصری اولمقله برابر من کل الوجوه اکملیدر. مقدونیه بکلرینڭ مقری بولندیغندن منازل عالیەسی چوقدر. هر طرفی زمرد کبی یشیل، سوقاقلری واسع و منتظم بو دلنشین شهرڭ نفوسی یکرمی بیکه یقین اولوب تجارتیده بولندەدر. کتن کوملکلرڭ اڭ اعلاسی بوراده چیقیور. هندستانده که میملرڭ تکملنه چالیشدقلری قیافت اصلیەلرینه موافق و آنلرجه نادیده اولان بوگوملکلر هنده سوق ایدلسه ملیونلرجه سوریلور. دراجەنڭ درت ساعت شمالنده واقع شیاق قصبەسی پودغوریجه واولکون مهاجرلرینڭ یاریم عصر ظرفنده تأسیس ایلدکلری یڭی بر بلده اولمغله عمرانی هنوز یولنه کیرەمامشدر. بو جدید قصبه ایشم اورماننك غرب کوشەسنده و تیران یولی اوزرنده منبت و صولق براوودەده بولنیور. دین اسلامڭ آرناوودلغه دخولندن یعنی دولت عثمانیەنڭ آوروپا قطعەسنه بایبلمسندن اقدم اقچه حصاری مرکز اتخاذ ایدینان «یان قاستریون» ڭ اوغلی عاصی اسکندری تأدیب ایچون قرق سنه سوران حربلرده اردوی همایونڭ براقدیغی شهدا، بو جبلڭ اتکنده مدفون خاك غفراندرلر. «کل نفس ذائقة الموت» مداول منیفنجه نهایتی هر حالده اولوم اولان شو فانی دنیاده مرتبۀ شهادته واصل اولمق نعمتنه مظهریتله بختیار اخوان دینڭ سعادتله یاتدقلری او مقبرۀ مبارکه یشیل اورمان ایچندەدر. اقچه حصارده خان واوتل بیتوتت غربایه مخصوص مبانی بولنمدیغندن قائممقام شریف بکده بر گیجه مهمان قالوب دراجه عودت ایتدم.

صربستانده واقع و معهود غلچائی قبیلەسنه جولانگاه کسیلان نیش طاغلرندە که مغارەلرده اباعن جد اوقاتگذار پدری طاولجی علینڭ ایلك بهارده قوردیغی پارچەلانمش قیل چادر آلتنده طاسارلادیغی ماشه، کورەك، ایصقره، و اوکوز نعلنی مادریله برابر

محلاتده صاتدیغی وقت زورناجی پوقـه محمود دیو معروف اولان تلغراف نظارتی محاسبه‌جیسی بدرینڭ شو ماسبق حالنی دراج دیون عمومیه ناظری علی بکله جزا رئیسی اسماعیل افندیدن (١) آڭلایوب ایجاب ایدنلره آڭلاتمق استدیکمده نظارته قارشو زباندرازلقده بولندڭ دیو برای خاطر عزل ایتدیلر.

قاضیلرڭ مدت شرعیه‌لری کبی بوراده دخی ایکی سنه‌دن زیاده مأموریت ویرمکه میدان و امکان براقمیان نظارتڭ ظلمیله معزولاً یوله چیقوب اولونیه، سراندوز، قورفو، پیره اوزری یونان حکومتنڭ مرکزی اولان آتنه‌یه کله‌رك بر قاچ کون استراحتدن صڭره درسعادته دوندم. نامی ایله بنام واسع بر کورفزڭ غربنه و هر طرفی زیتون آغاجلریله مستور یشیل تپه‌نڭ کوکسنه مؤسس و ساحل بحردن یکرمی دقیقه ارەلی آولونیه‌نڭ لیمانی ایشلك تجارتی مهم نفوسی یدی بیڭ راده‌سنده، لطیف و معمور بر قصبه‌در. یانیه شهرینڭ باشلوجه اسکله‌سی اولدیغی حالده هنوز توسع ایده‌میان سراندوز اوچ بش خانه‌دن عبارت و موقعی سنگستان خراب بر قریه‌در.

(بلاد یونانیه)

« قورفو »

یونان حکومتنه ملحق جزائر سبعه‌نڭ اعظمی صاییلان قورفو، اوترانته بوغازینڭ خارجنده و شرقاً مقابلنده‌که سراندوزڭ یاریم ساعت بعدنده واقع و نامی ایله بنام منبت بر اطه‌نڭ مرکزی یکرمی بشبیڭ نفوسلی و غایت معمور بر شهردر. امین و مستحکم اولان لیمانی ادریاتیق دڭزنده طولاشان واپورلرڭ اوغراغی بولنمغله تجارتی ایشلکدر. لطیف میناسنڭ اطراف ثلاثه‌سنه یاپیلان منتظم ریختمه اوفق واپورلر وردا بوردایه یناشیورلر. بو برکتلی گوزل اطه فرانسه و انگلتره دولتلری اللرنده والندیغی صرەده وجوده گلان عالی بنالر ریختیم بوییله داخلده‌که اسپیناده میدان و سیعنڭ اطرافنی محیطدرلر. هر طرفی آغاجلق میدان مذکورڭ اب دریایه دوشان کوشه‌سنده ونان قرالنه مخصوص مختصر بر صیفیه دخی واردر. هواسی صویی صاغلام هر طرفی گل گلستان اولان لطیف قورفونڭ تپه‌لری بایرلری زیتون، وادیلری پورتقال ولیمون، اغاجلریله مستور اولوب منبت اووه‌لرنده هر درلو حبوبات یتشمکده‌در. بلاد یونانیه‌نڭ تسالیادن صڭره منبت یری یالکز بو اطه‌دن عبارتدر.

---

(١) ذوات موما الیهم نیشانلی اولمغله بدرینڭ اوائل حالنه، ونسل ناپاکنه بحق واقفدرلر.

(پیره)

آتنه‌نڭ آسكله‌سی اولان پیره بوری بری ایچنده امین ایكی لیمانه مالكدر. حالت طبیعیه‌سنده قالان طیشی لیمانه هنوز ال طوقونمامش و اطرافنده ابنیه و آبادی یوق ایسه‌ده ایچ میناڭ جهات ثلاثه‌سی قورفو بندری گبی صورت منتظمه‌ده ترمیم ایدیلرك بویدن بویه یاپیلان ریختمك اوزری رسمی و غیر رسمی بنالر ایله طولدیرلمشدر.

صاغ طرفی یعنی بلدیه دائره‌سیله طیشی لیمانه مربوط آغزینه مبنی استحكام اره‌سنده‌كه مواقعی بگلك ترسانه اتخاذ قلنان بو طار میناڭ، رسومات و فنار اداره‌لری خذاسنه دوشان صول طرفنی دخی یونان گمیلری قاپلادقلرندن، سفائن تجاریه، زرهلیلرك یاتدقلری یره دگین بناشدقلری حالده بنه صیغیشه‌مدقلری جهتله خارجده‌كه خالی كورفزی تعمیر ایدرك بونی عسكری بر لیمان هیئتنه صوقمق استیورلر ایسه‌ده سكنه‌سی یگرمی بیڭ نفوسدن عبارت، و اخراجاتی مفقود دینه‌جك درجه‌ده محدود مختصر بر بلده‌نڭ اورالره دگین یاپیله بیلمسی عدیم الامكاندر. مبانیء موجوده علی العموم كارگیر و قسماً منتظم جاده‌لر كاملاً واسع و مستقیمدر. قصبه‌نڭ تفرجگاهی دولت عثمانیه دورندن قالمه پاشا لیمانی اوزرنده‌كه میدان ایله اسكله‌ده‌كه ریختمك بلدیه دائره‌سی جهتنه دوشان قسمی اولوب گزیله‌جك بشقه یری یوقدر. مبنی بولندیغی صرت اوزرنده‌كه طوغری یولدن مرور ایدوب غیریسی مفقود ایكن اسواق سائره‌یه قول آتمیان و ایسلیمله متحرك ترامواىی، یدی كیلومترو بعدنده واقع آتنه‌یه دگین كیتدیگی كبی بو میانه‌ده چفته خطلی بر شمندوفر دخی واردر.

(آتنه)

پیره‌دن ابتدار ایدن اوفق و قومسال بر اووه‌نڭ شرقاً منتهاسنده، اطرافی اوتسز آغاجسز تپه‌لر ایله محاط و بعض یرلرنده جزئی میل گوریلور دوز بر موقعده، مؤسس آتنه شهری یونان قدیم مدنیتنڭ وقتیله مقری اولدیغی كبی حكومت حاضره‌نڭ دخی مركز كرسیسیدر. سكنه‌سی اوتوز بیڭ نفوسدن عبارت و مختصر ایسه‌ده علی العموم كارگیر و حتی اكثریسی رخام خامدن یاپیلان مبانی و منازلی جمیل المنظره، شوارعی واسع و مستقیم، میدانلری مزین و منتظمدر. یونان طوپراغنده بوندن جسیم و معمور شهر یوقدر. تجارتنده ایشلكلك گوره‌مدم. بو خصوصی

حاليله متناسب و محدوددر. شهرڭ ممتاز ميدانى قرال سراينڭ اوگنده‌كه عرصه‌در.

بونڭ قسم سفلاسنه ياپيلان بلديه باغچه‌سنه ناظر و بناسى عالى ايكى باب مزين غازينوواردر. انتخابات زماننده طوپلانان پاتيرديجيلر ايكى قسمه آيريله‌رق هر فرقه بوغازينولردن بريسنه اوتوروب شماتتلرينى عيوقه چيقاريرلر ايمش. شهرڭ گزيده مسيره‌سى سراى قرالى قربنده‌كه قورونڭ غرباً منتهاسنده وساحل بحرده واقع «فالوره» تعبير ايتدكلرى محل بى نظيردر. سكنۀ شهرڭ صفا پرستانى بعد العصر بو موقع لطيفه فوج فوج كلوب نصف الليله دگين هوا آلييورلر. ساحلى صيغ دريانڭ ايچروسنه طوغرو اوزاديله‌رق اوزرنده ناسڭ طولاشمسى تنفسى ايچون گنيش بر اخشاب اسكله ياپمشلردر. مقابلنده متعدد غازينولر، منتظم لوقانطه‌لر، سوسلى چاى خانه‌لر واردر. او يونجيلرى يرليدن بر باب ياز تياتروسى دخى بولنمغله هر كيجه لعبيات اجرا اولنيور. آلمانيا ايله فرانسه‌نڭ ميلادى بيڭ سكز يوز يتمش برده ياپدقلرى حربى تجسم ايتديران تصاوير خارقه‌يى حاوى „ پانوراما “ نام مدور بنا ايله موزه بو موقع قربنده‌در. آثار عتيقه‌سى „ آقروپول “ تعبير ايدكلرى تپه اوزرنده‌كه « پارتنون » معبد قديمنڭ ميدانده قلان مرمر ستونلرى ايله كذا بو تپه‌نڭ اتكندن دوزلگنه طوغرو منتهى و طاش ديركلر اوستنده معلق، گويرپمسى طريق و تارلالر ايچنده مشهور „ ارخيتون “ تياتروسنڭ ديكيلى طوران عمودلريدر، برر مترو مربعنده كسيلان رخام خام يكديكرينه امتزاج ايتديريله‌رك وجوده كتوريلان بو ستونلرده‌كه نقوشات بر سياقده اولوب بشقه صنعت و زينت كوستريله‌مامشدر.

مدور و بعضيلرى مربع اوله‌رق يوكسلدكجه بالتدريج اينجه‌لشان مذكور عمودلرڭ بنيه‌لرى آشاغيدن يوقارويه منتهى اويمه ستونلر ايلر دائراً مادار تزيين قلنوب تپه‌لرينه قونيلان درت كوشه و ياخود طوپارلاق باشلقلره قبارتمه نقشلر ياپيلمش ايسه‌ده بونلرده بر سياقده‌در „ اقروپول “ ده‌كه ستونلرڭ بر قاچى دوريلوب اولاملرى آيرلمش وهر پارچه‌يى داخلاً يكديكرينه طوتديران دميركنتلر ميدانه چيقمشدر. ميلاددن بيڭ بشيوز آلتى سنه اقدم بو حواليه گلان مصر مهاجرلرينڭ رئيسى شيكروب طرفندن ايلك دفعه آقروپول تپه‌سنه انشا قلنان شهر مهاجرين مرقومه‌نڭ اسكى وطنلرى اسميله كفرالزيات تسميه قلنمش ايكن (١) يونانيلر „ كقروپيا “ يه بعده « آقروپول » يه چويرمشلردر.

---

(١) مهاجرين مرقومه مصرڭ طنطا مديريته تابع كفر الزيات قصبه‌سى ايله حواليسندن ورئيسلرى شيكروب بو بلده‌يه تابع صالحجى قريه‌سندندر.

دها صکره بو تپه‌یه یاپیلان معبده قویدقلری عقل آلهه‌سی «آتنه» یعنی زهره نام صنملرینڭ آدینی شهره اطلاق ایتمشلردر.

بلاد یونانیه‌نڭ اقسام سائره‌سی کبی درتیوز سنه حکممز آلتنده قلان آتنه‌ده الحالة هذه بر نفر اسلام قالمیوب وقتیله جمله‌سی هجرت ایتمش بولندقلرندن استاسیون قربنده‌که مصطفی آغا جامعشریفی خالی و خرابدر. پیره‌ده نازل اولدیغم مقدونیا اوتلنڭ مستأجری ترکجه بیلدیگی جهتله بشقه یره نقل ایتمیوب آتنه‌یه هرگون گیدر نصف اللیلده اوله‌ده ینه گیرو کلور ایدم. زیرا شمندوفر هر یاریم ساعتده برآمد و شد ایتمکده‌در. شاید عربه ایله‌ده کیدلسه بر دراخمی آلییورلر.

(بلاد یونانیه‌نڭ احوال عمومیه‌سی)

بلقان شبه جزیره‌سنڭ جزء جنوبیسنده واقع شمالی ممالك محروسهٔ شاهانه، شرقی اطه‌لر دڭزی، جنوب و غربی بحر سفید ایله محاط، وسعتی تربیعاً یتمش بیڭ کیلومترو یعنی طرابلس غرب ولایت جلیله‌سنڭ انجق سکزده بری رادهسنده، سکنه‌سی بر بچق ملیوندن عبارت اولان بلاد یونانیه‌ده هر کیلومترویه اوتوز آلتی آدم اصابت ایدییور.

نفوس مذکوره‌نڭ یگرمی بشبیگی تسالیاده متمکن اسلاملر اولوب گیرو قلانی عیسویدر. قوای عسکریه‌سی حضریده یگرمی درت بیڭ اولوب سفر برلك حالنده یتمش بیگدن زیاده چیقاره‌میور. سفائن حربیه‌سیده یالکز اوچ گمی و بر قاچ طورپیدودن عبارتدر. واردات سنویه‌سی اوچ ملیون لیرا، مصارفاتی دها زیاده اولمغله مضایقه‌سی صوگدرجه‌ده‌در. بیڭ سکز یوز طقسان اوچ سنهٔ میلادیه‌سنده دائنلره بر شیء ویره‌میوب اعلان افلاسی ایتمکله امور مالیه‌سی دول معظمه‌جه مراقبه‌یه آلنمشدر. دیونی طقوز یوز ملیون فرانقه یعنی اوتوز آلتی ملیون انکلیز لیراسنه بالغ اولییور. ملکنڭ وسعتی، ارضنڭ قوهٔ انباتیه و ثروت طبیعیه‌سی، تبعه‌سنڭ دڭزدن طوز و سونکر چیقارمقدن بشقه معرفتی اولمیان بر حکومت صغیره ایچون مبلغ مذبور اودانیلور بورج دگلدر. آتنه و پیره‌ده فرق ایکی کون استراحتدن صکره نمسه واپورینه راکباً درسعادته دوندم.

جناب حقڭ لطف وکرمی سایه‌سنده یوز آقلغیله درسعادته ورودمی خبر آلان غدار بدری «الخائن خائف» مدلولنجه بر خسته‌لق بهانه ایدرك خانه‌سندن یگرمی

گون خارجه چیقمیوب گیرلندی. قانون منیفڭ قنغی فقره‌سنه توفیقاً عزل ایدلدیگمی استفسار ایچون دائرهٔ رسمیه‌ده نزدینه گیتدیگمده ناظر بنی کورینجه: «ها! !... سلیمان افندی گلدیگزمی؟ واه زواللی، برای خاطر بویله ظلماً عزلگی بن اصلا راضی اولمدیغمی الله بیلور، بدری بك بعض اعضالردن اصرار و التماس ایله امضا طوپلامش، بنم رأی و موافقتم منضم دگلدر. استر ایسه‌ڭ قراری گوسترسونلر» سوزینی صرف ایتدی.

قوجه بر ناظر قانون دائره‌سنده اولان امرینی یوروته‌مدیگنی صیقیلمه‌رق علناً سویلر، و بویله اظهار عجز ایلر ایسه سکوتدن بشقه نه یاپیلور. بدری اعضالردن آغلیه‌رق امضا دیلندی ایسه استدیگنی احیا استمدیگنی امحا ایله مأذون اولمدی. شوکتمآب افندمزڭ باب مرحمتلری مظلوملره مفتوحدر جوابنی ویروب چکلدم.

مظلوملرڭ فریاد و استمدادینه امداد رسان اولمغی اقدم لذائذ حیات عدایدن پادشاه فاروقجاه افندمز حضرتلرینڭ حق سبحانه و تعالی عمرینی عافیتنی اقبالنی اجلالنی مزداد بیورسون. اوغرادلدیغم شو فضولی فلاکت سمع همایون حضرت خلافتپناهی‌یه واصل اولنجه مظهر معدلت و مسرور الفؤاد ایدلمکلگم ارادهٔ سنیهٔ جناب شهنشاهیلری شرفتعلق بیورلمشدر. مابین همایون جناب ملوکانه باشکاتبی دولتلو تحسین پاشا حضرتلری بو ارادهٔ جلیلهٔ حضرت خلافتپناهی‌یی ییلدیز تلغراف مرکزی مدیری سعادتلو وهبی بك افندی حضرتلریله نظارته ایصال بیوردیلر.

«دوستانرا تلطف ✻ با دشمنان مدارا» کلامنی بدری گبی کوپکلرڭ افکار سقیمه‌سنه متابعت افعال ملعنتنه مشارکتله مماشات گوسترمك مألنده سوء تفسیر و معامله یاپان مجلس ادارهٔ نظارتده موجود بعض خلوصکاران، دگل مسروریتمه همت، دراجه گیدرکن معاش سابقمدن قطع و دریغ ایتدکلری ایکی یوز آلتمش غروشڭ اعاده و اعطاسی خصوصنی بیله ممانعتده بولنمق حیاسزلغندن چکینمامشلردر. ایلروده مسرور ایدیله‌جگمی خاندان آل عثمانڭ ناموسنه یمین ایله اقناعه چالیشان مجلس رئیسی صلاح الدین بگڭ مواعد کاذبه‌سنه ایناندرق مصرانه تکلیفده بولندیغی، قره‌سی پوسته و تلغراف مدیرلگنی قبول و بویله طالقاوق کروهندن تباعدی اعظم موفقیت عد ایلمش ایدم.

ما بین همایون جناب ملوکانه باشکاتبی دولتلو تحسین پاشا حضرتلرینڭ «سکا بشقه دائرده‌ده گوزل بر مأموریت ویره‌لم تلغرافجیلقدن آرتق واز گچ»

بیوردقلری زمان بو لطفی قبول و تقدیرده جهالت یاپدیغمه بالآخره چوق نادم اولدم. اذا جاء القضاء عمی البصر. قره‌سی‌یه عزیمتله ایشه مباشرتمدن صکره یاپدیغی وعد و یمینی یرینه کتورمیان رئیس مشار الیه دین و دولت دشمنی بدری خائننه جمیله کوسترمك ایچون مسرور قلنمقلغم حقنده شرف صادر اولان «ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی» یی انکارده جسارت ایتمشدر.

ایکی سنه متمادیاً یاپدیغم فریادلری اصغا ایتمیان بی ارحم بی اشفق نظارتك شو کستاخلغندن فوق الحد متاثر اوله‌رق اوتانمقله علاقه‌لری بوانمدیغنی آکلاتدیغم ایچون منطق و آدابه مغایر معامله‌ده بولندك دیو بر معاشك قطعیله تکررنده طرد قلنه‌جغنی بالواسطه تفهیم ایتدکلری زمان آتیده‌که تلغرافی جواباً یازمش ایدم.

صورت تلغراف:

«ارادهٔ سنیه‌یی انکار حیاسزلق اولدیغنی سویلمك منطق و آدابه مغایر دکل مقام معلای خلافته اولان محبت و عبودیتمه دال و سزای ممدوحیتدر.

بر معاشك فضولی تسویه‌سنه فقر حالم مانع اولدیغندن بو کوندن اعتباراً طردمه مسارعت ایدلمسنك نظارت جلیله‌یه عرضنی کمال مسرتله استرحام ایلرم» عدالت پادشاهی‌یه کووه‌نه‌رك یازدیغم بو جواب اوزرینه دکل طرد اخذ معاش بیله اللرندن کلمامش ایسه‌ده قرار قره قوشیلرینی برای انتباه مراکزه اعلان ایله تشهیر ایتمش اولدیلر. قانونی برا سناد بولوب ازه‌میشلری عظمتلرینه طوقونان بو لا یفلحون، ال التندن بعض ارازیلی تشویق واغوا ایله ازالهٔ وجودمه و حتی امحای ناموسمه قالقیشدقلری ایچون بشریتدن چیقه‌رق، فرصتدر دیو عتبهٔ سنیه‌یه عرض ایدیلورده استیضاح و توعبولور ملاحظهٔ سقیمه‌سنه ذهاباً بشقه مقامه، حقیقة چیرکین و مناسبتسز یازدیغم صك استفنامه امیدم خلافته مضرتدن مضرته مذلتدن مذلته اوغراتمشدر.

یأس ایله یاپیلان معامله‌دن شمدی‌یه دکین کیم مستفید اولمشکه بکاده خیر ظهور ایتسون مفهوم مضره‌سنی دوشونه‌میه‌رك حیوانجه‌سنه یاپدیغم شو باکلشلق، مقامات عالیه‌جه بر قاریشیقلغه کله‌رك تدقیق و تحقیق ایدیله‌مدیکی ایچون با ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی «دیرزور» ده اقامهٔ مأمور اولدم.

(اسفار اضطراريه)

قره‌سيده يكرمى بش ماه مقدمانه و مستقيمانه مأموريت ويردكدنصكره بحكمة الله تعالى كرفتار اولديغم مصائب مسروده اوزرينه ضبطيه يوز باشيسى عثمان اغا و پوليس حاجى مصطفى افندى رفاقتلريله بر عربه‌يه اركاب ايديله‌رك صومه‌يه يتيشنجه همان شمندوفرله مغنيسا اوزرى ازميره ايندكدنصكره بحراً اسكندرونه اولاشديغمزده بلا توقف طوتيلان عربه‌يه بالاركاب، بيلان، حلب، ابو هريره طريقيله ديرزوره اعزام قلندم. ابو هريره رضى الله عنه حضرتلرينك مرقد مباركلرى سوريه صحراسنك سكنه‌دن خالى محلنده، وجد امجد حضرت خلافتپناهى سليمان شاه جنتمكانك تربه‌لريله جعبر قلعه‌سى قارشوسنده‌در. فرات نهرى بو موقعدن مرور ايدييور. شام ولايتنك شرقنده حلبك جنوبنده و فرات نهرى اوزرنده واقع ديرزوره ورودمده بيغاديجلى شريف پاشا زاده شكرى پاشا متصرف ايدى.

آثوريلر دورنده «يتساك» تعبير ايديلان بو قديم مملكت عراق و شاميه احاطه‌لرينه آمد و شد ايدن قوافلك معرزى ايشلك بر موقعده‌در. سنجاغك اغلب سكنه‌سى كرد ايله عرب رحاله‌دن مركب و غير ساكن اولديغى ايچون داخل شهرده‌كه نفوسى ايكى بيكدن زياده دكلدر.

متصرف سابق ذهدى بك زماننده سوقاقلرى توسيع و تنظيم ايديلان يكى جايده كوزل خانه‌لر واردر. كافهٔ مصارفى خزينهٔ خاصهٔ همايون جانبندن تسويه بيوريله‌رق بياض مرمر ايله بنا قلنان «حميديه» جامع شريفى بو موقعه بشقه‌جه بر لطافت ويرمكده‌در. ديرزورده قرق كون قالدم. ضابطه‌نك حقمده كوستر‌ديكى حرمتسزلكه و پيشمده طولاشديريلان پوليسلرك اوضاع ناهموارينه حدت ايدرك بر كيجه فرات نهرينى يوزمكله كچوب بدويلردن تدارك ايتديكم هجينه راكباً الجزيره صحراسنه آچيلدم. سكنه‌دن خالى بو قورقنج چولده شمندوفر حزيله قطع مسافه‌يه باشلايان هجين طقوز ساعتده «جبور» صوينى آتلايوب جبل كوكب جوارنده باديه نشين جوبور قبيله‌سنه يتشديردى.

بو قبيله‌نك شيخى مسلط احبامدن ايدى. مومى اليهك چادرنده بر كيجه استراحتدن صكره متوكلاً على الله تكرار يوله چيقوب جبل عبد العزيز جوارينه اولاشديغمده شمار قبيله‌سنه تصادف ايتدم. بو بيوك قبيله‌نك شيخ المشايخى فارس پاشا ايله اره‌مزده اون ايكى سنه‌لك معارفه وجدى محبت وارايدى. مشار اليه بنى كورينجه چادرندن فرلايوب قوجاقلادى.

آردی صره پر سلاح قوشان بر چوق کوله‌لر و قولتوق شیخلری میاننده قائم مخدوملرنیده «یا ابنائی تعالوا» تعبیریله نزدینه چاغیروب «اولئك اخوانك» دیو بنی توصیه ایتدی. بونلر ایله‌ده قوجاقلاشوب درون چادره داخل اولدق. مشار الیهك خیمه‌سی عسکر قشله‌سی قدر واسعدر. اك باشده کندیسی اوطوروب باصدق برینه حطبلری آلتون قابلی بر هورکوجه طیانیور. فقیری یاننه اوطورتدی. مشایخ سائره اطرافه دیزلدیلر. درحال کتوریلان قهوه‌یی ایچوب بر ساعت قدر مصاحبتدن صکره طولی قرق خطوه سوران چادرك اورته‌سنه بویدن بویه مشین سفره‌لر سرلدی. بونلرك اوزرینه قزغان قزغان کتوریلوب دوکولان پیلاو خیمه‌نك طولنجه بر تپه تشکیل ایتدی. اوزرینه پارچه‌لانمقسزین پیشورلمش قویون کوکده‌لریله دوه نیمه‌لری دخی صره واری قونلمغله سفره‌نك دیکر جهتنده اوطورانلر کورونمز اولدیلر. طعامدن متشکل بو صرنك چوره‌سنه یاریمشر آرشون اره‌لی اولمق شرطیله، درونلری تره یاغیله مملؤ طاسلر دیزلدی. بعده شیخ المشایخ فارس پاشا آیاغه قالقوب النده‌که عصا ایله یا فلان یا فلان دیو طبقهٔ اولا صاییلانلری چاغیردی. بونلر سفره‌نك چوره‌سنه علی مراتبهم دیزیلوب قارنلرینی طویوردقدنصکره چکلدیلر. بعده منوال محرر اوزره درجهٔ ثانیه‌ده اولنلر چاغیرلدی. بونلر دخی یدکدنصکره عشیرتك چوجقلری طوپلانوب اکله باشلادیلر. تقریباً بیك یدییوز کشی اکل ایتدیککی حالده انجق ربعی توکنان بو وافر طعامی نهایت کوله‌لر کلوب سینیلرایله طاشیدیلر.

آووجلریله سفره‌دن قاندیردقلری پیلاوی، طاسلر ایچنده‌که یاغه باتیره‌رق معدده‌یه یووارلایان عربان ایله برلکده طعام ایتمك شهریلرك صفره‌سنی قبارته‌جغنی بیلان فارس پاشا فقیر ایچون آیروجه یمك حاضرلاتمش ایدی.

مشار الیهك نزدنده بر هفته استراحتدن صکره غزیمته حاضرلاندیغم زمان — لا تهجر الشمار فنحن والشمارلك — التفاتیله بر مدت دها قالمقلغمی آرزو کوسترمش ایسه‌ده معذرت معقوله عرضیله رخصتنی بالاستحصال وداعلشه‌رق یوله چیقوب بشکونده طای قبیله‌سنه یتشدم. بو قبیله‌نك شیخی عبد الرحمن بکك چادرنده بر قهوه ایچه‌رك همان عنتری قریه‌سنه آتلایوب معتبراندن سلیمان اغانك اوطه‌سنه نازل اولدم. مومی الیه ایله معارفه‌م وار ایدی. کیجه‌یی کمال استراحتله منزلنده کچوروب صباحلین برآته سوار اوله‌رق نصیبین، مدیات، حزاق اوزری شرناقه آلتی کونده اولاشدم. بوراده ایکی کون قاله‌رق یورغونلغی چیقاردقدنصکره سیندی کوللی، درحوزان، مرکه، آشوت طریقیله داره ورده‌یه بر هفته‌ده واصل اولوب طیاری قبیله‌سنك

باش مختاری ملك اسماعیلك منزلنه اینمدم . جلولیلر ایله اورامارلیلر ارەسنده عداوت و چارپیشمقلق اولدیغنی خبر آلنجه ایلرویه کیتمك حسابنه کلمدیکی ایچون عینی طریقله تکرار درخوزانه دوندرك سومیل ، تلکف اوززی موصله اینوب و الی حاجی رشید پاشا حضرتلرینه دیرزوردن ورودمی عرض ایتدم .

مشار الیه عفوم ایچون درسعادته دفعاتله یازمش ایسەده موفق اولەمامشدر . اطنەلی گرگری زاده علی افندی بی موصلده بولوب تعلقـاتمك عـافیتلری خبرینی النجه تازه حیات کسب ایتدم .

بو صرەده شتا شدتله حکمفرما اولمغله قیشی مجبوراً موصلده چیقاروب نیسان رومینك اون طقوزینه مصادف جمعه کونی بنی یونس محلەسـنه کچەرك بیلدیکم بر ذاتك خانەسنده یدی کون قالدم . لوازم سفریەیی بعد الاکمال کرالادیغم برآته نصف اللیلده سوار اولەرق « مدد یا علی ! » ندای عظیمیله تکرار یوله چیقوب سوریجیلر یایلاسندن بالمرور گرمامك ، رشانی ، بابا چیچك ، آل‌مندان ، کان وطمان ، دلی علی بلی گچیدی ، سوردریان ، بیخال ، رواندز ، جندیان ، عمراغا ، بالك ، رایت طریقیله خاك ایرانده واقع کهنه لاهیجانه اون کونده آنلادم . رایت (١) رواندزك بالك ناحیەسی مرکزندن ایکی سـاعت ایلروده و ایران اراضیسنه کیریلەجك موقعده مهم بر کچید اولمغله دولتمز طرفندن قرانتنه مأمورلری بولندیرلمقدەدر . سادات کرامدن فاضل شهیر شیخ مراد افندی بو موقعده ساکندرلر .

(سـیر سـلیمان ☆ باطراف جهان)

« لاهیجان »

لاهیجان اووەسی غرباً قورقو و قندیل طاغلری شـرقاً و جنوباً پشتره اینان لاهیجان نهری شمالاً اورومیه طوپراغی ایله محدود ، آب و هواسی لطیف و غایت منبت‌در . رواندز تلغراف مدیری ایکن معـارفه پیدا ایتدیکم بلباس رئیس محمد اغا بو موقعده ساکن اولمغله حدوددن بالا تذکره کچوروب معززاً خانەسنه کوتوردی .

دولت علیهٔ عثمانیه ایله حکومت ایرانیه ارەسنده منازع فیه بو اراضینك هر طرفنی و حتی سـلیمانیه سنجاغنك شمالندن شرقه طوغرو بیوك بر زوایه یاپەرق جنوبده ینه غربه رجعتله بغداد حوالیسنه ممتد پشتر طاغلرینی سـراپا کوزدن کـچوردم . فن حرب نقطهٔ نظرنجه غـایت اهم و دولتمزه الزم بو دگرلی حوالی بلباس وجاف کبی

---

[١] آقصاق تیمور عراقه بو دربندن مرور ایتمشدر .

عثمانلی عشایرینڭ من القدیم یایلاقلریدر. آب وهواسیله لطافت منظره‌سی، قوهٔ ابنیه‌سی بی نظیر بو دلکشا دیارده له الحمد رفاهانه یشایان وفادار دوستم محمد اغانڭ منزلنده اوچکون یول یورغونلغنی چیقاردقدنصکره رخصت آلارق ممـاش قبیله‌سی ایچندن بالمرور سکز ساعتده ساویج بولاغه یتشدم.

(ساویج بولاق)

نامی ایله بنام نهرڭ یسارینه ولطیف بر بایر اوزرینه مؤسس ســاویج بولاق، لاهیجان حوالیسنڭ مرکزی اولمغله جوارنده‌که بلده‌لره نسبة تجارتی ایشـلك ایسه‌ده سوقاقلری خانه‌لری رواندز قصبه‌سنڭ شوارع و منازلی کبی تنك وترابدر. نادرشاه زاده عادل شاه دورنده اغتشاشـه یوز طوتان دیار ایرانی لاهیجاندن اصفهانه دگین ضبط ایدن «کریم خان زند» شیرازی مقر حکومت اتخاذ ایدیشمزدن اول بورایه یاپدیردیغی سرای ایله شـاه اســماعیل صفوینڭ طوغله‌دن انشا ایتدیردیگی جسیم عسکری قشله‌سی خاندان قاجاریه زماننده تعمیر یوزی کورمدیگی جهتله خراب اولمشلردر. بوراده بولندیریلان بر بلوك سـربازیعنی پیاده عسکری مذکور قیشله‌نك انقاضی ارەسنده یریر کوریلان قاپولری قریق مغاره‌مسی حجره‌لره بایقوش کبی صوقولمشلردر. ایرانده عسکرلك دائمی و پدردن پسره موروث اولدیغی ایچون ایچلرنده اون اوچ یاشندن یتمش یاشنه قدر سربازان کورلمکده‌در.

البسه‌لری ایله اسـلحه‌لریده سـنلری کبی یکدیگرینه ضد و مخالف اولان زواللی عساکر سـفالتڭ تحت قهرنده ازلمکده‌درلر. تعیینات و معاش اولمق اوزره شـهری آلدقلری جمعاً طقوز قراندن یعنی اون سکز غروشدن عبارت اولمغله یومیه‌لری آلتی شاهی‌یه کلمیور. حدود عثمانیه‌ده یتمش پاره‌دن دون قبول اولنان بر قران یگرمی شاهی ایدوگندن مأخوذاتلری یومی اون بش پاره بیله طوتمیور. ایران ایسه ممالك عثمانیه‌یه نسبة برکتسز و بهالیدر. ویران قشـله‌لرنده، نوبتجی باشـلرنده دائمی ضابط بولنمدیغی ایچون ایلی اوچ آیده بر دفعه «شمشیر بکـشید» قوماندا‌سیله طرز عتیق یاتاغان تعلیمی یاپمقدن بشقه شغللری اولمدیغی جهتله محلات و پازاره طاغیلوب اخشامه قدر ایرغادلق، کبابجیلق، چرچیلك، قصابلق ایله اوغراشـه‌رق ارزاقلرینی تدارك ایده بیلییورلر. طابورلری مکاره‌دن دخی محروم اولدیغی ایچون هر نفرڭ کندی مالی برر مرکبی واردر. بو خراب قشله‌نڭ تماشاسنه بعد العصر کیتمش ایدم؛ وطنلرندن اوزاق و صاحبسز اولان زواللی انفار، الی نهایت العمر مجبور طوتلدقلری

شو طرز عتيق عسكرلكدن بيزار و مأيوس ايدوكلريني هر حال و حركتلريله گوسترييور ايديلر. حيوانلرينك ييه‌جكلريني دخی دوشونمكه مجبور براغلدقلرندن طوپلايه بيلدكلری اوتلری برر كوشه‌يه دوكوب بول بول يديرمكدن چكنمييورلر ايدی.

طرف طرف ياقدقلری آتشلرك قويی دومانته گومولی پاصلی چوملكلر داخلنده منفرداً قايناياں يمكلری پيشيرنجه‌يه دگين دخی بوش طوره‌ميوب قدرتدن قلان دركيلريني تيمار ايتمكده و بونلرك سوكولان پالاگلريني ديكمكده ايديلر. قرون اولان قواعديني ترك ايده‌ميان ايرانيلرك شو حالنی گورنجه امم قديمه رفاه و سعادتدن بالكليه محروم اولدقلرينه شبهه‌م قالمدی. عصر حاضرك هردرلو ترقياتنه قارشو بيگانه طورمق ايرانيلر گبی زكی بر قومه اصلا ياقيشميور. جناب حق فكر تجدد احسان بيورسون.

اما كن اميريه‌سی منازل سائره‌سنه نمونه بو ويران قصبه‌ده، غربا ايچون اوطوريله‌جق خان اينه‌جك كاربان سرای دخی بولنمديغندن قاضی علی ميرزانك سلاملغنده بيتوتته مجبور اولدم. اهل سنتك امور شرعيه‌لريني تسويه‌يه مأمور فاضل مومی اليه تقريباً قرق ياشلرنده لطيف الخلق و فصيح البيان بر ذاتدر.

ورودمك ايكنجی گونی گمرك رئيسی ميرزا محمود خان ايله كاتبی صامسون خان بولنديغم منزله تشريف بيوروب استفسار خاطردن صكره حاكم سعد السلطنه‌نك زيارتنه گوتورديلر. بر چوق ويرانه‌لری آطلادقدنصكره واصل اولديغمز دائرهٔ حكومتك بيقيق قپولرندن گچه‌رك، حوليده چادرنشين ضابطه مأمورينك يانته واروب حاكم ايله ملاقات آرزوسنده بولنديغمز خبريني عرف بلده‌يه توفيقاً بورادن ايصال ايتدك. ايكی طبقه‌لی طوپراق بنا ايچنده مقيم سعد السلطنه‌دن بلا توقف گلان «بيورسونلر» خبری اوزرينه يانته گيردك. سنی اللی‌يی متجاوز اولان بو ذات طار بر اوطه‌نك كوشه‌سنده دیز اوستی چوكه‌رك قاليان چكمكده و مفتی افندی دخی عينی وضعيتله صاغ طرفنده اوطورمقده ايدی.

سلاممزی باش صاللامقله الوب قعودمز ايچون كليم سريلی زمينی گوستردی. زيرا اسكملە فنپه گبی مفروشات بيتيه بورالرده هنوز عادت اولمامشدر. فارسيدن بشقه لسان بيلميان مومی اليهك معيتنده تبيان الملك نامنده يالگز بر كاتب ايله عماد الدين اسمنده بر تذكره مأموری اولوب بتون ايشلر بو ايكی كشينك الندن چيقمقده‌در.

«خوش گلديگز نره‌يه گيده‌جكسگز» يوللو ياپديغی سؤاللره جواب ويرديگم سعد السلطنه «قير شهری» نره‌ده اولديغنی سؤال ايتدی. آنقره ولايتی داخلنده بر سنجاق مركزيدر جوابنی ويردم. آزربايجانلی اولدقلری ايچون تركچه بيلان كاتب تبيان الملك

ایاه تذکره مأموری عماد الدین «آنقره نره‌سیدر» دیدیلر.

غرباً خداوندگار شمالاً قسطمونی شرقاً سیواس جنوباً قونیه ولایتلریله محدود اولوب آناطولینك وسطنه، استانبولك درتیوز اللی کیلومترو جنوب شرقیسنه دوشر یتمش بیك کیلومترو محیطنده عظیم بر احاطه‌نك مرکزیدر معلوماتنی ویرنجه کندی اره‌لرنده عثمانلی ملکی چوق واسعدر. آدینی اشیتمدیکمز ولایتلری وار دیو تعجبله براز قونشدیلر. مأموریتده مهمجه بر موقع اشغال ایتدکلری حالده بزده ابتدائی طلبه‌سنك معلومی جغرافیه‌یی بیلمیشلرینه حیران اولدم. بونلر ایله بر مقدار دها هوائی مصاحبتلر یاپوب محللرمزه عودت ایتدك. دولت ابد مدت عثمانیه‌نك بوراده بولنان فخری شهبندری محمود خان آغیز باشلی ساکن و معتبر بر ذاتدر.

مومی الیه مجرد تجسس احوالم ایچون یانمه کلمش ایسه‌ده حجابمدن طولایی زیارتلرینه گیده‌مدم. اولاجه هیچ بر یرینی گورمدیکم ایرانك شو پژمرده بلده‌سنه ورودمدن ایکی گون صکره کرالادیغم حیوانه راکباً یوله چیقوب بوکان اوزری سقزه اوچ منزلده یتشدم. بوکان وسط طریقده واسع بر قریه اولوب سردار ایران بوراده مقیمدر. تاریخدن یکرمی سنه اقدم بالیکسری و صومه جهتلرنده اشقیالق ایله شهرت آلدیغنی مفتخرانه سویلیان عجم احمد بو قریه‌ده ساکندر. بنم ایله قونوشمق استیان بعض ذوات ترکجه بیلمدکلرندن آنی کتوروب ترجمان یاپدیلر. شقیء مرقومك بو کویده‌که کنیه‌سی دار اغا اوغلی احمددر. شو عنوان پدرینك دخی مشهور یول کسیجیلردن اولدیغنی دار اغاجنه آصلدیغنی افهام ایدییور.

سقز

خاك ایرانده‌که سینه ولایتنده مهم بلده‌لردن معدود سقزك موقعی، محلاتی منازلی، سوقاقلری، جسامتی ساویج بولاغك عینی و بایقوشلرك آرایوب بوله‌مدقلری و یرانه‌لرك سرفرازیدر. سلیمانیه سنجاغی ایله یاپدیغی معاملهٔ تجاریه‌سی واسع بو اسکی موده مملکتده دخی دولتمزك فخری بر شهبندری واردر. ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن بورالره سوق ایدیلان باشلوجه متاع و محصول، مازی ایله توتون و موصلك انواع جنس آلاجه و قماشلریدر. شو اخراجاتی یاپان عثمانلی تجارلرینك بورادن اخذ و جلب ایتدکلری اشیا ایسه رشت طریقیله تبریز، اورومیه، اوزری زنجانه کلوب داخل ایرانه طاغیلان روس بزلری، فغفوری و سماورلری ایله شکر و چاییدر.

قاضی علی میرزا جانبندن سقز حاکمی احمد خان ایلخانی حضرتلرینه کمرك

رئیسی محمود خان طرفندن دخی گمرك مأموری معتمد السلطان میرزا حسین خانه توصیه‌لر یازلدیغی جهتله سقزه یتشدیگم اخشام میرزا حسین خانده مهمان اولدم. صباحلین ورودمی خبر آلای حاکم احمد خان ایلخانی حضرتلری کاتب خصوصیسی ایله سلام گوندوروب صباح طعامنه دعوت ایتدی. خانه صاحبی معتمد السلطان ایله برلکده گیتدك. یدمده‌که توصیه‌یی تقدیم ایتدم. بعد القرائه میرزا حسین خاندن بالاستیذان اشیالرمی دخی گتورتمکله، سقزده دوام ایدن بر هفته ارام و توقفك باقی گونلرینی بو ذاتك منزلنده گچوردم. مشار الیهك نسلی ایرانده هجری آلتی یوز اللی بشدن یدییوز اوتوز آلتی سنه‌سنه دگین سکسان بر ییل سلطنت سوران حکومت جنکیزیه شعباتندن دولت ایلخانیه‌یه منتهی اولوب سنی المذهبدر. ساویج بولاق حاکمی سعد السلطنة شیعه ایدی.

سینه ولایتی سکنه‌سنك یوزده طقسان بشی شافعی اولدقلری حالده ساویج بولاقده شیعه حاکم بولندیرلمسی سنیلره اعتماد و توجهی اولمیان ایران حکومتنك قانون قدیمی ایمش. سقزه یتشدیگم اخشام صباحه قارشو انتظامسز و بلا فاصله یاریم ساعت قدر بوری چالینمغه باشلادی. شو غرائب حال مراقمه طوقوندیغی ایچون صاحب منزل معتمد السلطاندن اسبابنی سؤال ایتدم. مومی الیه گوله‌رك بو بوری‌یی چالان حمامجیلردر صو ایصینوب حمام آچیلدیغنی خلقه اعلان ایچون فجر کاذبك ظهورندن بالاعتبار یاریم ساعت بوبله گورلتی یاپمق آنلرك عادت قدیمه‌لریدر دیدی.

موصلدن سقزه ممتد سفر درازده عدم فرصتدن طولایی ییقانه‌میوب کیرلاندیگم ایچون طلوع سمسدن صکره شیخان محله‌سنده‌که قاضی علی حمامی تعبیر ایتدکلری سوزده اڭ تمیز اولان حماملرینه کیتدم. ایرانده‌که حماملر بزم بیلدیگمز گبی قورنه‌لی اولمیوب ییقانه‌جق یری شافعی اصولنجه یاپیلان عمومی حوضك درونیدر. هر کلان بو حوضه طالدقلری جهتله تعفن پیدا ایدن ماء راکدك اوزری عادتا یوصونلاشمشدر. بو دیارده‌که طاغلر اورماندن خالی و محروقات بهالی اولدیغی ایچون کلخانده یاقدقلری فیشقینك کریه قوقوسی حمامك دروننه و حتی او قوقمش صویه دخی سرایت ایتمکله ایچرویه گیردیگم آنده باشم دونمکه معده‌م بولانمغه باشلادی.

حوضه طالەرق غسل ایتمك دها طوغریسی تمیز گیروب پیس چیقمق حسابمه الویرمدیگندن حمامجی‌یه آیروجه صو ایصیتدیروب بر گوشه‌ده ییقاندم. بورالرده‌که قصبه‌لرك چارشولری، سوقاقلری، مبانی و منازلی، تعفن و نظافتسزلکجه حماملرینك عینیدر. بو دیار سکنه‌سنك شو صورتله گچوردکلری ذلت حیاتی، الله دشمانمه‌ده

نصیب ایتمسون. ابا عن جد بویله گوروب الفت پیدا ایتدکلری شو مشکل التحمل حالات و معیشتڭ فوقنده رفاه و سعادت بولنه‌مز زعمنده‌درلر. احمد خان ایلخانی حضرتلرینڭ خانه‌لرنده بر هفته مهمان اولوب ربیع الاولڭ دردینه مصادف چهارشنبه گونی جور آباد محله‌لی قاطرجی محمد ایله یوله چیقارق قره‌ناو، قوللر، تیکن تپه، آل بولاق، دانیك، دوسکنلر، کچغان اوزری یدی گونده زنجانه اولاشدم. آل بولاق احمد علی نامنده بر عشیرتڭ کوییدر.

صوینی گوز بر دیره ایچنده واقع قریهٔ مذکوره‌دن بر بچق ساعت دیکه‌سنه گیده‌رك طاغ اوزرینه چیقینجه تخت سلیمان نام یایلایه یتشدك. «شاه سودن» نامنده ترکی الاصل بیوك بر عشیرت بو صحرایه قونوب مکمل یشامقده ایدیلر. قاطرجیلر شو گوزل یرده ایکی گون موله ویروب حیوانلرینی اوتلاتدقلری جهتله مذکور عشیرتدن اوچ تومانه بر قیون آلوب مکمل بر قیر عالمی گچوردك. یایلانڭ شمالنی تحدید ایدن سلسله اوزرنده حضرت سلیمان علیه السلامڭ آل بولاق قریه‌سنه یقین دوزلکده دخی زوجه‌لری بلقیسڭ کاشانه‌لری اعتقاد ایدیلان خرابه‌لرده‌که عظمت، و الآن باقی سوسلی حوضلر عقللره حیرت ویرمکده‌در.

هندستانڭ پنجاب احاطه‌سیله بلوجستان و افغان اراضیلرینڭ برلشدگلری موقعده کائن جبل عظیم فوقنده دخی بویله تخت سلیمان عنوانلی و عظیم بنالر کوردیکمده نبیء مشار الیه حقنده‌که «غدوها شهر ورواحها شهر» ایت کریمه‌سی درحال خاطرمه گلمشدر. سقزدن حرکتمزڭ اوچنجی گونی یتشدیگمز مشهور قلعهٔ گرتنو قارشوسنده و شاه‌نشین اسمنده بر یایلا دها واردر. قدیم ایران شاهلری فصل صیفی بو لطیف صحراده گچوریرلر ایمش:

(زنجان)

زنجانه و رودمده حاجی علی قولی خانده ایوب توتون تاجری سقزلی آغا محمدڭ حجره‌سنه نازل اولدم. زیرا بو ذاته سقزده‌که شریکلری توصیه نامه ویرمشلر ایدی. واسع و منبت بر اووه‌نڭ کنارنده واقع زنجان شهرینڭ آرقه‌سی جبل، اوگی عظیم نهر ایله محاطدر ایرانڭ بیوك بلده‌لرندن صاییلان بو مملکتڭ تجارتی غایت ایشلك اغنیاسی کثرتلی اولدیغی حالده نظره چارپه‌جق مبانی و منازلی، بگه‌نیله‌جك هیچ بر سمتی یوقدر. هر اون خطوه‌ده بر بوکولان قالدیرمسز، طار و قوقمش، سوقاقلرندن گچر ایکن قارشودن یوکلی بر حیوان کله‌جك اولسه مطلقا کیرو دونوب

اوچ يول ايردنده‌كه كوشه‌لره قدر چكلمك ايجاب ايدييور.

يالگز چارشوسنڭ سوقاقلرى ايله كاربان سرايلرينڭ حواليلرى واسعجه‌در. قانونى سلطان سليمان عليه الرحمة و الغفران حضرتلرى بغداد اوزرينه يورودكلرى صره‌ده بو طريقدن گزار بيوروب اردوى همايونلريله زنجان قربنده خيمه نشين مهابت اولمشلر ايدى. قونيه اووه‌سنه شبيه زنجان صحراسنه نصف الليلده واصل اولوب براز آرامدن صكره صباحه قارشو ينه يوللانمش ايدك.

طلوع شمسدن اوچ ساعت صكره زنجان گورونمكه باشلاينجه خاطرات تاريخيه يورغونلق و اويقوسولق مزاحمتندن اثر براقمامشدر. مفاخر مليه خاطرانيله حصوله گلان لذائذ معنويه‌نڭ، روحه اولان درجهٔ تأثيرينى يوليله آڭلاديغم بو دقيقه‌در. عزم عالمگيرانه‌لرى خيالمده تجسم باشلايان قانونى مرحومى او جهانگير پادشاهمزى عساكر منصوره‌لرى باشنده گوره‌جكم خلياسيله اطرافه باقينمغه، اوفق مرئى يى صيق صيق گوزدن گچورمگه باشلادم. نظرمه چارپان طاغلر تپه‌لر، او اردوى مهيبڭ ييغديغى مهمات، اوتلرى، اورمانلر اوغيور جنكاورانڭ ازدحام عظيمى گبى گورينه‌رك، مسئلهٔ مبحوثه اولانجه شان و شوكتيله خيالمده تجسم ايتدكجه ايدييور ايدى. غضنفر اجدادمزڭ سطوت ايله گيردكلرى بو عظيم مملكته كاربان ايله صوقولمق گوج گلمگه باشلادى. عرضى شرقدن غربه، طولى شمالدن جنوبه طوغرو گوز آلا بيلديكنه ممتد صحرادن قورتيلوبده شهرڭ غربنى محيط واسع ديره‌نڭ كنارينه كلنجه وادينڭ انيش حاصل ايدن بايرنده‌كه قواق آغاجلرندن عبارت اورمانلق اره‌سندن گچوب نهرڭ وسطنده يعنى چقورده واقع اخشاب كوپريدن بالمرور او بر طرفده وعينى صورتده يشيل يوقوشده چيقدقدن صكره دباغ خانه‌لره، و براز دها ايلرولينجه محلاته اولاشدق. كلان كچن حيوانلرڭ دوكدكلرى كوبره‌لرى صيجاغيله طوپلامق ايچون قراغيلى هواده خانهٔ مسكنتندن چيقوب الندهكه دليك دشيك سپت ايله يول اوزرنده بكليان بر قوجه قارى بزم كاربانى تشكيل ايدن حيوانلرڭ دوكدكلرى تورسلرى، سوديكنه قاوشمش كبى تلاش ايله قاورايه‌رق قوجاقلايور، و آغزى ايلده ده عمردن چيقان عمر اولور خلطياتنى تفوهله بزه اشيتديرييور ايدى.

زنجانليلرده موصلليلر كبى نهره ناظر گزيده موقعى دباغخانه اتخاذ ايتمشلردر. طبيعت و حسن سليقه كيمى دكل داد حق اولديغى ايچون بو مزيت ممتازه‌دن بى نصيب بدبختانه، كوركونڭ، كوسترمنڭ، وصابانڭ تأثيرى كوريلمه‌ميور. بشرده‌كه

صورت ایله سیرت، عالمده‌که السنه ایله الوان، نه قدر مختلف ایسه حسیات نجیبه ایله حسن سلیقه دخی قوهٔ دماغیه‌یه کوره طبقات عدیده‌یه آیرلمشلردر. زنجانه ورودمك ایکنجی چهارشنبه کونی عربه‌یه راکباً خیرآباد، امیرآباد، خرم دیره، آغزی قره، اوزری قزوینه درت منزلده اولاشدم. زنجاندن اوچ بچق ساعت آیریلوب خیرآباده یاریم ساعت یاقلاشدیغمز صره‌ده طریقك صاغ طرفنده و بر میل اوزاق چول موقعده صفویلردن شاه خدا بنده ایله فاضل شهیر ابن سینانك تربه‌لری کورونمکه باشلادی.

(قزوین)

رشتدن طهرانه دکین روسلر طرفندن یاپیلان اجرتلی شوسه اوزرنده بولندیغی ایچون زنجانه نسبة معمور و دها ایشلك اولان قزوینه ورودمده اسعدیه اوتلنه اینوب ایکی کون استراحت ایتدم.

بو بر قاریش شوسه‌یی یتمش بش سنه امتیاز ایله اعمال ایدن روسلر، یریر زنجیرلر کروب هر کچن عربه‌دن اوچ طومان، یوکلی حیواندن بر قران آلییورلر. اوچ طومان آلتمش غروش بر قران سکز متالیکدر. حکومت ایرانیه‌نك شو غفلتی دوشونیکز تبعه‌سنی نه بلالره اوغراتمش. ونصل صویدیرمقده‌در. بو اوفق بر طریق ایچون دکل شوسه شمندوفر بیله تمدید قلنسه ینه یتمش بش سنه‌یه مقاوله‌یه ویریله‌مز. شو دوز اووه‌یه روسلرك یاپدیغی یول، اطرافی کورك ایله براز چقورلاشدیرلمش اورته‌سنه بر عربه کچه‌جك قدر قیرمه طاش دوکولمش عادی و اویونجاق بر شیئدر. اسعدیه اوتلنك صاحبی حاجی میرزا ابراهیم طبیب نامنده و درسعادتده تحصیل کورمش تك کوزلی بر ذاتدر. هر نه قدرپاره‌م ایله ایسه‌ده استراحتم خصوصنده چوق اعتنا کوسترمشدر. غایت تمیز اولان اوتلنده از غیر طعام درت قران یعنی رایج سکز غروش یتاق پاره‌سی آلیورکه شو اجرت خدمتنه، حرمتنه، اوتلنك نظافت و لطافتنه نسبة هیچ دیمکدر. قزوینك حاجی راسم حمامی نادر الامثالدر. صفویلردن قالمه بر کوزل سرای دخی واردر. سلطان سلیم قدیم حضرتلرینك انجال کرامندن شهزاده بایزید درت اولادی ایله اون بیك سواری برابرنده اولدیغی حالده ایرانه کچدیکی زمان شاه طهماسبك دنائت و وفاسزلغنه بو مملکتده اوغرامش و شو مروتسزلکی کوران سپاهیلرده پازاری طالان ایله اخذ ثارده بولنمشلر ایدی. چالدیرانده باشلرینه شدتلی قلنجلر چالنمسی او مشهور حرب

دخی بوندن ایلرو کامشدر. قزوینه و رودمك ایکنجی گونی عربه‌یه راکبا علی الصباح حرکتله کنبد، قیشلا، یکی امام، شاه آباد اوزی بشگونده طهرانه یتشدم. طهران ایله رشت ارەسنده آلتی ساعتده بر حیوان دگیشدیرەرك، گیجه‌لی کوندوزلی کیدر شرکت عربه‌لری واردر.

ایرانیلرك «دلیجان» (١) تعبیر ایتدکلری بو عربه‌لر مسافهٔ مذکوره‌یی درت کونده قطع ایدییور. شرکتك آلدیغی اجرت التمش طوماندر.

(طهران)

طهرانه مواصلتم بیك اوچیوز اون سکز سنهٔ مالیه‌سی حزیرانك یگرمیسنه مصادفدر. ارضی سطح بحردن بیك یوز یکرمی آلتی متره مرتفع اولدیغی حالده قیشی ارضرومی و عراق عجم صحراسنك شمالاً داخلنه دوشدیکی ایچون یازی ایدینی آکدیران طهرانك جایر جایر یاندیغی شو موسمده شاه حضرتلری سیاحتهٔ آوروپاده، وکلا سفرا، کبرا و اغنیاده صیفیه‌لرده بولندقلری جهتله شهر صوبی چکلمش دگرمنه بگزه‌یور ایدی. زیرا طهرانی شطارتلندیروب شرفلی کوستران خاندان شاهی ایله کبرا و اغنیانك وجودلری اولوب شهرده سویله‌جك، گوریله‌جك، اگلنیله‌جك، مطنطن ومفرح بر یوقدر. صنعتکار، بقال و امثالی اصناف دخی برای اخذ و اعطا کبرانك پیشنجه صیفیه‌لره دوکولملری اوزرینه شهرك نفوس موجوده‌سی نصف درجه‌سنه اینمش ایدی. شو حزن آور سکونی لسان حال کسیله‌رك — پایتختك شرفی حکمدارد‌ر — جمله‌سنی پك واضحانه اخطار ایدن طهرانده، ارمنیلرك بگزه‌تمسی جمعاً درت باب اوتل واردر. بو غمکین اوتللر دخی محلاتده واقع منازل گبی بر متره مرتفع بو دوره‌ملر اوزرینه مبنی، فوقلری طوپراق طام و جمله‌سی تحتانی و رطوبتلی اوطه‌لردن عبارتدر.

شهرك ممتاز و عالی بنالری ناصر الدین شاه مرحومك یوکسکجه بو درم اوزرینه مبنی سرایلری حولیسنه بش قاتلی اوله‌رق الوان طوغله‌لر ایله منقش چینیلردن انشا ایتدیردکلری شمس العماره‌در. اسمی کبی گوزل و فقط مختصر و فلك نما هیئتنده اولان بو بنادن بشقه ایکی قات اوزرینه مبنی منازل حکومتك خارجیه دائره‌سیله بانق شهنشاهی، و اتابك اعظم علی اصغر خانك هنوز یاپدیردقلری پارك، شهزاده ظل السلطان حضرتلرینك سرایلری، روسیه، انکلتره، آلمانیا سفارتخانه‌لری مخبر الدوله قوناغی، درونلری گونش گورمز مرطوب و فقط عظیم و جسیم بر چوق

[١] فرانسزجه «دیلیژانس» کلمه‌سنك محرفیدر.

کاربان سرایلر، وبعض محله‌لرده گوزه ایلیشان اکابر و اغنیا خانه‌لری گبی محدود و شهرك بیوکلکنه نسبة یوق حکمنده اولوب مبانیء سائره عموماً تحتانیدر. خانه‌لرك اوزرلرینه کره‌میت دوشه‌مك ایرانده عادت اولمامشدر. عالی بنالرك سطحلری ساج قابلی ایسه‌ده دیگرلرینك سقفلری طوپراق طامدر.

شهرك اك گزیده و گوریله‌جك محلی، شاه قپوسنه متصل طوپخانه میدانیدر. بو مربع میدانی بانق شهنشاهی، تلغراف ادارهٔ عمومیه‌سی، پوسته شعبه‌سی، بلدیه دائره‌سی، اقلام عسکریه بنالریله طوبجی قشله‌سی احاطه ایتمشدر.

اطراف اربعه‌سنده جسیم چفته قناتلر ایله قپانور مرتفع آلتی دروازه‌سی اولان میدان مذکور، تراموایك سمت بسمت آیرلدیغی، بیوك جاده‌لرك باش اوروب برلشدکلری محل مخصوص اولمغله شرقی شنکلی شهرك اقسام سائره‌سنه فائقدر. وسط میدانده واقع صوسز حوضك اطرافی تیمور پارمقلق ایله چوریله‌رك داخلاً درت کوشه‌سنه سوس مقامنده قدیم قلعه طوبلری قونلمشدر. سرای شاهینك محافظی دیمك اولان طوپجی نفراتنك بیتوتت ایتمسی مقصدیله میدانك اطراف ثلاثه‌سنه یاپیلان اماکن عسکریه، ممالك محروسهٔ حضرت خلافتپناهیده واقع قشلهٔ همایونلر گبی عظیم قغوشلره مالك مبانیء عالیه‌دن دگل، صره واری انشا قلنمش حجره‌لردن عبارت اولوب قپولری اوکنده بولنمسی لازمکلان صحنه و کرینتیلری آلت قاته دوشان مجرنلرك اوستی آچیق طامیدر. هر بریسی دردر کشی آلا بیلان مذکور حجره‌لرك آلاك طامه آیرو آیرو آچیلان قپولری اوزرلرینه جص صیوا ایله قبارتلمه آرسلان شکللری قوندریله‌رق «ایران جای شیران» قافیه‌سنه مضمون تهیه قلنمشدر.

باب والای سر عسکری تعلیم خانه‌سنك مرجان قپو طرفنه دوشان کوشه‌سی خارجنده واقع باقرجی دکانلرینك عینی بیچیم و قپانیشده اوله‌رق آلت قاته صره‌لانان کهنه قپولی مخازن مبحوثه ایران عسکری الندہ بولنان گزیده طوپلره دپو اتخاذ قلنمشدر.

قپالی بولندقلری زمان بقال دکانی ظن اولنان بو دپولرك یعنی میدانی تحدید ایچون دیزیلان ضیق قنطره‌لردن عبارت محازنك، تخته قریقلرندن معمول دیرمه چاتمه چوروك کپنکلری آچیله‌رق برای تطهیر هر کون گونشه چیقاریلان مدافع مذکوره، جنتمکان سلطان محمود عدلی دورنده عثمانلی اردولرینك قوللاندقلری طونجدن مصنوع صحرا طوپلرینك عینیدر. شو موقعه طوپخانه عنوانی ویرلمسی حاشا اسلحه اعمال ایدیلور محل اولمسندن دگل، بو طرز عتیق بطاریه موضوع بولنمسندندر.

یاغلانوب سیلینملری بر کون ترك ایدلدیگی تقدیرده رطوبتلی بودزملره موضوع و طونج اولملرینه مبنی هر طرفی گوم گوك گوف باغلایان بو طیشی گوزل طاغ الماسی طوپلر گوزمه ایلیشدکاری صرده ده، مجموعی یاریم بلوکدن عبارت سالخورده انفار اوزرلرینه یلکن بزی اورتوب معهود مجزنلره صوقمقده و ساعت اذانی اونبره یاقلاشمقده ایدی.

بورادن بانق شهنشاهی یه طوغرو ایلرولیه‌رك تلغراف ادارهٔ عمومیه‌سنه متصل دروازه‌دن چیقوب، سبزه میدانه گیدن یولی توتدم. عثمانلی تجار وکیلی بکمزیانك محل مذکورده واقع مغازه‌سنه یتشدیکمده، طبل، کوس نیفیر، نقاره صدالری اشیدلمکه باشلادی. تنیکه ایله طاوشان اورکوتان کویلیلرك یاپدقلری گورولتیلری گلیشی گوزل چیقان آوازلری کبی، قارمه قاریشیق غلغله‌دن عبارت بو باش آغریسی نه اولدیغنی سؤال ایتدیگمده «قرون اولا باندوسیدر. فرس قدیم کسرالرینك دبدبهٔ زائله‌لرینی خاطرلاتمق ایچون شاه قپوسنده چالینیور» دیدیلر. استقباله آتلمسی لازمکلان خطوهٔ ترقی‌یی ماضی‌یه چویره‌رك حضرت نوحه طوغرو ایلرولیان ایران حکومتنك هر درلو کمالاتدن یوز چویردیگنه اشارت وسؤ بشارت اولان شو کهنه پرستلگنه قارشو حسب الاسلامیه اسفلنمکه باشلادم.

اراضیسی واسع، سکنه‌سی اون ملیونه یقین، ثروتی معاملهٔ داخلیه‌سنی چویرمکه بلغاً مابلغ کافی اولان شو حکومتك اصحاب کهف کبی نوم مدیده طالمسنده‌که حکمت تبعه‌سنك تعصبیدر. دیو سفید، رستم، دارا، اسکندر حکایه‌لریله عمر عزیزینی گچوران ایرانیلرك خودبینلکاری انکلیزلره، تعصبلری اسپانیوللره، بالا پرداز لقلری یونانیلره، تریاق کشلکاری چینلیلره، طرز حکومتلری قره قوش الاسدی‌یه رحمت اوقودیور. ملحقاتده مقیم رؤسای مأمورین گندی یرلرنده برر شاهدر. بیلدکاری کبی آصار کسرلر.

طهراندن گلان اوامری موزون و مقفا جوابلر ایله گچیشدیررلر. افکاری اولان قانونلرینك کافهٔ فقراتی — چوب بزند پول بیار — مألندن بشقه هیچ بر شیئه شامل دگلدر. حسن نیته مالك شاه حضرتلری فکر تجددی اورته‌یه قویه‌جق اولسه « اسکی کویه یکی عادت براقمیز» اعتراضلری عیوقه چیقاریلور. « بزم شاهك باغی قزویندن آغزی قرده‌یه قدر سورر» تفاخریله کوکلرینی اگلیان صافی درون تبعه مجتهدلرك مألکیدر.

بونلرك اللرندن، اسارتلرندن قورتیله‌مدقلری ایچون نفسلرینه حکومتلرینه اصلا

خیرلری طوقونه‌میور. مجتهدین قنغی هوایی چالار ایسه او یولده رقصه مجبوردرلر. حکومته اطاعتلری ترقیسنه تمثیلری صوریدر.

سلاحی ناسك جهالتندن عبارت آخوندان امر ایده‌جك اولسه دوائر رسمیه‌نك بر طاشنی میدانده براقمازلر. بو امری انفاذده اگرچه تعلل گوسترسه‌لر کفرلرینه فتوی حاضردر!... کتب عربیه‌نك تتبعنه مقتدر اوله بیلدکلری ایچون فاضل نامی ویریلان مجتهدلره «اسلامیتدن دم اوردیغکز حالده شوکت اسلامیه‌نك تعالیسنه نه ایچون مانع اولییورسکز» خطابنده بولنمق کیمسه‌نك حدی دگلدر.

«پولم گیتدی، اویم ییقیلدی، چوب زندار دده‌می یاندیردیلر، وای سوموکلرم» فریادینی انجق قومشوسنه ایشتدیره بیلان بو غافل ناس، اوغرادقلری بلانك منشائنی اگلایوبده آخوندك او درجه النی آیاغنی اوپمکدن واز گچه‌رك سعادتلرینی تأمینه مهیا حکومتك دامننه صارلمازلر. یدیگی آبکوش، گیدیگی کیچه کلاه، طاشیدیغی افکار سقیمه، قانی منجمد، اعصابی اویوشیك، تریاق کش بر ملتك علماسیده حسن نیتدن بویله آزاده اولور ایسه حکومت نه یاپسون. شرعاً و حکمةً اخذی ضروری اولان تکالیف امیریه‌نك تبعه‌یه طرح و توزیعی علمانك اعتراضاتندن قورتیله‌مدیغی ایچون ولایتلری پای تختدن ملحقاتی والیلردن صاتون آلان معاشسز مأمورین و دها طوغریسی ملتزمین نه نام و نه صورتله اقچه اخذ و نه ترتیبله تحصیلات یپاجقلرینی شاشیردقلری جهتله، قباحتلی قباحتسز راست گلان صاحب ثروتك جاننی یاقه‌رق ظلماً قوپاردقلری پاره‌لر ایله خزینه‌یه ویردکلری تومانلری، مصارف ذاتیه و معاشلرینی چیقارمقده مضطردرلر. والحاصل ایرانده برکور دوگوشیدر گیدییور. شاعرلکدن بشقه هیچ بر شیئی مهمسه‌میان بو ملتك، حکومتی قباحتلی بولمغه حقلری یوقدر. چکدکلری غفلت و تعصبلرینك جزاسیدر. مالنك ذکاتنی بلا نقصان تسویه ایدن بو منقاد ملت علمانك اسارت و شرندن قورتیلوبده تکالیف مناسبه‌یه ربط اولنسه تأدیه‌ده اصلا تأخر گوسترمز. اتمکلرینی طاشدن چیقاریرجه‌سنه فعالیتلری مسلم ایکن استراحتلرینی آرامقده گوشك طاورانملری نقدر غریبدر.

طهرانك قپالو چارشوسونی گورمك ایچون سبزه میداننه مفتوح قپوسندن ایچرویه گیردم مرتفع کمر و قبه‌لر ایله هر طرفی قپالی اولان بو جسیم قیصریه‌نك بناسی تماماً طوغله‌دندر. هندسه‌یه تطبیقاً پك گوزل طرح ایدیلان یوللری واسع اولدیغی ایچون درونندن عربه، کاربان وحتی دوه قطارلری سربستانه گچمکده و مرور عبوری مانع اولامامقده درلر گوز آلا بیلدیکنه دوام ایدن بو اوستی قپالی یوللرك یمین و یساری مختصر دکانلردن

عبارت ایسه‌ده، بدستان درونده صیق صیق تصادف اولنان جسیم کاربان سرایلر، بیوك تجارلرك مرکزی، مهم تجارتلرك مقریدر. چارشو ایچنده طوتدیغم یولی نهایتلندیرمك ایچون یاریم ساعت کیتدکدن صکره، پای قوپوق دیلان بر میدانه چیقدم. اودون کمور کبی محروقات ایله، اورمانلری اولمدیغی ایچون آق قواقدن طاسارلادقلری کراسته‌نك باشلوجه بازاری بولنمسنه مبنی، یوك عربه‌لری ایله دوه قطارلرینك، اسب و استرك کثرتندن کچیلمز بر حاله گلان بو گنیش میدان وسطنه، ظهوری ملحوظ قاتللری آصمق مقصدیله یوکسك بر دار رکز ایدلمشدر. خلقك عبرت و انتباهنی جلب ایدر زعمیله دائما موجود بولندیریلان دار مذکور، مبروك برشیء ایمش کبی، چینقودن معمول کره شکلی و یالدیزلی اوچ گولله یکدیگرلری اوزرلرینه بندیریله‌رك تپه‌سنه گچورلمشدر.

بو یوکسك دیرکك باشنده برتیمور چبوق ایله طوپراغه قدرده ایکی تل علاوه ایدیله‌جك اولسه جوارنده‌که بدستنك محافظه‌سی ایچون سپر صاعقه‌لق خدمتنی دخی گوریر. شاه حضرتلرینك سرایلری خام کرپیچ و چاموردن یاپیلمه قوقمش بر سور ایچنده‌در.

یاغمورلی هوالرده یر، یردوکیلان صیوالرینی، صولی سپاندن آچیلان یاریق و چقورلری، صمانلی چامور ایله طولدیروب دوزلمه‌مك عملیاتی همیشه باقیدر. صدارت، خارجیه، حربیه، عدلیه، مالیه و امثالی دوائر رسمیه ایله معلم و متعلمك ندرتندن طولایی ایچنده شیطانلر جرید اوینایان مکتب عالی، اندرون سرایی تنویر ایدن ضیاء الکتریقیه ماکنه‌سی، حبسخانه، خاص آخور و دها بر چوق بنالر، ملوث چای خانه‌لر، سیککلی بقاللر، ایسلی چوملکلر ایچنده آبکوش، کوفلی قابلرده چیلاو کباب، صاتان اصناف ایله صندقجی، مرانقوز دکانلری، و حوضنده‌که راکد صویی یوصون طوتمش عمومی حمام، و سربازلرك بیتوتتلری ایچون یاپیلان یر اوطه‌لری، سرای شاهینك اطرافنی احاطه ایدرك بو طوپراق قلعه‌یی لبالب طولدیرمشدر.

بو عفونتلی سورك خارجنه یاپیلان طهران شهری ایسه شرامپول واری جسیم خندق ایله محاطدر. عریض و عمیق اولان بو خندقدن شهره کیرلمك ایچون طرف طرف انشا قلنان جمعاً اون ایکی عدد طاش کوپریلرك داخله مربوط باشلرینه مرتفع کمرلی مصنع دروازه‌لر یاپیلوب قلعه قپولرینی صولده صفر براقه‌جق جسامتده و فقط اوزرلری ساج قابلی عظیم قناد گچورلدیکنی گورنجه خواجه نصرالدین مرحومك تربه‌لرنده‌کی کولنج حال خاطرمه گلدی. سربازلرك یعنی پیاده عسکرینك

قشـله‌لری بو قپولرك داخلنده ناظر آغزلرنده مدور برر میدان حصوله گتوران بر اوطه‌لریدر. طهران واسع اووه‌نك وسطنده بولنمغله، اطرافدن هجوم ایده‌جك سیلابهٔ مطرك اوكنی آلان بو خندق، هر طرفی دوز و عاصه‌سز اولان شهرك سوقاقلرنده‌كه صولری دخی چكوب رطوبتی بر طرف ایتمكده‌در.

سوقاقلر بر قاچ سنه اقدم هوا غازیله منور ایكن روسیه سفارتخانه‌سی طبیبنك «مضر و فنا قوقو نشر ایدییور» دیو ویردیكی راپور اوزرینه ترك ایدلمكله اخیراً یاپیلان فنارلره بطرول طولی لامبه‌لر قونیله‌رق باطوم غازی بول بول سورلمكده‌در. خاك ایرانده موجود شوسه طهراندن رشته، شمندوفر دخی كذا طهراندن حضرت عبد العظیمه دگین ممتد و آلتی كیلومترولق طار خطدن عبارتدر. طولی ماشیا بر ساعت سوران بو شمندوفر خطی ایله بارگیرلرك سوروكلدكلری ترامواى هوالانده سرمایه‌دارانك، رشته داما دیان اجرتلی شوسه‌ده روسلرك اللرنده‌در. شمندوفر و شوسه‌سی اولمیای برملكك وسطنده واقع ایكی یوز اون بیك نفوسلی طهران شهرینك محروقات مأكولات و كافهٔ لوازماتی سواحل وملحقاتدن باركیر، استر و حمارلر ایله كتورلمكده و نصل یتشدیرلدیگی شاشلمقده‌در. طاغلری بایرلری اورماندن خالی بولندیغی ایچون، كراسته‌لری باغجه‌لرده یتشدیردكلری قواق اغاجندن و چوروك اولمغله، بر قاتدن زیاده قالدیره‌مدقلری خانه‌لرك طرز معماریلری لطیف زینتلری بر درجه‌یه دگین یولنده‌در. اوزرلرینك طوپراق ایله اورتیلی بولنمسندن بشقه روح صیقه‌جق هیچ بر یری یوقدر. اخیراً تأسس ایدن جدید محله‌لر اره‌سنده‌كه واسع جاده‌لر طرفیندن دگرمن دوندریر صولر گچیور. مكمل آشجی دكانلری یوق ایسه‌ده چارشو و بازارنده هر درلو لوازمات طباخیه و انواع فواكه موجوددر. ملحقاتده‌كه امرادن ظلم گورنلر طهرانه چكیله‌رك امن و امان ایله یشایورلر.

طهرانك آوروپا شهرلرینه بگزر یری یوق ایسه‌ده گندینه مخصوص بر لطافتی واردر. شرق معیشتنه آلیشقین ذواتك مطلقا بگنه‌جگی بو شهر جدید عجمستانده واقع بلادك اكبری، و آسیای وسطی‌ده بولنان مدائنك اجملیدر. طوب میدانندن قزوین دروازه‌سنه دگین ممتد طریق كبیرك مبدائنده هنوز یاپیلمه بر سواری قشله‌سی واردر. سپهسالار دائره‌سی دخی ایچنده بولندیغی ایچون باب سر عسكری دیمك اولان قشلهٔ مذكوره طهرانك گزیده بنالرندندر. سرای شاهی‌یی محیط طوپراق قلعه‌دن دها واسع اولان تعلیم خانه‌سنك بر طرفنی بو لطیف بنا، دیگر محللرینی طوغله ایله بر بچوق قامت قالدیریلان خفیف دیوار تحدید ایتمشدر. غایت واسع و مربع اولان

بو تعلیم خانه‌نك اوچ قپوسی واردر. مجموعی اون ایکی فوج یعنی بیك ایکی یوز نفردن عبارت و قزاق تعبیر ایتدکلری سواری، محافظ نامیله سفارتخانه‌لرده، تحصیلات و تبلیغ اوامر ایچون دائما ملحقاته طاغلدقلری جهتله مذکور قپولرده نوبت طوتان سرباز یعنی پیاده عسکریدر.

چارشو و اسواقده بقاللق، قصابلق، محلاتده چامورجیلق و عمله‌لك ایدن سربازان ایش بوله‌مدقلری زمان، قشله‌ده قلان بر قاچ قزاق ایله جمعاً یوز اللی نفرمیدانه چیقاریله‌رق بعض گونلر تعلیم اجرا ایتدیریلییور ایسه‌ده بو صحرا مثال محل هفته‌نك اکثر ایامی بوش و خالی قالدیغندن وقت عصره یقین فوج فوج طوپلانان آوروپالیلر قپولری قپاندیره‌رق ایچنده ساعتلرجه طوب اوینایورلر. طهران وقتیله کوجك بر قریه ایکن صفویلردن شاه طهماسب اعمارینه چوق چالیشدیغی کبی حکومت حاضره‌نك مؤسسی آقا محمد خان زماننده مرکز کرسی دخی اتخاذ قلنمسی اوزرینه بالتدریج شمدیکی وسعتی بولمشدر. طهرانده یاتمیوب شمرانه گیجدم.

(شمران)

طهرانك اك مشهور صیفیه‌سی اولان شمران ایکی ساعت اوزاقده و دماوند سلسله‌سی قربنده‌در. شمران طریقی گلیشی گوزل تسویه ایدلمش ایسه‌ده بویلی بوینجه ایکی طرفلی آغاجلر یتشدیرلدیگی ایچون منظره‌سی لطیف و فقط طوزی چوقدر، وسطنده مکمل چای خانه‌لر بولنیورر. طهراندن کرالادیغم عربه قاعدهٔ متخذه‌لری وجهله یاری بولده موله ویردیگندن بو سوسلی چایخانه‌لرك زمرد کبی یشیل باغچه‌لرنده که فیسقیه‌لر اطرافنه دیزیلان اسکمله‌لردن برینه اوطوروب اون دقیقه اگلنمگه مجبور اولدم. بو یاز قهوه خانه‌لری هر نقدر چادر و چارداقدن عبارت ایسه‌لرده اطرافلری قبه‌لر تخته ایله تحدید قانه‌رق حولی حالنه قونیلان گنیشجه میدانلرینه رنکارنك چیچکلی صاقسیلر دیزوب پك کوزل دوناتمشلردر.

شاه عباس طرفندن یاپدیرلدیغی حالده بالآخره «قصر قاجار» نامی ویریلان متروك سرای ایله قزاق تعبیر ایتدکلری سواری‌نك یازلق قشله‌سی بو موقع قربنده‌در. شمران باغچه‌لرندن مرور ایدن براق صولر بو لطیف محلده برلشه‌رك شاه حضرتلرینك برنجی حرملری نامنه یاپدیردقلری نو اصول صیفیه‌یه طوغرو چاغلیه چاغلیه جاریدر. مظفر الدین شاه حضرتلرینك احیا کرده‌لری اولان بو عالی صیفیه قصر قاجار ایله «یوشان تپه» کوشکی ارەسنده و چای خانه‌لرك یاریم ساعت بعدنده‌در.

هواسی صویی منظره‌سی دخی فوق الغایه لطیف اولان بو دلکشا موقعده براز تنفس و کسب انشراح ایتدکدنصکره عربه‌جینڭ استعجال و اصرارینه مبنی عادتا آیرلمق استه‌میه‌رك تکرار حرکتله بر ساعتده شمرانه یتشدم. یوللر اوزرنده و باغچه‌لر کنارلرنده یتشدیریلان واسع قوریلر ایله دهشتلی بر اورمان هیئتنه گیران شمران موقعنڭ وسطنده جسیم بر دیره واردر. موسم بارانده وقوعبولان سیلابه‌لرڭ آچدیغی بو قوری چای، بم بیاض چاقللر ایله مستور و مجراسنڭ طرفینی باغ و آغاجلقدر.

سفارت سنیه‌یه مخصوص صیفیه بو لطیف چایڭ اڭ گزیده ساحلنده، ممتاز باغچه و منزللرڭ بولندقلری مواقع وسطنده‌در. شمرانه ورودمده طوغرو سفارت سنیه‌یه گیدوب سفیر کبیر عطوفتلو شمس الدین بڭ افندی حضرتلرینڭ ملاقاتلریله مشرف اولدم.

(سفارت سنیه هیئتی)

سفیر کبیر عطوفتلو شمس الدین بك، مستشار سعادتلو بها بك، باشکاتب انور بك، کاتب ثانی ضیا بڭ، کاتب ثالث رشادبك، فارسی قلمی سر منشیسی طهرانلی علی عباس خان، آتشه ملیتر ادیب شهیر سعیدبك زاده جمیل بك افندیلر حضراتیله طبیب مهتدی فواد بکدر.

تاجر باشی بکمزیانڭ اصفهانلی مصطفی افندی اسمنده خوش مشرب بر معاونی دخی واردر.

غایت لطیفه گو اولان مصطفی افندی ارضروم جهتلرنده بر مدت قضا نوابلغی یاپمش ایسه‌ده قورصاغی آبکوش آرزولادیغندن اشتها سائقه‌سیله او گوزول مأموریتی ترك ایده‌رك طهرانه جان آتمشدر.

سفارت سنیه‌ده نوبت طوتان ایران سواریلری باغچه‌نڭ بر کوشه‌سنه طوپلادقلری قوری قیشقی‌یی آتشلیه‌رق اورته‌سی قیغلجم حالنه گلدکدنصکره ایچنه متعدد چوملکلر یرلشدیردکلرینی گوردیگم زمان آیاغنه میخ ایرن بارگیرلرڭ طرناقلرینی تداوی ایچون قطران قایناتدیورلر ظن ایتمش ایدم. قیشقینڭ دومانندن سیم سیاه کسیلان بو مستکره طوپراق چوملکلرك، هر گون قایناسی مراقمه طوقوندیغی جهتله، وکیل باشی نامی ویردکلری باش چاوشدن سببنی سؤال ایتدم.

آزربایجان ترکجه‌سی ایله تکلم ایدن بو قهرمان چوجق گوله‌رك «گوردیکڭ چوملکلرده اخشام یمك ایچون آبکوش پیشیریورز. طیشنده‌که طهارتسزلکنه باقمه!.

ایچی تمیزدر دیدی » ایرانده پك مقبول اولان بو طعامك ترکیباتی ، قابنه گوره بر مقدار یاغلی ات ، و قرمه نخود ایله لیمون قابوغندن عبارتدر. پاصلی چناق ایچنده بختەلشان نازنین آبکوشك ینمسیده اطعمهٔ سائرەنك اکلندەکه ترتیبه بکزەمیور.

قطران قابنه شباهت تامەسی اولان معهود چوملك دودی آسمانه چیقان فیشقی بیغیندن چیقارلدقدنصکره بش دقیقه قدر علی حاله براغیلوب دم!! آلدیریلییور.

بعده «سنگك» تعبیر ایتدکلری پیدەیی بر طباق ایچنه طوغرایوب چوملکده نقدر صو وار ایسه اوزرینه دوکویورلر. بو تریدی بعد الاکل کیرو قلان ات ونخودی بر دیبکه اقطاروب هوان الی شکلندە بر اغاج ایله گوزلجه دوکەرك لاپه حالنه گتوردکدنصکره تکرار باشنه طوپلانوب صو دگمیان متباقی نان ایله آیروجه یمکه باشلایورلر.

پك تحفمه گیدن شو طعامی طاتمق مراقنده ایدیسەمدە چوملکك هیئتیله گوبره ایچنده پیشورلمسی جسارتمه مانع اولییور ایدی.

ارەدن بر قاچ گون مرور ایتدکدنصکره وکیل باشی طرفندن وقوعبولان اصرار اوزرینه هرچه باد آباد بر لقمه آلدم. لیمونك رایحەسی یاغلی ات و نخوددن مرکب بو طعامك طعمنی زیادەلشدیردیگی جهتله یدکجه یەجگم گلدی.

بویله لذیذ بر طعامی نه ایچون تمیز قابده مناسب آتشده پیشورمیورسکز، دیو یاپدیغم اعتراضه جواب اولەرق «بونك قابی بکمز و قطران ایله علاجلانمینجه حرارت نارە طیانەمز گوبرلی قیغیلجمدن بشقه آتش ایچنده پیشوریلەجك اولسه بو لذتی ویرمز، زیرا آهسته پیشمسی شرطدر. اودون و کمورك آتشی قوتلی اولدیغی ایچون بو طعامك طبخنه کلمیور» جوابنی ویردیلر.

پیشر ایکن قاب درونده عکس ایدن فیشقی دومانی لیمونك خوش رایحەسی زائل ایتمکله کیرلی قابی ، او قویروقلی طاغ اودوننی خیالمه اوغراتمیەرق اشتها ایله یدیگمی کیم کورسه ایرانلی ظن ایدر ایدی. قوتلری یکدیگرینه عکس ایتدیرلمك ایچون پشدکدنصکره هوانده دوکولان ات ایله نخود ملحم حالنه گلوب، منظرەسی صفره قباردییور ایسەده ایلك دفعه جسارت کوستریلەرك آغزه قونلدقدنصکره اشتها ایله یدیران لیمونك لطیف قوقوسیدر.

درت کشی‌یه اداره ایدەجك بر چوملك آبکوشك سرمایەسی اون ایکی شاهی یعنی آلتی متالکدر. فقرانك مقصدی دفع جوع دکلمی؟ معدەده بولنسون و السلام.

عراقدن طهرانه آتلایشم خال پر ملالمی سمع همایونه ایصال مقصدینه مستند

اولمغله عطوفتلو سفیر بك افندی حضرتلرینه تقدیم ایتدیکم استدعا مآلی ما بین همایون جناب ملوکانه‌یه فی ۲۲ حزیران سنه ۱۳۱۸ تاریخلو تلغرافله عرض ایدلدی.

سفیر مشار الیه ذات اقدس حضرت خلافتپناهی حقنده دعوات خیریه استجلابنه ساعی رجال صادقه‌دن فاضل، متقی، صاحب قلب بر ذات ممدوح الصفات اولمغله انهاسنه جواب چیقمدیغنی کورنجه فی ۲۰ تموز سنه ۱۳۱۸ تاریخنده پوسته ایله تأکید جسارتیده کوزه آلدی. بر طاقم سودی بوزوق فراریلرك عوعوهٔ کافرانه‌لرینی اشتمکله جداً متأثر قرنای حضرت شهنشاهیده صحابته شوق، شفاعت یاپمغه یوز قالمدیغندن ایچلرنده تسریبرمه همت و دلالت ایدن بولنمدی. طالعمك شو یاردیمسزلغنه یانمقده ایکن یوره‌کمه صو سرپان — الله غالب علی امره — نص جلیلی اولانجه عمومی تملندن سوکوب سوپورمکله بلافتور طهرانه دوندم. بو مملکتده اوتل نامی ویرده‌کلری ویران خانه‌لر، چقورده قالمش کنیش حولیلرك اطراف اربعه‌لرینه طرز عتیق مدارس هیئتنده صره واری یاپیلمش تحتانی حجره‌لردن عبارت، نمناك غمناك و بونکله برابر اجرتی غالی، مصرفی چوق محللر اولمغله شمراندن عودتمده اورالره اوغرامیه‌رق سردار افخمك انکلیز سفارتخانه‌سی قارشوسنه یاپدیردیغی بالاخانه‌لردن بر اوطه کرالایوب اوطوردم.

بو فرحلی محلده متوکلاً علی الله اوقات کذار ایکن شاه حضرتلری آوروپادن عودت بیوردیلر.....

غایت حلیم، سلیم، رحیم، شفیق اولان مشار الیه حضرتلرینه بر قاچ کون صوکره تقدیم ایتدیکم استدعا، بهمه حال مسرور ایدلمکلکمه دائر مکمل درکنار ایله چیقدی.

دست خط مبارکلری ایله شرفوقوعبولان بو ارادهٔ قطعیه خارجیه نظارتنه تفهیم اولندیغی کون مشیر الدوله حضرتلری طرفندن درسعادتده مقیم سفیر کبیر ارفع الدوله پرنس میرزا رضا دانش خانه، عفوم ایچون شفاعتده بولنلمسی خصوصی کمال اعتنا ایله یازلدی. بو ذات شریف شاه حضرتلرینك حقمده شرفوقوعبولان التماسنی، مبتوع مفخممه عرض ایده‌جکی یرده باب عالی ایله مخابره‌یه کیریشمسونمی. بر طاقم فرومایه‌لرك انفعالی یوزوندن اوغرادیغم شو پوسکوللی بلایی باب عالیده اوزرینه آلاجق عفوم اراده‌سنی استحصاله جسارت ایده‌جك رجال متصورمیدر.

بو دقایقی پك رعنا بیلدیکم حالده ضعیف امید ایله بر مدت دها بکلدم.

شاه حضرتلری درسعادته تشریف بیوردقلرنده، طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن اهدا قلنان، یاقوت خان و الماس خان نامیلرنده که حرم اغالریله معارفه‌م اولمغله، بو انسان چوچقلر معتمد الحرم ایله کورشدیردیلر. شاه حضرتلرینك دار السعادة

الشريفه اغاسی دیمك اولان بو ذات معرفتیله بشقه‌جه استحصال ایتدیگم ارادهٔ اکیده، اتابك اعظم علی اصغر خان و خارجیه ناظری مشیر الدوله حضرتنه عاجلاً تفهیم قلندی.

بو ایکی مقام سفیر کبیر ارفع الدوله‌یی صیقیشدیرمغه باشلادیلر. او سفیر عاطل صیق صیق یازیلان اوامره چالیشیورم جوابلری ایله گچشدیریور ایدی. گندی حکمدارینك بو بابده‌که ارادهٔ عدیده‌سنی منسوب اولدیغی نظارتدن شدید و مدید امرلر ایله ترویجه مأمور ارفع الدوله‌ده گوریلان شو تسیبه دول سائره سفراسندن هیچ بریسی تنزل و جسارت ایده‌میه‌جگی، و متبوعنك کسر نفوس عنورملیسنه طوقونه‌جغی شبهه‌سزدر.

خارجیه نظارتنه شرف ویرن مشیر الدوله حضرتلری ایران وکلاسنك ممتازی، طهران شهری نجباسنك سرفرازی، و جمله‌نك محبوبی محترم و متقی بر ذاتدر. هر درلو خصائل ممدوحه‌یی ذاتنده جامع بویله فاضل، فطین، رحیم، متواضع بر ذاتك همشیره زاده‌سی اولان ارفع الدوله‌ده انسانیتدن قاچمق گبی ضدینه اخلاق بولنمسی نقدر غریبدر.

طینت و سیرتیده، السنه، الوان، وصور گبی یکدیگرینه بگزتمیان حق سبحانه و تعالی حضرتلرینك حکمت خفیه‌سنه عقل ایرمیور. مشیر الدوله حضرتلرینك محتشم السلطنه عنواننده و اوتوز بش یاشلرنده، گندیسی قدر نجیب وملتفت بر مستشاری واردر. سفارت سنیهٔ عثمانیه ایله وقوعبولان معاملات و مخابراتك قید وتحریرینه مأمور سعد الملك، سنجه محتشم السلطنة حضرتلرینك عینیدر. معین الملك محسن خان مرحومك سفارتی زماننده باشکتابتله درسعادتده بولنان مومی الیهك ترکجه‌سی ایله فرانسزجه‌سی فارسیجه‌سی قدر مکمل آغیر باشلی، عاقل و ایشگذار بر ذات ایسه‌ده تکبری کافهٔ محسناتنی محو ایتمکده‌در.

(شمرانك صیفاً صفاسی)

قواق، گورگن، جویز گبی طویل القامه اغاجلردن مرکب صنعی قوریلر، مختلف الاجناس درخت میوه دار ایله مالامال گنیش باغچه‌لر، لطیف گلستانلر وسطنه، شرقه مخصوص بر طرز دلنشینده یاپیلان مختصر صیفیه‌لری، چاغلدیه چاغلدیه آقان براق صولر، گولجك حالنده کبیر حوضلر، شدتله پوسگوردکاری گور صولری شلال گبی کوپوکلر صاچه‌رق یوکسکدن دوکولدکجه حصوله گلان آهنك

منتظمه‌سی اورمانلره طنین انداز دلفریب فیسقیه و فواره‌لر ایله دخی محاط اولمغله شو صفا آور صولره، بلبل مسکنی یشیللکلره قارشو، درونلرنده اوطوروبده شمرانڭ روحپرور صاف هواسنی تنفس ایتمك جداً سعادت و بختیارلقدر.

طهرانده موجود وکلا، سفرا، کبرا، فضلا، واغنیانڭ صیفیه‌لری شمرانده‌در. سلطنت سنیهٔ عثمانیه ایله انگلتره، روسیه، سفراسنڭ اوطوردقلری صیفیه و شتائیه‌لر میری یعنی گندی دولتلری مالی اولوب، دول سائره سفراسی هر ایکی محلده ایجار ایله اقامت ایتمکده‌درلر. طهرانده سفارتخانه یاپدیرمغه هوسلنمیان حکومتلر ایچنده آلمانیا دولت فخیمه‌سی، شهرده‌که سفارت خانهٔ عثمانیه‌یه متصل قیشلق بر ایلچی خانه انشا ایتدیرمشدر.

شمرانده بولنان صیفیه ایچنده موقعی گوزل، باغچه‌سی واسع، درخت میوه داری لایعد، اورمانی بیوك، آقار صویی پاك و مبزول، ابنیه‌سی ظریف اولانی سفارت سنیهٔ عثمانیه‌یه مخصوص صیفیه‌در.

«عثمانلی سفار تخانه‌سی» عنوان جلیلنی حائز اولمسیله‌ده ممتاز بو صیفیه‌نڭ، اوجی بوجاغی بولنماز باغچه‌سی وسطنده واقع قدرتی و مدور تپه اوزرینه ماهتابده چیقلیوبده طهران اووه‌سنی، و هر طرفی صنعی قوری، لطیف اورمان، گل گلستان، شمرانی بویدن بویه تماشا ایدرکن کوه دماوند تپه‌سندن آهسته آهسته وزان ایله اوخشادیغی آغاجلر اهتزازه باشلادقجه صحرا گبی سکونته طالان ساحهٔ فسیح دلفریبی، سامعه‌یه خوش گلور خفیف و حزین خیشیردیلره بوغان باد نسیمڭ، دمه صفوت ویره‌رك سرین سرین اسمسی طبیعتڭ بو موقعه بخش ایتدیکی حالت روحپروری بی آرتیردقجه آرتیرییور.

سفیر کبیر عطوفتلو شمس الدین بك افندی حضرتلرینڭ انها و استرحاملرینه خبر خیر چیقار امید قطعیسیله فوت ایدیلان ایکی آی مدتی، مشار الیهده مهمان اولدیغم ایچون بو لطیف باغچه ایچنده گچوردم.

هر طرفندن برر دگرمنلك متعدد صولر گچر بو فردوس نشان حدیقه‌ده‌که اعلا جنس میوه‌لرڭ انواعی، بلبللری گبی تعداده گلمز. وسعتی اورمان ایله مستور یایلالری آگدیردیغی ایچون بر اوجندن دیگر اوجنه سسی یتشمز بو عظیم باغچه‌نڭ بر کوشه‌سنده سفیر بك و دیگر اوجنه مستشار بگك اقامه‌لری ایچون حرم دائره‌لری وسطنه دخی غایت مزین و متعدد دوائر رسمیه یاپدیرلمشدر. گوندوزلری مشاغل رسمیه‌دن باش قالدیره‌میان کتاب، آتشه میلتر و طبیب افندیلر دخی یر، یر،

موج اوران حوضلر، کورول کورول آقان صولر، باشلرینه سوسلی چادرلر قوردقلری جهتله کیجه‌لری طوپلانوب صباحلره قدر مصاحبه و صفا ایله وقت گچوریرلر. ذوات مشار الیهمك پدرانه التفات، برادرانه محبت، ادیبانه مصاحبتلری ایله گچن او مسعود گونلری اونوتمق امکانسزدر.

سفیر بك افندی حضرتلرینك مکتب سلطانیدن مأذون اورخان بك اسمنده فاضل وفطین بر مخدومی واردر. مستشار بها بك افندی حضرتلریده نهاد و نافع بك نامنده گنج و منور ایکی نجل نجیبه مالکدرلر.

حقمده دائما ابراز بیوردقلری برادرانه معامله‌لرندن الی الابد متشکر و منتدار قالدیغم بو عالی روحلری جناب حق اطول عمر ایله معمر بیورسون.

فرط زکاوت و نجابتلرینی اثبات ایدن ناصیهٔ حاللری، حسن تربیه‌لری، پدرلرینه خیر الخلف اوله‌جقلرینه اصلا شبهه براقمیور. انشاء الله فیضیاب اولورلر. سلالهٔ طاهرهٔ جناب پیمغبریدن امام صالح حضرتلرینك مدفن مبارکلری شمرانده‌در. پازار موقعی دخی شهید مشار الیهك تربهٔ منوره‌لری جوارنده بولنمغله هر پنجشنبه کونی گیدرك زیارتلری شرف اشرفیله بکام اولور ایدم.

امام زاده قاسم حضرتلری دخی باغجه‌لرك منتهاسندن و طاغ اتکنده مدفون خاك غفراندرلر.

وقتیله ری ایالتی تعبیر اولنان طهران احاطه‌سی یزید لعین طرفندن قاتل امام حسینه وعد اولنمش ایدی. بو موقعه شمران نامی ویرلمش شمر ملعونك اسمندن کنایه اولسه جائزدر. موقعك اسمی نقدر بد ایسه هواسی ایله صویی ضدینه صاغلامدر.

استماعی قلبه قسوت روحه اضطراب ویرن شمران تعبیرینی «گلشن جنت» عنوانمه تحویل ایدرك شو گوزل موقعی او مشئوم نامدن قورتارسه‌لر. صیفی خوش گچورمك ایچون طوپلانان صفا پرستانك نشئه‌لرینی تأمین ایتمش اولورلر.

آلمانیا دولت فخیمه‌سی سفارتنك کرالادیغی صیفیه دخی سفارت سنیه صیفیه‌سنه متصلدر. سفارتله بر مدت درسعادتده بولندقدنصکره خارجیه نظارتی توجیهی ایله طهرانه آلنان معین الملك محسن خان مرحومك مطنطن صیفیه‌لری دخی بو جوارده و دیره‌نك قارشوسنده‌در. مرحوم مشار الیهك بش یاشنده یتیم قلان مخدومنه عظمت الملك» عنوانی احسان بیورلمشدر. انکلتره سفارتنه مخصوص صیفیه دخی دیره‌نك قارشو طرفنده و براز اره‌لی سویمسز موقعده‌در. ساعت افرنجی اون ایکی‌یه کلدیکنی عمومه بیلدیرمك ایچون هر کون وقت ظهرده طوب انداخت ایتمك

ایران حکومتنڭ تعامل قدیمیدر . روس سفارتنڭ صیفیه‌سی اطرافنده واقع جسیم محله روسیه حکمی آلتنده بولنمغله موسقوودن قالدیریلوب اورایه کتورلمه بر اراضی ایمش گبی ، دولت مشار الیها سفارتخانه‌سی صیفیه‌سی باغچه‌سنده دخی آیروجه بر طوب آتیله‌رق تحکم گوسترلمکده‌در . فتح علی شاه مرحوم زماننده‌که روسیه سفیری غریبویه‌دوفی اهالیء محلیه هجوم ایده‌رك پارچه‌لادقلری صرده محافظ نامیله تودیع قلنان کلیتلو سربازان الآن مقدار اصلیسنده‌در . بونڭ دها غریبی عساکر مرقومه قنغی مملکتلردن ایسه کنیه‌لری وقتیله سفارته ویرلدیکندن ، ایران عسکرلکی دائمی بولندیغی ایچون ایچلرندن بری فوت اولدقده اولاد و اقاربندن دیکرینی جلب و استخدام مسئله‌سی روسیه سفیرینه مخصوص اولوب آنلره دائرهٔ عسکریه و حکومت قاریشه‌میور .

ایران وکلاسنڭ سزاتی چیقارمیه‌رق ادارهٔ مصلحته موفقیتی ، اجانبڭ هر تکلیفنه موافقت گوسترملرندن عبارت بر سیاست اولوب بشقه هنر و حکمت ابراز ایلدکلری یوقدر . ذکری سبق ایدن رشت شوسه‌سنی یتمش بش سنه ایچون قونطوراته ویرملری ، مازندران دریاسنی روسیه‌یه بلا شرط باغیشلاملری ، مشهده شمندوفر تمدیدی امتیازینڭ شرطنامه‌یه ربطنی بیله‌مدکلرندن طولایی یاپمق و یاپدیرمق ایشنه الویرمیان روسلره گندی اللریله باغلانملری امور سیاسیه‌ده‌که بضاعه‌سزلکلرینی گوستریر .

طهرانلیلر شمرانه مایس ابتداسنده گیدوب ایلول غایه‌سنده عودت ایدییورلر . سنه‌نڭ بشماهی بویله شن و شاطر اولان شمرانده ، تشرین اولدن نیسان غایه‌سنه دگین یدی ماه بکجیلردن بشقه کیمسه قالمیور . سفیر بگڭ حقمده یازدیغی شفاعتنامه‌لره جواب چیقمیه‌جغنی آڭلایه‌رق شمراندن طهرانه عودتم تموز رومینڭ اوتوزینه مصادفدر . جلوس همایون شوکتمون حضرت خلافتپناهی روز مسعودینڭ شرف تقربنه مبنی هیئت سفارت دخی ایکی هفته صکره طهرانه عودت ایتمشلردر . هر نقدر مأیوس ایسه‌مده حمیتم کوسکونلکه مانع اولدیغندن ولی نعمت بی منتم شوکتلو پادشاهم « الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان » ثانی افندمز حضرتلرینڭ سریر خلافت و سلطنته شرف ویردکلری او روز میامن مأنوسده عاجزانه عرض ایتدیکم نطقی تبرکاً درج ایله تزیین صحائف و افتخار ایلرم .

(صورت نطق)

جلیل القدر افندیلرم :

میل جبلیء اعتلا جویانه و آمال خالصانه‌سیله مضبوط جهان اولان ملت

معظمهٔ اسلامیه و قوم نجیب عثمانیه‌نڭ شرفهٔ بالای کمالاته ارتقاسی ایچون فاطر ابدی و ازلینڭ حقمده ابذال بیوردیغی بونجه بخشایشدن قابل انکار اوله‌میان یگانه‌سی متبوع مفخممز شوکتلو پادشاهمز «الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان ثانی» افندمز حضرتلریدرکه مبداء سعادت ملك و ملت اولان جلوس میامن مأنوس همایونلرینه تصادفی شرفیله ممتاز شو مبارك گون، مرحمت سبحانیه‌نڭ حقمزده جلوه‌نما اولدیغی بر یوم مقدس اولمغله شان علویت نشاننی عید اکبر توسیمیله تبجیل و توقیر ایدرك بویله سعادت آور بر روزی ادراك شرف اشرفنه نائلیتمزی عن صمیم القلب عرض و تبریکه موفقیتمدن طولایی معرض تحدیث و تشکرده محراب ملکوته وضع جبین رفیتله - الهی سلطان اعظم و خلیفهٔ اقدس وارحم افندمز حضرتلرینی ما تعاقب الملوان عمر وعافیت احسان بیور - دعای مفروض الاداسنی قبولگاه احدیته ایصال ایله ایفای راسمهٔ مملوکیت و اظهار فرط مسرات ایلرم.

مقام معلای خلافتڭ تعالیسیله مفتخر حضار کرام:

بو خیرلی گونڭ باد صباحندن جوشه گلان دریای ملیت، مفاخریله متناسب بر شطارتله شو ساعت هر طرفه موجه یاب نشئهٔ نثار، و سکان ارضڭ قسم مهمنی تشکیل ایدن بتون عالم اسلامیت دخی غلیان حمیت ومحبتله بزم گبی بحق مفتخر وشوق وشاددر.

جناب رب منان، عمر و شوکت شهنشاهیلرینی فراوان و جمله آمال خیر اشتمال ظل اللهیلرینی قرین موفقیتله قلب پاك همایونلرینی انواع مسرات ایله مالامال بیورسون. مسلم انام اولان تدابیر صائبه، و هممات عالیهٔ جناب تاجدار اعظمیلریله ملك وسیعنی بر گلشن امنیت، و بالجمله ایالات و بلدانی انوار فیضا فیض ایله تنویر ایدوب، مکمل بر منشاء تربیه و عرفان تشکیل بیورمشدرکه او منبع فضیلتڭ یتشدیروب خدمت ملوکانه‌لرینه بخش و نذر ایلمش اولدیغی نونهالان امتدن اشته هیئت سفارت، بر نمونهٔ پر مفخرتدر. زماننی کاملاً احقاق حق، و تأمین مسعودیت برایا مثللو جدی مشغولیتلره حصر ایدن بو بیوك پادشاهڭ سیاسیاتده، ادارهٔ جهان خصوصنده گوستردیککی قدرتلر، مهارتلر خوارقدن معدود اولوب بونجه حکمداران اسلام ایچنده حقیقة بر موقع ممتاز قزانمشدر.

جناب حق، باعث سعادت ملك و ملت اولان وجود اقدس همایونلرینی کمال تندرستی و عافیت احسانیله سریر شوکتمصیر خلافتپناهیلرنده الی الابد دائم وبرقرار بیورسون. قریحهٔ الهام صبیحهٔ همایونلرندن لمعه پاش صدور اوله گلان ارادات حکمتغایات سنیه‌لری وجود نادر الموجود ملوکانه‌لرنده که استعداد خداداداڭ درجهٔ

عالیه‌سنی گوستریر مرآت جلی و برهان قویدر. توفیقات صمدانیه دائما استعداده مفتون بولندیغندن ایکی عصره یقین مدت مدیده‌دنبرو قوه‌دن فعله چیقامیان پکچوق امور مهام عهد سلطنت سنیه‌لرنده حیز حصوله گلمکله غبطة الآفاق اولان دور دلارآن حضرت «عبد الحمید خان» ثانینڭ نباهت شانی یالڭز ظل خلافتنده آسوده نشین عثمانلیلری دگل بتون عالم بشریتی مسعود و بختیار قیلمشدر.

رایت ظفر آیاتمزده گوریلان، ولایعد مفاخرڭ ارائه و افهامیله سایه داران صداقت نشانی مستغرق من و سرور ایلیان حیرت افزا رونق شفقینڭ هر قلبه القا ایتدیگی شعاع مفتونیت، و رؤیت عظمته مشابه بر هیئت و صورتده گوزلری قماشدیران طلوع و ظهورمز هنگامندن بالاعتبار شرقه عطف نظر محبت ایلدکلرینی الی الابد بقا بولور بر خاطرهٔ فاخره اولمق اوزره باندیره‌لرینی رقت سحر گبی تماشاسنه طویولماز بدایع قدرتی آگدیرر اوچ رنگی جامع، و علائم السماء کبی دلنشین و عالی بر طرزده ترتیب محبتکاریده بولنان ازلی دوستمز آلمانلر ایله بوندن یوز آلتمش اوچ سنه اقدم جنتمکان فردوس آشیان سلطان مصطفی خان ثالث حضرتلری اظهار احتساسات محبته مقابلهٔ ابتدار بیورمشلر ایکن حیفاکه حالت طفولیتده براغیلان نفعی عمومه شامل بویله بر نزاکتی الحالة هذه حد کمال منتهایه ارشدیران، و عزم عالیء صلحپرورانه‌سیله آوروپا حوضهٔ دولیه‌سنی آلتی دفعه داهیهٔ حربدن قورتاران، و نور چشم افتخارمز اولان قوهٔ مقدسهٔ عسکریه‌مزڭ صوڭ درجه تنسیق و تسلیحنه عنایتله عثمانلیلغی علوشان و شوکتنه شایان بر صورت و عظمته ایصال بیوران، تاجدار قوی الاقتدار افندمز حضرتلرینڭ مفاخر و محامد سنیه‌لرینی تعداد خارج از امکان ایدوکنی تصدیق ایتدیرر ادله و براهین پك مبزول و بی غایاتیدر.

قدرت سیاسیه‌سیله بتون بشریتی مسعود بیوران بویله بر خاقان فریدالزمانڭ ازدیاد عمر و عافیتی حقنده‌که ادعیهٔ مفروضه‌مزه، طمرلرنده انسانیت قانی ریان اولان بالجمله ملل متمدنه‌ده مشارك، و بزمله یك زباندر. نشر انوار عدالت، وحسن اجرا آتیله نوع بشری کندوسنه متشکر و منتدار براغان ذات ملائکصفات شهنشاهیلری، کمال عافیت، مزید اجلال وشان و شوکتله پك چوق سنه‌لر زینت بخشای اورنك معلای سلطنت بیورمسی تضرعاتنی تکرار ایله، فرشتگان علویه‌یی هر دم خشنود ایدن ادعیهٔ مفروضه‌مزی بر آغیزدن ادا و تذکار ایده‌لم «پادشاهم چوق یشا» فی ١٦ شعبان المعظم سنه ١٣٢٠ و فی ١٩ اغستوس سنه ١٣١٨.

محبت قلبیه ایله مشحون قلبمك ترجمانی اولان بو نطق سلطنت سنیه‌نك طهران سفارتخانه‌سی دفترنده مقیددر.

باشمه هر نه گلدیسه حقدن بیلورم. تقدیره رضا کبی اك بیوك عبادتی ایفاده بولنمق موجب مغفرت و اعظم سعادتدر. «عسی ان تکرهوا شیئاً و هو خیر لکم..!»

(طهرانك قیش عالمی)

شمران مستثنا اولمق شرطیله طهرانك یازی فصل ردیء الهوا و شدید الحرارة ایسه، قیشیده او نسبتده سرت و صغوقدر.

ایلول اواخرنده ابتدار ایدن سورکلی یاغمورلر، تشرین اول اواسطنده صولو ساپانه، تشرین ثانی غایه‌سنده سرچه باشی سلچه، شباطده طولویه تحول ایدوب نهایت نیسانده صفوته یوز طوتان سمانك براقلغی اصلا بوزولمقسزین آغستوس غایه‌سنه دگین سوریپور.

یاغمورسز اولان موسم صیفك یاقیجی حرارتندن مرعالرده اوت یتیشه‌مدیگی جهتله برسم ایله بسلنان قویون سوریلری، جاده‌لر اوزرنده‌که آغاجلردن دوکولان یاپراقلر ییدیرلمك ایچون، وقت خزانده شهره گتوریله‌رك محلاتده طولاشدیریلیور. وجودلری انجق بیابانه شرف ویرن بو حیوانلرك، گوز گچینجه‌یه دگین اسواقی قاپلامسی طهرانی شهرلکدن چیقاروب بیوك برکوی هیئتنه صوقیور.

جاده‌لره دوکولان کفکه اوغوتیسنه مشابه وولقانی یموشاق قوملر، یاز گونلری اورته‌لغی نصل طوزه بوغیور ایسه جزئی بر رطوبت گورنجه یاپیشاق جاموره منقلب اولمغله سوقاقلر گچیلمز بر بطاقلق حالنه گلیپور.

تیاترو و امثالی اگلنجه‌لردن هیچ بریسی بولنه‌مدیغی ایچون، وزرا، سفرا، کبرا صیق صیق باللولر ترتیب ایده‌رك، بومغموم گونلرك آجیسنی او قدر حس ایتمیورلر ایسه‌ده، قپاندقلری صوبه‌سز صغوق قهوه خانه‌لرده گیجه و گوندز اوقونان اسکندر، دارا، رستم، حکایه‌لریله گوکلنی آووتمغه چالیشان عوام ناسده، یاز گلنجه‌یه دگین روح قالمیور. یگرمی بش سنه‌دنبرو طهرانده اقامت ایدن قسطمونیلی جلال الدین بابانك مخدومی ساعتجی قنبر افندی ایله رمضان شریفك اون دردنجی گیجه‌سی بدستانه گزمگه گیتدك. شهر صیامك ختامنه دگین گیجه‌لری تا بصباح آچیق بولندیریلان بدستانده موجود لطافتسز چای خانه‌لر، خان حولیسی قدر گنیش اولدقلری حالده، صوبه و منغال بولندیرلمدیغندن، اگلنجه‌نك مفقودیتندن طولایی

بورالره طولان اهالی ، تأثیر برودتله تیریل ، تیریل ، تیتره‌یور ایدیلر .

صنعوقلغی سیبریا صحراسنی ، طهارتسزلکی آخوری آگدیران بو چایخانه‌لرك بالنسبة اڭ تمیز و ظریفنی بالانتخاب داخلنه گیروب مومی الیه ایله بر چای ایچدك . طهرانیلرڭ طبیعتلرینی طرز معیشتلرینی بحق واقف اولیشم بو چایخانه‌ده وقوعبولمشدر . زیرا ورودمدن برو ، شمرانده که سفارت سنیه صیفیه‌سنده مقیم بولندیغمدن ایرانیلر ایله اختلاطم محدود ایدی .

حسابه گلمز تریاق کشلرڭ صاووردقلری قالیان دومانندن ، سیسلی هوالرده که حالت گبی گوز گوزی گورمیور و حتی نفس گوچ آلنیور ایدی . قوقوسی صفره بولاندیران دود زهرناکه بوغولمش بو حموضه‌سز هوا ، آق جگر خسته‌لغی انتاج ایده‌جگنی بیلدیگم جهتله بلا توقف دونمك استدم ایسه‌ده طهرانیلرڭ ، عادتلرینی ، بشایشلرینی آگلامق مراقنده بولندیغمدن او آجی دومانڭ زوریله گوزلرمدن آقان یاشی بر طرفدن سیله‌رك اون دقیقه دیشیمی صیقدم .

رمضان شریف مناسبتیله گوندوزلری طبیعی بر شیء بیامدکلری جهتله گیجه‌لری ، اللرینه گچنی آغیزلرینه آتدقلرندن لا ینقطع براقدقلری ، جویز ، بادم ، قبوقلری ، خورما ، اریك ، ایکده چکردکلری ایله قهوه‌نڭ وحتی تخته و چولدن عبارت سریرلرڭ اوزرلری ، آخورلرده که فیشقی گبی درت سانتیم یوکسکلکنده سراپا طولمش ، و آیاقلرندن چیقارمدقلری قوندره ایله باصیله باصیله ، چامورلره غرق اولان کهنه کلیملر بیله گورنمز بر حاله گلمش ایدی .

غریبلگمزه رعایة بر حاضرلامغه قوشان قهوه‌جی سپورکه‌یه صاریله‌رق ، ایکی گشی اوطوره‌جق قدر بر محلی گوج بلا تطهیر ایده بیلدیگی صره‌ده دیره‌ك ، دیره‌ك قباران طوزلر ، عددی ایکی یوزه قریب مشتریلرڭ ککزلرینه صیچرامغله عمومڭ آلدیردیغی اینجه‌لی قالینلی آ تیرق آهنگلری قولاقلرڭ زارینی پاطلاتیور ایدی .

آغیزلرندن براقمدقلری قالیانلره ، ماریوج یرینه قامش گچوردکلری جهتله ، دوراماملك و دهنلرینه یاقلاشدیرمق ایچون صول اللری ایله سرندن یاپیشوب ، صاغ اللرینی ، منغال طولدیرر گبی آتش بیغیلمش اولان لوله‌نڭ اوزرندن اوکسوردکجه دوکولان قورلری پارمقلری یانه ، یانه قالدیرمغه حصر ایتدکلرندن ، گرك معهود کلیملر و گرکسه اوستی چول دوشمه‌لی تخته قناپه‌لر اوزرلرینه قوندوره‌لریله چیقه‌رق چقال اوطوریشی چومل‌مگه مجبوریتلرندن ناشی ، قهوه‌لرنده که زمین ایله سریر مابیننده اصلا فرق یوقدر .

سرکه‌جیده که حمال قهوه‌لرنده گوریلان یالین قات قدحلر ایچنده کتوردکلری

چایی صیجاقدن یاپیشه‌میه‌رق اوفوره، اوفوره ایچمکده ایکن، قهوه بلبللرندن بریسی یرندن فرلایه‌رق قوجه میداندن عبارت چای خانه‌نك آدیم باشنه تصادف اولنان دیرکلرنده آصیلی غریب الشکل باغلامه‌لردن سوزده اڭ گوزلنی کمال عظمتله آلوب، اوزنه اوزه‌نه چالمغه، موصلقلری، قیا صیزنتیلرینی آغلاتمغه باشلادی.

اورومیه‌لیلر ایله اصفهان جهتلرنده متمکن بختیاری قبیله‌سنڭ گیدکاری دونبالك واری و طاش گبی سرت کیچه کلاه باشنده اولان بو سازنده‌ٔ نامدارڭ، گلیشی گوزل چالمقده اولدیغی باغلامه‌نڭ بیچمی تغنیسندن دها تحف ایدی.

نصفنه یقین بر محلدن کسیله‌رك باشنده‌که کلاهه بکزه‌دیلان صوقباغنڭ آچیلان آغزینه قوزی قورصاغی گردکدن صکره، بو گرینه گچوریلان دگنگه طوغرو، درت عدد معدن تل اوزادلمش، و بو گولنج قبضه سوسلی گورونمك ایچون بارگیر یلیسی گبی ایکی طرفلی صاچاقلره بوغولمشدر. هزار داستان نازنین طنبره‌سنی گریشه گریشه چالدقجه صاغه صوله پلپازه گبی صاللانه‌رق بجاقلرینه هواوبرن بو پاچاورالردن بشقه، سازینه، خواننده‌لگنه ال چیرپان یوق ایدی.

هیچ بریسی سکوت بیلمیه‌رك باغیره، باغیره قونوشان ناسڭ آفاقی طوتان کورولتیسی و آصلا تجدید ایدلمیان قوقمش هوا باشمی دوندردیکندن، حلواجی قزغانی گبی ایکیلتیلی تغنیلر ایله چالدیغی سازڭ، اشك آریسی خاطرلاتان سسنی کسدیرمك ایچون، بلبل دورانه، ایکی عدد عباسی ویروب، آخرت قپوسی قهوه‌دن خارجه یاری جانلی چیقدم. قرق پاره دیمك اولان ایکی عباسی درت گشی‌یه کافی آبکوش گتوردیکندن ایرانیلر عندنده اهمیتی واردر. بنی بو بلالی قهوه‌یه صوقان ساعتجی قنبر افندینڭ پدری جلال الدین بابا، روسیه محاربهٔ زائله‌سنده طوپلادیغی گوکللی افراد ایله درسعادتدن قارصه گیدن اولیا بابادر. سکسان یاشنه گیردیکی حالده الآن پهلوان قدر قوتلی و غایت ایری وجودلی اولان بو ذات حربڭ ختامندن صکره هر نه حکمته مبنی ایسه درسعادته عودت ایده‌میه‌رك تبدیل نام ایله ایرانه گچمشدر. طهرانده راست گلان بربردن طراش اولمغه گلمیور. بر قاچ مزین مستثنا اولمق شرطیله دیگرلری انسانڭ باشندن نقدر قیل قالدیرر ایسه اولقدر پاموق یاپیشدیرییورلر. معهود قهوه‌دن چیقدیغمده سراسمه‌یه اوغرایان باشم راحت اولور خلیاسیله بدستان بربرلرندن بریسنڭ دکاننه کیروب ساچلرمی کسدیرمکده ایکن النده‌که مقراصی قوللانه‌میان عجمی پروکار آز قالدی قولاغمڭ ایکنی کسییور ایدی. مسروداتم لطیفه‌یه حمل اولنماسون هر نه غرض ایدییور ایسم حقیقتدر.

(سربازان ایران)

ایران سلطنت حاضره‌سنك تشكلنده قان دوكن سربازان اولدیغی ایچون حقلرنده توجه عمومیه پك زیاده‌در .

عساكرینی هنوز تنسیق ایده‌میان بو حكومتك الآن كوریر كوزی ، طوتار الی وباشلوجه قوتی مذكور پیاده‌لردر .

محنته متحمل ، متین ، شجیع ، صبور ، فداكار ، وفادار ، قناعتكار اولان افراد مرقومه‌نك قسم اعظمی آزربایجان تركلریدر .

خاك ایرانده متمكن ملل و اقوام ایچنده شجاعتله ممتاز ، آزربایجانیلر ایله اصفهان طرفلرنده مقیم بختیاری قبیله‌سی اولوب دیكرلری بشنجی درجه‌ده بسیلنیر آبكوش دشمنی جعفرقولیلردن ، رستم نامه مراقلیسی میرزالردن ، وجودلرنده قان ، دیزلرنده درمان ، كوزلرنده فر قالمامش ، قوهٔ مفكره‌لری صارصلمش تریاق ذوشكونلرندن عبارتدر .

شمراندن عودت ایتدیكم كون سردار افخمك یاپدیردیغی بالا خانه‌لردن كرالادیغم اوطه‌ده غریبانه خیالاته طالوب ، بو مدهش حال نهایت بر رؤیا حكمنه كیره‌جكمی ، ملاحظاتیله مشغول ایكن اسواقده یوكسك صدا ایله قونوشلدیغنی اشیدنجه ، بونلر عجبا كیملر اوله‌جقدر دیو بنانك كرینتیسنه چیقدم . اقامتكاهمك اوكنده‌كه میدان اوچ یول آییردی ، و انكلیز سفارتخانه‌سنك قپوسنه موازی اولمغله اهمیتنه مبنی یاپدیریلان قره‌غول مركزنده بیتوتت ایدن سربازان ، شمران دروازه‌سنه آیریلان یول اوزرنده‌كه صغیر قصابی ایله ، ویره‌سی‌یه آلدقلری جكر پاره‌سنی حسابه قویولدقلرینی آكلامش ایسه‌مده ، بونلرك آزربایجان شیوه‌سی ایله : — سكا ویره‌جكم درت قراندن ایكی عباسی كم اویله دكلمی مشهدی ، بویله دكلمی كربلائی — یوللو یاپدقلری محاوره تحفه‌ مكیتمكله تماشالرینه طالدم . جاموسی كیبلی معند صغیر قصابی سوزینی بیلمز دانقلاقلردن اولمغله حدتی موجب آغیر لاف صرف ایتمسندن طولایی قره‌غوله طوغرو كوكرجین اوچوشی طوبلیجه سكیردن سربازان ، ایچرودن برر بكجی صوپاسی بقالابه‌رق مجتمعاً عودتله اوكوز قاتلنك قضاسنی ، دمیرجی اورسی ایمش كبی ، بو قوتلی اودونلری چكج مقامنده و برى ، برى ، آردینجه لا ینقطع ایندیرمكه باشلادیلر .

اطرافدن قوشوشان اصناف بونلری آیربنجه‌یه دكین قصابك قفاسنه یراشدیریلان میشه دالللری ، او قوتلی قوللر ایله اكرچه برده اوروله ابدی مطلقا اون حالنه

كلاور ایدی. قورشون گچمز کیچه‌دن معمول کنبدمثی کلاه، مضروبك بیننی طاغلمقدن زره مغفوی گبی محافظه ایده بیلمش ایسه‌ده اورولدقجه اینان کنارلری قولاقلرینك کوکنی کسمکله دولونلرنده مهمجه یاره آچیلمش ایدی.

درت قرانی اونوته‌رق ایکی قولاق دردینه دوشان قصاب طیاقدن قورتیلوز قورتلماز، کأنه بر شیء اولمامش گبی موردانه‌رق ایشیله مشغول اولمغه باشلادی.

شو حال سر بازان حقنده دوائر رسمیه‌نك مساعده‌لی طوراندیغنی، مضروب کیسه‌ده دعواسی دیگلنمیه‌جگنی افهام ایتمشدر.

ایرانده دائمی اولان عسکرك پدردن پسره موروث اولدیغی ایچون افواج اراسنده اون یاشنده صبیدن یتمش یاشنده پیره قدر انفار و ضباط واردر. پدری ضابط ایسه ارتحالی آننده درحال طابوره آلنان اوغلی و لوکه اون یاشنده اولسون کذا یکدن ضابط، اگرچه سلاح انداز ایسه کندی و حتی، فوتنده یرینه آلنه‌جق اولاد و احفادی الی نهایت العمر نفردر. وقتیله مواجب خواران دفترینه کچن بر قسم تبعه‌نك سلاله‌سنه منحصر خدمت عسکریه تناشیره قدر سورور. سکسان یاشنده‌ده گیرسه صیرتنده‌که سرباز لباسنی؛ الندەکه ششخانه‌یی ترك ایده‌مز.

معاش تعیینات و امثالی مصارف و مخصصاته مقابل شهری آلدقلری مواجب اون سکز غروش دیمك اولان طقوز قراندرکه یومیه‌لری آلتی شاهی یعنی رایج اوتوز پاره‌در. ارزاق و تعیینات اخذندن محروم بو زواللی انفارك ملبوساته متعلق استحقاق ساليانه‌لری، اوت شیاقدن معمول و کمر یری فیستان بیچیمی قیرمه‌لی خفیف و چوروك بر سترهٔ ایله، گوك بزدن دیکلمه گنیشجه بر پانطالون اوزری تك میل ایله قازیلدن اورولمه آلتی خام گون بر آیاق قابی، قره یوگدن دیپلمه بر کیچه کلاهدر.

یالکز حرب زمانلرنده یعنی اشقیا تعقیبی گبی حرکات عسکریه وقوعنده بر لطف فوق العاده اوله‌رق، «آل نرده‌ده پیشوریر ایسه‌ك پیشور» دیو یومی یوز درهم اون ویریلوب بو بیچاره انفارك یاغ طوز و اودون آلمغه پاره‌لری، طعام تهیه‌سنه وقتلری، قایناتمغه عجبا قازغانلری وارمیدر دوشونمیورلر.

رایج اوتوز پاره‌دن عبارت اولان یومیه‌لری ایچه‌جکلری چای و توتونه بیله یتشمدیگی جهتله اررافلرینی بالذات تدارکده مضطر قالان انفار، آیاقده طولاشان صاتیجیلرده، اورمان قصابلرینه، محله بقاللرینه، سیار کبابجیلره، چارشو حماللرینه، ابنیه و اسواقده چالیشیر عمله‌یه اتمك براقمامشلردر.

حتی ایکی لیرایه مالك اوله بیلان سرمایه‌دارانی (!) بو پاره‌یی بر طوپره طواوسی

شاهی‌یه یعنی ایرانڭ اوفقلغی نیکل آقچه‌یه تحویل ایدرك ایشلك یوللر اوزرلرنده‌كه آغاجلر آلتنه اوطوروب راست كلانڭ تومان وقرانی بوزمق كبی كوشه صرافلغی دخی یاپه‌رق مصارفات یومیه‌لرینی چیقاریپورلر.

بو گوزی آچیق عسکری جانی كبی سون خلق خدعه‌لرندن صوڭ درجه بیلغیندر. دیانلری اولمدیغی ایچون شهری محیط خندق درونده كسدكلری صغیر واغنامڭ اتلرینی محلاتده طولاشدیرمق صورتیله الدن چیقاردقلری جهتله صاتمدقلری لحومی، ویره‌سی‌یه اولمق اوزره خانه‌لره طاغیدان انفار مرقومه‌نڭ سرمایه‌سی بكلمكه غیر مساعده اولدیغی ایچون مجرد الدن چیقارمق اوزره وعده ایله ویردكلری ات تنجره‌یه قونلدیغی زمانی حسابلیه‌رق یعنی بر قاچ ساعت صكره دق باب ایله — بزم فوج بو كون طهراندن فلان محله كیده‌جكدر، سرهنڭ طبل چالدیرییور، امان ات پاره‌سینه بر چاره — دیو تضییقه باشلایورلر.

اولكون ایچون پاره‌سی بولنمیان زواللی قادین و یاخود اركك قومشولره مراجعتله — یاهو سرباز حیله‌سنه اوغرادم شویله بر شیٔ وار، دیو مسئله‌یی اكلاته‌رق استقراض ایتدیكی پاره‌یی تسلیم ایتمینجه آرام یوزی گورمیور.

بولندیغم محل قره غولخانه‌یه قارشو اولدیغی ایچون دها تحف حاللری گورمه ایلیشمشدر.

اوگوز جكرندن پیشوردكلری شیش كبابنی اسواقده طولاشانلره صاتمق ایچون قره‌غولی بوش براقه‌رق اوچ یول آییردنده برر كوشه‌یه موقع اتخاذ ایدینان نفرات قارشودن اوكی سواریلی بر عربه كلدیكنی گورنجه، آتشی سوندیرمامك ایچون اخشامه قدر صاللادقلری سوپوركه یلپازه‌یی حدتله یره آته‌رق، ییلدیرم سرعتیله نوبت محلنه یتیشوب شورایه بورایه طایابی ویردكلری ششخانه بوزمسی تفنكلری قاپیشه‌رق میدانه چیقیورلر.

وكیل باشی یعنی چاوش كیروده اونباشی نفرڭ اوكنده و یا آرقه‌سنده قالمش بورالرینه دقت اولنماز. یتیشه بیلان اوكده گچ طورانان صوكده دیكیلور. مثلا طقوز كشی ایسه‌لر، دردی اوكه، اوچی بونلرڭ آرقه‌سنه، ایكیسی دها كیرویه دوشوب عجیب بر زاویه تشكیل ایدرلر. عربه قره‌غول حذاسندن حرمت كورمكسزین صاوشماق ایچون عادت یرینی بولسون دیو یتیشه بیلدكلری برده سلام طوردقلری جهتله هر كسك دیكیله‌جكی یر دها طوغریسی صره معین دكل تصادفیدر. رؤسا، اوكلرندن صاویشیر صاویشمز اللرنده‌كه پاصلی تفنكلری قونداغی قیریلرجه‌سنه بر

شدتله منفعلاً کوشه‌یه آتەرق، قالدیرم اوستنده قلان کباب منغالی سوندیمی دنو آغاج آلتنه نصل یتشدکلرینی بیلمیورلر.

آتش اوستنده قالان کبابلر اگرچه یاندی ایسه، تأسف و تلهفله یاپدقلری سرزنشلرده‌که رموزات گچن رؤسایه شاملدر. کوفلنمش غاز تنکه‌سی درونده موضوع چیك جگرلردن بر مقدارینی کدی و یاخود کوپك شاید یقالایوب قاچیردی ایسه او جوارده بولنان آکل اللحم حیواناتك اخشاملره قدر ییه‌جکلری طاش، طیاق حسابه گلمز.

پایتختك اڭ مهم موقعنده بولندیغی ایچون منتظم و ممتاز عد ایتدکلری قره‌غوللك احوالی بو مرکزده‌در. دیگر سمتلرده علی الخصوص بشقه بلده‌لرده بولنان نقطه‌لر و عساکر نه حالده اوله‌جقلرینی بوندن آڭلاییگز. شجرهٔ شوکت اسلامك مهمجه بر شاخی صایلان سلطنت ایران، عسکرینی تنظیم ایله سطوتنی تزیید خصوصنده بویله عجز کوسترمسندن طولایی بالجمله موحدینده حصولی طبیعی تأثیری اونوتدیره‌جق پك چیرکین بر مسئله دها واردر.

آیاق بر برلکی، اورمان قصابلغی، سوقاق کبابجیلغی، بر قصه‌لی سیار صراقلق، خرده فروشلق، سمسارلق الندن گلمیان و یاخود بو مثللو مشاغل و معامله‌یه صوقوله بیله‌جك اوچ بش تومان سرمایه‌یی تدارکه چالیشان بسبتون تهی دست سربازان افراد موجوده‌نك یوزده یتمشی راده‌سنده اولمغله بونلر البسهٔ رسمیه‌لری صیرتلرنده، شیرخورشید آرمه‌سی طاقیلی کیچه کلاه باشلرنده بولندیغی حالده روم، یهودی، مجوسی، ارمنی، و اقوام سائره‌نك یاپدیردقلری بنالرده یالین آیاق چامور قارمق، طاش طاشیمق، طوپراق الەمك، تمل قازمق، کراج طولو تنکه‌لری اوموزلرنده اسکله‌یه چیقارمق گبی خدمات سفلیه‌ده یار و اغیاره قارشو چالیشمقده، عمله‌لك ایتمکده‌درلر. امرای عسکریه‌نك قانسزلغنه قابلیتسزلکنه اشارت و سوء بشارت اولان شو حال اسف اشتمال حسب الاسلامیه چوق تأثیر ایتدیگندن، خیابان لاله زارده تصادف ایتدیگم سرتیب زکریا خانه، طوز طوپراقلر ایچنده اوغراشان زواللی افرادك چامورلره بولاندکلرینی گوستررك — جانم برادر عسکرك آلتمش پاره یومیه ایله ایرغادلق ایتمسنه مادامکه گوز یومویورسکز، عمله‌لکه گیده‌جکلری زمان هیچ اولمز ایسه صرتلرندکه البسه ایله باشلرنده‌که آرمه‌یی چیقارتدیریگزده کیمسه آڭلاماسون، ناموس دولتی دوشونمگز لازمدر. اجانب بزه گولدکجه عالم اسلامیت قان آغلایور — دیدم. بو ذات اصلا متأثر اولمیەرق نه جواب ویرسه بگنورسگز . «عسکرك عمله اکده

بولنمسی دولتجه شدیداً ممنوعدر . فقط ارزاق وتعیینات ویرمک عادتمز اولمدیغندن ییه‌جکلری بولنمدیغنی بهانه ایدرك ایشه کیتمکه ! ! قراندقلرندن حصه بکلیان ضابطلری !!!... مساعده ایدییورلر.

البسهٔ رسمیه‌لری اوزرلرنده اولور ایسه حقلرنده حرمت واردر . عسکر اولدقلرینی قیافتلرندن آکلایان اهالی، بونلردن ایش آرتمینجه باشی بوزوقدن عمله طوتمازلر.

البسه‌لرینی چیقارتمیشمز ایشسز قالـاملری ملاحظه‌سنه مبنیدر» دیمسونمی.

شو ذات فرمانلی بر ضابط اوله‌جق. ویردیکی منطقسز جوابده حسیات نجیبه، غیرت ملیه، افکار عسکریه کوره بیلمییورمیسکز.

سپاهنك ایرغادلق یاپمسنی شدیداً منع ایدن حکومت ملحقاندن صرفنظر مرکز کرسیده‌که بالعموم انفارك اسواق و محلاتده حتی شاهك سرایی قارشوسنده تعمیرینه ابتدار ایدیلان چایخانه و امثالی نه‌لرده البسهٔ رسمیه‌لری اوزرلرنده اولدیغی حالده آلتمش پاره یومیه ایله، شوکا بوکا عمله‌لك یاپدقلرینی اخشـاملره قدر یالین آیاق چامور طاشیدقلرینی کأنه کورمیور.

حیثیت عسکریه‌یی برباد، وقار و انتظاملرینی محو ایدن مشـاغل مبحوثه‌دن سربازانی منع ایتمك هیچ اولماز ایسه ارزاق بدللرینی ویرمکه وابسته ایدوکنی بیلدیکی ایچون مجبوراً کوز یومان حکومت بو حلی مشکل مسئله‌یی ضابطانك رأینه حواله بیورمشدرکه شو حال آنلرکده غیر کافی مخصوصاتلرینی انفارك رخصتیه تقدمه‌لریله تأمین ایتدیرییور دیمکدر.

اجانبك فرلاتدقلری زهرناك اشارتلری، خندهٔ استهزالری مهمسه‌دیمه‌رك البسهٔ رسمیه‌لریله عمله‌لك یاپملرینه مساعده کوسترمك، ناموس ملیه‌لری برباد اوله‌جغنی دوشونه‌میان اهالی‌یه — ایرغادلقده اولا عسکری قوللانیکز باشی بوزوغه ایش آرتار ایسه ویرلسون — امر قطعیسنی افهامدن بشقه نه‌یه دلالت ایدر.

ساویج بولاقده بولنان، کذا دیرمه چاتمه افرادك افسری سرتیپی سرهنکمی ایدی بیلمم، مهمان بولندیغم محله کلوب باجاسز اوطه‌ده یاقدیغی آتشك دومانندن قان ایچنده قلان فرسز کوزلرینی بکا دیکه‌رك، خوشی کلدیکز مقامنده — بغدادك خورماسی چوق طاتلی دیورلر، کیده‌جکز اما هله بقالم — سوزینی حیوانجه‌سنه صرف ایتمك جسارتنده بولنمش ایدی.

بو دانقلاق حریفك حولارجه‌سنه یکدن سویلدیکی شو تربیه‌سز سوزه قارشـو

«خورما آغاجی مرتفعدر اوتاشەمازسکز» جوابنی ویرمگه مجبور قالدیغمده — ابچمزده اوزون بویلی چوقدر — دیەرك افکارینی بر درجه دها ایضاحدن چکینمیان حیاسزه «عسکریکزی تنسیق و تکثیر ایتمینجه قیصەلقدن قورتیلەمزسکز بناء علیه کدی‌نه بودی‌نه» دیەرك ظیراتیسنی کسمش ایدم.

بویله وقوفسز امرادن نه تربیه مأمولدرکه افراد اقتباس ایتسون.

شاه حضرتلری آوروپادن عودت بیوردقلرنده قزوین قپوسی خارجندن مشار الیهك سرایلرینه دگین بر ساعتدن زیاده سوران مسافەیی وکلا و اکابر، بزگریلی و فقط سوسلی موقت دروازەلر یاپدیروب جادەیی گوزلجه دونانمشلر ایدی. و طنلرندن آیلرجه آیریلان حکمدارلری سالماً عودتله اوگلرندن کچدیگی حالده طریقڭ بویلی بوینجه طرفیننه دیزیلان افراد و ضابطان «چوق یشا» القیشنیده یاپەمیوب پوت گبی دیکلدکلرینی گوردیگم زمان انفارك آلدیغی تربیه، امرادەکه معلومات عسکریه نه درجەده ایدوکی تماماً تظاهر ایتمشدر.

شاه حضرتلریده اجانبدن بشقه کیمسەیه سلام ویرمیور ایدی.

ایرانڭ منتظم و معلم عسکری روس ضابطانی قوماندەسنده بولنان قزاق سواریسی اولوب بونلرڭ مجموعیده بیڭ ایکی یوز نفردن عبارتدر.

انتظاملرینه حقیقة دیەجك اولمیان مذکور سواریلرڭ آتلری کندی مالیدر. یالگز حیوانلرینڭ تعییناتنی حکومت ویرییور. کندیلرینەده ارزاق و معاش بدلی اولمق اوزره شهری جمعاً آلتی تومان یعنی یوز سکز غروش ویرلمکدەدر.

عسکره تعیینات ویرمکه آلیشقین اولمیان شاه حضرتلری بو بیڭ ایکی یوز کشی‌یه یاپیلان مصارفی استکثار ایدرك قزاقلر پولمی چوق آپارییورلر، سوزینی بر قاچ دفعه صرف ایله لغولرینی آرزولامش ایسەده اتا بك اعظم علی اصغر خان — قبلهٔ عالم قزاقلری لغو ایدر ایسەڭ پوستەلری کیم ایله کوندرەجکز. سفارتخانەلره محافظ اولەرق تودیع ایدەجك بشقه سواریمز یوقدر — جوابیله اسکاته موفق اولدیغنی سویلدیلر. حضرت شاهڭ شو افکاری بر قاچ دفعه اورتەیه قویمسی انکلیز سفیرینڭ تشویق و اغفالندن ایلرو گلدیگنه شبهه یوقدر. زیرا بتون سفرایه ویریلان محافظ قزاق عسکری اولدیغی حالده بونلر روس ضابطانی قوماندەسنده بولندقلرندن طولایی امنیت ایدەمیان انکلیز سفیری بلوجستان مجوسیلرندن بر مقدار سواری جلب ایدوب ایران مستحفظلرینی قبولده استغنا کوسترمشدر.

شاه حضرتلرینڭ آوروپادن عودتلرندن بر قاچ کون صکره جم لشکر تعبیر

ایتدکلری تقلید حرب اجرا قلندی . بو مانوره ایچون اردوگاه اتخاذ قلنان محل شهر ایله یوشان تپه و قصر قاجار اره‌سنه دوشان صحرا ایدی .

شاه ایله شرفا ، وکلا ، سفرا ، امرا و معتبران برای تماشا حاضر بولندقلرندن مشار الیهمڭ آرام و اقامه‌لری ایچون پنبه ، سماوی ، قزیل و امثالی سوبملی رنکلرده عظیم و مکاف چادرلر قورلدی .

جم اشکری تماشایه برلکده کیتمکه سوز ویرن احبا طلوع شمسله برابر بیتوتت ایتدیکم اوطه‌یه تشریف ایتملرینه مبنی صباحلین ایرکنجه قالقمش ایدم . اولکون قصابلغی ، کبابجیلغی ، ایرغادلغی ترك ایدن سربازان ، اوزرینه بیاض بز کچوردکلری کیچه کلاهلرڭ اوڭ طرفنه یعنی برونلرینڭ حذاسنه دوشان تپه‌سنه ، قزیل رنك قازیلدن (۱) یاپیلمه باشی چوماقلی برر طوبی فرانسز پیادهلرینه تقلیداً دیکه‌سنه کچورمکدن عبارت بر قیافت عسکریه ایله تراتپته چاله‌رق بولندیغم منزلڭ اوکندن کچمکه باشلادیلر . تفنکلرینڭ اوجنده یالین قصاطوره طاقیلی اولدیغی حالده اوموزلرینه آلمیوب قایشلرندن بویونلرینه طاقه‌رق صول طرفلرینه صالیویرمشلر ایدی .

عساکر ایرانیه هرنوقت طابور باغلیه‌رق یوله چیقسه سلاحلرینی اوموزه آلمق عادتلری دکلدر . یکدیگرندن بشر دقیقه فاصله‌لی اوله‌رق کچن بو بر قاچ طابور افرادڭ اوکلرنده تراتپته ، و بعضیلرنده بورو ، واڭ صکره کلانده طاقمی ناقص موزیقه جالنیور ایدی . افراد ، اوکلرنده ترنمساز اهویه‌یه آیاق اویدیرمق افکارنده اولمدقلرندن هر کس بیلدیکی کبی آدیم آتیور و یکدیگریله قونوشیور بوریزانلرڭ توکتدکلری نفس یانلرنده قالییور ایدی . طابورلری تشکیل ایدن افراد اثنای مرورلرنده هر ففادن بویله برر صدا چیقاروب اسواقی کورولتی‌یه بوغدقلری جهتله دکانجیلر مشتریلرینڭ سسلرینی ایشتمکده کوچلك چکمکه ، بو کور کور آلایی نه وقت صاویشه‌جق دیو ، یوزلرینی اکشیتمکه باشلادیلر .

ضابطلرینڭ همتسزلکی تسیبی ودها طوغریسی جهالتلری سیئه‌سی اوله‌رق تربیهٔ عسکریه‌دن محروم قلان بو بابا یکیت افراد سپاهیلکی سلاح حماللغندن عبارت زعمنده درلر .

بویله محبت غلغله‌سیله کچدکلری اثناده ، گوزلری احباسنه و یاخود چوقدنبرو کوره‌مدیکی بورجلوسنه تصادف ایدن بعض افراد ، همان صره‌دن ایریلوب آنکله قونوشمغه و بر قسمیده اتمکجی دکانلرینه صاپه‌رق آلدقلری سنکك پیده‌سنی برطره‌دن یمك شرطیله ، مقصد طابوره التحاق ایمش کبی دیزیبنڭ ، راست گلان محله قاریشیویرییورلر .

(۱) یوگدن بوکولمه ایپ

میریدن ارزاق و تعییناتی اولمیان افرادڭ آچلق زوریله بویله صره‌دن چیقه‌رق اتمك آلمسی چوق گورلماز.

مسجونین دخی ارزاق وادویه‌دن محرومدرلر. غرائب احواللرینی تماشایه طالدیغم طابورلر کچر کچمز احبا ایله برر عربه کرالایه‌رق اردوگاه یولنی طوتدق.

جم لشکری گورمکه قوشان شهر خلقی دها ایرکن یتیشوب اطرافی خنجا خنج طولدیرمش. اولدقلرندن چادرلر طرفنه کیتمکدن صرفنظرله قصر قاجار جهتنه دوشان تپه‌لردن بریسی اوزرینه چیقه‌رق تماشایه قویلدق.

عساکر موجوده ایکی‌یه تفریق قلنه‌رق بری دوست دیگری دشمن اتخاذ ایدلدی.

طرفین مخالفینڭ گیرودە بولنان طوپچیلری گندیلرینڭ صاغنی محافظه، دشمنڭ صولنی تهدید ایله یکدیگرلرینی کورله‌مکه چالیشییوز ایدیلر. استحکامات مفروضه‌یه یاتان پیاده‌لر طوپلرڭ محافظه‌سی آلتنده سواریلر دخی پیاده‌لرڭ صاغ جهتلرنده موقع طوتوب حرب نمایشنی اجرایه مهیا بولنیورلر ایدی.

طرفینڭ طوپچیلری مرمیسز آتشه باشلادقدن صکره سواریلر میدانه چیقوب موقع طوتمق مناوره‌سنی اجرایه ابتدار ایتدیلر.

بونلر، یکدیگرینی کورله‌مك ایچون اوغراشان طوپلرڭ اوزرلرندن گچن مخیل مرمیلری آلتنده صاغه صوله صالدیرمقده‌لر ایکن، پیاده آتشلریده باشلادی.

ایرانیلر سلاح اندازه «تفنك سوزنی» پیاده‌یه «سرباز» (۱) سواری‌یه «قزاق» تعبیر ایدییورلر.

«گله بزنند» دینجه همان آتش ایدلمسی حقنده‌که تعلیم شفاهی‌یی آلمق ایچون بر قاچ گونلر قفا شیشیران سربازان اولوم قورقوسنی اولمیان بو تقلید حربده قوری صیقیلر ایله ایپجه گورلتیلر یاپدیلر.

وقوعبولان گیرودارڭ جانه زیانی طوقونمیه‌جغنی بیلدکلری ایچون اللری رعشه‌دن مصون قلان بو افراد شجاعت نهاد «تفنك بزنند» قوماندا‌سنی آلدقجه حالاً چکدکلری چاقماقلری منتظماً سس چیقارتیور ایدی.

قزاق سواریسی معلم اولدقلرندن، مهم مواقعی طرز قدیم سواری‌نه قاپدیرمامشلردر.

طوپچیلر علی الاکثر یاشی گچگین آدملر ایسه‌ده بو ایشده پیشدکلرندن مهارتلرینه دیه‌جك یوقدر.

فقط اللرنده بولنان مدافع عادی شیئلر اولمغله یالگز هنورلکلریله تأمین مقصد

---

(۱) کوزی قورقماز و بی پروا معناسنه ایمش.

امکانسزدر. مدافع مذکوره هر نه قدر قیچدن طولمه ایسه‌ده طونج و قماشنز اولدقلرندن قوتلری قدیم پولاد طوپلرڭ عینی‌در. قارص محاربهٔ زائله‌سنده روسلره مکاره و سائره ویرمك کبی معاونتلرده بولنملرندن طولایی فوق الحد مسرور اولان چار حضرتلرینڭ بیڭ اوچیوز بر سنهٔ هجریه‌سنده هدیة گوندردیگی بو قووال طوپلری بقالم نه وقت دگیشدیره‌جکلر. آتدن دوشوبده یاره‌لنان و یاخود بو قورشونسـز غوغاده قورقودن بایيلان اولور ایسه قالدیرمق احتیاطیله اردونڭ اطرافنده طولاشان تك بارگیرلی ایکی عدد مجروحین عربه‌سی تخته‌دن معمول و اوزری بز گریلی ایدی.

بو واسع اردگاهه طوپلایه بیلدیکلری عساکر بشبیڭ نفره گوچ بالغ اولدیغی جهتله آلافرانغه سکزده باشلایان تقلید حرب اون برده نهایت بولمشدر. خیمهٔ شاهینڭ بولندیغی موقعه دوشان فرقه نزاکة غالب عد ایدیله‌رك آری قوواندن بوشانیر کبی قارمه قاریشیق طاغیلمغه باشلادیلر. بو ازدحامده المده‌که شمسیه‌يی غائب ایتمك صورتیله مغلوب جهتڭ ویره‌جگی غرائم حربیه‌يی اوده‌مش اولدق!.

ایران عساکری میانده مظلوم، مختکش، بابا یگیت اولانی سربازاندر. ارزاق و اقوات یومیه‌لرینی کندیلری تدارك ایدن بو مطیع و فعال انفاردن بریسی یاگیلوبده ایرغادلقده آلدیغی گنده‌لکدن ضابطنه حصه چیقارمغی شاید اونوته‌جق اولسه فرادسی گون مطلقا تعلیمه چاغریلور. بیلدیگی بللتدیگی تعلیم، صف باغلاتمقدن عبارت اولان ضابط دائما او نفره حایقره‌رق — استقامتی بوزمه شمدی قاتمه‌يی چیقاریر ایسه‌م آتاگی یاندیریرم — تهدیدینی تکراردن اوصانماز . افرادی قورقوتمق ایچون چیقارمق استدیگی قاتمه تعلیم میدانته گلور ایکن جیبنه قویدیغی قناب طوپی‌در.

تریاق مصرفنی چیقارمق استیان ضابطك حدتی کماله گلدیگی صره‌ده جیبندن بو ایپی چیقاروب صفڭ استقامتنی بنا کبی اولچر. افرادڭ باشی پارمقلری برحذاده بولنماز ایسه «فوجمڭ تربیه‌یه احتیاجی واردر ایرغادلغه گیتمسونلر تعلیم ایتدیره‌جگم» ژورنالنی مافوقنڭ صقالنه طایار.

ایچیمزده آیاغی اوزونلر واردر بونلر دیگرلرینڭ باش پارمقلریله بر صره‌ده باصه‌جق اولسه‌لر وجودلری کیروده قالور اعتراضلریله ضابطلرینی قاندیره‌میان سربازان بو ژورنالڭ قوقوسنی آلدیمی آرتق اولدیگی گوندر. زواللیلرڭ حقلری وار. ایشه گیتمزلر ایسه نه یسونلر.

(طهرانڭ احوال متفرقه‌سی)

نفوسی ایکی یوز اون بیڭ راده‌سنده اولان طهران خاك ایرانده بولنان بلده‌لرڭ اعظم و اجملیدر. مقدما عرض ایدلدیگی اوزره صاغلام کراسته‌نڭ عدم وجودندن ناشی یوکسکه قالدیره‌مدقلری بنالر بر بوی بودورم اوزرلرینه مبنی، ترتیبلری تقسیملری مکملدر.

صیوا ایچون قوللاندقلری جبس ایله حصوله گتوریلان لطیف الشکل قبارتمه چیچکلر، دیرکلره، طوانلره، صچاقلره وارنجه‌یه دگین یاپیلدیغی جهتله منقش و دلفریب ایسه‌لرده، اوزرلرینڭ طوپراق اولمسی منظرهٔ خارجیه‌لرینی چیرکین گوستریمکده‌در. عالی بنالرڭ اوزرلری ساچ قابلیدر. کره‌میت ندر بیلمزلر. غایت سوسلی اولان کبرا قوناقلری جنت آسا گلستانلر ایچنده، فقرا خانه‌لرینده کندینه گوره باغچه‌جقلر وسطنده اولیغله یکی محله‌لردن گچن شوارع مستثنا طوتلمق شرطیله دیگر سمتلرده‌که سوقاقلرڭ طرفینی باغچه وحولی دیوارلری ایله محاط، بولندقلری ایچون ایصسز و حسنسزدر.

مالنڭ زکات شرعیسنی بحق حساب ایدرك مستحقینه مقسطاً ویرلمك اوزره مجهتدینه تماما تسلیم ایدن بو ملتڭ قناعتسز سائللری اون گونده بر یوشان تپه‌یه و امثالی قصرلره گزمگه تشریف ایدن شاه حضرتلرینڭ طهرانه عودتنه دگین هر اخشام و بشقه وقتلر هفته‌ده ایکی دفعه برر قران رسماً تصدق دخی آلدقلری، اغنیا و کبرا خانه‌لرنجه‌ده ممکن مرتبه گوزه‌دلدکلری حالده ینه راحت طورمیه‌رق سوقاقلرده باغیره باغیره گیجه‌لی گوندوزلی طولاشمقده، خلقی بیزار ایتمکده‌درلر.

اتابك اعظمڭ خانه‌سندن چیقه‌رق شاه قپوسنه ویاخود پارکنه گیده‌جکی زمانی بیلدیکلرندن میعاددن اقدم طوپلانوب خیابان لاله زارڭ ایکی طرفنه بویدن بویه دیزیلیورلر. بونلری گوران اتابڭ اعظمڭ عربه‌دن ایکی طرفه صاچدیغی اوفقلغی یغماله‌شه‌جغز دیه، بری برینی کیردکلری دوگوشدکلری زمان، بو قوجه جاده‌ده مرور و عبور گوجلاشییور. دیلنجیلرڭ کبار صنفی یوللر اوزرلرنده‌که آغاجلر آلتنه برر سجاده سروب اوزرینه دیز چوکه‌رك رفع صدا ایله اخشاملره قدر قرآن اوقورلر.

ایرانیلرڭ ساداته رعایتلری آغا چاغیرمقدن اللرینی اوپمکدن عبارتدر. ویره‌بیله‌جکلری مواد حسبنه‌یی قبولده بالطبع استغنا گوستران شرفادن ضعیف الحال اولنلرڭ اداره‌لرینی حکومت تأمین ایدییور. اتابك اعظم ایله سائر وکلایه دخی تعظیم مقامنده اغا چاغیررلر. شاه حضرتلری هر نه وقت قاله آلنور ایسه «قبلهٔ عالم» دیو وصف اولنور.

قیشله‌لره، دروازه‌لره، حتی سرای شاهی قپولرینه دیکدکاری بایراقلری بعد الغروب اندیرمك بیلمزلر. بونلر گیجه وگوندوز صاللانیر طورور. هر نه وقت بزی پارچه‌لانیر

ایسه دگشدیرمك ایچون ایندیردکاری دگنکه یکیسنی طاقه‌رق درحال یرینه گچوریرلر.

داخل شهرده «مسجد شاه» «مسجد مادرشاه» «مسجد سپهسالار» ناملرنده اوچ جامع شریف واردر. هر طرفی طوغله بنا بو جوامع شریفه‌لرك اوك صاقلری باصیق بر صورتده قپالی اواوب اقسام سائره‌لری گنیشجه حولیدن عبارتدر.

اطرافلرنده طلبهٔ علومه مخصوص حجره‌لر بولنان مذکور حولیلر ایله مغاره‌لر دخی طوغله یاپی و اوزرلری صیواسز اولمغله منظره‌لری غم آوردر. سپهسالار مسجدینك اتمامی قوهٔ قریبه‌یه گلدیکی صره‌ده انشا آت هر نه حکمته مبنی ایسه تعطیله اوغرامشدر.

عملیات انشائیه‌سی اکمال قلنان واسع حولیسنك ایکی طرفنده طلبهٔ علومه مخصوص جسیم اوطه‌لر اورته‌سنده شافعی اصولی گنیش بر حوض واردر. قپوسینك طرفیننه شفاف و منقش چینیلر ایله قارشولقلی اولارق یان یانه یاپیلان چفته مناره‌لر کوزیله‌جك آثار لطیفه‌دندر.

مفرح حولیسنك شمال کوشه‌سنی محیط ایوان اوزرینه ایکی بوی ارتفاعنده و طوغله‌دن بنا قلنان مربع قله‌یه عظیم بر ساعت وضع ایتمشلردر.

«بو ساعتده ناقوص وار، جامع شریف حولیسنده ظیریل ظیریل چاك چالنمسنه راضی دگلز» اعتراضلریله آیاقلاشان آخوندانه «چالار ساعتك موجدی اسلامدر. نمونه‌سی آوروپایه بغداددن کیتدی» حقیقتنی افهام و اقناع ایله کورولتیلرینی باصدیرینجه‌یه دگین حکومتك نفسی توکنمش و چوق زحمتلر چکلمش اولدیغنی رؤسای مأمورینه‌دن ایشیتدم. رمضان شریفدن صکره بر قاچ دفعه حضرت عبد العظیمه کیتدم.

طهرانك ایکی ساعت بعدنده و نامی ایله بنام اوفق بر قصبه‌ده مدفون خاك غفران اولان حضرت عبد العظیم، مرقد مبارکلری شمراندن بولنان امام زاده قاسم حضرتلرینك معلملکاری شرفنی حائز بولندقلری جهتله اهالی زیارتنه پك متهالکدرلر.

علمدار حضرت نبوی ابا ایوب انصاری علیه رحمة الباری حضرتلرینك تربهٔ مبارکه‌لری زیارتنه استانبول خلقی نصل بر اشتیاق ایله قوشارلر ایسه طهرانلیلرده هر جمعه گونی ارککلی دیشیلی بورایه دوکولدکاری جهتله حاصل اولان ازدحامدن قصبه‌نك یوللری گچیلمز بر حاله گلییور. بو ذات شریفك غایت مکلف و مزین اولان تربه‌لری اوکنده‌کی مربع حولی فوق التصور واسع و سالخورده آغاجلرك سایه‌لری آلتنده و صوکدرجه لطیف اواوب، جهات ثلاثه‌سی، ایچنده قبرلر طولو اوفق اوفق اوطه‌لر، مجاورلره مخصوص حجره‌لر، گنیش مرثیه خانه‌لر ایله محاطدر.

اورته‌سنده دخی وسعتیله متناسب بر حوض واردر. عزیز مشار الیهڭ تربهٔ دلآرالری اوزرنده‌که قبه خارجاً یالدیزلی چینی طبقه‌لر ایله قابلی اولمغله پارل پارل یانمقده شفافلغی گوز قماشدیرمقده‌در.

بو بنایه متصل و فقط اون مترو آره‌لی و اوزری یشیل چینیلر ایله قاپلی باشقه بر قبه دها واردر. لطیف ودلفریب بر صورتده بنا قلنان بو یشیل قبه آلتنده شاه حضرتلرینڭ اجداد کرامندن محمد حسن شاه ایله پدرجنت مقرلری ناصر الدین شاه مرحوملر مدفوندرلر. ناصر الدین شاه مرحومڭ قبرلری اوزرینه بر چوق لامبه‌لر بیغیله‌رق فنجانجی دکاننه بڭزه‌دلدیکنی گورنجه حیرتده قالدم.

قبری قپارجه‌سنه استیف ایدیلان بو لامبه‌لر ایله اوزرلرنده‌که شیشه‌لر مغفور مشار الیهڭ رسملریله مزیندر. ذکری سبقت ایتدیگی اوزره طهران ایله حضرت عبد العظیم آره‌سنده طارخطلی بر شمندوفر وار ایسه‌ده آت و استر دخی بو مسافه‌یی یاریم ساعتده قطع ایتدکلرندن حیوان و عربه‌یه مالك اولنلر کمافی السابق طریق عتیقدن آمد و شد ایدییورلر.

ملك ایرانده موجود شمندوفر بو آلتی کیلومترولق خطدن و دها آچیغی ایسیملی تراموایدن عبارتدر.

خط مذکوره بینوب عبد العظیمه گیدر ایکن صول قولده یعنی «ری» خرابه‌سی ایچنده جسیم بر تربه کوزمه ایلیشدی. تربه‌ده مدفون کیم اولدیغی آڭلامق ایچون وقوعبولان سوأله «یزید زماننده قالمه بر بنادر، ناصر الدین شاه تعبیر ایتدیردی» جوابنی ویردکلری صره‌ده، قارشومده اوطوران علمادن بر ذات، ایران سلجوقیلرندن طغرل بگڭ تربه‌سیدر، دیو حقیقتی لطفاً بیان بیوردی. شمندوفر بر از مسافه دها قطع ایتدکدنصکره کذا صول طرفده و طاغ اتکنده نوبتجی بر سرباز بولندیرلدیغنی گوروب بو چولده بکجی اقامه‌سنڭ اسباب موجبه‌سنی دخی فاضل مشار الیهدن سوأل ایدینجه مشتاقانه بر نفس الدرق «سید الشهدا علیه السلامڭ حرملری بو تپه آره‌سنده گزر ایکن غائب اولمغله نفوس ذکوری او طرفه اوغراتمامق ایچون دائما یساقجی بولندیریلور. چونکه او طرفه گچن ذکور درحال چارپیلیور ویاخود باشقه گونا مصائبه اوغرایور. بو مسئله‌یی بیلمیه‌رك سمت مذکوره کیده‌جك اولنلری نوبتجی اخطار صورتیله منع ایدر. نصایحدن عبارت بو منعی اصغا ایتمیان بولنور ایسه بر قاچ آدیم صکره بلاسنی بولور» دیدی.

بیلمیه‌رك ویاخود عدم رعایت ایله اورایه اوغرایوبده الی آیاغی طوتولانلری درحال فلج اولنلری عبدالعظیمه یتشدیگمزده فقیره گوستردی. مفلوجین مرقومه سائلدرلر.

شان علویت شانلری «قل لا اسئلکم علیه اجراً الا المودة فی القربی» ارادهٔ ازلیه‌سیله مصرح نسل پاك حضرت سید المرسلین شقا دگل افندم. صلواة الله تعالی علیهم اجمعین.

طهراندن یاریم ساعت اره‌لی «بوشان تپه» نامندکه قصر شاهینك باغجه‌سنده قپلان، ارسلان، فیل، زرتلان، جیلان، قورد، چقال، کمتیار، و امثالی حیوانات وحشیه و متفرسه ایله خاك ایرانده موجود انواع طیور بولندیرلمقده‌در.

واسع اووه‌نك اورته‌سنده و مدور بر تپه اوزرنده بولنان قصر مذکورك منتظم باغجه‌سی شاه حضرتلرینك بیتوتت بیوردقلری گیجه‌لر الکتریق ضیاسی ایله دونادیلیور. طهرانلیلردن بعض زوزکلر «شاه فرنکستاندن عودتنده بو قصرك باغجه‌سنه بر قاچ الکتریق فناری وضع ایتدیرمگله ملکمی آوروپا یاپدم دیو گوگلنی اگلیور» حرف اندازلغنی تفوهدن چیکنمیورلر.

موتالوربنی قوشلره یدیرمك ایچون میدانده براغان فرس قدیم مذهبنه سالك زردشتیلرك وقتیله یاپدیردقلری جنازه قله‌سی، بوشان تپه‌نك قارشوسنه دوشان جبل اوزرنده و گوز اوکنده بولنمغله درت طرفی آچیق و هوادار اولان شوگوزل قصرده‌که روحپرور منظره‌یی قسوت انگیز بر حاله افراغ ایتمکده‌در.

طهرانك صولری خفر ایدیلان بیکلرجه کرهیزلر ایله شاه آباد، شمران، و دماوندر جهتلرندن کلییور . کرهیز اعمالی ایرانیلره مخصوص بر مهارتدر . مثلا شاه آبادده حفر ایدیلان قویونك صویی سکز بوی آشاغیده اولدیغی حالده تلغراف دیره‌کی کبی بر صره‌ده ویکدیگرندن یتمش بش خطوه اره‌لی اولمق اوزره قازیلان دیگر قویولره تحت الارض دلیکلر آچیله‌رق یکدیگریله برلشدیریلان ماء لذیذ بش ساعت ایلروده روی ارضه چیقوب گور منبعلر کبی قاینایور.

واسع بر صحرادن عبارت و صوسز محللری اشجار و خضراتدن بالکلیة محروم اولان خاك ایرانده زراعت صو ویرمکله یتشدیکی ایچون کرهیز یاپیله بیلان محللر مزروع اراضیء باقیه چول حالنده‌در یکدیگرندن غایت فاصله‌لی و ینك سیرك اوله‌رق کوریلان مزروع اراضی بر تپه‌دن دقت ایدیلور ایسه نامتناهی چول ایچنده طرف طرف حصوله کلان گولجکلرك مناظر غریبه‌لرینی خاطرلادییور ، سقز ، آزربیجان، رشت و مازندران جهتلرندن بشقه محللرنده آقار صویی نادر دیار

فارسڭ زراعتی مطری اولمدیغی ایچون عموم کویلر کرهیز آچدیران اغنیانڭ مالی، زراع آنلرڭ خدمتکاریدر.

هر کیم کرهیز آچدیرمغه مقتدر ایسه حد و حسابی اولمیان چول اراضیدن چیقارته‌جغی صویڭ یتیشه بیله‌جکی وسعتده طوپراق صاتون آلیور. شو صورتله اره‌صره فروخت ایدیلان اراضیء خالیه بدلی شاه حضرتلرینڭ مصارفات خصوصیه‌سنه عائددر... ایران فقراسنڭ غربته دوکولملری، کرهیز آچدیرمغه عدم اقتدارلرندن طولایی اراضی‌یه علی السویه مالك اولمدقلرندن، تجارانڭ دخی قسماً خارجده بولنمسی، عائداتی جزای نقدی و تجریمه منحصر حککامدن قورقه‌رق ثروتلرینی گیزلی دیارلرنده ظاهره چیقاره‌مدقلرندن ایلرو گلمکده‌در. داخلده قلان تاجرلر ایسه وکلایه، شرفایه علمایه منسوب و یاخود سرمایه‌یی آنلردن آلمش آرقه‌لی آدملردر.

یوز دونم اراضی‌یی سقی وارواءیه کافی صو وجوده کتورمك ایچون بر ملیون دونم طوپراغی کرهیز قویولری ایله دلیك دشیك ایتدکلرندن اوزرلری آچیق اولان بو مخوف بئرلردن طولایی ملك ایرانده گیجه‌لین یوله چیقمق تهلکه‌لیدر.

کجه‌ساندن نصف اللیلده حرکت ایدن کاربان ایله زنجانه گیلور ایکن یوك حیوانلرندن اوچ دانه‌سی بو لا یعد قویولردن بر قاچینڭ درونلرینه یووارلانمش ایدی. طریق مذکور اوزرنده‌کی قویولر یکی آچیلمش و صولری هنوز جریانه باشلامامش اولدیغندن داخللرینه اینان قاطرجیلر دوشن حیوانلری حلط ربط ایدرك بعده حوسا ایله خارجه چیقارمشلردر.

ایران بارگیرلری قویولره دوشوب چیقارلمغه آلشقین اولدقلرندن گوج بلا قورتیلان بو حیوانلره یوکلری تکرار تحمیل ایدلدیکی وقت بلا فتور یوللرینه دوام ایتمشلردر.

ممالك عثمانیه‌ده نهرلر، اسویچره‌ده گوللر، آفریقا صحرای کبیرنده ییلانلر، نقدر خوفناك ایسه خاك ایرانی ایگنه ایله هر طرفی دلنمش کاغده دوندران کرهیز قویولری‌ده اولنسبتده خطرناکدر. بویله صنعی منابع ایله طهرانه دوکولان صولر شهر ایچنده دخی اوستی آچیق قویولر قعرندن کچمکده‌در. بونلرڭ اوزرلرینی تیمور قفس ایله قپامق و یاخود آغیزلرینی باجا گبی بر مقدار قالدیرمق عادتلری اولمدیغندن، سرای شاهی اطرافنه قوقمش چامور ایله یاپدقلری سورك دیوارلری دیبنه وار نجه‌یه دکین محله چوجقلرینڭ بتون اسواقی طولدیردقلری پیسلك قوریدقجه روزکار ایله، یاش و ثابت قالانلریده سیلابهٔ مطر ایله درونلرینه دوشمك و دوکولمکده، غربا دخی احتیاطسز آمدوشد ایده‌مامکده‌در.

مجزالری اوچ بش سنه‌ده بر تطهیر اولدیغنی صره‌ده ایچلرندن ایت کیمکلری و هنوز بوغولمش کوپك باورولری چیقمقده گورلدك معده‌لرینی بولاندیرمقده‌در .

طهرانه ایلك کلدیگم کون انکلیز سفاتخانه‌سی قارشوسنده بولنان حمامه ییقانمغه کیتدم .

قورناسز حماملرینه خرستیان براقمق ممنوع اولدیغی ایچون قپودن ایچرویه آیاق آتمقلغه میدان ویرمه‌رك اوکومه کربلان حمامجی اولا اسممی سؤال ایدوب اسلام اولدیغی آڭلادقدن صکره «عمری میسڭ، شیعه‌میسڭ» سؤالنی دخی یاپدی . شو مستکره تعصبلرینه صوڭ درجه روحم صیقیلدیغی جهتله حدتلنه‌رك یاهو نه آدمسکز «لا اله الا الله محمد رسول الله» اسلامم دیورم دها نه استیورسکز دینجه کیریکز امرینی اعطا بیوردی . البسه‌لرمی چیقاروب ویردیگی پاچاورا پشتمالی طوتونه‌رق حمامڭ ایچنه کیردم . آخوره بگزه‌یان بو برباد حمامڭ هیچ بر یرنده قورنه‌دن آقار صودن اثر یوق ایدی . اوطوره‌جق یر بوله‌میان مشتریلر درت آیاق نردبان ایله چیقیلان اوفق دلیکدن ایکیده بر خزنه‌یه اتیله‌رق درونده کیمیسی صابون سوریه‌یور، کیمیسی صاچلرینی طرایور و بعضلریده عینی صودن غسل ایدییور ایدیلر . غلبه‌لك دفع اولنجه‌یه دکین یرمدن دپرنمدم .

شو اهل طبیعت آدملر چیقدقدن صکره طلب ایتدیکم دلاق ممنونیتمی قزانمق ایچون همان خزنه‌یه کیروب اوکنده‌که پشتمالی قارتال قنادی کبی آچه‌رق کیرلری، صاچ قیرینتیلرینی، صابون کوپوکلرینی سوروکلیه‌یه سوروکلیه‌یه زندان دلیکنه بگزه‌یان قپوسی اوکونه طوپلادیغی صره‌ده شدتلی موج حاصل ایتدیره‌رك خارجه فرلاتدیغی زمان کیر، کوپوك، و طوتام طوتام بیتلی صاچلر ایله لباالب طولان خلوت، مزخرفاتلی دیره کبی قوقمغه صفره‌م قبارمغه باشلادی .

شو وظیفهٔ نظیفه‌یی اتمام بیوران حسن طبیعت صاحبی دلاك ! . . ، او معدن مزخرفات مغاره‌دن طیشاریه تشریفله قولومدن طوته‌رق ، دیوارلری یو صونلی حوضه‌ده که اویاغلی صویه صوقدی .

برای معاینه آوجمه آلدیغمده یم یشیل کوردیگم بو میقروبلی صویك اوزرنده سیغاره پارچه‌لری، کبریت چوپلری، سوموکلر، طوکروکلر، صاچ قیرینتیلری حالا یوزمکده آجی آجی نیشادیر قوقوسی نشر ایتمکده ایدی . . هیچ بر یرندن آقار و کیدری اولمیان بو مستعمل ماء راکدی بر باد گورنجه همان خلوته چیقارق آیروجه ایصتدیردیغم صو ایله مهما امکن ییقانوب حماملرینه بر دها آیاق باصمدم .

دنیایی طولاشدقلری و اڭ طوپالی امریقایه قدر کیتدیکی حالده هنوز فکر تجدد حاصل ایده‌میان ایرانیلرڭ شو طبیعت و قابلیتنه ! ! . . عشق اولسون .

جلال الدین باباننڭ خاطرینی سؤال ایله دعاسنی آلمق ایچون سکز اون کونده بر چارشویه کیدر مخدومی ساعتچی قنبر افندی ایله کوریشور ایدم . بدستان غایت واسع اولدیغی ایچون بر کون غفلتله یولمی غائب ایتدم . طوتدیغم طولانی جاده‌نڭ صاپیله‌جق یرینی بولمق ایچون درت طرفه باقینه‌رق یورومکده ایکن کوزومه منتظم بر دکان ایلیشدی .

پارل پارل یانـدیغنی قارشـودن کوردیکم زمان مجوهرجی مغازه‌سی ظن ایتدیکم بو دکانه یاقلاشدیغمده درونی ایرانڭ رتب مختلفه‌ده که نشانلری ایله لبالب طولو اولدیغنی کورنجه شاشالادم . هرکیم آرزو ایدر ایسه بگندیکی نشانی بو دکاندن صاتون آلا بیلیور . براتسز طاقینانلره دقت یوقدر . شاه حضرتلرینڭ احسان بیوردقلری نشانلر، اعمال و احضارینه تعهد ایدن بو مغازه‌دن آلنمقده‌در . طهرانده اقامتم سکز آی درت کون دوام ایتمشدر .

غربا ایچون سکز سنه دیمڭ اولان شو مدت ظرفنده اوفق بر شفاعتی سمع همایونه ایصال ایده‌میان سفیر ارفع الدوله حضرتلرینڭ درسعادتدن یازدیغی جوابلر «بنی بو قدر تضییق ایتمیگز چالیشییورم» مألندن عبارت ایدی . سفیر مشار الیهڭ شو بطیآنه معامله‌سندن پك جانم یاندیغی جهتله «بخت استر ایسه صبح قیامتده کوز آچسون ✲ بز قطع نظر ایلمشز مطلبمزدن» ترانه‌سیله طهراندن پارسه کیتمکی قرارلشدیردم . استحصال رخصت و عرض وداع ایچون خارجیه ناظری مشیر الدوله حضرتلرینڭ یاننه کیدرك — ذات دولتلرندن کوردیکم التفات و مرحمتڭ الی الابد منتداری‌یم . بو قدر چالشیلدیغی حالده عفو و عاطفت سنیه‌یه مظهریتله مسررو الفؤاد اوله‌میشم مجرد طالعمڭ یاورسزلکندندر . سلطنت اسلامیه‌نڭ ایران تخت عالی بختی وجود نادر الموجودیله شرف مباهی شهامتلو مظفر الدین شاه حضرتلرینی جناب حق اورنڭ سطوتلرنده پایدار بیورسون . حدمڭ فوقنده مظهر اولدیغم التفات و نوازشدن طولایی قلبم آثار شکران ایله مشحوندر . . مساعدهٔ جلیله‌لریله یارین پارسه کیدییورم . «الله غالب علی امره» — افاده‌سنی یاپوب اتکیه‌رك آیریله‌جغم صره‌ده غایت متأثر اولان مشار الیه «بو قدر صبر ایتدڭ براز دها دیشیگی صیق . شو کونلرده بر جواب صواب کله‌جگنه امینم» بیوردیلر .

مجلسده حاضر بولنان محتشم السلطنة حضرتلری دخی «پرنس ارفع الدوله‌دن

بو هفته گلان جوابده چالیشیورم عجله ایتمیگز دیو یازلمشدر . براز دها صبر ایتسه‌گز فنا اولماز » دیدی . مروتسز ارفع الدوله‌نك باشدن صاومه « چالیشیورم » سوزینی سكز آیدر ایشیده، ایشیده اوصاندیغم جهتله ینه تكرر ایدینجه بشریتدن چیقدم .

شاه حضرتلرینك حقمده‌كه اراده‌لریله مرجعنك اوامرینی مهمه‌میان پرنس ارفع الدوله حضرتلری عجبا قنال‌می آچییور، ریختیم‌می طولدییور، بو قدر چالیشمقلغی ندر بر درلو عقل ایردیره‌مدم . مدت مدیده‌دنبرو چكدیگم گوگل عذابنه وزیر حضرتلرینه ایكیده بر تعجیز ایتمك مججوبیتی دخی منضم اولمغله بسبتون ازلمكده‌یم . عفومه توسط بیورامسنه دائر یازدیغم استرحامدن بالكلیه واز گچوب آكا بدل صوك رجا و تضرعم توجهات آصفانه‌لرینك كما كان بقا ودوامیدر . مظلومیت سائقه‌سیله وقوعه گلان تصدیعاتدن متحصل تقصیراتمك عفوی تمنیسنددیم . افكار سابقه‌دن تماميله صرف نظر ایتدم . دنیا باشمه ییقیلمادی یا، سایهٔ رسول اللهده نرده اولسه یشارم مرحمة مساعده بیوریگز « خدا حافظ شما » دیو قطعیاً عرض وداعده بولندیغمده غایت متأثرانه تفكره طالوب بعده « خدا معین شما » فقط شاه حضرتلرینك سزه بر مقدار احسانلری واردر بو بابده‌كه اراده‌یی دون آلدق . یارین خارجیه دائره‌سنه گلیگز تسلیم ایده‌لم بیورملریله متشكراً حضورندن آیریلوب اقامتگاهمه دوندم .

بر وقتلر درسعادتده نشر ایدیلان فرانسزجه معلومات غزته‌سی محررلرندن اولوب اخیراً طهرانه گلرك فارسیجه « خلاصة الحوادث » ژورنالنی چیقارمغه باشلایان فضلی پاشالی هاجی‌یان ایله احبادن دها بر قاچ ذات بعد الغروب چیقه گلملریله مأیوسانه وحدت نشینلكدن قورتلدم . نصف اللیله دگین دیره‌دن تپه‌دن قونوشملریله براز انشراح قلب حاصل ایتدیگم ذوات مومی الیهك عودتلرندن صكره صویونوب یاتمق استدم . فقط اویقوم كلمدی .

سعادت حیاتی تلخ ایدن غموم و آلام اولانجه شأمتیله تكرار هجومه باشلادی . آرامسزلغه انیس اولمق بدبختلگندن بو چكلمز چله‌دن عجبا نه وقت قورتیله‌جغم دیو حزینانه تفكره طالدیغمده موصلده ایكن دیون عمومیه سابق باشكاتبی ابراهیم افندینك تعریف ایتدیگی طریق استخاره خاطرمه گلدی .

همان ابدست آلوب بر موجب تعریف نافله نیتنه ایكی ركعت نماز قیلدم . ركعت اولده بعد الفاتحه و مع بسمله « قل اعوذ برب الفلق » ركعت ثانیده كذا بعد

الفاتحه و مع بسمله «قل اعوذ برب الناس» اوقویوب نمازی اتمام و سلامدن صکره قبله‌یه قارشو اوطوردیغم حالده یوز دفعه سورۀ اخلاصی و بشیوز اللی دفعه «صلی الله علیك یا محمد» قرائتی‌ده ختام بولنجه صلواة ابراهیمیه‌یی بلا تعداد ورده باشلادم. بو صلواة شریفه‌یی دوامم یاریم ساعت گچمه‌دن بین النوم و الیقظه بر ذات ظهور ایتدی.

«سن چوق یرلر طولاشه‌جقسڭ، باشیگه چوق شیئلر گله‌جك، و چوق زحمتلر چکه‌جکسڭ، فقط صوکڭ چوق، چوق، چوق ایی اوله‌جق» دیوب صاوشدیغنده بن اویقویه طالمشم . صباحلین قالقینجه خاطرلادیغم شو غرائب وقعه‌یی دفترمه یازوب «المقدر لایغیر» ی ملاحظه ایله فتوری ترك ایتدم . بنی حیرتده براغان بو ظهورات معنویه‌یی بشقه‌لرینه ایناندیرمق مشكل ایدوگنی بیلدیگم حالده مشهوداتمڭ مهملرندن بولندیغی ایچون یازمغه مجبور اولدم.

بو مسئله‌یی خیاله حمل ایده‌جك اولنلر، مسرودات واقعه‌نڭ شمدیلك قسماً باشمه گلمسنی نه دیه‌جكلر . تصادفمی؟ لا والله، اونلرڭ سوزینه‌می یوقسه کندی گوزمه‌می اینانه‌جگم.

بناء علیه معروضات مسروده، هر شیئی احتماله حمل ایدرك نتیجه‌لندیرمگه عازم ارباب اختصاص ایچون اولوب جهلای عنوده شمولی یوقدر.

آیلرجه تحت قهرنده ازلدیگم آلام و اکداری اللهه توکل سایه‌سنده یوره‌گمدن سیلوب چیقاردیغم بو موفقیت آور گیجه‌نڭ صباح خیرنده فریح فخور بر چای ایچه‌رك ساعت افرنجی اون بره گلنجه مشیر الدوله حضرتلرینڭ اراده‌لرینه امتثالاً نظارت خارجیه دائره‌سنه کیتدم.

آلت قاتده‌که صالوناڭ قپوسی اوکنده طوپلانان خدمه‌لرڭ اوته‌یه برویه قوشوشملری مشار الیهڭ معیتیله برابر طعامده بولندقلرینی افهام ایتمکله یوقارویه چیقوب مستشار دائره‌سنده اوطوردم . طهرانده بولنان اماکن امیریه‌نڭ اکبر و اجملی خارجیه دائره‌سیدر.

دائرۀ صدارت اولمق اوزره انشا قلندیغی حالده اتابك اعظم علی اصغر خان حضرتلری دیوان شاهی‌یه کیملر گلوب گیتدكلرینی بالذات تفحصده بولنه بیلمك فكریله بر بوی بودورم اوزرینه مبنی دائرۀ قدیمه‌یی ترك ایتمه‌رك بو عالی و لطیف بنانڭ خارجیه نظارتی اتخاذ قلنمسی امرینی ویردیگنی موثوقاً خبر آلدم.

خارجیه اداره‌سی رؤسای مأمورین و کتبه‌سنه، ایام تعطیلیه مستثنا اولمق اوزره

هر گون ساعت افرنجی اون ایکیده میریدن بر دفعه طعام ویریلییور. صالونه بویدن بویه بیاض بز گریلەرك اوزرینه چیلاو کباب طباقلری دیزیلان بو سفرەدن هر کیم ایرکن قالقار ایسه تربیه و ناظره احترامده بولنمش عد ایدلدیکندن بعض ریاکاران ایلك آلدیغی لقمەیی هنوز یوتمقسزین یرندن فرلایەرق النی ییقایوب یوقارویه چیقیور. بونلر تماماً چکلمدکجه ناظر و لوکه قارنی طویمش اولسون سفرەدن قالقمیور. زیرا قالقەجق اولسه دیکرلرینك اصلا اوطورەمیەجقلری و طویمقسزین چکلمکه مجبور قالەجقلری طبیعی و توقفی گوزل بر حسابدر . فقیر محتشم السلطنەنك اوطەسندە و رودلرینی انتظارده ایکن هر کسدن اول طعامدن چکیلوب یوقارویه گلان مستشار قلمی کتبەسندن مشیر دیوان ایدی.

بونك و رودندن اون دقیقه صکره طعام صالوننڭدن دائرەسنه عودت ایدن مشیرالدوله حضرتلری مستشار اوطەسنه مفتوح قپودن کچدیگی جهتله فقیری گوروب سلاملریله التفات و ئل دیو اشارت بیوردیلر.

آرقەلری صره ایچرویه گیردم . مشار الیه حاضرلامش اولدیغی مکتوبی مز اوزرندن قالدیروب کرفت یازی ایله «صح» اشارتی محرر خط شاهیی لف ایدرك بونی امین الدولەیه تسلیم ایت بولندیغی محله امیر تومان دائرەسی دیرلر. «در اونجا» دیو مالیه دائرەسنی پنجرەدن گوستردی . امیر تومان دائرەسی دائرۀ صدارتڭ دیگر کوشەسندە واقع و طوپراق قلعەنك دیوارینه متصلدر.

مشکل پسندلگی قیافتندن آڭلاشیلان امین الدوله اللی یاشلرنده قصیر القامه بر آدمدر . میشر الدوله حضرتلرینك مکتوبلرینی ویردیگمده آزربایجان ترکجەسی و اینجه بر صدا ایله «پك اعلا وزیر حضرتلرینه سلام سویلیکز شمدی پارەمز یوقدر ایلروده ایجابنه باقارز» دیمسیله متعجبانه عودت ایتدم . امیر تومان دائرەسندن چیقارق سبزه میداننه ناظر نقاره خانه اوگندەکه بیوك حوضك اولدیغی محله یتشدیکده اوچیوز بشده اطنه و طرسوس شهبندری بولنان عیسی بگك مخدومی مهدی خان قارشومه گلوب نه یاپدیگز دیو سؤال ایتدی . مسئلەیی اکلاتدم . شمدی نرەیه گیدییورسکز دیدی . منزلمه و یارین دخی یوله چیقاجغم دیو وداعلاشمق استدم . مومی الیه کولەرك امین الدولەنك اخلاقنی بیلان محتشم السلطنه عکسیلك ایتمامسی لزومنی تفهیم ایچون بنی گوندرمشدر . شمدی اورایه گیدییورم سز پك چابوق چیقدیگز یتشەمدم . هیچ اولماز ایسه محتشم السلطنەیی گورملیسڭ اصرارنده بولندی . برلکده کیتدك . کمال بشاشتله قبول ایدن مستشار

محتشم السلطنة امین الدوله ایله نه یاپدڭ دیدی . تقدیم ایتدیکم خط شاهی‌یی اوقودقدن صڭره شمدی پاره‌مز یوقدر بعده ایجابنه باقارز جوابنی ویردیلر دیدیکم زمان یرندن فرلایوب ناظرڭ یاننه کیتدی .

ایکی دقیقه سورمکسزین مشیر الدوله فقیری استدی . حضورلرینه گیردم سلامی باشی ایله الدقدن صڭره امین الدوله نه جواب ویردی ایسه صیقیلمه سویله بیورمسیله «وزیر حضرتلرینه سلام سویلیگز شمدی پاره‌مز یوقدر بعده ایجابنه باقارز» امرنده بولندیلر جوابنی ویردیگم زمان حدتندن قیب قیرمزی کسیلان مشار الیه طرف شاهیدن اراده بیوریلان مبلغی همان جیبندن چیقاروب تسلیم ایتدی . ویردیکی پانقنوطلری آلوب تعظیم ایله چکلدم . جهت وحدت اسلامیه‌نڭ رابطهٔ قدسیتنی نظردن دور طوتمیان شاه حضرتلرینڭ شو احسانلری نقد موجودمه منضم اولنجه وسعت حال ایله پارس یولنی طوتدم . فرداسی گونی گیده‌جگمی خبر آلان سالف البیان حرم آغالری سرای همایون حضرت خلافتپناهیده تربیه گورمش انسان چوچقلر اولمغله معتمد الحرمڭ قالیسقه‌جیسی اسماعیل آغای عربه ایله منزلمه گوندروب آیریلق طعامی بیملم تعبیریله دائره‌لرینه دعوت ایتدیلر . حرم خانهٔ شاهیده نوبتلرینی بعد الایفا عودت ایدن مومی الیهمڭ اقامتکاهلری اندرون قپوسی خارجنده‌در . ایرانیلرڭ عادتی آوروپالیلر گبی گوندوزلین آلافرانغه ساعت اون ایکیده گیجه‌لین سکزده طعام ایتدکلرینی بیلدیگمدن تعجیز اولماملری ایچون دائره‌لرینه بعد الغروب کیتدم ..

ترکجه قونوشمغه پك مراقلی اولان یاقوت خان ایله الماس خان بنی دیگر آغالره تقدیم ایتدیلر . ایچلرنده یالکز محمود خان بیاض دیگرلری حبشیدر .

لا ینقطع دوام ایدن مکالمه و محبت سطوت عثمانیه بحثنه گلدی .

اویله بر مقامده گندی گندمزی مدح ایتمك قباالق و حسابسز اولدیغندن عثمانلی نام جلیلنی وصفه باشلیان ذواتڭ کلاملرینی دیگلیور و جواب ایجاب ایتدکجه «جناب حق حکومات اسلامیه‌نڭ جمله‌سنی شوکتلرنده پایدار بیورسون» دعاسنی عن صمیم القلب ایفا ایله زائد کلامه لزوم گورمیور ایدم . سطوت قاهرهٔ عثمانیه تبجیلاً یاد اولنور ایکن قرنادن بریسی — عثمانلی دولتنڭ قباغنده شمدی هیچ بر کوپك اوغلی طوران گشی دگلدر — تصدیقیله محاوره و مباحثه‌یی نهایت ویرمش ایدی .

عراقدن طهرانه قدر شد رحل ایدرك آیلرجه بکلدیگم حالده مأیوساً عودتمه

اسفلتان بو تربیه‌لی اغالز ایله وداعلاشه‌رق اقامتکاهمه دوندم . یدمده تذکره‌م اولمدیغی جهتله روسیه اوزری آوروپایه کچمك امکانسز، کاربان ایله بندر عباسه ایتمکده قرق بشکونه متوقف اولمغله مازندرانده ایران تذکره‌سی یقالایه‌رق خراسانه کیدوب امام رضا رضی الله عنه افندمزی بعده بخارایه آتلایه‌رق شاه نقشبندی قدس الله سره العزیز حضرتلرینی زیارت ایتمکی و اورالری دخی کورمکی قوردم .

قوم قپو کنیساسنده نطق اوقویه‌جغم لغت پارچه‌لایه‌جغم دیرکن غافلانه مضر مضمونه صاپمغله درسعادتده دیکیش طوتدیره‌میه‌رق طهرانه جان آتان طبیب شهیر تریاقیان افندی خوش مشرب بر ذات اولمغله اره صره کوریشور راحتسزلکمده دخی دوا آلور ایدم .

حذاقت مسلمه‌سنه مبنی شاه حضرتلرینك طبیب خصوصیلری عدادینه داخل اولان بو ذات مازندران والیسی وزیر تشریفات ظهیر الدوله ایله پك کوزل کورشدکلرندن پساپورت مسئله‌سنه بر تدبیر باپیلمسی خصوصنی مشعر بر سپارشنامه آلدقدن صکره بیك اوچیوز اون سکز سنهٔ مالیه‌سی شباطنك اون دردینه مصادف بازار کونی صباحلین طهراندن حرکت و دماوند طریقنك اووه جهتنه دوشان آب اینجیلك، سربندان ، فیروزکوه، سورخول آباد، زیرآب، علی آباد، اوزری مازندران ولایتنك مرکزی اولان ساری‌یه یدی کونده یتشدم .

طهراندن برلکده چیقدیغمز دیکر کاربان کسدیرمه دیو طاغ یولنی طوتمش ایدی . سکسان استر ایله اون درت نفر انساندن مرکب بو قافله جبلك شاهقه‌سنده یتشدکلرنده بوندبره چیغ اوچمغله جمله‌سی قار آلتنده قالوب هلاك اولدقلرینی اخیراً خبر آلدق .

کوه دماوندك صولنه دوشان آب اینجیلك طهرانك سکز ساعت بعدنده و استر آباد سلسله‌سی اوزرنده جسیم بر قریه‌در . ایکنجی قوناق کذا سکز ساعت ایسه‌ده سربندان ایله فیروز کوه اره‌سی غایت کیرکین و اون ایکی ساعتدر .

(کوه دماوند)

طهرانك شمالاً قرق میل بعدنده و استر آباد سلسله‌سی اوزرنده واقع و از قدیم آتش فشانلغی ایله مشهور دماوند طاغنك ارتفاعی ایرانیلر اون بشبیك فوت اعتبار ایتمکده‌درلر . مبدائنك محیطی طولینك یکرمی مثلی اولان کوه دماوند شکر کله‌سی کبی تدریجی اینجه‌لشه‌رك بلوطلره یتیشیرجه‌سنه سر چکدیکی ایچون سلسلهٔ مذکوره

اوزرنده غایت عظمتلی و منفرد کورونمسندن کنایه — بوراده بشقه طاغڭ وجودینه محتاج دکلم — ادعاسنی پروردکاره قارشو متکبرانه صرف ایدرمش افسانه‌سنی بین الاعجام سویلنمکده‌در . حالت بر کانیسی ترك ابده‌لی اعصار وفیره مرور ایتدیکی حالده مزاب ارضك هجوم وتضییقیله هیئت مجموعه‌سی کونده بر قاچ دفعه صاللانمقده وتپه‌سندن اره صره دومان چیقمقده‌در .

امیر المؤمنین عثمان بن عفان رضی الله تعالی عنه حضرتلرینڭ امریله سعید بن عاص قوماندا سنده سوق ایدیلان غزاة مسلمین طرفندن استیلا قلنان طبرستان ایالتنڭ مقر اداره‌سی دماوند شهری نامی ایله بنام کوه مذکور قربنده‌در .

(فیروز کوه)

فیروز کوهڭ جنوب شرقیسی واسع چمنستان ، غربی طاغدر .

وقایع تاریخیه‌سیله مشهور فیروز کوه حصن حصینی بو جبلڭ تپه‌سنده قصبه دخی شماله ناظر اتکنده‌در . موقعی طهراندن آلتی یوز اللی ذراع مرتفع اولدیغی جهتله میزان الحرارة ، صیفڭ اڭ صیجاق زمانلرنده صباحلین طقوز ، وقت ظهرده نهایت یکرمی بش درجه‌یی کوچ بتشدیکنی سویلدیلر . طاغ و اووه‌لری اورماندن خالی ایسه‌لرده نیکده صحراسی کبی سراپا چم ایله مستور بولنان دشتی نزهت القلوب ، و شکارکاه مرغوبدر . بو لطیف مرعانڭ وسطندن جنوبه طوغرو آقان دلی چای نهری قصبه‌نڭ اورته‌سندن کچیور .

نهر مذکور برکاتیله زحمتسزجه پك چوق ذخائر یتشدیران غیور اهالی خاك ایرانڭ اقسام سائره‌سی کبی کرهینه اعمالی کلفتندن وارسته‌درلر . خراب تراب بر حالده کلان بو قصبه‌ده اوچ حمام ، طقوز باب مسجد ، بر تکیه ، اللی دکان واردر . سربتداندن کلور ایکن قصبه‌یه کیریله‌جك یرده یعنی تپه‌سنده فیرز کوه قلعه‌سی مبنی اوچوروم جبلك دبنده و دلی چای نهری ساحلندن کچن یول اوزرنده امام زاده اسماعیل و ابراهیم ، پازار موقعنه یاقین محلده امام زاده برهان — عمران وکنعان شمالنه شرقیه دوشان محلده دخی امام زاده شبیر و شبر — عیسی — صالح — اشرف — زید — عبد الله — رضی الله عنهم حضراتی مدفون خاك غمراندرلر . شهرك شماله دوشان تپه اوزرنده دخی حضرت امام رضانڭ حرملری مدفوندر .

بو ولیهٔ صالحه‌یه — خاتون قیامت — یاد ایدییورلر . لسان فارسی اوزره محرر حبیب السیر نام تاریخڭ نقلنه باقیلور ایسه سلطان رکن الدین بن سلطان محمد

خوارزمشاه پدری طرفندن عراق عجم و الیسی تعیین قلندیغی صره‌ده جنگیز خانڭ خبر ورودینی ایشیدینجه متانتنه مبنی بو قلعه‌یه تحصن ایدوب مغول عساکرینڭ آلتی آی سوران محاصرهٔ شدیده‌سنه شیرانه مدافعه‌لرده بولنه‌رق نهایت تعلقاتیله برابر شهید دوشمشدر.

غزنه ایله هرات اره‌سنه دوشان فیروز کوه افغانستانده بو ایسه دیار طبرستانده اولمغله وقایع تاریخیه‌یی مراق و تطبیق ایتمك استیان ذواتڭ دقت بیورملری لازمدر.

طهرانده آغاجلر یاپراقلرینی آچمش فیض نامیهٔ بهار دشت و صحرایی چملره چیچکلره غرق ایتمش ایدی. ری ایالتنه تشریف بیوران سلطان بهار، طبرستانه هنوز اوغرامدیغی مجهولم اولمغله طهرانده‌که ربیعڭ بخش ایتدیکی انشراح سائقه‌سیله «تام زمانیدر» دیو یوله چیقمغه جسارتلنه‌رك بیڭ محنتله یتشدیکم فیروز کوه بر مترو قار آلتنده اهالی زملکلرده شمال روزکاری اورته‌لغی یاقوب قاورمقده ایدی.

شتانڭ شمشیر ظلمی پویرازدن دها ظالم قاطرجیلر نصف اللیلده یوله چیقمغله فیروز کوه صحراسنڭ شمالنی تحدید ایدن تپه‌یه طلوع شمسدن بر ساعت صکره دوشه قالقه یتیشوب شاه عباسڭ یاپدیردیغی وقف خانه ایندك.

دربند محافظلغی ایله بوراده بولندیریلان سربازان، کثره تیکنلرینی یازدن طوپلایوب شو ویران خانی نصفنه قدر طولدیردقلرینی گورنجه دفینه بولمش مغربی گبی سوینمکه باشلادم. صغوقدن رنگم اوچمش اولدیغنی گوران سربازلر نار نمرودی نمونه پپارچه‌سنه یاقدقلری آتش قارشوسنده براز گندمه کلمش ایسه‌مده طرناقلرم سوکیلورجه‌سنه سیزلایور ایدی.

ویردیکم بر تومان (۱) بخشیشدن ممنون قلان بو انسان چوجقلرڭ گتوردکلری چایی ایچر ایچمز ترله‌مکه باشلادم. فیروز کوهده بر مترو تراکم ایدن قار بو بلده انسان بوینجه ایدی.

بر قاچ ساعت استراحتدن صکره وقت ظهرده تکرار یوله چیقوب غروب شمس ایله برابر سورخول آباده یتشدك. ارض زمهریرڭ منتهاسی صاییلان بو بلالی بلدن ایلروسی بار فروش اووه‌سنه دگین انیش اولدیغندن آدیم آتدقجه صغوقدن اوزاقلاشیور و چوق سوینیور ایدم. آلتی ساعتده یتیشه بیلدیکمز سورخول آباد طهران گبی بهار حالنده ایدی.

اوکچیلمز قار، چکلمز صغوقدن هر نه قدر قورتلدق ایسه‌ده یولجیلر ایچون

---

(۱) ۱۸ غروش.

دها مشکل اولان چامورە تصادف ایتدیکمز جهتله ساری یه دگین راحت یوزی کورەمدك .

جنوبدن شماله طوغرو دیکدسنه انیش اولدرق ایکی کون طول چکن بو دهشتلی بوغازك وسطنده و شرقه ناظر بایر اوزرنده واقع سورخول آباد مکمل و معمور بر قریه‌در .

عید اضحاده طهرانده بولندرق وظیفهٔ اصلیه‌لرینی ایفا بیورمق ایچون ساریدن حرکت ایدن مازندران والیسی وزیر تشریفات ظهیر الدوله حضرتلرینی بو قریه‌ده تصادف ایتدم . مشار الیه ساه شهیدك دامادی یعنی مظفر الدین شاهك همشیرهٔ محترمه‌لری ملکهٔ ایران حضرتلرینك زوجیدر . فقیر کاربان ایله یول اوزرنده‌که خانه اینمش ایدم . مشار الیه قریه‌نك اوست طرفنده و لطیف بر بایرده بولنان پوسته منزلنده بیتوتت بیوربیورلر ایدی . تشریفلرینی آلافرانغه ساعت سکزده خبر آلدیغم جهتله ملاقات طبیعی ممکن اوله‌میوب یدمده‌که توصیه‌یی آدملری معرفتیله تقدیم ایتدم . هنوز اویقویه وارمامش اولان مشار الیه کاربان نصف اللیلده حرکت ایده‌جکنی بیلدیگی ایچون صورتی آتیده محرر سپارشنامه‌یی درحال تحریر و ارسال مروتنده بولنمشلردر .

صورت توصیه

« حکام وحفاظ بین راه مملکت ایران‌را زحمت میدهد چون سرکار معز همایون سلیمان افندی مدیر تلغرافخانه‌ها و پستخانه‌های دولت علیه عثمانیه زید مجده مسافر بسمت خارجه است محض ترضیهٔ احوال مشار الیه می‌نویسم که در هر نقطه وارد می‌شود هر شرایط توقیر و احتراماتش‌را بطوریکه راحت باشد منظور و مرعی دارند .

و کسی مزاحم خاطر مشار الیه نشود در راه این بطور خوش از خاك ایران تا خارج نمودن هر کسی بمقتضای تکلیف خود رفتار خواهد نمود زیاده‌چه می‌نویسم

(وزیر تشریفات ظهیرالدوله) »

یدمده پساپورط بولنمدیغی جهتله مشار الیهك احسان بیوردقلری شو توصیه چوق ایشمه یرادی . فیروزکوه صحراسنده قانلری طوگمش اولان قاطرجیلر سور خول آبادده ملایم هوایی بولنجه بایغینلقلری تابصباح دوام ایتمکله طلوع شمسدن اقدم یوله چیقه‌مدیلر . شمس شعله بار کائناته نشر انوار ایلدیگی صره‌ده حرکت ایدن کاربان ایله اون دقیقه قدر یول آلدیغمزده ظهیرالدوله حضرتلری دخی اطرافنده بر چوق ایران سواریلری بولندیغی حالده کمال دبدبه ایله

قارشودن گلیور ایدیلر . مشار الیه قافلەیه یاقلاشدقلرنده فقیری گورنجه آتنك دیزکننی چکوب بش دقیقه قدر استفسار خاطر و التفاتده بولندی . کیجەلین کوریشه‌مدیگمندن طولایی معذرتلر سویله‌یه نزاکت دولتلرینی ابراز و نجبایه مفتون کوکلمی لبریز شوق و سرور بیوردیلر . گلدیکم یولك احوالنی سؤال بیورملریله برفك کثرتنی عرض ایتدم . کندیلریده آشاغیلرده چامور چوقدر بطاق یولره زنهار اوغرامیگز ان شا الله مخاطره‌سز کچرسکز جواب دلنوازی ایله دخی التفاتلرینی ایثار بیوردقدن صکره یوللرینه دوام ایتدیلر .

وقت عصرده یتشدیکمز زیرآب ، بار فروشده بحر خزرده دوکولان علی آباد نهر عظیمی اوزرنده لطیف بر کویدر . بو دفعه چاموردن قورتلدق ایسه‌ده بو قورقنج نهرك کچیدلرندن ایکیده بر قارشویه آتلامق کبی شدتلی آقینتیلره اوغرادق . شوسه انشاسنه حالا هوسلنمیان ایرانیلر ، مملکترنده تك توك تصادف ایدیلان انهار اوزرینه کوپری یاپمغی دخی عادت ایدینمامشلردر ،

علی آباده یتیشنجه‌یه دگین مجراسنك صاغنه صولنه یدی دفعه کچدیکمز بو شدید الجریان نهرده یوك حیوانلرینك ایکیسی بوغولدی .

و الحاصل مازندران یولنده تصادف ایتدیکم شدت برودت ، قار و چامور ایله اوزرلری کوپریسز انهاری آتلامق مشکلاتی آنامدن امدیکم سودی برونمدن گتورمشدر . شمندوفری شوسه‌سی اولمیان مملکه آیاق باصاملی و السلام .

(ساری)

شباطك یگرمی سکزنجی گونی بعد الغروب یتشدیکم ساری مازندران ولایتنك مرکزیدر .

یورومك ایله توکنمك بیلمز یولدن له الحمد قورتیلوب لاغیر حیوان صیرتندن اینجه خانجینك گوستردیکی اوطه‌یه اشیالری یرلشدیردکدنصکره درحال تلغرافخانه‌یه گیدرك سالماً و رودمی طهرانده‌که احبابه عرض ایتدم . ساری تلغراف مدیری ناصر الدین شاه مرحومك همشیره زاده‌سیدر . قوپیه‌ده‌که امضامی گورنجه هم مسلکلری بولندیغمی آگلایان بو ذات بشوشانه یانمه گلوب المدن یاپیشه‌رق اوطه‌سنه گوتوردی . استفسار خاطری ایفادن صکره ظهیر الدوله حضرتلرینی نره‌ده تصادف ایتدیگنز راحت کیدییورلرمی سوألنده بولندی .

سورخول آبادده مشرف اولدم له الحمد عافیتده‌درلر ، احوالنی بیلدیککز

مازندران یولندن بو مراحلی کچمك ممکنمیدر . صولردن چامورلردن قورتلمشلر فیروزکوه جهتنده‌کی برفیده کچوب طهران اووه‌سنه دوشرلر ایسه راحت اولورلر جوابنی ویردم .

فیروز آباده ایکی کون اقدم اولاشمه‌لری لازم کلور ایکن هنوز یتیشه‌مه‌ملرندن طولایی چوق مراقده ایدك شو تبشیراتکی والی وکیلنه عرض ایده‌یم مستریح اولسونلر دیو بر پوصله گوندردی .

اکرام بیوردقلری چایی ایچدکدن صکره خانه عودت ایتدم . اوه‌دن یاریم ساعت کچمکسزین مجلس ادارهٔ ولایت کاتبلرندن بریسی یانمه کلوب مشار الیهك احوالنی بشقه‌جه سؤال ایتدی . تلغراف مدیرینه ویردیکم معلوماتی تکرار ایتدم . کوردیکمی کورشدیکمی تأمین ایچون ، مشار الیهدن آلدیغم توصیه‌یی دخی کوستردم ، تماميله اطمئنان حاصل ایدن بو ذاتك عودتندن اون دقیقه صکره مجلس باشکاتبی میرزا مهدی خان اسمنده کنج بر افندی ایله بر قاچ خدمه کلوب والی وکیلنك بالخاصه سلاملری واردر . ظهیر الدوله حضرتلرینك توصیه‌لریله تشریف بیوردقلری حالده معلومات ویرمه‌مه‌رك نه ایچون خانه اینمشلر دیو اسفلنیور اشیالری اوشاقلر قالدیرسونلر بزده مهمانسکز خطابیله دائرهٔ حکومته کوتوردی .

خانه ایندیکمدن طولایی اسفلر اظهار ایدن والی وکیلی حقمده پك زیاده احترام و التفاتلرده بولندی .

سلطان سلیم قدیم حضرتلرینك چالدیرانده صیقیشنی یدندن صکره قزوینده درایش طوتدیره‌میه‌رق مرکز حکومتلرینی خاك ایرانك اك هجری کوشه‌سنده واقع ساری‌یه نقل ایدن صفویلرك آثار متروکه‌لرندن معمور ومکمل متعدد سرایلر موجود اولمغله بونلرك بربسی دائرهٔ حکومت اتخاذ قلنمش دیکرلری بوش قالدقلری ایچون رؤسای مأمورین و کتبه‌نك بیتوتتلرینه مساعده کوسترلمشدر .

وسعتی تربیعاً ایکی میل سوران معمور بر باغچه‌نك وسطنه یکدیکرلرندن ایکی یوز اللیشر متره اره‌لی اوله‌رق بر بیچیم و استقامتده بنا قلنان بو عالی قصرلر سکز عدددر . باغچه‌نك کنارندن ایلك بنانك اورته قپوسنه ، و عینی استقامتده اوبر جهته مفتوح بابدن دیکر بنایه و الحاصل بو صورتله سرایلری یکدیکرینه ربط ایدن طریق ، حدیقه‌نك منتهاسنه دکین بر استقامتده کیدییور . هر ایکی یوز اللیشر متره‌لك فاصلهٔ متساویه‌ده ، اوزرینه برر قصر عالی انشا قلنان طریق مذکورك طرفینی کول فدانلری ، لیمون ، پورتقال ، طورنج ، آغاجلری دیوار کبی تحدید و داللری ایله‌ده فوقنی ستر ایتمشدر .

واسع ، مستقیم و منتظم اولان بو طریق دلفریبدن گچیلور ایکن اشجار مذکوره‌نك قوبی یشیل یاپراقلری اره‌لرنده آتش گبی یانان لطیف میوه‌لری نظره چارپنجه قمرك گورونیشی جسامتنده بیكلرجه ییلدیزی حاوی بشقه‌جه بر سما خلق بیورلدی ظن اولنیور .

شرقاً خراسان و استرآباد ، جنوباً طبرستان ، غرباً رشت طاغلری و بحر خزر ایله محاط مازندران اووه‌سنك وسعتی ، وضعیتی ، آب و هواسی ، قوهٔ انباتیه‌سی ، اطنه ولایتنك قسم مهمنی تشکیل ایدن چقور اووه‌نك عینیدر . حتی دگنز کنارینه دوشان محللری اطنه‌نك آغبا تعبیر ایدیلان محلی گبی بطاقلقدر .

مازندران سکنه‌سی فارسی الاصل دگلدرلر .

بونلرك سیمالری ، معیشتلری ، طرز تلبسلری ، ایرانیلره اصلا بگزه‌میور . حتی اسانلریده بشقه‌در . سورخول آبادك فوقندن ساری‌یه دگین طولی بش منزل سوران وآدینك علی آباد نام موقعنه یتشدیگمده طریقك طرفینی محیط اوچوروم قیالرده بر چوق مغاره‌لر گورنجه گندمی دجله وادیسنده واقع حسن کیف قصبه‌سنده ظن ایتدم . رستم نامه‌ده محرر مشهور دیو سفیدك اقامتگاه اتخاذ ایدیندیگی جسیم مغاره دخی بو موقعده‌در . مازاندران خلقنك تکلم ایتدکلری مهیب لسانی ایرانیلر « زبان دیو سفید » دیورلر . قوم مرقوم جنوباً اعجام شرقاً افغان غرباً و شمالاً دخی جنس اتراك ایله محصوردرلر . قامتلری عادتا ، وجودلری زنده و قویدر .

ارککلری استر آباد جهتلریده متمکن ترکمنلر قیافتنجه ملبس ایسه‌لرده قادینلری بللرینه فستان گبی قیرمه‌لی و دیز قپاقلرینه دگین یتیشه بیلور بر انکلك طاقوب اوررینه یالکز نیمتن آیاقلرینه اوزون قونجلی چوراب گیورلر . بجاقلری طونسزدر بالدیرلرینی رنکارنك چورابك قونجلری ، دیز قپاقدن یوقارو اعضالرینی‌ده قیصه فستانك اتکلری ستر ایدییور . شو قیافت عجیبه اقتضاسنجه زیبکلر گبی دیزلری آچیقده قالییور تناسب اندامه بحق مالکدرلر . قاشلری گوزلری صاچلری سیاه وجودلری بغدای رنگیدر . مازندرانه ورودم موسم بهاره تصادف ایتمکله سارینك لطیف تفرجگاهلرینی ، شاه باغچه‌لرینی تماماً گورمك ایچون ایکی گون اقامت ایتدم . مواصلتمده والی وکیلی مهمان آلمش ایسه‌ده صباحلین باشکاتب میرزا مهدی خان ، اخشامه تلغراف مدیری ، ایکنجی گونك صباحی سپهسالار اسبق موسی خان مرحومك مخدومی لشکر نویس میرزا مهدی خان و بو گونك اخشامنه موقع

قوماندانی دعوت ایتملریله مشار و مومی الیهمڭ ترتیب بیوردقلری بو ضیافتلر مناسبتیله بتون باغچەلری، مسیرەلری، متروك شاه سرایلرینی گورمش اولدم . سارینڭ وسعتی، وضعیتی، معموریتی، موقعجه لطافتی اشقودره ولایتی داخلندەکه سالف البیان یتران قصبەسنی آگدیرییور . عید اضحی نڭ ایلك گونی قبل الظهر ساریدن حرکتله وقت عشاده اشرفه یتشدم .

هر طرفی اورمان و بطاقلق اولان بار فروش دشت عظیمنده واقع بو ایکی بلده رەسندەکه بعدیت سکز ساعتدر .

اشرف

ساری مرکزندن حرکتمی خبر آلان اشرف تلغراف مدیری میرزا مهدیخان نازل اولدیغم کاروان سرایه نصف اللیلده تشریف ایدوب ایکی ساعت قدر مصاحبتده بولندی . مملکتلرینه وقتسز اولاشدیغمی ملاحظه ایدن مومی الیهڭ لطفاً حاضرلاتدیغی بر سفره طعام دخی ورودی عقبنجه کلمکله بو طاوق قزارتملرینی گوزلجه یدم .

اخشامدن قرارلشدیردیغمز وجهله صباحلین ایرکنجه تشریف ایدن افندیء مومی الیه ایله شاه باغنڭ بیوك قپوسی اوگندەکه حمامه گیدوب ییقاندق . شاهان صفویەنڭ خصوصی حماملرندن اولدیغی ایچون نظافتی ظرافتی بولنددر .

بعد الغسل اقامتگاهمه عودته مساعده ایتمیان بو غریب دوست ذات مصرانه خانەسنه گوتوروب برده چای ضیافتی ویردی .

مازندران دریاسی ساحلنده واقع اشرف، ساریدن دها گوزل بر قصبەدر . صفویلر دوروندن قالمه شاه سرایلرینڭ، قصرلرڭ، کوشکلرڭ، باغچەلرڭ دها مکملی اشرفدەدر .

ساریده بولنان سرایلر شاه اسماعیل صفوینڭ اشرفده کیلر شاه عباسڭ آثار متروکەلرندن ایمش . بکقوز سرای همایونی گبی یشیل بر دیرەنڭ آغزینه و اطرافی سور ایله محاط گنیش و باغچه ایچنه بنا قلنان «چهل ستون» نام قصر عالی ناصر الدین شاه مرحوم طرفندن بر دفعه تعمیر ایتدیرلمش ایسەده محافظەسنه دقت اولنمدیغندن تکرار خرابه یوز طوتمشدر .

مثیونلر ایله وجوده گلان بو نادیده سرای، میرپنچ عباس قلی خانڭ انها و تسبیبی اوزرینه حاجی نصر الله نام تجارە بیڭ تومانه صاتلمشدر . سرایڭ فروخت و فراغی ارادەسنی شاه حضرتلرندن استحصال ایدن عباس قلی خان حاجی نصراللهدن

ایکی بیڭ تومان رشوت آلدیغنی سویلدیلر . الآن دخی حاکم بلده بولنان میرپنج مرقوم کندی چفتلکی اولان ربوطه نام قریه‌یه کیتمکله کوردمدم .

شاهان کرامه مخصوص بر قصرڭ صاتلمسنی روا گوران مأمورده‌که حمیتسزلك ایله صاتون آلمغه جسارتلنان حدینی بیلمز بی منعزڭ قانسزلغی ، و اسلاف عظامڭ آثارینی محافظه بیورمقده لاقید حضرت شاهڭ سرای صاتمق نره‌لره و اره‌جغنی دوشونه‌مامس گبی من الباب الی المحراب ملاحظه‌سزلق احوال ایرانی آگلامق استیانلره اهدا قلنه‌جق نمونه‌لردندر .

شمدی حاجی نصر الله خانه‌سی اولان بو سابق شاه سراینك یان طرفنده «صاحب زمان» اسمنده دیگر بر سرای دها اولدیغی گبی صول جهتنده دخی — باغ خلوت — باغ شمال — چشمه عمارت —ناملرنده و بکدیگرلرندن یاریمشر ساعت اره‌لی بر چوق کوشکلر واردر . قصبه‌نڭ غربنه دوشان تپه‌ده «صفی آباد» و بونڭ شرقنده «اربعین ستون» ناملرنده جسیم ایکی قصر دها موجوددر .. ساریده و حتی طهرانده امثالنی گوره‌مدیگم بو شاهانه سرایلری محیط واسع باغچه‌لر ، قدیم سروی آغاجلری ، پرتقال ، لیمون ، طورنج ، نار ، و دها نیچه درخت میوه‌دار ، ولا یعد گل فدانلری ایله مملوء نمونه نمای گلغزار جنتدر . وقت عصردن صکره قصبه‌نڭ غربنده‌که یشیل تپه‌یه چیقوب «صفی آباد» سراینی تماشا ایتدم . باشنده بکجیسی اولمیان بو متروك سرایڭ قسم خارجیسنی تزیین ایدن منقوش چینیلر تربیه‌سز چوجقلرڭ کسر ایچون آتدقلری طاشلر ایله پارچه‌لاندقجه سقوط ایدوب بنانڭ درت طرفنی طولدیرمشدر .

طوکلری ، یر ، یر دوکولمش دوه گبی چیرکین بر هیئته کیردرك ملولانه دیکیلان بو بدبخت سرایڭ اطرافنده تپه‌لر تشکیل ایدن چینی قرینتیلرنده‌که الوان و نقوشات گورنلری حیرتده براقییور . آبادلغی آرتق برباد ایدیلان صفی آبادڭ درسعادتده‌که سلیمانیه جامعشریفی صوانه دوشان میدان گبی یوکسکدن دریایه ناظر حولیسنده وقتیله یتشدیرلمش سرویلردن بریسی آلتنه و قویی یشیل چمنلر اوزرینه اوطوروب بحر خزری تماشایه قویلدم . بوندن سکز عصر اقدم اجدادمزڭ اقامت بیوردقلری اراضی بو مملکتدن بدأ ایله استرآباد ، بسطام ، دامغان ، سبزه‌وار ، نیشاپور ، مشهد ، وماهان حوالیلری اولمغله شو وقعهٔ تاریخیه خاطرمه گلنجه افق مرئی‌یه طوغرو مشتاقانه امالهٔ نگاهه باشلادم . بو حس ایله بشقه‌لشان خواصم ، گوره بیلدیگی یردن آیریلمیان گوزلرمدن دها زیاده اعتنا ایله اطرافی متهالکانه دیگلیه‌رك میدانده

اثری قالمیان مقابر قدیمه‌دن « خوش گلدك احفادمك حفیدی » آوازهٔ نوازشکارانه‌لرینی ایشیتمك استیور ایدی . ایران ایله روسیه اراضیسی اره‌سنده حد فاصل اولان مازندران دریاسنك بو مرقعده‌كه ساحلندن بر قورشون منزلی ارەلی و « فیون اطه‌سی » نامیله طولانی بر شبه جزیره واردر .

وضیعتی اتمکجی کوره‌گنه بکزه‌یان جزیرهٔ مذکوره‌نك بندرگز یولی اوزرنده قریه‌یه مربوط محلی یالکز آلتی متره گنیشلگنده وسطی اوچیوز متره عرضنده اولوب طولی بار فروش میناسی حزاسنه دگین امتداد ایدییور. بو دریا، ناصرالدین شاه مرحومك اوائل سلطنتنده بر خدعهٔ سیاسیه ایله استرحامکارانه طلب ایدن روسلره «آب شوره مال پدرشی!» حدتیله بخش و اهدا بیورلدیغی ایچون مذکور یاریم اطه دخی برابر کیتمکله درونده متعدد قشله‌لر و مقدار کافی مسقوف عسکری واردر.

خاندان آل عثمانك یعنی اوغوز خان نسلنك بورالردن چکلمسیله قالب بی روح کسیله‌رك گاه روسلره و گاه ایرانیلره اسیر اولان ترکمنلرك تکلم، طرز تلبس و معیشتلری حتی سیمالری اناطولی سکنه‌سنك عینیدر. ساری ایله اشرف اره‌سنه دوشان دوز اراضینك بعض برلرنده‌كه تپه‌لری بایرلری لطیف وادیلری قاپلایان اورمانلر اره‌سنده و هر طرفی زمرد کبی یشیل اووه‌ده لابعد معمور کویلر واردر. صفی آباد سراینك بو گوزل اووه ایله دریایی گوز آلا بیلدیگنه گوستران جنت آسا حوالیسنده‌كه طویولماز منظره‌یی وداع ایدرك قصبه‌یه عودتله درحال کرالادیغم حیوانه راکباً بعد العصر یوله چیقوب قاطرجینك اوچ ساعت ایلروده واقع کوبنده کیجه‌لدم . بو قریه‌نك سکنه‌سی عموماً ترکمندرلر. لسانمزك عربجه و فارسیجه‌دن تصفیه‌سیله ابنای ترکك تعاطیٔ افکارده صعوبت و تفرقه‌دن تخلیص و توحیدلرینه دائر عاجزانه قره‌لادیغم « ترکجه آرایانلره قلاغوز » (١) نام کتاب ایچون براز لغت طوپلایوب فرداسی گونی علی الصباح حرکت ایتدیگم جهتله ارض ایرانك شمالاً انتهاسی اولان بندرگزه قبل الظهر یتشدم . اشرف ایله بندرگز اره‌سی بویدن بویه بطاقلقدر .

(بندرگز)

روسلر خیوه حوالیسنی ضبط ایتدکدن صکره بحر خزرده واپور ایشلتمکه باشلادقلری زمان تأسس ایدن بو مملکت قوم ایچنده و هر طرفی بطاقلق اسکله‌سی ضیغ،

---

[١] دیلیمزی یوغالدان عربجه وفارسیجه سوزلری آتەرق اله گچوریلان دکرلی قارشولقلر ایله آچیق ترکجه یازیلان قلاغوز ایکی یوز یاپراقدن آرتق اولوب بو کونلرده باصیله‌جقدر .

صویی طوزلی، هواسی مهلك، تقریباً ایکی یوز خانەدن عبارت بر ویرانه اولوب خاك ایرانك صوڭ بلدەسیدر.

روسلرڭ نقلیه واپورلری درونده یاپدقلری جسیم ساچ انبارلره بادکوبەدن طولدیردقلری پطرول غازی بوراده تنکەلره وضع ایدیلەرك بلاد ایرانك هر کوشەسنه سوق ایدلدیکندن «بندرغاز» ویاخود غاز اسکلەسی معناسنه «بندرگز» عنوانني آلمشدر. توسیع رزق ایچون جهانی طولاشمقدن اوشانمیان ارمنیلر بو برباد اسکلەیەده طوامشلردر. صرافلق، بزازلق، بقاللق، قهوەجیلك، توتون فروشلق، میخانەجیلك خانجیلق، تنکەجیلك مثللو مشاغلی کیمسەیه قاپدیردقلری یوقدر.

قصابلق ایله اشجیلق وانمکجیلکیده یاپمق اشتیاقنده ایسەلرده کسدکلرینی، پیشوردکلرینی عجملر یمدکلرندن بو هوسلری قارنلرنده قالمشدر. قصابلق، آشجیلق انمکجیلك، شکرجیلك، چایجیلق، عطارلق کبی اوفق شیئلر ایرانیلر الندەدر. ظهردن وقت عصره دکین گچوردیکم درت ساعتدن عبارت مدت قلیله تنفسی تصعیبه اوغرادان وخامت هوادن طولایی بر سنەلك مزاحم حکمنی ویرمشدر. ساعت اذانی اونده برصندالە آتلایەرق دریانك یاریم ساعت داخلنه روسلر طرفندن اسکله مقامنده وضع ایدیلان دوبەلر اوزرینه یتیشینجه کنشجه نفس آلمغه باشلادم. اسکی گمی و فرسوده معونەلرڭ برلشدیرلمسیله حصوله گتوریلان بو اخشاب اطەده خاك ایرانه آلتی ساعتدن زیاده امالهٔ نظرله وقت گچوردکدن صکره بارفروش بندرندن ورود ایدن «ترکمن» نام روس واپورینه راکباً حرکت و فرداسی گونی قبل الظهر کراسناواسکی یه مواصلت اولندی.

(ایرانك احوال عمومیەسی)

خاك ایرانك شمالی بخارا امارتی ایله بحر خزر و کرجستان، شرقی افغانستان و بلوجستان جنوبی خلیج عمان غربی خلیج فارس و عراق عربی وکردستان ایله محدود، شمالدن جنوبه اولان معظم طولی بیك، عرضی سکز یوز، محیطی بشیوز بیك میل مربعنده یعنی فرانسەنك درت مثلی بر وسعتده اولوب سکنەسی طقوز ملیون نفوس، بودجەسی اون ملیون تومان زادەسندەدرکه مبلغ مذبور ایکی ملیون عثمانلی لیراسنه یقین دیمکدر.

ایرانیلر نفوس موجودەلرینی اون ایکی ملیون ادعاسنده ایسەلرده ایچلرندن بعضیلری سکز ملیونه قناعت گوستروب زیادەیه چیقمیورلر.

آوروپالیلر ایسه درت ملیون درتیوز بیکدن عبارتدر نفوس باقیه بلوجستان وافغانده قالمشدر ، دیه‌رك تحقیقاتلرینی شویولده تقسیم و تعریف ایدییورلر :

مقدار نفوس عـــــدد	
١ ٠٠ ٠٠٠	شهر خلقی
١ ٧٠٠ ٠٠٠	خیمه نشین اولان ترك عرب و اکراد
١ ٧٠٠ ٠٠٠	قصبه و قراده ســاکن اولنلر
٤ ٤٠٠ ٠٠٠	یکـون

آوروپالیلر هر نه سویلر ایسه ســویلسونلر ، مشهودات واقعه‌ده باپدیغم تخمین سـکز ملیوندن زیاده‌در .

خاك ایران اسامیسی آتیده محرر اون بر ولایته تقسیماً اداره اولنییور .

اسامیء ولایات	اســامیء مراکز ولایات
١) عراق عجمی	طهران
٢) طبرستان	دماوند نام دیگری «آمل»
٣) مازندران	ســاری
٤) گیلان	رشـت
٥) آزربایجان	تبریز
٦) کردستان فارسی	گرمانشاه
٧) خوزستان	شـوستر
٨) فارس	شـیراز
٩) کرمـان	سرجـان
١٠) قوهســتان	شــهرســتان
١١) خراسان	مشهد

ایران اراضیسنڭ وسطی سیار سیاه قومدن عبارت صو و سکنه‌دن بالـکلیه خالی واسع بر چول اولوب بونڭ اطراف اربعه‌سی ممکن مرتبه معمور و مزروعدر .
بحر خزر وقتیله بو چولده بولندیغنی فن طبقات الارض علمـاسی دلائل مقنعه سردیله اثبات ایتمکده‌درلر . مشهد شهرینڭ شرقنده واقع بو صحرا خراسان احاطه‌سی ایله عراق عجم اره‌سنده اولوب طولی بشیوز یکرمی ، عرضی ایکی یوز سکسان کیلومترودر .

کرمان صحراسی ایله برلشدکدن صوکره محیطی قرق بیڭ میله واصل اولییور . وسطنی بو قوجه چول قاپلادیغی ایچون (ایران جای ویران) تعبیر ایدیلان عجمستانڭ مدائن شهیره‌سی شونلردر .

مقدار نفوسی	اسامی مدائن	مقدار نفوسی	اسامی مدائن
عـــدد		عـــدد	
٢١٠ ٠٠٠	طهران	٣٢ ٠٠٠	کرمانشاه
١٨٠ ٠٠٠	تبریز	٣٠ ٠٠٠	دیزفول
٩٠ ٠٠٠	اصفهان	٧٠ ٠٠٠	کشان
٣٢ ٠٠٠	شیراز	٥٠ ٠٠٠	یزد
٦٠ ٠٠٠	مشهد	٤٥ ٠٠٠	گرمان
٣٥ ٠٠٠	همدان		

نفوس ایرانی تشکیل ایران عنصر فارسی ، ترك ، تاتار ، عرب ، کرد اولوب خراسانڭ جنوبنده ویزد جهتلرنده دخی درتیوز عائله یعنی یدی بیڭ ایکی یوز نفوس فرس قدیمڭ زردشتی مذهبنه سالك عبدهٔ نار ایله آزربایجان حوالیسنده جمعاً یکرمی بشبیڭ نفوسی قدر نسطوری ، یعقوبی ، ارمنی ، و یوز آلتمش بیڭ یهودی موجود و متمکندرلر . حکومتڭ واردات سنویه‌سی کمرك پوسته و تلغراف حاصلاتی برابر اولدیغی حالده بزم حسابله یوز سکسان ملیون غروشدر . بونڭ طقسان آلتی ملیون ایکی یوز اللی بیڭ غروشی مصارفات عسکریه نامیله نره‌لره کیتدیکی کندیلرنجه‌ده مجهول اولوب اون اوچ ملیون یدی یوز اللی بیڭی دخی مجتهدین و علمانڭ اعاشه‌لرینه یکرمی یدی ملیون بشیوز بیکی شاه حضرتلرینڭ مخصصات سنویه‌لرینه متباقی قرق ایکی ملیون بشیوز بیڭ غروشیده مصارفات ملکیه ایله اخیراً کیردکلری بورجڭ فائضنه ویریله‌رك خزینه طام طاقر براغلمقده‌در .

ملکڭ تجارت سنویه‌سنه گلنجه ادخالات کذا بزم حسابله ایکی یوز اللی آلتی ملیون و اخراجات یوز قرق سکز ملیون غروش اولوب ثروت داخلیه بهر بیل یوز سکز ملیون غروش تناقصه اوغرامقده‌در . شاه حضرتلرینڭ خزینهٔ خاصه‌لرنده موجود مجوهراته ایکی یوز قرق یدی ملیون بشیوز بیڭ غروش قیمت تقدیر ایدلمکده‌در .

(ایرانڭ قوای عسکریه‌سی)

قوهٔ عسکریه‌یی یوز اللی بر بیڭ اوچیوز نفر کوسترمکده‌درلر . بونڭ سکسان

بر بیگی سوزده عساکر منتظمه یعنی سالف البیان سربازان بیڭ ایکی یوزی سواری، بشبیگی طوپجی، اوچیوز سکسان طوب چکن دوه‌لر اوزرینه مأمور مبتافیسی ردیف مستحفظ معاونه و امثالی افراد غیر منتظمه ایمش.

ساویج بولاق، سقز و کرمانشاه جهتلرنده متمکن اکراد شافعی ایسه‌لرده تبعهٔ باقیه‌سی سنی دشمنی شیعه اولان بو حکومتڭ مذهب رسمیسی جعفریدر.

(مذهب جعفری)

اسلامیتی تفرقه‌یه دوچار، ضعفه گرفتار ایدن خارجی مذاهبدن جعفری شیخی، اصولی، متشرع نامل‌ریله اوچ قول اعتبار ایدلمکده‌در. شیخی ایرانده بولنان مجتهدلره تابع اولنلر، اصولی کربلاده مقیم میرزا مماغانی‌یه منسوب بولنانلردر. متشرعدن بعضیلری شیخی‌یه و بر قسمیده اصولی‌یه تابع و رأیلرنده مختاردرلر.

کرمان ولایتنده کریم خانی نامیله بشقه‌جه بر مذهب دها ظهور ایتمشدر. مجتهدلری حاجی کریم خان اسمنده بر آخونددر. فاره‌نڭ اکلنی حلال ایتدیکی ایچون کندینه تابع اولنلر بو پیس حیوانی کمال اشتها ایله یمکده‌درلر. الیوم بر حیات بولنان حاجی کریم تاریخدن درت سنه اقدم امام رضایی زیارت ایچون مشهده کلدیکنده بین الاهالی بیوك بر کورلتی اولمشدر.

مجتهد مرقوم مشهد والیسی شهزاده نخیر الدوله‌نڭ دایسی اولدیغی حالده اصلا اهمیت ویرمیان اهالی هجوم ایله شهردن اوره اوره چیقاردقلری وقت یکنی هیچ بر شیء دیه‌میوب آلیق آلیق باقه قالمشدر.

(ایرانده کندینی فاضل ظن ایدنلرك نمونهٔ افکاری)

بیڭ ایکی یوز یتمش ایکی سنهٔ هجریه‌سنده علی محمد بن محمد حسین الاصفهانی طرفندن جمع ایدیلان «کتاب جام جم» نام هذیاننامه‌نڭ اوچیوز طقسان دردنجی صحیفه‌سنده «ترکها مکان ستایش خداوندرا مسجد میکویند و امام پیشوای دین‌را مفتی میخوانند و از دنیا کذشتکانرا درویش مینامند و شهنشاه خودرا پادشاه و سلطان و سین بر لمیر میکویند و رعایای او پادشاهرا ظل الله و خدای روی زمین و برادر آفتاب و ماه و تاج بخش سلاطین میشمارندر» بو قالین قفالی حریفڭ افاده‌سنده که حاشا «خدای روی زمین» تعبیری نقدر کافرانه افترا

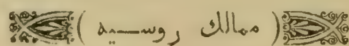
«برادر آفتاب و ماه» سوزلری نه درجه مبالغهٔ عجمانه اولدیغی قارئین کرامڭ انصاف و تأمللرینه محولدر .

کذا سفسطه نامهٔ مذکورڭ درتیوز آلتمش اوچنجی صحیفه‌سنده «ترکها هرگز این ملاحظه ندارند چنانچه دلاك بسیار جاهل را مفتی می کنند، و یا حمالیکه نه می خوانند ونمی نویسند وزیر مملکت میسازند» شو ادعاسنی اثبات ایچون اگرچه مصر والیء اسبقی قواله‌لی محمد علی پاشا خائننی نمونه گوستررایسه بر شیء دیمگه یوزومز یوقدر . بناء علیه علماء اهل سنت حقنده‌که عداوتکارانه حرف اندازلغی عفو و هضم اولنه‌ماز .

ایرانڭ حافظ، سعدی، فردوسی، فرید الدین العطاری، نصیر الدین طوسی کبی شعراسی ادباسی حکماسی وقتیله موجود ایمش . فضلاء مشار الیهمڭ غیبوبت ابدیه‌لریله علمسز و ویران قالان ایرانده شمدی علی محمد اصفهانی گبی دانقلاقلر میدانه چیقارق قارغه‌جه‌سنه اوتملری طبیعی گورلدیکی ایچون قابل خطاب اولمیان بویله نادانلره جواب ویرمکی نصل تنزل عد ایدر ایسه‌ك مرقومڭ قره‌لادیغی جهالتنامه‌یی رسمی مکتبده شاکردانه اوقوتدیران ایران حکومتڭ مناسبتسزلکنه اونسبتده اسف ایلرز . تریاق و قالیان دومانیله درونی قروم باغلایان مظلم قفالرده ضیأ زکا، او عفونتلی دماغلرده افکار نجیبه نه گزر . اسلامیت جهالتدن چوق اوزاقدر .

حکومتری میلادن ایکی بیڭ اوچیوز سنه اقدم «کیومرث» طرفندن تأسیس قلنان ایرانیلر — فیشدادیان — کیانیان — آل ساسان — زمانلرنده صنایعجه و فاروق اعظمڭ عهد خلافتلرنده دائرهٔ اسلامیته دخوللرندن صکره یعنی — امویه — عباسیه — طاهریه — آل بویه — بنوالليث الصفادر — غزنویه — سلجوقیه — خوارزمیه — دورلرنده دخی اخلاق و معارفجه خیلی مراحل قطع ایتمشلر ایدی .

جنگیز و هلاکوڭ احفادندن خانان مغولیه و ایلخانیون — تیمورلنڭ — قره قیونلیلر — آق قیونلیلر — عصرلرنده بسبتون تدنی‌یه یوز طوتوب، آل صفویه‌نڭ ظهور شأمتندن بالاعتبار — نادرشاه — کریم خان زند — ایله ال قاجارڭ هنگام حکومتلرنده بویله جهالتلرده گرفتار اولمشلردر .

(ممالك روسیه)

«کراسناووداسکی»

کراسناوودا‌سکی بخارا وطاشکند شمندوفرینڭ مبدائی وبحر خزرڭ مهم اسکله‌سیدر .

آسیای وسطی شمندوفرینك انشاسنه ابتدار قلندیغی صره‌ده تأسیس ایدلمش یکی، بر مملکت اولدیغی حالده بردنبره نری‌یه یوز طوتوب مهم قصبه‌لر صره‌سنه گیرمشدر. غایت امین اولان لیماننه اوچیوز مترو طولنده یاپدقلری تیمور کوپری‌یه واپور بوردا بوردایه یناشیور. ساریدن اله گچوردیکم ایران تذکره‌سی « اسماعیل پسر عباس » اسمنده ایدی بندرگزدن بو اسکله‌یه بر کیجه‌ده یتیشان ترکمن واپورندن چیقدیغمده موسقوفلر اولا تذکره‌یی المدن آلوب اشیالری معاینه‌یه قویلدیلر.

اله گچوردیکم ساخته پساپورطی روسلره یوتدیرمق ایچون کندمی ایرانیلره بکزتمکه مجبور اولدیغمدن صیرتمه عجم عباسی باشمه سیاه کلاه گیمش ایدم.

اشیالرك معاینه‌سندن صکره یولجیلرك تذکره‌لرینی بعد القید تودیعه باشلادقلری صره‌ده بکا عائد تذکره‌ده‌که اسماعیل کلمه‌سنی چیقاره بیلوب آخرینی هجه‌له‌مکده اولان اسکله پولیس مأمورینه طوغرو سیاه کلاه ایله ایران طرزی باشمی صاللایه‌رق پسر عباس جوابنی ویرنجه پساپورطی بلا سؤال المه طوتشدیریویردی. حسب الایجاب یاپدیغم شو طور عجمانه‌یی آلدانه‌رق بنی ایرانی ظن ایدن تبدیل پولیسلردن بریسی آزر بایجان ترکجه‌سی ایله حماله خطاباً « بو حاجی‌یی مشهدینك قهوه‌سنه گوتور روسلرك جاینه گیدر قایناتدقلرینی بیلمه‌رك ایچر ایسه گناهی بزه اولور » تنبیهاتنده بولندی.

بو ملت محبنك تعریف و توصیه‌سی وجهله مذکور چای خانه‌یه کیدوب براز استراحتدن صکره شهری تماشایه چیقدم. بو مختصر و سویملی بلده‌نك بر قاچ سوقاقدن عبارت پازارینه یتشدیگمده گوردیکم مکمل بر پرگار دکاننه گیروب ساچلرمی دوزلتدیردکدن صکره مشهدینك مکاننه دوندم. شهری طولاشمغه چیقار ایکن یاپدیغم تنبیه وجهله تهیه ایلدکلری طعامی بعد الاکل حجره‌یه چکلدیکم صره‌ده چایجی یانمه کلرك « بو کون عشق آباده کیتمکه نیتك وار ایسه شمدی استاسیونده بولنملیسك » دیدی همان حسابنی بالاعطا محطه یولنی طوتوب آلدیغم ایکنجی موقع بیلتنی جیبمه قویمغه بیله فرصت بوله‌میه‌رق ترنه طار یتشدم. بلاد روسیه غایت صغوق اولدیغندن اوچنجی موقعه بینمك امکانسزدر.

برنجی و ایکنجی درجه واغونلر بخار بوریلری ایله ایصیدلدقلری حالده صغوقدن ینه طورلمیور.

کراسناوودسکدن بعد العصر حرکت ایدن شمندوفر فرداسی گونی ساعت اونده یعنی یکرمی درت ساعتده عشق آباده یتیشه بیلمشدر. روسیه‌نك ترکستان

شمندوفری ساعتده انجق سکز ورست (١) آلا بیلور . بر بچق ساعتلك یولی بویله بر ساعتده قطع ایدن بطیء الحرکة شمندوفری هیچ بر یرده گورمدم .

(عشق آباد)

ذی الحجه‌نك اون بشنه مصادف پازار گونی عشق آباده مواصلت ایدوب « لندن » اوتلنه نازل اولدم . کراسناوودسکی ایله برابر تاریخدن یگرمی سنه اقدم تأسیس قلنمش یکی بر مملکت اولدیغی ایچون طرز جدیده توفیقاً سطرنج تخته‌سی کبی طرح ایدیلان جاده‌لری واسع و مستقیم میدانلری گنیش و منتظمدر .

خانه‌لری بربوی بودورم اوزرینه مبنی و علی العموم تحتانی ایسه‌لرده طرز معماریلری ، ترتیبلری ، تزیینلری غایت لطیف و مکمّلدر .

خراسان و خیوه جهتلری طرق قوافلنك دخی اوغراغی اولمغله دیارین مذکورینده مقیم تجاران بو موقعی سپارش مرکزی اتخاذ ایدیندکلری ایچون اهمیتی گون بگون آرتمقده‌در .

بحر خزردن خیوه و بخارایه دگین ممتد صحراء وسیعه وسطنه تأسیس قلنان بو یکی بلده‌دن بشقه اطرافده قصبه بولنمامسندن طولانی ماوراء بحر غزینده بادیه نشین قبائل سیاره برای اخذ و اعطا بازارینه دوکولمکده‌در . منظره‌سی حساس قلبلری هر حالده اهتزازه کتوریر جنت آسا بر چایرلقده واقع عشق آبادك جنوبنده طاتلی میللی بماجلر ، لطیف تپه‌جکلر بولندیغنی ، دوه گبی دوزلگه آلیشقین روسلر کوره‌میوب شهری سیلابهٔ مطرك جریانی تسهیله خادم بو سویملی بایرلره بنا ایتمدکلرندن یغمورلی هوالرده گول کسیلان سوقاقلرندن دگل پیاده عربه بیله گوج گچییور .

عشق آباده ورودم نوروز سلطانی‌یه تصادف ایتمش ایدی . معتبران اسلامدن حاجی میرزا شکر آغا و تعلقاتندن اسکندر محمدوف فقیری اوتلدن آلوب نوروز مناسبتیله شهرك هر طرفنی گزدیرمشلردر .

مهاجرهٔ بوراده متوطن طاغستانلیلرده ایرانیلر گبی عید نوروز مراقلیسیدرلر .

هند پادشاهلرندن عالمگیر مرحومك دهلیده اله گچوردیگم مکتوبی روز نوروز نه دیمك ایدوگنی گوسترمکله شورایه درجی لازمگلدی .

---

(١) بیك بش یوز آرشین .

« صورت مکتوب »

« فرزند سعادت توأم محمد معظم حفظه الله تعالی و سلم :

از عرض بی غرضی ظاهر شدکه امسال جشن نوروزی بطور اهل ایران بتکلف کرده‌اند . بفضل الیهی عقائد خود درست دارند . این بدعت تازه ازکه اموخته‌اند . ظاهرا آن عرب‌که خودرا سید میگویند . مصرع «بد نام کننده نیکونامی چند» تعلیم کرده باشد بهر حالی چون این روز از اعیان مجوس است و باعتقاد کفار هند روز جلوس بکر ماجیت لعین و مبداء تاریخ هند من بعد بعمل نیاید و چنین جهالت بفعل نکر اید .

بیت

گفته گفته من شدم بسیارگو

از شمایك تن نشد اسرارجو

استغفر الله من کل ذنب و اتوب الیه . »

مغفور مشار الیهڭ مکتوب دیانت اسلوبنده ماهیتی مصرح عید نوروزی ایرانیلر کبی مطنطن بر صورتده اجرا ایدن طاغستانلیلر رمضان و قربان بایراملرینی اولقدر اهمیت ویردکلری یوقدر . ایرانیلره تقلیداً عید اتخاذ ایدیندکاری روز نوروز بشاشتی بر هفته سوریيور .

هر فرد منزلنڭ بیوك اوطه‌سنه و یاخود دیوانخانه‌سنه بویدن بویه بیاض بز سروب اوزرینه انواع شکر، مختلف الجنس غرابیه، بقلاوه، بورك، و هر درلو حلویات ایله مملوء طباقلری سراپا دیزییورلر .

وسطه سفره‌یی تزیین ایدن شکوفه دانلر اره‌لرنده، کموش نارکیله‌لر، مصنع قالیانلر. یالدیزلی سیغاره پاکتلری دخی بولندیرلدیغی کبی زواره چای، قهوه، شروب طوکدیرمه مثللو مواد اکرامیه‌ده تقدیم و ایفا ایدیلییور .

« ان الله یبسط الرزق لمن یشاء » آیت کریمه‌سیله « و یرزقه من حیث لایحتسب » ارادهٔ ازلیه‌سنی، خاطرلادان شو سماحتی اخوان دینه عیدلرده ارائه ایتسه‌لر امکلری معقول، مصرفلری مشروع، روشلری مرغوب، اکراملری ممدوح اولور ایدی .

نوروز مناسبتیله گوندوزلین احباسی خانه‌لرینه گزدیران حاجی میرزا شکرآغا و اسکندر محمدوف افندیلر بعد الغروب قلوبه دخی گوتوروب دها بر چوق دوستلری ایلده‌ده کوریشدیردیلر .

قلوبه باشی آچیق گرمك قاعدهٔ متخذه‌لرندن اولمغله بیوك قپودن اره‌لغه د خوامزد د

پالطولرمز ایله باستونلری و آنلرڭ پاپاقلرینی قپوجی‌یه تسلیم ایدوب یالکز فقیر عرف ملیه‌مز وجهله فسیمی براقمیه‌رق یوقارویه چیقدق .

ایکی قاتلی و مصنع بر صورتده یاپیلان بو قلوب عشق آبادڭ ممتاز بنالرندن و مجمع کبرا اولمغله مطالعه صالوننده هر درلو غزته و رسائل بولندیرلمقده‌در . واسع و منتظم اولان مطالعه خانه‌سیله طعام صالونی اره‌سنده یان یانه ایکی ایوان دها واردر .

مداومیندن مطالعه‌یه مراقی بولنمیان طاقم بو اوطه‌لرده سطرنج ، طوبله ، دومینه بزیك ، بیلاردو ، قونچینه ، اوینامق ایله وقت گچورمکده‌درلر .

خدمه‌لر تربیه‌لی ، طعاملر نفاستیله برابر اهوندر . عشق آبادده ایکی گیجه قالوب ذی‌الحجه‌نڭ اون یدیسنه مصادف صالی گونی ساعت اذانی درتده حرکت ایدن شمندوفره راکباً یگرمی درت ساعتده بخارایه اولاشدم .

عشق آباد ایله بخارا اره‌سی گچلمز بر قوم صحراسیدر . روزکارڭ تأثیریله طالغه‌لر شکلنده حصوله گلان قوم تپه‌لری ایکیده بر یرلرینی دگشدیردکلرندن بو قره قوم صحراسنده ایز تعیینی امکانسزدر .

شمندوفر کورگاهنه هردم هجوم ایدن بو سیار قوملری تطهیر ایچون خط بوینجه بولندیریلان دائمی عمله‌نڭ کورك اللرندن دوشدیکی یوقدر .

کراسناودسکیدن عشق آباد اوزری گلان شمندوفر دروں بخارایه اوغرامیوب غرباً مروه بعده شرقه توجهله طاشکند ، سمرقند ، و فرغانه ، جهتلرینه کیدیکی ایچون کاقانده اینوب دیگر شمندوفره بینیله‌رك بخارایه اون دقیقه‌ده یتشیلییور .

(بخارا)

زرافشان نهری اوزرنده و نهایتی گورلمز بر اووه داخلنده واقع بخارا ماوراء النهرده بولنان مدائنڭ اعظمی و مرکز امارت اولدیغی حالده غربا ایچون اینه‌جك بر اوتل یوقدر .

ورودمده آیم سرای تعبیر ایتدکلری ویران بر خانه اینده‌م . موجود کاربان سرایلرڭ سوزده معمور و مشهوری بودر . عشق آبادده‌که احبا حرکتمی امیرڭ ترجمانی آزات بکه لطفاً خبر ویردکلرندن مومی الیه درحال آیم سرایه گلوب اشیالری منزلنه نقل و نزدنده مهمان ایتمکله بنی بو مصیبت ویرانه‌دن قورتارمشدر . بخارانڭ آب و هواسیله موقعنڭ لطافتنه ، فیض و برکتنه اصلا دیه‌جك یوق ایسه‌ده سوقاقلری ضیق ، محلاتی ویران و غمناکدر . نفوسی یوز اللی بیگدن زیاده اولان بو کهنه

شهر عتیق بر سور ایله محاطدر . طیش قلعه‌سی اون درت کیلومترو مربعنده اولوب اون ایکی قپوسی واردر .

نومشکند » تعبیر ایتدکلری ایچ قلعه شهرك باغچه‌لره ناظر کوشه‌سنده و التمش یدی متره مرتفع گنیش بر تپه اوزرنده‌در . بو تپه‌نك اوزرینه خام کرپیچدن یاپیلان سور دخی اون متره یوکسکلگنده اولمغله قسم خارجیسنك ارتفاعی سکسان متره‌یی بولمشدر . دارالاماره بو ایچ قلعه‌ده‌در .

جنکیز خونریز طرفندن استیلا قلندیغنده احراق بالنار ایدلدیکی ایچون شوکت سابقه‌سی بالکلیه زائل اولان بو مملکتده اوچیوز آلتمش جوامع و مساجد شریفه یوز اون اوچ مدرسه اوتوز سکز خان اون آلتی حمام اون بش چارشو واردر .

جوامع شریفه‌لرك اکبر و اجملی امیرك سراینه یقین سجستان میدانده‌که جامع کبیر و مدرسه‌لرك اوسع و اشهری « مدرسهٔ عبد الله » در . جامع شریف مذکورك محیطی یوز متره قبه‌سنك ارتفاعی التمش متره‌در .

مدرسه‌لرك اکثریسنده فقه ، حدیث ، طب ، تدریس اولنیور .

بخاراده دها کیمسه ایله کوریشمکسزین مشرف اولدیغم ذات قاضی کلان حضرتلریدر . فاضل مشار الیهك زیارتلرینه کیتدیگمده بشاشتله قپودن قارشولایوب اولا اللرینی قالدیره‌رق فاتحه اوقودقدن صکره دراغوش ایله یانه اوطورتدی . غایت نطوق اولان حضرت قاضی رؤیتده بولندیغی محاکمه‌یی همان تعطیل ایدرك بخارانك آکلاشلماز ترکجه‌سی ایله مصاحبه‌یه و نجیبانه نوازشلره التفاتلره باشلادی .

اره‌دن بشدقیقه کچمکسزین بیوك طباقلر ایچنده ات ، پیلاو ، وتپه کبی ییغیلی هوه‌نك اوزومی ، وقوجه طاسلر طولوسی یغورت کلوب محکمه‌یه مکلف بر سفره قورلدی .

بخارالیلر اوزاقدن کلان مسافره قهوه‌دن اول عاجلاً طعام اکرام ایدییورلر . مارت ایچنده تازه اوزومی گورنجه نصل صاقلادقلرینی سوأله مجبور اولدم .

ملاقاتمدن جداً ممنونیت و مصاحبه‌یه خواهش کوستران فضل مشار الیه « طوپراقدن معمول و غیر مستعمل طباقلره یاری‌یه دگین قوم طولدیروب چبوقلرك آلتنه دیزرز .

بعده کسمگه باشلادیغمز صالقملرك صاپلری باشنه کندی چینگیلندن قوپاردیغمز حبه‌یی کچیروب مذکور طباقلرده‌که قوملر اوزرینه برر ایکیشر یاتیریرز . بونلر آصمه‌نك آلتنده اوچ گون اوچ کیجه علی حاله قالیر . بعده قالدیروب صاپلرندن صاچ ترتیبی اوریلان قامشه کچوردکدن صکره هوادار بر اوطه‌نك وسطنه یعنی دیواره تماس ایتدیرامیه‌رك تعلیق ایدرز . بو ترتیبله صاقلانیلان هوه‌نك بر سنه

دگل اوچ سنه‌ده طیانه بیلور . افاده‌سنی اکمالدن صکره بخارایی نصل کوردیکمزی بیوردی . آل سامان دورینک زوالنه ماتم زده ، محنتکده ، دار الحزن جوابنی ویرینجه گوزلرندن یاش گلدی .

خصائل ممتازهٔ عالیجنابانه ایله متحلی بو ذات نجیب فضل و عرفاننی تواضع و محویتله مزج ایتمش بر وجود مبارک اولمغله طعامدن صکره کلان قهوه‌یی خدمه‌دن آلوب کندی الیله اکرام بیورمق کبی حدمک فوقنده حرمتلر ابراز و عثمانلیلق نامنی تبجیلاً محبتلر اظهار بیوردی .

بوراسی مرکز معالی خلافتده که دائرهٔ جلیلهٔ مشیخت کبی مطنطن ، معظم و هر شیء مکمل و موجود دگلدر . قصوره باقمیکز حجازدن عودتمده او شوکتی گوردم دیو متحسرانه گوگس گچیردی . حضورلرینه قبول بیوردقلری صره‌ده رؤیتده بولندیغی محاکمه‌یی یوز اوستی براقدیغنی گوردیگمدن شو رسمی محلده حد معروفندن زیاده قالمیوب فضیلت و نجابتلرینه حیران اولدیغم حالده وداعلشه‌رق محلمه عودت و ایکنجی کونی بخارادن دخی انفکاک ایتدیکم جهتله تکرار کوریشمک نصیب اولمدی . سکنه‌سی حالا صرفیون و نحویون اقوالی محاوراتیله مشغول بخاراده شوکت قدیمه و عمراندن اثر قالمامشدر .

میدانده عسکر و حتی اماکن عسکریه یوقدر . سوابق احوالی پک شانلی اولان بو بیوک شهر شمدی صاحب سطوت بر امارت مرکزی دگل شدید البطش ! . . صرفیون ایله نحویونک مبارزه‌گاه و مقریدر . اوموزلرنده‌که آپولتلری روسجه رقم ایله محرر ! . . . بر قاچ عمل مانده انفار ، امیرک خالی سرایی قارشوسنه اقامه‌لری ایچون یاپدیریلان کپنکسز دکانلرده گیجه‌لری یاتوب گوندوزلری چرچیلره کرایه ویرمکله گچینیورلر . امارتک بو کون النده قلان اراضی بشیوز طقسان بیک کیلومتره مربعنده یعنی بلاد یونانیه‌دن سکز بچق دفعه بیوک و فرانسه طوپراغنک ایکی مثلنه یاقین اولدیغی حالده بودجه اون ملیون فرانقه گوج اولاشییور .

افغان ، اعجام ، تاتار ، قیرغیز ، اوزبک ، ترکمن ، هنود و یهوددن مرکب نفوس موجوده ایکی ملیون بشیوز بیکدن عبارت ایکن قوهٔ عسکریه سوزده اوتوز بیک سواری یتمش بیک پیاده کوستریلیور ایسه‌ده مقدار نفوسه نسبة شایان شکران اولان شو سطوتک وجودینه دال بر اثر و نفر گوریله‌میور .

اسواقده طولاشان اوچ بش نفر دیرمه چاتمه گوگللی گروهنه مشابه و تربیهٔ عسکریه ایله نوایجاد اسلحه‌دن محرومدرلر .

ملت و حکومت ترك اولدیغی حالده لسان رسـمی فارسـیدر !!!.

بخارا خانلغنی میلادی بیڭ اوچیوز یتمشده بنی ساماندن ضبط ایدن اوز بك خانداننه منسوب امیر لاحق عبد الاحـد بیك سـکز یوز اللی درتده روسـیه حمایه سـنه گیردیگی ایچون هر ییل پترسبورغه کیدرك عرض احترامه مجبور اولیور .

زمـان جاهلیتدن برو اوفـق اوفـق خانلقلرد آیریلمرق ادارد اولندیغی ایچـون استیلاء اجانبدن هیـچ بر وقت قورتیلهمیان ترکـستان غربی قرون اولی اوائلنده کیخسروڭ ید ضبطنه کچمش ایـدی . فرس قدیمدن اسکندر کـبیره انتقال ایدوب مشـار الیهڭ فوتندن صکره سلفـکیان ، اشکانیان ، و آل سـاسـان حکملری التنه گیرمش و نهایت عثمان بن عفان رضی الله عنه حضرتلرینڭ زمان خلافتلرنده ملك اسلامه الحاق ییورلمش ایدی .

بالآخره خلفاء امویه و عباسیه ، بنی سـامان ، آل بویه ، آل سـبکتـکین حکـم و ادارهلرنـده بولنوب میـلادی بیك اوچیوز یتمشـده اوز بکلر النه دوشـمشـدر . امیر لاحق عبد الاحد حضرتلری بو سلالهدندرلر .

اوچیوز اوتوز سنهٔ هجریهسنده مقام امارته شرف ویرن نصر بن احمد سامانی حضرتلرینڭ هممانیله معارف و معموریتی غایهٔ کماله واصل اولان بخارا شـمدی اصفهان ویرانهسنه دونمش او انوار فیضا فیض وا اسفا که سونمشدر .

جنـکیزڭ تیغ ظالمیله اسـکی رونق و عظمتنی غائب ایدن بو بدبخت شـهر فیما بعد اعمـارینه چالیشهجق همتلی بر حـکمدار حـکمنه دوشهمامشـدر . امیر حضرتلری گرمنهده اقـامت بیوردقلری ایچـون خـالی بولنـان سـرایلرینی ازات بڭ تماشـا ایتدیردی .

طیش قلعهنڭ دارالامارهیه مقـابل کوشهسنه طرز عتیقه توفیقاً یاپدیریلان قصر مذکور بخـارایه نسبة مکمل ایسهده اوطهلری مغموم دیوانخـانهلری ضیق وقراگولقدر . قرون اولی مودهسی بو مختصر قصرڭ اطرافنی محیط باغچه قارمه قاریشیق غرس ایلان اریك و زردالو آغاجلریله طولدیریلوب ترتیبسز و مغموم چالیلغه بگزهدلمشدر . علوم عصریه ، فنون سیـاسـیه ، نه ایدوگنی بیلمیان بخـاراللر حسن سلیقهدن دخی کلیاً محرومدر .

بو گوزی قپالی حکومتده فـکر ترقی گورهمیان روسلر ، فن معمارینڭ عصراخیرده واصل اولدیغی طرز تـکملی کوسترمك ایچون « کاقان » موقفی قربنه آیروجه بر بنا یاپدیروب امیرڭ رکوب و نزولنه حصر ایتمشلردر . امیر هر نه وقت کـرمنهیه

و سائر محله کیده‌جك و یاخود گله‌جك اولور ایسه شمندوفر تعظیماً بو موقعده بندیریلوب اندیریلور ایمش .

واق تعبیریله دائما چیگنادکاری تونون طوزینی آغیزلرندن چیقاروبده علوم عصریه وفنون نافعه تحصیلنه، تیقظ و تنوره هوسلنمیان بو غافل بو عاطل خلق اوزون یگلی زیبونلری کنبدمسی قاووقلری ایله مذکور بنانك یاننه کلوب « روس یاپیسنه شو لزومسز مصرفه بیهوده امگه باقیگز » دیو کولوشویورلر . بر وقتلر شعشعهٔ شوکت وشهامتی آفاقی قاپلایان اسلامیتك قوای معنویه‌سنی بویله تزلزله اوغرادان سنیلك شیعه‌لك داعیه‌لری عداوت مذهبیه بخارادہ اولانجه شدتیله حکمفرمادر . اخیراً موقع اقتداره گلان قوش بگلری یعنی وزرا شیعه اولدقلرندن سنیلری ازمکدن باشقه بر شیء دوشوندکلری یوقدر !! . بو سببدن طولایی اهالیده سلامت فکر، راحت قلب، حب وطن قالمامشدر .

امیرکرمنه‌ده اقامت ایتدیکی ایچون بخارایی طلوع شمسدن وقت ظهره قدر قاضی گلان ونصف نهاردن غروبه دگین قوش بگی یعنی وزیر حکم ایدییور . کیجه‌نك حکامی بکجیلردر . سمرقنددن گلوب شهرك کنارندن مرور ایدن زرافشان صویی ایله ایکی قوناق اوزاقدن گچن جیحون نهری اره‌سی بویدن بویه دوتلق اولمغله گلیتلو ایپك یتشدیرلمکده‌در . اراضی کهرچلیه‌لی و شوره زار ایسه‌ده غایت منبتدر . سنه‌ده ایکی دفعه حاصلات آلیورلر . زراعت شتویه‌لری مطری ایسه‌ده فلاحت صیفیه‌لری صولامقله میدانه گلییور . کثرتله قالدیردقلری بغدای، آرپه، سیسام، چودار قوم داری و پاموقدر .

ازوم، اینجیر، آرمود، اریك، آیوا، شفتالو، بادم، قاون، قارپوز، و امثالی فواکه وسائره‌نك اعلا و انواعنی جناب حق بخارادہ خلق بیورمشدر . باشلوجه صنعتلری منسوجات قطنیه و حریریه ایله قیومجیلق، دباغت جلود، و اسلحهٔ قدیمه اعمالندن عبارتدر .

ایرانده صرف اولنان سختیانلر مشهد طریقیله بورادن سوق اولنیور .

بخارایه ورودمك ایکنجی گونی شاه نقشبندی حضرتلرینك مرقد مبارکلرینی زیارته گیتدم قطب مشار الیهك تربه‌لری بخارادن ایکی ساعت اره‌لی قصر عارفان نام قریه‌ده‌در . غایت عظیم و یوکسك اوله‌رق بیاض مرمردن یاپیلان مرقد شریفلری اوزرنده تربه یوقدر . هیچه طاشلرینه نقشبندی کلاهی نقش ایدلمش و مرقدلرینك بو گرینه قلبه اشارت کره شکلنده سیاه طاش گچورلمشدر .

تاریخ ارتحاللری هجری یدی یوز طقسان بر سنه‌سنده ایدوکی مرقدلرنده محرر بو پیردستگیرك باش اوجلرنده‌که قویودن صو چیقاروب تبرکاً ایچیران ذات ایله مزار

شریف اوکده دیز اوستی مقیم خلفه‌لره بر ر منات توزیع ایدرك چکلدم . بورادن اوتوز متر و کیروده تیمور کرکانی طرفندن طوغله ایله یاپدیریلان جامعده جمعه نمازینی بعد الادا بخارایه دونوب همان شمندوفره آتلایه‌رق عشق آباد ازری کراسناوو داسکی یه بورادن بحراً باد کوبه‌یه کچدم . عشق آباد ایله کراسناوو داسکی آراسنده واقع صحراده روسلر مختصر بر موزه یاپمشلردر . بو راسی روسیه‌نك ترکمنلر ایله حرب ایتدیکی و بر چوق تلفاته اوغرادیغی محل ایدوکی رکز ایدیلان ستونده محرردر . یولجیلرك موزه‌یی سیر و تماشا یاپملری مقصدیله شمندوفر اون دقیقه توقف ایدییور .

موزه‌نك قپوسی اوکنه سلطان محمود عدلی جنتمکانك طغرای غرای همایونی اوزرنده منقوش بر طوب ایله انکلیز مارقه‌لی و عینی جسامتده دیکر بر مدفع یان یانه قونلمشدر . روسلر مدافع مذکوره‌یی ترکمنلردن ضبط ایتدکلری ایچون آنلره امداد ویرن بو ایکی دولتدر معناسنه تشهیر ایتمکده‌درلر .

بو حربده روسلری کوزلجه طوغرایان ترکمن دلی محمد ایله بر مسقوف عسکرینك مشکل هیکللری بنا داخلنده‌در . دلی محمد ، بجاغنده طون ، صرتنده اتکلری دیزلرینه قدر اوزون آلاجه انتاری ، النده بیوك یتاغان اولدیغی حالده روس نفرینك اوزرینه شیرانه صالدیرییور ، قارشوسنده تتره‌یان نفر اوجنده سونکی طاقیلی تفنکنی او قهرمان دلی آغایه صاپلامق و حقندن کلمك استیور ایسه‌ده موفق اوله‌میور . بو دلی پهلوان حالا الندن صالمدیغی دهشتلی یتاغان ایله پکچوق روس تلف ایدوب نهایت شهید دوشمکله قهرمانلغنه حیران قالان دشمن هیکلنی رکز ایتمشدر . کراسناوو داسکی ایله بادکوبه اره‌سنده‌که مسافهٔ بحری اون سکز ساعتدر .

(بادکوبه)

بحر خزرك غربه دوشان ساحلنده و رأس بشرن نام شبه جزیره‌نك جنوبنده کائن بادکوبه‌یه و رودمده نیقالایوسقوی نام محلدن کچن دادشیوا جاده‌سنده واقع اسماعیل محمدوفك تحت ایجارنده بولنان اوتله نازل اولدم .

جهانك کافهٔ اقلیمنه سوق ایدلمسندن طولایی اسمی هر کسجه معلوم اولان باطوم غازینك معدنی باطومده دکل عجملرك تخفیفاً باکو تعبیر ایتدکلری بادکوبه شهرنده‌در . بوراسی وقتیله اون ایکی بیك نفوسلی مختصر بر قصبه ایکن غاز معدننك کشفیله اخراجنه ابتدار ایدلدیکی تاریخندن بالاعتبار توسع و عمرانه یوز طوتمشدر .

نفوسی بوز بیگه باقالاشدیغنی سویلدیلر . یکرمی بش نبع عظیمدن گیجه‌لی گوندزلی استحصال قلنان غازك مقداری سنه‌ده یکرمی بر ملیون یوز بیڭ «هیکتولتر» ه بالغ اولمغله دنیاده موجود پترول منابعنڭ اڭ زنگینی صاییلمقده‌در .

فرس قدیم مذهبنه تابع عبدهٔ نارك تقدیس ایده کلدکلری بادکوبه شهرنده الآن دخی بر مجوسی معبدی واردر .

ایرانده متمکن زردشتیلر هر سنه بو مملکته کلوب کهنهٔ مخصوصه‌لرینی زیارت ایدییورلر .

قوم مرقومه «گبر» نامی ویرلمکده‌در . تجارت ایله ملاحت وفلاحتڭ قسم مهمی اسلام النده‌در . بر چوق تجارت واپورلری ، جسیم یلکن گمیلری ایله مملوء لیماننده روسلرك ایکی عدد قره‌غول سفینه‌سی واردر .

ترك ، عجم ، چرکس ، گورجی ، روس ، ارمنی ، یونانی و امثالی عناصر مختلفه مسکون اولدیغی ایچون شقاوت پك زیاده‌در . هر کون اکسیك اولمیان قتل ، ضرب ، جرح ، سرقت کبی جرم و جنایاتڭ اوگنی آلمقده عاجز قالان روسلر عرفی اجراآتی گون بگون شدتلشدیرمکده‌درلر . قافقاس سلسلهٔ شهیره‌سی بادکوبه شهرندن بالابتدار بحر سیاهڭ منتهای شمالنه یعنی آزاق دکزینڭ باشلانغیجنه دگین امتداد ایدییور . طولی بیڭ یوز ، عرضی یوزدن اوچیوز کیلو متروبه دگین تخالف ایدن سلسلهٔ مذکوره‌ده واقع جبل بروز دریادن بش بیڭ التی یوز التمش مترو مرتفع ایمش . اڭ مشهور گچیدی داریال بوغازی اولوب طرفینی محیط بالچین قیالر ایکی بیڭ بشیوز طقسان مترو مرتفعدر . جبل مذکورك بحر خزره متصل مبدائی اتکنده و عارضه‌لی بر موقعده کائن بادکوبه شهرنده روسلرك املا ایتدکلری اسکله بویندن بشقه دوز یر یوقدر . لیمانه ناظر تپه‌یه ایرانیلر زماننده یاپیلان متین قلعه شهرك وسطنده قالمشدر . معمور محله‌لر عالی بنالر گوزل جاده‌لر اطیف میدانلر قلعه خارجنده‌در داخل سورده اخیراً انشا قلنمه بیوك بنالر سویملی منزللر اکسیك دکل ایسه‌ده طرز جدیده هنوز افراغ ایدیله‌میان سوقاقلر غایت طار و بوکونتیلی اولمغله یولیله گونش گوره‌مدیگندن طولانی قورویه‌میان رطوبت نیشادر روحی کبی کریه عفونت نشر ایتمکده‌در .

برج و بارولری منتظماً موجود بو جسیم قلعه‌نڭ بیوك میدانه مفتوح قپوسی طرفینه عجملرك وقتیله حك و وضع ایتدکلری مجسم آرسلان شکللری ، قارشولقلی قالدیردقلری یالین قلنج ایله «آثار عمران دینلان نسنه‌یی ایچرویه براقمیه‌جغز

تعصبنی غضوبانه افهام ایتمکده‌درلر . بادکوبه‌نك بخار ایله متحرك دقیق دگرمنلری بز، پاتسقه، و اقمشهٔ حریریه نسجنه مخصوص متعدد فابریقه‌لری «رأس بشرن» نام شبه جزیره‌ده‌که باغچه‌لر جهتنده‌در .

مذکور فابریقه‌لرك بر قاچی متمولین محلیه‌دن حاجی زین العابدین تقییوف حضرتلرینگدر . روسیه‌ده ملیونر عد ایدیلان بو ذات نجیب ایله کوریشدم . تقریباً اللی یاشلرنده غایت مدبر و فطین‌درلر . ترکجه فارسیجه روسجه تکلم ایدییورلر . پازارك اسکله‌یه قریب و دگرلی موقعنه یاپدردیغی تجارتخانه و بانق دائره‌سی دکل بادکوبه‌ده، اوروپانك اڭ بیوك شهرلرنده بیله ممتاز بنالردن صاییلور. حساب مأمورلرینه مخصوص دوائر و اقلام آلت قاتده اولوب ایکنجی قاتی اقامتنه حصر ایتمشدر .

هر نه وقت خانه‌سندن چیقار ایسه بو عالی بنانك اوست قاتنده بر قاچ ساعت وقت کچیریور . قپوجی ایله قارتی گوندرنجه بلا توقف قبول بیورمشلردر . ملا قاتلریله مشرف اولدیغم صره‌ده کاتبلردن بریسی قارشوسنده و آیاقده اولدیغی حالده نامنه کلان بر چوق غزته و رسائلی صره ایله اوقوییور کندوسی دیکلیور ایدی . حقمده غایت نجیبانه التفاتلر ابذال بیوران بو ذات فطانت صفات یاننده اوطوران سکز یاشلرنده‌که مخدومنی طرفمه کوندروب مصافحه‌لاشدیرمق گبی نوازشلریده دریغ ایتمدی . عشق آباده الده کچن غایت گوزل و فقط حلقه‌سی اوفق لعل یوزوك اوزرمده بولندیغندن پدرینك امرینه اطاعة ادیبانه یانمه گلان بو نجیب روحك پارماغنه طاقدم .

بویله شیئلر یاننده زره‌دن معدود اولدیغی حالده تربیه‌لری اقتضاسی رد ایتمیه‌رك مفتخرانه قبول بیورلمسی امرینی ویرن تقییوف حضرتلری بادکوبه‌دن و یاننده قدر برنجی موقع شمندوفر بیلتنی اخذ و تودیع صورتیله مقابله‌ده بولنمشلردر . غایت اویانیق و فطین بولنمغله احوال عالمی اطلاعه چوق مراقلیدرلر .

خصوصی مکالمه و مصاحبه‌نك ختامنده بخارا معلوممزدر ایرانی نصل گوردیگز دیدی . قرون وسطی موده‌لغنی محافظه ایچون دائما قرون اولایه امالهٔ نظر ایدییور . مدنیت حاضره‌نك هر درلو ترقیاتنه قارشو بیگانه و درین اویقوده‌در دیدم . غیرت اسلامیه سائقه‌سیله متأثرانه نفس آلارق هر کیمدن سؤال ایتدم ایسه ویردکاری جواب بیوردیغکزك عینیدر . مظفر الدین شاه حضرتلرندن بکلدیگمز امید تجدد بوشه چیقدی شاه شهید هیچ اولماز ایسه بورجه گیرمامشلر ایدی .

شمدی تحمللری فوقنده مدیونده اولدیلر . ایرانده بشیوز شاه دگیشسه فائده‌سی گوریله‌میه‌جك . اسکی طاس اسکی حماملقدن وا اسفاکه قورتیله‌میه‌جقلر . بو کهنه حکومتی قیروب یکیدن قالبه دوکمینجه ایشه یرامیه‌جغی آکلاشلدی . شاه ایله وکلاده میل معالی گوره بیلدیگزمی دیدی .

شاه حضرتلری غایت حلیم سلیم رحیم شفیق بر ذاتدر و کلانڭ دخی فطین و مدبرلری واردر .

بونلرڭ بسیله‌دکلری فکر تجددی مجتهدلرڭ مداخلات تعصبکارانه‌لری محو ایدییور . ایرانڭ خاك مذلتدن سیلکینوب قالقمسی تعصبڭ زوالنه وابسته‌در جوابنی ویرینجه «قیریله‌رق یکیدن قالبه دوکولمسی لازمکلان جهت اشته بوراسیدر. دیو تأثرلر کوستردی .

ایران بحثی ختام بولدیغی صره‌ده و رود ایدن چایی ایچر ایکن صمیمی محبت وجدی خطاب ایله ــ «عثمانلیلر سلطان عبد الحمید خان حضرتلرینڭ قدرینی بیلیگز . قوی دشمنلرڭ مهاجمات متوالیه‌سیله شرقده غربده انحطاطه یوز طوتان سطوت اسلامیه‌یی خارق العاده فطانت و قدرتی ایله احیایه عازم او حامیء مقدسڭ شو صره‌ده وجودی بر موهبهٔ سبحانیه اولدیغنی تقدیرده تغافل و کفران نعمت ایدییورسگز . بو ذات قدسیت صفات عالم اسلامیتی مرض موتدن قورتارمغه عزم ایتدکجه اسلاملردن معاونت یرینه مخالفت گورییور . آوروپایه فرار ایدن تربیه‌سزلرده بو حامیء دینی راحت براقمیوب فکرینی اشغال ایدییورلر.

حمیتی کوسگونلکه مانع اولمسه ابدی چوقدن زواله یوز طوتمش ایدیگز . بو مقدس ذاتی الله عشقنه حالنده راحت براقیگزکه سلامت فکر ایله ایش گورسونده اسلامیت براز نفس آلسون . سلطان المعظم بو گون بر بچق ملیون منتظم و مکمل عسکره مالکدر . ایراند فسده بو همت نه گزر . شو شوکت و شرفه شکر ایتملی یز» دیدی . ذات اقدس حضرت خلافتپناهینڭ فرمان حکمت نشانی حرفیاً اجرا اوغورنده جان فدایی چانه منت بیلان امم عثمانیه ممکنمیدرکه او بیوك پادشاهڭ قدرینی تقدیر ایده‌مسون .

آوروپا و افریقاده نشریات بدخواهانه ایله اوغراشان سودسز حریفلر اتی گوزیر براشیر کیمیگی کوریر خیرلاشیر ایت گروهندن عبارتدر . اسلامیت و امتدن من کل الوجوه بعید اولان او دینسز فرومایه‌لرڭ عوعوهٔ کلابانه‌لرینی نه ذات اقدس حضرت خلافتپناهی اهمیت ویریر و نه‌ده ملت اصغا ایدر .

آنلرك اره‌مزدن سچیله‌رك وطندن آیرلمه‌لری امت ایچون مصیبت دگل « یالیت بینی و بینك بعد المشرقین فبس القرین » مدلول منیفنجه بیوك نعمتدر .

ایچیمزده‌كه اعتقادسزلرك كفر و كافر طرفداری او منافقلرك بو صورتله خارجه چكلمسنی قوت طالعمزه حمل ایدییورز . جناب حق بر قومی احیا ایده‌جك اولور ایسه میانه‌لرنده توره‌یان اراذلی بویله اره‌دن قالدیرر ، جوابنی ویردیگمده فوق الغایه مسرور اولدی . خاكپاك عثمانی خارجنده متمكن بالجمله مسلمینی حسب الحمیه دوشوندبران شو حالی تصریح ایله حقیقتی اظهار و اقناع ایتدیكك ایچون فكرم راحت قلبم مستریح اولدی . جناب حق شوكت اسلامیه‌یی زوالدن محافظه بیورسون .

خارج ممالك عثمانیه‌ده متمكن موحدینك افكارینی یوران غایت مهم بر سؤالم دها واردر .

حكمتی بزجه مجهول اولان بو معمانك دخی حلنه همت ایدر ایسه‌كز منتمی آرتیرمش اولورسكز . دنیاده غرضسز هیچ بر امل و مساعی اولمدیغی معلومدر . هر كسی قان ترلره بوغاره‌ق چالیشدیران آنجق حس منافعدر .

طبیعتك بو اجباری اولمسه كیمسه یرندن قیملداتماز . جهانده هیچ بر فرد یوقدركه نفسنی اونوته‌رق اغیارك منافعنی احضار اوغورنده آرام و راحتنی فدا ایتسون . انسانیت نامنه اره صره یاپیلان فداكارلقلر محدودیتدن قورتیله‌مدقدن بشقه بو مثللو همماتده مشهود مساعیء مصروفه ، استحصال منافع خصوصیه اوغورنده كوستریلان عزم وجدیته اصلا معادل اوله‌میور . موازنهٔ عالمی تأمین ایچون قدرتك وضع ایتدیگی شو قانون طبیعتی مهمسه‌میه‌رك خارجنده حركتله صافدروناته خیر بكله‌مك عدم حصول امله رضا و زوال امیده استعجالدن بشقه بر شیء دگلدر .

برادری عموجه زاده‌سی ایچون چالیشوبده اولاد و احفادینی آنلره محتاج براقمق كبی حكمتسزلكی كیم قبول ایدر . قیاس نفس لازمدر .

طبیعته كلیاً ضد و عمومه مخالف اولان طرز عتیقی آرتق براقیكز . عقل سلیمدن یوز چویرمك معندلكنی ترك ایله توارث سلطنت امر اهمنی یولنه قویمقده مسارعت گوسترمز ایسه‌كز و الله العظیم محو اوله‌جقسكز جمله‌رینی دخی پك جدی بر صورتده اخطار ایله استیضاحده بولندی .

حلی حدمك فوقنده اولان بو معمای معقولانه سو آلكزله پك گوزل ایضاح بیوردیگز .

اسلاملرك وطنی دین اساس اعتقادی « اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولو

الامر منكم » فرمان ذو الجلالی اولدیغی ایچون مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان خان غازی علیه رحمة الباری حضرتلرینك ، اجداد عظامندن عالمگیر شهیر اوغوز خان زماننده قوریلان قانون قدیمه توفیق حرکت اولنمسی حقندهکه ارادهٔ قطعیهسنه قارشو امت بر شیء دیهمیور . تصریح بیوردیغکز محاذیری احتمالدن دور طوتیوب تغییر احوالدهکه محسناتی بیلییورز .

فقط دین مبینه بیوك بیوك خدمتلری سبق ایدن خاندان جلیل العنوان عثمانی‌یه فرط محبتمزدن ناشی ، او آل پاك رجال عظامنك هر بریسنی بر موجب دأب دیرین عرش سلطنتده گورمك افتخاری بزجه افدم لذائذ حیات ایدوگی جهتله تصریح بیوردیغکز منافع ، روحمزی غدالاندیران بوحس علوی یاننده هیچ قالییور . امتك بو درجه محبتنه مالك بر پادشاه شوکت پناه ملکنی محافظهده گوچلك چکمز . اعداء دین و مخالفینك کثرتی عندمزده هیچدر .

یالکز اللهدن نصرت استرز . خلافت کبرای محمدیه‌یی حائز بولنمسیله ممتاز سلطنت عثمانیه اصول قدیمهسی وجهله او خاندان جلیل الشانك اکبر و ارشدینه عائد اولمسه ایدی محامد سنیهلرینی بحق تعریف و تعداد بیوردیغکز ذات قدسیت صفاتك جهانی انگشت حیرت بر دهان ایدن عزم عالم پسندانهلری ایله حال حاضردهکه شرف و سطوته مظهریتمز ممکنمی ایدی . سلطان احمد اول ، مراد رابع ، سلیم ثالث نور الله مراقدهم حضراتی کبی بلا ذریت ارتحال دار جنان ایدن پادشاهلرمز واردر .

ولایتی غیر منکر جنتمکان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینك ارادهٔ کرامتعادهلری اولان بو اصول محاسن شمولی اسلاف کرام عدم رعایتده بولنسهلر ایدی تخت خلافت بوندن اوچ عصر اقدم حفظنا الله پادشاهسز قالوب دولتمز محو و منقرض اولمش ایدی . امتده حسن نیت ، خاندان سلطنتده قدرشناسلق موجود اولدقجه بو اصولك بقاسی الزمدر .

عکسی حالنده تعریف بیوردیغکز ترتیبه تبعیتده دقیقه فوت ایتمیهجکمزه امین اولیکز . بناء علیه اصیل آزمازکه عکس حال ملحوظ و مشهودمز اولسون .

مغرضلرك سزلره بیلدیردکلری کبی غافل دگلز . قوای معنویهسی جداً یرلنده اولان عثمانلیلرك آب مشفق بیلدکلری پادشاه شوکتپناهلری اولاد نظریله باقدقلری تبعهٔ صادقهسنك تأمین حقوقیله احضار و استحصال مسعودیتندن باشقه هنوز بر طاقم بدخواه اراذلك اقوال کاذبهسینه باقمیکز . بو جهت بزجه محقق واند میده

اولمسه بیوردیغکز طریقه توسلده ثانیه فوت ایتمیز جوابنی وبرنجه مومی الیه براز دوشوندکدنصکره « ویردیککز جوابده موافق حکمت بولدیغم تمادیء سلطنت مسئله‌سی اولوب دیگرلری تأمین مقصده کافی دگلدر » دیدی .

ذاتاً آرزو اولنان بقای سلطنتدر . اللهدن دها نه ایسترز . شهزادگان جوان بختان حضراتی بیننده‌که درجه و تفاوتی جمله‌دن زیاده واقف ذات اقدس حضرت خلافتپناهینک هر درلو اراده وفرماننه از جان و دل منقادز . بو امر اهم و اعظم ایچون دخی نصل تصویب بیوریرلر ایسه قبول و اطاعت اوزرمزه فرضدر . امل و ارزوی اصلی او خاندان ذیشاندن بر ذات مقدسی مقام معلای خلافت وسلطنتده گورمك مباهاتی دگلمی .

بو خصوص هر نه صورتله اولسه امتدن صدای اعتراض چیقماز . مگرکه تعریف بیوردیغکز محاذیر تعین ایتسون . جوابنی اعطا و اکمال ایتدیکم صره‌ده مجلسه بر باشقه آدمك گلمسی مکالمه‌یه ختام ویرمکله و داعلشه‌رق اوتله عودت ایتدم .
شروان خطه‌سنك مرکزی بادکوبه آناطولینك قونیه‌سی کبی یکدیگرلریله چارپیشمغی سور پیرتیجی گنجلرك مقریدر .

قونیه دایقانلیلری اظهار مردانگی عزمنده بادکوبه گنجلری آره‌سنده‌که سفها ایسه غصب و غارات ، و فضائح پیشنده اولدقلری ایچون آرەلرنده فرق عظیم واردر .
اخلاقسزی اشقیاسی پك زیاده اولان بو راحتسز مملکتده ورودمك ایکنجی گونی بعد الغروب بیندیکم شمندوفر بلاد قافقاسك وسطندن روستوف وکیف طریقیله قریم ، اولاحیا و بسرابیانك ارقه‌سندن طولاشه‌رق پولتاوا و پترووسکی اوزری دون و دینابر نهرلرینی بالمرور طقسان آلتی ساعتده وولوچیسکی‌یه یتشدی .
وولوچیسکی روسیه ایله اوستریا اراضیسنی تفریق ایدن قارباج طاغلری قربنده و بسرابیا قطعه‌سنك منتهای شمالنه دوشان صحرای عظیم کنارنده کائن اوفق بر قریه‌در . استاسیون جوارینه برر قاتلی اوله‌رق اخیراً یاپیلان خانه‌لرك بولندقلری موقعدن باشقه معمورجه یری یوقدر . منازل باقیه اثنای راهده گوردیکم روس کویلری کبی دیواری خام کرپیچ ، اوزری قامش مستکرد قلبه‌لردن عبارتدر .

قیش ارزاقی اوله‌رق هر خانه‌ده ابریلی اوفقلی بش اون طموز بولندیرییورلر .
وسطندن گچن شوسه اوزرنده بر چوق کهنه و قدیم قره آغاجلر واردر .

(تركستان غربى ايله قافقاسيايه متعلق معلومات مفيده)

مازندران درياسى ايله افغان و چين قطعه‌لرى و سيبريا چولى اره‌سنده واقع تركستان غربى تماماً روسيه‌نك حكم و حمايه‌سنده اولوب محيطى اوچ مليون كيلومترو، سكنه‌سى يدى مليوندر. نفوس مذكوره‌نك بر مليونى ايرانى الاصل، آلتى يوز بيكى روس، متباقيسى ترك، تركمن قيرغيز و اوزبكدر. ثروت طبيعيه‌سى ياقوت، زمرد، الماس لعل فيروزه و امثالى احجار قيمتدار ايله گموش، قورشون، طاش كمورى معادنى و پترول غازى منابعيدر. آب و هواسى ايله قوهٔ انباتيه‌سى دخى بولنده اولان بو دگرلى قطعه‌ده طوغريدن طوغرى‌يه روسلره تابع اون ولايت — بخارا — خيوه — مرو كبى يالڭز امور داخليه‌لرنده مستقل اوچ امارت واردر. تاريخدن يارىم عصر اقدم روسيه حمايه‌سنه كچن بخارانك ذكرى سبقت ايتدى.

بيك ايكى يوز سنهٔ هجريه‌سنده دولت ابد مدت عثمانيه حمايه‌سنده ايكن يكيچريلرك اطاعت و انتظامدن چيقدقلرى صره‌ده ديگر اولكالر كبى الدن گيدن خيوه خاكنه اوغرامدم.

بخارانك غربنده و مرغ آب نهرى اوزرنده واقع مرو امارتى دخى خيوه‌نك سقوطندن اون بش سنه صكره يعنى بيك سكز يوز سكسان درت ميلادسنده روسيه حمايه‌سنه دوشمشدر.

اراضيسنده لعل، فيروزه معادننك كثرت وجوديله معروف — قوندوز — باد كشان — بلخ — امارتلرى اخيراً وقوعه گلان شو تقسيمات سياسيه‌دن خارج و افغانستانه تابعدرلر. خوقند و سمرقند خانلغى لغو ايدلمشدر. ما وراء بحر غزنين (١) وسواحل جيحون طوغرودن طوغرويه روس واليلرى اداره‌سنده‌در.

خطه‌يه تطبيق قلنان شو تقسيمات سياسيه بخارا و خيوه خانلقلرينك اطرافنى چويروب، ايران و افغان حكومت اسلاميه‌لرى ايله هم حدود بولنديرمق ملاحظه‌سنه مستنددر. هر درلو احتمالاته قارشو تدابير لازمه‌ده قصور ايتميان روسلرك قورقدقلرينى باشلرينه گتوره‌جك استعداد بونلرك هيچ برنده يوقدر. بر درجه‌يه دگين كنديني صايديران موجوديتنى كوستران افغان امارتيدر. روسلر كراسناوداسكيدن بدأ ايدن طاشكند شمندوفرينك گذرگاهى ايچون بخارا امارتندن رأى و مساعده طلب ايتدكلرنده « تمديد ايده‌جكر شمندوفرك بزه ضررى يوقدر » جوابيله ملكلرندن باد هوا كچمسنه مساعده كوسترمشلر وبو بابده‌كه مضرات و منافعى بر درلو دوشونه‌مامشلردر.

(١) ذكرى سبق ايدن عشق آباد شهر جديدى بو ايالتك مركزيدر

شو سرسملکلرندن فوق الغایه مستفید و محظوظ اولان روسلر بخارادن کرمنه‌یه آتدقلری امیر عبد الاحد یادکاریننک قولتوغنی قپارتمق ایچون «کاقان» ده آیروجه بر استاسیون یاپوب بونی او مغفلک آمد و شدینه حصر ایده‌رك مستهزیانه بر احترام کوسترمشلردر . روسیه‌نک و حتی بتون آوروپانک قوت طالعی دیمك اولان غفلت اسلام نه درجه‌لره واردیغنی تأمل بیوریکز . جناب حق دولت ابد مدت عثمانیه‌نک شوکتنی مزداد بیورسون . حکومات باقیهٔ اسلامیه اویقودن اویانه‌جق یرده موته انتقال ایتمکده‌درلر . دول نصارانک بویله تحت تحکمه دوشان امارت اسلامیه انتباهه عدم همتلرندن برائت ایچون اسارتی بهانه ایدییورلر ایسه‌ده ایران و مراکش مثللو مستقل اولنلرك عطالتلرینه نه معنی ویره‌لم . آوروپالیلرك حقسزلقلرینی تعداددن بشقه اللرندن بر شیء کلمیان بو یادکارلر مجرد جهالتك ید مخربانه‌سیله ییقلدقلرینی دوشونه‌رك تنوره توسل ایله اعادهٔ حیاته عجبا نه وقت عزم ایده‌جکلردر .

شمالاً آوروپای روسی، جنوباً آسیای عثمانی و خاك ایران، شرقاً بحر خزر، غرباً بحر اسود ایله محدود وسعتی بشیوز کیلو مترو مربعنده سکنه‌سی یدی ملیون راده‌سنده اولان قافقاسیا احاطه‌سنك قسم اعظمی سنکستاندر . باطومدن بادکوبه‌یه تحدید اولنان شمندوفر یوتی و تفلیس جهتلرینه قول آتوب آوروپا خطلریله برلشدیرلمشدر . جهانده حصوله کلان نبات و فوائد ایله تحت الارض کشف و استخراج اولنان معادنك همان هر جنسی بو احاطه‌ده موجوددر .

آب وهواسی بی مثل اولان بو اقلیمده متمکن امم و اقوامك اجناس مختلفه‌سی تعداده کلمز . هر قبیله‌نك کندیلرینه مخصوص برر لسانی اولدیغی ایچون اره‌لرنده‌که السنه یوزدن زیاده‌در . ظهور اسلامده فانحلکه عزم ایدن غزاة کرام بو احاطه‌یه یتشدکلرنده هر قبیله‌نك بر منوال محرر برر زبانه مالك اولدقلرینی کورملریله خیرتده قالوب دیاری «ام الالسنه» تسمیه ایتمشلر ایدی . خلفاء امویه و عباسیه دورلرنده سکنه‌سی اون آلتی ملیوندن متجاوز ایکن جنکیز، هلاکو، تیمور و متغلبهٔ سائره مظالمندن حرابه یوز طوتوب الحالة هذه یدی ملیونه تنزل ایدن بو طالعسز قطعه‌ده متمکن امم شهیره ترك، تاتار، ترکمن، عجم، چرکس، کورجی، اباظه، ارمنی ایله روس، آلمان و یونان مهاجرلریدر .

چرکسلر قافقاسیانك شمالنده، کورجی وسطنده، اباظه شمال غربیسنده، ارمنیلر جنوبنده ترك، تاتار، ترکمن و اعجام شرقنده یعنی طاغستانده ساکندرلر . نصفی

اسلام و جزئیسی نصارا اولان گورجیلرڭ مقدار باقیه‌سی قنغی مذهبه تابع ایدوکی مجهول و قارمه قاریشیق بر شیئدر . بونلر گورجی اطلاقی مسکون اولدقلری محلدن کچن «قورا» نهرندن کنایه ایمش . بو دریاده متمکن ارمنیلر یدییوز یکرمی بیڭ، روس مهاجرلری بر ملیون اللی بیڭ راده‌سنده‌در . آلمان یونان مهاجرلری ایسه اون بیگه گوج بالغ اولیبور . گورجیلردن خرستیانلغه صاپان جزء قلیل دخی بعد الاخراج متباقی بش ملیون ایکی یوز کسور بیگی له الحمد کاملاً اسلامدر . بو قطعه‌نڭ محصولات وفیره‌سی قرق ملیون نفوسی اعاشه ایده بیلیور .

(آوستریا)

روسیه‌نڭ منتهای غربنده واقع وولوچیسکیدن آوستریا حدودینه آنلایه‌رق تکرار راکب اولدیغم شمندوفر — تارنوپول — بوداپشت — پرسبورغ — اوزری اوتوز آلتی ساعتده ویانه‌یه یتشمشدر . آوروپا قطعه‌سنڭ اڭ منبت محللری روم ایلیء شاهانه ایله صربیه، اولاحیه، روسیهٔ جنوبیه، آوستریا و مجارستاندر .

آوروپا نیلی اطلاقنه پك یاقیشیق آلان قوجه طونه نقدر میمنلی بر نهردرکه زراعت ایچون بساتیندن بشقه بر طامله صوینه احتیاج مس ایتمدیکی حالده فوق الغایه فیض و برکت کچدیگی یرلرڭ اطراف اربعه‌سنه منحصر قالمسی موجب استغرابدر .

روسیه حدودندن ویانه‌یه دگین سرعت قطاریله ایکی گون بر کیجه‌ده قطع ایدیلان اراضیء وسیعه‌ده متمکن زراعڭ همّات متتابعه‌سیله تارلالر اطرافنه دیکیلان میوه آغاجلری پك گوزل نشوو نما بولمشلردر . زراعته سکته ویرماسی ایچون یالڭز آڭ یرلرینه کمال مهارتله غرس ایدیلان و اکثریسی بادم بو نافع آغاجلر ، وقت حصاددن صڭره اراضیده حصولی طبیعی حالت خزانی بر طرف ایتمکده و انواع زاویه‌لر وجوده کتوره‌رك قاپلادقلری او ساحهٔ فسیحه‌یی یشیل یاپراقلریله زینتلندرمکده‌درلر .

عثمانلی کویلیلرینه، اللرنده‌که اراضینڭ قدر و اعمارینی بیله‌میان اومستغنیلره عبرت بر قاریش طوپراغی هبایه ویرلمیان شو جنت آسا حوالیده شمندوفر ایله سیاحت بر عمردر . ذکر اولنان آغاجلرڭ گوگده‌لری طوپراقدن بالاعتبار بر بچق متره یوکسلنجه‌یه دگین اوکوز سیدیکیله ازلمش تباشیر بولاماجی سوربله‌رك عموماً بادانالانمش اولمغله یر ایله آغاجلرڭ یشیللکلری اره‌سنه کیران بویك سیاق بیاضلغی واغونلرڭ پنجره‌لرندن حیرتله تماشایه قویلان مسافرین، یاری آچیق هوالرده یرء یر گوریلان

چیویدی سمایه و شعاع شمسه قارشو ساکننانه وبم بیاض بر وضعیت آلان دلربا بلوط بیغینلرینه، نظیره یاپلدیغی ذهابنه دوشر .

آوستریا کویلیلرینک اعمار اراضیده کوریلان همتلری، مهارتلری، سلیقه‌لری شایان تقدیردر . فاضلانه اقداماتی سایه‌سنده اراضیسندن یولیله مستفید اولان بو فعال کویلیلرک، لطیف تپه‌جکلر زمردین یماجلر اوزرلرینه مبنی منتظم قریه‌لری، حفظ الصحه‌یه موافق مختصر خانه‌لردن مرکبدر .

غرب کویلیلری هر نقدر فنک صوک نقطه‌سنه رعایت صورتیله کیجه‌یی کوندوزه قاته‌رق چالیشمقده و چوق محصول قالدیرمقده ایسه‌لرده ثمرهٔ سعیلرینک قسم مهمنی بر طاقم نام و عنوان ایله حکومت اللرندن آلدیغی جهتله بزم کویلیلرده کوریلان وسعت معیشته بر درلو نائل اوله‌میورلر . بونلرک انجق بیکده بشی اراضی اون بیکده بری اغنام و مواشی صاحبی اولوب نفوس باقیه اجرت یومیه ایله غدالانور، عمرینی کیرا کوشه‌لرنده مختلف کچوریر بیچارکاندر .

آوروپا کویلیلرینک طرز تلبسلری حقنده ایضاحاته احتیاج یوقدر . زیرا شرقده مأمورین ایله بعض اغنیا و کبریایه مخصر و محدود، ستره، یلک، قوله‌لی کوملك، و پانطالون ایله کینمک قیافتی آنلرده عمومیدر . شهرلیلردن کویلیلری فرق ایتدیران جهت، قماشی قیمتجه اهون لباسلرینک، صولوق و قبا بیچیملی اولمسی سوس و نظافتلرینک بالنسبه نقصان بولنمسیدر . بزم کویلیلر کبی یومشاق آیاق قابی خفیف چاریق کیمکی بیلمزلر . عمومنک آیاقلرنده کوریلان پارمقلری عملدن ساقط ایدرجه‌سنده أزر، رفعی مشکل ناصورلر بیار، سرت و ثقیل قوندوره‌لردر . کویلیلرمزک سیاه یوکدن معمول شالوارلق منوره‌کلرینی صولماز و سنه‌لرجه اسکیمک بیلمز عبالق شیاقلرینی آوروپا کویلیلری هیچ بر وقت اله کچوره‌مزلر . چولوق چوجوغی ایله لیل و نهار دیمیوب چالیشدیغی ترییه‌نه قان دوکدیکی حالده، یومی انجق بر قوری اتمك ایله بر شیشه شراب بدلنی چیقاره بیلور ایسه کندینی بختیار صایان امانسز بر دیار فقراسی یرلرنده صوك درجه غالی او مثللو یوك منسوجاتی آلوبده محسناتندن وجودجه، طیانیقلیلغندن تصرفجه فائده کورمك سعادتنی نصل نائل اوله بیلسون .

قریه خلقنك صیرتلرنده‌که لباس سیاه و سائر کوز بویایجی رنکلر ایله عیبی ستر ایدلمش چوروك بزلردن یچاورادن معمول طیانیقسز جوخه‌لردن قناویچه اوتبه‌له بر طاقم آغاج لیفلرنده منسوج ضغوق شیاقلردن عبارتدر . بو صنف

خلقڭ طائفهٔ نساسی عادی باصمه‌دن اتكلك تغییر اولنور یاریم فستان اشاغی جنس قدیفه ایله قزمیز و سائره‌دن بر چاكت كیوب اوزرینه كنارلری صچاقلی فانیله اوموزلق براقیورلر . آیاقلرنده بولنان هر رنكڭ كتان و چوخه‌دن و یاخود قویون دریسی خفیف سختیاندن ، مختلف بیچیمده یاپیلمه ، و آلتی ضعیف كوسله ، اوكچه‌سی كاغد ، اهون القیمه فوطینلردر .

دائما آچیق بولندیردقلری باشلرینی حرارت و برودتدن محافظه ایچون تپه‌لرینه طوپلادقلری صاچلرینی قوردیله و پارلاق معدندن معمول طوپلی ایگنه و دوكمه طراقلر ایله بند و تزیین ایدییورلر . . شمندوفر كذرگاهنه قریب قریه قیزلری ، و طول قادینلر استاسیونلره دوكوله‌رك اراضی و اغنام صاحبلرینڭ ترك ایدن سود و یموطه‌لرینی یولجیلره صاتوب گیجه‌لی گوندوزلی دوام ایدن بو اخذ و اعطادن حصه‌لرینه دوشان جزئی بر تمتع ایله گچینیورلر .

ممالك وسیعهٔ شاهانه‌ده مسعودانه یشایان كویلیلرمز كبی اوزمانلردن بول بول اودون كسوب یاقمق و صاتمق و مجاناً كراسته‌لر قطع ایله رخصتیه و ارضیه بدلاتی ویرمكسزین استدیكی سمته و بایرده كیفنه كوره مسكن بنا ایتمك طاغلردن كیكڭ ، تپه‌لردن ككلك ، وادیلردن طوشان اوره‌رق اتلرندن پیشوردكلری كباب ایله دخی فریح فخور یشامق آو دریلرینڭ بدلاتی تكمیلاً جیبلرینه قویمق سعادت و مساعداتنه مظهریت و دلیقانلیلری بر یره طوپلانوب گورش یاپمق ، نشان آتمق ، حیاتی شن و شاطر كچورمك نعماتنه نائلیت اویله رفاه حال ، حضور قلب ، سلامت فكر آنلرده یوقدر .

هر كس آچ قالورم خوفیله اركك ، قادین ، پیر ، صبی دائما تلاشده ولا ینقطع اشتغالده‌در . بونلردن قدس شریفی زیارته كلوب ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ بعض اقسامنی گورنلر ، عثمانلی كویلیلرینڭ عموماً اراضی و علی الاكثر كلتیلو اغنام و مواشی صاحبی اولدقلرینی ، آز چالیشمقله چوق رزق اله گچوردكلرینی ، یكدیگرلرینه شفقت و تعاونلرینی ، مسافر پرورلكلرینی حكومت سنیه‌نڭ حقلرنده‌كه پدرانه معاملاتنی صوك درجه مساعداتنی ، و قدرتڭ او اراضیه بخش ایتدیكی هر درلو نعماته مستغرق بولندقلرینی و فقط پك غافل و عاطل اولدقلری ایچون حوایج ضروریه‌لرینی تأمین ایله اكتفا ایدوب قولایلقله اله كچه‌جك خزائن ثروتی یقالایه‌مدقلرینی تعجب و تأثرله یاد ایدرلر .

طوپراقلری نفوسلرینه غیر كافی بولنان اوروپالیلر بركت ارضیه ایله تأمین احتیاجات

و تغدی‌یه مقتدر اوله‌مدقلرندن اهالینڭ اوچده ایکیسی صنعت، تجارت، طبابت، معدنجیلك، و معلملك ایله کچندکلری جهتله حکومته بار اولمقسزین کندی کندیلرینه هر قصبه و قریه‌ده اجزا خانه، دار الکتب، متنوع مکاتب خصوصیه، فابریقه‌لر، تجارتخانه‌لر، شرکتلر وجوده کتوروب بو صورتله هم مؤسس و همده خلق و حکومت استفاده‌لنمکده‌در.

(ویانه)

آوروپاده ایلك دفعه کوردیکم بیوك شهر استانبولدن صکره ویانه‌در. مجراسی درونده جسیم واپورلر ایشلیان طونه نهری بو کشور عظیمڭ شرقاً اوکندن کچیور. جنوب آلمانیاده واقع بادن کبیر دوقه‌لغی اراضیسنده‌که قره اورماندن نبعان ایدوب طولی ایکی بیڭ سکز یوز کیلومترویه بعد الوصول بلغاریه خاکی ختامنده قره دکزه دوکولان نهر مذکورڭ بورادن کچن قسمنه «دون» دنیلیور. اوزرینه منتظم و کوزل کوپریلر یاپیله‌رق مجراسی طرفیننه اوچ ویرن یوللر بولشدیرلمشدر. متفنن بر قومڭ یدی عصر اوغراشه‌رق وجوده کتوردیکی بو شهر شهیر نه درجه معمور و منتظم اولدیغی سکنه‌سنڭ شاهراه ترقیده کسب ایتدیکی تمدن و تنوری تصریحه کیریشمك زائددر. وسط آوروپاده واقع ویانه دینیلنجه مدبدب ومعظم بر مشهر مدنیت منفهم اولور. علی الاکثر یدیشر قاتلی عظیم و کارکیر مبانیسنڭ طرز اعماری، منتظم و مستقیم جاده‌لری، ازهار و اشجار کونا کونه مستغرق باغچه‌لری، واسع و مزین میدانلری، یوليله ترمیم و تزیین قلنمش نهر بویلری، دلکشا سیر و تماشا یرلری، جنت آسا تفرج محللری، مکلف اکلنجه کاهلری، معظم و مدبدب مطالعه خانه‌لری، بر چوق دار الصنایعی، لا یعد فابریقه‌لری، زنکین تجارتخانه‌لری، هر قسم موزه‌لری، حیوانات و طیورڭ اجناس معروفه‌سی تماماً موجود حدیقه‌لری، حسابسز کلستانلری، علم هندسه‌نڭ احاطه ایده بیلدیکی دقایق خارقه‌یی کوسترر ترتیبات و تقسیماتی، کائناتڭ کافهٔ الوانی طبیعتڭ بالجمله حسن و آنی بشریتڭ اولانجه خواهشی جامع تزیینات و تلویناتی، هر طرفنڭ طهارتی نظافتی، حسابسز آثار مدنیه‌سی، لطافت موقعیه‌سی، کثرت ماء و جیادت هواسی، پاریس ولوندره شهرلرینه شبیه و یانه‌نڭ بونجه کوزللکلری محاسنی میاننده نظر دقتدن قورتیله‌میان تحف بر غرابتی نادیده بر زینتی دها واردرکه اوده بیوك استاسیونڭ صنایع تنویریه‌سیدر.

ویانەدن پارسە حرکتم غروب شمسدن بر بچق ساعت صکرەیە تصادف ایتمش ایدی . بناسنە ملیونلر صرف ایدیلان بو استاسیونە بلا فاصلە وارد قطارلر ایچون مرتب یوزلرجە طریق تقسیماتی اوچ کیلومترو محیطندە مهمجە بر مسافەیی قاپلادیغندن لوقوموتیفلری یاگلش حرکت ایتدیرمامك ، وضعیتلری بلا فاصلە تبدیل و تحویل قلنان مقاصلرك بند و فتح ایلدکلری خارق آگاه‌لاشلمق ومقرەلرە مربوط زنجیرلری چکمك ایلە اوزاقدن اجرا قلنان بو رای برلشدیرمە اصولی قارشودن گوریلەرك سهوسز و سهولتلە یاپیلمق ، و جهانك بتون استاسیونلرینە قارشو تکملجە بر حق رجحان دخی قزانوب شو انتظام پرولکدە گوزە آلدقلری فداکارلغی طبیعت اربابنە تقدیر و دیللرە داستان ایتدیرمك افکار عمران مداریلە دائرۂ فن و امکانە صیغە بیلان تزیینات تنویریەیی وجودە گتورمکدە زرەجە قصور ایتمامشلردر . صوك مقاص یرینە دگین دوام ایدن بو ضیا زینتنك امثالنی دیگر شهرلردەکە استاسیونلردە گورەمدم . ییلدیزلردە علائم السمادە ، شکوفەلردە ، معادن و احجاردە مشهود کافۂ الوان ایلە جهاندە موجود بویالرك امتزاجندن حصولە گلمسی ممکن بالجملە رنگلردە جاملر احضار ایدیلوب انواع شکل وزاویەلردە مختصر فنارلر یاپیلەرق موقفدە مکلك کبی ایشلیان قطارلرك مانورە میدانی زمیننە سراپا سرلمشدر .

بتون رایلر ارەلرینە و گذرگاهك آچیق یرلرینە پك ماهرانە بر صورتدە وضع ایدیلەرك ضیاء کهربائی ایلە شعلەلندیریلان مصنع فنارلرك رنگارنك الواندن متحصل بو زمین تزییناتی قطار یورودکجە ثانیەدە طرز آخرە تبدل ایدرك محیر العقول بیگلرجە اشکالە گیرمسی عامللرینی بیلە ولە وحیرتە دوشورییور . جهانی عصرلرجە لرزان ایدن سطوت عثمانیەدن اولجە گوزلری ییلدیغی ایچون دائما اورکن آوروپالیلرك بو قوۂ قاهرەیە قارشو بر سد اولمق ملاحظۂ احتیاطکارانەسیلە مجارستانی ربطاً وجودە گتوردکلری اوستریا ایمپراطورلغی قرق بر ملیون نفوسە قریب ایسەدە اراضیسی آلتی یوز یکرمی درت بیك کیلومترو مربعندە یعنی بزم طرابلس غرب ولایتنك اوچدە ایکیسی رادەسندەدر . بهر کیلومتروسنە آلتمش درت نفوسی اصابت ایدن بو طار اراضینك نصفندن زیادەسی یعنی تربیعاً اوچیوز یکرمی درت بیك کیلومتروسی مجار قرداشلرمزك ملك صریحی اولدیغی کبی نفوس موجودەنك اون ملیوندن متجاوزی آلمان ، اون طقوز ملیونی اسلاو ، یدی ملیونی مجار بر بچق ملیونی اسلام ، و بر چوغیدە رومانیالی ، ایتالیالی ، بوهمیالی ، و عناصر سائرەیە منسوب بولندقلرندن آوستریادن فك ارتباط ایلە کندی جنسلرینە التحاق ایچون فرصت

انتظارنده‌درلر . قوای معنویه‌سی متزلزل استقبالی غایت تهلکه‌لی اولان بو حکومتڭ بقاسنه خادم و کندینه منسوب نمسه‌لیلر اوچ بچق ملیوندن عبارتدر . تجارت داخلیه‌سی دول سائره‌دن زیاده ایسه‌ده مستملکاتی اولمدیغندن تجارت خارجیه‌سی تأخرده‌در . زنکینلکجه بشنجی درجه دولتلردن عد ایدیلیور .

ثروت داخلیه‌نڭ قسم اعظمی و حتی تجارت واپورلری، یهودیلر ایله آلمان جنسی النده‌در . بودجه‌دن تعمیم معارف نامنه مفرز مبالغ ایکی ملیون لیرادن متجاوز اولدیغی حالده تدریسات عمومیه متعصب قتولك پاپاسلرینه مودوع بولندیغی ایچون آوروپانڭ اقسام سائره‌سنده گوریلان ترقی علوم بر درلو حصوله گله‌مامشدر . فرانسزلر ایله امریقالیلره انکلیزلره، ایتالیان و آلمانلره نسبة معارف و صنایعجه متوسط عد ایدیلان بو دولتڭ واردات سنویه‌سی سکسان بش ملیون، بورجی آلتی یوز ملیون انکلیز لیره‌سیدر . بو دین عظیم ایچون سنوی یگرمی بش ملیون لیرا فائض ویرمکده‌درلر.

فنون بحریه دنیلان سیر سفائن علمنده مجارلر، تجارتده آلمان جنسی ایله یهودیلر صوڭ درجه‌ده مترقیدرلر .

سکنهٔ سائره وسطی فکرڭ یتیشه بیلدیگی ایشلر ایله اوغراشمقده‌درلر .

(اسانسزلق بلاسی)

آوروپایی صارصان دور استیلامزده « قزیل آلما » عنوانلی ویردیگمز و یانه‌نڭ شوقنده و قهرمان اجدادمزڭ ایکی دفعه اردوگاه اتخاذ ایدینملری حسبیله مفاخر عثمانیه‌یی الی الابد یاد ایتدیران تاریخی محلده کائن استاسیونه یتشدیگم زمان بیلتڭ حکمی ساقط اولمغله ترندن اینوب اشیالری معاینه مأمورلرینه گوستردکدن صکره تکرار شمندوفره عودتله قرق پارده بر نول آلارق غرب جهتنده واقع بیوك استاسیونه کیجمك تسهیلاتنڭ وجودینی عدم وقوفمدن طولایی بیندیگم عربه بو مسافه‌یی آتلاتمق ایچون اون ایکی فرانق آلمشدر . لسان بیلمدیگم جهتله نه پازارلق و نه‌ده بو اجرت تعرفه‌نڭ اون قاتیدر دیو اعتراض ایده بیلدم . غربا دشمنی عربه‌جی آووجمده گوستردیگم پاره‌نڭ ایچندن اون ایکی فرانق آلارق جهنم اولدی کیتدی . بویله دیلسزلك و تجربه‌سزلك یوزندن نقداً متضرر اولمش ایسه‌مده شهری بویدن بویه گورمك استفاده‌سی یانمه قالمشدر .

مذکور استاسیونه یتشدیگمده قولنده‌که نومروسنی ارائه ایدرك یانمه صوقولان بر حمال چانطه‌لری اوموزلانوب بیلت ویریلان پنجره‌نڭ قربنه براقدی .

بی زبانلر گبی اشارت یاردمیله افهام مرام ایده بیلمك افكارمی آگلاتمق ایله اوغراشور ایكن «فرانقیل» اسمنده بر یهودی و هلة چیقه گلوب تركجه تكلمه باشلاینجه دنیا بنم اولدی ظن ایتدم .

آتنه‌ده داماد محمود پاشایه تصادف ایدرك بر چوق احسانلر آلدیغنی و دها طوغریسی مرحوم ایله انجال كرامنی بهودیجه صویدیغنی وبو صورتله یونانستانده رفاه بال ایله گوزل دملر گچوردیگنی تعریف ایده ایده توكتمه‌یان مرقوم تقریباً اوتوز یاشلرنده اولوب اصلاً بلا طلی ایمش . بو مثللو چارپیجی سرسریلر ایله اختلاطك موجب اوله‌جغی مضراتی بیلمز دگل ایسه‌مده دیل بیلمامزلك مشكلاتندن طولایی مرحبا دیمكده مضطر قالوب و یانه‌یی بحق گورمك ایچون حركتی بر گون تأخیر ایتدم .

ابلیس مرقوم و یانه‌یی طولاشدیرمق ایچون یقالادیغی اون فرانق اجرتدن ، چارشو و اسواقده یاپدیریغی لزومسز صرفیاتدن ماعدا بیلت كسدیرمك بهانه‌سیله آلدیغی یوز سكسان فرانقك یتمشنی طولاندیروب گوزدن نهان اولمشدر . و یانه‌یی گوزلجه گزدكدن صكره بعد الغروب استاسیونه گلدرك وقت عشاده پارسه متوجهاً حركت ایدن ترنه بینوب آچیلدم . «بوروسقوف» ه دگین بر قاچ یرده اقطارمه یاپان بو عادی قطاری براغوب دیگر پوسته‌یه آتلامش ایسه‌مده بو دفعه آدیم باشنه تصادف ایدن دوقه‌لقلر حدودنده اینه‌رك اشیالری معاینه یاپدیردقدن صكره تكرار بینمك كلفتی ظهور ایتدی .

آوستریا اراضیسنك سمت غربیسنده دخی منبت و مزروع اوولره ، معمور كویلر ، قسم شرقیسنده كوریلان احوال و اشكالده چالیشقان كویلیلر ، گوگسلرندن صولر فیشقیرر اورمانلی طاغلر ، آقینتیسیله دگرمنلر فابریقه‌لر كراسته قطعنه مخصوص حزارلر چویرز لطیف ایرماقلر ، مجراسی عریض چایلر ، واردر .

بر چوق منبت مزرعه‌لری یشیل وادیلری ، ضیق كیچدلری ، مخوف تونللری ، سیر سریع ایله آتلایه‌رق لیل و نهار یولنه دوام ایدن شمندوفر ویانه‌دن حركتمك ایكنجی گونی بعد العصر الساس لورن ایالتلرینك منتهای حدودینه یتشدی .

اوچنجی ناپولیونك اسارتیله ماتیه ایدیلان جنك مشهورده فرانسه خریطه‌سندن طی ایله كندی ملكلرینه الحاقه موفق اولان آلمانلرك غنائم ظفرلری ، بو ایكی ایالت حدودینه قارشولقلی یاپدقلری غایت جسیم استحكاماتی صاغ و صولده براغوب فن حربجه آتش خطی صایلان محللری طولاشدقدن صكره یشیل بر اووه‌یه گیرلدی . طاغ و اورماندن خالی و جنوب غربی بطاقلق اولان بو واسع چمنستان فرانسه‌نك

اك بیوك عسكری حاراسی . سواری و طوبجی حیواناتنك باشلوجه مرعاسیدر . اوفق قصبه‌لر شكلنده بر چوق معمور قریه‌لری قارشودن كورینان بو اووه‌نك . آلمانیا طوپراغنه ملاصق بایرلرنده ، و صو آلتندن هنوز قورتلمش دوزلرنده‌كه احتیاجدن زائد چایرلقلری فرانسه كویلیلری اوكوز چفتی ایله سوكوب ناداس یاپمقده ایدیلر .

خداوندگار ولایت جلیله‌سنه مضاف باندرمه‌دن بالیكسری‌یه كیدن طریق وسطنده واقع صو صغرلق ناحیه‌سنك سلطان چایری نام محلنه پراكندیلیشده شبیه بو لطیف صحرایی شمندوفر اولانجه سرعتیله قطعه باشلادیغی صره‌ده نصف قطری گوزدن نهان اولوب صوك وداعنی لسان حال ایله افهامه باشلایان شمسك قوتسز ضیاسیله اورته‌لغك كسب ایتدیكی فجرمسی نورانیتی ، و احوال جنانی آگدیرر شو بدایع قدرتی تماشادن روحاً دویدیغم لذتلر پك طاتلی حسلر ، خیالی جهان دگر مطالعه‌لر ایله غشی اولمش ایدم . ویانه‌ده ایكن معارفه پیدا ایدرك شهری بر قاچ ساعت طولاشدقدن صكره برلكده یوله چیقدیغمز موسیو دوردیل اسمنده بر فرانسز دلیقانلیسنك گوزلری طولوغوب تأثر اظهارینه باشلامسی بنی بو حیات بخش استغراقدن اویاندیردی .

فكراً مشغول بولندیغمی حس ایدن موسیو دوردیل خیالمی حالنده براقمدیغنی آگلامامزلغه اوروب یأس و تأثرك حصولی زمانلرنده طبیعی الوقوع كسیك و تتره‌ك بر صدا ایله « قارشوده‌كه بیوك بنا آلمانلرك دوربین فابریقه‌سیدر » دیو اطرافنی تعریفه قویلدی . بو گنج فرانسزده گوریلان حزن و تأثرك موجب اولدیغی مسئلهٔ تاریخیه‌یی بیلدیكم جهتله بولداشلق مناسبتیله تخفیف آلامنه بادی تسلیت بخش مكالمه‌لره گیریشدم . محبت قومیه دنیلان اوصاف بر گزیده ایله تزیین ذات و صفات ایدن حمیتمندان بویله یرلردن ممكنمیدركه بلا تأثر گچه بیلسون .

بوهمیادن بحر عمانه ، فاسدن آزربایجانه دگین ممتد ساحهٔ فسیحهٔ عاظی تسخیر ایدوب فرمان فرمای جهان اولان جنتمكان قانونی سلطان سلیمان خان ایله اخلاف عظامندن آوجی سلطان محمد خان غفره الرحمن حضراتنك هنگام شوكتلرنده آوروپانك تا جگر گاهنه صوقوله‌رق اظهار مهابت بیوران غضنفر اجدادمزك و یانه شهری اطرافنده انشا بیوردقلری محاصره استحكاماتی مواقعنی سیر و تماشاده بولندیغمز صره‌ده مفاخر ملیه‌مزی تبریك ایلیان موسیو دوردیل شایان احترام فضلادن اولمغله بوراده بر عكس اوله‌رق آنده گوریلان اسف و الملی تسكیننه بادی تسلیت آمیز محاورانه شتاب ایله مقابله‌ده بولنمغه مجبور و مدیون ایدم . وطننك اوتوز بش سنه اقدم اوغرادیغی عظیم فلاكت و انقلابی خاطرلایه‌رق فوق التصور متأثر و محزون

اولان بو حميت مجسمه‌يه قارشو آتيده‌كى كلماتى صرف و تسليماته باشلادم .

«تماشاسنه طويمقسزين كوزمزدن شمدى نهان اولان معموره‌لر، خوش واديلر، يشيل صحرالر، فرانسه خريطه‌سندن آيرلدى ايسه بو فاضل قومڭ عصرلردن برو يكديگرينه تفوق داعيه‌سنده بولنان فرقه‌لرى انتباه كسب ايدرك برلشدى. فرانسه‌نڭ وجودندن بوبله اوفق بر عضو قوپمسنى متعاقب بنيه‌سنده‌كه مهلك علل بر طرف اولدى . قبل الانقلاب كنديني مسعود ظن ايدن فرانسه‌نڭ جسمى معلول معاشرتى تلخ فكرى مسموم ايدى .

بو داخلى اختلافلرڭ انتاج ايتديكى ضعف معنوى يوزندن الساس ايله اورندن بر قسمڭ ضياعى فرانسه‌نڭ اختلافات داخليه‌سنى او مرض مهلكى تماماً قالديره‌مامش ايسه‌ده توقف و عدم توسعنه بادى اولمشدر . بو منافع معنويه گوز اوكنه آلنه‌رق اهون الشره اوغرادقلرندن طولايى فرانسزلر او درجه متأثر دگل متشكر و متسلى اولمليدرلر . بر ملت حسب البشريه غافل اولنوب نعم اتحادى اونوته‌رق وطنندن بر جزؤ غائب ايتمكله بد بخت صاييلماز .

بدبخت اخلاقى تدنى‌يه صنعت و معارفى توقفه اوغرايوب اتحاد قوميه‌سنه كلياً خلل طارى اولان امم ايله ايقاظ و انتباهى اميدسز اقوامه اطلاق اولنور .

اڭ بيوك مشكلاتى معارف اسلاميه سايه‌سنده متينانه بر طرف ايدوب آز زمان ايچنده كنديني طوپلايه‌رق سوابقندن دها محكم بر قدرت و شوكت ايله موجوديتنى عالمه گوسترمك كبى خارقه‌لرى مسلم جهان عثمانليلر دموغ اسف و تأثرينى انجق حالت نومده بولنان اقوام جاهله ايچون صرف ايدرلر . فرانسه ايسه سزڭ كبى مليونلرجه صاحب حميت فضلايه مالك اولديغى ايچون استقبالى دائما امين و بختياردر .

هر درلو مشكلاتى قلع و قمع ايديجى سلاح فضيلت الده اولدقه ياقيشه‌جق اسف دگل تفاخردر» ديدم . مسروداتمدن محظوظ اولان بو ذكى فرانسز كمال صميميتله اليمى صيقار ايكن شكر و سرورينڭ درجهٔ غايه‌سنى اثبات ايچون صول الى ايله‌ده شاپقه‌سنى اينديروب سلاملامق كبى نزاكتلرده بولندقدنصكره «يوره‌گمى يرندن قوپاريرجه‌سنه شدت گوستران تأثر درونيمڭ رفعنه مصروف نوازش و التفاتكزى تخطر ايتدكجه متلذذ اوله‌جغم . عاجزلرى بيروتده چوق قالدم تركجه‌يى‌ده اوراده اوگرندم . عثمانليلرى اساساً سورم . فرانسزلر حقنده‌كه مطالعهٔ توجهكارانه كزدن طولايى ذات فضائلكزه محبتم زياده‌لشديكنى تأمين ايتمكله بختيارم .

بولنديغم اجزاخانه ليسه پوناپارت مكتبى قربنده‌در وقتكز مساعد اولدقجه تشريف

ایدیکز کوربشدلم اقامتکاهکزی اوگرنجه زیارتکزه کلورم و برلکده کزرز دیدی .

آری قوانی کبی ایکیلتیلی صدا نشر ایدرك یورومکده مداوم شمندوفر اوفق بر استاسیونه یتیشوب بش دقیقه توقف ایتدیکی صرهده بولندیغمز واغونه بر چوق یولجیلر گیردی . بونلردن بعضیلری یکی دوستمك بیلدیکلری ایمش . فقیری آنلره تقدیم ایتدی . جملهسی ایله مصافحهلشدق . یاتدیغمز قمارهنك ایکی قاریولهسی بوش اولمغله بونلری ایچرویه آلدق . پارس یاقلاشدیغی ایچون قاریولهیهده احتیاج قالمامش ایدی . مرقومون قانتال ولایتنك اوریلاق شهرندن ایمشلر . باشمده که فس تحفلرینه کیتمش اولملی که پارسه یتیشنجهیه دگین گوزلری بندن آیرلمدی . بو استاسیوندن دخی یوك و یولجیلری بش دقیقهده اخذ ایله همان حرکت ایدن شمندوفر بر ساعت سورمکسزین پارسه یتشمشدر . وبانهدن پارس شمندوفر ایله اوتوز ایکی ساعتدر .

(پارس)

صغر سنمدن برو مدحنی ایشیده ایشیده غیاباً عاشق اولدیغم پارسه بیك اوچیوز اون طقوز سنهسی نیسان رومیسنك التنجی گونی اخشامی آلافرانغه سکزده مواصلت ایدوب بولیوار سنت ژرمنده واقع درت نومرولی اوتله نازل اولدم . بخارا ایله پارس ارهسنده که مسافهٔ بعیدهیی ایکی یوز اوتوز ساعتده آتلادم . بو یولجیلغك اون سکز ساعتی مازندران دریاسنده واپور ایله مبتاقیسی گیجهلی گوندوزلی یولنه دوام ایدن شمندوفر ایله وقوعبولمشدر . آلمانیا حدودیله پارس میانهدهکه مسافه شمندوفر یورویلیشی بش ساعتدر . بو ایکی دولت ارهسنده تکرار بر منازعه ظهور ایدهجك اولسه محاربه ینه پارس جوارنده وقوعبولهجقدر .

طهراندن بخارایه اورادن پارسه دگین هفتهلرجه دوام ایدن سفر دراز وجودمی پك صارصدیغی ایچون استراحته صوك درجه محتاج ایدم .

ورودمده هیچ بر یره باقمیهرق همان یتاغه سریلوب ایرتسی گونی قوشلق وقتنه دگین اویانهمدم . بو خواب مدیددن قالقدیغمده یوللرده طوز و طوپراقدن برباد اولدیغی ایچون بوبر سورلمش کبی آجی آجی بر گیدیشمه پیدا ایدن گوزلرم قاریولهنك قارشوسنده آصیلی اولان ساعته ایلیشدی .

ضعف بصره مبتلا اولنلر کبی اون ثانیه قدر ساعتدن نظرمی آییرهمیوب آلا فرانغه اون بره گلدیگنی گوج گوره بیلدم . طعامی وقتسز اولهرق شمندوفرده یاپوب و ورودمده عدم اشتهایه مبنی بر شیٔ یمکسزین یاتدیغم جهتله اویقودن

قالقدیغمده قارنم آچلقدن زیل چالییور ایدی . صاغ طرفمده که دیوارده وضع ایدیلان الکتریق زیلی دوگمه‌سنه باصوب غارصونی چاغیردم .

بلا تأخیر ورود ایدن بو آدمجیگز قاعدهٔ متخذه‌لرنجه صاغ النك پارمقلرینی قولاغنك حذاسنه دگین قالدیروب احترام ایله جواب استدی .

فقط لسان یوقکه افکارمی اگلاته‌یم . طهراندن چیقار ایکن گوردیگم یول تدارکی میاننده بر قاچ دسته سیغاره کاغدی وار ایدی . اوزرلرنده مارقه اوله‌رق بر اینك رسمی ایله « بغداد اینگی گونده اون ایکی اوقه سوت ویریر » عباره‌سی بولنان بو کاغدلردن بر دانه‌سنی غارسونه کوستروب الیمی اینگك ممه‌لرینه طوغرو اوزاته‌رق سوت صاغار گبی یاپمقله سوت طلبنده بولندیغمی آگلاتدم فرانسزجه « وی وی » جوابنی ویروب گولومسه‌یه‌رك اوطه‌دن چکلدی .

یوزومی گوزومی ییقامقده ایکن گتوردیگی سوت ایله چایی ایچوب لباسی گیه‌رك اشاغی‌یه ایندم .

یریمی غائب ایتمامك ایچون اوتلك قارتنی آلوب قپودن طیشارویه چیقه‌رق حال طفولیتمدن برو گورمك آرزوسنده بولندیغم پارس شهرینی مسرتله مشاهدیه باشلادم . هر نره‌یه گوزم ایلیشدی ایسه تماشاسنه طویمق آیرلمق بیلمیور ایدی . یگرمی دقیقه قدر یورودم اوگومه آلتی یره آیریلیور بر جاده تقسیماتی و تعبیرمزده آلتی یول آییردی کلدی .

بو گوزل یوللرك اولا قنغیسنه گیده‌جگمی انتخابده متردد ایکن مشتری تحریسیله طولاشمقده اولان عربه‌لردن بریسنی اشارت ایله طوردیروب بیندم .

سفارت سنیه‌نك اولدیغی محلی و یانمده فرانسزجه حرفیله بر کاغده یازدیروب جیبمده صاقلامقده بولندیغم جهتله بونی عربه‌جی‌یه ارائه ایدینجه باشنی صاللایه‌رق حیوانلرینی سورمگه باشلادی .

سفارت سنیه دائره‌سی شانزه‌لیزه‌دن بولان اورمانه منتهی جادهٔ مشهوره اوزرنده و پارس شهرینك اك ممتاز موقعنده ، شهبندرخانه ایسه آوی نوبوسکی سوقاغنده اللی اوچ نومرووده‌در .

سفیر کبیر عطوفتلو منیر بك افندی حضرتلری مأذوناً درسعادتده ایمشلر . باشکاتب نابی بك افندی حضرتلری ایله بعد الملاقات پارسك گوزل یرلرینی گزمگه کیتدم ورودمدن بر هفته صکره رتبهٔ سامیهٔ وزارتله تلطیف بیورلدیغنی خبر آلدیغم دولتلو سفیر پاشا حضرتلری یگرمی گون صکره پارسه عودت بیورمشلردر .

آوروپانڭ اوندرەدن صكره اعظم مدينەسى و دنيانڭ اڭ معمور و مزين شهرى اولان پارس «سين» نهرينڭ ايكى جانبنه كمال عظمتله يابلمشدر . غايت منتظم و مزين جادەلرڭ طرفيننده سلسلهٔ جبال گبى گورينان مبانىء عظيمەنڭ طرف طرف قول آتماسيله تشكل ايدن بو حيرت افزا شهر ترتيباً بگرمى ميلدر . نفوسى حقنده درت و يا يدى مليوندر يوللو آغيزدن مبالغەلر ايديليور ايسەده قيودات رسميه ايكى مليون بشيوز بيڭ كوسترمكدەدر .

پارسى ويانەيه تقدم ايتديران آثار مدنيه، «آيفل» گبى يوكسك و يكتا قلەسيله نامتناهى گلستانه بگزەيان شانزەليزه جادەسى، و بو ممتاز محل كنارندن گچن سين نهرى اوزرينه محير العقول بر صورت و زيننده ياپيلان نيقوله كوپريسى، و بويلى بوينجه ممتد تونللرى، مشهور عالم اوپراسى، مشاهير هياكلى ايله مزين ميدانلرى، فردوسى اگديرر حسابسز باغچەلرى، اعصار سالفەيى گوز اوگنه كتورير مكمل موزەلرى، ، مقر فضلا مدرسهٔ عموميەسى، بر مليون درتيوز بيڭ جلد آثار معتبرەيى حاوى كتبخانهٔ بى نظيرى و برده نفوسنڭ زيادەلگى اولوب سائر جهتلرى ويانەنڭ عينيدر . شكوفەلر ايلەده تزيين ايديلان واسع و مستقيم جادەلرينڭ ايكى طرفنه هر كوشەده موجود سوسلى ميدانلرينه، غرس ايديلوب يتشديريلان آغاجلر، لطافت اندام و خضراتجه دنيانڭ اڭ ممتاز درختى، ياپراقلرى صيق چيچكلى اشجاريدر . پارسده هيچ بر ميدان يوقدركه متعدد هيكللر بولنماسون و هيچ بر كوشه يوقدركه اشجار و ازهار گونا گون ايله تزيين ايدلمش واسع باغچەلردن لطيف ميدانلردن خالى اولسون . پارس هيئت مجموعەسيله آغاجلر، باغچەلر، چيچكلر، نقشلر، زينتلر، ايچنه غرق اولمش طولانى بر چينى طباق، مذهب بر بللور لوحەدر . هر قنغى سمتنه گيدلسه جنت آسا حديقەلره، درونلرنده انواع حيوانات موجود باغچەلره، بناسى عالى و انتيقەجه زنگين موزەلره تصادف اولنور . هيچ بر دكان و مغازه هيچ بر خانه و بنا يوقدركه يكديگرندن گوزل اولماسون .

سايەلرى لطيف آغاجلرڭ دانلرى ايله فوقاً مستور پاك و پارلاق جادەلرى، مزين قالديرملرى، چيچكلى ميدانلرى وسعت و نظافتجه يكديگرلريله رقابت داعيەسندەدرلر .

موزەلرنده موجود آثار تاريخيه امم ماضيەنڭ طرز معيشت وصنايعنى تماماً ارائه و تصوير ايدر .

جابجا ركز ايديلان لايعد هيكللرى وقايع ماضيەنڭ برر فهرستيدر . شهرڭ چوق يرلرنده موجود دهشتنما آثار عتيقەلرده كوريلان صنايع رقيقه و مهارت

فرانسزلرڭ فن معماریده‌كه ترقیٔ حاضره‌سنی صولده صفر براغییور . هندسه‌ده ید طولاسی اولنلرڭ یاپه بیلدكلری تقسیمات خارقه، علمڭ محیط اولدیغی عملیات انشائیه ، اولانجه دقایقیله پارسڭ اعماری خصوصنه حصر ایدلمشدر . بو دنیا جنتنی حصوله گتورمك ایچون صرف ایدیلان ثروت بر یره طوپلانه‌جق اولسه شهرڭ جرمی قدر عظیم ، بر آلتون تپه‌سی وجوده گلور .

هر طرفی بری برندن گوزل ونقصانسز اولوب حزن آور هیچ بر یری یوقدر . قبرستانلری بیله گلستان حالنده‌در . سوقاقلرینڭ طرز تقسیماتی باقلاوه سینیسنده‌كه چیزگیلری آگدیرییور .

بو امثالسز یوللر آره‌سنده باقلاوه دانه‌سی وضعیتنی آلان هر پارچه برر محله اعتبار ایدلمكده‌در . شهری باقلاوه سینیسی شكلنده گوستران اوسوسلی جاده‌لر اوچیبك راده‌سنده اولوب طرز مسروده اوزره حصوله گتوردكلری محلات سكسان عدددر .

جمله‌سی بر وسعت و وضعیتده اولان بو جسیم پارچه‌لر غایت سوسلی و منتظم یان یوللری ایله بر قاچ یرلرندن بالمجبوریه شق ایدلدكلری ایچون وضعیت عجیبه و لطیفه‌لری باشقه‌جه بر زینت دها قزانمشدر . عرضی قصبه‌لرده‌كه قیصه جاده‌لر طولنده اولان بو عظیم بولیوارلرڭ وسطنه یتشلدیگی زمان مكمل اوجی كبی قارشویه كلان محله مبدألرنده طبقی جسامت و زینتده ایكی طریق ظهور ایدییور . هپسی بر بیچیمده ویدیشر قاتلی كارگیر بنالر اورته‌سندن گچن بو منتظم یوللرڭ طرفینی بویلی بوینجه سوسلی قالدیرملر چیچكلی آغاجلردر .

هر طرفی رنگارنك طاشلر ایله دوشه‌لی اولدیغی ایچون هیئت مجموعه‌سی مصنع و منقش سجاده كبی كورینان بو پاك جاده‌لر سوپورلدكدن صكره حیوانه چكدیریلان بر نوع عربه‌لره موضوع دونر فورچه‌لر ایله متمادیاً ییقانمقده‌در .

یمین و یسارده عادتا سلسلهٔ عظیمه كبی كورینان منازل عالیه‌نڭ آلت قاتلری داخلاً و خارجاً یالدیزلره غرق اولمش مزین و سوسلی غازینولر ، زنگین دكان و مغازه‌لر و هر طرفی پازار اولمغله مستقل چارشوسی محدوددر .

ات ، بالق ، سبزه و امثالی آغیر رایحه نشر ایدن موادڭ فروختی ایچون مناسب محللره جسیم مركیتلر یاپیلمشدر . وضعیتلری باقلاوه دانه‌سنه شبیه محله اوجلرینڭ طرف طرف برلشدكلری یرلره آلتی عدد بولیوار عظیم باش ویردكلری ایچون ییلدیز شكلنده سوسلی و سویملی میدانجقلر حصوله كلمكده‌در . اڭ زیاده كیرا كتوران منازل، دكاكین، مغازه و غازینو بو گوشه‌لرده بولنوب

او مزین میدانلره باقانلردر . زیرا آلتی عدد بولیواردن سیل کبی آقان ناسڭ بولشدقلری بو مواقع ممتازدده هم میدان و همده عرضی میدان قدر جسیم بوللر اولانجه لطافتلریله کوز اوگنده قالییورلر .

استانبولڭ گوگل آچیجی وضعیتندن محروم ودوز بر موقعده بولنان پارس بو ترنیبده یاپیلمامش اولسه ایدی اسواقڭ طرفینی قاپلایان کوه مثال منازل آره‌سنده یر ایله سمادن باشقه بر شیء گورونمز ، داخلنده یشانماز ایدی .

چونکه شهرڭ یورومکله نهایتی بولنمیورکه کنارینه چیقیله‌رق تنفس ایدیله بیلسون . شو دلفریب تقسیمات فاضلانه هیچ اولماز ایسه بولیوارلرڭ بوینجه مد نظر حصوله کتورمشدر .

(پارسده یکتا شانزه‌لیزه جاده‌سی)

شانزه‌لیزه جاده‌سی دینجه ایکی طرفی صره‌واری دیکیلان سایه‌لی آغاجلر ایله سوسلندیرلمش اورته‌سنده یا مالطه طاشی و یاخود شوسه اصولی عملیات ترابیه اجرا ایدیله‌رك اوزرینه ترامواى رایلری دوشنمش اللی و حتی یوز مترو عرضنده چای مجراسنه مشابه اوزون بر سوقاق خیاله کتورلماسون .

پارس مختلف الاجناس بر دوتام شکوفه اعتبار ایدلدیگی حالده شانزه‌لیزه بو رنگارنگ چیچك دسته‌سنڭ زینتنی زیاده‌لشدیرمك ایچون وسطنه یرلشدیرلمش بر غنچه‌در .

پارسی ایکی‌یه بولان سین نهر عظیمنڭ اڭ گزیده ساحلنی بویلی بوینجه قاپلایان بو جنت باغجه‌سی صنایع معماریه‌نڭ عصر اخیرده واصل اولدیغی غایهٔ کمالاتی کوستررر حکمدار سرایلری ، عالی موزه‌لر ، جسیم سفارتخانه‌لر ، پرنسلرڭ ، قونتلرڭ ، خصوصی گلستانلر ایچنه یاپیدیردقلری عظمتلی قوناقلر ، عاشقانه کوشکلر ، تماشاسنه دویلماز ظریف بنالر ، ممتاز مسکنلر ، زنکین تجارتخانه‌لر ، اندرون و بیرونی کوز قماشدیرر بر صورتده مزین ومجلا غازینولر ، برنجی صنف اوتللر ایله محدود ، مأوای کبرا و مجمع ظرفادر . عرضی درتیوز اللی متره اولوب طولی سین نهرینڭ مجراسنه تبعاً یدییوز متره امتداد ایدن بو ساحهٔ بی نظیر درت طرفه بوی مشام آرا صاورریر ازهار و اشجار گونا گونه غرق ایدیله‌رك ضیاء کهربائی ایله سراپا دونادلمشدر .

وسطنه یتیشیلنجه نامتناهی ظن اولنان بو بلبلستانی سرتسر قاپلایان رنگارنك چیچکلرڭ قویی یشیللکلرڭ تحدیدی ایله طرف طرف آیریلان جاده ایچنده جاده‌لره

پنبه، مور، قیرمزی، یشیل، سیاه و الوان سائره‌ده منتخب مصنوع طاشلر، ومحکم اولارق دوکولمش غایت سوسلی و منقوش چمنتو طبقه‌لر، پلید کوتوگندن دیکه‌سنه کسیلمش میشه قالبلری، و بعضیلرینه دخی اجزای کیمیویه قارشدیرلدیغی ایچون قورشونی رنك مرمر حالنی آلان زیفت دوشانلمش، و بالنسبه طار ظن اولنان یان و آتلامه یوللرینه‌دده آلتون رنگنده قزیل قوم دوکولمشدر .

انواع نقوش و الوانده یاپیلان شفاف چینیلر ایله محیر العقول شکللر وجوده گتوریله‌رك تفریش و تزیینه همت ایدلمسندن طولانی یمین ویسارده قوس قزح گبی پارل پارل یانان مجلا قالدیرملرك، سوس و زینتی درجهٔ نهایه‌یی بولان بو پیاده مجرالرینك اره‌لرنده دلپسند بر حاله گلان او ظریف جاده‌لر صره وازی یتشدیریلان ملیونلرجه آغاجلرك چیچك ایله قاریشیق یشیل یاپراقلری آلتنده گوزللکرینی گونشه گوسترمکسزین گوز آلا بیلدیکنه سوزیلور گیدرلر .

قدرت بشرك یتیشه بیله‌جگی همتلر، مصرفلر، عمیق ملاحظه‌لر ایله وجوده گتوریلان بو بی نظیر جاده‌ایچنده طمر گبی یر، بر آیریلان او مستقیم و مصنع یوللری یکدیگرندن تفریق ایدن واسع چمنلکلر، کومه کومه، چیچك تپه‌لرینك یاپیلشلرنده‌که ظرافت ایله جریانلرنده‌که لطافت گوگللری صید ایدر حسابسز فسقیه‌لرك مقر دلپذیریدر . بر قاچ یولك باش ویردیگی محللرده طبیعتیله وجوده گلان مزین میدانلره غایت جسیم شادروانلر یاپلمشدر . فسقیه‌لری اون بش مترو ارتفاعنده واوچ شرفه‌لی اوله‌رق پولاددن معمول بو مصنع شادروانلرك گول گبی موج اوران واسع حوضلری مدور، اطرافنده‌که ستاره زمیندن بر متره مرتفع و پولاد رنگنده سیاه مرمردندر . عمودی ارتفاعی نسبتنده قالین اولان فسقیه‌لر تپه‌لرینه موضوع عجیب الشکل و عظیم شرفه‌لرك بیوگی آلتده، وسطیسی اورته‌ده، اوفاغی وستنده‌در . شو نادیده شادروانلرك فوق التصور جسیم فواره‌لری فوقندن آدم بلی قالینلغنده، سمایه فرلایان ماء لذیذ خوفناك سیلابه‌لر گبی منبعنه رجعتنده شرفه‌لرده اشلاله‌لرده یاپه‌رق دائما موج اورن حوضه دوکولدکجه بیاض کوپوکلری صاچمقده طوفان نوحی خاطرلاتمقده‌در . برنجی ناپولیونك مزاری اوزرینه یاپیلان گنبد عظیم اوگنده واقع فدیرندن قالقوب نیقوله کوپریسنی گچه‌رك نمونهٔ باغ ارم اولان بو جاده‌یه متصل «قونقورد» میدان لطیفی وسطنه یتشدیگم زمان بر صره‌ده کوردیگم اوچ عدد شادروانده‌که عظمت و صنعت بنی بهت و حیرته دوشورمشدر . بو وله رسان شادروانلرك اعظمی اورته‌ده اولوب طرز معماریسنده حضرت نوحك طوفانده‌که احوالی

بحق تجسم ایتدیرلمشدر . نبی الله نوح ایله سفینه‌سنده بولنان ذواتڭ مجسم هیکللری، محیر العقول بر صنعت و جسامتده یاپیلان بو مصنع شادروانڭ مرتفع فواره‌سی وسطنهٔ موضوع پولاد گمی ایچنده و دهشتلی سیلابه‌سی آلتنده‌در . جسامتی شادروانڭ جرم و عظمتی ایله متناسب مدور حوضده قائماً حلقه تشکیل ایدن دگر انسانلری، اللرنده‌که عظیم الجثه اسماك آغیزلرندن طولومبه خورطومی گبی پوسکوران گور صولری، فواره‌نڭ عمودینی قاپلایان چادر شکلی شرفه‌لره یتشدیرمکده و حالت طوفانی تجسم ایتدرمکده‌در . متمادیاً اچدقلری صالقملی چیچکلری هر موسمده پایدر یشیل یاپراقلری ایله سمایی ستر ایدن صیق داللی آغاجلرڭ لطیف سایه‌لری آلتنده قالان شانزه‌لیزه جادهٔ شهیره‌سی ایچنده جاده اوله‌رق سمت بسمت طرح ایدیلان بر چوق عظیم یوللر اره‌لرنده واقع چمنستانه، باصته، چیچك وغزته صاتیجیلرینه مخصوص اوله‌رق جابجا یاپیلان لطیف المنظره مجلا قلبه‌جکلری، شربت طوندیرمه، غازوز، و امثالی مشروبات و توتون فروشلر ایچون طرف طرف انشا قلنان مصنع قمریه‌لر درکنار محللرڭ دخی زینت و شنلکنی تأمین ایتمکده‌در .

پارس دها نه گبی شیئلر ایله زینتلندیرمك لازم گله‌جکنی تأمل و تذکردن بشقه هیچ بر فکر ایله مشغول اولمیان شهر امانتی بتون جاده‌لرده گورلدیگی وجهله شانزه‌لیزه‌نڭ دخی مناسب محللرینه یشیل بویالی دمیر قنپه‌لر وضع ایتدیکی ایچون اپاقله طولاشانلر یورولدقجه اوزرلرینه اوطوروب محشردن نمونه‌نما ازدحامی، دهشتلی سیلابه‌لری آگدیران مرور و عبوری، اطرافڭ طویولماز لطافتنی مستریحانه تماشا و ازهار گونا گونی اوخشایه‌رق گلان خوش رایحه‌لی صاف هوایی تنفس و تازه حیات کسب ایدرلر .

زمینی سراپاچم و چیچك، فوقی درخت شکوفه دار ایله تماماً مستور وطولاشمق ایله توکنمك بیلمیان شانزه‌لیزه‌نڭ هیئت مجموعه‌سنی قوردیله‌لر ایله بزه‌نمش یشیل چاکته بگزه‌دان لا یعد سوسلی یوللرینی یکدیگرندن تفریق ایدن گلستانلر ایچنده و سعتی مساعد گورینانلری درونه، لوقانطه، غازینو، اوتل، صیفی تیاترو، قرائتخانه مثللو موقع بموقع یاپیلان بللور بنالر قارشودن گورلدکلری زمان ملتمدن متحصل کوپوکلره بورونمش دریاده گیدر ایکن سیرك بلوطلر اره‌سنده عرض دیدار ایدن قمر کبی پارلی پارلی یتارلر . اطراف اربعه‌سی و حتی قبه‌لری ابنیه‌نڭ بوینه اولچیشنه گوره دوگولمش انواع رنك و نقشده بوزلی بللور لوحه‌لردن، غایت عاشقانه بر صورت و بیچیمده یاپیلان اویالدیزلی قصرلرڭ هر بریسی خارجاً یاسمین، گل و تافله

آغاجلری، و میوه‌لری اوزرلرنده پورتقال، طورنج و لیمون فدانلری ایله ایکی مترو مرتفع سور ایچنه آلنمشر، و بو دلنشین تحدیدك داخلاً حصوله گتوردیگی مدور حدیقه منتظماً طرح و چیچکلر ایله تزیین ایدلدیکی کبی شفافلغی گوز قماشدیران حیرت افزا بنانك عظیم پنجره‌لری کوشه‌لرینه و بر قاچ قدمدن عبارت سوسلی بردبانلرك مجلا باصامقلری کنارلرینه صنعی باغچه‌لرده ممتادیاً یتشدیرلمکده اولان هر موسم ازهاری اوزرلرنده کوپوریر زینتلی صاقسیلر دیزیله‌رك جنت حالنه گتورلمشدر . هیچ بر یرنده تخته، طاش، طوغله مثللو ظلماتی مواددن مصنوع عمود و عملیات گورلمیوب هیئت مجموعه‌سی، ترشه‌سز اولاقسز اولمق اوزره صرف بللوردن یاپیله‌رق داخل و خارجی رنگارنك الکتریق آویزه‌لری ایله تزیین وتنویر قلنان بو بیعدیل کاشانه‌لر گچلدکدن صکره انکلتره سفارتخانه‌سی ایله رئیس جمهوره مخصوص قامتگاهك و سائر قوناقلرك اطرافنی محیط گلستانلر اوزاقدن اوزاغه گورونمکده شانزه‌لیزه‌نك عرضی نهایت بولمغه باشلار .

لطیف بللور قابلره وضع ایتدیگی طوندیرمه ایله لیموناطه، دمیرهندی، میان کوکی و امثالی شروبی لا اقل بشیوز فرانق قیمتلی سوسلی ال عربه‌لرینه لباب طوادیردیغی بوز درونته یرلشدیره‌رك ایته ایته طولاشان آیاق صاتیجیلری، طرف طرف اجرای لعب ایدن بهك و حقه‌باز اویونجیلری، یگی چیقان شرقی نوطه‌لرینی بگنديروب فروخت ایتمك ابچون اوزدنه اوزدنه هوالر چالار گزیجی سازنده‌لر، و بعد العصر عسکریه بلدیه ایله مکاتب صناعیه‌نك هر کوشه‌ده ترنمساز باندلری و بو محللرده اسکمله متعهدلرینك دیزدکلری حسابسز قنپه‌لرده مقیم بیگلرجه تماشا گران، اغاجلر اوزرلرنده دالدن داله اوچوشان قوشلرك، لطیف الالحان قناریه‌لرك نغماتی، لایعد عربه‌لر، نادیده آتلر انواع موده‌ده اوتوموبیللر، ولوسیپدلر، دقیقه باشنه مرور ایدن الکتریق ترامو ایلری ایله طاشینان ناس، محشری آگدیرر ازدحام ثانیه‌ده بیك رنگه کیرن منظره، آفاقی طوتان ولولهٔ شطارت های هوی و مسرات بو موقعده نصف اللیله دکین دوام ایدر . آیفل قله‌سی جوارنده‌که بووادبولان اورمانیله شهرك حسابه گلمز بلدیه و حیوانات باغچه‌لری، زینتی ظرافتی و صف ایله توکنمز بولیوارلری، هپ بویله شن و شاطردر .

سوسلی موسیولرك گوزل ماداملرك مجمع و مشهری غروب شمسه دکین بورالر اولوب گیجه‌لری فد یرلری ایله مزین غازینولر، صایلمق ایله توکنمز اویون محللری، چالغیلی قهوه‌لری، قلوبلر، ممتاز تیاترولردر . مواقع مذکوره‌دن هر قنغیسنه

کیربلسه، قارشودن باقلدیغی زمان غلبه‌لکک قسم اعظمنی تشکیل ایدن طائفهٔ نسانک باشلرنده‌که صنعی شکوفه‌لر، طوپلاندقلری ساحه و صحنه‌یی رنکارنک چیچکلرده غرق اولمش کلستانلره بگزه‌دییور .

اسکی مصریلر گبی هیکللر، طاق ظفرلر رکزینه منهمك فرانسزلر پکچوق انقلاباته اوغرامش اقوام قدیمه‌دن اولمغله پارسك هر بری وقایع سابقه‌لرینی خاطرلادیر آثار تاریخیه ایله مملوءدر . شانزه‌لیزه‌نك بوواد بولان اورمانی جهتنه دوشان آغزنده و مرتفعجه بر موقعده واقع « اتوال » میداننده‌که باب ظفرده گوریلان صنایع نفیسه، مهارت سنکتراشیه آثار باقیه‌نك جمله‌سنه فائقدر . کنارلری ازمنهٔ قدیمه پهلوانلرینی اطرافلری فرانسز عساکرینك هر عصرده‌که قیافت مختلفه‌لرینی گوسترر مربع الشکل و غایت مرتفع و عظمتلی اوله‌رق یاپیلان بو درت آغزلی قاپو گورنلری حیرتده براقمقده‌در . آمریقالیلر گویا آغیرلغنجه آلتون ویره‌جك اولمشلرده صاتمامشلر .

ایمپراطورلق دورینك طونج لوحه اوزرینه منقوش جسیم قارتال آرمه‌سنی، جمهوریت طرفدارانی بو عالی قاپونك قبه‌سی آلتنده‌که درت یول آیردینه دوشان گنیش میدانی گوبکنه برلشدیروب گلان گچنی چیگنتدیرمق صورتیله تسکین غیظ ایتمکده‌درلر .

پارسك بشقه سمتلرنده مصنع بر قاچ قپو دها گوروب نقوشات و عظمتلرینه حیران قالمش ایسه‌مده جمله‌سندن اکبر واجمل اولان بو قپوده‌که تصاویر مهمه آنلرك بنالرنده کوستریلان مهارت سنکتر اشیه‌یی هیچ حکمنده براقمشدر . ناپولیون بوناپارتك مصردن گتوردیگی دیکیلی طاش سالف البیان قونقورد میداننده‌در . سلطان احمد میداننده‌که دیکیلی طاش هیئتنده و اوتوز آرشون طولنده اولوب اوزرنده کذا « هیه روغلیف » ایله محرر کتابه‌لر واردر .

باغچه‌سی بو میدانه متصل « لوفر » سرایی صنایع نفیسه موزه‌سی اتخاذ قلنمشدر، بو عظیم سرایك باغچه‌یه ناظر مثلث جبهه‌سنه «شارلمان» دن اسبق رئیس جمهور موسیو ادولف تیرسی » ه گلنجه‌یه دگین بتون فرانسه حکمدارانی هیکللری رکز ایدلمشدر .

(آیفل قله‌سی)

پارسه ورودمك ایکنجی کونی برجاذبهٔ معنویه ایله اوغرادیغم سفارت سنیه دائرهٔ جلیله‌سندن عودتمده قونسلوس جمیل بگی کورمك ایچون «آوی نوبوسکی» جاده‌سنده واقع شهبندر خانه‌یه کیتدیگمده ایلك دفعه کوزمه ایلیشدیگی زمان بو

گشور عظیمك موقعنی ، شهرتنه حیران سكان جهانه گوسترمك و یا بود زمیندن سمایه بر دیرك اولمق اوزره یاپیلدی ظن ایتدیكم آیفل شهرك شمال غربیسنه دوشان سركی میداننده و موصلده‌كه نور الدین شهید جامع شریفی مناره‌سنك اوچ مثلی ارتفاعنده‌در . اون سانتیم قالینلغنده تراكم ایدن تراب نباتی آلتنده قالمش دوز بر قیالغه كبیر دمیر كیریشلر ایله قفس هیئتنده و اوچیوز طقسان آرشون ارتفاعنده انشا قلنان بو مشهور قله درت آیاق اوزرینه مبنی اولوب ارضدن ایاقلرینك فوقنده‌كه عظیم كمراره دگین هر طرفدن بایر وضعیتنی آلارق بردنبره طارلشان مربع قطری بعده دیكه‌سنه بر وضعیتله یوكسلدكجه بالتدریج اینجه‌لشمكده‌در .

فیل جرمنده ابتدار ایدن آیاقلری درت مترو مرتفع مرمر دوبه‌لر اوزرینه مبنی اولمغله تملنده متانت یوقدر. طیانیقسز رخام سفیددن یاپیلان دوبه‌لر اوبار ثقیلك آلتنده شمدیدن ازلمكه هر طرفی چاتلامغه باشلامشدر . یدی ملیون فرانق صرفیله وجوده كلان بو اثر عظیمك مبدائنده‌كه متانتسزلك بر عصردن زیاده دوام ایده‌میه‌جكنی گوستریور . داخلنه یاپیلان بیلان قاوو طریقدن آیاق ایله اوزرینه چیقمق طاقت بشرك فوقنده‌در . بلوطلره باش اورر‌جه‌سنه یوكسلان بو عجیب قله‌نك تپه‌سندن پارسی سیر ایتمك ایچون هر كون كلان بیكلرجه ناس صعود ماكنه‌سی ایله چیقاریلوب ایندیرلمكده‌در .

مایس رومینك ایلك هفته‌سنه مصادف پازار كونی بواد بولان اورماننه گزمكه كیتمش ایدم . افق مرئی‌یی طولدیران مرتفع چام آغاجلری آلتنده صاغه صوله آیریلان منتظم یوللری ، زمرد كبی یشیل مسیره‌لری ، مشروبات صاتیجیلری ایچون موقع بموقع یاپیلان سوسلی قلبه‌لری ، اویونجیلره ، چالغیجیلره مخصوص مصنع قمریه‌لری خصوصی گلستانلرده بیله كوریله‌میان بو لطیف اورمانده هر كون موجود بیكلرجه متفرجین پازار مناسبتیله یوز بیكلره بالغ اولمش ایدی .

اورمان دگل بالقان قدر جسیم بر حدیقهٔ حیرت افزا اطلاقی دها یاقیشیق آلان بو نادر الامثال قورینك زیاده‌سیله یوكسلمش آغاجلری آلتنده‌كه قوی یشیل چمنلكلره اوبك اوبك طوپلانان عائله‌لر ارەسندن گچوب جنوبنه دوشان صنعی گوله یاقلاشدیغمده بر صندالە بینه‌رك وسطنده گورینان واسع اطه‌یه آطلادم . چام ، كورگن ، قطران ، آردیچ و امثالی كولكه‌لری كورونیشلری لطیف طویل القامه آغاجلرك صیق داللری ایله فوقاً قپالی ، زمینی چم و چیچك بو دلكشا اطه‌ده اگلنجه ازدحام دها زیاده ایدی . پارسلیلرك پك مسعودانه گچوردكلری شو غبطه بخش

حیاته بر قاچ ساعت اشتراك ایدرك عودتمده گلدیگم یوله دونمیوب یکدیگرلرینه متصل و اره‌لری منتظم جاده‌لر ایله تفریق اولنمش واسع و متعدد چمنستانی ماشیاً آطلایه‌رق قله‌نك اولدیغی موقعه یتشدم . اوزرینه چیقمق ایچون آلدیغم بیلتی مأمور مخصوصنه تسلیم ایده‌رك قله‌نك تك آتلی عربه جسامتنده اولان واغونلرندن بریسنه بیندم اشاغیده بولندیریلان بخار ماکنه‌سنك ایسلمنی ماکنیست صالیویرمسیله درونلری انسان ایله طولو صره‌واری واغونلر تراموای سرعتیله سمایه دوغرو یول آلمغه باشلادی . مناره یوکسکلکنده اولان باشلانغیجنده‌که مربع محل فوقنه یتشنجه درت طرفی جام ایله قپالی دیگر واغونلره اقطارمه ایدیلوب قسم علیاسنی دیکه‌سنه چیقدق . قویودن قوغه چیقار گبی هوالانان بو ایکنجی پوسته واغونلرینك درت کوشه‌سنده کچوریلان سکز عدد تکرلکلر کذا درت طرفدن رایلره مربوطدر . مبدأ و منتهایه برلشدیریلان ایکی عدد کبیر ماقره‌یه مربوط قالین زینجیری وینچ دوندردکجه فوقده‌که واغونلر تحته اینمکده زمیندن حرکت ایدن بالایه چیقمقده اولدیغندن طرفیندن بیان تماشاچیلر قله‌نك وسطنده روبرو کلمکده‌درلر . قله‌ده آلا فرانغه ساعت او چده چیقوب بش بچقده ایندم .

انجق اوتوز دقیقه‌سی یوقاروده کچن بو مدتك ایکی ساعتی چیقوب اینمکده ضایع اولمشدر . فوقنده انواع مشروبات ایله نادیده هدیه‌لکلر صاتار قیزلر واردر . صاتیلان اشیالرك اوزرلرنده قله‌نك رسمی منقوشدر . بر پوسته شعبه‌سی ایله برده پوسته قوطیسی موجود ایدکندن هر کلان قپالی و یاخود آچیق ورقه‌لره برر خاطرات یازوب شعبه‌نك قله رسمی منقوش مهریله ابطال ایتدرد کدنصکره قوطی‌یه آتەرق اقربا و احبابنه ایصال ایدییور . مصائب مسروده‌یه مبنی مملکتم ایله مخابره‌یه غیر مقتدر بولندیغم جهتله هر کس گبی بر خط یازوب گوندره‌مدیگمدن طولایی پك محزون اولدم .

(نیقوله کوپریسی)

پارس شهرینه جنوب شرقیدن کلوب وسطنه قدر شمال غربی‌یه، بعده دونه‌رك جنوب غربی‌یه آقان « سین » نهری اوزرنده واقع یگرمی آلتی کوپرینك مشهوری ارکول و رویال جسرلری اره‌سنه دوشان یدی عدد کوپری اولوب یگرمی یدنجی اولمق اوزره مؤخراً یاپیلان نیقوله کوپریسی بوسچمه جسرلرك دخی ممتازیدر .

روسیه ایمپراطورینك پارسه زیارتی خاطره‌سی اولمق اوزره بالخاصه انشا قلنان

بو دمير كوپرى، قوجه «سين» نهرينڭ واسع مجراسنى بر قنطره‌ده قطع ايتمشدر.

نهرڭ صاغ و صول سواحلنه مربوط آغيزلرى طرفيننده ياپيلان مرمر دوبه‌لرڭ بر بوى مرتفع سكيلرينه مجسم آرسلان شكللرى، و محراب وارى آرقه‌لرينه دوشان ايكنجى قات دوبه‌لرڭ قريه ناظر يوزلرينه، قبارتمه پياده رسملرى وعمودلرڭ فوقنده عظيم الجثه قادانه‌لره بينمش سوارى هيكللرى، طولاً يمين ويسارينه ياپيلان قورقولقلرڭ نهره باقان يوزلرى وسطلرنده دخى غايت ايرى وجودلى پهلوان تماثيلى واردر. مذكور ارسلان شكللرى ايله پياده عسكر رسملرى مرمردن معمول اولوب پهلوان تماثيلى قورقولقلرڭ رنگنده سماويدرلر.

دوبه‌لرڭ فوقنده‌كه سوارى هيكللرى آتلريله برابر تونجدن مصنوع و اوزلرى يالديزلى اولمغله شعاع شمسه قارشو پارلادقجه گوز قماشديرمقده‌درلر.

نهرى بر كمرده آتلاديغى حالده اوزرنده يقوشلقدن اثر گورلميان بو مزين كوپرينڭ زمينى اينه طرفيننده‌كه عريض قالديرملره ديكه‌سنه كسيلمش پليد طپقه‌لر دوشنمشدر.

فرانسه‌نڭ خلافكيران فرقه‌سى سياحته چيقان روسيه ايمپراطور و ايمپراطوريچه‌سنى پارسه صوقمدقلرندن ملته قارشو مضطر قالان موسيو لوبه مشار اليهما ايله مارسلياده گوريشه بيلديكى ايچون مغلوب و محجوب اولان روس طرفدارانى عنادينه بو گوپرى‌يي ياپديردقلرينى سويلديلر.

شانزه‌ليزه گبى جهانده ثانيسى بولنميان جادهٔ دلكشا قربنده بويله عديم الامثال بر كوپرينڭ وجودى پارسه بشقه‌جه شرف ويرمكده‌در . مانش دكزندن سين نهرينه صوقولوب پارسه قدر گلان سفائن صغيره و شهرڭ طوانجه آمدوشد ايدن نقليه واپورلرى بو كوپريلرڭ آلتندن سربستانه كچمكده‌درلر . قوندور جبلندن مانش دگزينه دگين ممتد طولى آلتى يوز يتمش آلتى كيلومترو اولان سين نهرينڭ شهر خارجنده‌كى مجراسى بعض محلده ياييله‌رق اوتوز درت كيلومترو گنيشلك حاصل ايتمكده‌در.

(پارسڭ احوال عموميه‌سى)

سين نهرينڭ تشكيل ايتديكى «سين» و «سنت لوبي» اطه‌لريله طرفيننه كمال عظمتله ياپيلان پارس شهرى تربيعاً يگرمى طقوز ميل وسعتنده‌در . اداره‌جه يگرمى دائرهٔ بلديه‌يه آيريليور . اطرافنى محيط استحكامات قويه‌نڭ اللى آلتى قپوسى و داخلندن گچن شمندوفرلرڭ طقوز استاسيونى واردر . تحت الارض هر طرفنه ايشليان تونللرڭ محير العقول محطه‌لرى بو حسابه داخل دگلدر . تاريخڭ

قرن اخیری اوائلنده نفوسی یاریم ملیوندن عبارت ایکن بردنبره پارلایەرق یوز ییل ظرفنده بش مثلی تکثر ایتمکله شمدیکی وسعت و عمرانه واصل اولان مرکز فنون و معهد العلوم پارسڭ ریشیلیا سوقاغنده اون دوردنجی لویس طرفندن یاپدیریلان مکتب ملکیه کتبخانەسنده بر ملیون درتیوز بیڭ جلد کتب متنوعه موجوددر. یوز یگرمی بشبیڭی ال یازوسی اولان کتب مذکورەنڭ اوچیوز بیڭی اطلس یعنی خریطهٔ بریه و بحریەیه، یوز اللی بیڭی مسکوکاته متعلقدر. متباقی طقوز یوز اللی بیڭی نباتات، طب، علم حیوانات، قوزموغرافیا، طبقات الارض، تاریخ، فن میخانیکی، ادبیات، و امثالی علوم نافعەدن باحثدرلر.

بویله زنگین بر کتبخانەیه مالك ریشیلیا مکتبنڭ بنای عظیمی بشبیڭ قدم طولنده و یوز اوتوز قدم عرضندەدر.

صنعت، تجارت، غنا، کندنده ظهور ایدن بو فیضلی شهرڭ حد کماله ایریشان معارف و صنایعی تعداد ایله توکنمز. نباتات و حیوانات باغجەلرینی، حسابسز موزەلرینی، هر طرفی بری برندن گوزل سمت و اسواقنی جملەسی جهاندن نشان ویرن میدانلرینی، کوه مثال مبانیسنی، حیرت بخش عقول عظمت و زینتنی، آثار قدیمه و جدیدەسنده گوریلان صنایع، مهابت، ظرافت و غرابتی قلم ایله تصویر امکان خارجندەدر.

سیاست، معارف، صنعت، تجارت، دیانت، ادبیات، و امثالی جدی شیئلردن باحث ایکی بیڭ یوز طقسان آلتی جریدهٔ یومیه اسبوعیه و شهریه نشر اولنمقده و بونلر ایچون اوچبیڭ یتمش کاتب کامل چالیشمقدەدر.

چیچکجیلکی دخی درجهٔ قصوایه اولاشان پارسده موجود لوانطه دار الاستحضارانڭ داخلا یاپدیغی کلیتلو صرفیات مستثنا اولمق شرطیله جهانڭ هر طرفنه سنوی آلتمش ملیون فرانق دگرنده عطریات سوق ایتدیگی دوشونیلور ایسه شهر نه درجه شکوفەلره گومولدیکی و نصل بر گلعذار ایدوگی آگلاشیلور.

ید قدرتڭ اوزەنرك وجوده گتوردیکی استانبول موقعنڭ لطافتی، شهرڭ عظمت و مهابتی، آب حیات تسمیەسندن بشقه خواص عدیدەسنی تعریف قابل اولەمیان صولری، تنفسی عمری تزیید ایدن صاف هواسی گونشڭ ضیاسیله نورلره غرق اولان مرمرەسی خلیجی، حزین حزین آقان بوغازی، و بو جریانڭ ایکی طرفنه مختص منظرهٔ دلربا، بحرسیاه واطەلر دگری جهتلرندن بیاض یلکنلرینی آچەرق مرکز خلافتی سجده ایدرجەسنه یوارلانه یوارلانه گلان حسابسز کمیلر، دگری کوپوکلره بوغارجەسنه بر شدتله

دومانلرینی صاووره صاووره سوریلر ایله آمدوشد ایدن طاغ گبی واپورلر، اسکدار، حیدر پاشا، اطه‌لر، بوغاز ایچی، قاسم پاشا، ایوب جهتلرینه مکوك گبی ایشلیان شرکت خیریه واپورلری، میری استیمبوطلر، خلیجده و ریختیم اوکلرنده یتان واچیقلرده شماندره بند سفائن حربیه و تجاریه، و بونلرك اره‌لرینه یاییلان بیکلرجه مزین صندالر، گمرك و ریختیم بویلرنده محشردن نمونه نما ازدحام، کوپریلر اوزرلرنده دها زیاده نظره چارپان شو حیرت افزا احوال ایله لایعد واپورلرك آردی اره‌سی کسیلمیان انواع چشید دودوك صدالری، صندالجیلرك دریا یوزنده باغریشملری، بر قسمی دکزه قونمش و بعضیلری هوایی طولدیرمش سود گبی بیاض مارتی قوشلرینك بالقجیلرك اوچوشملری خوش آوازه‌لری، غلطه، بك اوغلی، اسکدار، حیدر پاشا و استانبول جهتلرینك کوز اوگنده بولنمسی کبی وضعیت دلفریب، قبهٔ آسمانه طوغرو اولانجه لطافتلریله اوزانان متعدد شرفه‌لی بر چوق مناره‌لرك، یمین ویسارده عظمت اندامنی کوسترن ترصد قله‌لرینك کورونیشلری، گوکللری صید ایدن بو لطافت، گوزلری حیرته دوشوران بو شرف بو درجه شوکت و مهابت جهانك پارسنده‌ده یوقدر.

لطافت موقعیه‌دن محروم اولدیغی ایچون صنعی مواد و گنیش میدانلر ایله سوسلندیریلان پاریسك منازل و شوارع جمیل المنظره، تیاترولری مدبدب باغچه‌لری بی نظیر و مفرح، اگلنجه کاهلری وافر و مشعشع ایسه‌ده عظمت طبیعیه‌سی سونوکدر.

هیچ بر وقت کوز طولدیره‌میان عملی شیئلر ایله گوکلنی آلدادوبده او دغدغهٔ تکلفدن لذت آلامیان بدایع پرستانك، سواحلنه قوشدقلری سین نهرنده سس صدا یوقدر.

شهرك شو منتخب و معتنا موقعنده گوزه چارپان شنلك و شطارت، هر یکرمی دقیقه‌ده ظهور ایدر اوفق بر واپوردن عبارتدر. حتی مصرده که نیل نهرنده قوق قومپانیه‌سنك ایشلتدیگی سوسلی و جسیم سیاحت واپورلری ایله یرلی سفائن تجاریه «سین» ایچنده طولاشان واپورلرك عددجه یوز مثلیدر. استانبول خلیجنه دوکولان کاغد خانه نهرینك یوقارولرده و طار بر موقعده اوکی طوتیله‌رق مصرك حزانی کبی شیشیرلدکدن صکره آصمه کوپریلر و یاخود جسیم دمیر بوریلر ایله ادرنه قپوسنه چیقاریلوب فاتح و بایزید اوزری سلطان احمد میداننده یره باتانه و یاخود گلخانه‌یه طوغرو عظمتلی بر شلال حاصل ایتدیریله‌رك دریایه دوکدیرلمسی ممکنمیدر. خلیجك طولمه‌سی خوفنی دخی بر طرف ایدن بو عملیات عالیه و اعمارك حصولندن صکره استانبول هیئت مجموعه‌سیله امثالسز بر شانزه‌لیز کسیلدیکی

زمان او مشهور پارس، جنت الفردوسه مشابهتڭ امكانسزلغنه مبنی تقدمه یول بولهمیهرق پارسلـكنده قالور ایدی .

سایهٔ سما پایهٔ حضرت خلافتپناهیده شو فكرڭ فعلیاتنی انشاء الله گوریرز . شوكتلو پادشاهمز افندمز حضرتلرینڭ عهد سلطنتلرنده حیز حصوله گلان عمران عظیمه و خوارقدن معدود بونجه آثار جسیمهیه قارشو مسئلهٔ مبحوثهنڭ وجود بولمسی هیچ حكمندهدر . پارسده موجود اماكن شهیره هر نقدر بیوكده اولسه بشكطاش ساحلسرای همایونی ایله آیا صوفیه، سلطان احمد، یكی جامع، فاتح، بایزید، سلطان سلیم، شهزاده نور عثمانی و امثالی جوامع شریفهلر كبی تام یاپی اولمیوب اوزرلری دوز اولهرق قپانمش یاریم بنالردر . رویال كوپریسنڭ غربنه دوشان مجلس مبعوثان دائرهسی یعنی قدیم بوربون سرایی ایله سین نهرینڭ او بر طرفنه و قارشولقلی اولهرق یاپیلان مریم آنا كنیساسی مبانیء ممتازهسندن معدود اولدیغی حالده اوزرلری طام حالنده قپانمشدر . ناپولیونڭ مزاری اوزرندهكه كنبددن بشقه اوزری قبهلی تام بنا كورهمدم

مبانیء موجوده علی العموم یوكسك و مهیب ایسهلرده اوزرلرینڭ طام شكلنده دوز قپادلمش اولمسی هیئت خارجیهلرینه نقیصه ایراث ایتمكدهدر . فقط اوپرا بناسندهكه عظمت، صنعت، زینت غیر منكردر . زمینی اون ملیون بشیوز بیڭ فرانقه آلنان بو بی نظیر بنانڭ انشاسنه اوتوز آلتی ملیون فرانق صرف اولنمش و صحنهسندهكه پردهلر یدی یوز اللی بیڭ فرانقه اعمال ایتدیرلمشدر . بناء علیه مدنیت حاضره پارس كبی بیڭ پارس یاپه بیلور . فقط جهانده یكتا كتبخانهسندهكه یوز بیكلرجه آثار معتبرهیی اله كچوروبده نظیرینی وجوده كتورهمز . فرانسزلرده گوریلان فضیلته، فعالیته، حسن سلیقهیه آصلا دیهجك یوقدر .

قابلیت و ذكاوتی موجب حیرت بو ممتاز ملت، احیاء علوم و فنونه مصروف هممات بر گزیدهسندن طولایی مستحق حرمتدر .

تشنه گان علم و عرفانی كندیلرینه الی الابد منتدار براقمشلردر . محصولی طولغون فیأت ایله همان پارهیه قلب اولان پارسڭ باغجیلغی، باغچهجیلغی، فلاحتی، فنی اولدیغی ایچون آشیسز هیچ بر اغاج هیچ بر نبات یوقدر .

بونڭ ایچون الملری، آرمودلری، اریكلری، اوزملری، شفتالولری، كرازلری، ویشنه و چیلكلری غایت بیوك دانهلی، زیادهسیله گوستریشلی و شفافدر . شهر جوارنده بولنان اوزوم باغلری آنا طولی و روم ایلیء شاهانهده، استانبولك مقری

کوبی اسکدارك قارتال بابا و نوح قیوسی جهتلرنده گورلدیکی گبی بر آصماسی اولمیوب صیریقلر و گرگیلر اوزرلرینه قالدیرلمش اورمان واری بور گلواتلقلردر . چبوقلری بویله یوکسلتمکدن مقصدلری اراضی‌یی بر شیئه حصر ایتمیه‌رك التنده طاووق بسیله‌مك ایچوندر . عموماً سچمه و آشیلامه اولان آصمه‌لر قوت بولوب چوق اوزوم وطولغون صالقم ویرملری ایچون دیبلرینه تباشیر دوکیورلر . بویدن بویه گلوات یاپیلمسندن طولایی اوستی قپالی اولان زمینی هوادن محروم ایتمامك فکریله شمال و شرق جهتلرنده آچیق براقدقلری محللری چبوقلرك قول آتمرق قپانمسنه میدان ویرمیوب دائما یوقلایورلر .

وطنداشلرمزدن اولوب پساپورط و عائله‌سیله پارسه گلان اوقانطه‌جی گیرقور آغانك ایکی یاشنده بر کریمه‌سی وفات ایتمش ایدی . آوروپالیلر عندنده جنازه‌یی تعقیب ایدن عربه‌نك کثرتی منسوب اولدیغی عائله‌یه بیوك بر شرف صاییلمغله هم بو محزون عائله‌نك گوگلنی آلمق و همده ماشاتلقلرینی عادتلرینی گورمك ایچون بر عربه‌یه بینوب پیشلرنجه گیتدم .

هر طرفی قپالی سیاه عربه ایچنه قونیلان موتا اوگده گیدییور ایدی . جنازه عربه‌سنك آتلری و حتی عربه‌جیسنك البسه‌لری بیله سیاهدر .

دولابه سوقاغندن یوله چیقوب غربه متوجهاً بر ساعت کیتدکدن صکره پارسك کنارینه اولاشدیغمزده تارلالری پارل پارل یانیور گورنجه حیرتده قالدم . بو زینتلی زمینه یتیشنجه‌یه دکین پارلتینك حکمتنی آکلایه‌مدم . زیرا سوآله قونوشمغه موقع و حال مساعد دگل ایدی . فرانسه‌نك فعال باغجه‌وانلری اردی اره‌سی گسیلمکسزین هر موسمده یتشدیرمکده اولدقلری مارول ، توماتز ، انگنار ، قارنی بهار ، و امثالی سبزه‌واتی صغوقدن محافظه ایچون ، کوفه قدر جسیم بللور چناقلر تدارك ایدرك بو قوجه صحرایی طولدیران فدانلرك اوزرلرینه آیرو آیرو قپادقلری جهتله شعاع شمسه قارشو نورلره بوغولان تارلالره یاقلاشدیغمده ، پارس حوالیسی سمایه چکیله‌رك ییلدیزلر ایچنده مکان طوتدی ظن ایتدم . بو سوسلی تارلالری صولده شهری صاغده براقه‌رق براز دها کیتدکدن صکره قبرستانه اولاشدق .

بلدیه باغجه‌لرندن دها گوزل ، دها سوسلی بر گلستان اولان پارس ماشاتلقلرینك قپولرنده هر گلان جنازه‌نك ، اسمی صنعتنی ، سننی ، سمتنی ، عائله‌سنك نام و شهرتنی صره نومروسی ایله ضبط ایتمك ایچون مطنطن برر دائرهٔ کتاب موجوددر .

بر جنازه‌نك دفنی ایچون حکومته یوز اللی لیره ارضیه ویریله‌مز ایسه او موتا

گومولدیگی یرده الی الابد قالامیور . قبرك بقاسنی آرزو ایدنلر بر دفعه‌یه مخصوص اولان یوز اللی لیره ویریلمك ایله‌ده قورتیله‌میورلر .

طولاشمق ایله نهایتی بولنمیان ماشاتلغك قنغی سمتی انتخاب قلندی ایسه قبر او موقعده‌که مقبرهٔ موجوده‌نك تزییناتنه مطابق و بلا تأخیر یاپدیرلمق اوزره بدل مقرری دائره‌نك صنایع صندیغنه تسلیم و یاخود بشقه درلو تأمین لازمدر .

بو آغیر ویرگویی اعطا ایدنلرك مصنع قبرلری اوزرلرینه موتانك هیکلی و یاخود ملائکه تمثالی و بعضیلرینه صلیب شکلی رکز ایدلدیکی کبی بر چوق سوسلی چلیکلر قونلمش، اطرافنه‌ده درونلری چیچك طولی ساقسیلر دیزلمشدر. هر وز صاتیله‌مدیغندن طولایی ضعیف الحال اولنلره حصر ایدیلان خالی جهتنه قلعه شرامپولنه شبیه جسیم خندقلر حفر ایدلمشدر . بر طرفدن حفر و تهیه قلنان بو خندقلر ایچنده النده کوره‌ك ایله دائما موجود عمله، نفوسك کثرتندن طولایی لا ینقطع ورود ایدن جنازه‌لری تمل طاشی قور کبی صیرت صیرته دیزوب اوزرلرینی بر مقدار طوپراق ایله باصدیرییورلر .

خندقك تملی بو صورتله طولدقدن صکره صاغ طرفه کچه‌رك بالآخره کلان جنازه‌لری کمافی السابق اوزرلرینه دیزوب سکز اون صره‌ده زمین ایله برابر اولنجه‌یه‌ك اوسته اصابت ایدنلرك باشی اوجنه برر دمیر لوحه کچیرییورلر . بو لوحه‌لرك اوزرلرینه آلتده بولنان جنازه‌دن بالاعتبار دفترده‌که صره نومروسی اشارت ایدیلیور .

بو خندق ایکی سنه صکره تکرار حفر ایدیله‌رك چیقان کمیکلر خارجه آتلدقدن صکره بر منوال محرر بشقه جنازه‌لر قونیلییور . موتا قبرلرنده بویله ایکی سنه یتا بیلمك ایچون دخی لا اقل بش لیرا ویرلمك لازمدر . اون سنه، یگرمی سنه، اللی سنه، یاتمق ایچون دخی مختلف بدللر واردر .

ابدی یاتمنك مقدار ویرکوسی ایسه اولجه ذکر ایدلدی . ارتحاللرنده بر اقچه‌سی و یاخود بو بدلی ویره‌جك صاحبی اولمیان بیکس و بی قدرتلرك جثه‌لرینی حکیملر تشریح ایچون پارچه‌لایوب طاغیتدقدنصکره ات و کیمکلرینی بر چقوره طولدیره‌رق سونمدك کراج ایله یاقیورلر . احوالی مجهول و اوزرنده اقچه‌سی مفقود اوله‌رق کوشه‌ده بوجاقده کوریلان موتالری تشهیر و تشریح ایچون دخی آیر وجه بر دائره واردر .

بو مثللو جنازه‌لر اقربا و اولادی غائب اولنلرك دائما باش اوردقلری دائرهٔ مذکوره‌یه قالدیریله‌رق بر قاچ گون آچیقده و بوز ایچنده براغلییور .

اشکاللری غزته‌لر ایله اعلان اولندقدن اوچکون صکره‌یه دگین تصاحب ایدن

بولنماز ایسه تشریحاته ویریلەرك حکیملرك جراحلرك کسگین بچاقلری ایله طوغرانلدقدن صکره کذا بر چقوره آتیلەرق کرج ایله یاقیلیور .

مدنیتك یالگز صنایع و فنون قسمنده مترقی اولان آوروپالیلر بزم تقدیس ایتدیکمز مرحمتی اسراف و مرض عد ایدییورلر . « فقرا فرصت بولسه انسانك گوزینی چیقاریر . ذلت سؤال ایله افنای حیاتدن حیالانمیان عاطللره ، ارباب سعی و ناموس خادم دگلدر . قانون معیشت ، چالیشانلره رفاه و سعادت ، تنبللره سفالت و حقارتله حکم ایدر . بن قزاندیم او یسونی قبول ایدر ایسەك ملکمز ممالك شرقیه گبی عطالت خانه کسیلور . ایشلر فابریقەلر یوز اوستی قالور ، بلادمز اویله خراب اولور . یوخسوللره مرحمت انجق ایش بولمق چالیشانلره چالیشدیرانلره مکافات ، وجوده گتوردکلری متاعی مخرج حاضرلامقدر . راست گلانی بلا سعی گچندیرمك تنبللگه آلشدیرمق مرحمت دگل ملت و وطن دشمنلغیدر » دیورلر .

فرنگستان محشر گبی نفسی نفسی ، دینی دینار ، آمانسز ، ایمانسز بر دباردر .

(فرانسزلرك اخلاق و اطواری)

تاریخك قرن اخیرنده کوستردکلری فضائل و اختراعات خارقه ایله حکمت و صنایعی احیا ایدن فرانسزلر ، نفعی آشکار ماءلذیذ گبی رنگسز بر قومدر .

هر دم دگیشمکده اولان افکارلرینك بولانوب صافیلشمکده‌که اطرادسزلغی سیالهٔ مطر ایله ایکیده بر بوزولان چای صولرینه بگزه‌یور . حد معروفندن زیاده و اعتدالسز اولان انبساطلری مارت هواسی گبی بر قرارده طورمیوب بغتةً تهور وغضبه تبدل ایدن بو عجیب قومك طرز محبت و معاشرتلری حساس ترازویه بگزه‌یور .

زره‌دن آغدیران بو میزانك مسرت و باخود مضرت گوزینه خرده‌بین ایله گوچ کورینور مواد جرمنده بر شیء تماس ایده‌جك اولسه موازنهٔ مصاحبه‌لری حالاً دگیشیر . ثانیه‌نك مبدأنده کوستردکلری مسرتلر قهقهه‌لر جهانی صارصار ، منتهاسنده وهلهٔ قوپاردقلری بایغره‌لر آفاقی طوتار . سریع الادراك اولدقلری نسبتده سریع الغضبدرلر . دقیقه‌لری دقیقه‌لرینه اویماز .

کافهٔ محسناتلرینی پایمال ایدن ، منافع و موجودیتلرینی هر دم صارصان بو خفتلری ، بو لزومسز غضبلریدر .

انکلتره قرالنك پاریسه گلدیگی گون یاپیله‌جق احتراماتی سیر ایتمك اوزره شانزه‌لیزه‌یه کیتمش ایدم .

استانبول خلقی کبی ذوق و صفایه منهمك . اسرافه عطالته آلیشقین هوائی مشرب پارسلیلو ، سرسریانه طولاشمغه پك دوشکون اولدقلری ایچون بو بهانه ایله ایشی کوجی براقه‌رق طوپلاندقلری گذرگاهی محشر حالنه کتورمشلر ایدی .

قرالك استاسیونه ورودی تقرب ایتمسنه مبنی برای استقبال سرایندن حرکت ایدن رئیس جمهور کچر ایکن سیرجیلردن بر فرقه « یشاسون » و بعضیلرینده « کبرسون » دیور و بو سوزلری ایشیدان زواللی موسیو لوبه جمله‌سنه کوله‌رك باشی ایله سلاملایور ایدی . اردن یاریم ساعت کچمکسزین رئیس جمهور ایله قرال بر عربه‌ده ، وکلا ، سفرا ، یاوران بشقه بشقه عربه‌لرده اولدقلری حالده طورنا قطاری تشکیل ایدرك دوندکلری زمان جاده‌لرك طرفینی طوتان عساکر سلاحلرینی بردن قیمیلداتمامش و قرالك باش اوینادەرق ویردیکی سلامی یالکز ضابطان بوش اللرینی قولاقلرینه قدر قالدیرمقله مقابله ایتمشدر .

ممالك اسلامیه‌یی افساد و استیلا نیت بدخواهانه‌سیله آوروپاده قپو ، قپو طولاشان آسایش دشمنی قرالك کله‌جکنی بر هفته اقدم خبر آلان غزته‌جیلر « انکلیز قرالنك فرانسه‌ده ایشی نه‌در » یوللو بر چوق مقاله‌لر نشر ایدرك پارسه صوقمامق ایستامشلر ایسه‌ده اونده‌ره غزته‌لری بر چوق مدافعه‌لردن صکره « بزم قرال اتمکلرزی یمکه کلمیور ، پارسه اولاشدیغنده کندی سفارتخانه‌سنده مهمان اوله‌جقدر » جوابنی ویرملری اوزرینه مبهوت قالان فرانسز غزته‌لری منع دخولی قضیه‌سنی براقه‌رق « انکلتره قرالی کلدیکنده کیسه شاپقه‌سنی چیقارماسون » کبی بر چوق مقاله‌لره کریشمشلر ایدی . عالم اسلامیت حقنده‌که نیتنك یوزوقلغندن طولایی پیغمبر شماری اوله‌رق بویله آغیر نشریاته هضمی مشکل سوزلره هدف اولان قرال پارسه ورودنده هیچ بر یره اینمیوب کندی سفارتخانه‌سنده بیتوتت ایتمشدر .

اعتدال دمی هیچ بر وقت محافظه ایده‌میان فرانسزلرك شو اوضاع غریبه‌لرینی کولمکده ایکن ویانه‌دن پارسه دکین برلکده کلدیکمز سالف البیان موسیو دوردیل ازدحام اره‌سنده تصادفاً بنی کوروب قوشه‌رق یانمه کلدی . همراهلق معارفه‌سنی حقوق قدیمه درجه‌سنده تلقی ایدن بو انسان چوجق بولندیغم محلی آکلاتدیغم حالده نه ایچون کلمدیکمز . پارسمزی زیارته کلان بر عثمانلی حقنده هر طرفه کزدیرمك کبی تسهیلات و احترامه مدیونم . شو تلون حالمزی کوروبده بندن قاچمه . ترکیاده پرورشیاب اولان فرانسزلر بونلره بکزه‌مز عاجزانه تقدیم ایتدیکم محبت قلبیه‌می رد بیوریورسکز تعریضاتنی لطائفه قارشدیره‌رق صرف

ایتدی . مدنیت باغجه‌سی پارسده سزك كبی فاضل بر فرانسز ایله گزمك بختیارلغی قوت طالعه حمل اولنور . اول و آخر گوستردیگكز حسن توجه و نوازش اونودیلور اطفلردنمیدر . آدرسكزی شفاهاً بیان بیوردیغكز زمان بولندیغكز منزلك نومروسنی سویلمدیگكز. قوجه پارسده یالكز سوقاق اسمیله نومروسی اوگرنلمیان محلی بولمق ممكنمیدر . معذرت مشروعه‌مك قبولیله دلشاد بیوریله‌جغمه مفتون اولدیغم نزاكتكزدن امینم . منسوب اولدیغكز قوم فاضلك تعریضكزده اوغرایان قرارسزلغی قوهٔ مفكره‌لرنده‌كه ضیاء زكانك لمعانندن ایلروكلییور . حدت زكا سرعت انتقال اصحابنده گوریلان غرائب احوال شدت حمقه مبتلا وقوفسزلرك سهولرندن زیاده‌در . ملتكزده گوردیگم فروغ معارفه، احیاء فنونه همته، فعالیته، حسن سلیقه‌یه حیرانم » جواب بی ریاسیله تبرئهٔ ذمت، قابلیت و ترقیلرینی تبریك ایلدم . تربیه‌لی بر عائله‌دن اولدیغی حسن حركتندن آكلاشیلان بو ذات « نومرو مسئله‌سنی میدانه قویوب دعوایی قزاندیگكز « پاردون » دیو المی صیقدی . ملتمز حقنده كوستردیگكز توجه فطانت و نزاكتكز اثریدر تصریحكز وجهله هر حالمزه دیه‌جك یوق فقط شو خفتمز اولمسه دیو گوكس كیچردی .

فطرة عالیجناب و لطیف الخلق گوردیگم بو ذات اخشامه قدر یانمدن آیرلمیوب حوصمان، مالیزرب، سیواستوپول، مونمارتر، بولیوارلرینی، علم نباتات، طبقات الارض و معادن موزه‌سی اتخاذ قلنان « لوكسمبورغ » سراینی بلدیه و حیوانات باغجه‌لری كبی شایان تماشا مواقعی گزدیردی . بعد الغروب آلافرانغه یدیده مومی الیه ایله وداعلشه‌رق بولندیغم سمته بوناوب « جنرال فوا » نام موقعه یتشدیگمده انكلتره سفارتخانه‌سی جهتنه گیدن طریقك طرفینده پولیسلر بویدن بویه دیزلدكلرینی گورنجه توقف ایتدم .

شوراسی اساساً چراغان حالنده اولان پارس قرالك و رودندن طولایی بر قات دها دونادلمش ایدی . جمله‌سندن زیاده زینتلندیریلان بو جاده‌یه ارهلری اوننر خطوه فاصله‌لی اوله‌رق دیزیلان پولیسلرك آرقه‌لرنده قلان واسع قالدیرملر اوزرلرنده‌كه ازدحام میاننده سلانیكلی بر یهودی گوزمه ایلیشدی .

عسكر و اهالینك نه‌یه منتظر اولدقلرینی سؤال ایتدیگمده « گندی نامنه ترتیب ایدیلان تیاترویی تماشا ایچون اوپرایه گیدن انكلیز قرالنك عودتنی انتظارنده‌درلر . سیر دلیسی پارسلیلردن یول یوقكه او بر طرفه كچه‌یم بشقه یردن طولاشوب سمتمه كچمك چون اوزاق دوشه‌جك » جوابنی ویردی . ساعت افرنجی طقوزه یاقلاشدیغی صرده

بر قاچ عربه کچدی . بو فیطونلرڭ ایچنده قرال معیتنده کلان انکلیز امرا و ضابطانی بولنییورلر ایدی .

بش دقیقه صکره‌ده قرالڭ عربه‌سی کچدی . طریقڭ طرفیننده‌کی قالدیرملر اوزرلرینه صیم صیقی طوبلانان فرانسزلردن بعضیلری شـابقه‌لرینی قراله طوغرو اوزاده‌رق «یشاسون بوئرلر» دیو باغرمشلردر .

بو نزاکتسزلکی ملل سائره‌ده تنزل ایدن بولنماز . فرانسزلرڭ اعتدال دم اثناسنده یاپدقلری صالون محبتلری چوق طاتلیدر . وعدلرنده دخی قویدرلر . مثلا فلان ساعتده کله‌جکم و یاخود قبول ایده‌جکم دیو سوز ویررلر ایسه اصلا خلف ایتمز و دقیقه‌سنی شاشیرمازلر .

فقط حکومتلری سوزینڭ آری دکلدر . بیوك ایلچیلکده درسعادتده بولنان اصالتلو موسیو قونستانس حضرتلری طرفندن بکا قارشو یاپیلان مواعدڭ چوروکه چیقمسی فرانسه حکومتنڭ نه مال اولدیغنی کوسترر . بناء علیه ملاحظه‌سز روسلره صغوق قانلی مفسد انکلیزلره بکزه‌مزلر . نجابتلری ، فضیلتلری آصلا انکار اولنه‌ماز . هر حالده دکرلی آدملردر .

یالکز حکومتلرینڭ سوزنده ثباتسزلغنه تلوننه اسف اولنور . بو بابده آلمانلر ثابتقدمدرلر .

(پارسده بولنان فراریلر حقنده معلومات مجمله)

کائناتده کوریلان کافهٔ غرائب خلقتنده موجود نوع بشرڭ تجربه‌یه متعلق خصلتی . پروانه‌ده‌کی طبیعتڭ عینیدر . ظاهر حالنه قاپیلوبده اوزرینه مشتاقانه قوشدقلری آتلدقلری آتشده خاك هلاکه سریلان همجنسلری کوزلری اوکنده اولدیغی حالده ینه انتباه حاصل ایتمیه‌رك بالذات تجربه‌یه کیریشیك ، دام بلایه دوشمك مراقندن قورتیله‌میان کلبکلر اخلاقنده یرادلدیغمز جهتله بیڭ نصیحتی ، یوز بیڭ عبرتی ، کوش اهمیت و اعتباره آلمیوب سائقه جهالت و بصیرتسزلك ایله طوتلدیغمز مصائبدن . نفسمزی ظلماً القا ایتدیکمز مهالکدن ، قورتلق ایچون قیوراندقجه قیورانیور و نهایت قابلیته کوره متنبه اولییورز .

مرض جهلدن قیاس ایله قورتیله‌میانلرڭ مطلقا طاده‌جقلری بو تحملفرسا دوا زهردن زهر، انسان اولنجه‌یه دکین کرران ایدن مدت حیات جحیمدن اشد . خلقتڭ بو مهلکه‌لی صراطی کچیلمینجه تکمل قابل دکل . مروری محنتی

هر عذابدن الیم او طریق مصیبتده بیقیلمیه‌رق سمت سلامته گچوب انسانیته آیاق باصان بختیاران، گرداب بلایه دوشدیگی آنده کسب ایتدیگی انتباهی رهبر اتخاذ ایله ابلیسلردن اوزاقلاشان سعدادر . انسان کامل ایسه، رباه مزاجلقده‌که مهارتیله سیأتنی ستره موفق ریاکاران دگل، بویله آجی تجربه‌لر ایله خطاسنی اگلایان متنبهلردر . نفسنی بو زهرناك محنکه اورمق جسارتیله نیك و بدی تفریق سعادتنه نائل اولنلر جهالتڭ سوق ایتدیگی جهنمده معصیتی چله‌سنی طولدیرانلر گبی مظهر عفو و مغفرتدرلر . قباحت بیلمامك دگل بلله‌مامکدر . قوللری حقنده مرحمتی مبزول حق ابدینڭ غفلتدن اویاندیرمق استدیگی دقیقه‌یه دخولمده موجب انتباهم اولان بلایه نصل دوشدیگمی پارسه نه صورتله اولاشدیغمی آگلایه‌مدم .

هر درلو تسهیلاتی تمامیله احسان بیوران حق سبحانه و تعالی حضرتلرینڭ لطف و کرمنه شکرلر اولسونکه صواب ظن ایتدیگم خطایی، اشکدن احمق، ابلیسدن الچق، اسلامیت و انسانیتدن بالکلیه اوزاق فرومایه فراریلرڭ نه مال اولدقلرینی آگلامقده گوجلك چکدم . اولجه طانیمدیغم بو اینلری فاضل، کامل، ادیب، نجیب، ملته محب، دولته خادم اعالیدن ظن ایله مجلسلرینه بیوك بر خواهشله جان آتدیغم زمان بر آلای لا یفلحوندن عبارت اولدقلرینی کورنجه کوك باشمه بیقیلدی ظن ایتدم . «مستربیولا» نام موقعده‌که سکسان ایکنجی نومرولی آپارتمانڭ دردنجی قاتنه دوشان اوطه‌ده موجود بولدیغم احمد رضا، دوقتور حکمت، ممدوح، دوقتور عبد الله غالب، ادهم روحی، خواجه قدری، شکیب، رؤف، نام سفهادن عبارت ایدی . احمد رضانڭ پدری انکلیز، آناسی ایتالیان، تربیه‌سیده جنسی گبی اسلامیتدن بالکلیه اوزاق، دینسزلگی افعالیله هیچ بر دینه منسوب دگلم دیو مفسدتنامه‌سنه درج ایتدیگی اقوالیله افراریله مثبت، صقالنی فرعون گبی دیزلرینه دگین اوزاتمش، باشنی یوکسك شابقه ایله اورتمش، لحم خنزیرڭ لذتنی مدح، دیانتی تحقیردن بشقه بر شیء بیلمز، کلاه قاپمق استیان لئیملرڭ یازوب تسلیم ایتدکلری خائنانه سطرلری امضاسی آلتنده نشر ایتمك خباثتیله مفتخر، بدخواهانڭ پهپهنه، دین دشمنلرینڭ مماشاتنه مفتون، راست گلانه‌جعلی تواضع گوسترر، بشغروش اله گچورمك ایچون بشبیڭ اولکانڭ محو و بر بادینه مع الممنونیة راضی اولور، دائما جر منافعنی حیاتنڭ خوش گچمسنی مجرد نفسنی دوشونور، دنیا یانمش امورنده دگل یزیدن انصافسز، شیطاندن دها زیاده خودبین، و غایت آج گوزلی، گورگوسز دگرسز حریفلردندر . مرقوم احمد رضا کفره‌سنڭ یاننده بر دفعه

گورديگم دوقتور حكمتده زكاوت انسانيته قابليت اولديغى حالده بيلميه‌رك صوقولديغى ملاعين مجلسندن گنديني قورتاره‌ميشى شايان استغرابدر . قونيه و الى معاونلـگنده بولنديغنى ادعا ايدن ممدوح بيلـگيج گچينمك استيان سـرسـريلرك شارلاتانلقده ممتازى . منافقلقده تلـكى مزاجلقده يكتا ، و صوڭ درجه حسود ، دين دگيشديرمك چماشير دگيشديرمكدن قولايدر كلام كافرانه‌سى آغزندن دوشمز اخلاقسزلردندر .

دوقتور غالب خرپوتدن حمار اولديغى حالده درسعادته گلوب سايهٔ مراحموايهٔ حضرت خلافتپناهيده مكتب فنون طبيه‌يه داخل اوله‌رق براز درس گورمشدر .

تربيه‌سى اوغورنده بونجه مصارفى گوزه آلان دولت و ملته يرامه‌جغى انسان اوله‌جغى صره‌ده وطندن انسانيتدن قاچوب ينه اصلنه رجعت ايتمشدر .

داماد محمود پاشانك بعده مخدوملرينك معاونتى شونك بونك تصحيحى ايله چيقارديغى «عثمانلى» نام مفسدتنامه‌يى گوزدن گچورانلر نه مال اولديغنى تفريقده گوجلك چكمامشلردر . محمود پاشانك ارتحالندن صكره كندى اداره‌لرندن عاجز قالان مخاديمى دوقتور غالبه معاونت نقديه‌ده بولنه‌ميه‌جقلرينى جف القلم جواب ويرملرى اوزرينه كهله‌يه مغلوب اولان او نازنين غالب كسمك بيلمديگى پيسن طرناقلرى ايله بيرته ، بيرته جلد خسته‌لغنه اويوزلغه اوغرامش ، آجلقدن درمانى كسيله‌رك طيرلاغه طاقتى قالمينجه سمرى قارنى آلتنه گلمشدر .

ادهم روحى مكتب طبيه‌ده بر سنه بيله درس گورمكسزين فرار ايتمش اصلى نصلى مجهول حويبا اولديغى قدر جاهل و بى وقوف ، ازهر جهت گورگوسز ، نره‌ده چالغى اوراده قالغى ، كيمك هكبه‌سنده اتمك گورير ايسه چفتجى كوپكى كبى آزان ارقه‌سنه دوشر كوته بيلرلردن دوقتور غالبك پيشنه طاقيلمش صپالردندر .

تقريباً التمش ياشلرنده اولان خواجه قدرى بوسنه‌ليدر . بو تيمار خانه آجغنى زوزه‌كك لقلقه زنلـگنه باقوبده آدم ظن ايدن امراى مصريه‌دن بعض حيوانلر كيرميه‌جك قدر بر اتمك پاره‌سى دها آچيغى آغزينه بر كميك آتدقلرى جهتله دارالفراغنه‌دن قويروغى اوموزلاديغى كبى پارسه آتلامشدر .

لاشه يمش ايت كبى دهان عفونت فشاندن دائما آقان مستكره صاليا كوكسنه آقا آقا پژمرده لباسى كوفلنوب زنك باغلامشدر .

سياه جوخه‌دن كندى اليله ديكديگى صويتارى كلاهى باشنده اولديغى حالده چنگانه‌لر كبى مزبله‌لـگه اوطوروب ، مجرد قيافتنى سير ايدنلره قارشو دين و دولت عليهنده زباندرازلق ياپمغى ، انواع فضايحى فضيلت ظن ايدن بو احمق هر يرده

هر دقیقه‌ده یاوان یاوان اورمکله، قارغه گبی اوتمکله وقت گچوریر بدخواهانی گولدیرر، دوراندیش اجانبڭ حیرت و استهزالرینی اصدقاء دولتڭ غیظ و غضبنی جلب ایدر بدطنیت بوناقلردندر.

اسم منحوسی سبق ایدن ممدوحڭ قلمیله «انتباه» نام مفسدتنامه‌یی لیطوغرافیا اوله‌رق چیقاران بیروتلی شکیب حقنده تفصیلاته حاجت یوقدر. شکیب اسمنی هر کیم ایشیدیر ایسه «ها شو معهود چوجق» جوابنی ویرر.

آتنه سفارت سنیه‌سی کاتبلرندن رؤف پارسه مأذوناً گلدیگی حالده مفسدلره قاریشه‌رق کافر نعمتلکنی اثبات ایتمشدر.

داماد محمود پاشا زاده صباح الدین و لطف الله بگلر بیوك بر عائله ایچنده پرورشیاب اولمش بیوك تربیه گورمش نجیب و محجوب نورسیدگاندن اولدوقلری جهتله، بو لایقلحون گروهڭ تبصبصات کاسه‌لرینی، قولتق ویرملرینی آلداه‌رق، اولانجه وارلرینی، اولانجه سعادتلرینی الدن چیقارمشلردر.

بو بیچاره جوانلرڭ خوش کونلرنده یگانه مداحی اولنلردن خواجه قدری «جانم بو محمود پاشا زاده‌لر نه سفیه‌درلر اللی درت بیڭ لیرانڭ ایکی سنه‌ده آلتندن گیروب اوستندن چیقدیلر. شمدی اوطوردقلری اوتلك پاره‌سنی ویره‌میوب فرنگلره کپازه اولییورلر. بونلر ایکی گشیدر هر بریسنه شهری بیگر فرانق نه ایچون کفایت ایتمسون. بن طقسان فرانق ایله اداره ایدییورم» دیو غلیظ غلیظ آتدی طوتدی. کوپگڭ حولاماسندن انسانلر بعضاً منفعت گوردکاری گبی خواجه قدرینڭ عمرنده بر دفعه سویلدیگی بو درست سوزدن محبان دولت مستفید اولمشدر.

ضابطان عسکریه‌دن حقی بك اسمنده بریسی دها واردر.

بو بیچاره محمود پاشا زاده‌لرڭ تسویه امورندن بشقه هیچ بر شیئه قاریشمز. طعام ایچون صوربون مکتبی اتصالنده واقع کیرقورك اوقانطه‌سنه گیدر ایدم. بر گون مار البیان ممدوحی اوراده بولدم. قونوشمقده ایکن مصرلی مصطفی فاضل پاشا زاده محمد علی پاشا آتنه سفارت سنیه‌سی کاتبلرندن مرقوم رؤف ایله برای طعام ورود ایتدیلر. ممدوح بنی محمد علی پاشایه تقدیم ایتدی. مفسدت، قمارباز پدری مصطفی فاضل پاشادن موروث محمد علی پاشا ملاعین مجلسنه مداوم بوش قفالیلرڭ آرغینیدر. ایلك کوریشده اسلام اولدیغنی آڭلایه‌مدیغم قولجی محمد علی پاشا اوچنجی ناپولیونڭ قیاقتنی پك بگنمش اولملی که صقالنڭ یان طرفلرینی قازیدوب اورته‌سنی قاطر قویروغی گبی اوزاتمشدر.

قاشلرینه وارنجه‌یه دگین بتون قیللری بیاض، وجودی زنده، اسلامیتی تحقیر، اسلاملری حماقت ایله توصیف، دولتی مذمتده دوام ایدن بو شنیع شرابخورك باشنده دخی اوبرلری کبی اوزون بر فرانسز شابقه‌سی واردر. بولیوار سنت ژرمندن صوربون مکتبی اوگنده‌که میدانه چیقان یوقوشومسی جاده‌نك مبدأنده‌کی لطیف غازینوده اینجه چالغی سسی ایشدوب گیرمش بولندم .

فراریلردن مثالك طوتانلرك دوام ایتدیککی بو غازینونك مستأجری، مرقوملری یاغلی مشتری ظنیله ممنونیتلرینی استحصال ایچون درسعادت مطبوعاتندن ترجمان حقیقت، اقدام، صباح، کبی معتبر غزته‌لری جلب ایتمکله لاجل المطالعه هفته‌ده بر قاچ گون گیدر اشخاص مرقومه‌یی تصادف ایدر ایدم .

خلقی اضلال ایچون دین بوزوجی مسیولردن دها زیاده مالایعنی صرف ایدن خذلهٔ رزیله‌یه مقابله یاپه‌جغم دیو باش آغریسنه اوغرار، گلدیگمه ندامتلر یاپه‌رق جان صیقینتسیله اقامتگاهمه دونر ایدم .

بو فرق ضاله‌ده اوتانه‌جق یوز یوقکه مناظره‌ده‌که مغلوبیتلرینی آکلایوب حقی تسلیم ایتسونلر . آج قالمش ایت گبی شوراده بوراده اولوشماغه اعتیاد ایدینان بو گروه سفیله‌نك کریه کریه چیقاردقلری صدای منحوسه‌دن حکومت سنیه معکوساً مستفید اولمشدر . طینتی انجق تجارب عدیده ایله ثابت اوله‌جق اخلاقسز حریفلری آگلامق ایچون دولتمزك تجربه کلفتندن قورتلمسی نعم الهیه‌نك اعظمیدر . نقدر بدخواه و بداصیل وار ایسه بو کروه ضاله‌نك اولومالرینه، چقال کبی بردن اشتراك ایتمشلر و اکثریسی فرارا باشلرینه طوبلانوب ایبلر ایله کوتولر زحمتسزجه سچیلمشلردر . دنیاده قنغی عائله واردرکه برادرینه، عموجه‌سنه، خاندانته عداوت و حقارت بیانلری دوست طوتسون . جهانده قنغی ملت ملحوظدرکه حکمدار ذیشاننه اطالهٔ لسان ایدنی سوسون . عالمده قنغی امت متصوردرکه معتقد اولدیغی دینی تحقیر، و او دینك حامیٔ ذی اقتداری اولان ذات قدسیت صفاته بغض ایدنی خیر خواه و بو مغرضلرك کلام شأمت نشانلرینی صواب عد ایتسون .

حسرت الدنیا والآخره اشقیای رزیله‌دن ایدوکلرینی لله الحمد تیز آگلادیغم بو گروه کریهه ایله یاپدیغم مناظره برگون شویله منازعه‌یه منجر اولمش ایدی .

ایشیده، ایشیده بشریتدن چیقدیغم بی ادبانه لقلاقیاتی کسیگز . افکاریگزی هم مشرب بولدیغگز دینسز ارازیله دیککله‌دیگز چوق لاف ایستمام . اسپرتو ایله صولانمش قانیگزك، لحم خنزیر ایله پرورده اولدیغی ایچون قورتلانمش وجودیگزك،

ایمانسزلقله قرارمش قلبگزڭ خائن ذهنگزه القا ایتدیکی اوهامات شیطان پسندانه‌لری مفسدتنامه‌گزده کوران اهل اسلام اشکگزه چوقدن قائل و لعنت خواندر .

دین ، تربیه ، اخلاق ، اطوار خصوصلرنده کلیاً بیگانه و اجنبی اولدیغگز بر امته ، کندیگزی نه یوزله منسوب بیلوب گویا منفعتلرینی آرامغه قالقیشمق کبی منافع شخصیه استحصالنه یلتنیورسگز . بو دانقلاقلر سزی کیم وکیل ایتدی . شریعت مطهرهٔ احمدیه ایله تزیین ذات و صفات ایدن موحدیندن جمعیت ملعنتگزه حاشا ملاقی اولان سزه عجبا سلام ویرن وارمی . کتاب الله اولو الامره اطاعت امر ایتدیکی حالده بو فرمان ذو الجلالی دیکله‌میه‌رك طغیان ایدن سزڭ کبی شقیلره پیغمبر و شریعت قبول بیورمزکه امت مرحبا دیسون . ایمپراطوریچه ویقتوریانڭ ارتحالنده برای تعزیه انگلتره سفارتخانه‌سنه کیتدیککزده هیچ بریکزی ایچرویه صوقمیان ترجمان « تشکر ایدرز فقط سزکله مناسبت پیدا ایده‌میز » جوابیله قوودن اوغراتدیغی زمان زره قدر اولسون صیقیلمدیگزکه سزدن آبرو بکلانیلسون . بتون بشریتڭ ظلمت جهل ایله مستور بولندیغی حسسز زمانلرده بیله قوم نجیب اتراك حکمدارلرینی اب مشفق نظریله باقوب ، هر بر امرلرینی کمال امنیتله انقیاد ، و اوفق بر الملرینی گورنجه بیوك اسفلر ایله اشتراك ایتمشلر و حتی خاقانلرینڭ ارتحالی وقوعنده ، آتلرینڭ قویروقلرینی و کندی قولاقلرینی کسمك کبی و لوکه وحشیانه اولسون او دور وحشتده هیچ بر قومڭ یاپه‌مدیغی و یاپه‌میه‌جغی فداکارلقلر ایله زماننه نسبة تقبیح ایدیله‌مز آجیقلی ماتملر طوتوب محبت و صداقتلرینڭ درونیلگنی ، قدر شناسلقلرینڭ درجه‌سنی ، شجاعتلری نسبتنده وفی و منقاد بر قوم اولدقلرینی عالمه کوسترمشلردر . امرای امویه جنکاورانندن امیر قتیبه‌نڭ شمشیر جلادتی دیار کشغرڭ منتهای شرقنه طیاندیغی زمان سعد اقتراندن براز صکره معارف اسلامیه ایله‌ده تنویر ایتدکلرندن امانته خیانت جائز اولمدیغنی ، و کندیلری ایسه پادشاهلرینه ودیعة الله اولدقلرینی ، عادی بر آدم بیله حسب الدیانه امانته خیانت ایده‌مدیگی حالده بر حکمدار عالیشعار اللهڭ امانتنه اصلا خیانت ایده‌میه‌جگنی وجدانلری قانع اولوب خاقان ذیشانلری حقنده‌که حس حرمت و محبتلری تقویت بولمسی یوزندن حضور و سعادتلری آرتدقجه آرتمش ، و بو سایه‌ده شان و شرفلری آفاقی طوتمشدر . بویله صاحب قلب ، صادق ، محب ، مطیع متدین ، امین و هر درلو ترقی‌یه مستعد ممتاز و نجیب بر قومه نسبت ادعاسنده بولنانلر ، او قهرمانلرڭ عروق حمیتلرنده شو صورتله ریان اولان خون فیضڭ کندیلرنده دخی بولندیغنی فعلاً کوسترمینجه اثبات نسل و فخر ایده‌مزلر .

تاریخڭ مطلع اولەبیلدیگی زماندن بوآنە دگین وقوعە گلان بونجە هرج ومرجیلرە گوگس گرەرك بقای موجودیت ایلە شرف ملیەمزی الی الابد محافظەیە موفقیتمز انجق پادشاهلرمزە اعتماد، انقیاد، تقدیس و احترام گبی اوزرمزە فرض خصائل بر گزیدەیی ارثاً حائز بولمقلغمز سایەسندە اولدیغنی اونوتمامق لازمدر . حقایق تاریخیە میداندە طوریيور . اغوای ابلیسانەلرە او یارق مزیت مستحسنەمزی کوز کورە آیاقلر آلتنە آلامیز .

بزی اخلاقسزلغە ترغیب، سرکشلگە تشویق ایدنلری، جنسمزڭ یبانجیسی، دینمزڭ عدوسی بر آلای مذهبسز، مشربسز، و مجهول النسب ادانی طائیر سمتلرندن اوزاقلاشیرز جوابلرینی ویروب چکلدکدن صکرە او فرومایەلرڭ طوپلاندقلری غازینویە بر دها اوغرامدم .

بونلر اولقدر لئیم، اخلاقسز حریفلرکە بر طرفدن دین و دولت علیهندە سویلمدك سوز براقمیورلر . بر طرفدن دخی سفارت سنیەیە صوقولەرق بری برلری علیهندە ژورنال و حوادث ویرمك کبی مرائیلکلر ایلە پارە چارپمق استیورلر . ولایات شاهانەدە موجود منفیلرڭ اکثریسی خارجدە بولنان بو شقیلری انسان ظن ایدرك اقچە و حوادث گوندران ارە صرە مخابرە لشان قوش باشلیلردر . لعنت الله علی المنافقین . سفیر کبیر دولتلو منیر پاشا حضرتلری پارسدە وقوعە گلمکدە اولان هر درلو احوالی کاملاً واقف بر وزیر روشن ضمیر اولمغلە بویلە کوپکلرڭ یلان یاگلش اخبارتنە احتیاجدن مستغنی اولدیغی جهتلە مرقومونڭ یوزلرینە بیلە باقدیغی یوقدر .

(فرانسەنڭ احوال عمومیەسی)

آوروپای غربیدە واقع فرانسە اراضیسنڭ شمال غربیسی مانش دڭزی ایلە بادوکالیە بوغازی وبحر شمال، شمال شرقیسی بلچیقا ولوکسمبورغ دوقەلقلری شرقی آلمانیا ایلە اسویچرە، ایتالیا، جنوبی آق دڭز واسپانیا، غربی بحر اطلانطیق ایلە محدود وسعتی بشیوز اوتوز یدی بیڭ کیلومترو مربعندە یعنی آسیای عثمانینڭ طقوزدە بری رادەسندە اولدیغی حالدە سکنەسی اوتوز سکز ملیوندر . افریقا ایلە هندستاندە وهندچینیدە موجود مستعمراتیلە برابر اراضیٔ موجودەسی جمعاً اون ملیون کیلومترو مربعە نفوسی طقسان ملیونە بالغ اولیيور . سنوی وقوعبولان تولدات بیکدە ایکی یوز یگرمی بش رادەسندە، وفیات ایسە بو مقداردن زیادە اولمغلە

نفوس دائماً تنزلده‌در . اوروپالیلرده گوریلان علوم و فنونك منبع و مصدری اولان فرانسه‌ده معارف و صنعت حد غایه‌سنی بولمشدر . ابتدائی ، رشدی ، اعدادی و عالی مکتبلرك حد و حسابی اولمدیغی ایچون فضیلتی درجهٔ قصوایه اولاشان بو ملتك علماسی دهری آدملردر . تعلیم ابتدائی اجباری اولمغله اوقویوب یازمقدن محروم قلان انجق یوزده آلتی کشیدن عبارتدر .

فحشیات جهتی دخی معارفی کبی صوك درجه‌یه واصل اولان بو مملکتده دینسزلك موده‌لشدیغی ایچون مدارس دینیه‌نك وجودی قالدیرلمشدر .

فرانسه‌ده یاریم ملیون پروتستان یتمش بیك یهودی اولوب نفوس باقیه گویا قاتولیکدر .

بیك سکز یوز یتمش بر میلادیسنده تشکیل ایلدکاری جمهوریت دستوریه بشیوز سکسان بش اعضالی مجلس شیوخدن مرکبدر . مجلس نوابك انتخابلری درت سنه‌ده بر تجدید قلنیور ، سناتو تعبیر ایتدکلری مجلس شیوخك ثلث اعضاسی هر سنه انتخابه قونلمقده‌در . رئیس جمهور ایسه یدی سنه‌ده بر تبدیل و انتخاب ایدیلیور . عسکرلك عمومی ایدوکندن بدل نقدی قبول اولنمیور . نشر ایدیلان استاتستیقه نظراً درت ملیونه قریب اولان قوهٔ عسکریه‌سنك یوز قرق درت بیکی بحری متباقیسی بریدر .

حضریده سلاح بدست عساکر بریه‌سی آلتمش آلتی بیك نفردن عبارتدر . نفرات مرقومه‌نك آلدقلری معاش گونده بر سو یعنی اون پاره وشو حسابله شهریه‌لری یدی بچق غروشدن عبارتدر . ارزاقلری ایسه هفته‌ده بر دفعه لحم خنزیر متباقی گونلر اوگوز و یاخود بارگیر کمیکلری ایله قایناد لمش پراصه صاپی الاخضه یاپراغیدر .

پارس آلمانلر طرفندن محاصره اولندیغی صره‌ده مجبوراً یدکلری بارگیر اتنی آلیشدقلرندن اکلنی الآن ترك ایتمیورلر . پیاده‌لرینك صرتلرنده‌که عساکر عثمانیه‌نك بر وقت گیدکلری آغی گنیش شالوار ایله قیصه نیمتن یعنی گللی البسه‌نك عینیدر . سواریلری ، کناری قرمزی شریطلی ماوی پانطالون ایله پارلاق بر معدندن مصنوع گوگسلك گییورلر ، گوگده‌لرینی عدونك قورشون و قلنجندن محافظه ایده بیلمك فکریله طاشیدقلری بو بار ثقیل ایچنده جندره‌یه قیصدیرلمش کبی حرکتدن بی مجال‌درلر وجودلرینك قسم علیاسنی قپلسز یلك کبی اوگلی آرقه‌لی قاپلایان بو کسوهٔ جدید حدید زره ترتیبنجه بری برینه کچمه و اولاقلی اولمیوب صاغ قولتوق آلتنده ویده ایله قپانور ایکی پارچه معدن لوحه ایدوکندن ، انفارك اگیلمسنه امکان براقمامقده قاصیقلرینی یاره یاپمقده‌در .

عساکر منصورهٔ حضرت خلافتپناهیده‌که « اولور ایسه‌م شهید ، قالور ایسه‌م غازی‌یم »

اعتقاد و مفاخری دین مبین محمدی‌نڭ احسان بیوردیغی زره سعادت آوروپالیلره نصیب اولمدیغندن نه بیاجقلرینی شاشیروب بو بوکلری ، بو ازینتیلری چکمده‌درلر .

فرانسه‌نڭ مالیه‌سی غایت مضبوط ، بودجه‌سی یوز قرق ملیون لیرا ایسه‌ده هر حکومتدن زیاده مدیون اولمغله مضایقه‌سی چوق درجه‌ده‌در .

دیونی علی الاکثر کندی ملتی سرمایه دارانه اولمق شرطیله بر ملیار بشیوز ملیون انکلیز لیراسیدر . مجموعی یوز ملیار فرانقدن عبارت ثروت عالمڭ اوچده برینی تجاوز ایدن بو دهشتلی دین ایچون سنوی قرق ملیون لیرا فائض ویرلمکده‌در ،

فرانسزلر علمی و عملی زراعتده فوق الغایه ترقی ایتمشلردر . منطقهٔ معتدله‌ده نشو ونما بولان هر درلو حبوبات و اثمار فرانسه‌ده موجوددر . علی الخصوص توتون ، زیتون ، لیمون ، پرتقال ، اینجیر کثرتله حصوله کلمکده‌در .

غایت کور و واسع اولان اورمانلرنده انواع اشجار بولنیور . آلتون معدنلری پك آز و قلیل الوجود اولمغله مصارفنه قورومدیغی ایچون ایشلتمیورلر .

وابور کموری ایله تیمور معدنلری غایت زنکین اولمغله دائما اخراج ایدلمکده‌در ، تباشیر ، شفاف و لطیف رخام ابیض و مطبعه طاشی اوجاقلری ، صحت ایچون مفید میاه معدنیه بو اولکاده حسابسزدر .

معدن صولری ایچنده شهرت آلان میاه «فیشن» در . بیڭ اوچیوز اون طقوز سنه‌سی مایس رومیسنڭ یکرمی یدیسنه مصادف صالی کونی بعد الغروب پارس شهرینی وداع ایدرك شمندوفره راکباً مارسلیایه کچدم . پارس ایله مارسلیا اره‌سنده‌که مسافه‌یی سرعت قطاری اون درت ساعتده قطع ایتمشدر .

(مارسلیا)

پارسدن حرکتمڭ ایکنجی کونی وقت ظهرده مارسلیایه یتیشوب یکرمی بر نومرولی «روقورتین» اوتلنه نازل اولدم . بر مدت ایچنده یشادیغم پارسڭ شطارت ولطافتی ایله انسیت پیدا ایتدیکم جهتله شمندوفردن چیقدیغم زمان توجه مارسلیا نظرمده صوبی چکلمش دکرمن مشابه‌سنده قالنجه جنتدن دنیایه آتیلان ابو البشر کبی عادتا محزون اولدم .

فنیکه‌لیلرڭ میلاددن آلتیوز سنه اقدم آق دکز ساحلنه بنا ایتدکلری بو مملکت دنیانڭ اڭ مهم تجارت بندرلرندن اولوب نفوسی اوچیوز سکسان بیڭدن زیاده‌در . فرانسه‌نڭ هر درلو مصنوعات و منسوجاتی ایله مواد طبیه ، زیتون یاغی ، صابون ،

کبریت، شکر، مقرونیه مثللو معمولاتی گوزل میوه‌لری و الحاصل اکثر اخراجاتی بورادن سوق اولنییور .

معارف و صنایعی غایهٔ کماله واصل اولان مارسلیا وضعیت، معموریت، تجارت خصوصلرنجه ازمیرڭ عینیدر . بیڭ ایکی یوز واپور استیعابنه کافی بر وسعتده ترمیم و ترصین ایدیلان لیمانی سفائنڭ بارینمسنه غایت الویریشلی ایسه‌ده ظهوری محتمل حرب و تجاوزراته قارشو محافظه‌سز و اچیقدر .

بوراده اوچکون قالوب مایسڭ اوتوزنجی گونی قبل العصر فرانسز واپورینه بینه‌رك تونسه متوجهاً حرکت ایتدم .

اوتوز درت ساعتده بزرته اسکله‌سنه یتیشان واپور مذکوردن چیقوب بر کیجه استراحتدن صکره بزم حسابجه یوز یکرمی غروشه کرالادیغم عربه‌یه راکباً تونس شهرینه درت ساعتده اولاشدم . مارسلیادن آلدیغم بیلت تونسه قدر ایدیسه‌ده واپورده چوق صارصلدیغم جهتله صحتم بوزولدیغندن بزرته‌یه چیقه‌رق مسافهٔ باقیه‌یی براً کیتمکه مجبور اولدم .

(آفریقا قطعه‌سی)

« بزرته »

آفریقای شمالی‌یه مواصلتم بیڭ اوچیوز اون طقوز سنه‌سی حزیران رومیسنڭ ایکنجی گوننه مصادفدر .

تونس امارتنه تابع بزرته شهری یدی بیڭ نفوسلی مهم بر اسکله‌در . فرانسزلر داخلده بولنان عربلرڭ وقوعی ملحوظ مهاجماتنی تأثیرسز براقمق ایچون شهری قنال ایله چویره‌رك اطه هیئتنه صوقمشلردر .

سفائن وارده عموماً بو قناله گیروب کنارلرینه یاپیلان منتظم ریختیملره بوردا بوردایه یناشییورلر . صباحه یقین یتشدیگم بزرته‌ده درحال حمامه گیدوب گوزلجه کیسه صابون سورینه‌رك براز راحت ایتدم . بورالرد بولنان اسلاملر حقنده مرحمتسز نصارانڭ روا کوردکلری مظالم و حقاراتی یازمغه یورك طیانماز .

دینی تعصب عد ایدن فرانسزلرڭ دینسزجه‌سنه یاپدقلری تعدیات تونسڭ احوال عمومیه‌سندن صکره آچه‌جغم بند مخصوصده تصریح اولنه‌جقدر .

بزرته ایله تونس آره‌سنده‌که مسافه تماماً زیتونلقدر .

(تونس)

آفریقانك شمالینك بحرسفید ساحلنده و اسمی ایله مسمی خلیج اوزرنده واقع تونس یوز اللی بیك نفوسلی آب و هواسی غایت لطیف و معمور بر شهردر .

قرون اولاده حکم فرما روماليلر ايله مدت مديده چارپيشان جنكاور شهير آنيبالك اواخر عمرنده قرتاجه‌لیلردن روماليلره، فاروق اعظم دورنده اصحاب کریمدن عبدالله بن ابی سرح رضی الله عنه حضرتلرینك قومانداسی آلتنده سوق ايديلان غزاة کرامك هممتیله هجرتك يكرمی طقوزنجی سالنده قبضهٔ اسلامه دوشوب بعده — مهالبه — اغالبه — عبيدين — صنهاجه — آل حفظه — نامارنده بش عائله حکم سورمش و نهایت دولت علیهٔ عثمانیه‌یه انتقال ایتمشدر . ادارهسی الآن موجود و حاکم عائلهٔ حسینیه‌یه حواله بیوریلان بو امارت مرکزینه حزیران رومینك دردنجی گونی مواصلت ایدوب داخل سورده بر ایتالیان اوتلنه نازل اولدم . ایکنجی گونی ورودمی خبر آلان احبا لطفاً اوتله تشریف بیوروب اوقاف کتبه‌سندن علی رضا افندینك نهج النهرده واقع یگرمی بر نومرولی خانه‌سنه قالدیردیلر . ترکجه، عربجه، فرانسزجه ایله ایتالیان و انکلیز لسانلرینی تکلم وکتابته بحق مقتدر فضیلت و فطانتی نسبتنده نجیب اولان علی رضا افندی حلب شهرینك ازکیای نورسیدگانندندر .

اعاظم آثار خیریهٔ حضرت خلافتپناهیدن حمیدیه حجاز تیمور یولی انشا آت جلیله‌سنه ناظر یاور اکرم حضرت شهریاری مشیر دولتلو کاظم پاشا حضرتلری اشقودره والی و قومانداني ایکن یعنی بیك اوچیوز بشده ملازم اول رتبه‌سنده اولان مومی الیه علی رضا افندی مشار الیهك معیتلرنده مقام یاوری ایدیلر .

بو تاریخدن دراج تلغراف مدیرتیندن منفصلاً درسعادته رجعتمده مأذوناً کذا استانبوله عودت ایدن مومی الیه ایله یونانك پیره شهرنده بولوشمش ایدك .

او تاریخدن بالاعتبار ترك دیار ایدرك بورالره دوشمش و تونسده بولنان فرانسه عساکری ضابطاننك حسب المسلك وقوعبولان تصاحب و التماسی اوزرینه اوقاف اداره‌سنه کتابتله یرلشدیرلمشدر . معاشی سکسان فرانقدن عبارت اولمغله معیشتجه چوق کوجلك چکمکده سعادت سابقه‌سنی تحسرله یاد ایتمکده‌در .

مومی الیه علی رضا افندی کبی نعمتك قدرینی بیلمیه‌رك ترك دار و دیار، و بالآخره ندامت ایدنلردن ازمیرلی محمد رأفت افندی ایله درسعادتلی رشید و یهودی البر و مکتب طبیهٔ شاهانه‌ده اکمال تحصیل شرفنی حسب الجهاله دوشونه‌میانلردن چورومل حاجی اسماعیل و چناق قلعه‌لی فس فروش محمد افندیلردن و امیرك

یاوری یوزغادلی میرآلای علی آغادن باشقه تونسده ترك یوقدر . مومی الیهمدن محمد رأفت و البر افندیلر مکتب طبیهٔ شاهانه‌دن مأذون بولندقلری ایچون طبابتله، عسکرلکتی براغان علی رضا افندی اوقاف دائره‌سنده کتابتله، طبیهٔ شاهانه طلبه‌سی ایکن فرار ایدن چوروملی حاجی اسماعیل افندی ساعت سازلق، معهود احمد رضانك تعلقاتندن رشید افندی تجار کاتبلکی ایله مشغول اولوب سائر فراریلر کبی حد و ادب خارجنده هیچ بر حال و حرکتده بولندقلری یوقدر . چناق قلعه‌لی محمد افندی ایسه فراریلردن اولمیوب تونسه برای تجارت کلان ناموسکاران امتدندر . والد جلیل المحامد حضرت خلافتپناهی جنتمکان فردوس آشیان «سلطان عبدالمجید خان» غازی علیه رحمت الباری افندمز حضرتلرینك هنگام سلطنتلرنده تونسه گلەرك سلك جلیل عسکری‌یه داخل اولان میرآلای یوزغادلی علی اغا هنوز عربجه‌یی اوگرنه‌مدیگی کبی ترکجه‌یی ده یاری یاری‌یه غائب ایتمش سنی کچگین بر ذاتدر .

تونسه اشقیا طرزنده صوقولمقدن حیالانمیان فرانسزلر، کندی ملتلرینه منسوب تهی دستلری قایرمق ایچون امارتك ملکیه وعسکریه‌سنده مستخدم نقدر ترك وچرکس وار ایسه جمله‌سنی بر کونده خارجه اوغراتدقلری حالده میرآلای علی آغایه ایلیشمیشلری امکدارلغنه رعایتدن دکل فکراً و جسماً هیچ بر شیئه مقتدر اوله‌مدیغنی بیلدکلرندن ایلرو کلمشدر .

بو ذات پارسدن تونسه کلان دوقتور نجم الدین عارفه همشهریسی اولدیغی ایچون اوچیوز ناپولیون اهداسی کبی حالنه نسبة مهم بر معاونتده بولنمشدر .

آه وطن سوزی آصلا آغزندن دوشمیان میرآلای مومی الیه ورودمك ایکنجی گونی بعد العصر بولندیغم محله گلوب حسب الشیخوخة رعشه پیدا ایدن اللری ایله الیمی یاپیشەرق دار الامارەیه گزدیرمگه گوتوردی .

دائرهٔ حکومتە ساعت آذانی اون برده اولاشدق . اخشام تقرب ایتدیکی جهتله عموم مأمورین و کتبه طاغلمش نوبتجیلردن بشقه کیمسه قالمامش ایدی . همشهری محبی علی اغا درحال اوطەجیلری چاغیروب عموم دائرەلری و حتی امیرك اقامت و حکومت ایتدیکی مکلف اوطەلره وارنجه‌یه دگین هر طرفی آچدیرەرق برر برر تماشا ایتدیردی .

بنا هر نقدر عظیم، متین و مزین ایسه‌ده وقتیله طرز عتیقه توفیقاً طرح و انشا قلندیغندن اوطەلرك اکثریسی قرانلقدر . امیرك اجدادی وطن اصلیلری اولان

بوزغاددن مأموريتله موره يكيشهرينه كلمش و بالآخره تونسه تحويل ايديلەرك امارت منصبنه نائل اولمشدر.

بو عائله مصرده طغيان ايدن قوالەلى محمد على پاشا خائنى كبى نانكور فرومايەلردن دكلدر.

يالكز امير سابق صادق پاشا جبينى ايچلرنده بد طنيت چيقوب شرف نسللرينى بر باد ايتمشدر. خاندان جليل العنوان عثمانينك فرمان جلالت عنوانيله منصب امارته نائل اولان صادق پاشا كوربكورى تونس ايالتنك فقر حالندن بحثله متبوع مفخمنه سنوى بر مليون فرانق مخصصات تقديمنده بيله اظهار عجز و اعتراضدن اوتانمديغى حالده بو كون فرانسزلره يتمش مليون فرانق ساليانه ويركو ويرمكده كندينه لعنت اوقويان عائلەسى ضيق معيشتله قهر اولمقدەدر. مرقوم صادق پاشا خياسزينك وقيبر ديو ادعا، وارداتنى كتم و سرقت ايتديكى امارت بودجەسى يوز مليون فرانق اولوب بونك يتمش بش مليوننى فرانسزلر يك قلم اخذ ايتمكده و مصارفات عموميه ايچون يكرمى بش مليون فرانق براقمقدەدر. ملكك صاحب حقيقيسى و عائلەسنك ولى نعمت بى منتى اولان دولت عليۀ عثمانيەيه سنوى بر مليون فرانق ويروبده متباقى طقسان طقوز مليوننى درجيب ايتمك سعادتنه بو بيوك مساعده و مرحمته راضى اولميەرق انواع دسائس و حيلى كوز ياشلريله يوقلقدن بحث و واهى معذرتلر سرد ايدن بو خدعه كار عائله اليوم التى بيك ناپوليون يعنى يوز يكرمى بيك فرانق مخصصات سنويه آلا بيلمكدەدر. حتى بو مخصصاتده طوغرودن طوغرويه اللرينه تسليم ايدلميور. مصرف ناظرى بر فرانسزدر.

طولغون معاشنى كذا بو مخصصاتدن آلان ناظر مرقوم اميرك هر استديكنى اخذ و مبايعه ايتميوب تقديم الاهم على المهم قاعدەسنه كمال رعايت و غايت حسنله صرفيات ياپيور. سنه باشنده مخصصاتدن هر نه قالور ايسه بالمصادره «سنەنك مصارفك بوندن عبارتدر، زياده آلمغه حقك يوقدر» ديوب سنۀ جديده تخصيصاتنى او نسبتده تنزيل ايديور. دينسزك حقندن انجق ايمانسز كلور.

مصر خديو اسبقى اسماعيل پاشا زوزكى ايله هم عصر هم سفاهت اولان تونس بكى متوفى صادق پاشا نادانى متبوع مفخمنه بر مليون فرانق عائدات مشروعەيى اعطاده كوستەرديكى اظهار عجزينى قبول ايتديرمك و ذات اقدس حضرت خلافتپناهى يه وديعة الله اولان تونسليلر حقنده روا كورديكى انواع مظالم و جناياتى سمع همايونه اولاشديرمامق ايچون اولوقتك اخلافسز، حميتسز وكلاسنه، بيت المال مخصصاتنك

بش مثلی رشوت گوندردیگی، جانی چیقدقدن صکره گوزدن گچوریلان اوراق خصوصیه‌سی میاننده هر درلو تفصیلات مضره‌یی شامل مکاتیب و مقبوضلر ظهور ایتدیگنی سویلدیلر.

کندیلرینی افلاطون زمان ظن ایدرك حکمت حکومتدن دم اورمق استیان دینسز، اجهل، سبکمغز فراریلرك مدح ایده ایده طویه‌مدقلری حسین عونی پاشا، مدحت پاشا و امثالی ظاهری گوزل طاغ آلماسی ریا کارلرك ایچ یوزلرینی گوره‌بیورمیسکز بویله اخلاقلری بوزوق وکلایه پادشاهمز ملك و ملتنی ناصل امانت و امنیت ایتسون . مؤسس بنیان سلطنت غازی سلطان عثمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینك ابتدای سلطنتلرندن قانونی مرحوم دورینه دگین عصرلرجه دوام و تمادی ایدن موفقیتلر امور مهام دولتی کیمسه‌یه ایناندیمه‌رق ید اقتدارلرینه آلان پادشاهلرمزك نیت خالصانه‌لری سایه‌سنده وجوده گلمشدر.

بیك تاریخندن سلطان ابراهیم مرحومك صوڭ سلطنتلرینه دگین سرایجه دقت آزالدیغی ایچون مفسدلر الندە بر باد اولان امور دولتی بر عزم قهرمانانه ایله یولنه قویان مراد رابع جنتمکانك تجدید بیوردیغی بر اصول محاسن شمولی خاقان فرید الزمان «السلطان الغازی بیوك عبد الحمید خان ثانی» اید الله سریر سلطنته بالعز و الاقبال افندمز حضرتلری بر درجه دها تقویه و احیا بیوروب سلامت امت، و حفاظت دیانت نامنه خواب وراحتلرینی فدایه مجبور اولمشلردر . خاندان آل عثماندن بشقه خیرمزی آرایان بولنمدیغنی بیلوب پادشاه حکمتپناه افندمز حضرتلرینك عزم عالم پسندانه‌لری ایله امور دولت بر طاقم خائنلر الندن قورتارلدیغنه ممنون و متشکر اولملی‌یز . روسیه محاربهٔ زائله‌سنده یکدیگرینه امداد ایتمیان مرتدلر ایله آنلری اویله مهم بر وظیفه‌یه انتخاب و اراده‌سنی استحصال ایدن دین و دولت دشمنلرینی دگل طرد و تبعید دیری دیری آتشده یاقمق جزاسی بیله آز ایدی.

نوع بشرك وحشتله یشاماسنه خاتمه چکن فکر تمدن و معارف شط ساحلنده نمرودیلرده، نیل وادیسنده قبطیلرده، طرابلس غرب وتونس حوالیسنده قرطاجه‌لیلرده ظهور ایتمش ایدی.

بو امم شهیرهٔ قدیمه‌دن قرطاجه‌لیلرك تأسیس ایلدکلری تونس حکمداران سلجوقیه‌دن آلب آرسلان وملکشاه مرحوملر دورنده وزیر اعظملق مقامنه شرف ویرن نظام الملك مرحومك مسقط رأسی بولنمق جهتیله‌ده مشهوردر . مشاهیر اسلام میاننده بر موقع ممتاز قزانان او وزیر بی نظیر تونس شهرینك نهج الوادی

نام سمتنده دنیایه گلدیگنی موثوقاً خبر آلدم . اطرافنی محیط سور و سعت و وضعیتجه بخارا قلعه‌سنك عینیدر .

قرطاجه‌لیلر دورنده‌که موقعی روماليلرك وحشت معلومه‌سنه اوغرادقدن صکره دگیشدیریلان بو بدبخت شهرده، قدماء مورخینك وصف ایتدکلری حالت عمران و عظمت کلیاً زائل اولمش ایسه‌ده شمدیکی شرف و لطافتی ینه غبطه بخشادر . متعدد تپه‌لر، باصیق بایرلر اوزلرینه یاپیلان شهرك اك معمور و ممتاز محللری ساحله یقین دوزلکه دوشییور . آوروپانك گزیده شهرلرندن آصلا فرقی اولمیان بو سمتلری تشکیل ایدن مبانی، عالی منازل، زنگین مغازه‌لر، مزین غازینولر، غران اوتللردر . ایچندن گچن جاده‌نك عرضی اللی مترویی متجاوز و طرفیننده یتشدیریلان آغاجلرك گور داللری ایله هر طرفی مستور اولوب وسطنده حصوله گتوریلان طولانی گلستان نهایتنده‌که بلدیه باغجه‌یه دکین امتداد ایدییور . یرلی و اجنبی ذوق پرستانك الافرانغه ساعت اوچدن اون ایکی‌یه دگین گزیندکلری، اگلندکلری، و هر درلو چالغیلرك، اویونجیلرك بولندقلری محال بو گزرگاهده‌در . تونسلیلرك باشلوجه اشتغالی زراعت ایله اغنام ومواشی یتشدیرمکدن صنعتلریده دباغت جلود طرز عتیق اسلحه و غایت قبا فس اعمالندن، کلیم وسجاده نسجندن عبارت اولمغله چارشو و پازاری انکلیز و فرانسز امتعه‌سی قاپلامشدر . بو جهتله ادخالاتی قرق بش ملیون، زیتون یاغی، حبوبات متنوعه، کلیم سجاده، یوك، سختیان، طوز، و سمکدن عبارت اخراجاتیده اون طقوز ملیون فرانقه بالغ اولمقده و ثروت داخلیه‌سی سنوی یگرمی آلتی ملیون فرانق تناقصه اوغرامقده‌در . دول نصارانك آیاق باصدقلری یرده خیرمی قالیر . طاووق خرسزی گبی زنانه و قانون شکنانه بر صورتده تونسه گیران فرانسز جنرالنك هیکلی ساحل قربنده واقع بلدیه باغجه‌سنه رکز ایدلمشدر . اشقیالقدن بشقه هیچ بر تعبیر قبول ایتمیان بو مثللو حقسزلغی موفقیت، مرتکبلرینی مشاهیر عد ایدن فرانسزلر سیویل البسه ایله قائم اوله‌رق طاسارلادقلری هیکل مذکورك التنده یعنی موضوع بولندیغی مرتفع عمود مبدأنده جالس اوفق ایکی هیکل دها وجوده گتورمشلردر .

بولانیق صوده بالق آولامغی هنر ظن ایدن جنرال جسورك ! ! آیاقلری التنده واقع بو هیکللردن بریسی تونسلی دیگری فرانسز و تقریباً اونر یاشلرنده قارشولقلی اوطورمش ایکی چوجقدر .

باشنده خصیر شاپقه، آیاغنده قونجلی فوطین، بجاغنده طار پانطالون،

صیرتنده قیصه چاکت، بیوننده بیاض قره‌وت بولنان فرانسز پسری، صرتنده عادی گوملك، باشنده پوسکلسز فس، بجاعی طونسز، آیاغی چپلاق بر حال حقارتده تصویر ایدیلان تونسلی صبی‌یه فرانسزجه الفبایی اوزاته‌رق درس ویرمکده‌در .

اشایش بلادی اعاده!! مملکتلری معمور!! انسانلری فاضل و مسعود یاپه‌چغز!!! دعوا و دسیاسلغی ایله صوقولدقلری یرك ثروتنی سولوك گبی اممك، قوت و سعادتنی محو ایتمك اساس سیاستلری اولان خدعه کار نصارانك الڭ متعصبی قتولیك فرانسزلر، سوزده ترك و تحقیر ایتدکلری دینلرینك معهود تعصبنی بر درلو برافه‌مدقلرندن بو سائقه ایله وقوعه گلان چیلغینجه‌سنه معامله‌لری عالمی کولدیرمکده‌در . تونسده طوب و تفنك زوریله گیرمشلر گبی فاتحلك طورینی طاقینمقدن اصلا صیقلمیورلر . صادق پاشا جبیننی قرد مصالیده آلداوب صوقولدقلری او یوم منحوسی خاطرلاتمق ایچون هر صالی گونی (١) بعد العصر بیوك جاده‌ده موزیقه چاله‌رق رسم کچید اجرا ایتمکده مداومدرلر . مقداری بیك نفره بالغ اولمیان فرانسز عسکری، باشلرنده پوسکلسز و تپه‌سی آرقه‌یه یاتیق و غایت قبا تونس فسی ایله بجاقلرینه قرمزی چوخه‌دن آغی اوزون گنیش شالوار، صیرتلرینه عسانر عثمانیه‌نك قیافت سابقه‌سی اولان گوللی نیمتن گیمکده‌درلر :

سیاه شابقه‌نك رنگی ایله گیزلیه‌رك براز یولنه قویدقلری بوز طوگلری، آل فس آلتنده بسبتون میدانه اورمغله، منظار هیئتندن قورتیلان کله‌لری تپه‌سی باضیق قباق چیچگنه دونمشدر . یرلیلره حقارت یاپمغی سجاعت ظن ایدن عساکر مرقومه سمیت یاپیلمش یاغمورلق بویونلرنده، قراوانه‌یه وارینجه‌یه دگین اشیا و چانطه‌لری صیرتلرنده اولدیغی حالده هفته‌ده بر دفعه بو رسم گچیدی یاپدقلری گبی هر کون طلوع شمسدن صکره طابور اوله‌رق محلاتی طولاشوب سطوت کوسترمکده‌درلر . حربه و یاخود عودته مهیا بولندقلرینی و دها طوغریسی تمللی اوطوره‌میه‌جقلرینی گوستران شو حال، سفر بری، عسکرك نوبت بکلدکلری زمانلرنده دخی جاریدر . نوبت محللرنده بولنان انفارك یغمورلقلرینی خلقه یاپدقدن صکره بویونلرینه گچوروب چانطه مطرد و حتی قراوانه‌یه وارینجه‌یه دگین صیرتلرینه باغلایه‌رق دیکیلدکلرینی گورانلر رجعت بوروسی چالنمق اوزره‌در ذهابنه دوشرلر .

امیرك شخصنه مخصوص و رسمی آلایلرده مستخدم عساکر خاصه‌سی و قوتی آلتی یوز نفر پیاده، بر بلوك سواری ایله بر بطاریه طوبدن عبارت براغلمشدر .

[١] ظنم صالی کونی اولاجق خاطرمده قالمادی

عساکر منصورهٔ شاهانه قیافتنده اولان بو یرلی عسکرڭ باشلرینه کیدکلری دخی عثمانلی فسیدر . امیر ایسه قبا و قالبسز تونس فسی گیمکده ، بوکولمامش خام ایپکدن معمول طرز قدیم اوزون پوسکل طاقینمقده‌در .

فرانسزلرڭ عموم ایالتده‌کی قوهٔ عسکریه‌لری اوچ آلای پیاده ایکی آلای سواری ایکی بطاریه طوپدن عبارتدر . بالجمله موحدینڭ مفتون اولدقلری قیافت عثمانیه‌یی گیرمك ایچون تونسلیلرڭ گوستردکلری خواهش و انهماکی چکه‌میان فرانسزلر ، عثمانلی بیچمی لباس و قالبلی فس گینلری عدو نظریله باقیورلر . رئیس جمهور موسیو لوبه برای دور و تفتیش تونسه گلدیگی زمان اوقاف ناظرینڭ باشنده عثمانلی فسی گورنجه « فرانسه طرفداری اولسه عثمانلی فسی گیمز » دیو بیچاره‌یی آصلا التفات ایتمامش و مأمورین سائره‌یه طاغیتدیغی نشانلردن محروم براقمشدر .

تونسلیلر صلیب طاقینمغه حاشا مفتون دگل یا ، استرسه هیچ ویرلمسون . ولی عهد پرنس عزیز صو قباغندن آصلا فرقی اولمیان تونس فسنی چیقاروب غیر رسمی زمانی اولان کنجلگنده عثمانلی فسی گیمکه بوز بیڭ التماسلردن صکره رخصت آلا بیلمشدر . امیرڭ عسکری ایله فرانسز عسکری بولندقلری قشله و قره غوللر اوگلرندن کچدکلری زمان بری برلرینه سلام طورمق کبی رعایت ایتدکلری یوقدر . طرفین یکدیگرینه قارشو دود نعلبنده باقار کبی باقیورلر .

تونسڭ نهج سیدی محرز نام محله‌سنده واقع « جامع الزیتونه » وضعیت ، وسعت ، و تعلیمجه مصرده‌کی جامع الازهرڭ طبقیسیدر . بورادہ نشر انوار علوم ایله مشغول کبار مدرسین میاننده شیخ صالح شریف حضرتلری بر موقع ممتاز قزانمشلردر .

تونسڭ شرقنده و شمندوفر ایله یاریم ساعتده یتیشیلور بر قریه‌ده اقامت بیوران فاضل مشار الیه طرفندن گلان دعوتنامه اوزرینه ، اوقاف کتبه‌سندن علی رضا ، دوقتور محمد رأفت و البر افندیلر و یرلیدن حسن عبد الوهاب و علی بگلر ایله اخشاملین منزلنه گیدوب شرف ملاقاتلرینه نائل اولدق .

غایت جسیم و مزین اولان خانه‌سی امیرڭ سرایندن دها مکملدر . اجدادی وقتیله بو دیارڭ حاکمی ایمشلر . ایرادی چوق وسعتِ حالی یولنده‌در . غربا و ضعفا ایچون سفره‌سی دائما آچیق خانه‌سنده مهمان همیشه موجوددر . حکومت و اهالینڭ توجه و محبتلرینی بحق قزانان بو ذات شریف تقریباً قرق بش یاشلرنده و فضیلتلری اقتضاسی غایت نطوق ، متواضع و ملتفتدرلر . فرانسزجه‌یی دخی مکملاً تکلم و کتابت ایدیورلر .

فاضل مشار اليه جریان ایدن محبت اثناسنده، آوروپانك علی الخصوص پاریسك احوالندن سؤال بیوردقلری صره‌ده پارس بحثنده خباثتلری سبق ایدن فراریلردن ادهم روحینك احوالنه دائر ایضاحات استدی . محمود پاشا زاده‌لرك سفره قرینتیسیله اوتلانیور . طویغوسزلقی سایه‌سندن وجودی زنده‌در دیدم . مرقوم فراراً تونسه یتشدیگنده آغزندن سود قوقوسی گلیور ایدی . سفالت و صباوت حالنه ترحماً اللی لیرا قدر بر شیء تدارك ایدرك وسعت حالنه چالیشدم . بورادن پارسه دگین مقتضی بیلت بدلی و امثالی مصارفی ایچونده بشقه‌جه گوششده بولندم . بوآنه دگین بر مکتوبنی آلامدیغم گبی نشر ایتمکده اولدیغی «عثمانلی» نام هذیانامه‌یی گوروب زیاده‌سیله اسفلندم . بویله آداب قلمیه‌یه مخالف نشریات، بو درجه نادانلق، دانقلاقلق اولورمی . عثمانلیلرده فساد اخلاقه مبتلا و شایان اصلاح انجق گنجلر اولدیغنه آرتق شبهم قالمامشدر بیوردی .

ادهم روحی شمدی‌یه دگین دولت و ملت خدمتنده انسانلر ایله مجالستده بولنمامش، مرحمت پادشاهی سایه‌سنده گیردیگی مکتب فنون طبیه‌ده تربیه گوره‌رك آدم اوله‌جغی انسانلر اره‌سنه قاتیله‌جغی صردده قابلیتسزلگی اقتضاسی او دارالفضدن قاچوب، تحصیل علم و ادبدن یوز چویرمش بر پسی پایه‌در . بویله‌لر هر ملکده هر ملتده بولنه بیلور .

مرقومك گروه ارازلدن اولدیغنی بیله‌میه‌رك مرحمتگزی اسراف بیورمشسگز . ادب و اخلاقدن بی نصیب اویله عوام طاقمنی گوروبده قوم نجیب عثمانیانك قوای معنویه‌سی حقنده امیدسزلگه یأسه دوشمیگز . سایهٔ فیوضاتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده بحق تربیه گورمش ازکیای نو رسیدگان پك چوق اولدیغنی تبشیر ایله فخر ایلرم .

ادهم روحی گبی ملکمزده اسمی مجهول حشراتك نامنی قاله آلمق تنزلدر . مندرجاتی ادبه نقدر مخالف و مفهومسز ایسه عباره‌سیده اونسبتده ربطسز اولان معهود سفسطه نامه‌یی شونك بونك تصحیحی ایله اره صره چیقاران خرپوطلی دوقتور عبد الله غالب زوزگیدر . ادهم روحی شارلاتانی مرقومك یماغی و مبیضیدر دیدم . وبردیگم جوابلردن زیاده‌سیله محظوظ اولان فاضل مشار الیه، جناب حق خاندان آل عثمانی سریر سلطنتده الی نهایت الدوران بر قرار بیورسون .

او خاندان جلیل الشانك سایهٔ شوکتی حفظنا الله تعالی اوزرمزدن زائل اولور ایسه اهل اسلام ایچون فیما بعد سلطنت و خلافت تشکیلی عدیم الامکاندر .

زیرا دور بشقه لشدی . اوتەده بروده تك توك گوریلان حكومات صغیرهٔ اسلامیەنك بقاسیده بو شوكتلو خاندانك وجودی سایەسندەدر. اجانبك احوالنی، افكارینی بزم قدر بیلمزسگز . نصارا استیلاسنه اوغرایان تونس قطعەسی سكنەسنك حالت اسارتده چكدكلری مذلتی انواع حقاراتی گوروبده الله عشقنه متنبه اولیگز . سلطنت اسلامیەنك قدرینی بیلیگز . دهرك قطبی اولان پادشاهه او خلیفهٔ رسول اللهه قارشو گوستریلان نابجا حركتك، كفران نعمتك جزاسی اولان اسارته حفظنا الله دوشرسەگز بزم گبی یاپەجقگز تخیفلر، ندامتلر فائده ایتمز . جواب حكمت بیانیله اخلاقسز اداتی حقنده متأثرانه سرزنشلرده بولندی .

مشار الیه گبی مربیء امت ذوات فضائلسماتی جناب حق اطول عمر ابله معمر و امثالنی مزداد، مخالفینه ملحق فرق ضالەیی محو و برباد ایتسون، آمین.

اساساً اسمی مجهول ادهم روحینك كیم ایدوگنی بیلمیەرك پارسده تصادفاً وقوعبولان ملاقاتمده مرقوم ابلك كلام اولەرق «محمود پاشا زاده باتاقجیلرنده اللی لیره آلاجغم واردر . پارەیی قورتارمق ایچون هر نه سویلدم ایسه اوتاندیرەمدم. انسانیت نامنه ویردیگم اقچه بقالم نه وقت المزه گچەجك» یوللو كورگوسزجه شكایتلرده بولنمش ایدی . محمود پاشانك ارتحالیله مضایقەیه اوغرایان مخدوملرینك او درجه معاونته مقتدر اولەمدیغی صرەده بو أیی گون دوستنك، اسكی اطفلری اونودەرق نانكورلكله بحث ایتدیگی اللی لیرا شیخ صالح شریف حضرتلرینك تونسلیلردن طوپلایی ویردیگی مذكور اعانەدر . محمود پاشا ایله مخدوملرینك معاونتلری سایەسنده سكز سنەدنبرو آوروپاده طولاشدیغی حالده تونسده دیلندیگی بو اللی لیرەنك حالا توكنمیشنه، شو كفران نعمته، افترایه باقیگزده بویلەلردن آبرو و صلاح حال امید ایدیگز . مأمورین موجودەنك گویا لیاقتسزلكلرندن بحثلر آچمغی مجرد اغیاری گولدیرر انواع هذیانی فضیلت ومهارت ظن ایدن بو مثللو اجهل، اجوف، بی وقوف، احمق، ناجنس، نادان حریفلر فرض محال اولەرق وطنمزه عودت ایدەجك اولسەلر دوائر دولتده قنغی انتخاب قومیسیونی واردركه «سن مكتبده تحصیلگی اكمال، ادب و دگریگی اثبات ایتده بعده گل» دیو قپو طیشارو اوغراتمسون .

بو سبكمغزلرد افكار نجیبه نصیب اولمامشكه حدلرینی و نصل بر حشرات یدوكلرینی گندیلریده بیلسونلر . پارسده بولندیغم زمان بونلرك عقلا گچینانلری «افندم چالیشانه معاش ویرلمیور . طولغون مخصصاتی چالیشمیانلر آلیور» كلام

ابلهفریبانه‌سنی صرف ایتدکلرینی ایشیدینجه «معاش چالیشانه دگل چالیشدیران آدمه ویریلور . بر عمله مهندسدن یوزقات زیاده محن و مشاق ایله چالیشدیغی حالده یومیه‌سی نه ایچون بر فرانقدر . سز قازمه کوره‌ك صاللامقدن بشقه بر شیء الندن گلمیان عمله‌یه او متفنن مهندسدن زیاده یومیه ویرلمسنه رضا گوستررمیسکز» دینجه تکدیره اوغرایان نیش چنگانه‌سی گبی صوصمشلر ایدی .

بو بوزوق دوزن مجلسده موجود بولنانلردن بیروتلی شکیب طامدن دوشر گبی «افندم رتبه‌لر، نشانلر زیاده‌لشدی بوگا نه دیرسکز» دیمسونمی . بو مثللو ادراکسزلر ایله محاوره اشکه ایش باشیلق اوگرتمك قبیلندن اولمغله بیهوده نفس توکتمنك عدم لزومنی بیلدیکم حالده دیگرلرینه ایشتدیرمك ایچون «خدمات حسنه ابراز ایدن ذوات چوغالدقجه مکافات بالطبع زیاده‌لشیر . مقصد و تمنیکز مستخدمینك بطائتی، حکومتك مکافاته عدم رعایتی جهتنه معطوف ایسه حمیتگزه عشق اولسون» دیه‌رك صوصدیرمش ایدم .

دیگرلری «مکافاتلر سنك سویلدیکك گبی خدمت مقابلی دگلدر فرصت بولدیغمزده نشانلری کلیاً، رتبه‌لری قسماً لغو و تبدیل ایده‌جگز . رفع اولنه‌میانلردن مثلا وزارتی بالا، اولایی متمایز، ثانیه‌یی ثالثه و الحصل جمله‌سنی برر مرتبه تنزیل ایده‌جگز بشقه چاره یوقدر .» افادهٔ اطفال فریبانه‌سنی اللرنده و حدلری داخلنده ایمش گبی حمارانه سرد ایتدیلر . حدینی ادبنی بیلمیان شو دنیء الخلق، تخته‌سز، دگوسز، کوته بین، زوزك فرومایه‌لرك افکارلری ادراکلری . ایشکذارلقلری بویله سفسطه فروشلقلردن عبارتدر . لعنت الله علی الفاسقین .

(فرانسزلرك تونسده یاپدقلری مظالم وحشیانه)

تونس بگنك مصارفات خصوصیه‌سی ایچون مااللری ایمش گبی اللری تتره‌یه‌رك مساعده گوستردکلری سنوی یوز یگرمی بیك فرانق مخصصات خسیسه‌یه وارنجه‌یه دگین قونطرول آلتنه آلمق مروتسزلگندن صیقیلمیه‌رق بیك باشنده فضله گوردکلری و لوکه بر ناپولیون اولسون همان قطع ایله کندی خزینه‌لرینه یك قلم آشیردقلری مبالغ جسیمه‌یه ضم ایدن طمعکار فرانسزلرك هیچ بر معامله‌لرنده انصاف و اعتدال یوقدر .

عالمه بگندیرمك استدکلری مشهور لقلقه زنلکلریله کندیلری آصلا عامل دگلدرلر .

بتون دول نصارانك اتخاذ کرده‌لری وجهله فرانسه حکمنده دخی هر درلو حقوقه نائلیتله رفاه گورمك انجق فرانسز اوله‌رق دنیایه گلمکه وابسته‌در .

تحت تحكملرینه دوشان آقوام قنغی جنس و مذهبه تابع اولور ایسه اولسون عندلرنده هیچدر .

کندی عرقلرندن غیریسنی انساندن عد و زره قدر اعتبار ایتمیورلر . تاریخلرینك هر صحیفه‌سنده اکسیك اولمیان آجیقلی وقعه‌لر، دهشتلی فلاکتلر، بنیهٔ شوکتلرینه قپانمسی مشکل انواع رخنه‌لر آچان انقلابات متمادیه « فرانسه قانونی فرانسزلر ایچوندر . حکممز آلتنده بولنان اجناس سائره‌نك حقوقی محدوددر » ادعاسی او نصرانیت تعصبی روما افکارینی براقه‌میه‌رق خودبینلکده مصر اولملرندن ایلرو گلدیگی میدانده ایکن حالا انتباه حاصل ایده‌میشلری موجب استغرابدر . قانسز یوزلرینه حمرت خجالت نصیب اولمیان انگلیزلرك ارتکاب ایتدکلری مفسدتی موجب شین دساسلغی آله آلارق تونسه دولتجه‌سنه دگل اشقیا طرزنده دخوللری دها بر قاچگوندن عبارت اولدیغی علی الخصوص موقة اوطوردقلری حالده امارتك بالجملهٔ مأموریتلری ایله هر درلو شرکتلرینی منبت مزرعه‌لرینی کندی ملتلرینه حصر و ضبط ایدرك سکنهٔ اصلیه‌یی آچیقده براقمشلردر .

شمندوفر، تراموای، غاز، صو، ریختیم، سیغورطه و امثالی شرکتلر فرانسه سرمایه دارانك ید انحصارنده‌در .

فرانسه‌ده نقدر صنعتسز، ثروتسز محتاجین وار ایسه درحال جلب ایدیلرك دوائر حکومتك هر شعبه‌سنه طولدیرلدقلری جهتله سکنهٔ قدیمه‌یه انجق اوطه‌جیلق ایله ضبطیه نفرلکی محله و چارشو بکجیلکلری گبی اللی غروش معاشلی وظائف قالمشدر . برلیلردن کندیلری قدر فرانسزجه بیلنلر و لوکه نصارا اولسون نهایت یوز غروش معاشله ترجمانلغه و یاخود یوز اللی غروشله عربی کاتبلگنه کچجه بیلوب بوندن بشقه مأموریت و ترقی‌یه نائل اوله‌میورلر .

مأمورین موجوده میاننده یرلی اوله‌رق گوریلان مستخدمین بونلردن عبارتدر . وظائف عالیه ایله معاشی طولغون ایشلرده مهم مأموریتلرده بولنانلر کاملاً فرانسز جنسنه منسوبدرلر .

یرلیلره یوز و نهایت یوز اللی غروشه کوردیریلان سالف البیان مأموریت محدوده دخی حرص و طمعلرندن قورتیله‌میوب فرانسز جنسنه منسوب محتاجیندن عربجه تحصیل ایدنلره درحال ویرلدیگی زمان، سکنهٔ اصلیه‌یه قارشو تزییدی امکان خارجنده گوستریلان او مخصصات ناچیزه حالاً یگرمی ناپولیونه ابلاغ ایدیلیور . زیرا بو اقجه امارت بودجه‌سنه ترك ایدیلان مبالغدن تسویه قلنوب کیسه‌لرینه طوقوندیغی یوقدر .

نفوسنڭ همان يوزده طقسان طقوزى موجد اولان بر ابارت اسلاميده بيلد آوروپاليلرڭ ارتكاب ايتدكلرى شو مروتسزلگى ، چكلمز مظالمى ، هضمى مشكل حقارتى ممالك محروسه‌ده مقدارلرى بر آوجدن عبارت ايكن هر صنف مأموريتلره گچه‌رك رتبهٔ ساميهٔ وزارته قدر ترقى ايدن ملل غير مسلمه حرفياً واقفدرلر .

بويله ايكن دولت ابد مدت عثمانيه‌نڭ قدرينى بيلميه‌رك مجرد منافع ذاتيه‌لرى پيشنده طرلاشان خدعه‌كار آوروپاليلره طاپينمق گبى كفران نعمتدن حالا وازگچميورلر . «ولن ترضى عنك اليهود ولن نصارا حتى تتبع ملتهم» بصيرتلرى باغلى اولان بو اقوام مرحمت اسلاميه‌دن بحق مستفيد ايكن شكران نعمته يناشمدقلرى جهتله مكرلرندن بر درلو قورتيله‌ميورز : كافر نعمتڭ عدوسى اللهدر . حق طوغرويه ياردمجى اولديغى آنلر بيلمزلر ايسه بز بليورز . نتكم هر حاللرينى بيليورز .

كافر نعمت ارمنيلرڭ چيركين كوردكلرى ، گوسترمك استدكلرى مسائلده سبب ينه كنديلرى ايدوكى معلومدر . قول آرمينجه حق يازمازه بو ايالت اسلاميه‌نڭ بالجمله مأموريتلرينى ، شركتلرينى ، اولانجه عوائدينى مصادره و كندى جنسلرينه حصر ايدن فرانسزلر اراضئ موجوده‌نڭ دخى اڭ منبت و دگرلى پارچه‌لرينى بر طاقم بهانه و دسيسه‌لر ايله فرانسز مهاجرلرينه مال ياپه‌رق طوپراغڭ اصل صاحبى ابا عن جد زراعى اولان اهالئ قديمه‌يى صوسز يرلره ياقيجى و قومسال بايرلره آتمشلر و قسم اعظمى ده تارلاسز براقمشلردر . آياق باصدقلرى يرڭ تأمين سعادتنى آصلا خياله گتورميه‌رك كافهٔ ثروتنى بر آنده پارسه آشيرمق استعجالنده بولنان فرانسزلر ملكڭ اڭ مهم مرعا و مزرعه‌لرينى ده بويله مصادره و استيلا ايدرك سكنهٔ اصليه‌يى هر شيئدن محروم و تهى دست براقمق مظالمى ايله‌ده قانع دگلدرلر ، اتمكه محتاج بر مهاجر اولدقلرى حالده على الاكثر السياس لورندن گلوب مستملكانه مخصوص قانون مستبده‌لرى سايه‌سنده بادهوا غصب ايتدكلرى اراضئ وسيعه‌ده مقيم فرانسزلردن هر فردڭ درحال وجوده گتورديكى چفتلكنده ، حدتلنوبده رأى خوديله حكم ايتديكى يرليلرى قپامق ايچون غير رسمى برر حبسخانه‌سى واردر . حريتدن دم اوران بو چيلغين قومڭ هر فردى حكومت ايچنده حكومت اوله‌رق فوق القانون اجراى احكام ايدرده اصلا مسئول اولماز ! ! . زيرا ايقاع مظالمى تأمين آسايش ناميله تأويل ايدن كندى حكومتندن مأذوندر ! ! ! .

يرليلر قنغى مذهبه تابع اولورسه اولسون چفتلك صاحبى فرانسزلرڭ كيفنه گوره حركت و هر تكاليفنى اجرا ايتمديمى بيتاب قالنجه‌يه دگين ضرب ايله مهدود

جبسخاسنه آتیلیور . هر نه وقت گوگلی اولور ایسه چیقاریبور . دیلرسه مجبسده و یاخود طیاق الننده اولدیره بیلیور . صوك درجه مرحمت ایدرسه انکزیسیون نمونه‌سی زندان خصوصیسندن چیقاروب چفتلکنده سنه‌لرجه مجاناً چالیشدیرییور . ایلرو ارتق مروتنه محول . بویله حقوق قانونیه‌دن بالکلیه محروم افریقالیلرك حیات و مماتی ، فرانسز جنسنه منسوب اهالی النده‌در .

تونس بگی بو کیازه‌لك ندر دیه‌مز . زیرا سویلمکه صلاحیت براغلمامشدر . دولت عثمانیه‌نك سطوت قویه‌سی افریقانك بو جهتلرینه یتشمزدن اول تونسه مستولی اولان اسپانیوللر دخی محلاتده بر خانه اسلام و بر خانه اسپانیول ، چارشوده کذا بر دکان اسلام و بر دکان اسپانیول اوله‌رق اقامت ایدر و ایکی اسلامی بر یره کتورمز وقونوشدیرمز ایمشلر . بو مظالم طاقتفرسای نصرانیه اولوقت مقام خلافتعظمایه رونق بخش سلطان سلیم قدیم حضرتلرینك مسموع عالمگیراندالری اولنجه قپودان دریا سنان پاشا مرحوم قومانداسنده کوندریلان دونمای همایون شوکتمنون بیك بشیوز یتمش درت میلادیسنده تونسه یتیشه‌رك اسپانیوللر طرد و تدمیر حقوق اسلام تأمین بیورلمش ایدی . آوروپالیلر الحالة هذه یالگز صنعتجه ترقی ایتمشلردر . اسکی تعصبلری و حشتلری اصلا تبدله اوغرامامشدر . حال حاضرده گوریلان غدارلقلری سوابقنه رحمت اوقودییور . بونلرك مدنیت و انسانیته دائر سرد ایتدکلری قرد مصاللری مجرد اغفال ایچوندر . سوزلرینه ، عهدلرینه اصلا اعتماد ایتمیه‌رك هر خصوصده قلنجمزه طیانوب اللهدن نصرت استملی‌یز . اخلاقدن آبرودن بالکلیه محروم ایدوکلرینی شو حاللری اثبات ایدن آوروپالیلرك کندیلرندن بشقه کیمسه‌یه رحملری انسان نظریله باقدقلری یوقدر .

مؤسس بنیان سلطنت سلطان عثمان غازی حضرتلرینك اورخان غازی‌یه خطاباً بیوردقلری «قرد کبی وار سوری‌یه ، آرسلان اول باقمه کیرویه» وصایای حکمیه‌لرینی دستور اعظم بیلملی‌یز .

تونس لیماننه ورودنده دنمای همایونده‌که شجعان مسلمینی همان قرده‌یه دوکه‌رك اسپانیول وحشیلری ایله شدتلی حربه گیریشان سنان پاشا مرحومك بر قاچ ساعتده قرق بیك اسپانیول ظالمنی خاك هلاکه سردیگی محل اسکی تونسك یعنی قرطاجنه قدیم خرابه‌سنك اولدیغی یرده و شمدیکی شهرك شمال غربیسنده ویاریم ساعت بعدنده‌در . دکز کنارینه یقین بو مرتفع محلده مؤخراً بر چوق صیفیه‌لر یاپیلمشدر .

قارتاجه حكمداری مشهور آنیبال صبی ایکن عظیم تشریفات ایله کنوریلەرك روماليلردن اخذ انتقام آلمق اوزره، یمین ایتدیکی پتخانه آلان موجود اولوب قتولك کنیساسی اتخاذ قلنمشدر. مصرلی متوفی مصطفی فاضل پاشانك کریمەسی نازلی خانم هر سنه موسم ربیعده تونسه کلوب قرطاجۀ قدیم خرابەسنی قاپلایان باغچەلر ایچنده واقع صیفیەلردن بریسنی کیرالایەرق سیأتنی کیمسه ایشیتمیور ظنیله افکاری کبی سزبستانه عالم کچورمکده‌در .

تونسدن بنزرته‌یه گیدن شوسەنك کجدیکی قوجه صحرایی اوزمان حالنه قویان قدیم زیتونلغه امیرك یاپدیردیغی صیفیه ایله شهر آرەسنده واقع جسر عتیق قرطاجەلیلردن قالمه آثارك اك جسیمیدر .

صو ترازوسنك ایجادندن آقدم قلعه‌یه ماءلذیذ اسالەسی ایچون بنا قلنان جسر مذکورده‌که ارتفاع ، امتداد ، عظمت ، سلسلۀ جبالی آکدیریور . بر طاغدن نبعان ایدن نهری ، اوزرنده‌که مجرای عظیمه آلارق دیگر طاغه نقل ایتمك ایچون یاپیلان بوکوه مثال جسرك طبقیسنی مرسین ایله سلفکه آرەسنده دوشان پاشا تربەسی نام محلده ، دیکرلرینی بلاد یونانیەنك اتنه شهرنده وقاهره قربنده‌که اسکی مصر خرابەسنده کورمش ایدم .

امم ماضیەنك علو همتنه ، شوکت زائلەسنه برهان اولان آثار قدیمۀ مذکورەنك جملەسی بر عصرده یاپیلدقلری طرز معماریلرندن آکلاشلمقده‌در . محل مذکورەیه یاپدیردیغی صیفیەده اقامت ایدن تونس امیری محمد بك گوندوزلری شهره گلوب دار الامارەدن آخشامه دگین آیریلەمیور .

بونك دار الامارەیه منتظماً دوامی حکومت ایچون دگل فرانسزلر هر نه سویلر ایسه بلا اعتراض اجرا و یالکز اوراقلری امضا ایچوندر .

بو بیچاره آدم استاسیونه بش دقیقه صکره گیده‌جك اولسه شمندوفر کندینی بکلمدیکی ایچون تفتیش احوالنه تعیین قلنان فرانسز مأموری « هایدی وقت کچدی ترن گیدر صکره قالورسك » دیو عادتا سوروکلرجەسنه بر حقارتله ایش باشندن چکییور . ظلمده نزاکتمی اولور .

بناء علیه مؤید من عند الله اولان دولت عثمانیەیه قارشو خیانته جرأت ایدنلرك محقور اولمدقلرینی کیم گورمش . متبوع مفخممزدن تباعدی تعالی ظن ایدن بو عائله خیال بد خواهانەسنك مخمورلغنی بویله ایکیلەیه ایکیلەیه چکمکده‌در .

تونسده یکرمی ایکی گون قالدم . بیك اوچیوز اون طقوز سنەسی حزیرانك

یگرمی بشنجی گونی فرانسز واپورینه راکباً حرکتله تموز رومینڭ برنجی صالی گونی وقت ظهرده طنجه‌یه اولاشدم .

تونس ایله طنجه آره‌سنده‌که مسافهٔ بحریه‌یی ساعتده اون میل آلان واپور یدی گون یدی کیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر .

(طنجه)

ملکنڭ شماله دوشان سواحلی ایکی یوز قرق میل بحریدن زیاده سوردیگی حالده امور اداره‌ده‌که غفلتی بطائتی حسبیله اعمار و محافظه ایده‌میان فاس حکومتی آق دگزده تتواندن بشقه اسکله‌یه مالك دگلدر . آوروپا ایله افریقا قطعه‌لرینڭ یکدیگرینه اڭ زیاده یاقلاشدیغی یرده یعنی اون التی گیلو مترو عرضنده اولان سبته بوغازینڭ بحر محیط اطلاسی‌یه مربوط آغزنده و آفریقا جهتنده واقع و اطرافی عتیق بر سور ایله محاط تقریباً درت بیڭ خانه و یگرمی بشبیڭ نفوسدن عبارت طنجه مراکب بحریه‌نڭ صیغینمسنه غیات الویرشلی طبیعی بر لیمانه مالك و ملکڭ ایچرولرینه نسبة اولدقجه معمور و تجارتی ایشلکدر . بالکز شمالی آچیق اولان بو بیوك لیمانڭ غربنی مملکتڭ مبنی بولندیغی برون، شرقنی تطوان طاغلری ، جنوبنی دهشتلی قوم تپه‌لری تحدید ایتمکده‌در . پویراز روزکاری اسدکجه دگزڭ پوسکورمکده اولدیغی قوملردن متحصل بو تپه‌لرڭ ارتفاعی یوماً فیوما زیاده‌لشمکده‌در . شهرڭ مبنی بولندیغی موقعدن شرقه طوغرو ممتد قیالقلر شمالی تاماً آچیق اولان لیمانڭ گنیش آغزینی بر درجه طارلاشدیرمشدر .

قلعه برجلری عرضنده و بر استقامتده اوله‌رق ایکی یوز یتمش متره طول چکن بو قدرتی سدڭ ساکن هوالرده میدانه چیقان تپه‌سی دیوار ایله یوکسلدیله‌جك اولسه لیمانڭ چوق یرلرینی صیغلشدیروب شهر اطرافنده‌که اراضیٔ وسیعه‌یی سترایدن قوم سیلابه‌لرینڭ بالکلیه اوکی آلنمش اولور . عصرلردنبرو اوغراشدقلری حالده بیهوده‌لگنی تسلیمه یناشمدقلری کیمیا سوداسی مغربیلری عطالته دوشوروب محو ایتمشدر . اعمار ملکه متعلق جدی مواده مباشرتله مستفید اولمق استعدادندن پك اوزاقدرلر .

چالشمقسزین کچینمك یولنی بولمق اوهامندن قورتیله‌میان بو یادگارلر کیمیا ودفینه دردی ایله مغاره‌لردن آیرلمدقلری ایچون غاردن و مغاریدن کنایه تحریفاً مغربی نامنی آلمشلردر . ملکلرینك غربده بولنمسندن ایلرو کلدیکی ظنی واهیدر .

زیرا آفریقانڭ غربنده کندیلرندن بشقه ملل و اقوام مسکون اولدیغی کبی

آوروپانك غربنده و قارشولرنده متمكن اسپانيوللر ايله دها ايلروده فرانسزلر متوطندرلر . بونلرك نام مذكور ايله بنام اولمشلری و عنوان معهوده يالكز بو تنبل فالجيلره حصر ايدلمسی مسروداتمك صحتنه برهان قويدر .

غرباً و شمالاً دكز ايله محاط بولنمغله آراضيسی مطری ، محصولاتی بولنده ، مزرعه‌لری واسع ، اغنام و مواشيسی احتياجاتی فوقنده ، هواسی ، صاغلام ، مصرفی اهون ، كبراسی غافل ، علماسی اوهام پرست ، جهلاسی سركش ، حكومتی عاجز ، انضباطی مفقود ، امنيتی منسلب ، سكنه‌سی ، خشين وخودبين فاس اولكاسنك وقوعبولان ادخالات و اخراجاتی على الاكثر طنجه طريقيله اجرا قلنديغی ايچون تجارانه مقر باشلوجه شهری و اك مشهور اسكله‌سی بوراسيدر .

باشلوجه اخراجاتی هر درلو ميوه و حبوبات ايله ياغ ، يمورطه ، طاوق ، قيون ، كچی ، اوكوز ، اسب ، استر ، خام جلوده يوك ، سختيان ، ايچ ياغی ، شمع عسل ، قليل المقدار پاموق و حرير مثللو طبيعی و محدود شيئلره ادخالاتی قهوه شكر چای فابريقه اونی و سائر آوروپا معمولات و منسوجاتنه منحصردر . ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن جلب ايتدكلری ازميرك طحن حلواسی ايله حلب شام و بيروتده چيقان اقمشهٔ حريريه‌در .

مغرب اقصی سكنه‌سنك طرز تلبسنی كورانلر كنديني قرون وسطی‌ده ظن ايدرلر . علما وسادانه رعايتلری فوق العاده ، زيارت قبوره انهماكلری پك زياده اولوب عموماً مالكی مذهبندرلر . اندلسده باشلرينه كلان مظالم و شنايعی اونوته‌مدقلری ايچون وحشيلره رحمت اوقوتان مكار نصارانی داخل ملكه براقمق عادتلری دكلدر .

دول اجنبيه قونسلوسلری ايله آوروپالی تجارلر ، و حكومتك خارجيه ناظری طانجه‌ده اقامت ايتديريليور بخارا امارتی كبی علوم عصريه و سياسيه‌دن بی خبر بو حكومتك تبعه‌سی كاملاً عرب لسان رسميسی عربجه‌در . مسكوكات مصريهٔ شاهانه‌نك عينی قيمت و اقسامنده اولان كموش اقجه‌سنه « دورو » تعبير ايديليور . آلتون سكه‌سنی كوره‌مدم . الآن پوسته‌سی تلغرافی و حتی معين بودجه‌سی يوقدر . سواحلده بولنان اجنبه‌لر داخل ملكه دخی مكتوب قبول ايدوب اجرت ايله طوتدقلری مغربيلره توديعاً طرف طرف سوق ايتمكده‌درلر .

منافعنی غصب ، حقوق و استقلالنی تجاوز صورتيله ايشلتديريلان بو اجنبی پوسته‌لری اثنای راهده بر قضايه اوغرايه‌جق اولور ايسه تضميناته بيله موافقت كوستران غافل حكومتك وارداتدن حصه‌سيده يوقدر .

امور داخلیه‌سنه گلنجه بیوك شهرلر حکومت طرفندن منصوب حاکملره مودوع ایسه‌ده بونلره ملحق قصبات قرا و قبائل شرفا و مشایخ معرفتلریله اداره اولنمقده‌در . خزینهٔ دولتڭ یگانه ایرادی اولاً تکالیف امیریه‌نڭ توزیع و تحصیلی انصافلرینه محول بو مثللو وقوفسز رؤسا ، وجبار عمده‌لر طرفلرندن هدیه نامیله سنه باشنده گتوریله‌جك مجهول المقدار تقدمه‌لردن عبارتدر .

آلتمش پاره تقدیم ایتمك ایچون آلتییوز حشرات ایله گلان رؤسای مرقومه‌نڭ کندیلریله قپو خلقنه بر معتاد کیدیریلان خلعتلر گتوردکلری مبالغ جزئیه‌نڭ دگرینه یقین اولمغله خزینه‌یه ایراد و مصرف سندلندن بشقه بر شیٔ کیردیکی یوق دیمکدر . حکمت حکومتدن بالکلیه بعید فاس سلطنتنڭ گویا اوپانیق رجالی دول متحابه قونسلوسلری ایله جریان ایده‌جك امور مهامی رؤیت ایچون طنجه‌ده بولندیریلان باش وکیل سید محمد طوریس حضرتلریدر . فاس حکومتنڭ عموم مستخدمینی کبی علماء اسلام قیافتنده اولان مشار الیه تقریباً یتمش بش یاشلرنده ایری وجودلی نورانی و لطیف الخلق بر ذاتدر . طانجه‌یه ورودمڭ اوچنجی گونی زیارتلرینه کیدوب مراکشه کچه‌جکمی سویلدم . ضعف پیریدن اللری رعشه ، باشی صاللانمه حاصل ایتمش قولاقلری اغیرلاشمش اولمغله افکاریمی افهام ایدر ایکن باغیرمقدن نفسم قیصیلدی .

ایشیتمك ایچون یدی محله‌یی راحتسز ایده‌جك گورسه محتاج اولان بو پیرفانی غایت ضعیف بر صدا ایله — ابو حماره‌نڭ ایقاع ایلدیکی اغتشاشات هنوز باصدیریله‌مدی . یوللر امین دگلدر . ویره‌جکمز ایکی ضبطیه سنی محافظه ایده‌مز زیرا اشقیا اردولرمزی بوزیپور . چوللرده باشیکه بر شیٔ گلمیه‌جکنی سلامت کچه‌جگکی سوز ویره‌مام . رأیکده مستقلسڭ جوابنده بولندی . مولای حسن حضرتلرینڭ ارتحالندن صکره مقام پدره کچن مولای عبد العزیز سن رشده هنوز بالغ اولمش و بر سنه قدرده جزایرده تحصیل گوروب فرانسز تربیه‌سنی آلمش الافرانغه‌یه غایت میال تجربه‌سز بر ذات اولمغله تبعه‌سنڭ اخلاق و مشوارینی دقت ، سراینڭ تعامل قدیمنی رعایت ایده‌میوب اره‌صره پیانو چالدیرمسی و واوسپیده بینه‌رك گزمسی هر احوالنی لوندره‌یه اخبار ایتمك ایچون یاور صفتیله یاننه صوقولان مقلین نامنده که مفسد بر انکلیزڭ اون درد یاشنه هنوز آیاق باصان حسنا ایکی قیزی ایله بعضاً طوپ اویناماسی صوفی مشرب مغربیلرڭ تعصبلرینی طبیعی تحریك ایتمکله قیل و قال آرتدقجه آرتمش و نهایت بتون قبائل آیاقلاشمشدر . ایکی سنه‌دنبرو

ملیونلر صرف و نیچه جوانلر تلف اولدیغی حالده بو یوزدن وقوع بولان اختلافاتی هنوز باصدیره مامشلردر .

مغربیلر غایت محارب ، وطنلرینك محافظه‌سنه مهیا ، ملل مسلحه‌دن ایسه‌لرده مکمل اسلحه‌لری ، انتظاملری و حتی عسکری نظارتلری یوقدر .

مقدار صحیحی حکومتچه دخی غیر معین بو قیدسز و تعلیمسز جنودی فن حربدن بی بهره کوی عمده‌لری ، باصدیغی یری کورمکدن عاجز بر طاقم کهنه ضابطلر قوماندا ایتمکده‌درلر . فرنك مشربلکی ترك ایتمسی ایله آتش فسادك اطفاسی ممکن ایکن عنادندن واز کچمیه‌رك بیهوده قان دوکمکده مداوم مولای عبد العزیزك ایلك دفعه اوله‌رق آوروپادن مبایعه ابتدیکی یاریم بطاریا طاغ طوپی طنجه‌یه چیقوب سوزده اك معلم ضابطلرینه تودیع قلندی .

اوچ بش سنه کوی مختارلغنده بولندیرلمق عملیاتی ایله افراد اهالی‌یی اداره‌ده تجربه‌سی و یاخود بر قاچ اشقیانك باشنی کسمك کبی شجاعتی تصدیق قلندیغی ایچون ضابط یاپیلان بو یادگارلر تسلیم آلدقلری نو اصول طوپلرك استعمالنی بر دراو عقل ایردیره‌مدیلر . اسکله باشنده پورتقال شروبی صاتان اختیار بر شاملی ، ضابطانك شو تخته‌سزلغنی گورنجه حدتله یانلرینه صوقوله‌رق — بن سلطان عبد العزیز جنتمکان زماننده بغدادده طوپجی نفری ایدم . کوریر گورمز شاشیردیغکز بو قواللری قشله‌یه قالدیریکز . نصل قوللانیله‌جغنی اوراده تعریف ایده‌یم . اطرافکزی طولدیران تماشاجیلرك اکثریسی اجنبیدر . جهالتکزی اظهار ایله خنده استهزالرینه هدف اولمیکز دیدی .

قوجه اختیارك مجرد غیرت اسلامیه سائقه‌سیله سویلدیکی بو تکدیر آمیز کلامه مستحق اولدقلرینی اکلایان فس ضابطانی هنوز کوردگلری یکی طوپلر ایله قارشولرنده طوپ کبی گورلیان اسکی طوپچی‌یی درحال قیشله‌یه گوتوردیلر . شو حالی گورن گمرك مأمورلری فطرة عسکر 'ولان عثمانلیلره الله زوال ویرماسون دعاسنی دوامه باشلامشلردر .

جهت وحدت اسلامیه‌نك رابطهٔ قدسیتنی هیچ بر وقت نظردن دور طوتمیان دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه طرف اشرفندن اهدا بیورلدیغی ایچون «واپور ترك» تسمیه ایتدکلری اخشاب واپوردن بشقه سفینه‌لری یوقدر .

لیماننده قره‌غول وظیفه‌سنی ایفا ایدن بو واپورك قپودانی اسپانیول ، طائفه‌لری مغربیدر . ایچنده اللی قدر عسکر ایله آغزندن طولمه درت طوپ واردر .

مولای حسن مرحومك طنجه لیماننه یاپدیردیغی تقریباً ایکییوز متره اوزون دمیرکوپرینك حاصلات منتظمه‌سندن اللرینه کچن بر قاچغروش ایله کمینك مصارفات متفرقه‌سنی قپودان و طائفه معاشاتنی قپاتمقده‌درلر .

مستخدمینك دقتسز و لیاقتسزلکلری حسبیله اداره‌سی چیغرنده چیقان گمرکدن کوردکلری استفاده اهمیتی نسبتنده دگلدر .

هله لیمان و فنار حاصلاتی نه دیمك ایدوگنی بیلمیورلر . اوتوز میل بعدنده واقع جبل طارق لیماننك نصفی انکلیز گمیلرینه مخصوص نصف دیگربده اسپانیا حکومتنه عائد اجرتلی بر یر اولدیغی ایچون جوار صولرده ایشلیان یلکن سفینه‌لری بو امین لیمانه طوپلانوب کلفتسز مصرفسز قیشلامقده‌درلر . جبل طارق ایله طنجه اره‌سنده کونده اوچ دفعه منتظماً مناقلات یاپار قومپانیه واپورلری اولدیغی کبی بحر محیط غربی و اطلاسیدن ایچ دکزلره و هند صولرینه آمد وشد ایدن حسابسز مراکب دخی ازراق و حموله‌سنی آلمق ایچون علی الاکثر بورایه اوغرادقلری گوز اوگنده آلینور ایسه وقوفسز حکومتك نه درجه جسیم منافعدن محروم قالدیغی نمایان اولور . بولیمانده طوتیلان بالقلرك اوچده بری حکومتکدر .

جهانده اره‌صره ظاهر استیلا اردولری هر نره‌یه کیدر ایسه اموال غنائمی اوجوزجه الده ایتمك طمعیله پشینی براقمیان یهودیلر سطوت قاهرۀ اسلامیه‌نك شرق و غربی تترتمکه باشلادیغی زمانلرده سوریه‌دن قالقوب بورالره دخی یایلمشلردر . بو قطعه‌نك اك هجری کوشه‌سنده بیله وجودی اکسیك اولمیان و سرچه‌یی بلبل دیه صاتان بو محتکر ملت اطه‌لی روملر کبی آرقه طرفی باصیق فس گیمککله ابراز مسکنته محکوم ایسه‌لرده تجارتی کیمسه‌یه قاپدیرمدقلرندن حقیقتده مسکنته اوغرایان فاسایلردر .

مولای عبد العزیزك صرف نفسنه عائد ، و انکلیز جنسنه منسوب یاورك وجودندن غیریسی مضرتدن عاری ، حرکتنی چکه‌میه‌رك اختلال چیقاران او خام صوفی مغربیلر هر درلو مصارفی کوزه آلارق اجنبی پساپورطی استحصالنه چالشمقده و بو حالی گورن یادکار حکومت ایسه بودالالقده آنلردن دها ایلرو اولمغله آصلا سس چیقارمیوب آرزو وقوعنده بلا اعتراض تصدیقه مسارعت کوسترمکده‌در .

مولای عبد العزیز برای حج حرمین شریفینه گیدن تبعه‌سنك تسهیل اموری ایچون جده‌ده بر شهبندر بولندیرمق آرزوسنی درسعادته عرض و مساعده بیورلمسنی استرحام ایدر ، باب عالیدن یازیلان جواب موافقنده بر عثمانلی شهبندرینکدخی مقابلهٔ طنجه‌ده بولنمسی لزومی علاوه بیوریلور . سبته بوغازنده کوزی آچیق بر دولت بولنمسی ایشلرینه

ال ويرميان مكار انگليزلرڭ بو خبر شعورلرينه طوقينور . عثمانليلر فسليلره درس سياست ويرر خوفيله بو تقرر ده يوز طوتان رسمى اختلاطڭ اوكنى آلمق ايچون باشلوجه سلاحلرى اولان مفسدلكه صاريله‌رق بو بابده‌كه مهارت مسلمه‌لرينى صرفه باشلارلر . مولاى عبد العزيزڭ سراينه ياور صفتيله صوقدقلرى مخبر مخصوصلرى آلديغى تعليماته توفيقاً — افندم اهاليڭ ترك تابعيته خواهشى معلومدر . طنجه‌ده عثمانلى شهبندرينڭ بولنمسنه مساعده بيوره‌جق اولور ايسه‌كز هر كس فوج فوج كيدرك كمال افتخار ايله عثمانلى تابعيتنه كيرر ، حكمكده كيمسه قالماز — افادهٔ منافقانه‌سنى ابليس پسندانه بر صورتده تفهيم ايدر .

استفاده‌لرينى عموم ملتلرڭ غفلتنده ، ضديتنده ، يكديكرلريله بوغوشمه‌لرنده آرايان بريتانيا تلكيلرينڭ بر تقريب يانه صوقمغه موفق اوندقلرى بو انسانيت دشمنى مفسدى عقل كهياسى اتخاذ ايدينان مولاى عبد العزيز اخطارات مبحوثه‌يه كوزلجه الدانه‌رق جده‌يه شهبندر كوندرمك فكرندن بالكليه واز كچر . زير دستانى حسن اداره ايله دول سائره تابعيتنه كيرملرينى بيله منعه غير مقتدر فاس حكومتنڭ شو غافلانه تحفظنه باق . مولى انتباه احسان بيورسون .

مغرب اقصى شمالاً آق دكز ، شرقاً جزاير ، غرباً بحر محيط اطلاسى ، جنوباً صحراءِ كبير ايله محدود اولوب وسعتى سكز يوز بيڭ كيلومترو مربعنده ، سكنه‌سى سكز مليون راده‌سنده‌در .

هنوز انتظامه كيرميان بو اولكانڭ شهرلرينه مراكشده مقيم فاس حاكمى ، قرا و قبائلنه شرفا حكم ايتدكلرى ايچون نواحى ، قضا ، لوا ، و ولايات تقسيمى ممكن اوله‌مديغى جهتله اداره‌سى ايكى‌يه منقسمدر . قسم اول طوغريدن طوغرى‌يه مأمورين حكومتڭ ، قسم ثانى شرفانڭ اداره‌لرى التنده بولنييور .

آق دكزده واقع و يالكز جبل طارق ايله معامله ياپان تتوان اسكله‌سيله بحر محيط اطلاسيده كائن — طنجه — رباط — مغادر — بندرلرى مراكش ، مكناسه ، فاس شهرلرى قسم اولك يعنى حكومتڭ النده اولوب جنوب مراكشه دوشان صحراده‌كه خلق ايله عين صالح قصبه‌سى شرفا حكمنده‌در .

اون آلتنجى عصر ميلاديده اسپانيوللرڭ فاسدن ضبط ايتدكلرى بش اسكله‌دن سوته نام صحيحى « سبته » جبل طارق مقابلنده اولوب بنون ، دوفيلنز ، حسيمه نام ديگرى هوسماسى ، مليلا زبانزدى نيله ، جزاير حدودنده‌درلر . جمله‌سى آق دكز ساحلنده اولان مدائن مذكوره اسپانيول مجرملرينڭ محل منفاسيدر .

بر وقت روماليلر النه كچن بو اولكاده بالآخره اسپانيوللر حكمنده‌كه فندال قومى اعلان استقلالى ايتمش و خلفاء امويه‌دن وليد بن عبد الملك زماننده يعنى آلتى يوز سكسان بر ميلاديسنده اسلام اداره‌سنه كچمش ايدى.

نهايت ادريسيين — بنى زناته — مرابطين — موحدين — مريدبين — شرفاء سعديين — صره‌سيله اجراى احكام ايتدكدنصكره دولت حاضره اداره‌سنه دوشمشدر.

طنجه‌ده بش كيجه بيتوتت ايدوب تموز روميڭ آلتيسنه مصادف پازار كونى يانلرندن چرخلى اوفق بر انكليز واپورينه راكباً جبل طارقه كچدم . طنجه ايله جبل طارق آره‌سنده‌كه مسافهٔ بحرى بو عادى واپوركٔ يورويشى ايله اوچ ساعتده قطع ايديلييور .

(جبل طارق)

بيڭ اوچيوز اوڭ طقوز سنه‌سى تموز روميسنڭ آلتنجى كونى بعد العصر مواصلت ايتديكم جبل طارق سبته بوغازينڭ بحر سفيده متصل آغزنده و آوروپا جهتى ساحلنده يكرمى بيڭ نفوسلى معمور بر قصبه‌در . آوروپاليلر غلط اولارق «جبرآلطار» ديورلر .

درونه اوچ طريق ايله كيريلور واسع بر صحرايى آگديران بحر سفيدڭ جنوب شرقيسنده واقع سويش قنالى ايله شمال شرقيسنه دوشان قلعهٔ سلطانيه و غربنده كائن سبته بوغازلرى باشقه دڭزلره چيقمق ايچون غايت مهم برر قپو اولمغله بو اوچ موقع طوتلديغى تقديرده بحر مذكور اطرافى سور ايله محاط امين بر كول حالنى آلير . آقصاى شرقده مهم علاقه‌سى اولان انكلتره‌نڭ موقعى طيش دڭزده بولنديغى ايچون بو اهميتى بالطبع نظردن دور طوته‌ميوب جبل طارقى ايكى عصر اقدم يعنى ميلادى بيڭ يديوز درتده اسپانيه‌دن ضبط ايتمشدر .

تربيعاً يكرمى كيلومترودن عبارت اولان بو محلى متين سور و استحكامات ايله تحكيم و ليمانى اسكندريه ليماننه مشابه بر صورت آمده‌ده ترميم ايتدكدن بشقه شمال و شرقى محيط جبلڭ شاهقه‌سنه ياپديغى طرز جديد طابيه‌لره نوايجاد مدافع جسيمه و اوور طوپلرى ايله طولديرمشدر .

هند طريقنى تأمين ايچون آق دڭزده طولاشان انكليز فيلوسنڭ مجمع و مأواسى جبل طارق ليمانى اولمغله ترصد ايفاسنه تخصيص وتفريق ايتدكلرى متعدد فرقتين و طورپيدولر طنجه آچيقلرينه دكين كيجه‌لى كوندوزلى طولاشديرلمقده‌در . بو مهم

موقعی محیط قلعه‌نك غرب و جنوبی دکز ایسه‌ده شمال و شرق شمالیسنه دوشان قره جهتی و حتی سورك دیوارینه متصل خارج شهر اسپانیا ملکی اولمغله وسعتی مملکتك جرمندن عبارت بو طار محلی محافظه خصوصنده انکلیزلرك کوستردکلری تلاش و تدابیر شایان تذکاردر .

قره جهتی درتیوز اللی مترو مرتفع، درت طرفی غایت دیك و اوچوروم جبل ایله مسدود بولندیغی ایچون اسکله‌دن باشقه قپوسی اولمیان بو مملکته کیرانلرك هر بریسنه برر بیلت ویریلییور . کلان یولجینك اسمی، تابعیتی، وقاچکون قالاجغی لیمانده‌که پولیس دفترینه یازیلیور.

قصبه دورننده بولنان غربانك مقداری آلتی بیکه بالغ اولنجه آرتق کیمسه‌یی براقمیورلر . فرداسی کون نقدر نفوس خارجه چیقار ایسه او نسبتده آدمك دخولنه مساعده کوستریلیور . واپوردن صندال ایله لیمانه چیقیلەرق رسومات قولجیلرینه و پولیسلره مخصوص متعدد قلبه‌لرك حزاسنه پارمق قالینلغی دمیردن معمول یساقلقلرك کچید محللرنده باشقه باشقه استجواب اولندقدن صکره قلعه قپوسنه کلنیور .

ایکی طرفنده چفته نوبتجی بولندیریلان بو قپودن دخی ایچرو کیرلدکده اطرافی عسکر قشله‌لری ایله محاط و یوز سکسان متره مربعنده بر میداندن کچیلدکدن صکره شهره آیاق باصیله بیلییور .

جبلك غرب و جنوبه ناظر وغایت دیك بر بایردن عبارت اتکرینی قاپلایان قصبه‌نك اسواق و محلاتی انکلیز مهندسلرینه مخصوص همت و مهارت ایله پك کوزل طرح و ترتیب ایدلدیکی ایچون جاده‌لری دوز و مکملدر .

مملکت دائما تعمیر کورمکده اولان عتیق قلعه‌نك متین دیوارلری ایله سپر آلتنه آلندیغی کبی یوکسکه دوشان محلاتیده وقوعی محتمل بومباردماندن قوریمق ایچون دول متحابه قونسلوسخانه‌لرینی صره واری جبهه‌یه یاپدیرتمق شیطنتیله دها رصین بر سور ایچنه آلمشلردر . بحر سفیدی بحر اطلاسی‌یه ربط ایدن بوغاز کندی اسمی ایله بنام سبته شهری جبل طارقك قارشوسنده و آفریقا جهتنده‌در .

ظل عدالتنده آسوده نشین تبعه‌سنك رفاه و سعادتی اسبابنی من کل الوجوه تأمین بیورمق ایچون دنیانك هر کوشه‌سنده برر وسائط مکمله بولندیران دولت ابد مدت عثمانیه‌نك بوراده دخی بر شهبندر وکیلی موجود ایدوکنی کوروب فخر موفور ایلدم .

لسانمی آکلایان هیچ بر فرده تصادف ایده‌مدیکم ایچون پك صیقلدیغمدن

مواصلتمڭ ایکنجی کونی طوغری قونسلوسخانه‌یه گیتدم .

قیرق یاشلرنده ایدوگی سیماسندن منفهم اولان قونسلوس بك آلمانیالی‌در . نه کندیسی و نه‌ده معیتی ترکجه بیلمدکلرندن بر پارچه قونوشوب دفع غم ایده بیلمك امیدی بالکلیه بوشه چیقدی .

فرانقفورت شهرنده ایکن بتون آلمانلردن گوردیگم نزاکت و محبتڭ عینی نوازشلر ایله حسن قبولده بولنان بو ذات کمالِ صمیمیتله صیقدیغی الیمی براقمیه‌رق عثمانلی و آلمان آرماللرینڭ تزیین ایتدیگی نظیف صالونه گوتوردی . معیتی کاتبلرندن بریسنی درحال پازاره کوندروب بر تجار جلب ایتدی . مغربیلر حسب الجواریه اسپانیول لسانتی آگاهدرلر .

فاسڭ عموم سواحلنده اسپانیول اسپانیانڭ هر یرنده مغرب تجارلری اکسیك دکلدر . بو ایکی حکومتڭ اخراجاتی کاملاً دینه‌جك درجه‌ده یکدیگرینڭ ملکنه منحصردر . قونسلوس بكڭ جلب ایتدیکی مغربلی ابو بشیر، باشنده‌که صاریق قدر بیوك بر تجار ایمش . غایت شیشمان اولدیغی ایچون برقاچ آدیم یورمك ایله نفسی طارلاشمسندن طولانی صیق صیق صولویان بو ذات ایله مرحبالشدقدن صکره عربجه‌یی آڭلادیغم قدر سویله‌یورم معروضاتمڭ نواقصنی حین ترجمه‌ده اکمال فطانتکزده دحوادر مقدمه‌سنی متعاقب، عربجه چات پات یاپدیغم افاده‌لرڭ ترجمه‌سنی قونسلوس بگه عرضه باشلامسیله روحمده انبساط قلبمده انشراح حاصل اولدی . جریان ایدن مکالمه‌نڭ خلاصه‌سی شونلردر: قونسلوس بك افندینڭ کوستردیشی اولدقلری اثر نجابت و نزاکتڭ منتداری‌یم . جبل طارقه دون اخشام اوستی گلدم . اوزرمده بولنان تونس مسکوکاتنی کیمسه آلمیور . بشقه جنس پاره‌م یوقدر . لسان بیلمامك مشکلاتیده بودرده منضم اولدی . نقد موجودمك ناپولیونه تحویلی ایچون بر تدبیرده بولنسونلر دیو جیبمده‌که تونس آلتونلرینی چیقاروب اوڭلرینه قویدم .

قونسلوس بك جواب اوله‌رق بوراده آلمانیه و دولت عثمانیه تبعه‌لرینڭ امور و استراحتلرینی تأمین وظیفه‌سی ایله مکلفم . کندیلری ایچون زائد بر خدمتده بولنه‌مدمکه کوستردکلری منته مستحق اوله‌یم . تونس مسکوکاتی کندی اراضیسندن غیری یرده تداول ایتمز . اوفق حکومتلرك پاره‌سنی کوه‌نوبده محللرنده تبدیل ایتدرمکسزن یوله چیقمق جائز دگلدر .

بونلر مادامکه آلتوندر مراق ایتمیکز ایجابنه باقارم بیوردیلر . درحال بدلنی ویروب یانلرنده آلیقویدیلر .

محلنده یکرمی فرانغه کیدن تونس لیره‌سنی اون فرانغه ویره‌جك اولدیغم حالده اوتلجی آلامامش ایدی . بو ذات اصلا زیان ایتدرمکسزین دگر حقیقیسنی تماماً تسویه بیورمشلردر . یاریم ساعت قدر سوران مصاحبتده بعض هوائی مکالمه‌لر دخی جریان ایتدکدنصکره بولندیغم اوتلك اسمنی سؤال ایدوب ترجمانی ایله اورایه قدر گوندردیلر . مجرد نفوذ پادشاهی سایه‌سنده شو مشکلاتدن سهولت ایله قورتیلوب شهرك شایان تماشا یرلرینی مستریحانه طولاشمغه باشلادم .

بندیکم عربه بر بچق ساعت ایچون اون فرانق اللی سانتیم آلمشدر . ساعتده یدی فرانق آلمق انصافسزلغنی انکلیز عربه‌جیلرنده کوردم . آسیانك غربنده آناطولی ، آفریقانك شمال غربیسنده سبته ، اوروپانك شرقنده بلقان ، جنوب غربیسنده اسپانیا شبه جزیره‌لری بین الاقوام وقوعه گلان حادثات عظیمه‌نك همان نصفنی طولادیرمشدر . اوستنده یشادقلری کره‌نك دریالری کبی یرلرینی دکشدیره گلان انسانلر هر نه انقلاباته اوغرادیلر ایسه سرزدهٔ ظهوری مواقع مذکوره‌یه منحصردر اسپانیا فنیکه‌لیلردن ، یونان قدیمه بعده قرطاجه‌لیلره ، متعاقبا رومالیلره ، اخیراً المان جنسه منسوب فندال قومنه ، وبونلردن دانیمارقه‌لیلره ، ودرتیوز یتمش میلادیسنده فرانسه‌ده متمکن غوثیلره ، وایکی یوز سنه صکره یعنی هجرت نبویه‌نك طقسان ایکنجی سالنده امویلره ، وطقوز یوز سکسان بش سنهٔ هجریه‌سنده اراغون قرالی خونخوار فردبناندە شارلكان ، دورندن ناپولیون پوناپارتك هلاکنه دکین بر قاچ دفعه تکرار فرانسزلره ، اك صکره بوربون عائله‌سنه ، والحاصل اقوامدن اقوامه انتقال ایتمش بر قطعه اولمغله هر طرفنده ملل مختلفه‌نك آثار متروکه‌سی موجوددر .

مجموعی بیك یدییوز دلاوردن عبارت بر قوت ایله وسعتی تربیعاً یاریم ملیون کیلومترویه سکنه‌سی اون یدی ملیونه بالغ بو قوجه قطعه‌یی تسخیره یورودیکی زمان قارشوسنه چیقان قرال رودریکه حصول ظفر افرادك کثرتنده دگل انجق قوای معنویه‌سنده اولدیغنی بیلدیرمك ایچون « اولمك وار ، دونمك یوق » دیو سفائن موجوده‌یی دخی احراق ایدرك رجعت امیدینی یار و اغیار فکرندن بالکلیه سلب و شیرانه صولتیله او جیش عظیمی تارمار ایدن حضرت طارقك نام جلالت عنواننه اضافةً یاد قلنان جبل معروف قارشوسنده واقع سبته بوغازینك شرقه ناظر آغزینه یونان قدیم دورنده هرکولین ناملرینه رکز ایدیلان عمودین حالا باقیدرلر .

سوابق احوالی گوگل اوزونتیسندن عبارت بو ممر وقوعاتده قرق سکز ساعت قالوب اوچنجی گونی ورود ایدن فرانسز واپورینه راکباً نیله غزوات طریقیله جزایرك

وهران اسکله‌سنه کچدم . واپور ساعتده اون میل آلییور ایدی بو مسافه اوچ کون اوچ کیجه‌ده قطع ایدیله بیلدی .

(نیله)

منافعنی توسیعه الویریشلی گوردیکی ولوکه بر قاریش اراضی‌یی استملاك اوغورنده بشقه‌لری ملکندن سنجاقلر ولایتلر فدا ایتمك کبی کوپری آلتندن صو باغشلامغه آلیشقین مکار انکلیزلر جبل طارقك ضبطندن طولایی اسپانیوللرده متحصل غیظ وعداوتی تسکین ایچون فاس حکومتنك اجزای ممالکندن معدود نیله‌نك مقابله اشغالی لزومنی تشویق و بو بابده بر طاقم مطالعات مغفله سردیله زواللی مغربیلریده اقناع ایتمش اولدیغندن اهمیتجه ایکنجی طانجه صاییلان بو اسکله کریم انکلیزلرك تقدمه‌سی مأیوس اسپانیوللرك حق سکوتی اولمشدر .

عتیق بر قلعه درونده واقع تقریبا ایکی یوز خانه‌دن عبارت بو قصبه‌نك هر نقدر لیمانی محافظه‌سز موقعی صوسز اراضیسی قومسال برکتی مفقود ایسه‌ده اقطار عالمه طولاشان سفائن تجاریه‌نك اوغراغی و محصولدار فاسی ملکنك شماله دوشان سواحلی وسطنده اولمغله الدن چیقمسی مراکش حکومتی ایچون بیوك بر مصیبتدر .

کابوس مزعج انکلیزلره قاپدیردقلری جبل طارقه عوض اولمرق فاسلیلردن ضبط ایتدکلری نیله‌ده متروکاتلرندن زیاده اراضی یقالایه‌مدقلری جهتله یالکز قلعه درونده مالك اسپانیوللردن بریسی خارج سورد چیقوبده اون دقیقه ایلروده کورینان قوم تپه‌لرینه طوغری کیتمکه جسارتلنه‌جك اولسه مترصد فاس کویلیلری اصلا امان ویرمیوب قوش کبی آولایورلر . وطنلرینه کوز دیکن دشمن بی امانی ایچرویه صوقمامقده حقلیدرلر . داخلده بر قاریش اراضیسی اولمیان نیله‌نك زراعتی کبی تجارتیده مفقوددر . سکنه‌سی اسپانیه‌دن تبعید قلنان مجرمین ایله قوم یهوددن و جمله‌سی سکز یوز نفردن عبارتدر . اخذ و اعطاسی قلعه درونده بولنانلره منحصر چارشودن، بعض آوروپا معمولاتنی داخله کوتوروب اقجه‌یه ارزاقه تبدیل صورتیله قصبه‌نك تحت الصفر دینه‌جك معاملاتنی اولدقجه انبساط ویرن، مأکولاته دائر حوایج ضروریه‌یی ایچرولردن جلب و صعوباتی تسهیل ایدنلر فاس کویلیلرینه منسوب یهودیلردر . زیرا فاسلیلر نیله‌یه اینه‌رك اسپانیوللر ایله اخذ و اعطایه میل، اختلاطه آصلا تنزل ایتمیورلر . تعصبی مسلم جهان اولان

اسپانیوللر غفلتی نادانلغی ترك ایله فاس كوبلیلرینڭ محبتلرینی جالب نوازشی الدن براقمیه‌رق میانه‌لرنده‌كی منافرتی تخفیفه موفق اوله بیلسه‌لر نیله تجارتنڭ بردنبره پارلادیغنی كوریرلر .

(غزوات)

تاریخڭ قرون اولاسنده قرطاجه‌لیلر ایله رومالیلرڭ ، و خلفاء راشدیندن عثمان بن عفان رضی الله عنه عهدنده عمرو بن عاصك یرینه مصر والیسی تعیین بیوریلان عبد الله بن سعد ایله روما جنراللرندن غریغوارڭ ، و آلتمیوز آلتمش آلتی میلادیسنده شام والیسی معاویه طرفندن كوندریلان سردار عبد الله بن زبیر ایله آلتمیوز یتمشده بتكرار اعزام قلنان امیر عقبه بن نافعڭ كذا رومالیلر ایله و آلتمیوز طقسانده برابره رئیسی دمیة ایله مسلمینڭ و كذا میلادی یدیوز قرق آلتیده زناته قبیله‌سی رئیسی ابو سعد البقری ایله موسی بن نصیرڭ و بیڭ اللی بر میلادیسنده فاطمیلردن مغز ایله نجدیلردن بنی هلال قبیله‌سنڭ رئیسی حسن بن سرحانڭ و متعاقباً تلمسانلیلر ایله كذا هلالیونڭ ، واون دردنجی قرن میلادیده بار باروس خیر الدین پاشای نامدار ایله ایمپراطور شارلكنڭ و بیڭ بشیوز یتمش درتده قپودان دریا سنان پاشا ایله كذا اسپانیول وحشیلرینڭ و بیڭ سكز یوز اوتوزده شیخ محی الدین حسینینڭ و ارتحالندن صكره مخدومی عبد القادرڭ فرانسزلر ایله عصرلرجه چارپیشدقلری میدان معركه اولمغله غزوات تسمیه قلنان بو قانلی محل جزایرڭ فاس حدودینه متصل صوڭ اسكله‌سیدر .

هر طرفی قلاع قدیمه و طرز عتیق استحكامات ایله محاط اولان بو مملكت غایت معمور و ایشلك بر اسكله ایسه‌ده افریقای شمالیده اعصار وفیره‌دنبرو وقوعه كلان عظیم حربلرڭ محل وقوعی بولندیغی ایچون طوپراغی قان ایله ملمع ایدوكندن غایت مغموم و نشئه‌سزدر .

(وهران)

بیڭ اوچیوز اون طقوز سنهٔ مالیه‌سی تموزینڭ اون ایكنجی كونی مواصلت ایتدیكم وهران شهری اوچ احاطه اعتباریله اداره قلنان بو قطعه‌نڭ جزایردن صكره اڭ مهم اسكله‌سی و ولایت مركزیدر . موقعی مرتفع آب و هواسی لطیف لیمانی غایت امین و ایشلكدر . میناسنك غرب ، شرق وجنوب جهتلرینی محیط طاغلره تپه‌لره

یاپیلان استحکامات جسیمه اوور طوپلری ایله تجهیز قلنمشلردر. وضعیتی، معموریتی، تجارتنك، وسعتی سکنه‌سنڭ صنعت و ثروتی، ارضنك برکتی، ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ اقسام سائره‌سنده واقع بیروت شهرینه مشابه و نفوسی سکسان بیڭ راده‌سنده اولان بو بندر عظیمه ورودمده طوغری عرب محله‌سنه کیدرك تلمسانلی عبد المجید افندینڭ اوتلنه نازل اولدم . هر نوعیه آیاق باصارلر ایسه کندیلرینی من کل الوجود ممتاز طوتان آوروپالیلر حین تسلطلرنده دائما اسکله بوینی یقالایه‌رق سکنهٔ اصلیه‌یی دیکناره اتمق انصافسزلغنی قاعده اتخاذ ایدیندکلرندن آفریقای شمالینڭ مدائن سائره‌سی کبی شرلرندن قورتیله‌میان و هران دخی عرب و افرنج نامل‌ریله سمتین عظیمه‌یه آیرلمقده‌در . صورت منتظمه‌ده ترمیم ایدیلان لیمانی غایت چقورده اولدیغندن بر طاقم زاویه‌لر حصوله کتوریله‌رك درت طرفلی یاپیلان ریختیم بوینده کمرك و امثالی اماکن امیریه ایله رسمی مخزنلر جسیم مغازه‌لردن بشقه ابنیه و منازل یوقدر.

اسکله‌دن طولاشه‌رق چیقان دیك یوللردن دریایه ناظر تپه‌لرده‌که فرنك محله‌لرینه دکین ترامواى ایله اون سکز دقیقه‌ده اورادن دخی عرب محلاتنه بر ساعتده کوچ یتیشیلیور . بنی حفصك آثار باقیه‌سندن اولان جامعکبیرده صلاة جمعه‌یی ادا ایچون کیتدیکم زمان اوزون شاپقه‌لی درت نفر فرانسزڭ منبره یقین دیرکلره طیانه‌رق دیکلدکلرینی کورنجه حیرتده قالوب حکمتنی برابرمده کلان اوتلجی عبد المجیددن سؤال ایتدم . مرقوم متأثرانه کوکس کچوره‌رك بونلر جمعه و بیرام نمازلرنده منبره مقابل، اوقات خمسه‌ده کوشه‌لره دیکیله‌رك عبادت اثناسنده‌که احوال خصوصیه‌مزی دخی دقته مأمور بصاصیندر .

خطیب منبرده، امام محرابده دعا ایدر ایکن خلیفهٔ رسول الثقلین افندمز حضرتلرینك اسم مبارکلری اولان عبد الحمید نام قدسیت اتسامنی ذکر ایده‌جك اولسه‌لر بیچاره‌لری درحال محبسه قالدیروب نمازی یاریده براقدیررلر .

بونلرك منبر مقابله‌سنه دیکلملری پادشاه اسلامڭ اسم جلیلنی قاله آلدیرمامق ایچوندر . امیر المؤمنین اولان ذات قدسیت‌صفاتك نام جلیلنی خطبه و دعاده کتورمیه‌جك اولور ایسه‌ك جمعه و بیرام نمازلرمز فاسددر .

دین خصوصی مداخله اولنه‌مز دیو یاپمدق اعتراض واسترحام براقمدق . هیچ برینی سمع و اعتباره آلمادقلری جهتله اوزرمزه فرض اولان بو دعایی قلباً یاپیورز. ائمه و خطبا دخی خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینڭ اسم مبارکلرینی قلباً ذکر ایدوب ظاهراً اللهم انصر سلطان الحنفی جمله‌سندن بشقه برشیء سویلیه‌میور.

حتی بو عبارەییدە قالە آلدیرمامق استدیلر ایسەدە اهل اسلامك بردنبرە غلیانە کلان حدت و هیجاننی کورنجە سکوتە مجبور اولدیلر . جوابنی ویردی . خطیب اثنای خطبەدە ــ اللهم انصر ــ کلمۀ دعائیەسنی سویلدکدنصکرە بر قاچ ثانیە توقف ایدرك ــ سلطان الحنفی ــ عبارۀ جلیلەسنی اوقومشدرکە شو توقف اثناسندە شوکتمآب افندمز حضرتلرینك نام قدسیت اتسامرینی قلباً ذکر ایتدکلرینە شبهەم قالمامشدر .

نصارا حکمندە قلان اسلاملرك چکدکلری ذلت و محنتی تحمل حوصلۀ بشرك خارجندەدر . بیچارەلرك اولانجە وارلرینی اللرندن آلوب هر درلو حقوقلرینی پایمال ایتمشلردر . ماللرینە قصد ایتدکلری کبی دینلرینەدە کوز دیکەرك حیات معنویەلرینی دخی امحایە چالیشمقدەدرلر .

شوندە شیطان ابلە یاریش یاپان انصافسز نصارانك تحت تحکمندە دوشمکدن بزلری محافظە بیوران حق سبحانە وتعالی حضرتلری او دین دشمنلرینك احکام ظالمانەسندە حزینانە چیغیریشان بو اخوان دینیەدە اللرندن قورتارسون . دیانتدن بحث ایدلدیکی صرەدە مغایر مدنیت و تعصب دیو قیامتلر قوپاران شارلاتان آوروپالیلر بورالردە نقدر منتخب مواقع وار ایسە کنیسا یاپەرق هر طرفی پاپاس و ناقوس ایلە طولدیرمشلردر .

نفوس موجودەلری اوچ بچق کشیدن عبارت اولدیغی جهتلە یوزدە طقسانی بوش قلان بو بیهودە بنالرك ایچلرندە شیطانلر جرید اوینایور . اللرینی اوپدیرمکە آووجلرینی یلاتمغە جماعت بولەمیان پاپاسلر مأیوسانەسیکك اولایورلر .

اسلاملر سوسلی بنالرە البیسەلری دوزکون صقاللری طاشقین راهبلرە دکل اللهە عاشق اولدقلرینی حالافهم ایدەمامکدەدرلر . خلقی تنصر ایتدیرمك ایچون یاپدقلری منطقسز مواعظ ، موجب خندە سوزلر آغزلرندن چیقوب آباقلرینك آلتنە دوکولییور .

کیمسەنك قولاغنە گیردیکی یوقدر . اسلاملر فرانسزجەیی فرانسزلردن دها اعلا تکلم و کتابت ایدییورلر . فطانتلری فضیلتلری شجاعت و دیانتلری فوق الغایە یولندە ایسەدە املاك وآراضیلرینی مستولیلرە قاپدیردقلرندن اللرندە ثروتلری ، قیملدانمغە قدرتلری قالمامشدر . وهراندە بولندیغم اثنادە حاجی داوود فرکوح قومپانیەسنە منسوب واپورلردن برینك لیمانە ورودینی خبرآلان مسلمین رایت ظفر آیات عثمانیەیی تماشا ایتمك ایچون اسکلەیە دوکولدکلرینی کورنجە کوزلرمدن یاش بوشانمشدر . دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهییە مربوطیت قویۀ معنویەسی درکار اولان موحدینك دولت ابد مدت عثمانیە حقندە بسلدکلری محبتلر ، اشتیاقلر ، نەدرجەلردە ایدوکنی حقیلە تصویر امکانسزدر .

فرانسزلر مدللی یه کمی گوندرمك زوزکلکنده بولندقلری زمان جزایرلیلره خطاباً بز عثمانلیلر ایله حرب ایده‌جکز سزده گیدرمیسکز دیو افکارلرینی اسقاندیل ایتدکلرنده « سلاح ویریکز حرب ایده‌لم » جوابنی آلوب بو معنالی سوز اوزرینه تکنه‌لری کبی شابه اوطورمشلردر . وهرانده بر هفته استراحتدن صکره تمورك اون طقوزنده شمندوفره راکباً جزایره آتلادم . وهران ایله جزایر آراسنده‌که شمندوفر درتیوز یکرمی بر کیلومترو اولوب ایکنجی موقع اوتوز سکز فرانقدر .

(جزایر)

تمورك یکرمنجی گونی طلوع شمسدن بر ساعت صکره جزایر استاسیونه یتیشان شمندوفردن چیقارق همان بر عربه کیرالایوب اسکله باشنده واقع اوتوز اوچ نومرولی « رولمرین » اوتلنه نازل اولدم . بو اوتلك التنده‌کی یدی نومرولی عظیم دکانی کیرالایوب « مطبخة الاسلامیة » نامنی ویرن امین اغانك لوقانطه‌سنده طعام ایدر ایدم .

جنتمکان فردوس آشیان قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك فرمان فرمای جهان اولدقلری عصر پر مفخرتده بتون اوروپایی لرزان ایدن شوکت بحریه‌مزك ناظر معالیمظاهری بارباروس خیرالدین پاشا مرحومك یاپدیردقلری جامع کبیر جزایر لیمانك وسطنده و ریختمك اك ممتاز محلنده‌در .

ریختمك حین انشاسنده طولدیریلان زمین بش مترو ارتفاع کسب ایتمکله جامعشریف مذکورك قپولری چقورده قالمشلردر .

نازل اولدیغم رولمرین اوتلی ایله اسکله باشندن بالابتدار بری غربه دیگری جنوبه آیریلان بیوك جاده‌لرك طرفیننده واقع و نهایتلرنده‌که میدانلره وارنجه‌یه دگین ممتد عظیم کارگیر بنالر جامع شریف مذکورك اوقافیدرلر . بورایی وهراندن دها معمور گوردم . شهرك نفوسی یوز بیکدن زیاده‌در آفریقانك شمالیده بولنان اسکله‌لرك اسکندریه‌دنصکره اك ایشلکیدر .

لیمانك اطرافنی محیط تپه‌لره متعدد استحکاملر یاپیله‌رق جسیم طوپلر وضع ایدلمشدر .

جزایر ، وهران ، قسطنطین نامریله اوچ ولایت اعتبار ایدیلان بو قطعه شمالاً آق دگز شرقاً تونس آیالتی غرباً مراکش حکومتی جنوباً صحراء کبیر ایله محدود اولوب وسعتی آلتی یوز یتمش بیك کیلومترو محیطنده سکنه‌سی درت ملیون بشیوز بیك راده‌سنده‌در بونك درت ملیونی اسلام متباقی بشیوز بیکی فرانسه مهاجرلری ایله ملل سائره و غربادر .

سكنه‌سى كاملاً اسلام ديمك اولان بو مملكتڭ بلديه و امثالى مجالس رسميه‌سنده اولا فرانسز، بعده مقدارى بشبيكه يتشميان يرلى نصارا دها صڭره يهودى ونهايتنده اسلام اعضالر اوطوردلمقده و بو صورتله امضا ايتديرلمكده‌در. قوم نصارانڭ عالم اسلاميت حقنده كوستردكلرى بو عداوت و حقارتلر عجبا حين شوكتمزده محو ايتميه‌رك محافظه‌لرينه چاليشديغمزدنمى ايلرو گليور . صافى درون اقوامى مجرد اغفال و اسير ايتمك ايچون ايشكمبهٔ كبرالرندن حريت، عدالت، مساوات، سعادت!!! كلمه‌لرينى فرلاتان بو وحشى مشرب آوروپاليلرڭ اسلاميت عليهنده اوتانميه‌رق ياپدقلرى حقسزلقلرى ادبسزلكلرى گوروبده «لعنت الله على الكافرين» ديمكه نفرته مجبور اوليورز. نانكورلكده كديدن، خائنلكده قردن، اغفالده تلكيدن فرقلرى اولميان دول نصارانڭ عالم اسلاميته قارشو اختيار ايتدكلرى وجدانسزجه معامله‌لرندن، غدارلقلرندن دلخون اولميه‌رق بالعكس سوينمكلگمز لازمدر .

چونكه مكارلق و انسانيتسزلك كبى نادانلغى هر درلو حقسزلغى ارتكابده يكديگرينه رحمت اوقودان بو غدار ملتڭ ديش كچيره بيلوبده پايلاشه‌جقلرى بر شىء قالمدى. مقدمهٔ فلاكتلرينى مبشر بو اخلاقسزلقلرى سائقه‌سيله نهايت برى برلرينى پارچه ليه‌جقلردر . طرابلس غرب فرقهٔ همايوننده الى بيڭ دلاورڭ هجومى افريقانڭ شمالنى، يمندن دخى بو مقدار غضنفرڭ باب المندب طريقيله صوماله سوقى جنوبنى، عساكر مصريهٔ شاهانه‌دن اوفق بر مفرزه‌نڭده سودانده صحرا نشين اسلاملر ايچنه اعزامى وسطنى سراپا ضبطه كافى اولوب بشقه قوت و كلفته اصلا حاجت قالميه‌جقدر .

زيرا چندرهٔ مظالمده و الى الله المشتكى فريادیله حزينانه چيغريشان مسلمين كنديلرينى كفار جورندن قورتارمغه كلان عساكر منصورهٔ شاهانه‌نڭ پاينه يوز سوره‌رك التحاق ايده‌جكلرى، ياپدقلرى خائنلكلرى بيلن دين دشمنلرنجه‌ده مسلمدر . جزايرده‌كه فرانسه عساكرى تونسده بولنديردقلرى جنودڭ مقدار وقيافتنده‌در. موره يكيشهرى مهاجرلرندن محمد افندى اسمنده و تقريباً اللى ياشلرنده تك كوزلى بر ذات جزايره گيدرك توطن وتجارته توسل ايتمشدر. صاتديغى چرچى ماليله توتون وسيغاره‌دن عبارت ايسه‌ده شرعاً مذموم اولان اسرافدن صاقينديغى ايچون اپيجه سرمايه طوپلامشدر .

زبان عذب البيان عثمانى‌يى غايت فصيح وبليغ اوله‌رق تكلم وكتابت ايدن بو ذاتڭ دكانى اوكندن گيجه‌لين افرنجى ساعت سكزده گچر ايكن «بر چاى ايچده صڭره كيت» ديو يانه چاغردى ، مومى اليه ايله قونوشمقده ايكن حالت نزعه كلنلرڭ

قوتسز صداسی کبی کسیك، کسیك بوری چالەرق یاریم بلوك قدر عسکر و ارقەلرنده بكذا قرق اللی قدر باشی بوزوق فرانسز کنجلری نعره آتەرق کچدیلر . عسکرك کیجەلین بوری چالەرق چارشودن کچمسی، و آرقەلرینه دوشان فرانسز دلیقانلیلرینك مجنونانه نمایشلری نەدن ایجاب ایدییور یوللو سوالده بولندم . محمد افندی گولەرك بو اوچ بچق عسکری صباحلین طلوع شمسدن اقدم و کیجەلین دخی سکزده قشلەدن چیقارەرق چارشو و محلاتی طولاشدیررلر .

مقصدلری اسلاملری قورقوتمق و ابراز سطوتدر . آرقەلرینه دوشان لا یفلحخونك شارلاتانلقلری ایسه عسکرمزك ازلغنه باقمیكز ایجابنده بزده سلاح توته بیلورز مآلنی افهامدر . اسلاملری عاجز و احمق، کندیلرینی اقوی و اعقل ظن ایدن چیلغین نصارانك حرکات ابلهفریبانەلرینی قاله آلمق تنزلدر . بو حاللرینی خندهٔ استهزالر ایله مقابلەده بولنورز جوابنی ویردی . سلطان محمود عدلی جنتمکان عهدنده جزایر اوجاغی امیراللرندن محمد پاشانك حفیدلری ایله بلدیه اعضاسندن حبیب بن القطاط فضلای نور سیدکان محلیەدن «عمر جندور» و مذکور توتونجی محمد افندیلر بنی یالکز براقمدقلرندن جزایرده غریبلك حزننی اصلا حس ایتمدم .

طنطا شهرنده کراسته تجارتیله مشغول عموجەسی وفات ایتمکله اموال متروکەسنی آلمق اوزره مصره متهیء عزیمت بولنان عمر جندور افندی ایله تموز رومینك یکرمی یدنجی گونی آلمان پوسته واپورینه بینەرك، دیلیس، بوجی، فیلیپ فیل، عنابه، و کاله اوزری تونس صولرینی و بعده طرابلس غرب سواحلنی بالمرور سکز کون سکز کیجەده اسکندریەیه یتشدك طرابلس غربدن بشقه هیچ بر یره اوغرامیان واپور ساعتده اون میل آلییور ایدی . دیلیس اوفق بر اسکەدر . دیگرلرینك احوالی مختصراً ذکر ایدلمش ایدی .

(طرابلس غرب)

طرابلس غرب، جزایر لیمانی ایله اسکندریه ارەسنده که مسافەنك وسطندەدر .

شرق و جنوبی شهر، غربی قرطاجەلیلر دورندن قالمه خراب بر دیوار ایله محاط و فقط غایت گنیش و امین اولان لیمانته یاقلاشدیغمزده قپودان قلاغوز آلمقسزین ایچرویه گیرەمدی .

شمالی دریا، شرقی ایله غرب و جنوبی گوز آلا بیلدیگنه نخلستان اولان طرابلس غرب شهری اسکندریه کبی دوزلکه دوشدیگی ایچون لیماندن داخلنی گورمك

قابل دگلدر . نهایتی گورنمز بر بالقان حالنده اولان مذکور خورمالغڭ الڭ جسیمی مملکتڭ جنوب غربیسندهدر . واپوردن خارجه چیقمدیغم جهتله قلعهٔ قدیمهنڭ لیمانه ناظر تعبیهسی اوزرنده واقع دائرهٔ حکومت ایله شرقه دوشان خورمالقلر ایچنده دهشتنما استحکامات عظیمهیه یقین بر قاچ صیفیهدن و اسکله باشنه غایت صنعتکارانه اولهرق یاپیلان استانبول قهوهسی نام بنای ظریفدن بشقه هیچ بر یرینی گورهمدم .

طرابلس غربڭ موقعی مدافعهیه غایت الویریشلی و مستحکمدر . دریادن آتیلهجق طوب مرمیلری شهری طوته میهجغی کبی دشمنڭ لیمانه صوقولمسیده امکانسزدر . ساحل بویلی بوینجه صیغ و مدافعهٔ طبیعیهیه مالك اولدیغی ایچون سکزمیل آچیقده توقفه مجبور سفائن لیمانڭ شماله باقان آغزندن گیرر ایکن قلاع و استحکامات همایونده موضوع مدافع عظیمهنڭ آتش خطندن کچمکه مجبوردر .

ازمیر لیمانه گیران واپورلر حمیدیه استحکام سطوت بنامی اوگندن ، او مهیب طوپلرڭ حزاسندن مرور ایدر ایکن صاغ وصوله صاپهرق مانوره یاپمغه محل و وسعت بولهمدیغی کبی بوراده دخی هر طرف صیغ اولدیغی ایچون صاپمغهمیدان و بشقه طریق بولمغه امکان یوقدر . جناب حق دولتمزڭ شوکتنی مزداد بیورسون . سایهٔ قدرتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده میدانه کلان بو مثللو آثار سطوت ملکمزڭ هر طرفنده نظر مفخرته چارپمقده ، دوستلری شاد و خندان بدخواهانی حیران و نالان براقمقدهدر .

مصر حدودندن بحر محیط غربییه ، بحر سفیددن صحراء کبیره دگین امتداد ایدن شمال افریقاده کائن طرابلس غرب تونس ، جزایر ، فاس اقلیملرینی شامل اراضیٔ وسیعهیه دیار مغرب اطلاق اولنمقدهدر . وسعتی تربیعاً درت ملیون کیلومترو سکنهسی یکرمی ملیون رادهسندهدر . نفوس موجودهنڭ اون طقوز ملیون اوچیوز بیڭی اسلام ، متباقیسی قوم یهود ایله صکرهدن کلوب یرلشمه قلیل المقدار نصارادن عبارتدر .

بلاد بر بر دخی تعبیر ایدیلان احاطهٔ مذکورهده واقع تونس ، جزایر ، فاس اقلیملرینڭ طبیعت ارضیه و هوائیهلری یکدیگرلرینه مشابه و مساوی ایسهده طرابلس غرب خاکی قلت جبال وفقدان انهار کبی نواقصدن طولایی آنلره بگزهمیوب صحرایی آگدیرمقدهدر . بناء علیه بلاد مغربڭ اوسعی طرابلس غربدر . وسعتی بر ملیون بشیوز بیك کیلومترو مربعنده ایسهده سکنهسی بر بچق ملیون اولمغله نفوسجه باقیلرینڭ دوننده قالییور . طرابلس غرب ، جبل غربي یعنی غدامسی ، فزان ، خمس ، بنغازیناملرنده درت سنجاغه آیریلهرق اداره قلنان بو جسیم ولایتڭ مرکزی

اولان طرابلس غرب شهرنده اوتوز بيك نفوس ايله متعدد مكاتب ابتدائيه، و بر عدد رشديهٔ ملكيه، و بر اعدادیء عسكريه، پياده، سوارى و طوپچى جمعاً اون ايكى بيڭ عساكر نظاميه موجود بولنديغنى واپوره گلان پوليس قوميسرندن خبر آلدم .

شرقدن غربه ممتد وسطح بحردن بيك متره مرتفع اولان اطلس سلسلهٔ جبالى خاك مغربى اقليم سواحل، اقليم هضبات، اقليم صحارى ناملريله اقسام ثلاثهٔ طبيعيه‌يه آيرمقده‌در . بلاد معتدله‌ده نشو و نما بولان هر درلو حبوبات و سبزه ايله خورما، زيتون، پرتقال، طورنج، نار، موز، اينجير، طوت، اوزوم، شكر قامشى و امثالى فواكه و اثمار، اعلا جنس قاوون، قارپوز و خشخاش، اقليم هضبات ايله اقليم تل دخى تعبير ايديلان اقليم سواحلده مبزولاً حصوله كلمكده‌در . جبل اطلسك جنوبنه دوشان اقليم صحارى قوم درياسندن عبارت و هواسى ياقيجى ايدوكنى و تك توك تصادف اولنان واحاتده‌كه خورما آغاجلريله قليل المقدار زراعتدن بشقه خضرات و حاصلات بولنمديغنى سويلديلر . ايتاليادن اون درت دفعه بيوك اولان بو دياره يگرمى مليوندن زياده نفوس بولنه‌ميشى قلت امطار و انهاردن ايلرو كلمكده‌در .

سياسةً درت قطعه‌يه آيريلان بو قوجه اراضيده موجود مجارىء مياه، مجرده، شليف، ملويه، سيبو، تنصيف، وادى درعه، ناملرنده التى نهردن عبارتدر .

بروسه، بيروت، حلب، شام، بغداد، معمورة العزيز ولايت جليله‌لرنده نسج ايديلان اقمشهٔ حريريه و قطنيه ايله چارشافلقلر، پنچره پرده‌لرى قنپه‌لكلر، ال حوليلرى، حمام طاقملرى، فابريقات همايونڭ چيقارديغى اقمشهٔ صوفيه وحريريه، فس وپاتيسقه، محصولاتدن بكيجه و صامسون توتونلرى مصنوعاتدن، راحت حلقوم، قزلجق وويشنه شربتلرى، اوزوم شيره‌سندن ياپيلان اينجاز و قيسى رچللرى ملاطيه‌نڭ بانديرمه‌لرى آناطولينڭ طحن حلواسى بورالرده پك مقبول اولديغى حالده مع التأسف گتوران يوقدر . يرلى تجارلردن بعضيلرى ازميردن اره صره طحن حلواسى جلب ايدرك كيلوسنى اون دردر غروشه قدر صاتيورلر .

اناطولى و روم ايلىء شاهانه ايله استانبولده اوقه‌سنى طقسان پاره‌يه صاتمق ايچون اخشاملره قدر دكاننده سكلك آولايان حلواجى اصنافندن مشتريسى آز اولنلر بورالره كلسه‌لر آز زمان ايچنده چوق ثروت ايله دونرلر . امتعهٔ داخليه‌مزڭ سرومى هر يرده شعبه بولنديرمغه مقتدر بر شركتڭ وجودينه وابسته‌در . تجارتمزى توسيعه زره قدر ميل و دقت ايتميورز .

هر شيىء حكومتدن بكلمك بطائتندن قورتيله‌مدق . وقوفسزلغمزڭ آچديغى رخنه‌لرى

تعمیردن گوز آچه‌میان زواللی حکومت قنغی بر امورمزه باقسون . عاطل وغافل اصنافمز ایچون بز، و حلوا تجارلغیده یاپه‌جق دگل یا . ملاحظه و انصاف لازمدر .

اسکندریه

هجرت نبویه‌دن طقوز یوز اللی و میلاددن اوچیوز اوتوز ایکی سنه اقدم مصری فرس قدیمدن استرداد ایدن اسکندر ثالث بن فیلیب ثانی طرفندن بحیرهٔ مریوط ایله بحر ابیض اره‌سنده واقع دیلك شماله طوغرو اوزانان برونی اوزرینه بنا قلنان بو لطیف بندره اغستوسك سکزنده اولاشوب مصر محطه‌سی جوارنده‌که هندستان اوتلنه نازل اولدم . جودت موقع و جیادت هواسندن طولایی بانی مشار الیهك خلفلرندن دولت بطالسه‌نك مقر حکومت اتخاذ ایدبندیگی بو مملکت سوریه ساحلنده قائنه گیردیگی صور شهرینی آگدیره‌جق درجه‌یی بولمشدر .

اسکندریه شهرینك مواقع ممتازه‌سندن منشیه میدانی

قطر مصرك هر طرفنه توزیع قلنان مصنوعات اجنبیه‌نك اغلبی ایله خارجه سوقی لازمگلان محصولات داخلیه‌نك قسم اعظمی ایچون مرکز مخصوص اولمغله امتعهٔ عالمك مخزنی، شرق و غرب تجارانك مقری کسلمشدر .

جمرك ، منشیه ، اللبان ، مینا البصل ، العطارین ، محرم بك ، رمله نامليله یدی سمت و مرکزه آیرلمسی و سعت و عمرانك درجه‌سنی گوستررر .

سکنه‌سی اوچیوز یکرمی بیك راده‌سنده‌در .

خدیوه مخصوص رأس التین ، منتزه ، رمله ، سرایلری ایله محکمهٔ مختلطه ، بلدیه ، بورصه ،

بانق عثمانی دائره‌سی و عماراۀ مونفرانو و امثالی عالی بنالر حسنة البهجة قصرلر پکچوقدر .

اك كوزل میدانی ، وسطنده محمد علی پاشانك هیكلی مركوز منشیه ، و غایت مكمل اولان اسواقی میاننده ممتازی ، محمد علی و شریف پاشا جاده‌لریدر .

یمین و یسارنده یتیشدیریلان شكوفه‌لی آغاجلرك كور داللری قویی یشیل یاپراقلری و غایت سرین كوا‌كه‌لری آلتنده ، لطیف بنالر مزین دكانلر زنكین مغازه‌لر مجلا غازینولر اره‌سنده و بر استقامتده كوز اله بیلدیكنه طول چكن منتظم جاده‌لرینه ، درت طرفی اماكن عالیه ایله محدود واسع میدانلرینه ، اللی سانتیم عرض و طولنده كبیر الجثه و مربع مالطه طاش فرش ایدلمشدر .

منشیه‌دن نومروی ثلاثه نام محله كیدن شریف پاشا جاده‌سنك میدان جهتنده‌كه قسمی آوروپا اصولنجه سماوی رنك ذیفت مخالطه‌سی ایله طوكدیریله‌رق طرفینده‌كه قالدیرملرینه منقش چینی طبقه‌لر دوشنمشدر .

سوقاقلرنده ایشلیان تراموایلر قوۀ الكتریقیه ایله متحركدرلر .

بو لطیف شهر رأس التین و قلعه نامليه ایكی برون اوزرینه مبنی بولندیغی جهتله شمال و شرقی دریا غربی محرم بك نام سمتدن كچه‌رك لیمانك ایكی كیلومترو بعدنده دریایه دوكیلان فم نیل ایله محاط و شبه جزیره حالنده‌در .

قلعه‌نك مبنی بولندیغی برون رأس التین ایله رمله اره‌سنده ، رأس التین برونی دخی فم نیل ایله قلعه میانه‌سنه دوشمكله شهرك اطراف ثلاثه‌سنی محیط سواحل هیئت و وسعتی قوس قزحی آكدیرر دلربا بر وضعیت آلمش و بو حیرت افزا منظره هلال شكل لطیفنده جسیم اوچ لیمان اولمشدر .

مراكب جسیمه‌نك ورود ایتدیكی بیوك لیمان ، رسومات قرانتینه و فنار دائره‌لری ، فم نیل ایله رأسی التین اره‌سنده‌در .

قلعه ایله رمله اره‌سنده‌كه مواقع جسیمه‌یی امین و منتظم لیمان هیئتنه صوقمق ایچون ایتالیانلره سكز ملیون لیرا بدل ایله احاله ایتدكلری ایچون بر قاچ سنه اقدم انشاسنه مباشرت اولنان ریختمنك عملیات املائیه‌سی قوۀ قریبه‌یه كلمش‌در .

فوا كهه دائر اولان ادخالات و اخراجاتی بو موقعه حصر ایتمك استیورلر . قلعه ایله رأس التین اره‌سنده‌كه قسمك ریختمی وقتیله انشا و اكمال قلنمشدر . قره طرفی تنظیم ایدلدیكی حالده دكز طرفی عدم احتیاجدن طولایی ترمیم قلنمیان بو موقعه هوا معتدل اولدیغی زمانلر سفائن صغیره یناشیور ایسه‌ده بارینه‌میورلر .

قلعه‌نك مبنی بولندیغی برون غرب جهتندن كلور ایكن دكزدن كوزونمیان

شهر ایله سراپا لیماندن عبارت سواحل مسرودهٔ لطیفه‌یی محافظه‌یه بحراً و قوعبوله‌جق تجاوزاتی حکمدن اسقاطه غایت الویرشلی و مدافعه‌لی بر موقعدر .

بر طرفدن روس محاربه‌سی دیکر جهتدن قره طاغ صرب اولاح و موره اختلالی ، یانیه‌ده تپه‌دلنلی علی پاشا موصل جهتنده اینجه بایراقدار ، کرکوك دیارنده رواندزلی کور محمد پاشا فسادلری اناطولیده دیره بکلرینك طغیانی ، خرپوطده کرد اشقیاسی ، جزیرة العربده وهابیلر ، یمنده زیدیلر عصیانی ظهور ایتدیکی و بونلری تنکیل ایله اوغراشدیغی هنکامده قزغان قالدیران یکنچری فساد اوجاغنی دخی سوندرمکه مجبور اولان سلطان محمود عدلی جنتمکانك عساکر جدیده ترتیبنه مباشرت بیوردیغی و النده هنوز منتظم عسکری بولنمدیغی اثناده ملغا یکیچریلرك بقیة السیوفی باشنه طوپلانمسنی ، کندی قدر خائن عارفی پاشانك دونتمای همایونی تسلیم ایتمسنی فرصت اتخاذ ایدیه‌رك بولانیق صوده بالق اولامق کبی نانکورلکدن کیرو طورمیان محمد علی پاشا مکارینك احفادندن کور سعید و سفیه اسماعیل پاشالر دخی فرانسزلرك طاتلی ممه‌سنی قاپیله‌رق او رفتار ناهمواره بلتندکلری و فقط زمان او زمان اولمدیغنی شوکت عثمانیه‌نك غایهٔ کماله یتشدیکنی بیلدکلرندن جسارتلنه‌مدکلری صره‌ده ، موقع مذکورده‌که قلعه‌یه احتیاطاً قویدقلری طرز عتیق طوپلری دها شنیع بر فکره ذاهب توفیق پاشا بدخواهی دکشدیرمدیکی جهتله اشارتیله کلان انکلیزلر قولایجه کیرمشلردر .

پدری اسماعیل پاشا سفاهت مسلمه‌سندن طولایی عزل ایدلدیکنی دوشونمیه‌رك سؤنیته حمل ایدن توفیق پاشانك مخابرات خفیه‌سی ایله کلان انکلیز سفائنی اسکندریه آچیقلرینه یتشدکلرنده طوپ انداختنه باشلادقلری حالده مقابله اولنمیشی قهوه‌لرده چبوق ایچمکده اولان حایطا بقایاسی اختیار ترکلرك تعجبنه کیدرك بو حریفلر نه خلط ایدییورلر دیو حدت ایله لوله‌لری یره چارپه‌رق قلعه‌یه کیدوب خالی طوران طوپلری آتشلامغه باشلامشلر ایسه‌ده بو مدافع عتیقه‌نك پوسکوردکلری مرمیلر واپورلرك بولندقلری مسافه‌یی طوته‌مدیغندن مساعیٔ حمتیکارانه‌لری ثمره‌سز قالمشدر .

قواله‌ده یتیشان بو کورکوسز عائله‌نك فکر سقیمی خیانتدن آیریله‌مدیغی ایچون دکشدیرلمیان چوروك طوپلر ایله بش آلتی ساعت حرب ایدن بو غیور اختیارلر اولوب مصر طوپچیلری توفیق پاشانك امریله برر طرفه صاوشدقلرینی وقعه‌ده حاضر بولنانلر ایله موثوق الکلام بر چوق ذواتدن ایشتدم .

توفیق پاشانك بدخواهلغی نتیجه‌سی اوله‌رق مصره صوقولان انکلیزلر اسکندریه‌یی

یاقدق ایسه ینه بیارز سوزیله کلیشی کوزل تعمیر و جهانی اغفال ایتدکدنصکره — مملکتی طوپه طوتمقلغمزه سز سبب اولدیکز — دیه‌رك بو مصارفك اون قاتنی مطرود اسماعیل پاشانڭ استقراض و سفاهتنه صرف ایتدیکی درتیوز ملیون لیرایی تسویه‌ده مداوم زواللی مصریلردن جبراً آلمشدر .

قواله‌نڭ قه‌قمش قهوه‌لرندن نشئت ایتمه بو عادی عائله‌نك فرصت بولدقجه یاپدیغی عادیلك دوکدیکی اسلام قانی ایله هوسات شهوانیه‌سنه کیف مایشا صرف ایتدیکی ثروت اسلامیه‌نڭ حد و حسابی یوقدر .

عاقبت کرك زاده کرك شود ✡ کرچه با آدمی بزرك شود

بودرجه‌سی اون ایکی ملیون لیرایه بالغ قوجه مصردن حفاظت دین ایچون متشکل بیت المال مسلمینه کیران سنوی یدی یوز اللی بیڭ لیرادن عبارتدر متباقیسی او توره‌دی عائله‌یه نسبت داعیه‌سیله فرنکستانده سرسریانه طولاشان لحم خنزیر عاشقی لایفلحونه لقمه اولمقده‌در . وظیفه‌سنی براقه‌رق سنه‌نڭ قسم اعظمنی آوروپاده اطفال فریبانه اکلنجه‌لر ایله کچوران خدیو اون ایکی بیڭ ، ممه‌دن هنوز کسیلان اوغلی اون اونبشبیڭ ، والده‌سی ایله حرمی اون بدیشر بیڭ لیرا ماهیه آلمقده صایمق ایله توکنمك بیلمز تعلقاتی ایسه خزینه‌یی بشقه‌جه صویمقده‌در .

تونس بکنه فرانسزلرڭ ویردیکی مخصصات سنوی بشبیڭ ناپولیوندن عبارت ایدوکی و بوده طوغریدن طوغری النه ویرلمدیکی یازلمش ایدی . باشلوجه مهارتی ایکی آقچه بخشیش آلمق ایچون قواله قهوه‌لرنده اخشاملره قدر قووال اوفورمکدن عبارت ایکن اورته‌لغی بوش بولدیغی صره‌ده فرعون کبی کلاه قاپان محمد علی پاشا بن حمال ابراهیم عائله‌سی مصرده انجق دولت عثمانیه سایه‌سنده زارت زورت ایتدکلرینی ، تبعهٔ شاهانهٔ مصریه‌نڭ قهرلرینی چکمسی مقام معلای خلافتعظمادن شرفمورور فرمان جلالت عنوانه انقیاد « اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولوا الامر منکم » ایت کریمه‌سنه اعتقاد تامه‌لرندن ایلرو کلدیکنی و او مقام مقدسڭ بو تأثیری اولماسه « جدکز آغزندن طوامه کوفلی بر طبانچه ایله کلمشدر . موزه‌ده موجود او معهود قوبوریکزی خاکمزی تلویث ایدن قبوریکزده‌که لاشه‌لریکزی بالاستصحاب شورادن یقیلکز . آلتونلرمز ایله قارنلشدیغکزی دوشنمیه‌رك کیمه خوروسلانیورسکز نانکور نادانلر . پادشاهمزڭ بشقه آدمی یوقمی ظن ایدییورسکز » دیه‌جکلری ، اوتوره‌دی عائله‌نڭ متبوع مفخملری حقنده‌که سؤ نیتلری میدانه اورینجه هضمه طاقتلری قالمیه‌رق بردنبره قباران افکار عمومیه یعنی اعرابی پاشا مسئلهٔ مدهشه‌سی گوزلری اوکنده ایکن ینه متنبه دکلدرلر .

خدیویت قصرندن قالدیریلەرق کما فی السابق قواله قهوەسنده اقعادلریله نتیجەلنەجك بدخواهلغی حالا ترك ایتدکلری یوقدر . شوکتمآب افندمزك دشمانی نقدر آزغین فراری وار ایسه بو عائلەنك خانەلرنده چفتلکلرنده حتی خدیوك سراینده بول ، بول آقچەلر آلوب رفاهانه یشامقده ماهتابه قارشو یاوان ، یاوان حولامقدەدرلر . خدیو لاحق عباس حلمی پاشا تجربەسزی و یانەده تحصیلده ایکن قتولك کنیساسنده نکاحلادیغی لهلی خرمنی زیارت ایچون هر سنەنك ایلك بهارنده معتادی وجهله آوروپایه کیتدیکی زمان یعنی بوندن بش سنه اقدم حوبەالغنی بیلن کلخان بکلری آرقەسی صره شو یولده بر مکتوب کوندررلر .

صورت مکتوب :

« افندینا

سیدنا حسین طرفنده قدیم بر خرابه قازیلور ایکن امویلر دورنده یاپیلمه نادیده بر قلنج ظهور ایتدی . اوزرنده « مسند جلیل خلافتك عائلهٔ خدیویه انتقالی عباس پاشا حلمی الثانی عهدنده وقوعبولەجقدر » تبشیراتی خط کوفی ایله محرردر . بو سیف مبارکی اله کچوران آلتی یوز لیرا آلمینجه کیزلەدیکی یردن میدانه چیقارمیور . امریکز اولور ایسه اشترا ایدەلم . . . . . . ! »

بر اقچه صرف ایدرم دیو اودی قوپان خدیو حاضر عباس حلمی پاشا خسیسی خلعت خلافتی اکتساب حرصی ایله « آلیکز » امرینی سرعت ممکنه ایله یتشدیرر ! ! .

بو قلنجی یاپدیران مکتوبی یازانلر اولوب یاپان اوسته دخی الآن موجود ، و شو مسخرەلغه واقف بالجمله مصریلرك طانیدیغی ، و هر کوروشده حال معهودی خاطرلەیەرق کولوشدکلری بر عربدر . بو زوزەك عائلەنك افکار غباوتکارانەسنه پك موافق دوشان مهم بر پیلانی یوتدیرمق ایچون مکتوب مذکوری یازان ابلیسان مرقومانك زیاده بدل ذکر ایتمیشلری خدیودەکی شدت خستی بیلدکلرندن جواب آلنەمز دیو قورقدقلرندن ایلروکلمشدر . بویله بر دسیسه ایله طمعی مسلم خدیوك دست بخالتندن پاره قوپاران چارپیجیلر ، او مسئلهٔ مضحکەیی راست کلان یرده شو یولده سرد ایتمکدەدرلر .

« مرقومونك افادەلری »

خدیو بیت المالی صویوب پارەلری آوروپا فحشخانەلرنده صرف ایدییور . بزه بر خیری یوق . آلنمزك تری ایله قزانیلان مبالغك هیچ اولماز ایسه بر مقدارینی قوپارمق طریقنی بو یولده دوشونەرك یالان میدانه چیقنجەیه دکین هم

کندیسی بر قاچ گون شاد اولدی و همده‌او پاره‌یی ثروت اجنبیه‌یه انضمام ایتدرمه‌مک داخلده صرف ایله بر قاچ گون یشادق . تبشرات مصنعه‌نڭ وقوعنه دگین یوزومزه باقمیان خدیوڭ اخیراً یاپدیغی التفاتلری گورملی ایدیگز .

بزم اوانمکلك قلنجی سراینده‌که خصوصی سلاح موزه‌سنه و اڭ باشه آصوب اسم شریفنی « لعاب المنیه ! » تسمیه بیورمش ایدی . » حدینی بیلمیان حویپا خدیو معهود قلنجده محرر تبشیری ! ! ! آلدیغی صره‌ده برونی فیل خورطومی کبی یوئسکه قالدیره‌رق کیمسه‌یی طانیمامغه جهانگیرلك طاسلامغه باشلار . بو تاریخده مصر قاضی القضاتی وفات ایتمکله منحل قلان مقامنه باب والای مشیختدن دیگر قاضی کوندریلور .

شیطانلرڭ اغواسنی رحمانی الهام کبی قانان عباس پاشا یادکارنده پرواسز قونوشمق جرأتی زیاده‌لشمسنه مبنی « مصرده علما قیتلغمی وار قاضی‌یی بز تعیین ایدرز ! ! ! » دیمکه و یکی قاضی افندینڭ یدنده‌که فرمان جلیل الشان همایونی « اولا کوره‌لم نه یازلمشدر » خطابنی حدی فوقنده صرفه قدر ایلرو گیدر . آداب رسمیه‌یی بیلان قاضی افندی . « فرمان همایونڭ سزه تسلیمی قاعده‌دن دگلدر بالجمله وزرا ، امرا ، کبرا ، علما ، شرفا ، عساکر مصریهٔ شاهانه و قونسلوسلر ایله تبعهٔ صادقه معتبرانڭ محکمهٔ شرعیه‌یه رسماً طوپلاندقلری دست بر سینهٔ تعظیم صفلر تشکیل ایتدکلری و سزده بو میانده بولندیغگز صره‌ده بر موجب دأب دیرین احترامات فائقه ایله قرائت اولندیغی زمان مفهوم شریفنی آگلارسگز » جوابنی ویرر . خدیوڭ جرأت ایتدیگی بو تربیه‌سزلگی فاضل مشار الیه دولتلو غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه اولدیغی کبی آگلادیر . مشیر مشار الیه دخی کیفیتی عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه با تلغراف حرفیاً عرض ایدر .

ما بین همایون جناب ملوکانه باشکتابت جلیله‌سندن شرفمورود ارادهٔ تلغرافیه‌ده « بو خصوص ایچون لازمگلان تفصیلاتی بشنجی اردوی همایون مشیریت جلیله‌سنه یازلمشدر جوابنی اورادن طلب ایدیگز » امری تفهیم بیوریلور .

بو مسئله‌نڭ بشنجی اردوی همایون مشیریت جلیله‌سیله عجبا نه مناسبتی اوله بیلور دیو حیرتده قلان غازیء مشار الیه مقام معروضه‌یه مجبوراً مراجعت ایدر . شامشریفده درحال یازدیغی مستعجل تلغرافده « اوچیوز بیڭ عسکر مصره متهیء حرکت و امریکزه منتظردر » جواب مختصری ورود ایتمکله بو دهشتلی خبردن چیلدیره‌جه‌سنه اورکن خدیو « بویله مسئله‌نڭ جریاننده خبرم ، هیچ بر شیئدن معلوماتم یوقدر . قاضی افندی حضرتلرینه بویله مناسبتسز سوزلری کیم سویلمش حاشا » دیو

خطابی شونڭ بونڭ اوزرینه آتمغه افترایه انکاره قویبلورلر . شـو موجب خجالت خفتلری خبر آلان والده پاشـا « اوغلم ! ! پدرڭ بو مثللو افکار سـقیمه پیشنده طولاشمقدن واز کچمدیکی ایچون چوق حقوقنی غائب ایتمشدر .

سنده بر بلایه دوشه‌جکسڭ . طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن عهده‌کزه توجیه بیورلان رتبهٔ سامیهٔ خدیویت آز شی‌ئمیدر . راحت اوطور ... سایهٔ عنایتوایهٔ حضرت پادشاهیده ذوق و صفا ایله یشـا » نصایحنده بولنور .

حدینی بیلمیان خدیوڭ تاریخ مذکوره دگین عرشده گزدیردیکی انفی ، بو دقیقه‌دن بالاعتبار اسفله سقوط ایدر . ظاهر حالی ، شمدی ایپك کبی ایسه‌ده باطنی ینه ابو جهل قارپوزیدر . فراریلره امداد و التفاتدن ، دولت طرفدارانی عداوت و حقارتدن و از کچه‌میور . آوروپادن عودتمده طرابلس غرب لیماننه یتشدیکم زمان مشیر دولتلو رجب پاشا حضرتلرینڭ یاننه گیدرڭ شفاعت استرحامنده بولنمسنی نیاز خاطرمه گلمش ایدی . احوال خصوصیه‌سی اولوقت مجهولم اولان خدیو عباس پاشای شوکتمآب افندمزه خیرخواه و آدم ظن ایتدیکمدن ، یپاجغی شفاعت دها مأثردر خلیاسـیله واپوردن چیقمیوب مصره کچمش بولنـدم . ورودمده دولتلو غازی احمد مختار پاشـا حضرتلریله خدیو آوروپادن هنوز عودت ایتمامش ایدیلر . اصلنی اهمیته آلامق کبی یاگلش بر فکر ایله عفومی وسـاطت انسانیتنده بولنه‌جغنی امیدلندیکم خدیو هر ییل آوروپاده یاپه گلدیکی سـفاهتلردن اوصانه‌رق انمکلکی مصره عودتنده درسعادته اوغرایوب عتبهٔ شاهانه‌یه یوز سوردکدنصکره قاهره‌یه کله‌جکنی خبر آلدیغمدن . خاك پاك وطنڭ هواء نسیمنی بر ساعت اقدم تنفس ایتمك ، و مسقط رأسـمه یتیشه‌رك آوان شبابت خاطره‌لریله آخر عمرمی اولسـون خوشجه گچورمك ، و حسـرتلرینه طیانه‌مدیغم اقاربمه قاوشمق اشتیاقنڭ اجباریله یازدیغم تظلمنامه‌یی ویانه‌ده کندوسـنه یتشدیرمك مروتنده بولنمسنی معارف ناظری فخری پاشادن استرحام ایچون درحال رمله‌یه کیتدم . مستأجراً اوطوردیغی بیوك اوتلده بنی بشاشتله حضورینه قبول ایدن پاشای مشار الیه اسـتدعانڭ مآلنی و افکارمی اکلادقدن صکره « خدیو حضرتلری الآن ویانه‌ده‌در . بویله ایشلره قاریشمدیغنی بیلدیکم ایچون وساطده معذورم استدعاکزی راساً کوندروب تجربه ایده بیلورسکز بوراسی بارشدیریجی بر حکومتمیدر ! ! مادامکه مصره گلدیکز فکریکزدن دونمیه‌رك بشقه‌لری کبی مناسب بر وظیفه طلبنده بولنمکز لازمدر » جوابنی ویردی .

اون بش دقیقه قدر دوام ایدن هوائی مصاحبتدن صکره حضوریندن قالقوب

وداع ایده‌جکم صره‌ده خدیو حضرتلری بو لطفی دریغ بیوریرلر ایسه دولتلو غازی مختار پاشا حضرتلرینه مراجعت ایدرم . ویاخود طوغریدن طوغری‌یه کیدرم . پادشاهمڭ علو مراحم وعدالتندن امینم معصومیتم محاکمه‌ده تعین ایدر . دشمنلرمڭ سوردیکی بو بش پارمق لکه اوزرمدن قالقمینجه دگل مصرده، حتی فردوس اعلاده تقرر ایده‌جك اولسه‌م ینه یشایه‌مام . انسانلرڭ سیمالری کبی، مرأت افکار وحمیتی دیمك اولان سیرتلریده بر دگلدر . دولتمدن اوزاقلاشمق، افکار سلیمهٔ امتی زهرله‌مك باغیلگنی وجدانم قبول ایتمیور . تصدیعاتده بولندم عفو بیوریکز» دیو قالقوب یورودیکم صره‌ده اوطوردیغی اوطه‌نڭ قپوسنه دکین تشییع نزاکتیله نجابه تقلیداً التفاتلر اظهار ایتدی . مأیوساً منزلمه دونه‌رك اولجه یازوب برابر کوتوردیکم مذکور استدعایی پارچه‌لادم . اسکندریه‌نڭ کنارنده شمندوفر ایله یاریم ساعت اره‌لی وساحل بحرده واقع رمله، صفوتی مسلم شمال روزگارینڭ دائما اسدیکی سرین بر موقعده، لطافتی، جودت هواسی بولنده اولدیغی ایچون کبرا واغنیانڭ خصوصی حدیقه‌لر اورته‌سنده یاپدیردقلری جمیل المنظره صیفیه‌لر، عالی بنالر ایله طولمش، هر طرفی جنت آسا بر حاله گلمشدر .

بو سمتڭ جنوبنده کائن محمودیه جهتنده تجهیزیه، ابتدائیه، نامرنده مدارس امیریه تعلیم علوم ولغات ایچون دخی متعدد مکاتب خصوصیهٔ اجنبیه مکمل اجزا خانه‌لر، ومصرڭ بالجمله شهر وقصباتنده شعبانی موجود مخازن کبیرهٔ تجاریه، هر درلو احتیاجات بیتیه داخلنده صاتیلور ورشهٔ عظیمه، بز، صابون، کبریت، اعمال ایدر متعدد فابریقه‌لر واردر .

وانحاصل مدائن مصریه‌نڭ قاهره‌دن صکره اکبر واجملی اسکندریه شهریدر . وقتیله بو موقعده بولنان «هلیوبولیس» شهر قدیمی دخی جهانڭ مرکز تجارتی دار العلوم وحکمتی ایدی .

علوم طبیه، طبیعیه، ریاضیه، والهیه‌ده ید طولاسی اولان حکماء یونانیه‌دن سقراط، بقراط، افلاطون ایله اقوام سائره‌یه منسوب بر چوق فحول علماء اکابر حکما ومشاهیر بو شهر شهیرڭ «حضر» نام مکتب مشهورندن نشئت ایتمشلر ایدی . اول عصرڭ مشتاقین علم وعرفانی جهانڭ هر طرفندن بو کنزالعلومه طوپلانه‌رق کتبخانه‌سنده، متراکم آثار اسلافی تتبع ایله اکتساب فضائل واستحصال کمالاتده بولنورلر ایدی . نیجه فضلانڭ منشأی اولان بو دار الفنونڭ مجمع حکما کسیلان کتبخانه‌سنده‌که آثار نادره‌یی آتشلره ویرن روما حکمداری «چول» نام قیصر

اجهل مکتبی دخی بر أیله یکسان ایدرك موقعنی اسمی کبی چول یاپمش ایدی . اسکندردن صکره ظهور ایدن دولت بطالسه‌نك ایلك حکمداری «سوطیر بن لاغوس» نام ذات فاضل بو مکتبی تکرار احیا ایدرك کتبخانه‌سنه طوپلادیغی آثار نفیسه مصر، یونان، حبش، گلدانی، هند، فرس، فنیکه، عبرانی، علمای بنامنك مؤلفاتندن یدییوز بیك راده‌سنده اولدیغی عربجه «سیاحة المعارف» ده مصرحدر .

یوزلرجه دانانك عصرلرجه چالیشه‌رق وجوده کتوردکلری آثار فضائلی بر نادان یك ثانیه‌ده محو و نابود ایتمشدر . یکرمی طقوز مترو طولنده و درسعادتده‌که دیکیلی طاش قالیبلغنده اولان «عمودی السواری» دن بشقه آثار عتیقه کوردمدم . بونلر وقتیله اوچ دانه ایکن بریسی لوندره‌یه دیکری نیورق شهرینه آشیرلمشلردر .

شهرك اطراف ثلاثه‌سنی محیط سواحلی بویدن بویه قاپلایان ریختیملر اوزرنده غایت کنیش و امین صنعی لیمانلر کنارلرنده منتظم جاده‌لر، مزین میدانلر، عالی بنالر، اطیف قصرلر، و امثالی آثار جدیده پك چوقدر سفائنك طریقنی تعیین، قپودانلری ارشاد ایچون یکی یاپیلان فنار قله‌سی دخی غایت مرتفع و جالب نظردقتدر . دانیال علیه السلامك مقام مبارکلری بولنمسیله‌ده مغبوط بو مملکتك یاریم ساعت بعدنده اصحاب کزیندن حضرت «جعبر» رضی الله عنه مدفون خان غفراندرلر . ورودمك یکرمی سکزنجی کونی یعنی ایلولك یدیسنده بعد الظهر شمندوفره بینه‌رك دمنهور، طنطا، بنها العسل اوزری اوچ بچق ساعتده قاهره‌یه اولاشوب قسطمونیلی عبد القادر اغانك عتبه الخضراده واقع اوتلنه نازل اولدم . اسکندریه ایله قاهره آره‌سنده‌که دمیر یولی ایکی یوز سکز کیلومترو طولنده‌در .

(مصر القاهره)

افریقا قطعه‌سنده واقع مدائنك اعظم و اشهری اولان قاهره شاطیء نیلك شرقنده‌در .

کافور الاخشیدینك خلفی ابي الفوارسك فوتندن صکره مصرده تشکل ایدن دولت فاطمیه‌نك ایلك حکمداری اولوب معز لدین الله العبیدی لقبنی طاقنان مغربلی ابو تمیم بن منصورك سر عسکری جوهر الصقاللی طرفندن اوچیوز اللی طقوز سنهٔ هجریه‌سنده اساسنه مباشرت قلنه‌رق یدی سنه‌ده شهر حالنه کیرمش وصلاح الدین ایوبی دورندن بالاعتبار توسعه باشلامغله کیت‌کیده شمدیکی عظمت وعمرانی بولمشدر .

جسامتی تربیعاً یدی میل سوران بو معمور شهرده مقیم و متمکن یرلی و اجانب بشیوز سکسان بیك راده‌سنده‌در .

آل بيت النبى صلى الله عليه و سلمدن امام حسين رضى الله عنه افندمز حضرتلرينك رأس مباركلرى مدفون مقام معلا ايله خاندان مشار اليهدن حضرت زينب رضى الله عنهانك مدفن شريفه‌لرى هجرتك قرق اوچ تاريخنده انتقال ايدن فاتح مصر عمرو ابن العاص و ايكى يوز درتده ارتحاللرى وقوعبولاى امام شافعى رحمة الله عليهم حضراتى كبى پك‌چوق اصحاب كرام وائمهٔ عظام مدفون خاك غفراندرلر . طرفينى مبانىٔ فاخره و منازل جميله مهم و مزين تجارتخانه‌لر عالى مغازه ودكانلر سوسلى غازينولر ايله محدود و اشجار شكوفه دارك قويى كولكه‌لرى آلتنده استقامت منتظمه‌سى كوزآلا بيلديكنه دوام ايدن پاك وسويملى سوقاقلرى هوا غازى، واسع و لطيف ميدانلرى ضياء كهربائى ايله منور و هر سمتنده الكتريق ترامواى‌لرى و بالجمله آثار مدنيه و تسهيلات موجوددر . الوايلى، اوزبكيه، بولاق، موسكى، باب الشعرية، جماليه، عابدين، درب الاحمر، سيدة زينب، الخليفه، مصر العتيقه، ناملرنده اون بر قسم و سمت اعتبار ايديليور .

الوايلى قبه و عباسيه جهتلرينك متباقيلرى اسامىٔ معروفه‌لرى ايله مسمى مواقعك مراكز مخصوصه‌سيدرلر .

صره وارى آغاجلر بريرچمنلكلر كومه كومه چيچكلر يتيشديريلەرك جنت حالنه قونيلان ميدانلرى مالطه طاشى، لطافتنه طويلماز منتظم جاده‌لرينك طرفيننده‌كه كنيش قالديرملرى نقشلى والوان چمنتوطبقه‌لر ايله مفروش‌در بو پياده مجرالرينك وسطنه دوشان عربه و ترامواى كذركاهلرى على الاكثر شوسه ايسه‌ده بعض يرلرى مالطه طاشى دوشه‌ليدر . .قنالك كشادندن صكره آوروپا افريقا و هند تجارتلرينك بندر مخصوصى كسيلمسندن ناشى ثروتى سعادت معموريت و نفوسى كون بكون آرتمقده شرفى زياده‌لشمكده اولان قاهره‌ده موجود معابد اسلاميه‌نك اشهر و اقدمى روماليلرى قهر و تنكيل بيورمقله بو قطعه‌يى خباثتلرندن تطهير ايدن فاتح مصر طرفندن يكرمى بر سنهٔ هجريه‌سنده مصر العتيقه‌يه انشا بيوريلان عمرو بن العاص جامعشريفى ايله قاهره‌يى ايلك دفعه شهر هيئتنه صوقان سر عسكر مشار اليهك ياپديرديغى جامع الازهر و سلطان برقوق حضرتلرينك بشيوز يكرمى يدى‌ده بناسنه ابتدار بيوردقلرى جامع بر قوق و مركز حكومت مصر القديمه‌ده ايكن يعنى قاهره‌نك اشتهارندن طقسان سنه اقدم خلفاء عباسيه نامنه مصرده اجراى احكام ايدن احمد بن طولون حضرتلرينك آثار باقيه‌لرندن جامع طولون وسلطان حسن حضرتلرينك احيا كرده‌لرندن سلطان حسن جامع جميلى قلاون، غورى، مؤيد، قايتباى، و امثالى مساجد شريفهٔ عظيمه‌در.

مؤخراً وجوده کلان جوامع شریفه میانندن الڭ جسیم واطیف اولانی قاتل اسلام محمد علی پاشانڭ بیت المالدن کیزلەدیکی اقچه ایله قلعەیه یاپدیردیغی جامعکبیردر .

متبوع مفخمنه عصیان ایدرك دوکدیکی بونجه خون اسلامی اونوتدیرمق شیطنتی و موجب مغفرت زعمیله انشا ایتدیردیگی بو جامع درسعادتدەکه نور عثمانی جامشریفی وسعت وبیچمنده ایسەده دیکرلری سیدة زینب جامع شریفنه مشابه وعرب طرز معماریسندەدر . بر چوق فحول علما ومشاهیر ادبا و حاذق حکمانڭ من القدیم منشأ ومجمعی اولان جامع الازهر اسکی رونق و شهرتنی حالا غائب ایتمامشدر . علوم عقلیه و نقلیه ایله علوم ریاضیەنڭ هر شعبەسی حکمت فلسفه طب هیئت افاضل علما طرفندن کما فی السابق تدریس اولنمقده ومشتاقین علم و عرفان جهانڭ هر کوشەسندن لا ینقطع ورود ایتمکدەدر . شهر داخلنده بولنان آثار عتیقهٔ عجیبه قاهر اهل صلیب سلطان صلاح الدین یوسف بن ایوب حضرتلرینڭ یاپدیردیقلری قلعة الجبل ایله سلطان مشار الیهڭ وزیری معهود قره قوش الاسدینڭ اون بش قدم قطرنده و ایکی یوز یتمش قدم عمقنده آچدیردیغی بئر یوسفدر .

شهره جوار آثار عتیقه اسکی قاهره یعنی منفیس شهر قدیمی و چیزه اوتلی قربنده واقع اهرامالردر . بو اهراملر یکدیکری آرقەسنده اوچ عدد اولوب برنجیسی میلاددن قرق ایکی عصر اقدم حکمران طقوزنجی سلالهٔ فرعونیەدن کیوبس ـــ یاخود خوفو ـــ طرفندن بنا ایدلمه کندی مزاریدر . ایکنجیسی کیوبسڭ مخدومی سنساوفیس ویاخود خافرا و اوچنجیسی منشار یاخود منکەرا طرفلرندن کندی مزارلری اولەرق یاپدیرلمشلردر . مصردەکه اهراملرڭ اڭ اول یاپیلانی بونلردر . سفینکس نامی ایله دخی یاد ایتدکلری ابو الهول هیکل قدیمی بو اهراملرڭ یانندەدر . کیوبسڭ میلاددن بیڭ سکسان ایکی سنه اقدم بنا ایتدیکی بیوك اهرامڭ ارتفاعی درتیوز سکسان قدم یعنی یوز اللی متر ودر . عرضی ایکی قالینلغی بر بچق طولی درت متر و جسیم طاشلر ایله اوچ کوشەلی اولەرق یاپیلان بناسی یوکسلدکجه طارلشمقدەدر یدیوز التمش درت قدم محیطنده اولان مبدائی اون بر فدان وسعتنده اراضی اشغال ایتدیکی حالده تپەسی بر متر و مربع اینجەلکه نهایت بولمقده و قرق بش میل اوزاقدن کورلمکدەدر .

اون بر فدان اون آلتی دونم ایکی اولکدر . هرم مذکورڭ بناسنده عملە و اوسته اولەرق یومی یوز بیڭ نفر چالشدیغی حالده یکرمی سنەده کوچ ختام بولدیغی تواریخ مصریەده مصرحدر ایکنجیسنڭ مبدائی التی یوز طقسان قدم

مربعنده و درتیوز قرق طقوز قدم یوکسلکده‌در . اوچنجی اهرامك مبدائی اوچیوز اوتوز اوچ قدم محیطنده اولوب علوی ایکی یوز اوچ قدمدر . بو کوچك اهرامك داخلی آچیلدیغی وقت ظهور ایدن منشار نام فرعونك مومیا و تابوتی انکلتره‌یه اشیرلمغله لوندره موزه‌سنده الآن موجوددر .

مدنیت قدیمهٔ مصریه بو اهراملر ایله جوارلرنده خرابه‌سی مشهود منفیس شهرینك تاریخ تأسیس و بناسندن باشلامقدددرلر . سویش قنالینك و بالآخره سودان دیارینك آچلمسندن طولایی تجارتی فوق الغایه اهمیت کسب ایتمکله کون بکون بیومکده اولان قاهره خدیویت مرکزی اولدیغی ایچون ایالت مصریه‌نك بتون نظارلری ایله مهندسخانه مدرسة الحقوق توفیقیه عربیهناملرنده ایکی عدد مکاتب معلمین و مدارس تجهیزیه لیلی و نهاری متعدد ابتدائیه مکاتب اهلیه ومکاتب کتاب و مدرسهٔ طبیه و امثالی دارالعلوم غایت مهم تجارت بورصه‌سی عموماً شهر مذکورده‌در مطبعهٔ امریه ایله صو، غاز، ترامواي، شرکتلرینك دوائر مخصوصه‌لری ترامواي‌لری تحریك و عالی بنالر ایله میدان و سوقاقلری تنویر ایدن عظیم الکتریق ماکنه‌سی ، قصر النیل کوپریسنك غرب جهتنده یعنی نیلك غرب ساحلنده واقع جزیره قربنده‌در .

شاطیء نیلك غربنه دوشان بولاق نام محل نیل نهرندن صعید دیارینه آمد و شد ایدن سفائنك اسکلهٔ مخصوصه‌سی ایکن روضه الفرجه کیدن امبابه کوپریسنك انشاسندن صکره انواع حبوباتی حامل سفائن وارده بو جسر جدیدك قربنه یاپیلان ریختیملره یناشمغه باشلامسندن طولایی موقع مذکورك اهمیت سابقه‌سی ساقط اولمشدر .

قاهره‌نك تأسیسندن اقدم بو دیارك مرکز حکومتی اولوب الیوم مصر العتیقه عنوانی آلان فسطاط شهر قدیمنك بولندیغی موقع دخی صعید ایچنه ایشلیان سفائنك مورد عظیمی ایمش امبابه کوپریسنك انشاسنی متعاقب بورانك دخی آهمیت تجاریه‌سی زائل اولمشدر . بو شنلکسز سمتده کائن عمرو ابن العاص جامعشریفی قطر مصرده ایلك دفعه بنا قلنان معابد اسلامیه‌دن اولمغله هر سنه رمضان شریفنك آخر هفته‌سنده ناس طوپلانوب احتفالات ایله صلاة جمعه ادا ایدلمکده‌در . هواسی غایت لطیف اولان الوایلی جهتنده دخی اماکن خدیویه‌دن قبه سرایی ایله اغنیا وکبرانك یاپدردقلری بهجت النظاره بر چوق منازل عالیه و عباسیه نام محلده مکمل رصد خانه جسیم عسکری قشله‌لری و ایکی بیك آلتی یوز نفوسلی مطریه‌نك البلسم نام میسره‌سنده دخی نصارانك طاپندقلری بر شجرهٔ عظیمه واردر . یهودیلرك

شرندن بیحضور اولان حضرت مریم عیسی علیه السلام ایله بیت المقدسدن فرار و مطریه‌یه مواصلت بیوردقلری زمان — شجرة العذراء — توسیم ایتدکلری و قدیم اغاجك كولكه‌سنده بر مقدار آرام بیوردقلری روایت اولنیور . زلیخانك حضرت یوسفه قارشو (قدت بها قمیصی) كلامنی صرف ایتدیکی عین شمس موقعی دخی بوندن براز ایلروده یعنی مطریه المرج ارەسنده‌در .

مصرده غریبلك سائقه‌سیله مغموم اولدیغم زمانلر اره صره بورالرده گزر و بعضاً جبل جیوشده کائن بکتاشی درگاه شریفنه کیدرك جانلر ایله درەدن تپه‌دن محبت و انشراح حاصل ایدر ایدم درگاه شریف مذکورك حلاوت معنویه‌سندن بشقه موقعی غایت مرتفع هواسی صاف منظره‌سی لطیف‌در بو درگاه شریفدن اطرافه احالهٔ نظر ایدیلدیکی وقت منفیس خرابه‌سی ایله اهراملر و صحرایی زمرد حالنه کتورن نیل مبارك و قاهره شهری آیاق آلتنده قالور . اصلا یانیه‌لی اولان بابا حضرتلریله ولایت مذکوره ملحقاتندن تشریف ایدن جانلر غایت لطیف الخلق و مبارك آدملردر .

قاهره‌یه یتشدیکمده اولا عتبة الخضراده بعده سیدنا حسین طرفنده بر مدت اقامت ایدوب بالاخره برکة الفیلده شرفمقیم سرور پاشا مرحومك فرزند نجیبی محمد بك افند حضرتلرینك خانه‌لرنده یتمش کون قدر مهمان قالدم . عساکر مصریهٔ شاهانه میرلوالرندن اولوب بر قاچ سنه اقدم قرب حقه کیدن سرور پاشا مرحومك محمد بك جلال بك عثمان بك نامنده یتشمش اوچ مخدومی واردر . ایچلرنده ترکجه بیلن یالکز محمد بکدر .

مرحوم مشار الیهك اك بیوك مخدومی اولان مومی الیه محمد بك ترکجه عربجه فرانسزجه تکلم و کتابت ایدر غایت فطین فاضل و جلیل القدر بر ذاتدر . میر مومی الیهك سرور بك اسمنده و تقریباً یکرمی یاشلرنده بر نجل نجیبی واردر بو ذات فضائلسماتك حقمده ابذال بیوردقلری التفات و نوازشی تعلقاتمدن کورمدم دیسه‌م جائزدر . اسماعیل پاشا زماننده سرور پاشا مرحوم اسکندریه محافظی ، محمد بك سرای خدیویده یاور ایمش . اعرابی پاشا فترتندن و پدرینك ارتحالندن صکره یاورلکی ترك ایدرك سراینه چکیلان محمد بك زراعت و ایرادیله اوغراشوب خدیودن دها راحت یاشامقده ، خانه‌سنده بولندردیغی متعدد خصوصی عربه‌لره بینه‌رك بکندیکی یرده حر و سربست کزمکده و مسعودانه حیات کچورمکده‌در . جناب حق عمرینی عافیتنی استراحتنی مزادد بیورسون .

(مصرده بولنان ژون ترکلرك احوال رديئه‌سی)

مصرده بولنان فراريلر صنفين رزيلينه آيرلمشلردر .

بونلرك بر قسمی خديو ايله بوکا ياللاقلنان امرانك چفتلکلرنده زراعت ناظرلغی ياپه‌رق کيرميه‌جك قدر بر رزق اله کچورمکده ديکرلری ارزاق يوميه‌لرينی تداركدن عاجز راست کلانی تعجيز ايتمك کبی ذل سؤالی مرتکب اخلاقسزلقده يکديکرينه فائق نجابت و آبرودن بالکليه محروم غيرتسز مذهبسز ادبسز عادی حريفلردر .

خائنلکلرينك جزالرينی کورمامك ايچون ايت کبی قاچه‌رق عدالت قانونيه‌دن قورتلدم ظن ايدن سفهای مرقومه جزای عمللرينی بو صورتله کورمکده سفالتك تحت قهرنده ازيله‌رك کيرپاص ايچنده آچلقله رزالتله محقورانه عمر کچورمکده‌درلر .

اسلاملری کوربرلر ايسه استانبولده بيوك مأموريتلره بولندقلرينی وكلا اولادی وزير دامادی ايدوكلرينی ارمنيلره تصادفلرنده حکومت حاضره‌يه مخالف اشرادن اولدقلرينی يهوديلره ياقلاشدقلرنده بلاطه‌که خاخام باشی دائره‌سنده ترکجه کاتبی ايکن حسب القدر بو حال کلدکلرينی ديلنمکه مقدمه ياپه‌رق ميخانه‌لرده اخشاملره قدر چکه چالمقده افنای عمر ايتمکده مداوم و اکثريسی آنده‌ده آچلق زوری ايله دينينی دکشديره‌رك بدری ايکن بدروس يعقوب ايکن يانی اولمش کنيسانك معاونتيله مصره يتشدکلرنده نصرانيت پاره ايتمديکندن ينه اسکی اسملرينی طاقينمش تبديل مذهب عندلرنده تبديل جامه‌دن دها اسهل بو کپازه‌لرك ايچمزدن سچيله‌رك فيشقی کبی بر يره طوپلانملری قوت طالعمزه محمولدر . « ياليت بينی و بينك بعد المشرقين فبئس القرين »

ـ شوکتمآب افندمز حضرتلرينه قارشو حاشا طغيانلرندن دکل اعدا و رقبالرينك اغتسافندن جانلری يانه‌رق مأيوساً مصره کلوب اشخاص رزيلهٔ مرقومه ايله اختلاطه اصلا تنزل ايتميان و محامد سنيهٔ حضرت خلافتپناهيدن باعث « ترك » غزته‌سنی چيقاران بعض ناموسکار کنجلر دولت ابد مدت عثمانيه‌نك التنجی عصره داخل اولان تاريخ تأسسنی ياد ايچون امتده ايلك دفعه اولمق اوزره قونتيننتال اوتلنده بر ضيافت مکمله ترتيب و مسرتلر اظهار ايتمشلر ايدی .

مؤسس بنيان سلطنت جنتمکان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرينك روح پرفتوحلرينه فاتحه خوان اولمق اوزره ناموسکاران امتك طوپلاندقلری بو مجلس مفخرته متعلق نطق عاجزانه‌م صورتنی تبرکاً درجه مجاسرت ايلرم .

صورت نطق :

محترم و طنداشلرم .

منسوب اولديغی ملت و حکومتك اعتلای شان و ارزياد شوکتنه حصر افکار

ایدنلر انسان اولەرق دنیایه کلان اولاد آدمڭ مابه الافتخاریدرلر . محبت ملیه ایله مشحون مطهر قلب ، پاك یوردك انجق سزك کبی حمیت مجسمه اطلاقنه بحق سزاذوات فضائلسمانده بولنه بیلور . عرش سلطنتی تزیین ایدن حکمدارلری اغورنده جان فدایی جانه منت بیلمك کبی خصائل عالیەلری مسلم اجدادمزڭ آفاقی طوتان مفاخرینی احتفالات مخصوصه ایله هر سنه یاد ایتدیرمك طریقنی نجیبانه تأمل ، تاریخنی تعیین ، کوننی تخصیص ، عیدینی اجرا جملەکزه بخشایش سبحانیه اولان فطانت و علو جناب سائقەسی و خیر الخلف اولدیغکزڭ برنجی نشانەسیدر . مردلکی نسبتنده فرد و فرید اخلاقجەده معظم و نجیب بر قومڭ خون فیضی طمرلرمزده ریان اولدقجه تحدیثاً للنعمة اظهار شادمان و مسرت و بویله عید مفخرت حقمزدر . شو اصول محاسن شمولی امته افهامده عمومه تقدمکزدن طولایی نقدر فخر ایتسەکز یینه آزدر . عثمانلی نام جلیلنی شرفۀ بالایه کمالاته ارتقایه ساعی نو رسیدگان وطنه منتدارانه عرض شکران فریضەسنی ایفایه مسارعت ایلرم . سعیکز مشکور عیدمز مبارك اولسون .

سطوتی عصرلرجه جهانی صارصان دولتمزی شانلی موجودیتمزی و شو یوم مباهاتی شرفلی حیاتی بزم ابچون وقتیله احضار ایدن جنتمکان غازی سلطان عثمان خان حضرتلرینڭ خاندان جلیل العنوانی جناب حق الی نهایت الزمان بر قرار بیورسون .

یشاسون پادشاهمز ، کبرسون بدخواهان ، دائم اولسون آل عثمان .

یوم صالی فی ٢٦ کانون ثانی سنه ١٩٠٤ سلیمان شکری

تونس بحثنده ذکری کچن دوقتور نجم الدین بك عارف مصرده اجرای طبابت ایدییور . شارع عبد العزیزدن کچر ایکن بولندیغی اوتلك قاپوسنده « دوقتور نجم الدین بك عارف » یازیلی بر طونج لوحه کورنجه ایچرویه کیروب کورشدم . مومی الیه روسیه محاربۀ زائلەسنده دردنجی اردوی همایونده و بالاخره مصرده غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینڭ معیت دولتلرنده باشکتابت وظیفەسنی ایفا ایدن عارف بك مرحومك مخدومیدر . انسان ایلك دفعه گورشدیگی بر آدمه « نصلسکز ، نرەلیسکز ، نه وقت تشریف ایتدیکز ؟ » سؤالنده بولنەجغی معلومدر .

قاعدۀ مسروده اقتضاسنجه بورادن باشلایان تعاطیء افکار ختام بولدقدن صکره تلغراف نظارتی محاسبەجیلکندن مطرود الکجی بدرینڭ احوالندن سؤال ایتدی . احبابی اولدیغنی بیلمدیکمدن « بدری چنکانەنڭ بریسیدر نرەده دوکون کوریر ایسه زورناسنی اوراده چالار ، تلغراف نظارتی محاسبەجیلکندن طرد اولدقدن صکره

قولاینی بولوب مالیه‌یه صوقولمش» جوابنی ویردیکمده ذاتکزڭ یاکلشلغی وار بدری‌بك بوراده بولنان اخوانه اره صره پاره کوندرانلردندر . بکا بو کون مکتوبی کلدی شورای امت غزته‌سنڭ دوام نشرینه مدار اولمق اوزره اون لیرا حواله ایتمشدر . دیو مکتوبی المه طوتشدیردی .

بدری کراته‌سنڭ فی ٤ ایلول ٣١٩ تاریخنده یازدیغی بو مکتوبی بتمامها کوزدن کچوردم . طوپخانه ناظری دولتلو ذکی پاشا حقنده یازمدق الفاظ غلیظه براقمامش . «دولت عثمانیه‌یه خدمت عین حماقت اولدیغنی بالآخره آکلادم» ادبسزلکندن باشلایه‌رق آغزینه کلان هذیانی یازمش و نهایتنده سایه‌مده آدم اولان تلغراف نظارتی مجلس رئیس ملعنت انیسی آیو قاریلی (١) صلاح الدین ایله رفقاسی مالیه نظارتی مجلس اعضالغنه نقل ایدلدیکمدن طولایی بنی صایمامغه ، و عاجزلرینه منسوب نقدر مدیر ، مفتش ، معاون و مأمور وار ایسه جمله‌سنی یرلرندن قالدیروب (٢) کوشه‌یه بوجاغه آتمغه باشلامامشلردر . کچنلرده کوندیردیکم خبرلرڭ مآلنی غزته‌ده کوردم . بو خصوصڭ دخی باشقه طرزده و حس ایدلمیه‌جك بر صورتده نشری ایله خائن مرقوملرڭ تشهیر بیورلمسنی درایتکزدن بکلرم . غزته‌لری دائما پیره‌لی اسپرویه کوندریکز . هر نسخه‌یی منتظماً آلیورم . اوستنده اسپرو اسمندن باشقه تصریح ادرسه لزوم یوقدر . کیمسه‌دن پرواسی اولمیان اسپرو اجنبی بولنمغله مسئولیت و مضرتدن مصوندر . شاید چوق ایه‌جك اولورلر ایسه کندوسنه لزومی قدر معاونت نقدیه‌دن بولنه‌جغی بیلور . وبکا غایت محب و صادقدر . » مفهومنده بر چوق شکایتلر ، ملعونانه تعلیمات وافکارلر قره‌لامشدر . الی کوکسنده منافقڭ ایچ یوزینی کوردیکزمی . بو خائن قبطینڭ مکتوبنی بعد القرائه «بدرینڭ بو حالنی بیلمیور ایدم جوابیله محبتی باشقه جهته چویردم . منافق مرقومڭ تلغراف نظارتی محاسبه‌جیلکندن طردینی بر قاچ کشیدن ایشتدیکم حالده اینانه‌میور ایدم . کندی أل یازوسی ایله محرر شو مکتوبنی کورمکلکمله مسئله تحقق ایدینجه «الحمد لله الذی مسخك کلباً وکفانا حرباً» دیمکه سوینمکه باشلادم .

امان بو سودسز حریف بو حیاسز چنکانه بزدن اوزاقلاشسونده استر ایسه مالیه ناظری اولسون بویله آلچقلره ، حیاسز حریفلره اویمق نصل تنزل ایسه منافقلغنه

(١) قیلغی ، قیافتی ، قارنی ، قاسیغی ، قابرغه‌سی ، قورصاغی ، صیادلر بیشنده قوشان طازینڭ عینی بدرینڭ ایشکمبه‌سی فی الواقع بیوك دکلدر فقط متعفن اولدیغی منافقلغنی ، ملعنتنی شیطان کورسه الحذر ایله کذار ایلر .
(٢) ازمیر کبی مهم بر موقعده مرانقوز یشارڭ باشمدیر ، عربه‌جی نوح حلمینڭ مفتش اولمسی نصل تجویز ایدیله بیلور . بویله یرلرده آنلر کبی آخورده یتشمش ناداتلر دکل متفنن آدملر لازم . نظارت پك کوزل یاپمش .

ملعنتنه تحمل دخی موجب تورم اولمغله ارباب ناموس نه یپاجغنی شاشیرمش ایدی .

تونس بکنڭ یاوری میرآلای علی آغا نجم الدین بکه اوچیوز ناپولیون یعنی آلتی بیڭ فرانق معاونت نقدیه‌ده بولندیغی بحث مخصوصنده ذکر ایدلمش ایدی .

مومی الیهدن گوردیگی شو انسانیته مبنی فطوغرافنی بیوك بر لوحه‌یه نقش ایتدیره‌رك باشی اوجنه آصان نجم الدین بکه « بو ذاته مکتوب گوندردیگکزده فقیردن سلام بازار ایسه‌گز ممنون اولورم » دیدم . بونی نره‌دن طانیورسکز وفاتی تاریخی بکرمی سنه‌یی طولدیردی جوابنده بولندی .

تونسده گوردم . امیرڭ یاوری میرآلای علی بابا بو ذات دگلمی دینجه یوزی قزاره‌رق ضعیف بر صدا ایله « خیر او دگل جدمدر » ادعاسنده بولندی .

هر کسه بو یولده آکلاتدیغندن طولایی حقیقتی سویلیه‌میه‌جگی منفهم اولنجه « انسان انسانه بگزدیه بیلور ! » دیه‌رك سکوت ایتدم . مومی الیه علی اغایی جدم دیو طولمه یاپارق یوتدیرمق استیور ایدی .

محجوب اولمامسی ایچون سکوته واروب آغزمی آچمدیغم جهتله طاسارلادیغی یلانجی طولمه النده، بیلدیگم علی آغانڭ رسمی باشی اوجنده قالدی . او عظیم الجثه علی آغایی نجم الدین بکڭ جدی صایمق کبی قوجه بریلانی یوته‌جق آغز، هضم ایده‌جك معده بنده نه گزر . نجم الدین بك، عارف بك مرحوم کبی جداً انسان بر پدره مالك ایکن آنی براغوب، علی آغایی جد یاپارق بیهوده تفاخره قالقیشمسی استغرابمه گیتمشدر .

وقتیله فراعنه یتاغی ایکن شمدی بر طاقم اخلاقسز ملاعنه‌یه مرکز کسیلان مصرده بر قاچ گون اکلندکدنصکره شلالی گورمك ایچون کانون ثانیء رومینڭ اون برنجی گونی شمندوفره راکباً بنی سویف، اسیوط، سوهاج، قنا، الاقصر طریقیله اصوانه گیتدم . مصر ایله اصوان آره‌سی سکز یوز طقسان اوچ کیلومترو اولمغله شمندوفر بو مسافه‌یی درت گون درت گیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر .

(اصوان)

اصوانه ذی الحجه‌نڭ آلتنجی کونی مواصلت ایدرك اغنیاء محلیه‌دن مصطفی منصورڭ نیل کنارنده‌که وارشه اوزرینه یاپدیردیغی — قونتیننتال — اوتلنه نازل اولدم .

محدودهٔ مصرده ونیلك شرق ساحلنده واقع و نفوسی اون اوچبیڭ یوز راده‌سنده اولان بو مملکت وادی خلفانڭ یکرمی ایکی درجه عرض شمالیسندن بالابتدار قنا

احاطه‌سنه دکین ممتد اصوان سنجاغنك مرکزیدر . سگنه‌سنك قسم اعظمی بربری اولوب کندیلرینه مخصوص لسان ایله متکلم‌در عند الایجاب عربجه دخی قونوشمقدددرلر.

مصر ایله سودان اراسنده‌که تجارتك مرکز مهمی بولندیغی ایچون دیارین مذکورینده چیقان هر درلو محصولات و متاعك مبادله‌لری بوراده اجرا قلنیور . اسکندریه ایله قاهره حوالیسنده اولان رطوبت اصوانده یوقدر . قیشی غایت لطیف و راحت ایسه ده مواسم سائره‌سی تحملك فوقنده صیجاقدر .

کانون ثانینك اون بشنده کلدیکم حالده نخودلر چیچك آچه‌رق دانه باغلامش تازه بقله‌نك موسمی کچمش ایدی . فصل شتاده حکمفرما برودتی کورمامك ایچون تشرین اولدن بالاعتبار قطر مصرده دوکیله‌رك آثار عتیقهٔ موجوده‌یی بتمامها کوزدن کچورمك اوزره هر شهرنده برر هفته اقامت صورتیله ایلك بهاری کتوردکدنصکره مملکتلرینه عودتی اعتیاد ایدینان آوروپا اغنیاسی بو مدتك اکثریسنی اصوانده کچورمکده‌درلر . اسبابی ایسه هواسی رطوبتدن بالکلیه عاری و آثار عتیقه‌سی چوق و شلال اول قربنده اولمسیدر .

بلاد شمالیه قار وبوز آلتنده قالدیغی هر کس تیریل تیریل تتره‌دیکی موسمده بورالرك کسب ایتدیکی صاف وملایم هوایی تنفس اشتیاقیله هر طرفدن هجوم ایدن سیاحین نهراً واپورله وبر قسمی براً شمندوفرله لا ینقطع ورود ایتمکده و مقدارلری بعض کونلر شهرك نفوسنی باصدیرمقده اولدیغندن اصوانه یاپدیریلان نادیده اوتللر اسکندریه‌ده یوقدر .

— سفوای — کتراخت — اصوان — قونتیننتال — اسملرنده غایت عظیم و منتظم درت اوتل واردر . قونتیننتال اوتلی تجاران معتبرانه متباقیلری سیاحینه مخصوصدرلر.

(الفنتین)

سیاحینه مخصوص اوتللرك ممتازی شهرك قارشوسنده و نیلك غرب ساحلنه یقین اوله‌رق حصوله کلان، الفنتین، نام جزیرهٔ لطیفه‌ده انشا قلنان سفوای اوتلی ایله مملکتك جنوبنه یعنی شلال جهتنه و نهرك شرق ساحلنه یاپیلان کتراخت اوتلیدر. ایکنجی درجه‌ده اولان اوتل اصوان وارشه اوزرنده واقع دائرهٔ حکومتك جنوبنده واوتل قونتیننتال شمالنده‌در .

غایت واسع و لطیف چیچك بغچه‌سی وسطنه یاپیلان سفوای اوتلی ایله شلال اوتلی معناسنه اولان اوتل کتراخت داخلاً و خارجاً ضیاء کهربائی ایله منوردرلر .

اهالیء محلیه‌نك قبة الهوا تعبیر ایتدکلری بنای عتیق سفوای اوتلنك ارقه‌سنده یعنی نیلك غرب ساحلنه دوشان مرتفع تپه اوزرنده و فراعنه دورندن قالمه هیچ عبادتخانهٔ قدیمی ایسه شهرك جنوبنده‌در . بو حوالیده بولنان آثار عتیقه صایمق ایله توکنمز .

بلاد شمالیه‌نك شتاء شدیدندن تحفظ و آثار مذکوره‌یی دخی تماشا فکریله اقطار عالمدن آقین آقین کلەرك تشرین اول اواسطندن کانون ثانی‌یه دکین بورالرده وقت کچوردکلرندن سیاحینك رغبت ایتدیکی سن الفیل ، ریش النعم تمساح مومیاسی طرز عتیق تفنك قالقان قلنج خنجر مزراق الوان بونجقلر ایله سوسلنمش باروت قباقلری جلد جاموس البحردن معمول باستون قرباج و امثالی مواد و مصنوعاتی صاتانلر خیلی آلیش ویریش ایدییورلر .

آنتیقه فروشلقده مهارت کامله کسب ایدن اصوانلیلر بو بابده یهودیلره اتمك براقمامشلردر . شعاع شمسك انعکاسیله پارل پارل یانان نیلك کمال لطافت و عظمتله آقمسی وطاشدیغی زمانلرده کنارلرینه بیغدیغی چاقللرك ساقز کبی بم بیاض کورونیشی ، وسواحلنی اورمان کبی ایکی طرفلی قاپلایان خورماقلرك مجراسنه تبعاً یم یشیل اوزایوب کیتمسی ، تماشاسنه طویلماز مناظر بدیعه‌دندر .

« قوق » قومپانیه‌سنه منسوب سوسلی واپور لطیف چتینه‌لر سویملی صندالار نیل ایچنده صاغه صوله مکك کبی ایشلدکلرینی کوردکچه کندمی استانبولك بوغاز ایچنده ظن ایدر ایدم .

بادانالری بیاض ، پنبه ، صاری ، ماوی و امثالی عاشقانه رنکلرده اوچ قاتلی و غایت کنیش و بچملی اولان بو واپورلردن بشقه قومپانیهٔ مذکوره‌یه عائد مکمل بلکنلر اولدیغی کبی بعضاً لوردلره مخصوص کوزل یاتلر دخی و رود ایتمکده اصوان چول ایچنده شن بر اسکله کسیلمکده‌در .

شهرك نیل کنارنده‌که بیوك وارشه‌سنه اوزری اورتیلی و درت طرفی آچیق و غایت سوسلی و مجلا اوله‌رق بلدیه طرفندن یاپدیرلمه ایکی منزلخانه واردر .

بونلرك بریسی سفوای اوتلی قارشونده دیکری استاسیون قربنده یعنی اوتل کتراخت جهتنده‌در . پالانلری نقشلی دینج مرکبلر ایله حاوتلری انقره کچیسی پوستی ایله اورتیلی هجینلر صاحبلری باشلرنده اولدیغی حالده بورالره صره واری دیزیلیور . قارشوده بولنان بیوك اوتلدن چتینه ویاخود صندالار ایله نیلك شرق ساحلنه کچن سیاحین بو منزلخانه‌لردن مرکب و یاخود هجین کیرالیه‌رق اسواقی وبتون نخلستانی

کومه کومه طولاشیورلر . آوروپالی مادام مادموازل و موسیولرك بندکلری دوه و مرکبلری سوقاقلرده واديلرده قوشديرملری و حیوان صاحبلرینڭ آرقه‌لری صره طبانه قوت سکرتملری پك غرابتمه کیدز ایدی . هچینه راکب اولنلر آرقه‌لرینه آلتی یاشلرنده برر بشاری چوجغی بندیروب اوته‌یه بریه قوشدقدن صکره فوطوغرافلرینی چوجق ایله برابر دوه اوزرنده ایکن الدیره‌رق اوتله عودت ایدییورلر .

بشاریلر اصوانڭ شرقنده‌که چوللرده ساکن و عموماً اسلامدرلر . وجودلری کستانه رنکنده‌در . صاری‌یه میال و قیویرجق اولان ساچلرینی کسمك بیلمدکلرندن دائما آچیق بولندیردقلری باشلری قرتال یوواسی هیئتنی المغله پك مخوف کورونمکده‌در . پهلوان کسونی کبی دریدن یاپدقلری بچاسز برطون ایله یالکز اود یرلرینی ستر ایدن بو قومڭ سائر اعضالری میدانده‌در . سلاحسز کزمك عادتلری اولمدیغندن اوموزلرندن فیتیللی تفنك بللرندن غریب الشکل خنجرلر یان طرفلرندن بونجقلر ایله صچاقلر یاپیلەرق سوسلندیرلمش باروت قباقلری صیرتلرندن تمساح دریسندن قالقان اللرندن طوپوز اصلا دوشمز . بشاری اسمنده مستقل و حادث بر لسانلری دخی واردر . غایت متدین و ذکیدرلر . شهرلرده بولنان سیاحین ایله اختلاط ایتدکلرندن انکلیزجه‌یی تکلمه باشلامشلردر .

وادی نیلڭ طارلاشدیغی و همان مجراسنه منحصر قالدیغی ضیق و طاشلق بر محلده واقع اصوانده عقرب پك چوقدر . بو مضر حیوان هر کیمه چارپار ایسه یاپدیغی یاره‌یی درحال اوستره ایله جزوب براز قان آقیتدقدن صکره بر لیمون کسه‌رك یاریسنی یاره‌نڭ اوستنه سورمك و دیکر پارچه‌یی مصابه ییدرمك صورتیله تهلکه‌نڭ اوکنی آلییورلر . بو عملیات ایله زهرڭ تأثیری ساقط اولدیغنی بر قاچ دفعه مشاهده ایتدم .

بشاری قبیله‌سی کوزلرینه قان هجوم ایتدیکی و یاخود آغریدیغی زمانلر بر فنجان ایچنه یاری‌یه قدر صافی صو طولدیروب اوزرینه بر لیمون صیقه‌رق قارشدیردقدن صکره یواش یواش کوزه اقیدوب ییقامق ایله خسته‌لغك‌ده اوکنی آلییورلر .

کوز قپاقلرنده شیشکینلك حصوله کله‌جك اولور ایسه بر دیلم اتمکی صوده ایصلادوب باغلامق صورتیله بر قاچ ساعت صکره اوعارضه‌دنده یقایی صییرییورلر .

بربریلرك یاپدقلری کوز علاجی بر وجه آتیدر . چوجق و بیوکلر ایچون بشقه بشقه اوله‌رق اجزا خانه‌لرده صاتیلان چینقو نام علاجه براز کل صویی قارشدیروب آغریان کوزه یالکز بر طامله اقیتدیرمق صورتیله تداوی ایدییورلر .

کوزده پسنك فضله ایسه دواء مذکوره‌یه بر مقدارده قوقه‌یی قارشدیرمق ایله مریضی اوچ کونده قورتاریورلر . موسم شتاده جنت حالنه کلان بو مملکتلردن یازین قاچملی شباطدن تشرین اوله دکین دوام ایدن شدتلی حرارت کوزلری بر باد ایدییور . هوا ایصنمغه باشلاینجه رؤسای مأمورین قاهره‌یه صاوشیورلر. بیوك تجارلرکده هیچ بریسی قالمیور . اصوانده احمد اسمنده دلسز و صاغر بر اسکیجی یعنی قوندره تعمیرجیسی کوردم . احراسلر مخصوص اولان زکایه مالك بو بیچاره بکا یاقلاشه‌رق دیلم اولمدیغی ایچون سویلیه‌مدیکمدن طولایی قارنم تپه کبی شیشمشدر مفهومنی اشارات ایله آکلاتدی . آنادن طوغمه دلسز و صاغر اولدیغی حالده عربی العباره اوقویوب یازمسی هر کسك تعجبنه کیتمکده‌در .

بونك اوچ مخدومی واردر ایکیسی مکتبده دیکری کندیسی کبی دلسزدر .

حضرت حمزه رضی الله عنه سلاله‌سندن محمد عباس بن فرجون اسمنده و تقریباً یکرمی یاشلرنده حبشی اللون و نحیف الوجود بر ذاته تصادف ایدوب دوست اولمش ایدم . ذی الحجه‌نك طقوزنجی کونی بولندیغم اوتله کلوب بیرام نمازینی الجزیره‌ده قیلار ایسه‌کز دها مناسب اولور. تعلقاتم چوقدر انلرك مصاحبتلریله غریبلك حس ایتمزسکز یوللو نوازشلر سردیله کوکلمی آلەرق قریه‌سنه کوتوردی . مومی الیهك کویی اولان الجزیره اصوانك شمالاً یاریم ساعت بعدنده ونیل ساحلنده‌در.

بعد العصر بر مرکب کرالیه‌رق یوله چیقوب الجزیره‌یه غروبده یتشدك بو قریه اوجی بوجاغی بولنمز بر نخلستان ایچنده‌در. سمایی خورما اغاجلرینك داللری زمینی سراپا قوم قاپلامش طرف طرف یاپیلان قامش قلبه‌لرده متمکن انسانلر کمور کبی سیم سیاه اورته‌لق دخی قرانلق اولمغله روحم صیقلمغه خوف و وحشت کلمکه باشلادی. اره‌دن یاریم ساعت کچدکدنصکره دیشلرندن بشقه هر یری سیاه و چر چپلاق آدملر باشمه طوپلاندیلر . بونلرك اکثریسی محمد عباس، فرجونك اقرباسی ایدیلر .

بر کیجه ایچلرنده قالوب صباحلین ایرکنجه قالقه‌رق بیرام نمازینی بونلر ایله برابر قوملر اوزرنده ادا ایتدکدنصکره اصوانه دوندم . قبیلهٔ مذکوره سیاه و چپلاق بولنمغله ظاهرده وحشی ظن اولنییور ایسه‌لرده غایت فطین، غریب دوست، مسافر پرور، متواضع آدملردر . ایچلرنده فاضل و کامل اولنلری پکچوقدر . احواللرینی اکلامق قارشودن کورمك ایله ممکن دکل انجق اختلاطه متوقفدر .

اصوان قطر مصرك اسکی حدودی اولمغله سودانه قارشو یاپیلان طرز عتیق استحکامات و تحتانی بر چوق اماکن عسکریه الاٰن موجوددر .

اصوان ایله الجزیره ارەسنده عادتا بر قصبه تشکیل ایدن بو قشلەلر شمدی بوش ایسەلرده هر سنه تعمیر کورمکده و دائما بکجی بولندیرلمقدەدر .

بو قدر اماکن عسکریه نه ایچون و نه زمان یاپلدیغنی سؤال ایتدیکمده شو یولده جواب ویردیلر «بو بنالر اوتوز سنه اول یاپلدی . سودان درویشلری الندن قورتارلدیغی زمان بدویلردن النان عساکر جرملریله برابر بو قشلەلرده بیتوتت ایدرلر ایدی . سودانی اولان نفرك کندیسنه اوچ ، حرمنه اوچ بچق غروش یومیه ویریلەرك آوودلمقده ایدیلر . خدیو سابق توفیق پاشانك اواخر حکومتنده درویشلر کاملاً پریشان اولوب سودانك ایچرولرندەکه طاغلره چکلدککاری زمان اصواندەکه قوۀ عسکریه خرطومه قالدیرلدیغی کوندنبرو بنالر بوش طورمقدەدر .

فرانسزلر درویشلره سلاح ویرمك استدیلر ایسەده انکلیزده نصارا فرانسزده بونلرك هیچ بریسنه منت و امنیت جائز دکلدر . یا موفقیت یا شهادت دیو آبدالجەسنه آتشه صالدیرەرق هلاك اولدیلر .

بو متمهد محاربەسنده اسلام اسلامی قیرمشدر . حرب ایدن مصر عسکری ایله ترك کوکلیلری ایدی . انکلیزلر نیل ایچنده تحصن ایتدکلری کمیلردن طیشارو چیقەمیوب قارشودن سیرجی اولدیلر . خزانك فوقندەکه ارض بربره کیتسەکز انسان کمیکلرندن کچەمزسکز . محاربۀ مذکور صحراده و بربر قریەسی قرینده وقوعبولمش ایدی . مقتولین دفن ایدیلەمدکلرندن میدانده چورودیلر . کمیکلر ، قفاطاسلری کومه کومه بیغیلیدر . بربر قریەسی شمدی خراب اولوب اهالیسی بش ساعت ایلرویه بشقه کوی یاپدیلر . آچیقده ترك اولندقلری ایچون تعفن ایدن موتالرك اتلری چورومش ایسەده کمیکلری کبی طرناقلریده آیریلەرق میدانده قالدیغندن روزکار شدتله اسدیکی زمانلر دهشتلی بر خیشیرتی ایله انسانك یوزینه کوزینه چارپمقده سیاحین تل کوزلك طاقمینجه کچەمامکدەدرلر .

آدیمز اسلام اولەجق . بری بریمزی محو ایتدك . یوقسه انکلیزلری چیك ، چیك ، بر ایدك . زنانه بریتانیالیلری الآن هیچه صایارز . الله دولت عثمانیەیه زوال ویرمسون . دینك دیرکی و باعث افتخارمز اودر . مقام معلای خلافتدن انشا الله بر ارادۀ سنیه شرفورود ایدەجك اولور ایسه انکلیزلرك فویەسی اولوقت میدانه چیقار . آه او شرفلی کونی کورمك استرز» یوللو بر چوق تفصیلاتی یانه یاقیله آکلاتدیلر . الجزیرەده بر طابور نظامیه ایله بر بلوك سواری اصوانده ایسه یالکز اللی نفر پولیس واردر .

(مخزن اصوان)

شباط رومینڭ اون سکزنجی گونی محمدِ عباس فرجون ایله تعلقاتندن مرسی بی آلارق شلال اول موقعنه بنا قلنان حزانڭ تماشاسنه کیتدم . اصوانڭ جنوباً یاریم ساعت بعدنده واقع بو مستحکم سد بر میل وربع میل طولنده و یوز قدم ارتفاعنده اولوب عرض اسفلده یتمش بش، علیاده یکرمی اوچ قدمدر .

ایجابنده فك و سد ایدلمك اوزره یوز سکسان عدد عیون یعنی قنطره یاپیلمشدر ، نیل طاشدیغی زمانلر بو قنطرهلرڭ سکسان قدرینی آچیورلر . تناقصه باشلادیغنده حساب و مقیاس ایله برر ایکیشر قپاتهرق دورهٔ تنازل حد معروفنی بولنجه یالکز اون گوز آچیق براغیلیور . موقعی مرتفع اولان سدڭ عرضاً وسطنه صره واری یاپیلان قناطر مذکورهدن هر بربری برر ایرمق تشکیل ایدهجك درجهده صولر فیشقیرمقدهدر . عیون مذکورهنڭ شدتله پوسکوردیکی صولر، آلتمش قدم آشاغیدهکه قیالقلر اوزرینه قورقنج صدالر ایله دوکولدکجه بلوط بیغینلرینه مشابه کوپوکلر حصوله کلمکده مجرانڭ هر طرفی بم بیاض کسیلمکدهدر .

تماشایه کیتدیکم تاریخده نیل هنوز تزایده باشلامدیغی جهتله عیونڭ یوز یتمشی مسدود اونی مفتوح ایدی . دورهٔ تناقصنده بیله ایچنده قوجه و اپورلر ایشلیان بو نهر عظیم سدڭ اون کوزندن کچمسی ملاحظه اولنور ایسه قنطرهلرڭ جسامتلریله دوکدکلری صولرڭ کثرتی تعین ایدر .

شرق و غربی یوکسك تپهلر ایله محاط شلال موقعنڭ اوکی طوتیلهرق بالتدریج تراکم ایتدیریلان صو ایکی یوز اوتوز میل مربعنده عظیم بر گول حصوله کتورمشدر .

نیلڭ جریان طبیعیسنه مانع سدڭ تدریجاً توقیف ایتدیکی بوماء احتیاط آلتنده قلان وادیء عظیم وقتیله نخلستان اولدیغی ایچون قدیم خورما آغاجلرندن بعضیلری حالا باقی، صودن ایکی قاریش یوکسلکده قلان باشلری یم یشیل و میوهداردر .

وضعیت و منظرهسی جبال مرتفعه اوچورملرینه مشابه سدڭ، واسع شوسهیه بکزهیان تپهسنه ایکی طرفلی اولهرق یوز سکسان سانتیم قالدیریلان قورقولقلر بش بچق قاریش عرض، اون قاریش طولنده و ایکی قاریش قالنلغنده غرانیت طاشلریله یاپیلمش و اوزرینه مترهسی یکرمی ایکی کیلو ثقلتنده آغیر رای فرش ایدلمشدر . قنطرهلرڭ یدی قاریش عرض و اون قاریش طولنده و اون ایکی سانتیم قالینلغنده اولهرق دمیردن معمول قاپولرینی ایندیروب قالدیرمق ایچون ایفل قلهسی شکلنده یاپیلان عظیم وینجڭ آیاقلری مذکور رایلر اوزرندهدر . ارهلری سکز مترو فاصلهلی

اولان رايلر اوزرینه باصەرق بخار قوتیله سدڭ طولنجه ایلرو گیرو حرکت ایدن بو جراثقالڭ آلتنده یعنی سدڭ ستارەلر ارەسنده قلان تپەسنه، متروسی اون آلتی کیلو ثقلتنده بشقەجه بر رای دها دوشنمشدر . بو طار خط تجدید و تبدیلی لازم گلان قاپولری اعمالاتخانەیه نقل ایتمك ایچون یاپیلمشدر . قنطرەلرڭ شماله ناظر آغزینه ایندیریلان بو دمیر قاپولردن بشقه جنوبه دوشان آغزلرینه قفس شکلنده برر اخشاب قاپو دها یرلشدیرلمکدەدر .

سدڭ غربه دوشان مبدأنده غریب بر قنال واردر . عرضی نیل واپورلرینڭ کچه بیلەجگی وسعتده اولان بو قنال اون سکز مترو مرتفع بر بایرڭ کوکسندەدر . صاغی سدڭ مبدأی، صولی نیلڭ شرق ساحلی اولدیغی ایچون طرفینه یاپیلان دیوارده ییقلمق خوفی یوقدر . جنوبدن شماله طوغری بر کیلومترو امتداد ایدن طولی اوزرنده جسیم قاپولری واردر . دریادن شلال موقعنه دگین گلان واپورلر قنالڭ مبدأنه صوقلدقلری وقت بخار ایله متحرك بو دمیر قاپولردن بریسی أرقەدن قپانەرق تراکم ایدن صو ایله یوکسلکه قالقنجه دیگر قاپو آچیلیور . والحاصل هر قاپوده بر آدم بویی یوکسلکه چیقمق صورتلریله بو اون سکز مترو مرتفع یوقوشی سهولت ایله آتلایوب سودان یولنی طوتیورلر . سدڭ انشاسندن اقدم شلاله قدر گلان گمیلر سودان جهتنه کچورلمك ایستنلدکده ایکی اوچیبڭ عمله معرفتیله چکدیریلور، بو شدتلی جریان ارەسنده یا باتار و یاخود سلامتی بولور ایمش . حکومت بو واپورلردن مروریه نامیله هنوز بر شیٔ آلدیغی یوقدر . الاقصرڭ جنوبنه دوشان اسیوط خزانی دخی یاپیلشده بونڭ عینی ایسەده وسعتی ربعی درجەسندەدر .

لوندرەلی ویلکوکس نام مهندس ماهر معرفتیله انشا قلنان بو سدلرڭ متعهدی — جون ایرت — عنواننده بر قومپانیه ایمش .

حین انشالرنده قیالری یارمق طاش تدراك ایتمك ایچون آتیلان لغومات وسائرەدن بیك سکز یوز نفوسی تلف اولمشدر .

مخزن اصوانڭ انشاسنده اوسته عمله یومیەلریله طاش تدراکی و سائره ایچون اوچ ملیون بشیوز بیڭ لیرا، تهیه و تسوید قلنان طاشلری نقل ایتمك، نملردەکه صولری لا ینقطع بوشالتمق، کبیر قیالری فوق دیواره یتشدرمك خصوصلرنده قوللانیلان متعدد ماکنه و وینجلرڭ اشتراسیله بونلره یاقیلان طاش کمورینه، بنایه صرف ایدیلان چمنتو و سائرەیه دخی بر ملیون بشیوز بیڭکه جمعاً بش ملیون انکلیز لیراسی صرف اولنمش اسیوط خزانی ایسه ایکی بچق ملیون لیرایه حصوله گلمشدر . هر

ایکیسینه یدی ملیون بشیوز بیڭ انکلیز لیراسی صرف ایدن قومپانیه حکومته طقوز ملیون لیرایه صاته‌رق بر ملیون بشیوز بیڭ لیرا کار ایتمشدر . سدڭ شرق جهتنه یرلشدیریلان مربع مرمرده — خدیو عباس پاشا حلمی الثانینڭ اوان حکومتنه مصادف بیڭ سکز یوز طقسان طقوز سنهٔ میلادیسنده انشاسنه ابتدار و بیڭ طقوز یوز اوچده اتمام ایدلمشدر — عباره‌سی محکوکدر . اسیوط خزانه‌ڭ انشاسی وجه القبلیده واقع بر ملیون فدانلق اراضیی صیفاً سقی ایتمك مقصدینه مستند ایکن وادیٔ مذکورده مرکوز قصر انس الوجود هیکل عظیمنی غرق و تخریبدن صیانت عزمیله متفقاً فریاد وشکایته قالقیشان اثار عتیقه علماسنی قیرمیه‌رق سدی مهندسڭ حاضرلادیغی خریطه خلافنه اوله‌رق بر از نقصان قالدیردقلرندن بو اثر عظیمدن بکلنیلان فائدهٔ جلیله یعنی وجه القبلیده‌کہ وادینڭ احیاسی مع التأسف حصوله کلمامشدر . ملکڭ اعماری ایچون بو قدر کلفت و فدا کارلغی کوزه آلان آیالت مصریهٔ شاهانه مخزن اصوانی آلتی مترو دها قالدیروب وجه القبلیده واقع یدی ملیون فدانلق «وادیٔ قومونبو» اراضیٔ خالیه‌سنی اسقا و احیا عزمنده‌در . جناب حق توفیق احسان بیورسون . یهودیلر وادیٔ مذکورده‌کہ — دراوه — موقعنی مرکز یاپه‌رق برلشمك استدکلرندن قومپانیه‌یه اشتراکده استعجال کوسترمکده‌درلر .

شلال اول ایله اصوان اره‌سنده اصحابدن پك چوق ذواتڭ قبر شریفلری واردر . خلفاء راشدین دورنده شرق و غربی تترتمکه باشلایان اردوی موحدین بلاد نوبه‌یی بعد الفتح عودت و بو موقعه مواصلتلرنده صلاة عصری اداده‌لر ایکن روماللیلر بغتةً باصمغله اوچییڭ قدری شهید دوشمشدر . بعد الصلاة سیفه صاریلان بو آرسلانلر دشمانلرینی امان ویرمیه‌رك تماماً طوغرامشلردر .

جمله‌سی تابعیندن اولان شهداء مشار الیهمڭ کوفی خط ایله محرر سنك مزارلرینی موتا صویوجیلقده بیله یکتا خائن انکلیزلر کیجه‌لین سوکه‌رك لوندره‌یه اشیرمقده‌لر ایکن حکومت خبر اله‌رق الاقصر استاسیوننده ضبط و توقیف ایتمش ایسه‌ده بو طاشلر طارمه طاغین ایدیلان قبرلرك قنغیسندن آلندقلرینی تعیینده مضطر قالدقلرندن محللرینه هنوز وضع ایدیله‌مامشدر .

(اصوان احاطه‌سنڭ احوال عمومیه‌سی)

شرقاً و غرباً جبل، شرقی و غربی ایله محاط اصوان احاطه‌سنده وادیٔ نیل غایت ضیق و بعض یرلر نهرڭ مجراسی وسعتنده . اولوب اراضی هیچ یوقدر . بو

سنبيدن طولاني — اصوان — ادفو — الدر — نامارنده اولان يدى مركزيله برابر اراضىٔ مزروعه‌سى يتمش يدى بيڭ بشيوز اون بش فدان سكنهٔ عموميه‌سى ايكى يوز يدى بيڭ طقوز يوز نفوسدن عبارتدر . ادفو مركزنده‌كه هيكلار كوريله‌جك آثار قديمه‌دندرلر . اڭ مهم تجارتى سوداندن كلان فيل ديشى ايله دوه قوشى طوكى وصمغ عربي در . حنطه، شعير، مرجمك، فول، نخود و قوم داريدن عبارت محصولات ارضيه‌سنڭ ربعى احتياجات محليه‌يى قپاتديغندن متباقيسى سفائن صغيره ايله مصره سوق اولنمقده‌در .

اصوانده بر آى قالوب شباطڭ اون دردنجى گونى الاقصره اورادن قنايه كچمش ايدم . ايران دولت فخيمه‌سنڭ درسعادتده مقيم سفير كبيرى ارفع الدوله ميرزا رضا دانش خان اصواندن انفكاكمده شلال اولده‌كه مخزنى تماشايه كلوب اوچكون صكره اسكندريه‌يه دونديكنى خبر آلنجه طهراندن يازيلان مسئله‌نڭ عقيم قالمسى اسبابنى آڭلامق ايچون مارتڭ برنجى كونى قنالدن شمندوفره بينه‌رك درت كون درت كيجه‌ده اسكندريه‌يه يتشدم .

مشار اليه ورودمدن بر ساعت اول بحراً درسعادته حركت ايتمسنه مبنى ملاقات ميسر اولمدى . اسكندريه‌ده بر قاچ كون آرامدن صكره طنطايه بعده دمنهور، بنها، منصوره، زقازيق، سويش، ذفتى، ميت غمر، بلقاس، شهرلرنده برر مدت وقت كچوره‌رك مطريه‌دن قايق ايله پورسعيده اينوب ١٣٢٠ سنه‌سى حزيران روميسنڭ بشنه مصادف پازار ايرتسى كونى نمسه واپورينه راكبا عدنه كچدم .

سراپا نظرتدقيقدن كچورديكم مصر قطعه‌سنڭ عموم شهرلرينى پراكنده اوله‌رق ايضاحدن ايسه صره ايله يازمغى دها مناسب كورديكمدن قطعه‌نڭ احوال عموميه‌سى بروجه آتى تصريح قلنور .

(مصر قطعه‌سنڭ احوال عموميه‌سى)

افريقانڭ شرقنده واقع مصر قطعه‌سى شمالاً آق دڭز شرقاً باديهٔ طورسينا و بحر احمر جنوباً بلاد نوبه يعنى شلال اصوان غرباً طرابلس غرب و بلاد برقه وصحراء كبير ايله محدود اولوب مزروع و معمور اراضيسى وادىٔ نيلدن عبارتدر . اعرابي پاشا فترتى و متعهد كورولتيلرى باصديرلدقدن صكره سودان حكومتى ايله ١٩ ينايىر ١٨٩٩ ده ياپيلان معاهده اوزرينه حدودى يكرمى ايكى درجه عرض شماليده كائن

وادیٔ خلفایه قدر ایلرولهیوب الحالة هذه خیلی توسع ایتمشدر . یوکسکلکلری اللیدن ایکی یوز اللی متروبه دکین تخالف ایدن سلسلهٔ جبال ایله قلیل الارتفاع قوم تپهلری وادیٔ نیلی ایکی طرفلی تحدید ایتمکله قویی یشیل اطلاس طوپ سرلمش کبی کورینان اراضیٔ مزروعهنك اوت و اورماندن بالکلیه عاری بو طاغلره، یاقیجی قوم صحرالرینه قارشو آلدیغی وضیعت دلربایی کورنلر قدرتك نار نمروددە حصوله کتوردیکی حدیقهٔ ابراهیمی حالاً خیاله کتوریرلر .

اراضیٔ مصر مع صحاری سکسان بیك میل جغرافی یعنی آلتییوز بیك کیلومترو مربعنده و یوز اللی ملیون فدان وسعتندهدر . بر فدان بر بچق دونمدر . التمش قیهٔ آستانی تخوم استیعاب ایدییور . معظم عرض درتیوز التمش سکز و معظم طولی بشیوز اللی میل جغرافی یه بالغ بو قطعهنك وادیٔ نیل تعبیر ایدیلان محلی یکرمی آلتی بیك کیلومترو مربعنده و التی ملیون یوز اللی سکز بیك یتمش یدی فدان وسعتنده اولوب بونك تربیعاً یکرمی اوچبیك یدییوز اوتوز بش کیلومتروسی یعنی آلتییوز اللی بیك فدانی مزروع متباقی بش ملیون بشیوز سکز بیك یتمش یدی فدانی قابل زراعت و فقط خالیدر .

(اراضیٔ مزروعهنك بولندقلری مواقع)

فدان	
١٢٧١٠٠	دلتانك شرقنده واقع دقهلیه ایله شرقیه وقلیوبیه مدیریتلری منطقهلرنده
١٤٣٠٠٠٠	نیلك دمیاط ایله رشیده اینان فرعینی ارهسنده ونفسی دلتادە
٦٠١٠٠٠	دلتانك غربنه دوشان مدیریت غربیه ایله چیزه مدیریتنك بعض محللرنده
٣٨١٠٠٠	وادیٔ خلفادن قاهرهیه دکین ممتد ونیلك شرق ساحلنده
١٦٣٨٠٠٠	کذا وادیٔ خلفادن قاهرهیه دکین ممتد و نیلك عرب ساحلنده اولان اراضیده
١٠٠٠	طورسینا شبه جزیرهسنده

قطعهنك شمال جهتنده سلوم ، ابو شایفه . کنائس ، ابو قیر ، العرب ، خلیجلرینی تشکیل ایدن بحر سفید ساحلی طرابلس غرب حدودندن العریشه قدر سکز یوز یتمش و شرقنده واقع اولوب سویش و عقبه کورفزلرینی حصوله کتوران بحر احمر ساحلی ایسه عقبهدن سویشه دکین بشیوز و سویشدن القصیره دکین کذا بشیوز والقصیر ایله رأس بناسی ارهسی اوچیوزکه جمعاً بیك اوچیوز و طرفین سواحلنك مجموع طولی ایکی بیك یوز یتمش کیلومترودر .

اراضینڭ شرق و شمالی محیط بو ایکی دریایه صوقولان چیقینتیلری بحر ابیض ساحلنده کائن بحیرة البرلسڭ شمالنه دوشان رأس البرلس ایله اسکندریه‌نڭ مبنی بولندیغی رأس التین و بحر احمر جهتنده واقع طورسینانڭ جنوبنده‌که رأس محمد و غربنده کائن رأس ملاب یعنی ملعب شبه جزیره‌لریدر .

بو قطعه‌ده سویش کورفزینی بحر احمره، و بحیرة المنزله ایله بحیرة البرلس بحر ابیضه، ایصال ایدر — بوبال — اشتوم الجمیل — برلس — نامل‌رنده اوچ بوغار ایله دردی کبیر بشی صغیر طقوز بحیره واردر .

مذکور بحیره‌لرڭ برنجیسی و اڭ بیوگی سویش ایله دمیاط آره‌سنه دوشان بحیرة المنزله اولوب وسعتی اون یدی بیڭ فداندر . عمقی بردن بش مترویه دکین تخالف ایدییور . پورسعیدڭ یکرمی کیلومترو غربنده و آق دگز ساحلنده واقع اشتوم الجمیل بوغازینڭ حاصل ایتدیگی بو بحیره‌ده انواع طیور و اسماك ایله متعدد مملحه‌لر اوفق اوفق بر چوق اطه‌لر موجوددر .

دروننده الثان صو ایله کلیتلو طوز اخراج و داخلندن هر درلو بالق و قوش صید اولنمقده و بر چوق سفائن صغیره دخی مطریه، دمیاط، پورسعید جهتلرینه کل یوم آمد وشد ایتمکده‌در . بو بحیره‌نڭ مشهور اطه‌لری « تل تنیس » « الخرپوطلی » « رأس اللیمون الکبری » « رأس العش » جزیره‌لریدر .

ایکنجیسی مدیریة الغربیه‌نڭ شمالنده واقع و نامی ایله بنام بوغازڭ بحر سفیده ایصال ایتدیگی بحیرة البرلس اولوب اسماکی چوق ایسه‌ده درینلکی بر مترودن زیاده‌دگلدر . مشهور جزیره‌لری — الغار — الزاویه — القطط — ابو عمر — اطه‌لریدر .

اوچنجیسی اسکندریه جوارنده‌که بحیرة المریوط اولوب دیگرلرینه نسبة بالغی آزدر .

دردنجیسی فیومده‌که برکة القارون بحیره‌سیدر . بو بحیره مصرڭ اڭ درین و اسماکی چوق کوللرندن اولوب ملاحینه دهشت ویرن عمقی نیل طاشدیغی زمانلرده بر قاچ مثلی دها زیاده‌لشمکده‌در .

داخلنده — جزیرة الکنیسه — و — جزیرة القرن نامل‌رنده ایکی اطه واردر .

آدکو قربنده واقع اولوب یاز گونلری بر طامله صویی قالمیان — آدکو — بحیره‌سی ایله دروننده قاربونات صودا اخراج اولنان بحیرات النطرون صحراء لیبیانڭ شمالنده‌در .

دیگرلری بحیرة المنزله‌نڭ جنوبنده واقع اولوب یاز گونلری صویی قالمیان بحیرة البلح ایله اورته‌لرندن قنال گچن بحیرة التمساح و بحیرة المره‌در .

صولری غایت طوزلی اولان بو بحیره‌لرڭ جمله‌سنده انواع جنس بالقلر هر شکل و الوانده قوشلر کثرتله موجوددر .

مصرڭ بحر ابیضده هیچ جزیره‌سی یوق ایسه‌ده بحر احمرده بر چوق اطه‌لری واردر . بونلرڭ مشهورلری خلیج عقبه‌نڭ مدخلنده‌که جزائر طیران ایله صنافیر و سویشڭ اغزنده واقع — جزیرهٔ شدوان — و قنالڭ جنوبنه دوشان جزائر جفاتین وجزیرهٔ صفاجه‌در .

نیل نهرنده ایسه حسابسز جزائر صغیره موجود اولوب اڭ مشهورلری طقوز عدددر ؛ ١) قاهره‌نڭ جنوبنده و مقیاس نیلك بولندیغی جزیرة الروضة ؛ ٢) قصر النیلده‌که تیمور کوپری ایله قاهره‌یه متصل جزیرهٔ بولاق ؛ ٣) قاهره‌نڭ شمالنده و ترعة الاسماعیلیة نام موقعده‌که — جزیرهٔ بدران ؛ ٤) شبرانڭ قارشوسنده کائن — جزیرة الوراق ؛ ٥) جزیرة ابو الغیط ؛ ٦) جزیرهٔ باسوس ؛ ٧) قناطر الخیریه‌یه یقین — جزیرهٔ شلفان ؛ ٨) اصوان شهرینڭ قارشوسنده و مقیاس نیلك بولندیغی — جزیرة الفنتین ؛ ٩) بوڭا یقین جزیره الفیله نام دیگری جزیرهٔ انسدر .

دنیاده موجود انهار شهیره‌نڭ ضدینه اوله‌رق جنوبدن شماله طوغری جاری نیل مبارکڭ منبعندن منصبنه دگین ممتد طولی ایکی بیڭ سکز یوز میل یعنی آلتی بیڭ بشیوز کیلومترو واسکندریه ایله قاهره آره‌سنده‌که مسافه‌نڭ اوتوز اوچ مثلیدر .

سودان نوبه و حبش بلادینی سقی ایدرڭ خزان اصواندن کمال دهشت ولطافتله مصر طوپراغنه دوکیلان بو برکتلی نهر قاهره‌نڭ یکرمی کیلومترو بعدنده محمد علی پاشانڭ یاپدیردیغی قناطر الخیریه‌یه یقین بطن البقره‌ده ایکی قوله آیریله‌رق مصریونڭ « روضة البحرین » تسمیه ایتدکلری بر ملیون درتیوز اوتوز بیڭ فدانلق دلتا اراضیٔ منبته‌سنڭ جهات ثلاثه‌سنی تحدیداً بری دمیاط دیگری رشیدده بحر سفیده قاریشیور .

اسکندریه‌نڭ غربنده دگره دوکیلان ایسه رشید فرعندن آیریلان اوفق بر جدولدر .

نیل مصر قطعه‌سنڭ بادیٔ حیاتی اولدیغی ایچون هر درلو محسنات و برکاتندن مستدار قلان قدماء مصریین حاشا الوهیتی زعمنه دوشه‌رك « اله الرب الرحیم حافظ البلاد » صفات ربوبیه‌سی ایله وصفه شتاب کوسترمشلر ایدی .

(مقیاس نیل)

نیلڭ فیض و تنقیصنی آڭلامق ایچون مصر طوپراغنده‌که مجراسی بوینه درت مقیاس یاپیلمشدر . بونلردن بری وادی حلفاده ایکنجیسی اصوان شهری مواجهه‌سنده‌که

جزيرة الفتنده اوچنجيسى قاهره‌يه جوار مصر القديمه نام محلده واقع جزرة الروضه‌ده دردنجيسى قناطر الخيريه‌ده‌در .

سودان خرطوم و ارض بربر حواليسنده دخى متعدد مقياسلر واردر . مواقع مذكوره‌ده بولنديريلان معاينه مأمورلرى نهرڭ احوالنى هر كون تلغرافله قاهره‌يه اخبار وقاهره دخى تلغراف و جرائد مثللو وسائط ايله قطر مصرده موجود مدائن و قصباته افهام و بونلرده قريه و اوزبه‌لره اعلان ايدييورلر . ميعادندن اول تناقص وقوعبولديغى زمانلر حزانڭ بندلرينى احتياط ايله آچوب صويى اسرافدن پك صاقينيورلر .

اصوانه كيتديكم زمان جزيرة الفتنده‌كه مقياسى دفعاتله تماشا ايتمش ايدم . مجراء نيلك سواحلى محكم وطبانى قيالق اولان محلنده واقع بو جزيره‌يه ياپيلان درت كوشه‌لى و ايكى جانبدن منفذلر ايله نهره متصل كنيش بر حوض وسطنده مركوز مرمر عموده زراع حسابيله متعدد اشارتلر حك ايدلمشدر . بو ستونڭ طوالنجه محكوك اقسامڭ هر بريسى آلتى قبضه ارتفاعنده و هر قبضه درددن جمعاً يكرمى درت قراط حسابيله بر زراع يعنى اللى درت سانتم‌در . دريادن محدودهٔ مصرده كائن اصوانه و خزانڭ سالف العرض قنالندن كچه‌رك سودانه دكين درونده يلكن و واپور مثللو سفائن كل يوم كثرتله آمد وشد ايدن بو نهر عظيم بهرسنه حزيران و ايلولده آرتوب كانون اولده يواش يواش تناقصه باشلايه‌رق شباطده حالت اصليه‌سنه يعنى مجراسى ارتفاع اوليه‌سنه عودت ايدييور .

مصر قطعه‌سنى يغموره احتياجدن بالكليه قورتاران بو مبارك نهرڭ آرتوب اكسيلمسى انهار سائره كبى وقتلى وقتسز بردنبره قباريرو كسيلير مضر سيلابه‌لردن دكلدر . تناقص و تز ايدنده ، ميعاد مخصوصه و قاعدهٔ معروفه‌سنى اصلا شاشيرماز . حساب مضبوطه‌سنه موافق و غايت منتظم اوله‌رق تدريج ايله يوكسلوب ايندكى ايچون شعراء عربڭ .

كأن النيل ذوفهم و لب ☆ لما يبدو لخير الناس منه
فيأتى حين حاجتهم اليه ☆ و يمضى حين يستغنون عنه

و امثالى بر چوق منظومه‌لرى ايله ممدوحدر .

نوع بشرده فكر تمدن اويانوب مجتمعاً يشامق استعدادى حاصل اولديغى دورده ايلك دفعه حكومت تشكيل ايدن وادئ نيلده فراعنه شط بوينده نماررده ايدوكى معلومدر . قاهره قربنده‌كه «منفيس» شهرى مصرايم بن بيص بن خام بن نوح عليه السلام طرفندن بنا قلنديغى ايچون مصر عنواننى آلان بو مادر دنيانڭ هواسى

صيفاً و شتاء معتدل و قلت امطاردن طولايي سماسي آچيق و غايت صفالي در شعرا :

و جاعل الشمس مصر الاخفاء به ✲ بين النهار و بين الليل قد فصلا

مدحيه‌سي ايله جواقليمني پك گوزل تعريف و تصوير ايتمشلردر .

كلمهٔ مصرڭ اصلي نور الشمس معناسنه اولان فاراه‌دن مأخوذدر ديورلر ايسه‌ده قطعه‌يه علم اولان منفيس شهرينڭ بانيس مصرائيمڭ اسمي ايدوكنه ظن دها قويدر . بناء عليه باني مشار اليهڭ اسمي كلمهٔ مذكوره‌دن مشتق اولديغي حكم ايديله بيلور . مصرايم اهرامان قربنده‌كه منفيس شهريني ميلاددن ايكي بيڭ درتيوز سنه اقدم بنا ايتديكي و وقتيله مدائن عالمڭ اشهري و فراعنه‌نڭ مركز كرسيسي ايدوكي تواريخده محرردر .

مصرڭ زراعتي — صيفيه — نيليه — شتويه — ناملريله فصول ثلاثه‌يه منقسمدر . نادراً نازل اولان مطر وجه بحري ايله اقليم وسطي‌يه و نواحيء صعيدڭ بعض يرلرينه دوشيور . بناء عليه يغموره اصلا احتياجلري يوقدر . جناب حقڭ احسان بيورديغي نيل مبارك زراعتلريني سعادتلريني بحق تأمين ايتمكده‌در .

موسم زراعت صيفيه ، فصل ربيع اواسطنده ، موسم زراعت نيليه ، وقت حريفڭ اعتدالنده و نيلك آوان فيضنده‌در .

زراعت شتويه ايسه ايلولدن بالاعتبار كانون اول اواسطنه دكين دوام ايدييور . مصرڭ كانون ثانيده كسب ايتديكي هوا آناطولينڭ نيسانه مشابهدر . زراعت شتويه‌يه مصادف شو موسمده اراضيء مصرڭ حاصل ايتديكي لطافت خوش منظره انساني بهت و حيرته دوشوريور .

بو فصلده هر طرفي انواع بساتين وخضرات و رنكارنڭ ازهار قاپلاديغي ايچون مصر اراضيسي هيئت مجموعه‌سيله فردوسي بر حالته منقلب اولييور . موسم مذكورده زمردكسيلان و اديء نيل افريقا قطعه‌سنڭ كوكسنه يد قدرتله طاقلمش قلنج حمايليسي ظن اولنيور .

(اراضيء مصريه‌نڭ تقسيماتي)

مصر طبيعت ارضيه‌سنه نسبة — الوجه القبلي — و — الوجه البحري — ناملريله قسمين عظيمنه منقسمدر .

جهت بحري‌يه بالروابت ، جهت قبلي‌يه بالنباري ، تعبيراتنده دخي بولندقلري كبي مصر السفلي ، مصر الوسطي ، مصر العليا عنوانلريله ، بشقه جه اوچ قسم اعتبار ايدلمكده‌درلر . مصر السفلي‌ده : اسكندريه ، رشيد ، دمياط ؛ مصر الوسطي‌ده : قاهره ، سويش ،

پورسعید؛ مصر العلیا ونام دیگری صعید ایچنده: اسیوط، اصوان شهرلری مدائن موجوده‌نڭ اشـهریدرلر .

(مصرڭ تقسیمات ملکیه‌سی)

ایالت مصریهٔ شاهانه اصطلاح محلیجه آلتی محافظلق ایله اون درت مدیریته یعنی سنجاغه منقسمدر . محافظلقلر شاطیء البحرده مدیریتلر اقلیم زراعیده یعنی داخلده‌درلر . شاذ اولهرق ساحلدن بعید یالـکز قاهره محافظلغیدر . مدیریتلردن آلتیسی وجه البحریده سکزی وجه القبلیده‌در . وجه البحریده بولنانلر — البحیره — غربیه — منوفیه — دقهلیه — شرقیه — قلیوبیه — ووجه القبلیده اولانلر — جیزه — بنی سـویف — فیوم — منیا — اسـیوط — جرجا — قنا — اصوان — مدیریتلری یعنی سنجاقلریدر .

محافظلق مرکزی ایسه — قاهره — اسکندریه — دمیاط — پورسـعید — سویش — عریش شهرلریدر .

مدیرلر متصرف، محافظلر الای بکی رتبه‌سنده‌درلر . شهر امینی دیمك اولان محافظلر بولندقلری بندر عظیمڭ، مدیرلر سنجاقلرڭ ادارهٔ ملکیه‌سنه باقیورلر . مدیریتلر — مرکز — بنادر — ناملریله متعدد قضا ونواحی‌یه تقسیم و اراضیلری تحدید ایدلمشدر . مدیرلر قائممقام منزله‌سنده اولان مرکز مأمورلرینه، بونلر دخی بنادره یعنی نواحی‌یه، بنادرده بولنانلرده قریه غربه و ابعادیه‌لرده‌که عمده‌لره، باش مختارلقلدن عبارت عمده‌لرده بر قاچ کویڭ کهیالرینه آمر، و فوقدن کلان اوامری تفهیمه مأموردرلر .

(وجه البحریده بولنان مدیریتلر)

« مدیریة البحیره »

نیلڭ رشیده ایتان قسمی غربنده واقع بحیره مدیریتی؛ شرقاً فرع رشید، غرباً و جنوباً صحراء لیبیا؛ شمالاً آق دکز ایله محدود اولوب اراضیء مزروعه‌سی بشیوز طقسان بر بیڭ طقوز یوز اوتوز التی فدان سکنه‌سی آلتییوز اوتوز بر بیڭ ایکی یوز یکرمی بش نفوسدر .

مرکزی قاهره‌نڭ قرق یدی کیلومترو بعدنده و اسکندریه‌یه ایتان شمندوفر خطی اوزرنده کائن اوتوز ایکی بیڭ نفوسلی دمنهور شهریدر . پاموق و ذخائر تجارتی ایله غایت مشهور اولان بو مدیریت — رشید — کفر الدوار — ابی حمص دمنهور الوحش — شبری خیت — ایتای البارود — النحیله — ناملرنده یدی مرکز یعنی

قضایه منقسمدر . طرابلس غرب حدودنده واقع اولوب اینجیر، زیتون، بلح، رمان، عجوة المشهوره، شفتالو، پرتقال، مثللو اثماری غایت کثیر و هر طرفی اشجار، بساتین وخضرات ایله قلعه کبی محیط و قدماء مصریونڭ اکبر معبود عد ایتدکلری هیکل امون و بوکا جوار ام بیاضه نام موقعده مرکوز مشتری هیکلنڭ بولندیغی — واحۀ سیوه — دخی بو مدیریته تابعدر .

واحۀ مذکوره نڭ مرکزی مشهور شیخ سنوسینڭ مقری و یدی بیڭ ایکی یوز نفوسلی جغبوب قصبه سیدر .

واحه نڭ وسطنده دوشان قصبۀ مذکوره الدره المحصص وحوش عیسی اوزری دمنهوره دوه یورویشی ایله اون آلتی کوندر .

مغرب حجاجی قوافلنڭ گذرگاهی اولان بو قصبه نڭ جامعکبیرنده علوم دینیه و عصریه یی تعلیم و تدریس ایدن افاضلڭ اشهری شیخ مشار الیهدر . قطن فابریقه لرینڭ کثرتله بولندیغی بو مدیریت منطقه سنده مسکون قبائلڭ استعمال ایتدکلری لغت عند العرب شلح تعبیر اولنیور . هیئتلری مغربیلره، طبیعتلری بادیه عربانه مشابه اولدیغی ایچون بو احاطه یه دمنهور الوحش دینلمکده در .

« مدیریة الغربیه »

نیلڭ اسکندریه ایله دمیاطه دوکیلان قوللری ارهسنده و دلتاده واقع غربیه مدیریتی شمالاً بحر ابیض شرقاً و غرباً فرعین نیل جنوباً منوفیه مدیریتی ایله محدود اراضئ مزروعه سی بر ملیون درتیوز اوتوز ایکی بیڭ طقسان آلتی فدان سکنه سی بر ملیون ایکی یوز طقسان یدی بیڭ التی یوز اللی التی نفوسدر . مرکزی قاهره نڭ سکسان التی کیلومترو بعدنده واقع و کندندن یوزیکرمی ایکی کیلومترو اره لی اولان اسکندریه شهرینه کیدن شمندوفر خطی گذرگاهنده کائن اللی یدی بیڭ ایکی یوز سکسان طقوز نفوسلی طنطادر بو مدیریت — اقلیم البرلس — فوه — دسوق — کفر الشیخ — بلقاس — طلخا — محلة الکبری — کفر الزیات — طنطا — سنطه — زفتی نامارنده اون بر مرکزه یعنی قضایه تقسیماً اداره اولنمقده در .

محلقاتی قطن و امثالی فابریقه لر ایله مالامال و تجارتی صوڭ درجه ایشلك اولان طنطا شهری مصرڭ، قاهره و اسکندریه دنصکره اڭ معمور و اوچنجی درجه شهرلرندن معدوددر .

هجرت نبویه نڭ آلتی یوز یتمش بش تاریخنده قرب حقه رحلت ایدن عارف بالله سید احمد بدوی قدس الله سره العالی حضرتلری بوراده مدفون خاك

غفراندرلر . ارتحاللرینه یقین باشنه طوپلانه‌رق کرامت طلب ایدن اعتقادسزلری ایقاض ایچون قورشون رنکنده و غایت سرت غرانیت طاشنه چبلاق ایاق ایله باصنجه پای شریفلری کومولمشدر .

یوزنده قطب مشار الیهك صاغ طبانلری منقوش بو مربع حجر عالی و مصنع تربه‌لرینك داخلنده‌که غرب کوشه‌سنه، و زمیندن بر بچق مترو یوکسکه موضوع و زیارتکاه انامدر .

بو پیر شهیر دستکیر دروننده مدفون بولندیغی ایچونناملریله بنام جامعکبیر قاهره‌ده‌که ازهر کبی طلبهٔ علومك مرکزیدر . علوم دینیه و عصریه‌ده ید طولاسی اولان افاضل مشار الیهمك بو جامعشریفده‌که رحلهٔ تدریساتی اطرافنه طوپلانه‌رق اکتساب فضل و عرفان ایله مشغول بیککلرجه طلابه «سید بدوی» اوقافندن مقنن معاش و تعیینات ویریلیور بندکان سلطنت سنیه‌دن اولوب اسملرینی خاطرلایه‌مدیغم بیوك بر ذات حضرت بدوینك مرقدلرینی زیارت ایله شرفلندکدنصکره استانبوله عودتلرنده اجدادی زماننده برو خانه‌لرده تبرکاً محفوظ لحیهٔ سعادتی ولیء مشار الیهك تربه‌لری تتماتندن معدود «سید بدوی» جامعشریفنه اهدا و تقدیم ایدر .

جامعشریف مذکورك مناسب بر محلنه موقع مخصوص یاپیله‌رق تعظیماً وضع ایدلمك اوزره محفظهٔ محترمه‌سیله مصره ارسال قلنان بو یادکار قیمتدار نبویه و یانه‌دده تربیه کوران خدیو لاحق عباس حلمی پاشایه واصل اولدیغی زمان مشار الیه فرنك مشربلکی اقتضاسنجه شکه دوشه‌رك صحتنی اکلامق ایچون مفخر موجودات علیه اکمل التحیات افندمز حضرتلرینك معجزات واقعه‌لری حقنده‌که تصریحات موجوده‌یه توفیقاً تطبیقه قالقیشور . نبی محترم صلی الله علیه وسلم افندمز حضرتلرینك بربر خصوصیلری سلمان پاك یدیله لحیهٔ سعادتلرندن حین حجامتده قطع ایدیلان بو مبارك تلی اولا ضیایه قارشو طوتوب پرتوسز واسطه‌سیله ساعتلرجه دقت ایدر کولکه حاصل اولمدیغنی بحق اکلار . بعده براز بال سوروب کرسی اوزرینه قور . طاتلی قوقوسنه قوشان سیککلر اطرافنی قوشاتدیغی حالده هیچ بریسی یاقلاشه‌مدیغنی، اوزرینه قونمدیغنی حیرتله مشاهده ایدر . بو تجارب ایلده‌ده قناعت ایتمیوب اوزون بر جینبزه قیصدیره‌رق آتشه صوقار بر مدت صکره کیرو آلدیغنده یانمدیغنی کورنجه قلبنده مضمر عشق پیغمبری غلیانه کلور، اغلامغه، کوز یاشلری دوکمکه باشلار . شفیع المذنبین افندمز حضرتلرینك روی پرنورلرندن آیریلان بو مبارك توکی درحال زمزم ایله غسل و محفظهٔ مخصوصه‌سنه وضع ایتدکدنصکره سید احمد بدوی جامعشریفنك

داخلنه و مشار الیهڭ تربهٔ دلارالری حزاسنه بر دائرهٔ عالی یاپیلمسی امرینی ویرر . انشاأتڭ ختامنده علما صلحا شرفا و مشایخ طوپلانه‌رق طرف عسکریه‌دن مرتب بیوك الای و تشریفات ایله قاهره‌دن طنطایه کتوریلان او لحیهٔ سعادتی نهیه قلنان دائرهٔ جدیده داخلنده‌که محل مخصوصه بالذات وضع ایدن خدیو حضرتلری فیما بعد تقوی طریقنی طوتار .

بر قاچ سنه‌دنبرو صلاة خمسه‌یی اصلا ترك ایتمیان خدیو حضرتلرنده‌که صلاح حال بو مسئله‌دنصکره حاصل اولدیغنی موثوق الکلم پکچوق ذواتدن ایشتدم . سید بدوی حضرتلرینڭ مرقد مبارکلرینی زیارته کیتدیکم گون ملاقاتیله مشرف اولدیغم تربه دار افندی دخی حرفیاً بو تفصیلاتی ویرمشدر . هجرتڭ آلتی یوز یتمش آلتی تاریخنده واصل رحمت اولان ابراهیم دسوقی قدس الله سره العزیز حضرتلری دخی طنطایه آلتمش آلتی کیلومترو بعید دسوق شهرنده مدفوندرلر . فرع رشیدڭ صولنده واقع و داخلنده اون بر بیڭ سکز یوز یتمش سکز نفوس ساکن اولان شهر مذکور بو مدیریته مربوط دسوق قضاسنڭ مرکزیدر . کندینه ملحق اوتوز سکز ناحیه و ایکی یوز اون بر غربه ایله برابر نفوس عمومیه‌سی یوز بیڭ طقوز یوز سکسان سکزه بالغ والمقده‌در . ابراهیم دسوقی حضرتلرینڭ تربهٔ معلالرینه متصل جامعشریفده دخی علوم عربیه و شریعت اسلامیه تدریس اولنمقده‌در .

طنطایه یگرمی یدی کیلومترو بعید محلة الکبری نام محلده یهودیلرڭ قدیم بر حاوراسی واردر . الخوضه نامی ویردکلری بو معبدده جلد غزال اوزرینه وقتیله محرر تورات نسخه‌سی بولندیغندن قوم مرقوم هر سنه اطرافدن طوپلانه‌رق نسخهٔ مذکوره‌یی زیارت و تعبد ایدییورلر . اوتوز بر بیڭ یدییوز طقسان بر نفوسی اولان بو قضا مرکزنده منسوجات حریریه وقطنیه خصوصلری پك مترقیدر . ملحقاتی التمش ایکی ناحیه یوز طقسان اوچ غربه نفوس عمومیه‌سی یوز التمش التی بیڭ طقوز یوز اللی بر عدددر . تفسیر بیضاوینڭ حاشیه‌سی ایله بر چوق مؤلفاتی بولنان عبدالرحمن محلی الشافعی ایله کلام قدیمی اول کهفدن آخر قرأنه دکین تفسیره همت بیوردقدنصکره هجرتڭ سکز یوز التمش درت تاریخنده ارتحال ایدن علامه جمال الدین محمد بن احمد المحلی حضراتی بو مملکتلیدرلر .

طنطاده روم ایلی مهاجرلرندن علی افندی اسمنده فاضل بر ذات واردر . نجابت ایله فضیلتی ذاتنده جمع ایدن بو انسان چوجق قدرینی بیلمیان برمحله دوشدیکی ایچون مدرسة الاقباطده ریاضی معلملکی یاپه‌رق معیشتلنمکده‌در . ترجمه عربجه انکلیزجه بحق

تکلم و کتابت ایدییور . سنی اوتوز بش رادهسندهدر . مومی الیه بر کون یانمه کلهرك ــ مرتضی اغانك اوتلنده مصرف ایتمکله باشه چیقلماز سنك ایچون مناسب بر مشغولیت بولهلم ــ دیو برابرینه الهرق کفر سلیمانه کوتوردی . کورمك استدیکی رستم بکی غربهسنده بولهمدیغمز جهتله اخشام ترنیله مأیوساً طنطایه دوندك . بر قاچ کون صکره سنطه مرکزی باش معاونی چرکس اسماعیل بکه توصیه ایتدی . بلا تأخیر شمندوفره بینهرك سنطهیه کچدم . سنطه مرکزی طنطانك جنوبنده اون ز ایکی کیلومترو بعدنده اوتوز ایکی بیڭ اوتوز نفوسلی لطیف بر موقعدر . بنی حرمتله قبول ایدن اسماعیل بکك خانهسنده کمال عزتله مهمان بولندیغم صرهده احباسندن بنداری سعد بك طرفندن آتیدهکه دعوتنامه ورود ایتدی .

ابشـــر احبابی و آل مودتی ✡ و کل حبیب قد یرید مسرتی

افراحنـــا قـــد اقبلت اوقاتهـــا ✡ و لـذیـذ افراحی وجود احبتی

فمنوا و جودوا بالحضور و شرفوا ✡ انتم منای و للزمان ذخیرتی

التشریف یوم الاحد الموافق ٥١ صفر سنه ١٣٢٢ اول مایو سنه ١٩٠٤ السـاعة ١٠ عربی نهاراً بمنزلنا بمحلة روح و العاقبة عندکم فی المسـرات .

سنطه ناظری علی بك ایله مستشارینه وباشمعاون اسماعیل افندییه دخی بو یولده دعوتنامهلر کلدیکندن مشار و مومی الیهم ایله برلکده عربهلره بینهرك محلة الروحه کیتدك . سنطه، القرشیه و محلة الکبری جهتلرینك بتون اعیان واشرافی بو دوکونه دعوت اولدقلرندن سعدبکك خانه و بغچهسنه یر، بر قوردیغی قوجه چادرلر مدعوین ایله لبالب طولمش اورتهلق محشره دونمش ایدی . منزلنه یتشدیکمزده کمال بشاشتله قاپودن استقبال ایدن دوکون صاحبنك کوستردیکی مطنطن بر اوطهیه کیردك . اردن اون دقیقه کچمکسزین امرای مصریهدن مشهور احمد منشاوی پاشا حضرتلری دخی کلوب بولندیغمز اوطهیه تشـریف ایتدیلر . حوالیده بولندیریلان مکمل باندونك اهویهٔ لطیفهسی دیوانخانهده ترنمساز اینجه چالغیلر ایله مصر مغنیلرینك مشهور عالم محرق صدالری کوشهلره، طام باشلرینه برای تماشا کومه، کومه طوپلانان قوجه قاریلرك کوی قیزلرینك لولو، لولو، لولو، دیو اره صره آغیزله یاپدقلری ألقیشلری، کابنکلر، آهنکلر، خارجدهکه آحادك باغریشملری شطارتلری، و الحاصل هر طرفدن قوپاریلان های هوی مسرات آفاقی طوتیور ایدی .

اردن باریم ساعت کچدکدنصکره سمرلر قورامغله غلغله براز سکونت بولدیغی ایچون حضار بکدیکریله مصاحبهیه باشلادیلر . زیرا کورلتی سکونت بولمازدن

اقدم بسس ایشیدیلەمدیگی جهتلە مدعوین قونوشەمیور ایدیلر . اون دقیقە صکرە طعامە باشلانلدی . بر سفرەدە بولندیغمز احمد منشاوی پاشا بنم کیم اولدیغمی ناظر علی بگدن سؤال ایتدی . خصوصیت احوالمی اولجە واقف اولان بو ذات سرگذشتمڭ خلاصەسنی آڭلاتدی . بو خبر کدورت اثردن غایت متأثر اولان پاشای مشار الیە « ایکی هفتە مقدم ایران حکومتنڭ درسعادت سفیر کبیری پرنس ارفع الدّولە القرشیەیە تشریف بیوروب خانۀ عاجزیدە مهمان اولمشلر ایدی . اولوقت نە ایچون گلمدیگز . مطلقا بر چارەسنی بولور ایدك . بناء علیە بن گندوسنە مکتوب یازار ، آلاجغم جوابی سزە تفهیم ایدرم . مستریح اولیگز » تسلیسندە بولندی . مصرلیلر آوروپا اصولنجە طعامدن صکرە بر مقدار یاتیورلر . بعد الاکل قهوەلر ایچلدکدنصکرە غایت گوزل صدالی اولان مغنیلرڭ روحە انشراح ویرر بر مقاملە سویلدکلری شرقیلر ، ترنملر ، یگرمی دقیقە دوام ایتدی .

خوانندەلرڭ شطارت آور کفتەلری ، او محرق چالغی فصللری ختام بولنجە هر بریمزە برر خوابگاه گوستردیلر . آلافرانغە ساعت اوچە قدر استراحت ایتدك حرارت شمسڭ تأثیری زائل اولنجە آرامگاهلردن خارجە چیقان مدعوین واسع بر چمنستاندە تهیە قلنان چادرلر آلتنە طوپلانمغە باشلادیلر . قشلە قدر گنیش وغایت مزین اولان بو چادرلرڭ فوقی رنگارنڭ آویزەلر ایلە دونادیلوب تحتنە خالیلر ، سجادەلر فرش ایدیلەرڭ اوزرلرینە سوسلی قولتوقلر ، قدیفە قابلی یایلی قنپەلر ، صوڭ مودە ایسکملەلر صرەلانمش و اورتە یرە چالغیجیلر ایچون ایکی مترە مرتفع بر مقصورە یاپیلمش ایدی . بو دفعە دها شعشعەلی اولەرق باشلیان شطارتلر نصف اللیلە دگین سوردی . مصرڭ دوگونلری گوریلەجك مسرتلردندر . طرف بطرف ترنمساز موزیقەلر ، خوش آواز خوانندەلر ، ماهر سازندەلر ، نوطەلرینی اتمام ، گفتەلرینی اکمال ایلە برای تنفس توقف ایتملرینی متعاقب فضلا و فصحادن بعض ذوات کرسیٔ خطابتە چیقارق بلیغ و مؤثر نطقلر ایراد ، سامعینی جدا مستفید و ایقاظ ایدییورلر . و بعضاً دخی چالغیجیلردن بریسی آیاغە قالقوب مضحك حکایەلر سویلمگە ، حضاری قاتیلنجەیە دگین گولدیرمگە باشلایور . فطرة بشوش اولان مصرلیلرڭ محبت مجلسلرینە بو مثللو جمعیتلرینە غم و کدر آصلا یاقلاشەماز . مالك اولدقلری اراضییە جناب حقك احسان بیوردیغی قوۀ انباتیە سایەسندە مسعود الحال بو فعال انسانلر « اولوملی دنیا ایچون غم یمك حماقتدر » دیەرك « اور پاطلاسون » یوللو یشامقدە ، حیاتلرینی شن و شاطر گچورمکدەدرلر . سعۀ حاللرینە نسبة هیچ دیمك اولان شو صرفیاتی

مسرت عامه بولنده بایدقلری ایچون ظنمجه اسراف دنیلەمز . على السویه شادان وخندان یشامق فکرینه مستند شو عادتلرینه، غنا و سعادت حاللرینه حقیقة غبطه اولنور . حق سبحانه و تعالی حضرتلری بالجمله اخوان دینی اکدار کونیەدن صاقلاسون . جمعیتدن طاغیله‌جغمز صره‌ده احمد منشاوی پاشا اسماعیل بگه خطاباً « ایران سفیری ارفع الدوله‌یه یازه‌جغم مکتوبك نتیجهٔ خیریه‌سی ظهور ایدینجه‌یه دگین سلیمان افندی‌یی بکا مهمان ویریکز » تکلیف والحاحیله مساعده استحصال ایدرك عربه‌سنه آلوب القرشیه‌ده‌که خانه‌سنه کوتوردی . اسماعیل بکك منزلنده‌که چانطه‌لرمی اخذ ایچون آدملرندن بریسنی درحال سنطه‌یه گوندردی . قرشیه ایله سنطه ارەسی اوچ کیلومترودر . مشار الیهك واسع بساتین وسطنه یاپدردیغی قصری غایت واسع و عالیدر .

ترکجه بیلدیکی ایچون مجلسندن برای مصاحبهٔ آصلا آیرمیان پاشانك مشار الیه اخشاملری عربه‌سنه الەرق منزلندن یاریم ساعت ارەلی خصوصی باغچه‌سنه گوتورمکله رنگارنك چیچکلر ایچنده بر قاچ ساعت تنفس و انواع میوه‌لر اکل ایدر ایدك . و رودمك دردنجی گونی محلة الکبری‌دن بر دعوتنامه گلدی . دوگون صاحبی پاشانك تعلقاتندن اولدیغی ایچون فقیری گوتوردی . بو جمعیته گلان مدعوین میاننده دعوی وکیللرندن طنطالی کور عثمان دخی موجود ایدی . بو منافق، پاشایه یاقلاشەرق بنی عربجه آڭلامساز ظنی ایله « سلیمان افندی دائرهٔ خدیوینك مخابرات ترکیه قلمی رئیسی رفعت بك ایله آشنالغی واردر . خدیو عباس پاشا طرفندن تحقیق احوالکه گوندرلدیکی احتمالدن بعید دگلدر !! » دیو ابلیسانه خلوصکارلقده بولنمسونمی . ذاتاً خواف اولان، خدیودن اوجونان پاشانك پوصله‌سی شاشدیغی اطوارندن آڭلاشیلیور ایدی . بن رفعت بکی بر دفعه گورمشم خصوصی الفتم یوقدر . خدیوه بصاص اولمق کبی مسخره‌لغی قبول ایتمیه‌جکمیده اخلاقمی واقف اولنلر بیلور .

لهجه‌سی شیطانه بگزه‌یان بو ملعون کوره حدینی بیلدیرر جواب اعطاسنه ابتدار تنزل وهمده پاشا محجوب اوله‌جغندن آڭلامامزلغه اوردم . نصف اللیلده پاشا ایله برابر قرشیه‌یه عودت ایتدك . مشار الیه حرمه چکلدیکی صره‌ده بنده خوابگاه اوله‌رق تخصیص فلنان اوطه‌یه گیدوب حدتلی ملاحظه‌لر ایله یتاغه سرلدم . صباحلین خلاف متعاد اوله‌رق کچ قالقدیغمی آڭلایان مشار الیه حرم اغاسنی یانمه گوندروب وجودجه راحتسزلگی وارمی دیو سوآل ایتدیردی . بفضله تعالی صحتم

و سایهٔ دولتلرنده استراحتم بر کمالدر . دوگونده کیجه یاریسینه قدر اگلندك . بو اوبقوسزلغه عربه صارصنتیسیده منضم اولنجه استراحته احتیاجم زیاده‌لشمشدر . خدمتلرینه شمدی گلییورم التفاتلرندن متشکرم . جوابنی ویردکدنصکره البسه‌می گیوب دیوانخانه‌یه کیتدم . پاشانك حضورینه داخل اولدیغمده مشار الیه « صباحلین برلکده چای ایچه‌مدك ان شأ الله راحتسکز » نوازشلرینی دریغ بیورمدی . حرم اغاسنه ویردیکم جوابی تکرارد نصکره « بو کیجه غایت آجیقلی بر رؤیا گوردم . تأثیری یوره‌کمده ایسه‌ده تفصیلاتی خاطرمده قالمامشدر . سیاحتی اکمال ایدوب درسعادته دونمك اشتیاقی زیاده‌لشدی . عجم سفیرندن الده‌جق جواب طهراندن یازیلان شفاعتنامه‌لرك عقیم قالمسی اسبابنی آکلامقدن عبارتدر . او بی خیرك الندن هیچ بر شیٔ گلمز، بو جهتی پك گوزل بیلدیکم ایچون بیهوده اضاعهٔ اوقاتدن ایسه سیاحتی اکمال ایتمکی انفع گورمکده‌یم، مساعدهٔ دولتکزله بو گون یوله چیقه‌جغم، لطفکزك جداً منتدری‌یم، غافیتده دائم اولیکز » تفصیلاتنی علاوة عرض ایتدم .

« عجله ایتمه البتده بر جواب صواب آلیرز » یوللو جعلی نصایحده بولندی ایسه‌ده فکرمدن دونمدیکمی اگلاینجه « شمدی نره‌یه کیتمك عزمنده‌سکز » سوألنده بولندی . « بورادن سنطه‌یه اورادن شمندوفرله پورسعیده آتلایوب هندستانه کچه‌جکم » جوابنی ویردیکمده « هندستان قومشو قاپوسیمیدر، سنده‌کده جسارته حیرتده‌یم، مادامکه کیتمکده اصرار کوستریبورسك برآیریلق طعامی ایده‌لم‌ده بعد الظهر تشریف بیوریکز، شمدی ترن یوقدر » دیدی .

دره‌دن تپه‌دن سوزلر هوائی محبتلردن صکره خلاف متعاد اوله‌رق بغجه‌یه کوتوردی . عودتمزده طعام ایدوب وداعلاشاجغم صره حاضرلاتدیغی عربه‌سنه بینه‌رك سنطه‌یه دوندم . ناظر علی بك ایله باشمعاون اسماعیل بك شو معامله‌مدن چوق ممنون اولدیلر . زیرا کور اوغلانك اخشامکی منافقلغندن آنلرگده خبری وار ایمش .

قرشیه‌دن آیرلدقدن صکره محجوب قلان پاشانك آدمی سنطه‌یه کلوب — پاشا حضرتلرینك سزه چوق سلامی واردر، بو مکتوبی ذاتکزه کوندردی — دیو المه بیوك بر ظرف تسلیم ایتدی . قپالی اولان بو پاکتك اوزری « بانك الکریدی لیونه نومرو ۲۵ مصر القاهره » یازیلی ایدی . کتوران آدمه بو مکتوب بکا دگل بانقه‌یه‌در بن قاهره‌یه کیتمیه‌جکم پوسته‌یه ویریکز دیدم . « اوت بانقه‌یه‌در فقط سزك ایچون بر حواله یازدی » جوابنی ویرینجه شاشه قالدم .

درحال بر بوش کاغد یقالایه‌رق — « پاشا حضرتلری حقمده ابذال بیوریلان

لطفکزك شکرندن عاجزم . صحت و سعادتده دائم اولەسکز توجه دولتلرینك بقاسندن بشقه هیچ بر شیئه احتیاجم اولمدیغنی عرض و شرف ملاقاتکزه مظهریتمدنطولایی الی الابد مفتخرم » شرحنی یازوب حواله نامەیی اعاده ایتدیکمی ناظر علی بکله مستشار و باشمعاون اسماعیل بك و مهندس افندیلر شاهددرلر .

سنطه اراضیء وسیعەسی خدیو اسبق اسماعیل پاشانك چفتلکیدر . داخلنده متعدد قوزه فابریقەلری یریر صو و خرمن ماکنەلری و بر چوق اماکن عالیه واردر . اسماعیل پاشا غضب پادشاهیدن اورکەرك آوروپایه صاوشدیغنده ویانه ملیونرلرندن یهودی روچلد عائلەسنه بورج ایتدیکی یدی ملیون لیرایی تسویه ایچون ایرادی محجوزدر ، دین آزالدقچه اراضی یی پارچه پارچه صاتیورلر . اسماعیل پاشانك ورثەسی اولەجق سرسملر مادامکه پارەکزی ایرادندن آلیورسکز اراضی یی صاتمغه نه حقکز وار اعتراضنده بولنمغی اوشانیورلر . دین مذکور ایکی سنەیه دکین ختام بولەجغی تبشیراتنی ناظر علی بکدن ایشتدم بو چفتلك اللی بر ناحیه یتمش ایکی عزبەلی بیوك بر قضادر .

« مدیریة المنوفیة »

دلتاده واقع منوفیه مدیریتنك شرق و غربی فرعین نیل شمالی مدیریة الغربیه ایله محدود اراضیء مزروعەسی اوچیوز التمش یدی بیك سکز یوز اوچ فدان سکنەسی سکز یوز آلتمش درت بیك ایکی یوز آلتی نفوسدر .

مرکزی قاهرەیه یوز اون درت کیلومترو بعید و یکرمی بیك یدی یوز بش نفوسلی شبیه الکوم شهری اولوب — تلا — شبیه الکوم — منوف — اشمون — قویسنا — ناملرنده بش مرکزه منقسمدر . طنطا احاطەسندن قناطر الخیریەیه دکین ممتد بو مدیریت اراضیسندن شمندوفرله دفعاتله کچمش ایسەمده مناسبت دوشمدیکی جهتله هیچ بر یرنده اکلنمدم .

« مدیریة الدقهلیه »

بحیرة المنزله ایله شرقیه احاطەسی و فرع دمیاط ارەسنده واقع دقهلیه مدیریتنك اراضیء مزروعەسی بشیوز قرق بیك طقوز یوز التمش فدان سکنەسی یدی یوز اوتوز التی بیك یدییوز سکز نفوسدر .

مرکزی فرع دمیاطك صاغنده واقع و قاهرەیه یوز قرق کیلومترو بعید و اوتوز التی بیك یوز اوتوز بر نفوسلی منصورە شهریدر . بو مملکت قطن و ذخائر تجارتنك اك مشهور مرکزلرندن معدوددر هواسی غایت لطیف موقعی دلکشا چارشو و پازاری مکمل سوقاقلری منتظم زنکینلکی معموریتی اسکندریه شهرندن فرقسزدر .

ملك كامل ناصر الدين ايوبي حضرتلرينڭ آلتيوز اون آلتى سنهٔ هجريه‌سنده بنا بيوردقلرى بو گوزل شهرده بر چوق زيت و شكر معصره‌لرى ايله پاموق قوزه لرينڭ تصفيه‌سنه مخصوص جابجا فابريقه‌لر اقمشهٔ قطنيه و كتان طوپلرى نسج ايدر متعدد ماكنه‌لر واردر . اهل صليب دمياطه چيقه‌رق داخل مصره هجوم ايتديگى زمان يعنى بيڭ ايكى يوز اللى ميلاديسنه مصادف التى يوز قرق سكز سنهٔ هجريه‌سنده قارشولرينه چيقان طوران شاه بن ملك صالح نجم الدين ايوب حضرتلرى فرانسز فرقه‌لرينى بو موقعده كلياً محو و قرال لويس تاسعى ايكى قرنداشيله برابر اسير ايتمش ايدى . دمياطه پرنجه كيدر ايكن اوده‌كى بولغوردنده اولان بو قرال حريص ، اوسته يدى مليون فرانق فديهٔ نجات تقديميله طوران شاه حضرتلرينڭ دست آهنيندن يقاسنى قورتاره بيلديگى « قطف الزهور فى تاريخ الدهور » نام عربي اثرده محرردر .

بو مديريت — فارسكور — دكرنس — منصوره — سنبلاوين — منية سمنود — ميت غمر — ناملرنده ممتاز و معمور التى مركزه مقسومدر . بر قاچ دفعه اوغراديغم منصوره‌يه هر كليشمده اسپارته‌لى عثمان اغانڭ استاسيون مواجهه‌سنده واقع اوتلنه اينر فوق الغايه خدمت و استراحت كورير ايدم . اغنياء محليه‌دن بغدادلى حسن افندى بو اوتله جوار اراضيسنه منتظم خانه‌لر جسيم دكانلر ياپديروب حسنيه ناميله مكمل بر محله تشكيل اينمشدر . تقريباً يتمش ياشلرنده صاچ وصقالى بم بياض و يوزى غايت نورانى اولان بو ذاتڭ اوتوز ياشلرنده فطين فاضل بر مخدومى واردر . وجوده كتورديگى محله‌يه كارگير و مزين بر جامع شريف ايله مرتفع بر مناره ياپديرمقده ايديلر . بويله اعمار ملكه ساعى ، عمل خيره سالك ، ذوات ديانت شعارڭ جناب حق امثالنى كثير ايتسون . آوروپا شهرلرندن آصلا فرقى اولميان منصوره‌نڭ نيل كنارينه دوشان قسمى پارسڭ « سن » ساحلنى اگديرر .

شهرڭ شمالندن كچن نيل كنارينه مبنى محكم و منتظم ريختيم اوزرنده‌كه كنيش جاده ، بيوك مغازه‌لرڭ ، مطنطن اوتللرڭ ، مفرح قرأتخانه و غازينولرڭ ، عالى منزللرڭ بولندقلرى اغنيا و كبرانڭ مجمعى ، مملكتڭ اڭ منتخب محليدر . بو گوگل آچيجى موقعده بولنان سوسلى قرأتخانه‌لرده بش دقيقه اوطوروب نيل مباركڭ سويملى جريانى و قارشو ساحلنده‌كه طلخا شهرى اطرافنده اوفق مرئى‌يى قاپلايان خضراتى تماشا و شمالدن كلان صاف هوايى تنفس اونوديلور صفالردن دكلدر . نيلڭ صولنده يعنى شماله دوشان ساحلنده و منصوره‌نڭ مواجهه‌سنده واقع طلخا كنندندن اللى اوچ كيلومترو اره‌لى اولان غربيه مديريتنه مربوط قضا مركزيدر .

كندينه ملحق اون بش ناحيه وسكسان آلتى عزبه و قريه‌سى ايله برابر طقسان بشبيڭ كسور نفوس عموميه‌سى اولان طلخا شهرنده عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه رضى الله عنه مدفون بولندقلرى ايچون اولجه‌مشار اليهڭ نامى ايله بنام اولشدر . اولوب اخيراً تحريفه اوغرامشدر . طلخا شمند وفر كوپريسى ايله منصوره‌يه مربوط اولديغى كبى نيل نهرنده دخى كمال سهولتله آمد و شد ايدر متعدد فلقه‌لر ريختيم بوينده دائما موجود و مهيا بولندقلرندن يكرمى پاره اجرتله قارشويه كچلمكده‌در .

منصوره‌ده ردوسلى محمد شوكت بگى گوردم . صنف ارقداشلرينڭ ياپدقلرى هذيانلر شراره‌سى اوزرينه صچرابه جغنى اڭلايه‌رق تحصيلنى براغوب مصره صاويشان بو نجيب جواندن گورديگم حرمت و محبتى اصلا اونوته‌مام .

سائر فراريلر كبى تربيه‌سزلكه يلتنديكى يوقدر . حليم پاشا زاده سعيد بگڭ عزبه‌سنده زراعت معاونلگى ايله عمرينى كچورمكده‌در . بو بچاره مظلوم تركجه عربجه فرانسزجه رومجه بحق تكلم و كتابت ايدييور . سنى يكرمى ايكيدن زياده دگلدر . فضلنه تربيه‌سنه اصلا ديه‌جك اولميان بو ذات ايله زقازيق بحثنده اسمى ذكر ايديله‌جك اولان توفيق بك عفوه مستحق ناموسكاران امتدندرلر . ديگرلرى ايسه ايت كروهندن عبارتدر .

« شرقيه مديريتى »

نيلڭ دمياطه كيدن فرعى شرقنده سويش قنالى ايله قليوبيه دقهليه احاطه‌لرى اره‌سنده واقع شرقيه مديريتنڭ اراضىء مزروعه‌سى بشيوز اوتوز آلتى بيڭ بشيوز طقوز فدان سكنه‌سى يدييوز قرق طقوز بيڭ يوز اوتوز نفوس اولوب مركزى قاهره‌نڭ يتمش آلتى كيلومترو بعدنده كائن اوتوز بشبيڭ يدييوز اون بش نفوسلى زقازيق شهريدر . بو مديريت — كفر صقر — فاقوس — ههيا — — الزقازيق — منيا القمح — بلبيسى —ناملرنده آلتى مركزه آيريليور . عهد جديدده يعنى محمد على پاشا زماننده احداث و تأسيس قلنان زقازيق لطافت موقعيه، حسن انتظام خصوصلرنجه مدائن مصرڭ اجمليدر . چيقارديغى فترتيله مشهور اعرابى پاشانڭ مسقط رأسى اولان بو مملكتده بر چوق ايپلك فابريقه‌لرى واردر . پاموق و حبوبات تجارتى منصوره‌دن دها ايشلكدر .

كندندن ايكى ساعت اره‌لى و بيڭ يوزيتمش بش نفوسلى صفط الحناء غربه‌سنده كليتلو خنا يتشديرلمكده‌در .

زقازيقه اون اوچ كيلومترو بعيد ههيا مركزينڭ درت بچق ساعت ايلروسنده

واقع القرين غربه‌سنده حصوله كلان خورما لذت و نفاستجه نادر الامثالدر .

تورانده ارض غسان ووادی الطمیلات اسملریله معروف اوچ بیڭ اوچیوز اوتوز آلتی نفوسلی التل الكبیر قریه‌سی ایله زقازیق اره‌سی اوتوز كیلو متر‌ودر . كذا زقازیقدن اون سكز كیلومترو اوزاق بلبیس مركزینه اون بش دقیقه قریب ایكی بیڭ یوز اون نفوسلی عدلیه و نام قدیمی الزرینه قریه‌سنده دخی خنا زراعتی پك مترقیدر . بو مدیریت احاطه‌سنده متمكن اهالینڭ قسم اعظمی مورا مهاجرین اسلامیه‌سیدر .

آناطولی مفتش عمومیلكی مأموریت مهمه‌سنی ایفا ایله مشغول ایكن ارتحال داربقا ایدن شاكر پاشا مرحومڭ یگنی سواری یوز باشیسی توفیق بك محمود پاشا مختار حضرتلرینڭ زقازیقه اون كیلومترو بعید بردین نام محلده‌كه چفتلكلرنده زراعت ناظریدر . بو نجیب ذات فقیری كورنجه چبلدیرجه‌سنه سوینوب نصل رعایت ایده‌جكنی شاشیرمشدر .

مرحمت شاهانه‌یه مظهریتله مسرور الفؤاد اولدقلرینی ان شا الله قریباً اشیدیرم .

حیا ، ادب ، ناموس فضیلت فعالیت ، دینلان خصائل عالیهٔ انسانیه ایله بحق تزیین ذات و صفات ایدن بو بیچاره ایله منصوره بحثنده ذكر جمیلی سبق ایدن ردوسلی محمد شوكت بكڭ فرق ضاله ایله اختلاطلری یوقدر . كندی حاللریله ناموسلریله یشامقده‌درلر . بونلره مطهر قلب و پاك یورك احسان ایله ممتاز بیوران جناب واهب العطایا حضرتلری توجه شاهانه‌یه مظهریتله بكام وشادان ایلسون . آمین .

« قیلوبیه مدیریتی »

نیلڭ دمیاطه دوكیلان فرعی شرقنده واقع و مثلث رأسی جنوبدن قاهره قربنه دكین ممتد ، وضلع شمالیسی شرقیه احاطه‌سی ، شرقی صحراء العرب ، غربی نیل نهری ایله محدود اراضیء مزروعه‌سی یوز طقسان بر بیڭ بشیوز اوتوز یدی ، سكنهٔ عمومیه‌سی اوچیوز بتمش ایكی بیڭ راده‌سنده اولان قیلوبیه مدیریتنڭ مركزی شاطیء نیلڭ یمیننه مبنی اون ایكی بیڭ درتیوز ایكی نفوسلی بنها العسل شهریدر . مصردن اسكندریه‌یه ایتان شمندوفر خطی گذرگاهنده واقع بنها قاهره‌نڭ شمالاً قرق بش كیلومترو بعدنده‌در . ملحقاتی ـــ طوخ ـــ نوی ـــ قلیوب ـــ ناملرنده اوچ مركزدن عبارتدر .

مصرڭ طوخ اسمنده متعدد بلادی بولندیغندن بونلر آتیده‌كه اضافتلر ایله تمییز

اولنیورلر . — طوخ الملحق — قلیوبیه — طوخ القرامیص — شرقیه — طوخ الاقلام — دقهلیه — طوخ دلکه — منوفیه — طوخ طنبشا — و — طوخ مزید — غربیه مدیریتلری احاطه‌لرنده‌در . هر طرفی بلاد قدیمه خرابه‌لری ایله محاط بنهانڭ باشلوجه تجارتی قطن ایله حبوباته منحصر دیمکدر . کندندن اوتوز ایکی کیلومترو اره‌لی طوخ الملحقڭ بر ساعت بعدنده واقع درت بیڭ درتیوز یکرمی درت نفوسلی سریاقوس قریه‌سنده چیقان طعمی خوش و غایت رواقلی بیاض بال ایله بو قریه‌نڭ اراضیسنده یتیشان شیره‌سی چوق شکر قامشی پك مشهور و مرغوبدر .

مذکور سریاقوس قریه‌سی ایله بنهایه قریب — کمیر الصفا — و کفر النصاری — قریه‌لرنده دخی اعلا جنس و شدت الحلاوة بال کثرتله حصوله کلمسندن طولایی بو مدیریت بنها العسل عنواننی آلمشدر . شهر مذکورڭ فراعنه دورنده‌کی اسمی — حاتا حیراب — ایکن یونان قدیم زماننده — اتریبس ، مؤخراً — تل اتریب — و دها صکره بنها العسل — دینلمکه باشلانمشدر . خاتم الانبیاء صلی الله تعالی علیه و سلم افندمز حضرتلری هجرت سنه‌لرینڭ التنجی سنه‌سی اواخرنده روما قیصری هرقل ایله کسرای عجم و بالجمله ملوك عرب طرفلرینه نامه‌لر کوندروب دین مبین اسلامه دعوت بیوردقلری صره‌ده شرقی روما قیصری هرقلك مصرده والیسی بولنان — مقوقس بن یوحنا — نام ذاته دخی بو یولده نامهٔ نبوت شرفورود ایتمکله والیء مشار الیهڭ رسالتپناه افندمزه تقدیم ایتدیکی هدایای معلومه میاننده بوراده چیقان بالدن دخی بر مقدار بولندیغی ایچون جوابنامه‌سنده «هذا عسل من عسل بنها» عباره‌سی محرر بولنمغله رسول الله صلی الله علیه و سلم افندمز حضرتلری «بارك الله فی عسل بنها» دیو برکتنه دعا و تحسین بیورمشلر ایدی . بری شوسه دیکری شمندوفر طریقی ایچون نیل اوزرینه یاپیلان ایکی عدد جسیم دمیر کوپری بنها ایله غربنه دوشان دلتاده واقع منوفیه مدیریتلری آراضیسنی یکدیکریله برلشدیرمشدر .

سرتاج افتخارمز اولان سلطان سلیم قدیم اسکنه الله جنانه حضرتلرینڭ ملوك چراکسه‌دن تومانبایی پریشان و اسیر ایتدیکی میدان حربده واقع اوچبیڭ اوچیوز طقسان التی نفوسلی المرج بو مدیریته مربوط نوی مرکزینه ایکی ساعت قاهره‌یه اون درت کیلومترودر . سلطان سلیم جنتمکانڭ ملوك چراکسه اوزرینه یورمه‌لرینه بادی اسبابی مصر مورخلری شو یولده صراحت ویرمکده‌درلر .

« تصريحات واقعه : »

«وفى سنة ٩١٨ هـ جاء كركود ــ قورقود ــ اخو السلطان سليم بن بيايزيد ــ سليم اول ــ الى مصر ملتجأ اليها بعد ان تخاصم مع اخيه على الملك كما حصل بجم و بيايزيد المتقدم ذكرهما . فترحب به قنسو الغورى ترحاباً عظيماً وجهزه بعشرين بارجة بحرية لافتتاح القسطنطينية فذهبت هذه العمارة ايضاً غنيمة المراكب اورشليم فى البحر المتوسط و لم تكن النتيجة الا اثارة غضب السلطان سليم على مصر فجهز اليها و ابتدأ بافتتاح الحدود السورية و ارسل الى مصر رسائل التهديد . فاتحد الغورى مع ملك الفرس اسماعيل شاه على قهر العثمانيين»

شوكتلو پادشاهلرمز بلا سبب، دكل ملوك اسلامه، ملك كفار اوزرينه بيله قلنج چكمه‌مشلردر . شو وقعهٔ متأسفه‌دن طولايى متحدين مرقومينڭ تربيه‌سنى ويرمكده مضطر قلان سلطان سليم جنتمكان شاه اسماعيلى چالديرانده غورى‌يى حلب قربنده‌كه مرج دابقده تپه‌لەدكدن صكره يرينه كچن برادر زاده‌سى طومانباى ثانى‌يى دخى قاهره جوارنده‌كه مذكور القورق المرج قريه‌سنده پريشان و اسير ايتمش ايدى .

سطوت اسلاميه‌يى چكه‌مامكده دول نصارايه تفوق ايدن بو مثللو منافقلرڭ وجود خباثت آلودلرينى اورته‌دن قالديروب ايكيده بر ايقاع ايده كلدكلرى انواع فساد و مضراته نهايت ويرمكى رونق بخش اولديغى مقام معلاى خلافتڭ شانندن زياده خادمى بولنديغى انسانيتڭ فرائضندن بيلان مغفور مشار اليهڭ نسل پاكنى حق سبحانه و تعالى حضرتلرى الى يوم القيام سرير شوكتده بر قرار بيورسون آمين . كذا نوى مركزينه مضاف و اون كيلومترو اره‌لى اولوب نيلڭ شرق ساحلنه دوشان درت بيڭ بشيوز سكسان نفوسلى بشر الخيمه قريه‌سنده بر چوق ابنيهٔ فاخره ومنازل لطيفه كوزل بغچه‌لر عالى قصرلر واردر . قريهٔ مذكوره‌دن قاهره‌يه قدر ممتد منتظم شوسه‌نڭ طرفنى اشجار اللبخ و الجميز تعبير ايتدكلرى اثمارى يشيل بر نوع خورما اغاجلرى ايله زمينڭ هر طرفى كوز آلا بيلديكنه خضرات و بساتيندر .

(وجه القبليده بولنان مديريتلر :)

« مديرية الجيزه »

جيزه مديريتنڭ حدودى شرقاً مصر العتيقه و غرباً مديرية البحيره‌نڭ جنوبندن باشلايه‌رق نيل ايله جبل غربى و ليبيا سلسله‌لرى اره‌سندن بالمرور بنى سويف احاطه‌سنڭ جنوبنه دكين ممتد و غايت واسعدر .

اراضیء مزروعه‌سی یوز طقسان آلتی بیك ایکی یوز یتمش درت فدان، سکنه‌سی درتیوز بر بیڭ آلتی یوز اوتوز درت نفوس اولوب مرکزی شاطیء نیلك صولنده و فرعون تپه‌لری جوارنده واقع و قاهره محطه‌سنه اون اوچ کیلومترو و اون آلتی بیڭ سکز یوز یتمش بش نفوسلی بندر الجیزه شهریدر.

بو احاطه — امبابه — الجیزه — العیاط — الصف نامارنده درت مرکزه تقسیماً اداره اولنمقده‌در. عجائب الآثاردن اهرامات ثلاثهٔ کبیره ایله ابو الهول تمثال عظیمی اغنام و مواشی تجارتنڭ بندر مهمی اولان جیزه شهرینك غربنده واقعدرلر. حضرت موسی علیه السلام صبی ایکن والدهٔ محترمه‌لری طرفندن تابوته قونیله‌رق نیله ادخال ایدلمسی شهر مذکور موقعنده وقوعبولمشدر. جیزه اراضیسی بولاقده‌کی مشهور امبابه کوپریسی ایله قاهره‌یه مربوطدر.

مصرده «بطیخ کرداسه» دیو اوکه، اوکه صاتدقلری طاتلی قاونلر امبابه قضاسنڭ مرکزی اولان تاج الدول قصبه‌سنه اوچ بچق ساعت بعید کرداسه قریه‌سنده یتشمکده‌در. مصرده کثرتله یتیشان شکر قامشلرینی، تعصیر ایدن معمل کبیر جیزه‌نڭ اون ایکی کیلومترو بعدنده واقع ایکی بیك درتیوز اون بش نفوسلی الحوامیدیه قریه‌سنده‌در. کذا جیزه‌نڭ قرق بش کیلومترو بعدنده واقع الغیاط مرکزندن ایکی ساعت بر چارك ازه‌لی دهشور و بش ساعت اوزاق سقاره قریه‌لرنده پکچوق آثار عتیقه موجوددر.

« بنی سویف مدیریتی »

جبل شرقی ایله جبل غربی آره‌سنده واقع بنی سویف مدیریتی احاطه‌سنڭ غربدن بعض جزؤنی فیوم، شمالنی جیزه، جنوبنی منیا، حوالیسی تحدید ایتمکده‌در. اراضیء مزروعه‌سی ایکی یوز قرق بیڭ درتیوز یتمش فدان سکنهٔ عمومیه‌سی اوچیوز اون درت بیك درتیوز اللی درت نفوس اولوب مرکزی قاهره‌نڭ یکرمی درت کیلومترو بعدنده واقع اون سکز بیك ایکی یوز یکرمی طقوز نفوسلی بنی سویف شهریدر.

« مرکز الواسطی »

بنی سویف — ببا — نامارنده اوچ مرکزه تقسیماً اداره اولنیور. نیلك صول طرفنه و غایت کوزل بر موقعه مبنی صوکدرجه معمور و هواسی لطیف اولان بنی سویف شهرنده صنایع نسجیه و امور تجاریه حد کمالنی بولمشدر. اراضیسنده پاموق ایله انواع حبوبات کثرتله یتشدیکی ایچون قطن و زخائر تجارلرینه مقر کسیلان شهر مذکوردن یکرمی ایکی کیلومترو بعید و اون ایکی بیڭ یدییوز اللی نفوسلی ببالکری مرکزنده شکر اعمال ایدر عظیم بر معصره واردر.

« مديرية الفيوم »

بو احاطه‌نك شمالی جیزه مدیریتنه تابع بعض بلاد ایله جبل شرقی، شرق و جنوبی بنی سویف و منیا مدیریتلری و جبل غربی و بحیرة القارون اولوب مزروع اراضیسی اوچیوز طقوز بیك درتیوز اللی درت فدان و عموم سکنه‌سی اوچیوز یتمش بر بیك آلتیوز نفوسدر . مقر اداره‌سی قاهره‌نك یوز یکرمی طقوز کیلومترو بعدنده کائن اوتوز اوچ بیك آلتمش طقوز نفوسلی بندر الفیومدر . - ستورس - اطسا - فیوم - نام‌لرنده اوچ مرکز اعتبار اولنمقده‌در .

بنی سویف شهرندن درت ساعت اره‌لی و بحر یوسفك شرقنده واقع ٣٧٧٣ نفوسلی ستورس مرکزینه بر بچق ساعت اوزاق اطسا ٨٢٨٥ نفوسلی ابو کساه قریه‌لرنده صوف و کتان قماشلر نسجی ترقی ایتدیکی کبی - العجمین - طبهار - قریه‌لرنده دخی اوزوم، اینجیر، الما و امثالی فواکه کثرتله حصوله کلمکده‌در .

« مديرية المنيا »

شمالاً بنی سویف، جنوباً اسیوط احاطه‌لری و شرقاً جبل شرقی، غرباً جبل غربی ایله محدود منیا مدیریتنك اراضیء مزروعه‌سی درتیوز اوتوز طقوز بیك بشیوز اللی اوچ فدان سکنهٔ عمومیه‌سی بشیوز قرق سکز بیك التی یوز اوتوز ایکی نفوسدر .

مرکزی قاهره‌یه ایکی یوز قرق سکز کیلومترو بعید و یکرمی درت بیك ایکی یوز اوتوز بش نفوسلی بندر المنیادر . - الفشن - مغاغه - بنی مزار - سمالوط - المنیا - ابو قرقاص - القصیر - نام‌لرنده یدی مرکزه مقسومدر . نیلك صول جانبنده واقع منیا مدینهٔ حسینه‌سنده اقمشهٔ صوفیه نسجی غایت ایلرولدیکی کبی حبوبات تجارتی دخی پك مترقیدر .

کنددن سکسان سکز کیلومترو بعید مرکز الفشن ایله التمش سکز کیلومترو مسافه ایلروسنده کائن مغاغه و اللی کیلومترو اره‌لی بنی مزار و یکرمی التی کیلومترو اوزاق معصرة سمالوط قصبه‌لری ایله بونلره مربوط قریه و غربه‌لرك اکثریسنده شکر اعمالنه مخصوص عظیم و جسیم معصره‌لر واردر .

دروننده ١٧١۴ نفوسلی الباویطی و ٨٥٨ نفوسلی الزبو، و بحر احمرك غربنده و سویشدن بش یوز بیك مترو بعید و ١٧١٢ نفوسلی القصر و ١٧٩٨ نفوسلی مندیشه قصبه‌لری بولنان واحات البحریة دخی بو مدیریته تابعدر .

« مديرية اسيوط »

شرق و غربنی جبل شرقی و غربی ایله شمالنی منیا جنوبنی جرجا احاطه‌لری

تحدید ایدن بو مدیریتك اراضیء مزروعه‌سی درتیوز یتمش بیك درتیوز اللی التی فدان سکنهٔ عمومیه‌سی یدی یوز سکسان ایکی بیك یدییوز یکرمی نفوس اولوب مرکزی قاهره‌یه اوچیوز یتمش سکز کیلومترو بعید و قرق ایکی بیك یتمش سکز نفوسلی بندر اسیوطدر . — ملوی — دیروط — منفلوط — بنوب — اسیوط — ابو تیج — — البداری — نامارنده یدی مرکزه آیریلیور .

نیلك صولنه مبنی اسیوط شهر لطیفنده حریر، قطن و سائره‌دن نسج ایدیلان قماشلر ایله ظریف فوطه‌لر کتاندن معمول خرقه‌لر و کمال مهارتله یاپیلان اوانیء زجاجیه هر یرده مقبول و تجارتی فوق التصور ایشلکدر .

قطر مصرك وقتیله اعظم مدائنندن معدود اشمونین شهری الحالة هذه ملوی مرکزینه مربوط یدی بیك یدییوز یکرمی طقوز نفوسلی بر قریه‌در . اسکی عمران و عظمتی بالکلیه غائب ایدن بو بدبخت اشمونین ملوك بطالسه‌نك صوك حکمداری اولوب قبل الهجرة التییوز اللی ایکی‌ده انتحاراً ارتحالی وقوعبولان «کیلوبطره» نام ملکهٔ شهیره طرفندن بنا قلنمش ایدی . کذا ملوی مرکزینه سکز کیلومترو بعید و ٧٧٢٥ نفوسلی و خدیوك چفتلکی اولان الروضة قریه‌سنده شکر اعمالنه مخصوص بر معمل کبیر واردر . بو مدیریته مربوط مراکز ایله آنلرك ملحقاتنده دخی صنایع نسجیه فوق الغایه مترقیدر . ابو تیج مرکزینك ایکی ساعت بعدنده کائن ١٨٤٧ نفوسلی الزرابی قریه‌سنده خدای نابت سنط اغاجنك کثرتنه مبنی کمور اعمال اولنمقده‌در داخلنده اون التی قریه و ٢٤٣١ نفوس موجود «واحات القبلیة» دخی بو مدیریته تابعدر . واحهٔ مذکوره ایله اسیوط اره‌سی جبل غربی اوزرندن دوه ایله التی گوندر . بو واسع چول «الواحات الداخلة» «الواحات الخارجة» ناماریله ایکی قسم اعتبار ایدلمکده‌در .

الواحات الداخلة اون ایکی قریه‌یه شامل و نفوس عمومیه‌سی ١٧٠٩٠ عدد اولوب مرکزی ١٢٤١ نفوسلی موط قریه‌سی‌در . الواحات الخارجة ایسه درت قریه‌دن و سکنهٔ موجوده‌سی ٤٥٣٩ عدددن عبارت و مرکزی ١٤١١ نفوسلی «و باریس» قریه‌سیدر .

«مدیریة جرجا»

شرقاً و غرباً جبل شرقی و غربی، شمالاً کذا جبل شرقی و احاطهٔ اسیوط، جنوباً جبل غربی و قنا مدیریتی ایله محدود، اراضیء مزروعه‌سی اوچیوز اللی درت بیك التی یوز اون اوچ فدان، سکنه‌سی التی یوز سکسان سکز بیك اون بر نفوس اولوب مرکزی قاهره‌نك درتیوز یتمش کیلومترو بعدنده واقع اون درت بیك

بشیوز اون ایکی نفوسلی بندر سوهاجدر . نیلڭ صول طرفنده مبنی سوهاج شهر لطیفنڭ سکنهسی علی الاکثر تجار و صنعتکاردر بو مملکتده چیقان سختیان وکوسله سرکیلرڭ کافهسنده تقدیرات عمومیهیی قزانمشدر .

مدیریت مرکزی از قدیم جرجا شهرنده ایکن خدیو اسبق سعید پاشا سوهاجه نقلنه امر ویرمشدر . اسباب موجبه ایسه سوهاج موقعنڭ خوشلغی ایله برابر احاطهنڭ وسطنده بولنمسیدر .

بو مملکتده اقباطڭ «دیر» قدیمندن بشقه آثار عتیقه گورهمدم .

مدیریت مذکوره طما — طهطا — سوهاج — جرجا — البلینا نامارنده بش مرکزدر . سوهاجڭ اوچ چاریك بعدنده وشاطیٔ نیلڭ صاغنده واقع ٢٧٩٥٢ نفوسلی اخمیم قریهسنده پکچوق آثار عتیقهٔ عظیمه اولدیغی کبی منسوجات قطنیه و حریریهسی ایله عسلی غایت مرغوبدر .

البلینا مرکزندن ایکی ساعت بر چاریك ارهلی سکز بیڭ بشیوز اوتوز نفوسلی «العرابة المدفونه» عزبهسی وقتیلة صعید دیارینڭ اعظم مدائننه معدود «ابیدوس» شهر قدیمی خرابهسی اوزرینه بنا قلنمشدر .

« قنا مدیریتی »

شرق و غرب جبل الشرقی و الغربی، شمالی جرجا، جنوبی اصوان احاطهلری ایله محاط، اراضیٔ مزروعهسی اوچیوز التمش بر بیك اوچیوز اوتوز یدی فدان، سکنهٔ عمومیهسی یدییوز اون بر بیڭ درتیوز اللی یدی نفوسه بالغ، مرکزی قاهرهدن التی یوز اون ایکی کیلومترو اوزاق و شلاله کیدن شمندوفر خطی کنزرگاهنده اولان یکرمی یدی بیڭ درتیوز یتمش سکز نفوسلی قنا شهریدر .

شطیٔ نیلڭ صاغنده و فقط مجراسندن براز اوزاقده واقع بو معمور شهرڭ حبوبات تجارتی غایت مهمدر . صنایعی دستی بارداق شربه و آوان زجاجیهیه منحصردر . شربهلری صویی غایت صوغوق یاپدیغی ایچون قطر مصرڭ هر طرفنده مرغوب و مسورومی زیاده اولدیغی جهتله عاملری پکچوقدر .

هجرت نبویهنڭ بشیوز طقسان ایکی سنهسنده ارتحال ایدن عارف بالله «سید عبد الرحیم بن احمد القناوی» حضرتلرینڭ درونده مدفون بولنملری شهره بشقهجه بر شرف ویرمکدهدر .

مدیریت مذکوره — نجع حمادی — دشنا — قنا — قوص — الاقصر — اسنا — نامارنده التی مرکزه تقسیماً اداره اولنیور .

نجع حمادی مرکزینه سکز بچق کیلومترو بعید و اون بر بیك طقوز یوز اوتوز بش نفوسلی فرشوط و مرکز مذکوره یاریم ساعت اره‌لی و ۹۹۵۷ نفوسلی بهجوره قریه‌لرنده خورما ایله هر درلو فواکه کثرتله حصوله کلدیکی کبی متعدد و جسیم شکر و زیت معاصره‌لری دخی واردر .

قنانك بر ساعت بعدنده و شاطیء نیلك صول ساحلنه یقین و اراضیسی خورما و شجر الدوم ایله اورمان حالنی آلان سکز بیك سکز یوز طقسان بش نفوسلی دندره قریه‌سنده بولنان آثار عتیقه‌دن حجر اوزرینه مرسوم منطقة فلك البروج هیکلنی فرانسزلر ناپولیون بوناپارت طغیاننده مملکتلرینه آشیردقلرندن الیوم پارس موزه‌سنده تشهیر اولنمقده‌در .

ازمنهٔ قدیمه‌ده مصرك اعظم مدینه‌سی اولان مرکز قوص مشاهیر علمادن قاضی القضاة امام تقی الدین محمد بن دقیق العید القوص ایله شعراء بنامدن بهاء الدین زهیر القوص و امثالی فضلا و ادبانك مسقط رأسلریدر . کندندن اوچ چاریك ساعت بعید و ۶۷۸۱ نفوسلی نقاده عزبه‌سیله ملحقات سائره‌سنده قطن و حریردن نسج اولنان قماشلر هر طرفده مقبول و مرغوبدر .

بو مرکز ایله قنا اره‌سی اوتوز بر کیلومترودر . نیلك یمیننده و آثار قدیمهٔ بدیعه‌سیله معروف الاقصره یاریم ساعت بعید و درت بیك طقوز یوز طقسان بش نفوسلی القرنه قریه‌سنده دخی حسابسز آثار عتیقه اولدیغی کبی طوفاندن اقدم حکم سوران فراعنهٔ متقدمه‌نك مقبره‌لری موجوددر . — الکرنك — القرنه — آبو — نامل‌ریله قدیماً اوچ احاطه‌یه تقسیم قلنان الاقصر دیاری بویدن بویه شهر خرابه‌لری ایله مستوردر . وقتیله یوز قاپولی بر سور عظیم ایله محاط و قاهره قربنده که منفیس شهرینك بناسندن اقدم فراعنهٔ اولیه‌نك مرکز سلطنتی و اولزمانلر دنیاده موجود مدائنك اشهر و اعظمی اولان الاقصره یکرمی بر کیلومترو بعید ۱۸۶۹۱ نفوسلی و الیوم منسوجات صوفیه‌سیله مشهور ارمنت قریه‌سنده دخی بر هیکل قدیم اولدیغی کبی آثار جدیده‌دن شکر اعمالنه مخصوص بر معمل عظیم موجوددر . بوراده چیقان سیاه کوپکلر بیرتیجیلکله مشهور و غایت مرغوبدر .

شلاله کیدر ایکن الاقصره اوغرادیغمده آثار عتیقهٔ مذکوره‌نك جمله‌سنی تماشا ایتدم . « ابو » نام محلده که مبانیء فاخرهٔ قدیمه‌نك انقاضی اره‌سنده الآن متیننانه دیکیلان دیوارلرده منقوش ییلان رسملری ایپلك قالینلغنده اینجه اوزون بر شیئلر اولدیغی حالده قرق خطوه ایلرودن باقلدیغی زمان انسانی یوته‌جق کبی عظیم

الجثه بر اژدرها هیئتنده گورونملری سنگتراشلق ایله رساملغك فراعنه دورنده واصل اولدقلری درجهٔ قصوایی افهام ایتمکده‌در . الاقصر ایله قنا اره‌سی التمش ایکی کیلومترودر .

قنایه یوز اون طقوز کیلومترو بعید اولوب لطافت هوا و مبانیء عالیه‌جه مشهور اسنا مرکزی دخی بر مثللو آثار عتیقهٔ فاخره ایله مملوءدر . اسنانك ملحقاتی اون سکز ناحیه و طقسان اوچ عزبه ایله اتیان و ابعادیه سکنهٔ عمومیه‌سی ٨٤٥٨٨ نفوس اولوب نفس مرکزده متمکن اهالی ١٥٨٣٦ عدددر . قطر مصرك شمالدن جنوبه ممتد اراضیء مزروعه‌سی محراب شکلنده‌در . عرض دریادن دلتایه دکین بروسعتده تمادی ایدوب بعده طارلشمغه باشلایه‌رق طرفینك حد اعتباریسی الاقصرده نهایت بولییور . اراضیء مزروعه‌یی خارجاً محیط جبل شرقی و غربی دخی عینی و ضعیتده طارلشه‌رق الاقصرده باش باشه ویروب بورادن بالاعتبار شلاله دگین ممتد مسافه‌یی ایکی طرفلی قوشاتدقلرندن اصوان احاطه‌سنه اصابت ایدن محل مذکورده‌گه وادیء نیل همان نهرك مجراسنه منحصر قالییور بو جهت اصوان احاطه‌سنه متعلق تفصیلات میاننده عرض ایدلمش ایدی .

(محافظلق مراکزی)

قاهره ایله اسکندریه محافظلقلری ایچون تفصیلات مقتضیه اعطا قلنمش ایدی .

« دمیاط محافظلغی »

بحر سفید ساحلندن اون کیلومترو اوزاق و شاطیء نیلك شرقنده واقع دمیاطه ، عمق نهرك عدم کفایه‌سندن طولایی سفائن کبیره‌نك دخولی متعسردر . سوریه ، آناطولی و بلاد یونانیه ایله معاملات تجاریه‌سی غایت مهم اولدیغی ایچون اسکله‌سنه اوفق شرکت واپورلری لاینقطع آمد و شد ایتمکده‌درلر . اقمشهٔ حریریه نسجی و آوانیء فخار اعمالی کبی صنایعی ایله‌ده مشهور بو مملکتده اصحاب کرامك احیا کرده‌لری اولان مساجد شریفه الآن باقی و معموردرلر . فتوحات اسلامیه‌نك ایلك دوره‌سنده بنا بیوریلان بو معابد شریفه میاننده اك مشهور اولانی مصر العتیقه‌ده کائن عمرو ابن العاص رضی الله عنه حضرتلرینك جامعشریفلری بیچیمنده‌که « ابی المعاطی » جامعکبیریدر . دمیاطك اطرافی پرنجلك اولدیغی ایچون هواسی وخیم ایسه‌ده نیلك غرباً منصبی قربنده واقع « رأس البر » نام محل دلکشاده‌که جودت هوایه آصلا دیه‌جك یوقدر .

اسکندریه ایله پورسعید ارەسنده آمد وشد ایدن سفائن حربیه وتجاریه قپودانلرینی ارشاد طریق ایچون مرتفع بر فنار قلەسی یاپیلان موقعده اغنیانڭ خیلی قصرلری، عالی صیفیەلری واردر . کبرا و متمولینڭ برای تبدیل هوا صیفاً اقامت ایتدکلری بو موقع، دمیاطك باشلوجه تفرجگاهیدر بعد العصر فوج، فوج طوپلانان خلقڭ ازدحامندن سوقاقلر گچیلمز بر حاله گلییور . مصلحة مطریه، منزله، ناملرندەکه ملحقاتیله برابر سکنهٔ عمومیەسی اللی بشبیڭ طقوز یوز سکسان یدی نفر اولوب، نفس دمیاط ٤٣٧٥١ نفوسدر .

« قنال محافظلغی »

مرکزی، سویش قنالنڭ بحر سفید ایله برلشدیکی موقعده، و بو ترعهٔ مالحەنڭ غرب ساحلنده واقع پورسعید شهریدر . قنالڭ کشادندن صکره یعنی بیڭ ایکی یوز یتمش یدی سنهٔ هجریەسنده تأسس ایدن بو مملکت قریة العرب و حارة الافرنج ناملرنده ایکی سمته آیریلیور . سکنەسی قرق ایکی بیڭ اوچیوز یگرمی سکز نفوسدر . ملحقاتی کذا قنالڭ غرب ساحلنده کائن صالحیه، اسماعیلیه، قریەلرندن عبارت اولوب نفوس عمومیەسی ٥٥٩٨٧ عددینی بولمقدەدر . صالحیه و اسماعیلیه اوزری بر شمندوفر خطی دخی یاپیلوب قطر مصرڭ بلاد سائرەسنه بو صورتلەده ربط ایدلمسندن طولایی اهمیت و تجارتی فوق الغایه آرتمشدر . شهرڭ ابنیەلری عالی، سوقاقلری واسع و منتظم طرف بطرف یاپیلان مختصر باغچەلری پك لطیفدر . فرانسز مهندسلرندن «طوپسی» نڭ هیکلی آچدیغی قنالڭ بحر سفیده متصل آغزنده و غرب ساحلندەدر . هیکل مذکور ایله شهر ارەسنده یاپیلان مرتفع قلەیه موضوع دونر فنار اطراف اربعەسنه دقیقەده بر دفعه ضیاء کهربائی صاوورمقده، اورتەلغی نورلره غرق ایتمکدەدر .

« عریش محافظلغی »

ایالت مصریهٔ شاهانەنڭ سوریه جهتنه دوشان حدودنده و ساحل بحردن بیڭ مترو اوزاقده واقع اون التی بیڭ طقوز یوز اون بر نفوسلی عریش شهر قدیمی مختصر بر مملکت ایسەده هواسی غایت لطیف موقعی مفرحدر . بو احاطەنڭ مرکزی اولان شهر مذکوره پورسعیددن کاربان آیاغی بشکونده یتیشیلییور . اراضیسی زراعته الویریشلی اولمدیغندن سکنەسی کراجیلق ایله مشغولدرلر . هر بر احتیاجاتی دوه ایله شام شریفدن گتوریپورلر .

« سویش محافظلغی

اسمی ایله مسمی قنالڭ بحر قلزمه قاریشدیغی موقعدن اوچیبڭ مترو ایچروده واقع سویش شهر قدیمی بو محافظلغڭ مرکزیدر . صوینڭ قلتندن طولایی سکنه‌سی زیاده‌لشه‌مامش اوفق بر قصبه ایکن قنالڭ حفرنده نیل نهرینڭ اواطرفه اساله‌سی اوزرینه، شنلگی تضاعف و خیلی توسع ایتمشدر. نفوسی الیوم اون سکز بیڭ راده‌سنده‌در . وقتیله مصر، هند، و اقصای شرق تجارتنڭ مرکزی اولان بو مملکت اهمیت سابقه‌سنی بالکلیه غائب ایتمشدر . شمدیلك آسیای وسطی، آناطولی، روم ایلی و مغرب حجاجی ایله مصر محملنڭ ممر مخصوصیدر . اخذ و اعطاسی حج موسمنه منحصر اولدیغندن، مواسم سائره‌ده صویی چکلمش دگرمنه بگزدیور. معاملات تجاریه‌سی غایت طورغون، اطرافی بطاقلق و ردیء الهوادر . فرعونڭ ظلمی آلتنده ازیلان امتنی آلارق « وادیء التیه »ه یعنی طورسینا شبه جزیره‌سنه کچمك استیان موسی علیه السلامه « فقلنا اضرب بعصاك الحجر » خطاب عزتی نازل اولوب وبنی اسرائیلڭ عبور ایتدیکی « عیون موسی » نام موقع سویش شهری قربنده و یوز اوتوز بر نفوسلی اوفق بر قریه‌در .

(مصر اراضیسنڭ قوهٔ انباتیه‌سی)

آفریقانڭ اڭ منبت محلی مصر قطعه‌سیدر . بش ملیون فدانلق یعنی یدی بچق ملیون دونم آراضی‌یه یاپیلان زراعت، سنوی اوتوز سکز ملیون انکلیز لیراسی ایراد کتورمکده‌در . منبع ثروتی زراعت اولان بو مملکتڭ اغلب اهالیسی فلاحت ایله مشغولدرلر . هواسی، طبیعت ارضیه‌سی، اقتضاسنجه موسم زراعت صیفیه، نیلیه، شتویه، ناملریله فصول ثلاثه‌یه آیرلمقده‌در .

« مزروعات صیفیه »

مزروعات صیفیه‌نڭ اشهری پاموقدر . وجه البحریده بولنان کافهٔ بلاد ایله فیوم، بنی سویف، مدیریتلری منطقه‌لرنده کلیتلو پاموق یتشمکده‌در .

کذا بو موسمه مخصوص شکر قامشی وجه القبلی‌یه دوشان اراضیده، ازر السلطانی و عین النبت، جوار بحیراتده فول سودانی ایله سیسام، خیار، بطیخ، شمام و سائره ایسه هر موقعده حصوله کلمکده‌در .

« مزروعات نیلیه »

مزروعات نیلیه‌نڭ اشهری، فلاحینڭ مدار غداسی اولان الذره‌در . قوش

يمنه بگزه‌يان بو محصول وجه البحريده كثرتله زرع اولنيور . ديگرى جوار بحيراتده يتيشان ازر السبعين‌در .

« مزروعات شتويه »

مزروعات شتويه، حنطه، شعير، بقله، برسيم يعنى يونجه، مرجمك، نخود، كتان، خنا، صوغان ايله هر موسمده حصوله گلان سبزه‌در .

« نخلستان »

مصرده خورما يتشديرمك مراقى زياده‌لشمسندن طولانى اليوم وجه البحريده بر مليون يوز بيڭ وجه القبلى ايله و احاتده ايكى مليون آلتى يوز بيڭكه جمعاً اوچ مليون يدى يوز بيڭ، نخيله يعنى خورما آغاجى واردر .

فواكه ايسه پرتقال، يوسف افندى تعبير ايتدكلرى ماندالينا، ليمون، رمان، اوزوم، اينجير، خوخ، بطيخ، شمام و سائره اولوب الغابات يعنى اورمان كلياً مفقوددر .

(فلاحينڭ بركت ارضيه‌دن استفاده‌سى)

مصرده اڭ آز بش مليون قنطار (١) قطن يعنى پاموق حصوله كلمكده‌در . بونڭ وسطى اوله‌رق قيمتى اون مليون انگليز ليراسى طوتيور .

بش مليون قنطار پاموقدن چيقان اوچ مليون اردب بزر يعنى چگردك دخى مع تبن بر بچق مليون انگليز ليراسى گتوريور . سنوى حصوله گلان آلتى مليون اردب حنطه دخى مع صمان يدى مليون انگليز ليراسى طوتيور. ذره محصولى، سكز مليون اردب‌در (٢) . قيمتى آلتى مليون اوچيوز بيڭ انگليز ليراسيدر . گليتلو يتيشان شكر قامشى ايسه يگرمى بر مليون قنطار اولوب قيمتى اون بش مليون انگليز ليراسيدر . بو قامشلرى تعصير ايله شكر اعمال ايدن معاملك قسم اعظمى دائرهٔ خديوى‌يه عائد فابريقه‌لر اولوب اهاليدن بعضيلرينڭده وسطى معصره‌لرى واردر.

مواشينڭ غداسنه مخصوص اوله‌رق يتشديريلان برسيم دخى درت مليون يديوز بيڭ انگليز ليراسى قيمتنده‌در . اراضيلرى قدر نافع اولان فعال مصريلرڭ رزقلرينى بركتلرينى جناب حق مزداد بيورسون .

(اراضىء مصريه‌نڭ معادنى)

غرب وليبيا سلسله‌لريله صحراء العرب و طورسينا شبه جزيره‌سنده آلتون، گموش

(١) بر قنطار يوز كيلوغرامدر.
(٢) بيڭ قيهٔ آستانه بر اردب‌در.

قورشون، باقر، تیمور، زمرد، عقیق معدنلری کشف اولندیغندن بر طاقم اجنبی شرکتلری اخراجی امتیازینی استحصال ایچون اوغراشمقده‌درلر.

قاهره‌یه جوار جبل مقطمده انواع جنس مرمر معدنلری اولدیغی کبی قدماء مصریونڭ هیاکل واهراماته قوللاندقلری حجر رملی، و جبال طره‌نڭ حلوان و معصره جهتلرنده حجر بلاط، عباسیه و قایتبای طرفلرنده حجر احمر، و قنا حوالیسنده حجرالسن، و جبل دخانده رخام سماکی اوجاقلری واردر.

احجار مذکوره ایچنده تأثیر هوا و مطره مقاوم وشدت صلابتی مسلم اولانی حجر رملیدر. طوفاندن اقدم یاپیلان اهرامات ایله هیکللرڭ بنا و بنیه‌لرینه حاله خلل کلمیشی حجر مذکورڭ محکم لکنی اثبات ایتمکده‌در.

(سکنهٔ مصریه)

مصرلیلر: عرب، ترك، چرکس، قبطی و اجناس سائره ایله مخلوط و فطین بر قومدرلر. قوم نجیب عرب خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتی زماننده یعنی عمرو بن العاص رضی الله عنهڭ رومالیلری طرد و فتحنده چرکسلر ملوك ممالکه دورنده ترکلر سلطان سلیم اول جنتمکانڭ عقللره حیرت ویرن کشورکشالقلری زمان سعد اقترانده داخل و ساکن اولوب قبطیلر اقوام قدیمهٔ مصریه بقایاسندندرلر.

سکان مصر الحالة هذه طقوز ملیون یدییوز اوتوز درت بیك درتیوز بش نفوسدر. بونڭ درت ملیون طقوز یوز قرق یدی بیك سکز یوز اللی عددی ذکور و درت ملیون یدییوز سکسان التی بیك بشیوز اللی بشی اناثدر.

مقدار مذکوره‌نڭ بش ملیون آلتی یوز طقوزی وجه البحریده درت ملیون اللی سکز بیك ایکی یوز طقسان التیسی وجه القبلیده مسکوندر.

بو موجودڭ سکز ملیون طقوز یوز سکسان بیك ایکی یوز یتمش سکزی مصری الاصل، آلتییوز بر بیك درتیوز یکرمی یدیسی بادیه نشین عربان و قرق بیك یوز یکرمی آلتیسی ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ اقسام سائره‌سندن کلوب یرلشان اجناس مختلفه‌در.

تجارت و اسباب سائره ایله لاینقطع ورود ایدن اجانبڭ اوتوز سکز بیك ایکی یوز سکزی یونانی، یکرمی درت بیك درتیوز اللی دردی ایتالیان، اون طقوز بیك بشیوز التمش اوچی انکلیز، اون درت بیك یوز یتمش ایکیسی فرانسز، یدی بیك یوز اون بشی اوستریالی، اوچبیك یوز طقسان ایکیسی روس، بیك ایکی یوز سکسان

بری المان، بیڭ اوچیوز دردی عجم، یدییوز التمش بشی اسپانیول، درتیوز یتمش ایکیسی اسویچره‌لی، ایکی یوز طقسان اوچی امریقالی، ایکی یوز اللی التیسی بلچیقالی، ایکی یوز قرق یدیسی هولانده‌لی، یوز اللی بشی پورته‌کیز، وکذا یوز اللی بشی سویدی، یتمش ایکیسی دانیمارقه‌لی، طقوز یوز یکرمیسی امم اخرا ایدوگی ویریلیردن سکز ملیون طقوز یوز یتمش بر بیڭ یدییوز آلتمش بری اسلام، التییوز التی بیڭ ایکی یوز یتمش آلتیسی اورتودوقس، اون سکز بیڭ اوتوز آلتیسی قتولك اون اوچبیڭ قرق بشی پروتستان، اون ایکی بیڭ آلتی یوز طقسان اوچی یهودی اولوب دیانت غالبه دین مبین اسلامدر.

نفوس اجانبه گلنجه بونڭ بشبیڭ طقوز یوز قرق بری اسلام، اوتوز طقوز بیڭ درتیوز طقسان طقوزی اورتودوقس، قرق اوچبیڭ اون بشی قتولك، اون بر بیڭ اوچیوز التمش دردی پروتستان، اون ایکی بیڭ بشیوز یدیسی یهودی، ایکی یوز قرق سکزی ادیان مجهوله‌دن ایدوکلری نشر ایدیلان رسمی استاتستیقدن مقتبسدر. مقدار مذکور بحر سفیددن اصوانه دکین ممتد اراضیده مسکون و متمکن اهالی اولوب سودان دیارینك التحاقندن صکره مصرڭ بو کونکی نفوسی اون یدی ملیون بشیوز سکسان یدی بیگه اولاشمشدر. قطر مصرده تکلم ایدیلان السنه لغت شریفهٔ عربیه ایله لسان عذب البیان عثمانی بشاری، بربری وزبان اجنبیه‌دن فرانسزجه انکلیزجه رومجه و ایتالیانجه‌در.

ذکر اولنان السنهٔ اجنبیه بعض شرکتلر ایله تجارت محللرنده، ترکجه کبرا و شرفا میانه‌لرنده مستعمل اولوب قطر مصرڭ لسان عمومی و رسمیسی عربجه‌در.

(مصریونڭ اخلاق و طبایعی)

مصرلیلر غربته اصلا هوس ایتمیورلر. معمور و منبت وطنلرنده مسعودانه یشامقده‌درلر. مسلمین غایت غیور، کریم، مسافرپرور، زراعت و فلاحتده ماهر، وعموگدرجه چالیشقان، آزه قانع، حالنه شاکر، حلیم و صبور، محنته متحمل، فن موسیقی‌یه طبعاً مستعد، تغنی ده یکتا. حفاظی قوهٔ حافظه و قرأتده نادر الامثال، جمله‌سی دیانتلرینه صاحب و مصلی، تعصب ریاکارانه‌دن مجتنب و صلابت دینیه‌یه بحق مالك، لطیف الخلق، و غایت بشوش، ذوق و صفایه حد معروفندن زیاده میال، صحبتلری خوش، تربیه‌لری مکمل، فوق المطلوب ملتفت، متواضع و فطین، بسالت و شجاعت ایله‌ده متصف، و اجناس سائره‌یه وجهاً من الوجوه

فائق و ممتازدر . اغنیاسی فوق الغایه مسرفدرلر . ثروتلرینی لزومسز یره صرف ایتمکدن اصلاچکنمیورلر . جناب حق اشتباه احسان بیورسون . سفر برلك حالیله مصره اوغرایوبده بر ایکی کون قالانلر اسکندریه ، رشید ، دمیاط ، پورسعید سویش مثللو اسکله لرده طولاشان بر طاقم خدعه کار حمال ، قناعتسز سمسارلرك غدارلقلرینی گوروبده عموم مصریلری آنلرك فکر و اخلاقنده بولندقلری ذهابنه دوشمك موافق انصاف دکلدر . بو غریب دوست و سخی قومك اطوار و مشوارلرینی اکلامق مملکتلرنده بر مدت اقامته نجبا ، فضلا ، و اهل تقواسی ایله اختلاطه متوقفدر .

(مصرك معارفی)

مدارس مصریه غایت مکمل ، تدریساتی یولنده ، مداومین علم و عرفان فوق المطلوب مترقی ایسه ده معارف هنوز تعمم ایده مامشدر . الحالة هذه اوقویوب یازمغه مقتدر اوچیوز سکسان طقوز بیك درتیوز یدی ذکور ، اون بیك ایکی یوز التمش درت اناث اولوب نفوس باقیه قرائت و کتابتدن بالکلیه محرومدرلر . یدی یاشنه هنوز آیاق باصان التی ملیون سکز یوز سکسان بر بیك یدییوز قرق درت عدد نورسیدکانك قسم کلیسنی شو زمان ترقی حضرت علمه سوق ایده جکی شبهه سزدر .

مکاتب و مدارس موجوده نك مقداری سکز بیك طقوز یوز عدددر . بونلرك رسمی و عالیسی مدرسهٔ حربیه ، طبیه ، و مدرسهٔ هندسه و مکتب حقوق ، توفیقیه و ناصریهناملرنده ایکی مکتب معلمین ، بر مدرسهٔ کتاب ، بر مکتب زراعت ، بری مصرده دیکری منصوره ده ایکی مدرسهٔ صنایع ، بر بیطر مکتبی ، بریسی قاهره نك ضرب الجمامیز ، ایکنجیسی شبرا موقعنده خدیویه ، توفیقیه اوچنجیسی اسکندریه ده رأس التین عنوانلرنده جمعاً اوچ مکتب تجهیزیه یعنی ابتدائیه ایله جامع الازهرده که مشهور مدرسهٔ عربیه اولوب متباقیسی غیر رسمی ابتدائیلردر . مدارس رسمیه ده اون ایکی بیك ، دیکرلرنده ایکی یوز بیك شاکردان موجوددر . اوقافه تابع اوتوز اوچ مدارسك اداره لری خارج حساب اولمق شرطیله مداس رسمیه ده که تلامذه نك یالکز انفاقی ایچون حکومتك تخصیص ایتدیکی مبالغ سنوی اون بیك انکلیز لیراسیدر .

(مصرك ثروت عمومیه سی)

بو قطعه ده متداول ثروت عمومیه یوز اللی ملیون مصر لیراسی اولوب هر نفوسه اون بش لیرا اصابت ایتدیکی ایچون مصریونه افقر امم عالم تعبیر ایدلمکده در .

(مصرڭ مالیه‌سی ایله دیونی)

یالڭز برکت ارضیه‌سی، شمدیلك قرق درت ملیون بشیوز بیڭ انگلیز آلتونی قیمتنده، بودجه‌سی اوچیوز یکرمی بش ملیون فرانق رادده‌سنده اولان آیالت مصریهٔ شاهانه، خدیو اسبق اسماعیل پاشانڭ اسراف و سیأتی یوزندن الحالة هذه یوز اوچ ملیون لیرا بورجلودر.

مصارفی غایت منتظم اولمغله ایرادی سنه بسنه تزاید ایتمکده‌در. دیون مذکوره‌نڭ یکرمی سکز ملیون لیراسی دین ممتاز، اللی التی ملیونی دین موحد، سکز ملیونی دین مضمون، درت ملیونی دین اراضیء امیریه، یدی ملیونی دیون دائرهٔ خدیویه ناملریله بش قسمه آیریله‌رق بهر سنه ایچون درت ملیون انگلیز لیراسی فائض تسویه قلنمقده‌در.

(مصرڭ شمندوفرلری)

مصر شمندوفرلرینڭ قسم اعظمی حکومته عائددر. بونلرڭ ایشلتمه نظارتی انگلیز، فرانسز، و مصری اوله‌رق اوچ کیشیدن مرکب بر مجلسه محولدر. حکومتڭ مالی اولان دمیر یوللری ایکی بیڭ ایکی یوز یکرمی آلتی کیلومترو طولنده‌در. اجنبی شرکتلرینه منسوب شمندوفرلر ایسه سکهٔ زراعیه نامنده بر طاقم طار خطلردن عبارتدر.

(حکومته عائد خطلر)

١) اسکندریه ایله قاهره ارەسنده‌که خط طولانی تعبیر ایتدکلری شمندوفر اولوب طولی ایکی یوز سکز کیلومترو و مشهور محطه‌لری قلیوب، بنها، قویسنه، برکة السبع، طنطا، کفر الزیات، ایتا البارود، دمنهور، ابو حمص، کفر الدوار در.

٢) قلیوبدن منصوره‌یه کیدن یوز اوتوز کیلومترو طولنده‌که شمندوفر اولوب مشهور محطه‌لری — نوی — شبین القناطر — بلبیس — زقازیق — ههیا — ابو کبیر — کفر صقر — سنبلاوین — در.

٣) قلیوبدن قناطر الخیریه‌یه کیدن اون کیلومترو طولنده‌که خطدر.

٤) بنهادن سویشه کیدن یوز طقسان طقوز کیلومترو طولنده‌که خط اولوب مشهور استاسیونلری — منیا القمح زقازیق - التل الکبیر - اسماعیلیه - نفیشه - جنیفه‌در.

٥) بنهادن میت بره کیدن اون کیلومترو طولنده‌که خطدر.

٦) طنطا ایله دمیاط ارەسنده ایشلیان یوز یکرمی بر کیلومترو طولنده‌که خط اولوب اشهر محطاطی محلة روح، محلة الکبری، سمنود، طلخا، شربین، فاسکور در

بو خطك شربندن بلقا — بيله — كفر الشيخ — جهتلرينه قدر سكسان كيلومترو طولنده بر فرعى واردر.

٧) طنطادن اشمونه ايشليان خط اولوب طولى اوتوز بر كيلومترو و مشهور محطه‌لرى — تلا — سبين الكوم — منوف — در.

٨) محلة روحدن زفتى يه كيدن خط اولوب طولى اوتوز بر كيلومترو، معروف محطه‌لرى القرشيه وسنطه‌در.

٩) محلة روحدن دمنهوره كيدن يتمش اوچ كيلومترو طولنده‌كه خط اولوب مشهور محطه‌لرى — قلين — دسوق — الرحمانيه — در.

١٠) سيد جابردن رشيده منتهى خط اولوب طولى آلتمش آلتى كيلومترو، مشهور محطه‌لرى — محطاتة الرمل — ابوقير — ادكو — در.

١١) اسكندريه ايله المكس ارەسنده و اون سكز كيلومترو طولنده كه خطدر. مشهور محطه‌لرى — الخضرة — النزهة — در .

١٢) البصيلى دن ادفينايه كيدن خطدر، طولى اون اوچ كيلومترودر.

١٣) امبابه ايله ايتا لبارود ارەسنده‌كه خط اولوب طولى يوزاون طقوز كيلومترو، مشهور محطه‌لرى — بولاق — الدكرور — المناشى — وردان — كفرداود — كوم حماده — در .

١٤) قاهره‌دن شلال اصوانه كيدن سكز يوز طقسان اوچ كيلومترو طولنده‌كه خط كبير اولوب اشهر محطاطى — امبابه — ألجيزه — البدرشين — العياط — الوسطى — بنى سويف — ببا الكبرى — الفشن — مغاغه — بنى مزار — سمالوط — المنيا — ابو قرقاص — الروضه — ملوى — ديروط — منفلوط — اسيوط — ابو تيج — صدفا — طما — طهطا — سوهاج — المنشاه — جرجا — البلينا — فرشوط — نجع حمادى — دشنا — قنا — قوص — الاقصر — ارمنت — المطاعنه — ادفو — دراو — اصوان — در.

١٥) الوسطى دن ابو كساه نام موقعه كيدن التمش اوچ كيلومترو طولنده‌كه خطدر. مشهور محطه‌سى — الفيوم — در. بو خطك فيومدن سنورس موقعنه قدر اون ايكى كيلومترو طولنده بر شعبه‌سى واردر.

١٦) قاهره‌ده‌كه قنطرة الليموندن المرج موقعنه كيدن اون درت كيلومترو طولنده‌كه خط صغير اولوب مشهور محطه‌لرى — الدمرداش — سراى القبه — زيتون — مطريه — در.

بونلردن بشقه وجه القبليده‌كه املاك خديويه‌ده موجود معامل تعصيره شكر

قامشی نقل ایتمك ایچون اراضیٔ مذكوره داخلنده و بشیوز كیلومترو طولندهٔ طار خطلی بر سكهٔ زراعیه دخی واردر .

(اجنبی شركتلرینه تابع خطلر)

١ مصرده‌كه باب اللوقدن ـ طره ـ المعصره ـ اوزری حلوانه كیدن اوتوز كیلومترو طولنده‌كه خط ـ سوارس ـ نام شركته‌كدر .

٢ اسماعیلیه‌دن ـ القنطره ـ رأس العش اوزری پور سعیده كیدن اللی كیلومترو طولنده‌كه خط قنال شركتنه تابعدر .

٣ اسكندریه‌دن ـ بولكلی ـ سان استفانو ـ اوزری رمله‌یه كیدن اون كیلومترو طولنده‌كه خطدر .

(سكهٔ زراعیه یعنی طار خطلر)

بونلردن یالكز فیوم احاطه‌سنده‌كه خطوط شركت وطنیه ایسه‌ده ـ الجیزه ـ ـ الغربیه ـ الدقهلیه ـ الشرقیه ـ اراضیلرنده بولنانلر ایله منصوره‌دن مطریه‌یه اورادن انجاقه دكین ممتد خطلر بلچقا باقیلری كاملاً انكلیز شركتلرینه تابعدرلر .

(بلچقا شركتنه تابع سكهٔ زراعیه)

« مدیریة البحیره‌ده »

		طولی ـ كیلومترو
١	دمنهوردن حوش عیسی و كفر الدواره	٧٢
٢	« العطف نام محله	٢٠
٣	« الدلنجات و ایتای البارود نام محله	٤٨
٤	« شبری خیت « «	٣٠
٥	الدلنجاتدن بیبان و الطود « «	٣٢
٦	ایتای البارودن شبری خیت موقعنه	١٩
٧	شبری خیتدن منیة سلامه نام محله	٧
٨	شندیدن كفر عوانه « «	٧

« مدیریة الغربیه‌ده »

١ طنطادن ـ كفر الزیات ـ مارا ـ بملة مرحوم ـ ابیار ـ برما ـ الدلجمون ـ نامون مواقعه . . . . طولی ١٥

٢	طنطادن - قطور مارا بقحافه - ميت السودان - پرنج - دماطه - طولى ٢٥		
٣	„ شين - مارا بابيار - برما - الحداد - بسيون - نجريت - طولى ٣٥		
٤	„ محلة الكبرى - سخامارا - المعتمديه - مسير - طولى ٢٨		
		طولى كيلومترو	
٥	محلة الكبرى‌دن - قطور - مارا - بيلتاج	٢٦	
٦	„ „ الشين مارا بالمعتمديه و سخا	٣٨	
٧	طنطادن محلة الكبرى مارا بنبروه - تيره-	٣٣	
٨	زفتى‌دن بركة السبع مارا بهوربن	١٤	
٩	„ سنباط	١١	

(الدقهلية الشرقية القليوبية مديريتلرى احاطه‌سنده بولنانلر)

١	منصوره‌دن دكرنس و مطريه‌يه	٦٨
٢	سلاموندن طناح و محلة انجاق	٣٦
٣	ميت غمردن منصوره‌يه	٤٥
٤	منية سمنوددن سنبلاوين	٢٣
٥	ميت غمردن سنبلاوين	٢٣
٦	السنبلاويندن الزقازيقه	٣٤
٧	ميت غمردن بنهايه	٣٢
٨	بنهادن قناطر الخيريه‌يه	٣٢
٩	ديروب نجم‌دن الابراهمية وههيايه	١٧
١٠	الابراهمية‌دن ابو كبيره	١٢
١١	ابو كبيردن ابو حماده	٢٣
١٢	ابو حماددن بلبيسه	٢٠
١٣	بلبيسدن مينا القمح	٢٥
١٤	ابو مسلم‌دن بردينه	١٢
١٥	برشومدن ترعة الاسماعيلية	٣٢

(مديرية الفيوم ده‌كه خطلر)

١	فيومدن غرق السلطانى‌يه	٢٩
٢	„ نزله‌يه	٢٥

		کیلومترو
٣	فیومدن اللاهونه	٢٠
٤	„ قلمشاه	١٨
٥	العدوه‌دن طامیه‌یه	١٩
٦	المعصره‌دن سنورس و ترسایه	٥
٧	مطر طارسدن الروبیات والروضه‌یه	١٤

(انشاسنه مباشرت اولنان شمندوفرلر)

١ صالحیه‌دن قنطره‌یه

٢ اشموندن قناطر الخیریه‌یه

٣ قنادن القصیره

٤ شلال اصواندن خلفا و خرطوم خطلرینه طرق التصاقیه

(خطوط تلغرافیه)

مصرده موجود خطوط تلغرافیه اوچبیڭ اوچیوز طقسان کیلومترو طولنده اولوب آتیده‌که بش قسم خطدن بشقه جمله‌سی شمندوفر قومپانیه‌لرینڭ اداره‌لرینه ترك اولنمشدر . — شمندوفر قومپانیه‌لرینه ترك ایدلمیان خطلر ١ اصوان ایله وادی خلفا ، ٢ قنا ایله القصیر ، ٣ دمنهور ایله رشید ٤ سویش ایله طور ، ٥ صالحیه ایله عریش میانه‌لرنده‌که خطوطدر . قسم خامس : سوریه ، غزه ، یافا خطلریله برلشدیکی ایچون درسعادت اوزری آوروپا خطلرینه ملاصقدر . و بو خطلرڭ اوچیوز اون بر ثابت مرکزی واردر . شمندوفر استاسیونلرنده دخی جمعاً بشیوز یتمش ایکی مراکز موجوددر . مکاتبات و نقود قبول ایدن پوسته خانه‌لر جمعاً التی یوز مرکزدر . مصر پوسته‌لری ١٨٦٥ میلادیسنده یعنی قرق سنه اقدم تحت انتظامه کیرمشدر .

(مصرده موجود طرق مواصلهٔ بحریه و نهریه)

مصرده موجود طرق مواصلهٔ بحریه آق دکز ایله بحر احمر منزله و امثالی بحیره‌لره و نیل نهرینه و بوندن آیریلان ترعه‌لره منحصردر .

نیل نهرنده ایشلیان « قوق » قومپانیه‌سی و اپورلرندن بشقه مصر ملاحلرینه مخصوص اوتوز بیڭ بلکن سفائنی واردر . سفائن مذکوره‌نڭ اون ایکی بیکی صید درت

بیکی ذهبیه یعنی یولجی ایچون اولوب متباقیسی حبوبات و سائره نقلیاتنه مخصوصدر .
شمندوفرڭ قطر مصرده تعممندن طولایی طرق قوافل متروکدر .
یالکز قنا، القصیر، صالحیه، قنطره، العریش، سویش، عقبه اره‌لرنده طرق
مواصله ایله واحاتده قوافل آمد وشد ایتمکده‌در . مصرڭ مواصلات خارجیه‌سنی
تأمین ایدن بحر سفید ایله بحر قلزم و سویش قنالیدر . بلاد اجنبیه ایله
معامله‌سی اولان اشهر موانیسی اسکندریه، پورسعید، سویشدر . بو اسکله‌لره
منتظما پوسته ایشلدان قومپانیه‌لرڭ اشهری فرانسه‌نڭ مساژری ماریتم، لویدنمساوی،
لوید آلمانی، ایتالیانڭ روباتینو، انکلتره‌نڭ پیناسولار الشرقیة، شرکتلری ایله ادارهٔ
خدیویه و شرکت روسیه‌در .

(مصرڭ احوال متفرقه‌سی)

بو قطعه‌نڭ ارضیٔ مرتفعه‌سی مصر السفلی مزرعه‌لری کبی دائما راحت سقی
اولنه‌مدیغندن نیلڭ دورهٔ تناقصنده استعمال ایدلمك اوزره بالمجبوریه تهیه قلنان
رافعهٔ بخاریه ایکی بیك یدییوز عدد اولوب بونڭ ایکی بیڭ ایکی یوز اللیسی متحرڭ
و درتیوز اللیسی ثابت ایدوکی رسمی استاتستیقلرده کوسترلمکده‌در .
حیوانات ایله دونر سواقی ایسه اوتوز طقوز بیڭ اولوب ال ایله چوریلانلرڭ
حسابی یوقدر . حبوبات وفواکهه متعلق حاصلات ارضیه‌سی بیڭ اوچیوز نوعه
بالغ اولییور . حاصلات صناعیه‌نڭ اڭ مهمی شکردر . بو شکرلر المطاعنة،
ارمنت، الضبعیه، الروضة ابی قرقاص، المنیا، مطای، مغاغه، ببا الکبری،
مواقعنه مبنی و دوائر خدیویه‌یه منسوب فابریقه‌لرده اعمال اولنیور . مذکور
معصره‌لرڭ بر سنه‌ده اعمال ایتدیکی شکر سکز یوز بیڭ انکلیز لیراسی قیمتنده‌در .
دائرهٔ خدیویه‌یه منسوب اولمیان معصره‌لرڭ اشهری فرانسه شرکتنڭ نجع حمادیده
واقع معملیدر . معامل تکریر شکر تعبیر ایتدکلری ایکنجی تصفیه‌یی یاپان ماکنه
ایکی عدددر . بونلرڭ بریسی جیزه مدیریته تابع حوامدیه دیکری منیا مدیریتنه
مضاف قریة الشیخده‌در .

پاموق قوزه‌لرینی قابوق و چکردکندن آیرمق ایچون یوز عدد جسیم فابریقه
واردر . بونلر وجه البحری ایله فیوم، بنی سویف خصوصاً اسکندریه، دمنهور،
کفر الزیات، طنطا، المحلة، زفتی، سمنود، طلخا، شبین الکوم، برکة السبع، المنصوره، میت
غمر، الزقازیق، منیا القمح، بنها، شبین القناطر مثللو پاموق زرع اولنان محللره وضع

ایدامشلردر . معمل تبییض الازر وخرمن ماکنه‌لری غایت چوقدر . اکثریسی رشید و دمیاط جهتلرنده‌در . صنایع سائره ایسه استخراج روایح عطریه، استخراج زیت، نسج القطن، و نسج الکتان، وصوف وحریر و دباغهٔ جلود نحاس و امثالی معادندن هر درلو قاب، ترزیلك و مکمل حرقه دیکمك و ظریف خصیرلر وآوانیٔ فخار زجاجیه نحاس و امثالی معادندن درلو قاب یاپمق ایله صناعت کبریت صابون صنعی ثلج و امثالیدر . حیوانات اهلیه‌سی المنزلیه الخیل تعبیر ایتدکلری اعلا جنس آت ایله قوی استر، سریع السیر حمار، دوه، قوت و صورتده امثالی نادر اوکوز، سودی چوق اینك، قویون، کچی، صعید ایچنك بیرتیجیلق ایله مشهور سیاه کلبلری و سائره‌در . حیوانات وحشیه‌سی ایله طیور وحشراتنك اجناسی تعداد ایله توکنمز . یالکز ارسلان، قپلان، فیل، زرافه یوقدر .

تجارت داخلیه‌سی: پاموق، حنطه، شعیر، فول، عدس وامثالی محصولات ارضیه ایله شکر، صابون، کبریت، اقمشهٔ حریریه، قطنیه، صوفیه وسختیان مثللو مواد صناعیه منحصردر . ادخالاتی آوروپا امتعه‌سیله ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك اقسام سائره‌سندن کلان قهوه، توتون، کراسته، فواکه اناطولینك و ایرانك سجاده‌سی توتون وتنباکوسیدر . بر سنه‌ده وقوعبولان اخراجاتی اون بش ملیون یدی یوز اوتوز بیك سکسان سکز ادخالاتی اون بش ملیون ایکی یوز قرق درت بیك طقوز یوز اوتوز سکز انکلیز لیراسی قیمتنده اولمغله ثروت داخلیه‌سی بهر سنه درتیوز سکسان بش بیك یوز اللی انکلیز لیراسی آرتمقده‌در . محاکم مصریه: شرعیه — اهلیه — مختلطه —ناملرنده اوچ قسمدر . محاکم شرعیه درسعادتدن اعزام بیوریلان قاضی القضاة حضرتلرینك تحت نظارتلرنده‌در . محاکم اهلیه مأمورین مصریه الندە اولوب محاکم مختلطه‌نك اعضالری دول متحابه قونسلوسلریدر . قوانین مصریه‌یی حرفیا اجرا ایدن محاکم مذکوره‌نك استیناف و تمییز کبی طبقاتی دخی واردر . محاکم مختلطه انجق ملل اجنبیه ایله مناسبتی اولان دعاوی‌یه مختصدر .

(مصرك خلاصهٔ تاریخیه‌سی)

هر طرفنده نمایان آثار حیرت افزای عتیقه‌سی بشریتك تاریخ طبیعیسی اولمغله ام دنیا عنوانی حائز بو قطعه‌ده ایلك دفعه اجرای احکامه باشلایان قدماء مصریونك «حورشسو» تعبیر ایتدکلری کهنه‌لردر .

میلاددن یدی بیك و طوفاندن درت بیك آلتی یوز اللی ایکی سنه اقدم توره‌یان

بو حاکملر وادیء نیلده حکومت نظامیه تشکیل ایدن برنجی عائلهٔ طینیه‌نك ظهورینه دگین بیك طقوز یوز طقسان آلتی سنه اجرای احکامده بولنمشلردر . میلاددن بشیوز درت سنه اقدم حکومت نظامیه‌یی تأسیس ایدن « منا » نام ذات مصرك جرجا مدیریتنه مضاف طینیه قصبه‌سنده دنیایه گلدیگی ایچون ، ظهوری تمدن مصریه‌نك مبدائی صایلان خانداننه عائلهٔ طینیه نامی ویرلمکده‌در . کهنه‌لر زماننده‌که ادوارك احوال تاریخیه‌سی و صحیح الاعتماد بر اثری دخی یوقدر . حکومت نظامیه‌یی تشکیل ایدن برنجی عائلهٔ طینیه‌نك ظهورینی مبدأ مدنیت صایان مورخین ، تاریخ مصری دور جاهلیت ، دور نصرانیت ، دور اسلامیت ، ناملریله ادوار ثلاثه‌یه آیرمقده‌درلر . دور جاهلیت قبل المیلاد بشبیك درتدن بعد المیلاد اوچیوز سکسان بره دگین بشبیك اوچیوز سکسان بش سنه سورمشدر . دور نصرانیت ایسه بعد المیلاد التی یوز قرق سنه‌سنه یعنی اون سکز سنهٔ هجریه‌سنده شرف وقوع‌بولان فتوحات اسلامیه‌یه دگین ایکی یوز اللی طقوز سنه دوام ایده بیلمشدر . آلتی یوز قرق میلادی و اون سکز هجریده ابتدار ایدن دور جلیل اسلامیت الی ماشا الله باقیدر .

دور جاهلیتك مبدأندن قبل المسیح اوچیوز اوتوز ایکی‌یه دگین اوتوز بر عائلهٔ فراعنه درت بیك آلتی یوز یتمش ایکی سنه حکمران اولمشلردر . فرس قدیمك استیلاسیله فراعنهٔ مصریه منقرض اولدقدن صکره یعنی قبل المیلاد اوچیوز اوتوز ایکی‌ده ظهور ایدن دولت یونانیه دخی اوچیوز ایکی سنه تحکمده بولنمش و کذا قبل المیلاد اوتوزده روماییلر النه گچن بو حوالیء معموره آلتی یوز یتمش سنه صکره یعنی بعد المیلاد آلتی یوز قرقده اهل اسلامه انتقال ایتمشدر . خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتنك زمان سعادتلرندن صکره خلفاء امویه ، عباسیه ، بعده دولت طولونیه ، اخشیدیه ، فاطمیه ، ایوبیه ، برنجی دولت ممالکه ، ایکنجی دولت ممالکه صره‌سیله اجرای احکام ایدوب هجرت نبویه‌نك طقوز یوز یگرمی اوچ سال فرخنده فالنده خلعت فاخرهٔ خلافت اسلامیه‌یی لابس و مؤید من عند الله اولان سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌یه انتقال ایتمشدر . ضبط و ربطی ، اوچ عصر ولایت اصولنجه اداره قلنوب هجری بیك ایکی یوز یگرمی تاریخندن بالاعتبار آیالت ممتازه یاپیلەرق تسویهٔ امور داخلیه‌سی خدیو نامنده بر والی‌یه حواله بیورلمشدر .

بیك اوچیوز یگرمی سنهٔ مالیه‌سی حزیراننك بشنه مصادف صالی کونی پور

سعیددن نمسه واپورینه راکباً عدنه کچدم . قطر مصرده مدت اقامتم اون آی یگرمی یدی کوندر .

(سویش قنالی)

بحر سفیدی بحر قلزم ایله برلشدیران سویش قنالی یوز آلتمش کیلومترو طولنده‌در . عرضی اللیدن یوز مترویه، عمقی آلتیدن اون مترویه قدر تخالف ایدییور . شمالدن جنوبه طوغرو بر استقامتده اوله‌رق حفر ایدیلان بو ترعهٔ مالحه‌نك گذر گاهنده — بحیرة المنزلة — بحیرة التمساح — البحیرات المرة نا‌ملرنده اوچ عدد طوزلی کول واردر . پور سعید ایله سویش آره‌سنه دوشان غرب ساحلنده — القنطرة — الفردان — الاسماعیلیة — الجسر — طوسون — ناملرنده مختصر بش قریه وار ایسه‌ده شرق ساحلنده اصلا شنلك یوقدر . قنالك کچدیکی صحرا صوسز و شوره زار اولمغله قومسز یرلرنده بیله نافع خضرات کوریله‌مز . میلادی بیك سکز یوز اللی طقوزده یعنی خدیو اسبق سعید پاشا والی ایکن حفرینه مباشرت و بیك سکز یوز التمش طقوزده کشاد اولنان بو قنالك اون سنه سوران عملیاتنه بشیوز ملیون فرانق یعنی یگرمی ملیون انکلیز لیراسی صرف ایدلمشدر .

(بحر احمر)

قنالك جنوباً مبدائنده واقع سویش شهرندن باب المندبه دگین ممتد بحر قلزمك طولی بیك بشیوز میلدر . ساعتده طقوز میل آلان نمسه پوسته واپوری بو مسافه‌یی یدی گون یدی گیجه‌ده قطع ایده بیلمشدر . بحر مذکورك طولاً وسطنه و شرق ساحلنه دوشان ینبع وجده اسکله‌لری حزاسنه یتیشیلدیگنده ارض مقدس حجازی حسرت و اشتیاقلر ایله امالهٔ نگاه ایده‌رك ساعتلرجه دموغ اشتیاق دوکدم . بو حزادن گچینجه‌یه دگین حرمین شریفینك جاذبهٔ قدسیه‌لری اثری اوله‌رق گوگرته‌سندن آیریله‌مدیغم واپور اگرچه ینبع و یا جده اسکله‌لرینه اوغراسه ایدی مطلقا چیقاجق ایدم . فقط نره‌ده او یاوریء طالع! بویله اطراف جهانی طولاشه‌رق انواع محن و مشاقی چکمك مقدر ایمش . بناء علیه چکیلن چله اونودیلییور . الحمد لله علی توفیقه . سویشدن بالاعتبار هیچ بر یره اوغرامیه‌رق جنوبه طوغرو ایلرولیان واپور، جده مقابلنه اولاشدیغندن اوچ بچق گون صکره باب المندبه یتشدی .

(باب المندب)

بحر احمری بحر محیط هندی‌یه ایصال و ربط ایدن باب المندب یکرمی بش کیلومترو عرضنده مهم بر بوغازدر . یمن قطعه‌سنك منتهای جنوب غربیسنده واقع شیخ سعید مذکور بوغازك شرق ساحلنده مستحکم بر جبلدر . بو طاغك بوغازه حاکم شاهقه‌لرینه سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت خلافتپناهیده انشا قلنان اون ایکی عدد استحکامات جسیمه بحر قلزمك طیشی دگره متصل آغزینی و دها صریحی حجاز دریاسنك محیط هندی‌یه مفتوح قپوسنی اعدایه قارشو سد و بند ایتمشدر . قنالدن بالدخول اقصای شرقه، و باب المندبدن گیره‌رك کذا غرب و شماله آمد وشد ایدن سفائن حربیه و تجاریه، بو استحکامات مدهشه ایله بوغازك وسطنده واقع پریم اطه‌سی اره‌سنده‌که طار موقعدن مروره مجبور ایدوکلری جهتله حین حربده ورود ایده‌جك سفائن اعدا بالفرض قوش اولوبده اوچماغه یلتنسه قلاع همایونك شدتلی بومباردمانندن، اومهیب طوپلرك پوسکوره‌جکلری دهشتلی مرمیلردن قورتیلوبده مرور و فراره ینه فرصت و امکان بوله‌مز. پریم جزیره‌سی ایله آفریقا ساحلی اره‌سنه دوشان صیغ کچید دخی طوپلرك تحت تهدیدنده‌در .

جنوبه دوشان بیوك استحکامه موضوع مدافع عظیمه‌نك مخرب مرمیلری، اوتوز اوچ میل ایلروده کائن عدن شهرینی بیله سهولتله طوتمقده‌در . الله دولتمزی منصور، شوکتنی مزداد، سطوتنی پایدار بیورسون . عزت اسلامی محافظه عزمیله مصروف هممات متتابعهٔ خدا پسندانه‌نك درجهٔ عالیه‌سی بویله مواقع حربیه‌ده اختیار بیوریلان مساعی و کلفتلری گورمکله تعین ایدییور .

(عدن)

انکلتره‌نك تحت ایجارنده بولنان عدن موقعی تربیعاً سکسان ملیدن عبارت اولوب سکنه‌سی قرق درت بیك نفوسدر . قبریسك عائدات امیریه‌سی اولان یوز اوتوز بیك لیرایی، بر موجب مقاوله بهر سنه دولتمزه تقدیم ایدن انکلتره عدن ایچون دخی مقتن ایجار سالیانه ویرمکده‌در . عالم اسلامیتی صویمق ایچون کندینی ظاهرا جامعدن گوسترن فرلداقجی انکلیزلره وقتیله نصلسه ایجاره ویریلان عدن موقعنك حدودی شرطنامهٔ مبحوثه مندرجاتنجه مقدار مذکوره‌دن عبارت ایکن هر معامله‌سنده یوز بیك حیله بولنان بو دساس حکومت شو گونلرنده « اللی بیك میل مربع اراضی تحت ایجارمده‌در » ادعاسنی اوتانمقسزین صرف ایتمکده و فقط

یوتدیره‌مامقده‌در . خیال حریصانه‌سی جهانه صیغمیان روباه مزاج انگلترونك متوفی داماد محمود پاشا دلالتیله امتیازینی یقالامق ایستدیگی شمندوفر خطی گزرگاهی ایچون گیزلی اوله‌رق بشقه‌جه حاضرلادیغی خطرناك خریطه‌یی عدنده گوروب حیرتده قالدم .

فکر استیلاجویانه ایله طاسارلادیغی گزرگاه پیلاننی باقیگزده، شوکتمآب حکمت نصاب افندمز حضرتلرینك بو طلب و تکلیفی رد بیورملرندن طولایی منفعل اولان محمود پاشانك حقسزلغنی وقوفسزلغنی آکلادیگز . هر نه صورتله ممکن ایسه اطماع و اغفال ایله امتیازینی استحصاله موفق اولمنك مطلقا طریقنی بولوب، فعلیاتنی بلا افائذ وقت وجوده کتورمك اوزره مخفیاً تنظیم و تهیه ایلدکلری او خریطهٔ مضره‌ده‌کی گزرگاه، پور سعید ایله اسماعیلیه‌دن باشلایه‌رق «برکت تانسه» ده برلشدکدنصکره بحر احمرك شمال شرقی‌یه اوزانان کورفزی منتهاسنده واقع عقبه‌دن طولاشدیرلمق شرطیله !!! برترا — معان — بئر شراح اوزری مستقیماً «جبل سنان» ه یتیشینجه تکرار ایکی قوله آیریله‌رق بری بصره شهرنده، دیگری کویت قصبه‌سنده نهایت بولییوز . افکار استیلاجویانه‌سنی حصوله کتورمك ایچون اولانجه خدعه‌سنی صرف، اقچه‌سنی ارائه ایدرك امتیازینی قوپارمغه چالاشینجه‌یه دگین چبالادیغی حالده انشاسی اراده‌سنی استحصاله بر درلو موفق اوله‌مدیغی بو خط موهوم ایله عقلنجه بغداد خط کبیرینك اوگنی آلوب خلیج فارسی قپامق!، غرباً دخی سویش قنالنك جنوب و شمال آغیزلرینی طوتمق!! و شو صورتله بتون جزیرة العربی و حتی حجاز و یمن ولایتلرینی زعمنجه طرفنه چکمك!!! شیطنتنی تأمین و تصورده ایکن، خواب و راحتنی ملك و ملتنك سلامت و سعادتی اوغورینه فدا بیوران ذات اقدس حضرت خلافتپناهینك محصول دهای جهان پسندانه‌سی اولان حمیدیه حجاز شمندوفرینك تمدیدینه مباشرت قلنمسیله وهلهٔ معانه یتشمسی، جگرگاهمزه ال آتمغه حاضرلنان عدو دینك چکه‌سنه بر ضربهٔ شدیده اولمشدر .

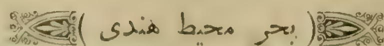
امل خائنانه‌لری بو صورتله محو اولان انگلیزلر کأنه تحت تصرفلرنده‌که ملکلری اللرندن کیتمش گبی «اوف» دیدکجه آغیزلرندن آتش گوزلرندن قانلی یاش چیقیور .

فسبحان الله نقدر بد بوردك، حقسز حرص، حیاسزجه طمع . «عز من قنع ذل من طمع» کلام حکمتنك سری بحمد الله نه‌ده خوش ظاهر اولدی . جزیرة العربك منتهاسنده، جنوب وغربی محیط عمان، شمالی بحر قلزم، شرقی الحاج دیارینك قوم صحراسی ایله محاط، آقار صودن و خضراتدن کلیاً محروم خیرسز

بر شبه جزیره‌ده واقع عدن، درت طاغ اره‌سنه قیصلمش غمگین بر قصبه‌در. اطراف اربعه‌سنی قیایان اوتسز، اورمانسز طاغلر، حرارت شمس ایله ایصندقلری زمان جهنم کسیلان بو هوا آلماز مملکتی هر کیم گورسه، جنت یاپمغه یلتنن شدادڭ جهانده بشقه بر یر بوله‌مامق کبی حماقتنه حیران اولور. اسکیدن صهرنجلرده تراکم ایدن صولری ایچرلر ایمش. میقروب مضر انگلیزلرڭ قدوم نامبارکلری بو موقعه باصدیغی گوندن برو یغمور یاغمدیغندن، قدیم صو مخزنلری بوش طورمقده‌در.

شمدی دگز صوینی ماکنه ایله تصفیه ایدوب «ماء بومب» دیو آجی آجی ایچیورلر. یمن والی و متصرفلری، گوز آچیقلغی یاپوبده کاربانی الحاج یولندن منع ایله مناقلاتی حدیده طریقنه چویره‌جك اولسه‌لر عدن صوبی چکلمش دکرمنه دونر. بو حزن آور قصبه‌نڭ اسکله‌سی جنوباً یاریم ساعت بعدنده واقع طووایه‌در. عینی مسافه شرقنده و شیخ عثمان نامنده اوفق بر قصبه دها واردر. بو قصبه ایله شیخ عثمان اره‌سنده‌که مملحهٔ جسیمه ایتالیا شرکتی النده‌در. انگلیزلرڭ یمنلیلره یاپدقلری اغوای معلومهٔ ملعنته حدتلنان بر عثمانلی طوپچیسنڭ، شیخ سعید جبلنده‌که باش طابیه‌دن بلا رخصت آتدیغی اوچ عدد مرمی‌دن بریسی طووایه‌یه ایکنجیسی یاریم ساعت ایلروده واقع قبرستانه اوچنجیسی عدنه دوشمکله مواقع مذکوره‌یه طاشلر دیکه‌رك اوزرلرینه «ترك کله‌سی» دیو برر خط خاطره حك ایتمشلردر.

عدنه دخولی تاریخندن مسئلهٔ مبحوثه‌یه دگین طاغلر، بایرلری تحکیم ایله اوغراشان مکار انگلیزڭ بعده آیاقلری صویه ایره‌رك او واهی عملیاتی ترك ایدوب آرتق استراحته وارمشدر. قلاع همایونڭ تحت تهدیدنده بولندیغنی آکلاینجه یأسه دوشه‌رك تقویه ایله اوغراشمغی فیما بعد ترك ایدن او مفسد تلکی، عقل حریصانه‌سنجه حرب ایچون حاضرلادیغی طوپلرینی، شمدی سفائن وارده‌یی خلقه افهام ایچون آتمقده‌در. درت قاریش احاطه‌ده بر آووج خلق اولدقلرینی، فوبه‌سی میداننه چیقان غمازانه سیاستلری، مفسدلکده‌که مهارتلریده گوزی آچیلان جهانه قارشو فائده ایتمیه‌جکنی، پك گوزل آکلامشلردر. بو عدو جهانڭ قهر اولدیغنی انشا الله قریباً گوره‌جکز.

(بحر محیط هندی)

دنیاده موجود صولرڭ بشده برینی حاوی بحر محیط هندی، آسیانڭ جنوبنده

آفریقانك شرقنده آوسترالیانك غربنده‌در . مد و جذر یاپمق غرائبیله مشهور بو دریانك، روزگارسز زمانلرده بیله طالغه‌سی اکسیك اولمیور . دائم الاوقات متحرك فورتنه موسمنی مصر ایله عدنده گچوردکدنصکره یوله چیقدیغم حالده بو دریاده گوردیگم کوه مثال طالغه‌لری جهانك بشقه دگزلرنده مشاهده ایتمدم .

حین مرورمده روزگار اصلا اسمدیکی حالده کندی کندینه حصوله گلان چالقانتیدن متحاصل طالغه‌لر، واپورك ایکی مثلی ارتفاعنده ایدی . بر قاچ آدم بویی یوکسلن گوریلان بو امواج مدهشه اره‌سنده عربلرك قریش تعبیر ایتدکلری قنادلی بالقلر سوریلر ایله هوالانوب طالغه‌دن طالغه‌یه اوچوشیورلر . بیوك بالقلرك شرندن سطح بحرده چوق طوره‌میه‌رق هواده طولاشان بالقجیلر بونلری اوچارکن یقالایورلر . جهانك نه بر و بحرنده، و نه ده جو هواسنده، و حتی قعر دریاسنده بیله ذی روحه راحت و سلامت اولمدیغنی، و حیات ایچون هر یرده انواع مصائب و مهالك موجود ایدوکنی گوستران شو حال حیرت «لا راحة فی الدنیا» حدیث شریفنك مآل منیفنی تصویراً تفهیم ایدییور ایدی .

عدندن بیندیگم واپور بومبایه یدی گون سکز گیجه‌ده یتشمشدر . هندستانده سنهٔ مالیه حسابی مجهول ایدوگندن، سیاحتنامه‌یه بومبایدن بالاعتبار سنهٔ هجریه اعتباریله تاریخ قمری یوروتمکه مجبوریت حاصل اولمشدر . زیرا یدمده‌کی تقویم ختام بولدی

(هندستان)

« بومبای »

بیڭ اوچ یوز یگرمی ایکی سنهٔ هجریه‌سی جمادی الآخره‌نك دردنجی گونی طلوع شمسدن اوچ ساعت صکره بومبای لیماننه مواصلت اولندی .

عدن ایله بومبای اره‌سنده‌که بعدیت بحری بیڭ آلتی یوز اللی میلدر . راکب اولدیغم نمسه واپوری بو مسافه‌یی انجق یدی گون سکز گیجه‌ده قطع ایده بیلدی . بومبای سفائنك بارینمسنه الویریشلی غایت واسع و لطیف بر لیمانه مالکدر . اوقوناقلی اولمسی ایچون حرکهٔ حرفیه‌دن «و» ایله «ا» علاوه و «بومبای» طرزنده املا ایتمکده ایسه‌کده هندلیلر ایله عربلر، عجملر و بتون آوروپالیلر کلمه‌نك اصلنه خلل کتورمیه‌رك «بمبی» یازمقده‌درلر «بم» (Bon) گوزل بی (baie) دگز و لیمان معناسنه پورتکیز تعبیری اولوب آنلرده فرانسز لساندن استعاره ایتمشلردر .

جنوبي ايله شرق و شمالنى معتدد جبال و تپه‌لر احاطه ايتديكى ايچون يالكز غربي آچيق بو طبيعى ليمانه واپور كيرر ايكن كوكرته‌يه چيقوب‌ده اطرافى تماشا ايتمك عادتا حيات القلبه خدمت‌در . كوكده و قامتلرى ايله دال و ياپراقلرى، و ميوه‌لرينك صالقملرى خورما آغاجنه مشابه اولوب اثمارى كورلمينجه شجرهٔ نخل اولمدقلرى كسديريله‌ميان نارجيل، و شاعرك كيسوى معشوق ديو وصف ايتديكى شمشاد، و قامتى بونلردن كيرو قالميان عنبه مثللو غايت مرتفع و لطيف المنظره بر چوق نافع آغاچلر، بو طاغ و تپه‌لرى و بتون واديلرى تماماً قاپلاديغى جهتله هر طرفى زمرد كبى يشيل و نا متناهى بر اورمان هيئتنده كورن بدايع پرستان، خواجه حافظك مسقط رأسى حقنده سويلديكى:

خوشا نوروز خواص در شيراز

كه بر كند دل مرد مسافراز وطنش

مدحيهٔ مشهوره‌سنى بو بهار دائمينك منظرهٔ بي نظيرى حقنده دخى تطبيق وتنظيره قالقيشير . وطنمدن انفكاك ايتديكم تاريخدن بومبايه اولاشديغم كونه دكين كچران ايدن مدت مديده ظرفنده، پارسك صنعى بولان اورمانيله اسويچره‌نك مزروع قوريلرندن بشقه طويل القامه اشجار ايله مستور وادى و جبال كوره‌مديكم ايچون بو دلربا منظره يي تماشاسنه طالديغم صره‌ده ممالك وسيعهٔ شاهانه‌نك آناطولى ويا روم ايلى سواحلنده كه جسيم اورمانلر ايچرولرينه صوقولان او سويملى ليمانلردن برينه اولاشيلدى ظن ايتدم . ازمير، عدن، و بو مباى ليمانلرينى جناب حق يكديكرينه شبيه اوله‌رق خلق بيورمشدر . عدن ليماننك بونلردن بر فرقى وار ايسه اوده ازمير و بومباى ليمانلرى كبى اطرافى اورمان وكلستان اولميوب اشجار و خضراتدن بالكليه محروم جنوبى سيم سياه يالچين قيا شرق و شمالى سيار قومدن عبارت بولنمسيدر . احمق شدادك عدن موقعنه نظيرهٔ جنت ياپمسى آناطولى سواحلى كوته بين نظرينه ايليشمامش اولديغنى افهام ايدييور .

يدى كون سكز كيجه قره يوزى كورميه‌رك بحر عمانك سلسلهٔ جبالى آكديران دهشتلى طالغه‌لرى اره‌سنده شديد و مديد چالقانمقدن نصل بيقمش و بو مباى ليمانه اولاشوبده قدرتك بو موقعه بخش ايتديكى لطافتى، تماشاسنه طويولماز مناظر طبيعيه‌يى كورنجه هر بر مزاحمى اونودوب نه درجه سوينمش ايسه‌م واپوردن اسكله‌يه، كمركدن اوتله يتيشنجه‌يه دكين او نسبتده غمناك و تعبان اولدم . يولجيلرى چيقاردقدن صكره بنكاله وجاوا جهتلرينه كيده‌جك اولان واپورده بومبايه عائد كثرتلى حمول

بولنمدیغی ایچون ریختمه صوقولمیوب پك اوزاقده دمیر آتدیغندن صندال ایله چیقمق هم تهلکه‌لی و همده ساعتلره متوقف اوله‌جغنی ملاحظه ایدرك یلکن کشاد ایدر بالقجی قایقلرندن برینه آتلامش ایدم . کورك ایله حرکتی مشکل بو بطال تکنه لیمانده قرق دقیقه قدر صاللاندیغی حالده یولی یاری ایده‌میشمزك اسبابنی قایقجیلردن سؤال ایتدم . هوا مخالف اسدیکی ایچون یمین و یساره صالدیرمق کبی بحری مناوره یاپیلییور اسکله‌یه یناشمق دها وقته محتاجدر دیدی .

یوپه یلکن امواج ارەسنه قاتیلەرق ترسینه دونیویره‌جك کبی قورقنج صاللانیشلر ایله تخمیناً یتمش دقیقه‌ده کناره یتیشان بو اجل بشیکندن یقایی صییروب عادتا یاری جانلی دینه‌جك بر طاقتسزلك ایله قره‌یه آیاق باصه بیلمش ایسه‌مده قرق سنه‌لك احبابمدن ایمش کبی گولەرك یانمه صوقولان بر پولیس تبدیلی گونلر ایله تحت قهرنده أزلدیکم گوکل عذابنی بوراده اولسون خاتمه چکدیرمدی . شایان مرحمت مساکین هیئتنه گیران بو خدعه‌کار انواع مشکلات و تصعیبات ایقاعیله بیحضورلغی اوتله قدر امتداد ایتدیردی . خلقڭ وعلی الخصوص غربانڭ تسهیل مرور و سلامتنی تأمین ایله مکلف انکلیز پولیسنده گوریلان شو خباثت شاید بر عثمانلی پولیسی طرفندن بر انکلیزه قارشو یاپیلمش اولسه ایدی گندی رزالتلرینی هیچ بر وقت دوشونمیان انکلیزلر فرصتجولك ایله مشهر جبلیتلری اقتضاسی ترکلر حقنده سویلمدك کلمات نالایقه یازمدق مفتریات براقمازلر ایدی .

تبعهٔ عثمانیه خارجه چیقوبده اجانبڭ بویله اخلاقسزلغنی انسانیتسزلکنی رأی العین مشاهده ایتمینجه ظل عدالتنده آسوده نشین یشادیغی مرحمتلی دولتڭ قدر وقیمتنی و سایهٔ عالیسنده مظهر اولدیغی رفاه و سعادتی ممکن دگل تقدیر ایده‌مز .

ایلك گوریشده هندلی بر فقیر ویاخود زواللی بر حمال ظن ایتدیکم بو تبدیل پولیس انسانی جاندن بزدیرجه‌سنه تصعیبات ملعنتکارانه‌یه باشلاینجه گندی جنسندن غیری هیچ بر فرده آرام یوزی گوسترمامك اساس سیاستی اولان انکلیزلرڭ مظالم خفیه‌سنی اجرایه آلات اشرادن اولدیغنی درحال آکلادم . و بو ظنمڭ اصابتی بالآخره وقوعبولان تحقیقات ومشهودات متتابعه ایله‌ده ثابت و ظاهر اولدی .

قایقدن اسکله‌یه چیقوبده گمرگه گلنجه‌یه وگمرکدن قورتیلوب عربه‌یه بیننجه‌یه دکین شو انکلیز ظلمنڭ هبایه ویردیکی ساعتلرده انواع نام وخدعه‌لر سود ایدرك راست گلانه آلدیردیغی بخشیشلردن و هر کسدن اول سزك اشیایی باقدیروب گوزل بر اوتله تودیع ایده‌جکم یوللو شیطانلقلر یاپه‌رق آلدیغی رشوتلردن وینه بتون یولجیلردن زیاده بکلتدیردکدن

بشقه یاریم فراغه گیدیلان بر موقعه ایکی بچق فرانق عربه اجرتی ویردیرمك وصوکنده بتکرار دلالت اجرتی آلمق مثللو حکمت حکومته یاقیشمز صویوجیلقلری ایلهده بیحضور ایتمش و شو ملعنتلر یتشمزمش کبی هر نه‌که سؤال ایتدم ایسه خلاف حقیقت جوابلر ویروب مشکل پسندلگی ایله عمر طورپیسی گلمشدر . بنی بر اسلام اوتلنه کوتور دیدم . بوراده اسلامدن اوتلجی نوقدر جوابنده بولندی . ترکجه بیلور بر اصناف ویا قهوه‌جی کوستر آنك ایله براز قونوشه‌یم دیدم ترکجه بیلان هندستانده چوق اوطوره‌مازکه!!! دکان آچه بیلسون جوابنی آغزندن قاچردی .

حکومتکزك نه مال اولدیغنی گوسترن حال و افعالکدن ، و شو صرف ایتدیککك رموزاتدن چوق مستفید اولدم . ترکجه بیلور هر کیم ایسه آنك یانه ایصال ایت دیدم . بوراده ترکجه بیلور هیچ بر فرد بولنه‌ماز جواب خائنانه‌سنی ویرمکدن ینه صیقلمدی . به آدم بغداد بصره اهالیسندن کیمسه یوقمی آنلر آت خرما و لؤلؤ صاتمق ایچون هندستانه دائما گلورلر . ایچلرنده ترکجه بیلان یوق ایسه عربجه قونوشورم دیدم . بوراده کیمسه‌یی بوله‌مازسك دیو جف القلم جواب ویردی .

کونلر ایله دریاده چالقانوبده محل مقصوده اولاشدم دیو سوینه‌رك واپوردن چیقان بر یولجی تکرار شو قصدی مشکلاته تصادف ایدنجه هندی صویوب صوغانه دوندرمك ایله فکری کبی خرابنی تعجیلدن بشقه فعلیاتی کورلمیان صغوق قانلی انکلیزلره قارشو نه یولده لسان قوللانه‌جغی ارتق تأمل بیورلسون . فقط هر نه‌که سویلر ایسه‌ك حریفلرده اوتانه‌جق صورت نره‌ده . زعملرنجه بر عیب وار ایسه اوده پاره قزانامامقدر .

صغوق صغوق یوزه گولمك ایله درونلرنده مضمر منافقلغی ستره چبالایان انکلیزلرك بو مثللو اشرالری اللرینه اون پاره گیرمك و یاخود باشقه درلو جزئی بر استفاده کورمك ایچون یوزلرینه اون کره توکرتمکه راضیدرلر . اولانجه فکرلری بر طرفدن تکالیف احداث و توزیع ایتمك و بو آغیر ویرگولرك تسویه‌سی مشکل تقاسیطی هر نه‌که بولور ایسه صاتارق دقیقه‌سی دقیقه‌سنه تحصیل ایله هند ثروتنی لوندره‌یه آشیرمق جهتلرینه معطوف اولان انکلیزلر ، عیوقه چیقاریلان سرزنشلری سمع و اعتباره آلمق و ذره قدر اوتاسون صیقلمق خصلتندن محرومدرلر . بالجمله تبعه‌سنك رفاهی نامنه دگل مجرد لوندره‌ده بولنان کندی جنسنك سعادتی فکرینه مستنداً جانی چیقینجه‌یه قدر چالیشان غدار بر حکومتك قابل خطاب اولمیان پولیسی ایله محاوره ، بیهوده نفس توکتمکدن بشقه هیچ بر شیئه منجر اولمیه‌جغی بداهتنه مبنی یقامدن اولمیان بو سونکرلی حریفه « خطاباً » صورتکده ، سیرتکده ، اشقیایه رحمت اوقودییور هر نه تسهیلات طلب ایتدم

ایسه آلدیغم جوابلر وجدانك کبی یوقدن عبارتدر . سنك کبی خصائل انسانیه دن نصیبی اولمیان اخلاقسز آبروسز شریری قصداً استخدام ایدن انکلیز حکومتنك نصفتنی ، عدالتنی ، نزاکتنی ، سوآل ایدییورم ذهابنه دوشوب یوق و یوقلق جوابلری ایله پك گوزل مقابله‌لرده بولندك . ان شاء الله قریباً یوق اولورسکز» سوزلرینی صرف ایتمك ایله‌ده حرصمی آلامیه‌رق یانمدن اوغراتمق ایچون هرچه باد آبادی گوزه آلدم ایسه‌ده واپورده معارفه پیدا ایتدیکم بعض ذوات دور اندیشانه نصایح سردینه ممانعتده بولندیلر . انکلیزلره اعتنخوان اولمق ، اوتانوبده انصافی اله آلمارینه خدمت ایده‌میه‌جکنی بیلدیکم ایچون رفقامك نصایحنه توفیقاً سکوتی بالاختیار عربه‌جیلردن بریسنی چاغیروب بنی مناسب بر محله گوتور دیو عربه‌سنه بیندم . کیم اولدیغمی و نه ایچون کلدیکمی حوالجه‌سنه تحقیق و تفحصه مأمور معهود پولیسك یوزی بیله قزارمیه‌رق عربه‌جینك یاننه اوطوروب «سرپازار» دینیلان سمتده کائن بر مجوسی اوتلنه ایندرمك صورتی ایله فکرینی اجرادن واز گچمدی . بر قاچ ساعت استراحتدن صکره حمامه گیدوب چماشیرلرمی دگیشدیردم . حمام دینلینجه بزم بیلدیکمز حماملر خیاله گتورلماسون . هندستانك حماملری بر بر دکانلری درونلرینه صره واری یاپیلمش اخشاب غسلخانه‌لردن عبارت اولوب ییقانانلره قوغه ایله صیجاق صو توزیع ایدییورلر .

دریایه ناظر آپوله بندر نام موقعده تنفس ایتمك ایچون بعد الغروب چارشویه چیقدیغمده منتظم بر پروکار دکانی گوزمه ایلیشمکله طراش اولمق اوزره ایچرویه گیردم . بو دکانك صاحبی سوریه‌لی بر یهودی ایمش . بیوریکز دیو استقبال ایدرك ترکچه تکلمه باشلاینجه دنیا بنم اولدی ظن ایتدم . طراش اثناسنده دوام ایدن مکالمه انکلیزلرك اجرای حکومتنه منجر اولدی . بو کونه بین یهودی دخی سائر مذهبداشلری کبی نرده مظهر لطف و مرحمت اوله گلدکلرینی دوشونه‌میه‌رك انکلیزلری اول درجه مدح و ثنایه باشلادیکه اثبات مدعی ایچون گتوردیکی منطقسز مثاللره پیشمش طاوغك بیله گوله‌جه‌گی گلور ایدی . مشتریلری انکلیز ، واوغلی یکرمی روپیه معاش ایله حکومتده مستخدم اولدیغی ایچون مدحه مجبور بو بربرك ، یهودیلره مخصوص بر شیوه ایله دوام ایدن گوزه‌لکنی طراش بیتنجه‌یه دگین دیکله‌دم .

باش آغریدان لقلاقیاتی ختام بولدیغی صره‌ده جواب اوله‌رق ، انکلتره تحت تحکمنه آلدیغی اجناس مختلفه‌یی چیرچبلاق ایدرك لوندره‌لیلری زنکین یاپمق ایله

شهرت آلمش صراف بر حکومتدر . گنديلرنده بوندن بشقه همت، غيرت، مهارت، گوريبور ايسه‌کز لطفاً تعريف بيوريگز . تعداد ايتديکڭ محسناتڭ کافهٔ ثمراتی انجق کندی جنسنه عائددر ديدم . براز دوشندکدنصکره «بو سوزڭ حقيقة پك طوغريدر» جوابنی ويردی . بالي بال، زهری شکر ظن ايدن بصيرتسز بر برك ياپديغی معناسز مباحثه‌لر وقتی کچورديکی ايچون آپوله بندره کيتمکدن صرفنظر ايله اوتله عودت ايتدم .

بو يهوديدن آلديغم ايضاحات اوزرينه صباحلين ترامواية آتلايه‌رق پندی پازاردهکائن بغدادلی حسن شيبه‌نڭ قهوه خانه‌سنه کيتدم . بتون مشتريلری بغداد، بصره، يمن و حجاز اهاليسندن اولمغله ميانه‌لرنده جريان ايدن مباحثه علی الاکثر ترکجه‌در . بر ليرا معاش ايله انکليزلره خفيه‌لك ياپديغنی صکره‌دن خبر آلديغم مرقوم حسن آغامعرفتيله اولگون بر خانه کيراليوب مع الکراهه ياتديغم مجوس اوتلندن قورتلدم . دولت عليهٔ عثمانيه‌نڭ استخدام ايورديغی پوليسلرده‌که تربيه‌يی بکنميان آوروپاليلرڭ گويا اڭ متمدن انکليزلرينه، اداره‌سنه، پوليسنه باقيگز . فاعتبروا يا اولو الابصار .

مجرد آوروپاده‌که ملکنی اعمار و تزيين ايتمك ايچون يد غصبنه کچورديگی بالجمله مستملکاتی تملندن ييقمق تحکم طاقتفرساسی آلتنه دوشورديکی بونجه ملتلری بی رحمانه ازمك و صويمقده صوڭ درجه ماهر انکليزلرڭ، هندستانده برنجی بلده و ايشلك اسکله اولان بومبای شهری حقنده ياپدقلری همت شايان تدقيقدر . دگز کنارلرينی بشقه‌سنه قاپديرمامق و بو شرفلی محللرڭ اهميتلی تمتعاتنی انجق انکليز جنسنه يوتديرمق قصديله لوندره‌نڭ بر آلای قومار يانغينلرينی بورالره يرلشديروب گتورد کلری چوروك و صولوق ماللره مقابل زوالی هندليلره طاغتدقلری پيانغو بليتلرندن متحصل مبالغ جسيمه ايله يوکسك اوتللر، بيوك مغازه‌لر، عالی مسکنلر، سوسلی غازينولر، ياپديرتدقدن بشقه و آنلرڭ تطييب قلوبی ايچون بو سمتڭ سوقاقلرينی آوروپا بلديه‌لرينڭ گوسترد کلری ترقياته توفيقاً پك گوزل تنظيم ايتمشلر ايسه‌ده شهرڭ ديگر جهتلرينی علی حاله براقدقلرندن طولايي ارباب دقتڭ ياغديردقلری طعن و نفرتی صيقلمقسزين سير ايتمکده‌درلر .

مرکيتدن حيوانات بغچه‌سنه قدر امتداد ايدن ترامواى جاده‌سنڭ شمالی مقر مسلمين اولوب جنوبی اجناس مختلفه‌يه مسکندر . اسلاملر شريعت مطهرهٔ احمديه‌نڭ امر و ارشادی وجهله ناموسکارانه ملبس و مستور ايسه‌لرده مجوسی، پوتپرست، عبدهٔ ثور، و امثالی ملل جاهله آنادن طوغمه دينه‌جك درجه‌ده عرياندر . بونلردن پك

ناموسلی گیندم ظن ایدنلرڭ اوگلرنده برر فوطه ایله باشلرنده صاریق اولوب آیاقلری و گوبکدن یوقارو بتون و جودلری آچیقدر .

اقوام مرقومه‌نڭ غایت زنگین صنفی ایله خدمات رسمیه‌ده مستخدم اولنلری ، قیمتلی قماشدن ستره ، یلك ، قوله‌لی گوملك گیوب ربط ایتدکلری صوڭ موده یقالغه سوسلی بویین باغی دخی گچوردکلری حالده پانطالون یرینه فوطه طوتونمقده‌درلر .

بو یله آلتی قوال اوستی ششخانه تعبیرینه موافق گینمکه ، مدنیته بر درجه اولسون یاقلاشمغه هوسلنان صنوف ممتازه ! ! دخی مذهبداشلرینڭ « اسلام اولمغه میلی وار » یوللو صرف ایده‌جکلری جاهلانه تعریضلرندن چکیندکلری ایچون کرهاً طوتوندقلری فوطه‌نڭ اوڭ طرفه گلان اوجنی ، باجاقلرینڭ اره‌سندن گچوروب طاپندقلری اوکوزڭ قویروغنه تقلیداً آرقه‌لرینه ربط ایتدکلری جهتله ، سیگیرلرندن چیتلرینه دکین بالدیرلری ، بودلری کاملاً میدانده قالییور . سفله گروهی ایسه ، اسلحهٔ قدیمه‌دن معدود و طاش آتمغه مخصوص صاپانڭ کیسه‌سیله خایه‌لرینی نیم صورتده قپایوب بو طوربه‌نڭ اوجلرینه مربوط ایپلری قاصیقلری اره‌سندن آرقه‌یه آلارق بللرینه باغلایورلر . و جودلرینڭ اقسام سائره‌سی تماماً چپلاق و عریاندر .

پاچالری دیز قپاقلرندن درت پارمق یوقارو اولمق اوزره طونه بگزر سیاه برستاره گیان اناثڭ دخی قاصیقدن یوقارو قارین و گوبکلری کاملاً آچیق و تیموری رنڭ و جودلری ، اوموزلرندن ممه‌لرینڭ اوستنه قدر قولسز بریلك ایله قپالیدر . هیئتلرینی گوران غرباڭ معده‌سی مطلقا بولانیر . زیرا طاپندقلری بقرڭ ادراریله تبرکاً یوزلرینی ییقایوب نجاستیله‌ده آلینلرینی و اکثریسی قول و وجودلرینی یر ، یر تمغا و صوا یاپدقلرندن ، ارککلی دیشیلی خلق اره‌سنه یاییلان بو مستکره قوم بو مبایڭ اسواقنی مزخرفاتلی دیره‌یه ، و تعبیر دیگرله اوستی آچیق مکروه برلغمه بگزتمکده و فنا تعفن نشر ایتمکده‌درلر .

هندڭ ایچرولرینه نمونه‌نما اولان بومبای جهانڭ هیچ بر طرفنده تجمع ایده‌میان اجناس مختلفه‌یه مسکن و سفینهٔ نوح اطلاقنه سزا مخلوط السکنه بر بلدهٔ عجیبه‌در .

بیقله‌دن ملت بغچه‌سنه گیدر ایکن یاری یوله وارنجه صاغ قولده بر پوتخانه‌یه تصادف اولنور . تخمیناً قرق مترو مربعنده و درت کوشه‌لی اوله‌رق اولا سکز مترو قالدیریلان بو پوتخانه‌نڭ اطرافی طام ایسه‌ده پوتڭ اوزرینه گلان اورته‌سی سنجار یزیدیلرینڭ طرف طرف انشا ایتدکلری صویتاری کلاهی کبندڭ عینی سیوریلکده یاپیله‌رق مبدأندن نهایتنه قدر قبارتمه تصاویر ایله

دوناداتمشدر . قبه‌نك كيتدكجه اينجه‌لشان تپه‌سنه فرونجيلرك گلبريسي كبي ودرت مترو اوزون برآغاج وضع ايدلمش وبونك فوقنده تپه‌سي قيرلمش صليبه مشابه اوله‌رق طرفينه اوزانان ياريمشر مترو قوللره يتمش بش سانتيم طولنده و قيناب قاليڭلغنده زنجيرلر طاقيله‌رق پرده صچاغی حالنه كتورلمشدر . قبه‌نك مبدائنی محيط طامڭ كنارلرينی دخی بعضيسی آياقده و بر چوغی جالس ميمون قورد چقال فيل و امثالی حيوانات صورتلرينی كوكده‌سی انسان قفاسی فيل و ياخود حمار باشی شكلنده پوت و اكا مماثل بر طاقم هياكل موهومه‌يی ابدستخانه بارداغی كبی صره‌لامشلر .

بورادن براز دها ايلرو گيدنجه حيوانات بغچه‌سنه يتيشيلور . بومبايك حيوانات بغچه‌سی مصرك اوزبكيه حديقه‌سی جسامتنده اولوب ميانه‌لرنده كه فرق يكديكرنده بولنميان ايكی نقصاندر . بومبايك ملت بغچه‌سنده علاوه موزه وحيوانات موجود ايسه‌ده مصرك اوزبكيه حديقه‌سنده كه صنعی جبل ايله مملكتڭ اڭ معتنا و دگرلی محلنده بولنمق كبی لطافت موقعيه بونده يوقدر .

صنعت تجارت املاك ومعارف اولا اسلامده اولوب وقتيله ايراندن كلان عبدهٔ نار يعنی زردشتيلر بالنسبه ايكنجی درجه‌ده، اقوام سائره ايسه كلياً گيروده‌در . مسلمين زراعت ايله اشتغالی عيب صايدقلرندن بو مهم جهتی پوتپرستلر النده براقمشلردر . صكره‌دن كلوب يرلشمه آوروپاليلر دخی كسب ثروت ايتمشلر ايسه‌ده يرلی اسلاملرده كوريلان غنای هنوز بوله‌مامشلردر . و الحاصل بومبايك كوزی آچيق و مسعودی بالنسبه مسلميندر . انكليزلرك غرب طرزی معيشتلرينه نظر استحقار ايله باقمقده‌درلر . بو بابده كه اصابت فكريه‌لری ذكاوتلری شايان تقديردر .

گوندوزلری اوگله‌يه قدر اويقو و كيجه‌لری فجر كاذبك ظهورينه بر ساعت قالنجه‌يه دكين مرور ايدن مدتی عشرت، قومار، رقص، لعبيات، فحشيات ايله گچورمك كبی عقل و حكمته مغاير و صحته كلياً مخالف معاشرتڭ صوكی گلمز سفاهتك بكه‌نيله‌جك نره‌سی، و نه ذوق و صفاسی اوله بيلور . مدنيت اخيره‌نك ميدانه گتورديگی اختراعاتدن تلغراف، تلفون، تراموای، و هر درلو اعمالاته مخصوص فابريقه‌لر طرف طرف شمندوفرلر و امثالی آثار ارتقا و عمران موجود ايسه‌ده قوهٔ الكتريقيه ايله ايشلر ترموايه و جاده‌لرده ضيا كهربائيه‌يه تصادف ايده‌مدم . مركيت پوربندر آپوله‌بندر جهتلری هوا غازی ايله اسواق سائره عادی غاز ايله تنوير قلنمشلردر .

.تون اغنیانڭ خصوصی عربه‌لری ، اوتوموبیللری ، اورته حاللیلر ایله کنجلرڭ ولوسیپدلری موجود و هر سمته چفته ترامواییلر دخی ایشلمکده اولدیغی حالده اسواقده دائر کیرا عربه‌لری خلقی طاشیمق ایچون ینه یتیشه‌مامکده‌درلر .

ایمپراطوریجه متوفیه ویقتوریانڭ بنیستان میداننده بیاض مرمردن مصنوع و کنجلگنی کوسترر مکلف بر هیکلی موجوددر . سنگتراشلق صنعتنڭ زمانمزده واصل اولدیغی غایهٔ کمالاتی آڭلامق استیانلر بو هیکلی کورملیدرلر . تخمیناً التی مترو ارتفاعنده بیاض مرمردن معمول و اوستنڭ قپامسی بریتانیا حکومتنڭ تاج سلطنتی شکلنده و درت کوشه‌لی ظریف بر تختڭ شرق جهتنه ناظر محرابواری محلنه و یاریم قولتق اوزرینه عربه‌یه بینر کبی اوتوردلمش و قاصقلرینه قدر بر دیز اورتوسی چکلمش اولدیغی حالده پك ماهرانه اعمال ایدیلان بو هیکلڭ صنعت ونفاستی تماشاکرانی حیرتده براغییور .

بورایه متصل دینه‌جك درجه‌ده یقین و آپوله بندره طوغری ایلرولیان دیگر میدانده ایمپراطوریجه ویقتوریانڭ بومبایده فوت اولان اکنجی مخدومی ایچون (۱) بر هیکل دها رکز ایدلمش ایسه‌ده بونده‌که صنعت ایمپراطوریچه‌نڭ هیکلنی اعمالده کوریلان مهارت و خارقه‌یی حائز دگلدر . بیندیگی آتڭ باصدیغی اوچ بچق مترو یوکسکلگنده و مربع طاش عمودڭ درت یوزینه ، هندلیلرڭ چیچك دسته‌لری ایله غراندوقه استقبال ایتدکلرینی گوستریر قبارتمه اوفق رسملر یاپیله‌رق وقایع جاریه‌یی تصریح و ارائه ایدن بو تونج هیکل ، بومبایده ایپك و قماش فابریقه‌لری ، هر طرفده بیوك تجارتخانه‌لری بولنان متمولیندن بغدادلی صاسون نام یهودی اعمال و رکز ایتدیروب بونجه کلفت و مصارف اختیاریله گوستردیگی جمیله‌سنه مقابل اوفق بر نشان آلا بیلمشدر .

حبسخانهٔ عمومی جهتنه دوشان چارشودن گچر ایکن جهلای اقوامه مخصوص غرائبڭ پك گولنجنه تصادف ایتدم . داخلنده طاول زورنا چالینان بر خیاط دکاننڭ اوگندن گچن اکثر ناس اللرینی چکه‌لرینه قدر قالدیروب شدتلی سیلکه‌رك یوزلرینه سورمکله احتراماتده بولنیور ایدیلر . شو حال مراقمه طوقوندیغی ایچون دکانڭ ایچروسنه دقتله باقدم . هندڭ اڭ گزیده قماشلری ایله گیدیرلمش انسان و جودلی حمار باشلی عجیب الشکل بر پوت وضع ایدلدیگی یوکسکجه بر محلده جامدن معمول قورقنج گوزلرینی ایشلاتمقده اولدیغنی گوروب یاپیلان تواضع

---

(۱) برای سیاحت هندستانه گلوب تدقیق محاسباته گیریشمسندن طولایی انگلیز وکلاسنڭ نمس ر اشارتیله تسمیم ایدلدیگنی سویلدیلر .

تعبدكارانه بوتك ايچون اولديغنى آكلادم . آغستوس رومينك اون بشنه مصادف اولان بو گون پوتپرستلر ايچون دكزه هند جويزى آتمقله اجراى شادمانى اوتهدنبرو معتاد و بيوك بريوم مخصوص ايمش .

بلوطلرك مهد ظهورى اولان بحر محيط جنوبى آطلانطق دكزينك غرب فرانسه ايله امريقاى شمالى سواحلنده اجرا ايتديكى كبى مد و جذر ياپمق غرائبيله مشغول و مشهودردر . فورتنهسز گونلرده عموم دريالر ساكن اولدقلرى حالده مد و جذر اجرا ايتمك طبيعتلرندن طولايى كرهنك بو طيش دكزلرنده آلتى آى تموج اكسيك اولماز دائما متحركدرلر . بو طبيعى تموج ولوكه خفيف اولسون هواء جنوبينك تحريكى منضم اولنجه دريا بردنبره قباروب طاغلر كبى طالغهلر حاصل ايدييور . اگرچه هوا شدتلى اسر ايسه دكزى يوز مترو قعرندن قارشدیردیغی ايچون بو طالغهلرك ارتفاعى اون بش مترويه قدر واصل اولييور .

دنيادهكه صولرك بشده برينى تشكيل ايدن بحر محيط هندىيى بويله آلت اوست ايدرجهسنه حركته گتوران باشلوجه هوا لدوس روزگاريدر . قره جهتندن گلان پويرازك بو دكزه او قدر تأثيرى يوقدر . زيرا واپورلرك رهراستى سواحل جهتيدر . باطى وگون طوغى روزكارلرى هر نه قدر شدتلى دخى اسهجك اولسه دواملى هوالردن اولمدقلرى و حصوله گتوره بيلدكلرى تلاطم صغيره واپورك باش و يا قيچ جهتلرينه طوغرى هجوم گوستردیگی جهتله سفائن ايچون تهلكهسى و جان صيقهجق تحريكى اولميوب آنجق صيجاق دكزى سرينلشديرمك كبى خدمتى گوريلييور . فصول اربعهدن بهار ايله يازك ختام بولديغى و اقوام عثمانيه ارهسنده گون دونمى تعبير اولنان وسط اغستوسكه جنوب روزكارينك قوتدن دوشديكى كسيلديكى و هوا شماليننك سوركلى هبوبه باشلاديغى ، حرمانجيلرى گولديرديگى أيامك مبدائيدر .

ايشته بو تاريخدن كوز و قيش فصللرينك ختامنى مبشر شهر شبطك اواسطنده نازل جمرهلره قدر ، لدوس روزگارى اولقدر شدتلى و سوركلى اسهمديگى ايچون بحر محيط جنوبى بو آلتى آى طالغهسز دينهجك درجهده ساكن و تهلكهسزدر .

ياز كونلرى آسيا ، وفصل شتاده آفريقا ايله آسيادن هند اقليملرينك قيزمسندن طولايى صيجاق هوانك صغوق طرفه و بارد هوانك صيجاق جهته تمايل و هجوم كوسترمسى كبى جو هواده جريان قانونى وضع ايدن حق سبحانه و تعالى حضرتلرينك قدرتنى موجوديتنى عقل ايرديرهميان عبدهٔ اصنام رؤساسى مواسمك كوستردیگی شو تبدلدن بالاستفاده خلقى آرزولرنجه اضلال و اقناع ايچون دريانك بو صرهدهكه

آسودهٔ حالنی بیچارگان جهلایه، طاپدیردقلری پوتك كرامته حمل ایتدیرمك شیطنتنه دوشوب اغستوسك اون بشنده كمالله ایران هند جویزلرینی كویا قعر دریاده ساكن موهوم بر پوتك تسكین حدتی نامنه دگز آتدیرمق آیینی ایجاد ایتمشلردر .

قرون اولانك مغارهلرده ساكن انسانلرندن دها غبی، دها وحشی اولان بو نادان قوم دگزلرك تلاطمی پوتلرینك حدتندن ایلرو كلدیكنی وسالف البیان تبدل مواسمدن طولایی دریاده كوریلان سكونتی جویز آیینی اجرا قلندیغی ایچون پوتك رضاسی آلنوب كمیجیلره آرتق مرحمت بیوردیغنی حالا معتقد و قائلدرلر .

پوتپرستلكی ایجاد ایدن ابلیسك بو اغفالات ملعنتكارانهسنه واقف اولهمیان عوام ناسدن بر چوق مسلمین دخی آنلره قاریشهرق مملكتك تعامل قدیمی و یاخود سنه باشی اگلنجهسی ایمش كبی یكدیگرلرینه مسابقت ایدرجهسنه دگره جویز آتمق جهالتندن گیرو قالمیشلری موجب اسف و استغرابدر .

هندلیلرك الی الابد كور قالمسنه بادی نه قدر آثار جهالت وار ایسه حریت پردهسی آلتنده گیزلهیهرك دوام و بقاسنی جداً چبالامق انكلیزلرك تعقیب ایتدكلری جر منافع پیلانك اساسیدر .

رسماً یوزده بش و بر طاقم عنوانلر ایلهده اون اوچ كه جمعاً یوزده سكسان سكز ویرگو ویروب آلنده بر شیء قالمدیغی ایچون سفیل و عریان یشایان علی العموم هندلیلر بر درجه اولسون غفلتدن گوز آچوبده میانهلرنده كه منافرتلری بر طرف ایدرك متحد الافكار اولمغه استعداد گوسترمینجه اجانبك تحت تحكمنده دائما چكه گلدكلری مشكل التحمل ذلت و سفالتلردن هیچ بر وقت قورتیلهمازلر .

ایكی یوز سكسان یدی ملیون ایكی یوز یكرمی اوچبیك درتیوز اوتوز بر نفوسك مسكون اولدیغی بر عظیم هندده یوز اللی بیك لیرا ثروتلی بشیوز بیك آدم و بر قاچ ملیونر بولنمسی چوق دگلدر . هندستانك كثرت نفوس و جسامتنه نسبة هیچ حكمنده و بر قاچ كشی دیمك اولان بو اغنیایی كوروبده هندلیلری مسعود انكلیزلری قزاندریجی ظن ایدنلر هندستانه گلهرك جریان ایدن مظالمی اهالیدهكه احوالی مشاهده ایتسونلر . بر هندلی نه قدر نجیب و فاضل و نه درجه زنگین اولورسه اولسون آوروپالیلرك بولندقلری لوجهلره گیرمك موقع ترنه بینمك ایچون بیلت استحصالنه ملیون ویرسه نائل اولهماز . جامیء حریت اولدیغی یالگز پوت محافظهسی كبی نادان فریبانه مسائلده ابراز ایدن انكلیز حكومتنك بو جهتی ممنوعیت قطعیه آلتنه آلمقدن مقصد اصلیسی بهائم منزلهسنده طوتدیغی مستملكه خلقنی لذت

سعادتی طاتدیرمامق و اجانب ایله اختلاطك نتیجه ویره جکی محاوراتدن منع ایتمکدر .

بر آلای افکار مفرطه اربابنك اخلاقسز بصیرتسز سرسملرك مدحه یلتندیکی انکلیز اداره‌سی نصل اولدیغنی آکلامق استیانلر آنلر کبی میخانه نشین سفهادن دکل سیاحین ایله هندلیلردن تحقیق ایتملیدرلر .

تفصیلاتی قیودات رسمیه‌سنه توفیقاً بعده تعداد اولنه‌جق انواع مظالم و تضییقاتك تأثیرات ألیمه‌سی اضطرابیله حزینانه چیغریشان بو بدبخت اقوام نه حقارتلر کوروب نه عذابلر چکدکلری و نه درجه سفیلانه و مذلتکارانه یشامغه محکوم ایدلدکلری فصل مخصوصنده عنعنه‌سیله میدانه چیقاریله‌جقدر .

آوروپالیلرك مستملکه‌لرینه طوغری عطف ایتدکلری نظر اعتنا پاره‌دن باشقه هیچ بر شیء اوزرینه دکلدر . خلق پریشان اولمش، ازلمش، سفیل قالمش، تلف اولمش، امورلرنده بیله دکلدر . بو بیکسلری ظلم وسفالتك تأثیری ایله سراسیمه‌یه اوغراتمق مجالسز براقمق ذاتاً قوللاندقلری رسمی پیلان آرزولادقلری، آرادقلری، بکلدکلری بر شیئدر .

اهالینك ذلته، سفالته دوشمسندن بو رحمسزلر متأثر دکل بالعکس ممنوندرلر. اعتقادلرنجه رفاهانه یشامق، سعادت حیاتی طاتمق، دنیاسندن کام آلمق، آوروپالی و انکلیز جنسنه مختص بر موهبه اولوب اقوام سائره‌یی او نعمته غیر مستحق و خلقة مسکنته محکوم بهائم عد ایتمکده‌درلر .

ادارهٔ عادلهٔ عثمانیه‌ده کوکل خوشلغی ایله یشایوب خارجك احوالنه کسب وقوف ایده‌میان عموم وطنداشلرمزك دقت و انتباهلری جلب اولنور .

اقصای شرق ایله آوروپا آره‌سنده‌که بعدیتك همان وسطنده کائن هندستان دنیانك آلتیده بری نسبتنده دهشتلی غابه‌لکه مالك محشرمسی بر دیار اولمغله هر نوع بهارات و آکا مماثل نباتات ایله بعض معمولات و منسوجاتدن باشقه محصولات ومصنوعات باقیه‌سی داخلنده صرف و استهلاك اولنیور . ویرکونك آغیرلغندن طولایی اللرنده بر شیء قالمدیغی ایچون چفتجیلکه یناشمیوب زراعت خصوصنده پك کوشك طوراندقلرندن ادارهٔ عمومیه‌لرنجه نقصان قلان ذخیره خورما مثللو محصولات غدائیه ایله جزیرة العربك کوزل آتلرندن عبارت محدود احتیاجلری یقینلرنده بولنان بصره بغداد ولایتلرندن قهوه عدن اوزری یمندن چای و شکر سیلان ایله جاوا جزائرندن جلب و صرف ایدیلیور .

چارشو و بازارلرنده کوریلان علی الاکثر یرلی مالیدر . آوروپالیلرك

اختراعکردەسی اولان ولوسپید اوتوموبیل فنوغراف فطوغراف ایله دیکیش ماکنەسی بللور و چینقودن معمول آوانی آویزه لامبه و آنلره بکزر ثباتسز شیئلردن ماعدا اهمیتلی ادخالات وقوعبولدیغی یوقدر . صنعتجه صاغلاملقجه یرلی اقمشەنك پك کیروسنده قلان اجنبی منسوجاتی بالنسبه یوق حکمندەدر . هندستانك پنجاب وکشمیر احاطەلری مستثنا طوتلمق شرطیله اقسام سائرەسی ممالك عثمانیه کبی واسع اورمانلره مالك دکل ایسەده اهالیسی اشجار یتشدیرمکه مراقلی اولدقلرندن خارجدن کراسته جلبنه محتاج دکلدرلر . دنیانك اك صاغلام، اك قیمتلی، اك کزیده کراستەسی هندستاندەدر . صوده تیمور چوروديکی حالده هند کراسته سنه بر شیء اولمدیغنده سفائن انشاسنه مقتضی اخشابی آوروپالیلر بورادن جلب ایدییور .

بو کراستەلری بزم اوستەلرك آلاتی کسمز . هند مرانقوزلری هر بش دقیقەده آلات بیلەمکه مجبور قالییورلر . اشجار و نباتات سرکیسی اطلاقنه بحق سزا بو اولکاده جناب حقك خلق ایتدیکی انواع بهاراتك رنکارنك اوتلرك درلو درلو ازهارك، اثمارك، اجناسنی تحریر و تعریف لازمکلسه جلدلر طولدیرر . هندك اکابر صنفی مستثنا اولمق شرطیله عموم نسوانی کرد عشائری کبی یاری آچیق ملبس و اکثریسنك آیاقلری یالیندر .

آفریقا زنجیلرینه تماميله بکزر بر صورتده یوزلری وجودلری دقەلی، برونلریله قولاقلرنده متعدد خرزمەلر، بیوك بیوك حلقەلر، سیکیرلرنده چفته چفته منتشەلر طاقیلیدر . زینت ایچون هر یرده مقبول یوزوکی، آیاقلرینك پارمقلرینه طاقمقدەدرلر . شوحسنسز سوسلنمکی اولقدر اعتبار ایتمیان جماعت اسلامیه، سنی و شیعه صنفلرندن عبارت اولوب غیر مسلم بر چوق اقسام و ادیانه آیرلمقدەدرلر . ایرانیلرك نشرینه اوغراشدقلری مذهب شیعه اقل قلیلدر . یرلیلر میاننده مسلمینه هندی و ادیان سائره متنسبینته هندو و جمعلندیرلدیکی وقت مسلمینه محمدان، مشرکلره هنود تعبیر ایدییورلر .

اسیای وسطینك ایچرولرینه یعنی افغانستان ایله کشغر چین و سیام حدودلرینه دکین ایلرولیان شمندوفرلر ملکك هر طرفنه قول آتدیغی ایچون بالجمله محصول ومتاعنی بو واسع اولکاده صرف، اوزوم و میوه مثللو هیچدن عبارت حوایج ضروریەلی پیشاور اوزری کابل و قندهار حوالیسندن سهولت ایله جلب ایدن هندستان رأس الماله قریب مهم بریکون پیدا ایدن نقلیه و کمرك مصارفاتنی کوزه الەرق غرب تجارتنی اشتراکه بشقه مجللر قدر محتاج دکلدر . غلبەلکی

آوروپانك بتون نفوسنه معادل هندك كندى منطقه‌سنده دائر امور تجاريه‌سى اولقدر واسعدركه خارج ايله اولان معاملهٔ بيع وشراسى بسبتون قطع ايديله‌جك بيله اولسه پياسه‌سنده، اخذ و اعطاسنده، ذره قدر طورغونلق حس ايدلمز .

قوجه هند بشقه محللرك محصولاتنه، مصنوعاتنه، تجارتنه، احتياجدن بالكليه مستغنى، عالم ايچنده بر عالم ايسه‌ده اهالينك طويديغنى استميوب عشر يرينه اوچده ايكى آلان انكليز حكومتنك خلقى زراعتدن نفرت ايتديرمسى ايشى بوزييور . بوراده متداول مسكوكات موصل و بغداد جهتلرنده يدى غروش اونپاره‌يه مصرده يوز يتمش سانتمه كيدن روپيه ايله اعتبارى هندك محيط اولديغى دائره‌يه مختص كاغد آقچه‌دن عبارتدر . اوفقلقلرى روپيه غروشلقلرى ايله بسه دمرى و ياخود آردى تعبير اولنور باقر پاره‌لره منحصردر . كندى غروشى ايله سكز غروش، و بر روپيه غروش، ايكى عانه، ودرت بسه بر عانه، واوچ اردى ياخود دمرى بر بسه‌در . انكليزلرك يوز اون درت سنه‌دنبرو لوندره‌يه چكمكده اولدقلرى آلتون مسكوكاته پك آز تصادف اولنور . بو خدعه‌كار حكومتك هندستانى تهديد ايدن الك قوتلى سلاحى ميدانده‌كه حدسز حسابسز قائمه‌لرك قارشولغى عد ايديلان آلتونلر كاملاً لوندره‌يه آشيريلوب يد غصبلرنده بولنمسيدر . اهاليده اوفجق بر اعتراض و تظلم حال كوريله‌جك اولسه برنجى جواب، انكلتره‌نك هندستانده اوغرايه‌جغى ضايعاته هنديلرده ثروت عموميه‌لرينك محوى ايله اشتراك ايده‌جكلرى طبيعيدر . اليكزده‌كه قائمه‌لرك هند اراضيسندن بشقه هيچ بر يرده حكمى اولمديغنى و بو اعتبارده انكلتره‌نك بوراده بولنمسى ايله قائم اولديغنى بيلمليسكز تهديداتيدر . بو ظالمانه خطابه، سارقانه جوابه قارشو مذلته راضى سكوته مجبور قالان هنديلردن آتينك مهالكنى انجام كارى دوشونوبده بانقه‌ده‌كه مليونلرينى طلب ايدن بعض اغنيايه اولقدر پاره‌يى نه ييپاجقسك براق فائضى ايشلاسون جواب قطعيسنى ويروب خواه ناخواه واز كچيرييورلر .

جسامتى يكرمى درت ميل مربعنده ويكرمى دائرهٔ بلديه‌يه منقسم بومباى شهرى اوتوز بيك خانه و سكز يوز قرق بيك نفوس اولوب بونك يوز آلتمش بيكى اسلام آلتى يوز بيكى پوتپرست آلتمش بيكى مجوسى يكرمى بيكى يهودى ايله نصارادر . بيوك و كوچك يوز اون جوامع و مساجد شريفه و قرقه قريب دركاه واردر . امور بزازيه وسائره‌ده قوللاندقلرى اولچو مترو اولوب اوزان و اكيالى عدن بحثنده سبق ايدن تفصيلاتك عينيدر . اليوم بومبايده بولنان واليتك اسمى لورد ليمتن‌در . مخصصات

شهریه‌سی اون بیڭ روپیه‌در . ایکی عدد مستشاری اولوب بونلرکده هر بریسی بشر بیڭ بشر یوز مکتوبجی ایله معاونی ومعیتنده‌که ممیز دردر یوز، بیوك محکمه‌نك رئیسی بشبیڭ، و یدی نفر عدلیه اعضاسی دردر بیڭ روپیه معاشلیدرلر .

دائرهٔ حکومت بومبایڭ غربنده واقع «ملیارهل» نام موقعده‌در . «ملیار» ملك «هل» جبل معناسنه‌در . شهرڭ اڭ معمور و هوا دار محلی اولدیغی ایچون عموم رؤسا بوراده مقیمدرلر . ملیارهلدڭ یوکسك یرلرنده جسیم استحکامات و طوپلر واردر . استحکاماتڭ اڭ بیوگی بومبایڭ کذا غربنده واقع مزار حاجی علی نام محله قریب اولاندر . بو استحکاماتڭ تجدید و یڭی طوپلر ایله تجهیزی ایچون بش کرور یعنی اللی ملیون روپیه‌نڭ صرفنه امر سریع گلدیگنی موثوقاً خبر آلدم . بومبایڭ قره جهتی بسبتون استحکامسز اولدیغندن داخلدن اوفق بر قوت هجوم ایتدیریله‌جك اولسه شهر بلا مزاحم اله گچر . بومبایڭ مهم لیمانی جنوبنده واقع کودی دنیلان محله‌در . شرقی دخی کاملاً لیمان، ریختیم و قوردوندن عبارت ایسه‌ده بوراسی واپورلرڭ کثرت ایله آمد و شد ایتدیکی، اشیای تجاریه‌نڭ طاغلر کبی ییغلدیغی، سمسارلرڭ، یولجیلرڭ، صندالجیلرڭ، حماللرڭ، طائفه‌لرڭ، طوپلاندیغی بر ازدحامگاه عظیمدر . مجموع طولی اوچ میل اولان ریختمڭ ما بین الشرق والجنوب پالیوا نام محلی یالگز لوندره‌دن گلان حرب گمیلرینه مخصوص رسمی لیماندر .

بو خصوصی اسکله‌نڭ قارشوسنده واقع درت عدد اوفق جزیره‌نڭ اوزرلرنده استحکاملر، و قعر دریاده طورپیللر واردر . دگز لغملرینڭ پك صیق بولندقلری محللر قراص نام جزیره ایله شهر اره‌سی و ملیت بندر لیمانڭ اوگندن شمال غربی‌یه طوغری اوزانان آچیقلقدر . شماله دوشان مذکور ملیت جزیره‌سندن بشقه جنوب جهتنده‌که استرراق نام جزیره‌ده دخی استحکامات اولوب بو ایکی اطه‌نك اره‌سنده واقع دالفین چراغ جزیره‌سنده یالگز فنار، و میدیل فرانشور اطه‌سنده ارزاق و مهمات عسکریه موضوعدر .

انگلیز جنسنه منسوب عساکرڭ اقامتگاهی اولان قلابه و شهرڭ غربنده کائن مهالقسی نامون محللرده دخی بیوك استحکاملر موجوددر . بالاده مذکور جزیره‌لرڭ حذاسنده یعنی جانب شرقنده واقع «الفنستن سرکار عقب تونهور» دنیلان محلده باروت مخزن کبیری اولوب ساحلده بولنان بو مخزنه دوشمش طرفندن بر ضرر ایراث ایدیلور خوفی ایله گیجه و گوندوز تلاشده‌درلر . پونه شهرنده بولندیرد قلری باروت مخزنی‌ینه ساحلده‌در . سالف البیان استحکامات جسیم لوور طوپلری ایله مجهزدر . بو طوپلر

ماکنه قوتی ایله دقیقه‌ده یگرمی کله انداخت ایدییور . نفس شهرده بیك بشیوز پولیس ظاهری ایله طقسان آوروپالی قومیسر، اوچبیڭ پولیس خفی و هندلیلردن بیك بشیوز عساکر نظامیه و ایکی بیڭ آوروپالی عسکر موجوددر . آوروپالی عساکره مخصوص اردوکاه شهرڭ جنوبنده واقع قلابه دنیلان لطیف الهوا محل اولوب هندلی عسکرلرڭ اقامتگاهی مملکتڭ وسطنده و «مرین لین» نام کثیف الهوا موقعده‌در

بلدیه‌نڭ واردات سنویه‌سی طقوز ملیون بشیوز بیڭ روپیه‌یه بالغ اولدیغنی گوران طمعکار انگلیزلر، پولیسلرڭ معاشات و مصارفاتنی بو ایراددن ادا ایتدکلری جهتله شهره بر خیری یوقدر .

مملکتلرینڭ اعمار و تطهیری ایچون اهالینڭ وجوده گتوردکلری صرف کندی مالاری اولان او مبالغ وفیره‌یی طویمق بیلمز انگلیزلر باقیگز نصل غصب ونردلره صرف ایدییورلر . حکومتڭ صو پاره‌سی اوله‌رق سکنهٔ شهردن آلدیغی مبالغ سنوی طقوز ملیون روپیه اولدیغی حالده، بر یانغین ظهوری تقدیرنده آگا صرف ایدیله‌جك صویڭ بدلی عنوانیله، حریق وقوعبولسون استرسه بولماسون خانه‌سی یاناندن و یانمایاندن هر آی باشنده مجدداً تسویه قلنمق شرطی ایله یوز روپیه کیرایه گیدن دکاکین و مغازه‌دن، و بالجمله منازلڭ قیمت مخمنه‌لرندن بهر یوز روپیه‌ده یاریم روپیه تحصیلات یاپار آیروجه بر دائرهٔ ظالمه دها واردرکه بو صورتله . بهرسنه بیگده التمش بر غروش بشقه‌جه بر ویرکو دخی اخذ و تحصیل ایتمش اولییورلر .

و الحاصل کافهٔ مصارفاتی بویله فوق العاده صویوجیلقلر ایله قپادان انکلیزلر یك قلم آلدقلری اوچده ایکی اساسی ویرگودن بر اقجه صرف ایتمیه‌رك هیئت اصلیه‌سیله لوندره‌یه آشیرمقدن بشقه بر فکر واملده دگلدرلر . بومبای قرق بش میل مربعنده بر شبه جزیره اوزرینه مبنیدر .

بو یاریم اطه‌ده جنوبه طوغرو اوچ، غربه طوغرو بر، شمال غربی‌یه طوغرو ربع میل ممتد اوچ برون واردر .

دائرهٔ حکومت ایله اماکن عالیه‌نڭ بولندقلری محل غربه طوغرو دگزه بر میل گیران برونده واقعدر .

جزیره‌نڭ وسط وشمالنده مزقام، و غربنده کائن و الکسنر نامون محللرده قدیم ایکی صو خزینه‌سنی اولوب بونلرڭ موجودی بومبایه انجق درت گون اداره یه‌یور .

شهرڭ اصل صویی ایکی مترو اللی سانتیم محیطنده تیمور کونکلر ایله شمالدن گلییور . انکلیزلر کندی جنسلرینه منسوب صو قومپانیه‌سنی قزاندیرمق ایچون

اوچیوز قدر قدیم صو قویولرینی اهالی یه جبراً قپاتدیرمشلردر . الحالة هذه هیچ برخانه ده قویو بولنه ماز . شدیداً ممنوعدر . زیرا انکلیز قومپانیه سنک صویی صاتلمق صورتیله دخی قوپاریلان هند ثروتی لوندره یه آشیریله جقدر . بومبای شهرینی محاربه سز قبضهٔ تسخیره آلمق ایچون شمالدن هجوم ایدوب صو مجراسنی ضبط و قطع ایتملیدر .

بو صو ، تانسا ، تلس ، ویهار ، منبعلرندن آلندیغی ایچون اوچ مجراسی واردر . تانسا منبع عظیمی شهره آلتمش ، تلس یکرمی بش ، ویهار ، یکرمی درت میل بعیددر .

بو گوزلدن گلان اوچ قول صو شمال جزیره ده براشوب شهره طوپدن داخل اولیور . بومبایه شمالدن کاتیوار ، جنوبدن پونه شمندوفرلری کیرمکده در . بو ایکی شمندوفر آنا خطی اولوب هندستانک هر طرفنه قول آتمشدر . هندستانک قدیماً مشهور اسکله لری کراجی ، سورت ، مدارس کلکته رانقون بندرلری ایکن سویش قنالنک کشادینی متعاقب بردنبره ترقی ایدن بومبای بونلرک جمله سنه تقدم ایتمشدر .

قنالک کشادی حقنده ارادهٔ سنیه شرفتعلق ایدر ایتمز انکلیزلر کمال شوق و خواهش ایله بومبایک ایراد کتوریر یرلرینی اعماره قویولوب ملیارهیلده دگین اوچ میل طول چکن ریختیملری و بتون اسکله بوینده گوریلان مغازه لری ، غازینولری ، اوتللری ، بیوک استاسیون و مرکیت مثللو عالی بنالری ، پازارلری ، وجوده کتورمشلردر .

ملیارهل آوروپا شهرلرینه رقابت ایدر بر صورتده معمور و مزیندر . بیوک استاسیون دخی بناسنک مکملیت و عظمتی حسبیله دنیانک برنجی استاسیونی اولمق اوزره قبول ایدلمشدر . سویش قنالنک آچلمسی ایله عمارت و تجارتی بردنبره توسع و تزاید ایدن بومبایده موجود ملیونر اغنیا و تجار اوچیوز بیک تخمین ایدیلیور . شهرک وسطنده واقع هندی پازارکه زبانزدی پندی پازاردر . بوندن التمش سنه اقدم دگز آلتنده و بطاقلق بر اراضی ایتمش .

واپورلرک کثرت ورودی اخذ و اعطایی اولقدر ایلرولتدیرمشدرکه نفوس شهرک قسم اعظمنی تشکیل ایدن پوت پرستلر ، مجوسیلر ، ات یمدکلری حالده کچن سنه نک ابتداسندن نهایتنه قدر ایکی بیک سکز یوز یکرمی بش جاموس اوتوز درت بیک اوچیوز اون اوچ اوکوز اوچبیک یوز طقسان طقوز اینک درتیوز یگرمی درت دانا و آلتی یوز سکسان بش بیک یوز طقسان یدی قیونکه جمعاً یدییوز یگرمی بشبیک طقوز یوز اللی سکز رأس حیوانات ذبح و صرف اولنمشدر .

انکلیز قصابلری معرفتلری ایله کتردیلوب آوروپالیلره و لیمانده موجود حسابسز

واپورلره صاتیلان لحوم خنازیر بو یکوندن مستثنادر . بالق صرفیاتی دخی بو نسبتده کثیردر . پوسته خانه‌لری داخلی و خارجی اولمق اوزره ایکی‌یه منقسم و آیری آیری محللرده‌در . بو تفریق دخی مکاتب مرسوله و مورودهٔ امانات مرسوله و موروده نامیله دردردن سکز دائره و هر بریسی کذا بشقه بشقه یرلرده‌در . شو اساس انقسامك سکز سمتده عالی بنالری، توزیعاتك تسریع و تسهیلی ایچون بر چوق ذکی مأمورلری، واسع صحنه‌لره مفتوح غایت منتظم ومتعدد اخذ و تودیع محللری واردر .

اوراق محلاتده بولندیریلان شعبات بزده‌کی کبی مخلوطاً قبول، و مأخوذاتی دوائر مبحوثه‌دن قنغیسنه عائد ایسه درحال اورایه سوق ایدییور .

حتی شعبات ایچون یاپیلان بنالری کوران بر غریب عظمت و نظافتنه حیران قالەرق وهلهٔ دائرهٔ نظارت ظننده بولنور .

انکلیز پوسته ناظرلری مصارفات متنوعه‌دن آرتان، و معاشاتدن محلوله چیقان مبالغی منسوبینتك شهریه‌سنه ضم ایتمك و ایتدرمك افکارنده، جر منافع پشنده دکل، اوپاره‌لرك تراکمنه همت ایله بو مثللو آثار عالیه وجوده کتورمك مراقنده دکرلی آدملردر . مأمورلرینك قانوندن بشقه استنادی، اقتدار و استقامتنه مفتون رؤسانك معین منسوبینی اولمدیغندن شو حسن نیت سایه‌سنده معیت حقوقنه، ما فوق تقدیس ایدیلیرجه‌سنه حرمته مظهردرلر . و رودینه میدان و امکان براقمدقلری اشتکانامه‌یی کورمك دکل حتی آغیزدن آغزه ایشتمك رؤسا ایچون ذل و برنجی عیب ونهایت موجب طرد اولدیغندن انتخاب مأمورین نامنه وقوعبوله‌جق اجتماعلرده تذکره آلدقلری دائماً مسابقه اوراقیدر .

هندلی مستخدمین موزع، مخابره مأموری، نهایت سر مأمور اوله بیلوب، بوندن زیاده ترقی ایتدرلمز . سر مأمورلردن یکرمی لیرا معاش آلیر بر انکلیزك فوت ویا انفکاکنده منحل قلان وظیفه‌یه کندیلرندن دها زیاده انکلیزجه بیلور بر هندلی خدمات مشکوره‌سنه مکافاة تعیین و ترفیع ایدیله‌جك اولسه قرق بش روپیه یعنی اوچ لیرادن زائد مخصصات آلاماز .

تبعه‌سنی آوروپاویون وشرقیون نامیله ایکی فرقه طانیان حکومت ظالمه‌نك مقررات قطعیه‌سنه توفیق حرکته مجبور دائره‌نك بو خصوصده بر قباحتی یوقدر . یالکز حکومتلرینك شو افکار سقیمهٔ غدارانه‌سندن طولایی همجنسلرینه شامل انکلیز نامنه وقوعبوله کلان طعن و تحقیره شریکدرلر .

بیوك استاسیونڭ قارشوسنده‌كه برنجی دائرهٔ بلدیه بناسی ایله جوارنده‌كه حكومت قوناغی و ساعت قله‌سی ، مركیته یقین پولیس مركزی آپوله بندرده موجود غران اوتل و اطرافنده واقع بنالر ذكره شایان یاپیلردندر .

یدی قات قالدیریلان تاج محل نام غران اوتلك اوچیوزه قریب اوطه و جسیم اون ایكی صالونی تنویر ایچون منتظم بغجه‌دن عبارت واسع حولیسنده كیجه‌لری صباحه قدر ایشلر خصوصی الكتریق ماكنه‌سی ، بیتوتت ایدنلری طاشیمق ایچون كندی نامنه بر چوق مزین عربه‌لری ، سوسلی گیئمش عربه‌جیلری ، آلتمشه قریب تربیه‌لی خدمه‌لری ، طاتلی و طوزلی قسملری آیری اولمق اوزره مكمل ایكی مطبخی ، بر چوق ماهر آشجیلری ، درت صنف اوزرینه مرتب و غایت مزین و مفرح طعام صالونلری واردر .

یكدیگرینڭ عینی اولمق اوزره شهرڭ متعدد محللرنده گوریلان و اهالینڭ « میری » معناسنه « سركاری » تعبیر ایتدكاری مكلف و مرتفع قله‌لره موضوع و فوق التصور جسیم ساعتلر اعلان اوقات ایده‌جكلری زمان یاقلاشنجه متوفیه و یقتوریایه مخصوص مارشی حیرت افزا شدت و فقط حزین بر صدا ایله درت دقیقه قدر چالوب بعده وقت قاچ ایدوگنی تعداده باشلایورلر .

بنیستان میداندن جمعه مسجدینه گیدن یولده منتظم بر سبیل واردر . نمرودیلرڭ باشی انسان گوگده‌سی آرسلان شكلنده وسبع آثوری دنیالن مشهور پوتنڭ عینی غایت جسیم بر صورتده یاپیله‌رق سبیل مذكورڭ درت كوشه‌سنه براشدیریلوب بنانڭ قبه‌سنی طوتان ستونلری بو هیكللرڭ اوزلرینه وضع ایدلمشلردر . غایت آسوده و سالم اولان لیمانڭ بویلی بوینجه اوچ میل امتداد ایدن جسیم ریختم اوزرنده بر چوق تقسیمات یعنی استقامتجه جابجا آچیلان منتظم جدوللر ، قناللر ایله شهرڭ ایچرولرینه طوغرو صوقولمش واسع حوضلر متعدد ترسانه‌لر واردر . بیگلرجه واپور و سفائن بارینمسنه مساعد بو حوضلرڭ لیماندن صو آلدقلری قناللردن بشقه هر طرفی ریختم كبیرڭ قوللری ، ضابیلمز شعباتی ایله محاطدر . بخار قوتی ایله رایلر اوزرلرنده سیر و حركت ایدر بر چوق جراثقال بو حوضلرڭ اطرافنده‌كه ریختیملره صره واری دیزلدكلرندن داخللرینه گیران واپورلر یوك آلوب ویرمك ایچون وینچ ایشلتمكه محتاج دگلدرلر . بو سیار وینجلر آیفل قله‌سی شكلنده و اون ایكیشر متره طولنده‌درلر . آدیم باشنه تصادف ایدن امین حوضلره صوقولوب یاتمق استیان سفائن گیجه‌ده یگرمی بش انكلیز لیراسی اجرت ویرمك

ایله مکلفدر . اون اوچ دوائر جسیمه‌یه منقسم هندستانڭ بشنجی دائره‌سی صایلان احاطۀ بومبای یوز یگرمی بشبیڭ یوز قرق درت میل مربعنده اولوب سلنۀ عمومیه‌سی اون سکز ملیون طقوز یوز بر بیڭ یوز یگرمی اوچ نفوسدر . السنۀ مختلفه ایله جرائد نشر ایدیلان بلاد هندڭ اقدم و اهمی بومبایدر .

ایکی گونده و هفته‌ده بر چیقار غزته و رسائلدن بشقه آخشام و صباح اولەرق یومی ایکی دفعه طبع و توزیع ایدیلان اوراق حوادث اون اوچ عدددر . بو مملکتده یگرمی بشگون استراحتدن صکره جمادی الآخرڭ یگرمی طقوزنجی گونی بعد الغروب شمندوفره بینوب صباحه قارشو سورته واصل اولدم .

(سورت)

سورت ملحقاتی ایله برابر یوز بیڭ نفوسدن عبارت سونوڭ بر محل اولوب شایان تذکار هیچ بر موقع ومبانیسی یوقدر . یاریم ساعت ایلروسنده واقع نادر نام محل لطافت موقعیه خصوصلرنجه سورته فائقدر . نادرده مکمل ایکی جامعکبیر ایله حافظ اسماعیل صاحب اسمنده فاضل و ذاهد بر خطیب بولندیغندن ، سورت اهالیسی جمعه گونلری بلا اختیار بورایه دوکیلیورلر . نادرڭ متنور نو رسیدگانی عبد الله سورتی بن علی صاحب اسمنده ناموسلی و فاضل بر گنجڭ تحت ریاستنده اولمق اوزره مکمل بر قلوب آچمشلردر . فارسی ، اردو ، کجراتی و انکلیز لسانلری ایله هندستانده منتشر یومی و اسبوعی هر نوع غزته و رسائله ، مصر و لوندره‌نڭ مشهور ژورناللرینه ، و احوال عالمدن گونده ایکی دفعه خبر ویرن آژانس تلغراف شرکتنه آبونه اولدقلری کبی بر کتبخانه دخی وجوده گتوردکلرندن یگرمی درت ساعتده ایکی دفعه منتظماً وقوعبولان اجتماعلرنده جریان ایدن مکالمه و مصاحبه‌لری کاملاً علمی ، ادبی ، تجاری اولوب کلام فارغ پروغراملرنده ممنوعدر .

جمعه نمازینی قیلوب جامعشریفدن چیقدقدنصکره سورته متهیء عزیمت ایکن مومی الیه عبد الله صاحب بن علی ایله رفقاسی باشمه طوپلانوب ایکی گون براقمدیلر . نادرده چارشو و پازار همان یوق کبیدر . حوایج ضروریه‌نڭ کافه‌سی منزللرده بولندیرلدیغی ایچون اخذ و اعطا علی الاکثر خانه‌لرده وقوعبولور . بو مملکت خلقنڭ قسم اعظمی برما واسام جهتلرنده بیوك تجارتخانه‌لر صاحبی و عنقا تجاردرلر . توقات سنجاغنه مضاف نیکسار قصبه‌سنده تجارت ایله مشغول گرون ودارنده اهالیسنڭ

طوتدقلری طریقه توفیقاً هر فرد ایکی سنه تجارت محللرنده بولنیور . یگرمی درت ماه ختام بولدیمی اقربا و یا شرکاسندن دیگر بریسی درحال او مواقعه کیدوب مدتنی طولدیران مملکتنه عودت ایله ایکی سنه استراحت ایدییور . دهلی سلطنت اسلامیه‌سی دورنده هندك اڭ ایشلك اسکله‌سی اولان سورت بومبایڭ اشتهارندن‌صکره اهمیت تجاریه‌سنی غائب ایتمشدر . التفاتلرندن فوق الحد متشکر، مصاحبه‌لرندن جداً مستفید اولدیغم بو نجیب روحلر ایله ایکی گون صکره وداعلاشه‌رق سورته عودت ایتدم .

مومی الیهمدن مانعی اولمیای بعض ذوات، بو قدر اوزون مسافه‌یه دگین برابر گلوب استاسیونه قدر تشییع نزاکتنده بولندیلر . رجب شریفڭ اوچنجی گونی وقت ظهرده راکب اولدیغم شمندوفر درت ساعت و یگرمی دقیقه‌ده برودەیه یتشمشدر

(برودە)

برودە جسیم بر مجوسی مملکتی و راجه‌لك مرکزیدر . بو راجه‌لغڭ سکز بیڭ ایکی یوز یگرمی آلتی میل مربعنده آراضیسی بر ملیون طقوز یوز اللی ایکی بیڭ آلتی یوز طقسان ایکی نفوس عمومیه‌سی اون اوچ ملیون اوچیوز بیك روپیه واردات سنویه‌سی واردر . انکلیزلرڭ اغفالات مکروهه‌سنه قاپیله‌رق شقاوته اشتراك ایتمسندن طولایی یمنده بارینه‌میوب عدن قائممقامنڭ شفاعتنامه‌سنی مستصحباً هندستانه فرار ایدن بر آلای لئیم زیدیلر بو مثللو مجوس مملکتلرنده راجه‌لرڭ خفیه مأمورلغی گبی عادی خدمتلره یرلشدیرلدکاری ایچون کبرمیه‌جك قدر بر رزق اله کچورمك ایله یالکز دفع جوعه موفق اوله بیلمکده‌درلر .

انکلیزلر طرفندن راجه‌یه «هیز هائینس فرزند خاص دولت انکلیزیه مهاراجه سر سیاجرو گیکوار سنه خاص شمشیر بهادر» عنوان والقابی توجیه قلنمشدر . راجه سیاجرو گیکوار اون سنه اقدم درسعادته و آوروپاده کائن سائر پایتختلره زیارت ایتمش وعلی الخصوص عتبۀ فلکمرتبۀ حضرت خلافتپناهی‌یه یوز سوروب شرف مثوله نائل اولمش کوزی آچیق و غایت سربست بولندیغی ایچون انکلیزلره اصلا اهمیت ویردیکی یوقدر .

برودە اون سنه اولیسنه دگین نوابلق ایمش . جوناگر ایله همحدود بولنمسندن ناشی ایکی اسلام حکومتنڭ وقوعی ملحوظ اتحادندن اورکن انکلیزلر بر بهانه ایله نوابلغی لغو ایدوب راجه‌لق یاپمشلردر . سابق نواب ایله گورشدم . راجه‌یی

خارجدن جلب ایله یریمه کچوردیلر یوللو انکلیزلرڭ ظلم و استبدادندن چوق شکایتلرده بولندی . بو ذات تخمیناً اللی یاشلرنده وغایت خوافدر . نوابڭ اجدادی طرفندن یاپدیرلمه کارکیر و کبیر بر مدرسهٔ اسلامیه ایله شهرڭ مختلف محللرنده بر قاچ جوامع شریفه واردر . مدرسهنڭ اوقافی ، معلملری ، مخصصاتی مکمل اولدیغی ایچون تدریساتی یولندهدر . برودهنڭ نوابلغی لغو اولندقدن صکره اسلاملر اطرافه طاغلمغله الیوم یوزده سکز رادهسندهدرلر .

مجوسیلرڭ بیوك مکتبی اوگنده و اوچ یول اورتهسنده کهنه بر آتشکده واردر . بو محل بیتوتت ایتدیگم خانهنڭ قارشوسنده ایدی . گونش قاوشمق اوزره ایکن آجی آجی زیللر چالنمغه باشلاندی . قوم مجوس یکدیگرینه ایتهرك اتشکدهنڭ اوگنه طوپلاندیلر . ازدحام زیادهلشنجه صاچی صقالی بری برینه قاریشق باشی ، یوزی ، و وجودینڭ هر طرفی اوجاق کولی ایله ململ و شیطان کبی چرچپلاق بر تارك دنیا آلنده ایچی یاغ طولی و علو پوسکورر بر طباق ، و طباغڭ اورتهسنده تونجدن معمول اوفق پوت اولدیغی حالده میدانه چیقوب ایچرودن گتوردیگی بو آتشی غلبهلکه طوغری اوزاتدی . ارکك ، قادین ، اختیار ، کنج ، صیم صیقی طوپلانوب ال چرپار کبی آوچلرینی بری برینه ربط ایدوب صاللامق صورتی ایله تعظیمده بولندیلر . بو احترامی متعاقب هر کس دوداقلرینی قیرداتهرق خفی بر شیئلر اوقومقده و آتشه طوقوندیردقلری اللرینی یوزلرینه سوروب صاوشمقده ایدیلر . بو گولنج کشمکشه نهایت اون دقیقهده ختام ویرلدی .

شهر و بازاری گورمك ایچون یاتسودن صکره گزمکه چیقدم . هر نرهیه و قنغی سمت و کوشهیه اوغرادم ایسه طرف طرف آتشلر یاقلمش بیوك کوچك قاری قیز برای تعبد آتشلرڭ اطرافنه طوپلانهرق قولاقلرڭ زارینی پاطلادیرجهسنه شدتلی کورلتیلر ایله داول دونبالك زورنا و بونلره شبیه و صداسی گور شیئلری گلیشی گوزل چالمقده ولا ینقطع تغنیده اولدقلرینی گوروب حیرتده قالدم . خوف و تلاشدن بشقه هیچ بر شیء ارائه و افهام ایتمیان شو عادت غریبه بشریت قدر قدیم اولسه جائزدر .

انسانلر قوتلی اجتماعلر پیدا ایدهمدکلری وهر کس عائلهسی خلقی باشنه طوپلایوب طاغلرده بایرلرده بوله بیلدکلری مغارهلره صوقولهرق متفرق یشادقلری زمانلر مظلم گیجهلرده اطرافی گورهمدکلری جهتله شرلرنده پك زیادن چکندکلری وحشی حیواناتی اورکوتمك و جوارلرینه یاقلاشدیرمامق ایچون یر یر آتشلر یاقوب صباحلره قدر بویله

کورولیتلر یاپمغه مجبور اولدقلرینه و مجرد قورقودن یاپیلان بو نعره‌لر بالآخره دیانت صره‌سنه کچورلدیکنه شبهه براقمیور . هر طرفنی ظلمت کفر قاپلایان بو مغموم مملکتده ایکی کون آرامدن صکره رجب شریفڭ بشنده احمد آباده آتلادم .

(احمد آباد)

احمد آباد ملحقاتی ایله برابر یدییوز بیڭ و نفس شهر اوچیوز بیڭ نفوسدر . پوتپرست و مجوسیڭ پك سیرك بولندیغی بو اسلام دیارینه گلنجه گوگلم براز فراحلشدی . شهرڭ بانیسی سلطان احمد مرحومڭ بناکرده‌لری اولوب مملکتی سراپا احاطه ایدن اون ایکی قاپولی جسیم و متین سورڭ برج و بارولرندن هنوز بر طاش بیله دوشمامشدر . سور مذکور اوسته الندن یگی چیقمش کبی هر طرفنی منتظم و نقصانسز گورنجه بر قاچ سنه اقدم یاپیلدیغنه ذاهب اولدم . انکلیزلر طرفندن خندقلری ، شرامپوللری ، طولدیریلان بو اثر عظیم اسلامڭ عموم قپولرنده قره‌غولخانه‌لر نوبتجیلر واردر . دروازهٔ بهار ایله قالیفور قاپوسی بعد الغروب ساعت برده ابواب باقیه نصف اللیلدن صکره قپادیلییور .

اسلاف کرامڭ آثار خیریه‌لرندن سکسان جوامع و مساجد شریفه موجود ایسه‌ده اڭ مهملری قزیل ایمانسزڭ غدرینه اوغرایوب محو اولمشدر . گویا یول اوغراغنه تصادف ایتدیکی ایچون تعصب نصرانیه سائقه‌سیله حسوادنه ییقیلان سیدی جامعشریفنڭ قبارتمه نقشلر ایله نهایتسز دگین زینتلندیریلان اوچر شرفه‌لی ایکی مناره‌سی نور کبی میدانده قالوب روا کوریلان شو ظلمی شهادتده بولنمق اوزره اسلامدن بر شهنشاه اعظمڭ شرف قدومنی بکلەمکده‌درلر .

باشلوجه استفاده‌لری هند و آفریقا کبی صرف ممالك اسلامیه‌یه منحصر ایدوگی آشکار ایکن بو امت ناجیه یوزندن نائل اولدقلری منافع عظیمه و نعماتی کافرانه بر کین ایله تقدیره یناشمیان نانکور انکلیزلر اوجی بوجاغی بولنمیان احمد آباد اوودسنده صیغه‌میوب ملیونلر ایله وجوده کلان دیکر بر جامعشریفی دخی تملندن ییقمشلر ویرینه شمندوفر استاسیونی یاپمشلردر .

بو جامعشریفڭ چفته شرفه‌لی مرتفع ایکی مناره‌سی کذا میدانده ، و ایمانسز النه اسیر دوشمش پهلوان کبی محطه‌نڭ مقصوره‌لری ایچنده دیکیلوب قالمشدر . بونلردن باشقه سلطان احمد مرحومڭ آثار بر گزیده‌لرندن و دهلیده‌که مشهور شاه جهان جامعشریفی جسامتنده اولان جمعه مسجدینی ایسه دین دشمنی هیچ

چكەمديكندن آنكده تخريبنى كوزه آلوب أوقافنى كاملاً ضبط وجماعتى اداى صلاتدن منع ايتمشدر . معابد اسلاميەنك تحقير و تخريبنى بويله اگلنجه اتخاذ ايديان انكليزلرك ملعنت متماديەسنه نظر بقيدى ايله باقان احمد آبادلى احمقلرك اغنياسندن عبد اللطيف سفرى نام متمول مقيم بولنديغى محلەيه بر مسجد ياپديرمقده ايدى . اجدادينك مفاخر عاليەسندن بيخبر ، قانسز ، يوركسز سرسملردن باشقه همتلى سكنەسى منقرض اولديغى ايچون هر طرفى خرابه يوز طوتان بو بدبخت شهرده سلطان احمد حضرتلرى ايله مغفور مشار اليهك وزراسندن شجاعت خان و هيبت خان مرحوملر ، صاغلقلرنده ياپديردقلرى جوامع شريفەلر حواليسنده و مكلف تربەلر ايچنده مدفون خاك غفراندرلر .

شجاعت خان بيك يوز اون اوچ سنۀ هجريەسنده ارتحال ايتديكى مرقدى اوزرنده محرردر . طرق عليۀ قادريه رجالندن پير محمد شاه حضرتلرينك قبر شريفلريده احمد آباده ونامليرى ايله مسمى جامعكبيرك كنيش حواليسى اورتەسندەدر .

بو مرشد محترمك تربەلرى غايت معمور و مزين اولوب درونده گيجه وگوندوز بخور ياقلمقدەدر . مدفون بولندقلرى دلكشا حولينك اطرافنده طلبۀ علومه مخصوص و منتظم يكرمى طقوز حجره موجود ايسەده احمد آباد اهاليسى جهالتك درجۀ اسفلنده پويان اولدقلرندن هيچ برندن طلبه و مدرس يوقدر .

زعفرانك كثرتله يتشديكى مملكت بوراسيدر . تازەسنك ايكى كيلوسى بشپارەيه قدر صاتيليور . احمد آباديلرك معيشتى ، مشغوليتى ، طرز تلبسى ، سورت سكنەسنك عينيدر . جهالت ، عطالت ، مسكنت اوزرلرينه چوكوب قانلرى طوگمش قلبلرى اولمش ، اعصابلرى اوگوشمش اولديغندن ذكاوت فطريەلرندن مستفيد اولەميورلر .

سلطان المعظمك بومبايده مقيم باش شهبندرى انكليزلردن پاره ييوب احوال پرملالمزى دربار شوكتقرار حضرت خلافتپناهىيه عرض ايتميور شكايتلرى آغيزلرندن دوشديكى يوقدر .

بوراده اقامتم بر هفته دوام ايتدى . اك زياده گورشديكم ذات دروازۀ بهارده مقيم كتابجى تاج الدين افندى ايدى . بيك اوچيوز يكرمى ايكى سنۀ هجريەسى رجب شريفنك اون ايكنجى كونى صباحلين ساعت درتده جوناگره مواصلت اولندى .

(جوناگر)

اوچبيك ايكى يوز سكسان درت ميل مربعنده منبت آراضىيه ، اوچيوز طقسان بشبيك درتيوز يكرمى سكز نفوسه ، ايكى مليون آلتيوز آلتمش ايكى بيك روپيه

بودجه‌یه مالك، جوناگر نوابلغنڭ مركز حكومتی اولوب تاریخڭ مفاخر عثمانیه‌دن باحث قسم مخصوصنده ذكری سبق ایدن بو مشهور شهر، دهرڭ مصائبندن قورتیله‌میوب بالآخره خیلی انقلاباته اوغرادیغی ایچون الیوم قرق بشبیڭ نفوسدن عبارتدر. سكنهٔ شهرڭ اوچده ایكیسی هنود ایسه‌ده طقوز یوز طقسان كوی و قصبه‌یه بالغ ملحقاتڭ یوزده یتمش بشی اسلامدر. مذكور قرا و قصباتده جمعاً ایكی یوز اللی ایكی مأمورین و كتبه استخدام اولنمقده‌در.

شهر میلاددن بیڭ سكز یوز سنه اقدم بنا ایدیلان قلعهٔ اوپركوت داخلنده ایكن اهالی اوگوزل موقعی ترك ایدوب جملهٔ خارج سوره چكلمشلردر.

جوناگر اسلاملرینڭ اصللری افغانستانڭ بابی فتحان قبیله‌سندندر. هندو اسانئنجه «جونا» قلعه «گر» قدیم معناسنه كلییور.

نواب رسول خان قرق آلتی یاشلرنده اولوب لوندره‌ده تحصیل كورمش فطین بر اولاده مالكدر.

آلتمش سنه اقدم یرینی دگشدیران بو مملكتده اللی جوامع و مساجد شریفه ایله طقوز مناره، بر مكتب عالی، اون ابتدائی، اوچ كتبخانه، ایكی خسته خانه، بر اجزا خانه واردر. و خسته خانه‌لردن بریسی انكلیزلرڭ كندی عسكرلرینه مخصوص ایسه‌ده دیگری نوابڭ خیرانی اولمغله جنس و مذهب تفریق ایدلمیه‌رك بالجمله مریضان مجاناً تداوی قلنمقده‌در.

انكلیزلرڭ بوراده بولندیردیغی عسكر یوز نفردن عبارت و عمومی سواریدر. بونلرڭ معاشات و تعییناتلری دخی نواب طرفندن تسویه ایدیلیور. نوابڭ سلاح بدست عسكری اوچبیڭ كشیدر. واردات عمومیه‌سنڭ سكزده اوچی تزیید قوتنه مانع انكلیزلرڭ اولمغله عهده‌سنده قلان سكزده بشی اوچ حصه‌یه آیرمشدر.

ترتیبات مذكوره‌دن اوچده ایكیسی مصارفات ملكیه و عسكریه ایله اعمارات بلاد قارشولغی متباقیسی خزینه مانده‌در.

نواب سابق محبت خان مرحومڭ احیاكرده‌لری اولوب كندی زماننده یرینی یكیلایان شهری محیط سور عظیمڭ استاسیون جهتنه ناظر قپوسی جوارینه نواب لاحق رسول خان طرفندن چفته مناره‌لی عالی وغایت مزین بر جامعشریف یاپدیرلمشدر.

مشار الیهڭ پدری ایله برادری بهادر خانڭ مطنطن تربه‌لری بو جامعشریف حوالیسنده‌در. هنوز بر حیات بولنان وزیر بهاالدین صاحبڭ فوتنده دفن اولنمق اوزره حاضرلادیغی جسیم تربه ینه بو محلده‌در.

درت کوشه‌سنده کبیر درت عدد مناره دخی یاپدیروب دهشتلی بر بنا حالنه کتوردیکی بو تربه‌نڭ سوسلندیرلمسی اشتغالندن باشقه هیچ بر کاری اولمیان وزیر حضرتلری آلتمش یاشلرنده‌در . مقبره ایله هیچ مناسبتی اولمیان بو مناره‌لری نه حکمته مستنداً یاپدیردیغنی مشار الیه کندیسیده بیلمیور . تربهٔ مذکورهٔ حالیه‌یی تماشایه کیتدیکمده چیقه کلان حضرت وزیردن اسبابنی سوأل ایتدیکمدن کولومسه‌یه‌رک «درت مناره‌لی اولیا دیسونلر» جوابنی ویردی . نوابڭ مخدومی لونده‌ده تحصیلنی بعد الاکمال عودت ایده‌جکی کون ایمپراطور ادوارد ایله وداعلاشـدیغی صره‌ده «بهاالدین صاحبی بز وزیر یاپدق بو آدم پدرمڭ النده هیچ بر ایش براقمامشدر . یوللو شکایتده بولنمسی اوزرینه «سن کیت ایجابنه باقیلور» جوابنی آلیر کندوسی هنده هنوز یتشمکسزین تلغراف ایله ویریلان امر اوزرینه بومبایدن صورت مخصوصه‌ده بیوك بر انکلیز مأموری کلوب وزیره خطاباً «فیما بعد امور حکومته قاریشمیه جقسڭ ، خانه‌کده راحتکه باق معاشڭ کما کان ویریله‌جکدر» امر قطعیسنی تفهیم ایدر . معاشڭ کسلمیشی انکلیز سماحتی ظن اولنماسون . مشار الیهڭ مخصصاتی انکلیزلردن دکل نوابدن چیقدیغی ایچوندر . وزیرڭ هر ایشی النه آلدیغی سوزی اقتدارینی افهام ایتمکله لونده‌نڭ صفره‌سنی بولانمش اولملیکه تحقیقه بیله لزوم کورمیه‌رك فرصت الده ایکن همان ایجابنه باقمشلردر .

حالبوکه وزیر حماللقدن یتشـمه جاهل ، دربدر ، بونکله برابر عیاش ، آفیون کش ، بر باباالقدر . «نواب زاده ایله منافرتکزڭ اسبابی نه ایدی ؟» دیو مشار الیهدن سؤال ایتدم .

«ابی آتادن کوتو اولاد آخر وقتده بنی محجوب ایتدی . بر آدم ولی نعمت زاده‌سنه قارشو خطاده بولنورمی تقصیراتم ، حقنده یاپدیغم احتراملر اولسه جائزدر» جوابنی ویردی . یاننده اوطوراناردن بریسی «یخرج الحی من المیت ویخرج المیت من الحی» آیت کریمه‌سنی دلیل کتوردیکی و مباحثه تکرر و دوام ایده‌جکی صره‌ده بشـقه‌لری کلمکله سکوته وارلدی . اره‌دن ایکی کون کچدکدن صکره نوابڭ باش حکیمی عبد الرزاق خان یانمه کلدی .

وزیرڭ کیجه زیارتی ذها طاتلی و سیرلیدر ، مانعڭ یوق ایسه کیده‌لم ، دیدی اندرون قلعه‌یی تماشا ایچون رخصتنامه استحصالنه احتیاج اولدیغندن ملاقات ارزوسنده ایسه‌مده هنوز کوریشدیکم جهتله براز وقت کچسون دیو بکلیور ایدم تکلیف عالیلری تام صره‌سنده وقوعبولدی جواب موافقتی ویروب حکیمی کتوران

عربه‌یه برلکده بینه‌رك منزل وزیره اولاشدق . قپوجیلردن بریسی قاعده‌لرنجه درحال یوقارو قوشه‌رق «باش حکیم عبد الرزاق خان و ترکی صاحب برلکده کلدیلر» دیو اسممزی ویرمکله قبوله وقتی اولوب اولمدیغنی استیذانده بولندی . بیورسونلر معناسنه اولان «تشریف آوری» جوابنی ویرمکله یانته گیردك . بو ذاتك گیجه عالمنی کورمامش ایدم . ایشی گوجی اولمیان حوادث دوشکونلری ، عادی دالقاوقلر ، بیچاره‌نك باشنه طوپلانوب بولندیغی محلی کوی اوطه‌لری حالنه گتوره‌شلردر . قایتوار دیارنده آفیون صویی ایچمك پك قدیم و عمومی برعادت ایمش .

شرف ملاقاتیله مشرف اولدیغمز وزیر حضرتلرنیده بو شغلده بولدق . نزدن صکره دها بر چوق آدملر گلدیلر . قپودن گیرن ایران طرزی بیون کوسوب تعظیمنی یرینه گتوردکدنصکره سرعت ایله وزیره یاقلاشه‌رق تا برونتك دیبنه دیز چوکییور . وزیر حضرتلریده اوفق صاری طاس ایله ایچمکده اولدیغی آفیون صویندن الی ایله طولدیروب بو مسکرات دیلنجیسنه بلا تأخیر اکرام ایدییور . گوزینی طاسدن آیرمیان یادگار دخی کمال تعظیم ایله آلوب نوش ایتدکدنصکره ، گولنج تشریفاتلر ایله چکیله‌رك ازدحامك اره‌سنده بوله بیلدیگی بوش یره زور زورینه صیقیشوب دیز اوستی اوطورییور . شو حالی بیوکلك و سماحت ظن ایدن وزیر حضرتلری فقیره‌ده تکلیفده بولندی . مکیفات ایله الفتم اولمدیغنی سویلدم . مشار الیه شدت سکردن قونوشمغه مقتدر دکل ایدی . خصوصی امام و مؤذنی بولندیغی ایچون دیوان خانه‌ده یاتسو آذانی اوقونمغه باشلاینجه میدانده‌که آفیون صوینی درحال قالدیردیلر .

غایت مسن و نورانی اولان امام افندی سلام ویروب مجلسه داخل اولمسیله مؤذن افندی درحال قامت گتورمگه حضار صف باغلامغه باشلادیلر .

ایلك صفده وزیر حضرتلری بولندیغی حالده بر طام طواوسی سرخوش جماعت اولوب ییقیله دوشه نماز قیلدیلر . فقیرك آبدستم اولمدیغندن همان حولیده‌که حوضه قوشوب نمازی یاریده یتشدم .

بعد الصلواة وزیر یانمه یاقلاشوب قونوشمغه مانع قدرتسزلکنی معذرتنی آکلاته‌رق ایپ ایله بیوك بر حلقه حالنه گتورلمش اوچ دیزی یاسمین چیچکنی بالذات بیونمه طاقدی . الیمه دخی بر دسته مخلوط شکوفه طوتشدیردی .

آدملرندن بریسیده اوزرمه مسك سوردی . بو التفاتك ختامنی متعاقب وزیر عمومه سلام ویروب حرمه چکلمکله حضار طاغلمغه باشلادیلر . بیونه

چیچك طاقمق، گل دستەسی تقدیم ایتمك، مسك سورمك، هندستانك الك بیوك التفات و احترامیدر .

سطوت قاهرەسیله براً خرواتستان و صلانقامین صحرالرنده، بحراً اسپانیا سواحلی ایله هند دگزلرنده جهانك قوۀ منتظمەسنی تارمار ایدن جنتمکان فردوس آشیان قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینك فرمان فرمای عالم بولندقلری عصرپر مفخرتده بحراً هندستانه سوق ایدیلان غضنفر اجدادمزك حرباً داخل اولدقلری قلعۀ اوپرکوتك کوه مثال برج وبارولرنده باقی عکس صدای مهیبلرینی ایشتمك و کوس ظفر آوازلرینك عیوقه چیقارلدیغی نقاره خانەدن جوناگری بالاطراف تماشا ایتمك ایستیور ایدیسەمده ذکر اولندیغی اوزره داخلنده هیچ بر خانه قالمیوب التمش سنه اقدم خارجه چکلدکلری و الحالة هذه دورنده باروت دپوسی و جبخانه بولندیرلدیغی جهتله سرکارك یعنی نوابك رخصتی اولمقسزین ایچرویه کیمسەیی براقمدقلرندن وزیرك زیارتنه کیدیشم بو مساعدەیی استحصال مقصدینه مستند بولندیغی مقدما ذکر اولنمش ایدی . اسباب مسروددنطولایی گیجەلین مکالمەیه مقتدر اولەمیان وزیری صباحلین استاسیونه گیدیر ایکن یولده تصادف ایتدم . عربەسنی طوردیروب التفات و استفسار خاطرده بولندقلری صرده قلعەیی تماشا آرزوسنده بولندیغمی عرض ایلدم . استرحامی قبول بیوردیلر . سرطبیبك یگنی مشتاق خان رسماً ترفیق ایدلدی . طیشی قاپویه گلنجه قرەغول ضابطنه خطاباً یازیلان تذکره ارائه و تودیع ایدیلوب هر اون بش خطوەده استقامتنی دگشدیران قورقنج یولك بوکولدیگی یرلرده واقع دهشتلی دمیر قاپولردن گچەرك درون قلعەیه اولاشدق .

سکز اون جوناگری استیعابه کافی بر وسعتده و درت طرفی اوچوروم یوکسك بر تپەنك اوزرینه دیاربکر قلعەسی گبی غایت جسیم کسمه قیالر ایله یاپیلوب سلسلۀ جباله بکزەدیلان بدنلر، و طاغدن فرقسز عظمتلی برج و بارولر اوزرلرینه چیقیلوبده اطرافه باقلدیغی زمان ارتفاعك فوق العادەلگندن طولایی انسانك صفرەسی قباریور . بو قلعەنك شمالی ایله غرب و جنوبی هفتەلرجه طولاشلدیغی حالده توکنمك بیلمیان منبت قابتوار اووەسنه شرقی ایسه کندندن بر میل اوزاق، بنیەسی اورمان و اشجار ایله مستور، و تماشاسی کوگللره فرح ویرر « کوه گرنار » نام جبل لطیفه ناظردر .

طبیعتك اولانجه خوشلغی حائز کوهگرناری ایکی یه بولان یشیل دره‌دن طاشا...

قیالره چارپیله‌رق حاصل ایتدیکی آهنك دلفریبی، لطیف آوازه‌لری ایله طاغلری چینکلاته‌رك، کوپوکلر صاچه‌رق، دوکیلان براق صو قلعه ایله جبل اره‌سنده واقع گنیش وادینك وسطندن بغچه‌لره طوغری حزین حزین آقمقده‌در. بویله هواسی صاف، منظره‌سی خوش، صویی مبذول و ممتاز بر موقعدن اهالینك چکلمسی جبراً اولسه کرکدر:

زیرا اسلاملرك مستحکم یرلرده مکان طوتمسی انکلیزلرك شعورینه طوقینیور. جزیرة العرب ایله عراق و شامیه صحرالری کبی بویدن بویه عارضه‌سز و یالکز کشمیردن سیام کورفزنه دکین چین اولکاسنی تفریق ایدن همالایا، و ساحله دوشان، پونه، میسور وملیبار طاغلرندن بشقه دکره‌شایان جبالی مفقود هندستانده ایللك دفعه تصادف ایتدیکم شو منظرهٔ حیاتبخشا، اولانجه خواصمی جذب و بیتاب براقمغله بولندیغم یرده مجالسز قالمش ایدم.

یانمده کیمسه اولمسه ساعتلرجه دوامی طبیعی بوطالغینلغه مشتاق خانك دیکر طرفلری گزمه‌جکمی‌یز خطابی بر طرف ایتدی. یریمزدن قالقوب یورومکه باشلادق. شهرك شمدیکی بولندیغی موقعنه ناظر مهیب طابیه‌لردن بریسی اوزرنده کوردیکم بیوك بر قرالتی سنه‌لرجه کوریشیله‌میان اقربانك جاذبه‌لی قسانی کبی بلا اختیار طرفنه چکدی. بورایه یاقلاشور یاقلاشماز کسب ایتدیکم حال تعلقاتنه وهلة تصادف ایدن حسرتکشانك تأثیر مسرت ایله اوغرایه‌جغی طورغونلغه دوندی. چیلدیرجه‌سنه سوینه‌رك قوشوب قوجاقلادیغم بو مقدس شیٔ دور استیلا اردوسنك اورایه وضع ایتدیکی عظیم طوپلردن بریسی ایدی. باش قیچ و اورته‌سی سماکی مرمردن معمول اوچ عدد محکم دوبه اوزرینه مستند بو خارقه‌یی گوزلرمدن بوشانان دموع مسراتی سیله‌رك معاینه‌یه قویلدم. جنکش چنکش، واوری، کها کهربا، کونکاو، چتیل، و مسانه اوزری آك کسدیرمه یکرمی ساعت سوران ساحلدن و یاخود شرق و شمالنه دوشان بهاءونکر سومنات اسکله‌لرندن نصل و نه واسطه ایله نقل اولندیغنی عقل ایردیرمك مشکل بو کبیر طوپ بش مترو آلتمش اوچ سانتم طولنده و فالیه جهتنك قالینلغی بر مترو طقسان آلتی وآغیز طرفی بر مترو اوتوز سانتیم محیطنده‌در. اوزرنده جلی ثلث یازی ایله «امر یعمل هذه المکحلة فی سبیل الله تعالی السلطان العرب و العجم سلطان سلیمان ابن سلیم عز نصره لظهر عدو الدولة الدین الکفار الداخلین بلاد الهند پرتقال اللعین محروسهٔ مصر سنه ٩٢٧» «عمل محمد بن حمزه» عباره‌سی محرردر. قلعه‌نك شمال جهتنده بوندن براز اوفق بر طوپ

دها وار ایسه‌ده اوزرنده یالکز «علی ابن صرچه» عباره‌سندن بشقه خط یوقدر .

دولتمزڭ دور کمالنده مقام سامیٔ صدارته رونق ویرن وزیرر وشنضمیر صقوللی محمد پاشا مرحومڭ ارشاد آصفانه‌لری ایله کشادی تحت تذکر و قراره آلنان سویش قنالی اولوقتلر مفقود و مسدود بولندیغی ایچون ایچ دکزلرده غالبانه جولان و بتون آوروپایی لرزان ایدن عظمتلی دونمالرمزڭ سبته بوغازندن طیش دکزه چیقه‌رق افریقا قطعه‌سنی طولاشوب هند دریاسنه کچمکده کیمسه‌دن پرواسی یوق ایدیسه‌ده بو سفردراز سنه‌لره محتاج بر کلفت اولمغله مالیه‌نڭ قدرتنه مبنی درسعادتدن اعزام قلنان اوسته‌لر بحر عمان و بحر محیط هندی‌یه سوق ایدیلان مظفر دونمانڭ طاغ پارچه‌سنه مشابه اوچ انبارلیلرینی ، پورتکیز شوکتنی کاملاً کسر ایدن او قلعهٔ سیاره‌لری بحر احمر ترسانه‌سنده آیروجه اعمال ایتدکلری صره‌ده طوبخانهٔ عامره جانبندن مصره کوندریلان هنروران دخی بو جسیم طوپلری اوراده دوکوب هیئتما کمینره تسلیم ایتمشلر ایدی . اکثریسی هندستانڭ پونه و دهای قلعه‌لرینه وضع ایدیلان بو طوپلرڭ یاپیلدقلری زماندن شمدی‌یه دکین اوچیوز سکسان التی سنه کچدیکی وطرز عتیق قلعه‌لرڭ بر عصره یاقلاشان لغوندن برو ده کونش و یاغمورلر آلتنده متروك بولندقلری حالده جوہری رنك جلالرینی اصلا غائب ایتمیوب هنوز أذابه اولنمش کبی پارل پارل یانمقده‌درلر . برکت و جسامتی ایله مشهور عالم قاتیوار اووه‌سنڭ وسطنده واقع و هیچ بر بایره بیتیشیك اولمیوب درت طرفی اوچوروم و غایت یوکسك تپه‌نڭ کنیش یایلالره بکزایان فوقنی تماماً قاپلادیغی ایچون عظیم بر طاغ ظن اولنان بو قلعه‌ده پوتخانه‌لکدن مسجده تحویل و بالآخره توسیع ایدیلان جامعکبیر ایله هر سمت و کوشه‌سنده‌که بیوك بیوك حوضلر ، محل بمحل یاپیلان قدیم چشمه‌لر ، مصنع شادروانلر حالا باقیدر .

بونلردن بشقه آلتمش مترو عرض و ایکی یوز مترو اوزونلغنده و آچیق اولان آغیزلرینڭ اطرافلری قامت بشرڭ نصفنجه ستاره‌یه آلنمش صهرنج واری وشباهتده کنیش دیره‌لردن فرقسز و یوز یکرمی بش مترو عمیق طولانی اوچ عدد قویوسیده واردر .

عاملڭ علو افکار و مهارتنی اثبات ایدن بو اعجوبه‌لرڭ نردبانلری ، یوروسی راحت مناسب بر میلدد یاپیلدیغی و هر یکرمی قدمه‌ده بررده دوزلك براغلدیغی ایچون داخللرینه اینیلوب چیقلمسی زحمتسز و سربستدر .

مذکور نردبانلر ، صوبی اورته‌یه آلارق اطرافنی طولاشدیرلمق اصولنجه یاپیلمیوب طولی ایکی یوز مترو امتداد ایدن آغزینڭ ابتداسندن ماء لذیذڭ بولندیغی برہ

قدر مستقیماً دیکه‌سنه بنا ایدلدیکی ایچون اللی سانتیم عرضنده بولنان باصه‌مقلرك دخی اوزونلقلری قیولرك عرضی اولان آلتمش مترونك بویلی بوینجه‌در .

شمدی‌یه دکین بر سانتیم اکسلدیکی کورلمیان بو قویولرك طبانلرنده قوتلی کوزلر وکور قایناقلر واردر . صولرینك درینکلرینی هر نه قدر اسقاندیل ایتمدم ایسه‌ده وثوق الکلم ذواتك افاده‌لرینه نظراً یکرمی طقوز مترو ایمش .. مذکور قیولرك قعری زمهریردن نشانه‌در . خفیف لباس ایله اینیلوب بشدقیقه قالندیغی تقدیرده حرارت عزیزیه زائل اولمق درجه‌سنه کلییور . قعرنده جبهه‌لری آلتمشر یان طرفلری دخی یکرمیشرکه جمعاً یوز آلتمش مترو مربعنده اولوب زیر زمینده کول حالنی آلان براق ولذیذ صولرك عمیق دریالر کبی کوم کوك کورونمسندن انسانه خوف طاری اولییور .

ملکتك اعمارینه پك زیاده مراق ایدینان نواب رسول خان درون قلعه‌نك شمدیکی شهره یقین طرفنه درت عدد صو خزینه‌سنی یاپدرمقده‌در . انشاسنه مباشرتندن بو آنه دکین بر ملیون ایکی یوز بیك روپیه صرف اولندیغی حالده هنوز ختام بولمیوب عملیات کمال کرمی ایله دوام ایتمکده‌در . خانه‌لره، چشمه‌لره، شادروانلره، صو اساله‌سی مقصدینه مستنداً یاپدیریلوب اتمامی قوهٔ قریبه‌یه کلان بو آثار نافعه جوناکرك احیاسی اوله‌جقدر . داخلنه بعد الظهر کیردیکمز بو مهیب قلعه‌ده طولاشمقلغمز ساعت اذانی اون بر بچق قدر دوام ایتمشدر .

ابر واوفاقی رنکا رنك ایدن غروب شمسك حساس قلبلری حزنه دوشوران ضعیف ضیاسی اخشام اولدیغنی افهام ایدنجه بو قدر وقت نصل چابوق کچدیکنی آکلایه‌مدق . شو لطیف موقعی دیار آخره نقل ایتمك قدرتی، بشرده بولنسه ایدی هندستانده آثار عتیقه‌دن اثر براقمیان انکلیزلر کثیف هوالی اوندره‌لرینی یولنه قویمق ایچون ال چابوقلغنی اولا بو موقع حقنده بپار دیکرلرندن دها اقدم آشیررلر ایدی . قراکلق باصار خوفیله قلعه‌نك مخوف قاپولرندن عاجلاً کچوب خارجه چیقدیغمزده مشتاق خان ایله وداعلاشه‌رق اقامتکاهمه عودت ایتدم . مشتاق خان مدرسهٔ طبیه‌نك اجزاجی صنفندن مأذون اوتوز یاشلرنده لطیف الخلق بر ذاتدر . بیتوتت ایتدیکم محل استاسیون جوارنده‌که رسول خان جامع لطیفنك عقارتنده اون آلتی نومرولی اوتل ایدی . نواب مشار الیه بو عظیم بنالری احیا بیوردقلری جامع شریفك خطیب، امام، مؤذن وقیوملری معشاتیله تنویرات وحسب الایجاب تعمیراتی قارشلغی اولمق اوزره یاپدیرمشدر .

جامعشریفڭ واسع حولیسی خارجنه دوشان آچیقلغڭ اطراف اربعه‌سیله جبهه‌دن استاسیون میدانی طولدیران مذکور بنالر، غایت عالی و منظره‌لری اجمل، یاپیلیشلری محکم ترتیبلری مکمل، تقسیمات و تزییناتی منتظم اولمغله جوناگرڭ بو سمتنی مشهور شهرلرڭ ممتاز محله‌لری درجه‌سنه ایصال ایتمشدر . عثمانلیلرجه اهمیت تاریخیه‌سی درکار بو موقعده اقامتم سکز گون دوام ایتدی . استیلا اردوسنی تشکیل ایدن افراد شجاعت نهادڭ براقدقلری شهدا میاننده اجداد اجدادمدن و یاخود آنلرڭ تعلقاتندن بر قاچ مجاهدڭ بولنمدیغنی کیم حکم ایده بیلور .

فکرمی اشغال ایدن شو حسیات اجباریله شهدا قبرستانندن آیریله‌مز ایدم . هر صباح گیدوب فاتحه خوان اولمغی وظیفه ایدینمدم . پور بندر اهالیء اسلامیه‌سی طرفندن یاپدیریلوب «مدرسهٔ انجمن اخیار» تسمیه قلنان مکتب عالینڭ رسم کشادنده حاضر بولنمق اوزره هندستانده موجود مشاهیر علما و اکابر دعوت اولنمقده ایدی . بو میانده جوناگر نوابنه دخی انجمن مذکور ریاستندن بر دعوتنامه کلمسی اوزرینه جماعت اسلامیه‌یی تطییب ایچون مشار الیه طرفندن صورت خصوصیه‌ده اعزام قلنان هیئت ایله برابر رجب شریفڭ یکرمیسنده یوله چیقدم . هیئتی تشکیل ایدن ذوات طبیب خصوصی یعقوب و خوش نویس انور خانلر ایله نوابڭ یاورلرندن بر جمعدار ایدی .

بونلر یول اوزرنده واقع — درجه — باصوار — لونی دهار — شهرلرینه اوغرایوب اورالرڭ علما و اکابری ایله برلشه‌رڭ پور بندره طوپلیجه گیرمك فکرنده ایدیلر . جنکشن چکش استاسیونـنه مواصلتمزده فاروق اعظم نسلندن اولوب جامنگرده اختیار اقامت بیوران غلام فاروق صاحبڭ اوپلیطه‌یه تشریفلری خبری آلنمغله هیئت مذکوره بو ذاتڭ زیارتنه تمایل کوستردیگی ایچون قرار سابقدن صرفنظر ایدرڭ اوپلیطه یولنی طوتدق .

(اوپلیطه)

حرکتمزڭ ایکنجی گونی قوشلق وقتی مواصلت ایتدیگمز اوپلیطه جوناگردن کچوب ملوانده ذکره دوکیلان نهرڭ کنارنده واقع یشبیڭ نفوسلی بر قصبه‌در . بورایه سکز ساعتده یتیشان شمندوفردن اینوب برر عربه‌یه آتلایه‌رق حضرتڭ مهمان اولدیغی خانه‌یه طوغرلدق . بزی فوق العاده حرمت و مسرت ایله قبول ایدن غلام فاروق صاحب یتمش یاشلرنده فاضل و زاهد بر ذاتدر . موصل اشرافندن

عمری زاده سعادتلو حسن افندینڭ عینی لهجه و سیماسنده و آنڭ کبی نحیف الوجود اولمغله ایکیسنڭ بر نسلدن گلدیگنه شبهەم قالمدی . طبقی حسن افندی کبی غایت نطوق، خوش صحبت، و مجلس آرا اولان بو ذات ممدوح الصفاتڭ لطیفەیه مزج ایدرك یاپدیغی خطابلر التفاتلر پك طاتلیدر . عالمانه مباحثات، و عاقلانه مطالعاتی همنشینلرینی حیران براقییور . غایت متأثرانه بر صورتده جاری کلام حکیمانەلرندن پك محظوظ و مستفید اولییور ایدك .

بو اثناده طعام کلمکله عموماً سفره باشنه طوپلاندق . هندستانده بر قاشیق یمکه مطلقا ایکی قاشیق بوبر قاتیلوب اطعمه شجرة الزقومه دوندریلدیکندن بر لقمه آلور آلماز گوزلرمدن یاش دوکولمکه باشلادی . هندڭ صرف بوبردن عبارت یمکلرینه آلیشمق بزم ایچون امکانسزدر . کندیلری اصلا متأثر اولمیەرق کمال اشتها ایله ییورلر . بونلرڭ آغیزلرنده تنکەمی قاپلی در آکلایەمدم . بعد الطعام یاریم ساعت قدر دها حضرتڭ شرف مصاحبتلرنده بولندقدن صکره رخصتلرینی بالاستحصال نصف النهارده حرکت ایدن شمندوفر ایله پوربندره متوجه اولدق .

(پوربندر)

گول قدر جسیم و فقط امین بر لیمانڭ آغزنده بولندیغی ایچون پوربندر تسمیه ایدیلان بو مملکته فجر وقتی داخل اولدق . استقبالمزه گوندریلان ذوات استاسیوندن بزی آلوب بر قاچکون اقدم تهیه ایلدکلری خانەیه یراشدیردیلر . آلافرانغه ساعت اوچدن اعتباراً زیارتمزه کلمکه باشلایان معتبرانڭ اقشامه قدر آردی ارەسی کسیلمدیکندن اولکون هیچ بر یره کیدەمیوب قپالی قالدق . ورودمزڭ ایکنجی گونی اعادهٔ زیارتی ایفا مقصدیله طیشارویه چیقدیغمزده هر طرفی طولاشوب کورمش اولدق . پور بندر پوت پرستی چوق بر مملکت اولوب ملحقاتی اللی درت کوی و قصبەدن عبارت اوفق بر راچەلق مرکزیدر . بوراده متمکن اهل اسلام یکرمی سنه اقدم اون ایکی خانەدن زیاده دکل ایمش . اولوقتلر بر خرابه زار ایکن نفوس اسلامڭ تکثری ایله کسب عمارت و توسیع تجارت ایلمسنه پك غریب بر مسئله سبب اولمشدر . واپورلرده طائفەلق ایدن عربلردن بریسی تصادفاً خستەلنوب بو اسکلەیه چیقار . منزل طوتمغه غیر مقتدر فقرادن بولندیغی ایچون پوت پرست محلەلرینڭ اورتەسنده قالمسندن طولایی چوقدنبرو متروك و خراب بر مسجدی مسکن اتخاذ ایدییر . بر قاچ هفته ایچنده خستەلقدن قورتیلان بو زواللی غریب،

مسجدڭ سبب سد و خرابنی بیلمدیکی ایچون صباحه قارشو اذان اوقومغه باشلار . محله‌لرنده آذان سسنی اشیدان عبدۀ اصنام پر حدت اوله‌رق خانه‌لرندن خارجه دوکیلورلر . اسواقده برولوله‌در قوپار . موجودی اون ایکی خانه‌یه بالغ مسلمیندن پروالری اولمدیغی ایچون فوق الغایه غلیانه گلان غیرت جاهلانه‌لری بصیرتلریلرینی باغلامغله بیچاره‌یی اولدیرمك ایچون مسجده هجوم جسارتنده بولنورلر . شو تجاوزی کوران غیرتور برابرنده بولندیردیغی طربزون کاری پالاي یقالایوب جان هولی ایله حربه کیریشیر .

غربا وضعفایه امداد رسان اولمغی اقدم لذائذ حیات عد ایتمك اساس دیانتلری اولدیغی بیلان یرلی اسلاملر دخی یکرمی نفره یتیشه‌میان آزلقلرینی خیاله بیله کتورمیه‌رك همان سلاحلنوب آگا الحتاق ایدرلر . اخشامه قدر دوام ایدن قتالده حیاتندن امیدینی کسوب کمال یأس ایله شیرانه صالدیران غیور عرب، بالذات اوچیوز نفر پوت پرستی یره سرمك کبی خارقه‌لر کوستروب نهایت شهید دوشر . بو ماجرا ملحقاته عنعنه‌سیله یاییلور . سلاحنی گوانان مسلمین پور بندر بولنی طوتاز . دهشت آرندقچه آرتار حرب قیزیشیر . نه یپاجغنی شاشیران پوت پرستان خانه‌لره تحصن صورتیله مدافعه‌یه مجبور قالورلر . معابد اسلامیه‌یه هجومك وخامت انجامنی دوشونه‌میان بو کوته بین قوم یوزده سکسان راده‌سنده گوزاجه قیرلدقدن صکره الامان چاغریشمغه باشلارلر . عالم اسلامیتك غضبنی اوزرلرینه دعوت ایدن بو حیوانلرده آرتق جان قالماز ایسه‌ده بر عظیم هندڭ یالکز انکلیز النده بولنان پارچه‌سنده یتمش بش ملیون موحدین ساکن اولدیغی جهتله بو واسع قطعه‌نڭ ایچرولرندن بر کره یوله چیقوب «ظفر، شهادت، دارینده سعادت استیان آرقه‌مزه دوشسون» ندالری ایله آقوب کلمکده اولان بو قوۀ مسلحه هر ساعت، مقداربنك بر قاچ مثلی آرتمسندن طولایي انکلیزلرده پوصله‌یی شاشیررلر .

مماشاتدن بشقه چاره‌لری قالماز . خراب مسجدڭ بولندیغی محله بیوك بر جامعشریف یاپلمسنڭ لزوم و وجوبنی مشعر لوندره‌دن خوف وتلاش ایله گلان تلغراف اسلاملره تفهیم و پوت پرستان مکملاً تأدیب و تجزیم ایدلمك مثللو تدابیره توسل سایه‌سنده شدتڭ اوگی آلنوب حرب سگونت بولور .

فقط بو قدر پوت پرستلر ایچنده مسکون اون ایکی خانه‌یی کما فی السابق آنلرڭ تحت تحکمنده براغوب دونمك، موحدینڭ حمیتنه الویرمدیکی و برابرلرنده گوتورمك ایسه بسبتون ناموس و عنورلرینه طوقونددیغی جهتله، بر چوق غیرتکشان اسلام

او دقیقەدن اعتباراً عنادینە خانەلر یاپمغە پوربندرد براشمکە باشـلادیلر .

اولتاریخدن برو گون بگون تـکـثر ایدوب مقدار نفوسی شهرڭ همان نصفنە یاقلاشان جماعت اسلامیە میاننده آفریقانڭ دار السلام ، موزانبق ، غبطون ، مداغسقار ، ترانسوال ، مثللو اوزاق محللرینە وارنجەیە قدر هر یرده جسیم تجارت شعبەلری ، بنـگـالە کورفزینڭ سیلان و اندمان اطەلرینە ، رانقون سینغافور و بتاوی‌یە دکین بتون هند سـواحلی ایلە جاوا جزائرینە و ایرانڭ بندر عباس ، بندر بوشـهر جـهتلرینە مسقط ، کویت و بصرەیە آمد وشـد ایدر متعدد واپورلری وجود بر خیلی صاحب ثروت بولندیغندن اتفاق سایەسـنده وجوده گتوردکلری شـو مهم شـرکت و تجارتلر برکاتیلە محلەلرینە یاپدیردقلری خانەلر ، مغازەلر ، عالی منزللر ، نو اصول یوللر ، یکرمی سنە اقدم هیچ حکمنده اولان بو مملـکـتی هندستانڭ اوچنجی صنف شهرلری صرەسنە صوقمشدر . پوربندرڭ گوریلەجك ، قالە آلنەجق یرلری صرف اسـلام محلاتی اولوب هنودڭ بولندقلری محللر عجمستانڭ زنجان شهری کبی خراب تراب بر چوق قوقمش خانەلردن ، طار و چیقماز یوللردن ، پیس سوقاقلردن عبارتدر .

بوراده طقوز جوامع شریفە اولوب ایچلرنده اڭ زینتلیسی مذکور فساد اوزرینە پوت پرسـتان محلاتنـڭ اورتەسـنە یاپدیریلان جمعە مسـجدیدر . او وقعەده شهید اولان عربڭ قبری بو جامعشریفڭ ایچندەدر . اوقات خمسەده کثرتلە تجمع ایدن جماعتڭ تبرکاً براقمقده اولدقلری چیچك دسـتەلرندن قبر گورونمز بر حالە کلیور . رغائب ، مولود ، قدر ، برات ، معراج و امثالی لیالیء مبارکەلرده جوامع شریفەلرڭ قنادیل ایلە دوناندیلدیغنی گوران هنود وقعۀ مبحوثەدن گوزلری قورقدیغی ایچون تلاشە دوشوب تنویراتڭ اسبابنی همان تحقیقە قالقیشـەرق دینی بر مسـئلە اولدیغنی اڭلامینجە تسکین هیجان ایدەمیورلر .

اشـرافدن حاجی محمد دادانڭ زیارتنە کیتدیگمزده هنودڭ ایلرو گلنلرندن بر قاچ کشی مجلسنده موجود ایدی . محبت اثناسنده مناسبت دوشدیگی جهتلە احوال سـابقۀ متأسفەنڭ اسباب موجبەسـنی سؤال ایتدم . جگرلری حالا یانان پوت‌پرستلر جملەسندن اول و غایت متأثرانە اولەرق شو یولده جواب ویرمگە باشلادیلر : « باشـمزه کـلان بلالرڭ منشائی غفلت ایلە جهالتدر . انکلیزلرڭ قولتق ویرمسنە اغواسنە قاپیلدق اون ایکی خانە اسلامدن قورقیورمیسکز . محلەگزده جامع بولنمسی سزە عیب دگلمی سوزلریلە بزە طرفدارلق گوستردکلرندن جهلای ناسڭ اوکی آلنەمیەرق مسجدڭ سدی ایچون مخفیاً یاپیلان مضبطە کلـکـتەیە گوندرلدی . اردن بر

قاچ سنه کچدکدن صکره خرابه یوز طوتان مسجد مذکورڭ تعمیری رخصتنی استحصال ایچون حکومته مراجعت ایدن اسلاملره پوت‌پرستلرڭ شکایتلری واردر سوزی میدانه ویریلەرك امتناع گوستردکدن بشقه بالکلیه قپاتدیریلمغله قومین ارەسنه بر ضدیت صوقدیلر . بو مسئلەدن صکره انکلیزلر آرقەمزدر دیو تفاخره باشلایان جهلای هنودڭ جسارتنه قارشو اسلاملرڭ بغض و عداوتی سنه بسنه آرتدیغی صرەده مذکور عرب طرفندن بغتة اذان اوقونمسی دخی تصادف ایتمکله قومباره کبی ارەمزه قونیلان تخم فساد بردنبره پاطلادی . زوری گورنجه اسلاملر طرفنه دونان انکلیزلر بزی آیاقلر آلتنه ویردیلر . مفسدتده یکتا انکلیز قومنڭ جهانه قارشو قوللاندیغی سلاح ، گوواندیگی قوت ، اقوام مختلفەیی یکدیگرینه دوشورمکدر .

شو معمای ملعنت چوقدن حل اولنمش ایسەده زوگورتلکڭ تأثیرندن بینی صولانمش بر طاقم حمیتسز اشرافی ، سوقاقلردن طوپلایوب ویردیگی التمش پاره مخصصات ایله اقناع و اطماع ایدرك هر درلو افکارینی اجرایه ساعی ، اتفاقمزه مانع ، استفادەسنه موفق اولمقدەدر . مقداری یگرمی یدی ملیوندن عبارت بو زنانه ملته مردلك یرینه مفسدلك نصیب اولمش . قوی الشکیمه ملتلری ضعفه دوشوروب دنیایی زحمتسزجه یوتمق ایچون طرفینی محرمانه تحریك ایتدیگی حالده بالآخره غالبه دوست ، مغلوبه بیگانه اولمقدن اوتانمیور . مقصدی بیلانڭ باشنی دشمن یومروغی ایله ازمکدر . انکلیز جنسنڭ غیری دیمك اولان بیلان اولدیرلسون و یاخود اولدبرسون بلا تفریق منفعتلریدر » دیدی سامعیندن بر قاچ اسلام دخی « یوزلرجه ملیون نفوسڭ اوچ بچق نامرده بویله اسیر و مأکل اولمسی تعداد بیوردیغکز احوال ایله اڭ زیاده سزڭ غفلتکز انکلیز پهپهنه هر قومدن زیاده قاپیلمکز دگلمیدر » سوزیله کلامنی تعریضاً تصدیق و خیلی اسفلر اظهار ایتدی .

جماعت اسلامیەنڭ غیرت و معارف پرورلکلری سایەسنده سکزیوز قرق بیك روپیه صرف ایدیلەرك وجوده گلان « مدرسهٔ انجمن اخیار » درسعادتدەکه دار الشفقه مکتبنڭ بناسی بیچمینده و فقط انڭ نصفی جسامتندەدر .

پایسنه قوللانیلان کراسته ، کسمه طاش سوزمه کرج ، جس و چمنتو ایله جسیم دمیر کریشلردن عبارت اولوب طاوان و قپولرندن بشقه هیچ بر یرنده اخشابدن اثر گوریلەمز . سقفلری ، بنانڭ جسامتی نسبتنده مرتفع و ایکی قات اولەرق یاپیلمشدر .

قسم خارجیسنڭ آلدیغی وضعیت ، شرقدن غربه و جنوبدن شماله طوغرو و ایکی رقمی شکلندەدر . بو زاویەنڭ شمال و شرقی دخی بر مترو مرتفع خفیف

دیوار و تیمور پارمقلقلر ایله بو شکلده تحدید قلنه‌رق حصوله گتوریلان مربع میدان مکتب ایچون کنیش بر باغچه اولمشدر . بناسنڭ جسامتی ، لطافتی راچه‌لگڭ اڭ بیوك رسمی مکتبنه قات ، قات فائق اولان اسکی مکتب بو باغچه‌نڭ اورته‌سنده قالمشدر یگی بنایه قارشو قوپانڭ کوب یاننده بولنمسنه بگزه‌یان مکتب عتیق مذکور باغچه‌نڭ بیوك یول اوزرینه آچیلان شرق قپوسنه یقین و پك مناسب بر موقعه دوشورلمکله ابتدائی اتخاذ قلنمشدر .

درحال آغاجلر دیکیله‌رك چم و چیچکلر ایله طرح و تزیین ایدیلان حدیقه‌نڭ بیوك قپوسندن بنایه طوغرو گیدن سوسلی و گنیش یولڭ کنارینه بشا کردانڭ ابدست آلملری ایچون بیاض مرمردن یاپدیریلان مصنع حوض کبیردن بشقه جوارنده صوبی گور بر شادروان دخی واردر . جنوب و غربنی ، ایکی قوله آیریلان گوگده‌سی اره‌سنه آلوب مفتونانه قوجاقلادیغی باغجه دخی شو صورتله تنظیم ایدیله‌رك تزیینات خارجیه‌سی اتمام قلنان مکتبڭ تقسیمات داخلیه‌سیده منظرۀ خارجیه‌سنده‌که عظمت و تکملڭ عینیدر .

(رسم کشاد)

رجب شریفڭ یگرمی طقوزنجی گونی رسم کشادی اجرا قلنان بو دار الفیضڭ طاغ پارچه‌سنه بگزه‌یان بناسی خارجاً رنگارنڭ بایراقلر . اوگنیش باغچه‌سیده فانوس و قندیللر ایله سراپا دونادلمش ایدی .

جوناگردن برلکده حرکت ایتدیکمز هیئت ایله برابر طلوع شمسدن اوچ ساعت صڭره مکتبه کیتدك . مدیر و معلمین بزی طیش قاپودن استقبال ایدوب ایکنجی قاتده‌که بیوك صالونه گوتوردیلر .

ابنیه‌نڭ جنوبدن شماله ممتد قسمنده‌که ایکنجی قاته دوشوب ، شرق و غرب جهتلرینه کمال صنعت و مهارت ایله یاپیلان بر چوق جسیم وسوسلی بنجره‌لرندن صاف هوالر آلان بو مزین صالون یوز آلتمش سکز مترو مربعنده‌در .

خارجدن کلان مدعوین ایله ملحقاتڭ کافۀ معتبرانی ، و مملکتڭ هر جنس و مذهبه منسوب بالجمله سکنه‌سی تماماً طوپلاندقلری صره‌ده راچه بهاسینجی حضرتلریده معیتی مأمورین و یاورلری برابرنده اولدیغی حالده مدبدباً ورود ایتدیلر . مکتبڭ بغجه‌سنده مهیا موسیقه سلام و مارش چالمغه باشلادی .

حقنده شو صورتله تعظیم گوستریلان راچه صالونڭ شماله دوشان کوشه‌سی وسطنده

موضوع و اوزری ایشلمه‌لی ، و صرمه صچاق پرده ایله مستور بیوك مزك اوكنده‌كه قولتوغه اوطوردی . جمعدار و یاورلری دخی آرقه طرفنده آیاق اوزری عسكری بر وضعیت آلدیلر . مكتبك مؤسسلری ایله باش مصدر تعبیر ایتدكلری مدیری راچه‌یی اتكلیوب تشریفلرندن متحصل ممنونیتلرینی اظهار ایتدیلر . بو حزانك صاغ و صولنده بر طوتان مدعوین تشریفاته مأمور حاجی آدم جوهری معرفتیله مشار الیهه تقدیم ایدلدكجه باشنی صالالایه‌رق سلام ویرییور ایدی .

سوالنه مبنی وقوعبولان شو پروزانته‌نك ختامنی متعاقب مكتبك معاش و مصارفات عمومیه‌سی قارشولغی اولان ایرادك اسامیسنی مشعر سوسلی بر دفتر تقدیم ایدلدی . بعد المطالعه بش دقیقه قدر تحسین و تقدیره دائر كلاملر صرف ایدن راچه آیاغه قالقوب مكتبك مدیر و مؤسسلری رفاقتلرنده و یاورلری دخی اطرافنده بولندقلری حالده ابنیه‌نك اوطه‌لرینی ، قغوشلرینی ، درسخانه‌لرینی ، تماشادن صكره تكرار صالونه كلوب محلنه جالس اولدی . جماعت اسلامیه‌نك بو بابده سبق ایدن علو همتلرینی ، موفقیتلرینی ، تبریك ایلدی .

ترقیء معارف نامنه ابذال بیوریلان تشویقات و التفاتلرینك تأثیر عظیمی دركار ایدوكی جوابی ایله عموماً عرض شكرانده بولنلدیغی صره‌ده تدریسی قرارلشدیریلان شعبات علومك پروغرامی مكتب مدیری طرفندن تقدیم قلندی .

مذكور دفتری بتمامها گوزدن گچوران راچه بو درس جدولنده محرر فنونك جمله‌سی ایچنده بولندیغمز عصر كماله جسبان و تحصیلی الزم اولدیغنی سویلیوب انتخابنده‌كه اصابتی تقدیر ایتدی . بعده ابتدائی طلبه‌سندن سكز یاشنده بر چوجق كتورلدی . مكتبك ایرادینی نظارت ایله معاش و مصارفاتنی ادایه مأمور ، فخری هیئت ایچنده انكلیزجه‌نك تدریسنی معترض وراًیلری اقلیتده قالدیغی ایچون مغبر بر قاچ متعصبك مناسبتسزلكی اولملیكه سجاده اوزرینه دیز چوكوب اوطوران بو یاوریچق راچه‌یه قارشو « قل یا ایها الكافرون » سوره‌سنی معصومانه بر صدا ایله گوزلجه اوقودی . تجویددن اولنان سؤاللره دخی نقصانسز جوابلر ویروب صالوندن مفتخرانه چكلدی . بر قاچ ثانیه مروروندن صكره اونر یاشلرنده ایكی افندی كلوب آداب سلامی بعد الایفا قارشولقلی آیاقده طوردیلر . بونلرك بریسی تحصیلك عدم لزومی ، دیگری فضیلتك فوائد ووجوبی طرفداری ایدی . ادعالرینی اثبات ایچون ادله تعاطیسنه باشلادیلر .

شو خوش مناظره ایچه دوام ایتدی . نتیجهٔ محاوره‌ده جهالت طرفداری

ملزم اولنجه حضار عموماً ال چیرپدیلر . شو مكالمه‌نك ختامنی متعاقب دیگر صنفلردن سكز اون افندی دها گلدیلر . اللرنده بولنان تنگه تفنكلر ایله بعض نمایش وطن پروریده بولندیلر . ملكی بر مكتب ایله هیچ مناسبتی اولمیان بو معامله پك طاتسز و لزومسز ایدی .

بالآخره مكتب مدیری و اشرافدن حاجی آدم جوهری ایله اسمنی اونوتدیغم دیگر ایكی ذات صره ایله آیاغه قالقوب متعدد لسانلرده نطقلر اوقودیلر .

شوكت اسلامیه‌نك بقا و دوامی انجق دولت عثمانیه‌نك وجودینه منحصر قالدیغنی بیلوب عثمانلیلرك شاهراه ترقیده قطع منازل ایده كلمسیله متسلی بولندقلری حالده بویله معارفه متعلق مهم مجلسلرینه تصادف ایدن بر عثمانلینك سكوته وارمسی، باشلوجه نشاط وغدای روحلری اولان امید و اعتقادلرینه مخالف دوشه‌جكندن عجزمه باقمیه‌رق آتیده‌كی نطقی قرأته مجبور اولدم .

حضار كرام :

بشریتك شرفنی ، سعادتنی ، بقای موجودیتنی ، تأمین ایدن خیر الخلقی مفكره‌سندن مولود انوار معارف ایله اطفالیدر .

انسانلره لازم اولان ، انسانلغه یاقیشان ، اعظم امور یكدیگرینه توأم بو حیات تملنك تزیید وتحكیمی طریقلرینی دوشونمكدر . عزت قومی بقا و وقار ملیسنك تعالی و تمادیسنی آرزولیان بر امت ، نورسیدگانی انوار فیضا فیض ایله تنویر و فضائل خلقیه ایله تزیین خصوصنده الدن گلان همتی دریغ ایتماملیدر .

مسائل مسروده‌یی تأمین ایدر بر شریعت ایله جهانی مسعود بیوران پیغمبر ذیشانمز بشیكدن لحده قدر علم طلب ایدیگز بیوریبور .

منبع حكمت و مصدر معرفت اولان قرآن كریم جهالتدن تباعد امر ایدییور . دین اسلامه انتساب مشتاقین علم و عرفان زمره‌سنه التحاق دیمكدر .

بو حقایقی ادراكده گوچلك چكمیان پوربندر جماعت اسلامیه‌سنك شو همت مصروفه‌سی تقدیره بحق سزادر .

« هیزهایتس مهاراجه بهاسینجی » حضرتلرینك حضوریله رسم كشادی اجرا بیوریلان شو دارالفیضك ملیونلر صرفی ایله وجوده گتورلمسی اغورنده مادی معنوی همتلری سبق ایدن حاجی محمد دادا موسی حاجی قاسم ، عبد الكریم حاجی آدم جوهری ، حضراتنه اسلامیت و انسانیت نامنه تشكرلر تقدیم ، موفقیت عالیلرینی تبریك ایلرم .

معلمین افندیلر :

مکتبڭ پروغرامنده عربی، فارسی، اردو، کجراتی و انکلیز لسانلرینڭ تعلیم وتدریسی گوستریلیور ایسه‌ده فن جهتی پك محدود و ابتدائیدر . برشاکرد السنهٔ مختلفه‌نڭ لغتلرینی بللمك ایله عالم اوله‌ماز . کلام بشقه علم ینه بشقه‌در . عالم عادی لغتلرڭ حافظی دگل متفنن اولاندر .

ممالك عثمانیه‌نڭ ارتباط دیانتی، وسعت تجارتی، نظردن دور طوتلمیه‌رق تدریسی قرارلشدیریلان السنه میاننه ترکچه‌نکده ادخالی ایله مکمل تاریخ مفصل جغرافیا، ریاضیدن حساب، هندسه قوزموغرافیا، حکمت، طبقات الارض و علم معادن هر حالده اوقودلملی، تجارت وصنایعه مخصوص آیروجه بر صنف دها آچلمیلدر . وارداتی وافر مکتبڭ جسامتی ایله مؤسسلرینڭ شوق و غیرتنده بو استعدادی گوریبورم . متبوع مفخم شوکتلو پادشاهم « الغازی بیوك سلطان عبد الحمید خان ثانی » ادام الله اجلاله افندمز حضرتلرینڭ احیاء العلوم نام مفخرتنی آلان شو زمان سلطنتلرنده غایهٔ تکمله واصل اولان بونجه دارالفنون میاننده تفرد ایدن مکاتب عالیه‌دن مکتب حربیه و طبیهٔ شاهانه‌لر ایله مکتب سلطانی، حقوق و دارالشفقه مثللو ایچنده بیکلرجه افاضل نورسیدگان و یوزلرجه معلم شهیر موجود مدارسڭ منتهی صنفلرینه اعاظم رجال سلطنت سنیه‌دن و مشاهیر فضلادن پك چوق ذوات حمیت نصاب دخی فخری و علاوه اوله‌رق هردرلو تدریسانه تیمناً مسارعت ایله افاضهٔ علوم عالیه و آلیه‌ده منتظماً مداومدرلر .

« مدرسهٔ انجمن اخیار » ڭ مؤسسلری عموماً اویانیق و فاضل ذواتدن بولندقلری جهتله بو اصول محاسن شموله رعایت بیورلدیغی تقدیرده مکتب مترقی وطن و اولاد وطن حقیله مستفید اولور .

شاکردان افندیلر :

دارینده مسعود اولمگز ایچون شو مدرسه‌یی وجوده گتوران ذوات کرامڭ عنایتلرینی اونوتمیوب استحصال فضائله گیجه‌لی گوندوزلی چالیشیگز .

خیر الخلف اولمغه صوکدرجه سعی ایدیگز . تحصیل زمانی دیمك اولان گنجلك سریع الزوالدر . فوت اولان فرصت اعاده ایدیله‌مز . حضرت علمی تقدیساً یاپدقلری هممات تسلیمکردهٔ خاص و عام اولان جماعت اسلامیه‌نڭ اقتطاف ایده‌جگی ثمره طریق تحصیلده گوستره‌جگگز بهره و اقدام ایله حصوله گله‌جکدر .

ان شا الله فاضل و کامل اوله‌رق شو دارالفنوندن نشئت ایله زمانڭ ایجاباتنه

گوره مكتبڭ حسن ايديله‌جك نواقصنى، سزلرده اكمال و اتمامه ساعى و احفاديگزڭ خير خواهى اولورسگز .

عاليجاها :

پوربندر راجه‌لغى وجوديگزله شرفلنديكى هنگامده بويله بر دارالعلومڭ وجوده گلمسى اسلافگزه غبطه بخشادر . بتون بشريتڭ سعادتى علم و عرفان ايله قائم اولديغى ايچون مدرسهٔ انجمن اخيارڭ رسم كشادينى بالذات اجرا بيورمق صورتيله جماعت اسلاميه‌يى معارفه تشويق بيورمگزدن طولايى عالم مدنيت متداريگزدر . حكومتگزده بر قرار اوليگز .

سليمان شكرى

٢٩ رجب شريف ـــ ١٣٢٢

سويلند كجه مآلى تفهيم قلنان بو نطقڭ ختامنده ممنونيت و التفاتلر اظهار ايدن جماعتڭ خواهش وآرزوسى اوزرينه ياپيلان ترجمه‌سى مكتبده مولود شريف قرائتى ايچون ايكنجى كونى وقوعبولان اجتماعلرنده تكرار اوقوتديرامسنى متعاقب اردو لسانى ايله « خليفهٔ اعظم افندمز چوق يشاسون » دبو باغريشمشلر ايدى .

هندليلرڭ ذات اقدس حضرت خلافتپناهى‌يه اولان محبتلرى تعريف و تصورڭ فوقنده‌در . بوندن صكره بشقه نطق اوقونميوب علمادن هدايت رسول افنديڭ قائماً ياپديغى دعايه جملة آمين خوان اولديلر .

بعد الفاتحه شاكردانڭ مستحق اولنلرينه ساعت و كتاب كبى هديه‌لر توزيع قلندى . حاضر بولنان جماعته دخى غايت سوسلى اوله‌رق باغلانلمش چيچك دسته‌لرى ايله شروب، شكر و باسته‌لر طاغيدلدى .

مكتبڭ وجودينى هيچ چكه‌ميان راجه رسم كشادڭ شو صورتله اتمامنه مبنى مجلسه وداع ايدوب معينى غلبه‌لكى ايله چكلدى كيتدى .

ترقىء اسلام ايشنه آلويرميان اعدانڭ حسادتنى حقيقة جلب ايده‌جك جسامت و تكملده ياپيلان مدرسهٔ انجمن اخيارڭ انشاسى رخصتنى بر درلو استحصال ايده‌ميان مسلمين ناچارلق بالاسى « دوويقتوريا جبلى مدرسه » عنوانى دخى ويرملرندن طولايى انكليزلر طرفندن همان اعطا قلنان مساعده‌يى قبولده مضطر قلان راجه جنابلرى بو نامه قارشو بر جميله اولمق اوزره مبايعه قلنان موقعڭ اطرافنده‌كه ميداندن بر چوق آراضينڭ مجاناً ترك و اهداسنه بيله باشلاديغى مستهزيانه سويلمكده‌درلر .

(مكتبك تقسيمات داخليه‌سی)

شرقدن غربه و جنوبدن شماله طوغرو ایکی رقمی شکلنده انشا قلنان بو عالی بنانك باغچه‌یه ناظر جبهه‌لرینه، مدورلکلری طقسانر سانتیم، طوللری بشر متره و باشلقلری قبارتمه چیچکلر ایله منقش و یکدیگرلرینه سوسلی کمرلر ایله مربوط ستونلر رکز ایدلدیگی ایچون اوطه‌لرك پنجره‌لری آرقه‌یه دوشمکله، هر ایکی قات طرفیننك طوانجه مفرح بر گزینتی وجوده گلمشدر .

اوطه‌لرك، قغوشلرك، درسخانه‌لرك قپولری ایله داخله دوشان پنجره‌لری عموماً بو ایکی گزینتی‌یه ناظردر . بودروم اوزرینه مبنی آلت قاتده ایکی معلمین اوطه‌سی، درت قغوش، بر دیوانخانه، یوز اون متره مربعنده بر مسجد، بر کتبخانه، بر خدمه اوطه‌سی، بر اشیا مخزنی اولدیغی کبی جنوبه دوشان جهتك شرقه ناظر اوجنده دخی عمومك استفاده‌سنه مفتوح و خارجدن باشقه‌جه قپو قونلمش جسیم بر مطالعه خانه‌سیده واردر . بو مطالعه خانه‌نك اورته‌سنه بویلی بوینجه بر مز قونیلوب اوزری یك پارچه سوسلی مشمع ایله ستر ایدلمش و اطرافنه گوزل اسکمله‌لر دیزلمشدر . هندستانده منتشر بالجمله اوراق حوادث ایله فنی، ادبی مجموعه‌لر اونده‌ده چیقان مشهور غزته‌لر، مصور رساله‌لر، مطالعه خانه نامنه هر هفته منتظماً ورود ایتدیکندن اوستی باشی تمیز اولمق شرطیله مملکتك فقراسی اغنیاسی اختیاری کنجی فوج فوج کلوب، خدمه‌لرك درحال کتوردکلری زوار دفترینه اسمنی یازدقدن صکره استدیککی غزته و رسائلی ایشی یوق ایسه آخشاملره قدر مطالعه ایدییور .

ایکی قوله آیریلان بنانك یکدیگریله برلشدیکی کوشه‌ده واقع، و بیاض مرمردن معمول باصه‌مقلرینك اورته‌سی آشاغیدن یوقارویه قدر فرنك خالیسی ایله مستور، و نصفنه یتیشیلنجه اوفق بر مسره حاصل ایتدکدنصکره تربیعاً صاغه دونر گنیش نردباندن ایکنجی قاته چیقیلوب شرق جهتنه طوغری براز گیدلدکده آشاغیده‌که مسجد شریفك اوستنده و عین وسعتده اولان دیگر مسجد، و دها ایلرو سنده بیوك ایکی درسخانه، بر معلم و بر مبصر اوطه‌لری گوریلور .

آشاغیده نماز قیلدیران امام افندینك صداسنی یوقاروده اقتدا ایدن جماعتك ایشیتمسی مقصدینه مبنی فوقده‌که جامعشریفك محرابه یقین زمیننده، اینلی نماز سجاده‌لری قدر مربع بر دلیك آچیلوب اطرافی مرانقوز کاری یشیل پارمقلق ایله چورلمشدر . بورادن نردبان جهتنه عودت ایدیلوب بنانك شماله طوغری ممتد

قسمنه توجه اولندیغی زمان بر عدد خدمه اوطه‌سی ایله جسیم تنفس خانه‌نك قپو و پنجره‌لری اوكندن گچیله‌رك بیوك دیوانخانه‌یه اولاشیلیور .

توزیع مكافاة و امثالی اجتماعلره مخصوص اولوب وسعتنك ذكری سبق ایدن بو دیوانخانه‌نك شرق و غرب جهتلرنده باشدن باشه صره‌لنمش بیوك پنجره‌لری، جنوب و شمال كوشه‌لرنده دخی قپولری قارشولقلی ایكی عدد جسیم درسخانه‌لری بر مدیر و بر معلم اوطه‌سی و بر كتبخانه اولدیغی كبی شمال كوشه‌سنك بغچه‌یه ناظر محلنده مسافر قبولی ایچون خصوصی بر اوطه‌سی دها واردر .

مذكور اوطه‌لر مكملاً تفریش ایدلدكدن باشقه مساجد شریفه‌لر ایله صالونلرك، و مطالعه خانه‌نك سقفلرینه بیوك آویزه‌لر تعلیق اولنمش و دیوارلرینه درت طرفلی و هر بریسی اوچر ضیالی ثابت لامبه‌لر صره واری گچورلمشدر .

ایكنجی قاتدن طامه چیقار بر نردبان دها واردر . مكتبك اوستی آوروپا كاری كره‌میت ایله قپادلمش ایسه‌ده نردبان جوارنده‌كه اوطه‌لرك اوزرلری چینی طبقه‌لر ایله طوكدیریله‌رق مختصر بر طام حالنه كتورلمش، كرك طامك وكرك كیره‌متلی یرلرك اطرافنده‌ده چمنتودن معمول و زیتون یاغی ایله جلالنمش قالین ومدور پارمقلقلر یاپیلمشدر .

طامه چیقیلوب اطرافه نظر ایدلدیگی زمان پوربندر لیمانیله دریاسیله تماماً كوز اوگونه گلییور . بوندن باشقه شهرك دیگر جهتنه بیوك بر اناث مكتبی دها یاپدیرمشلردر . اسلام محله‌سنك اك گوزل موقعنه و كذا ایكی قات اولارق اوچ یول آره‌سنه یاپیلان بو مكتب مربع الشكلدر .

داخلنده ایكیسی تدریس علومه، بری تعلیم نقوشه، مخصوص اوچ معلمه، ایكی مبصره و سكسان طالبات اولدیغنی سویلدیلر .

پوربندرده مرور ایدن اون گونی، اطرافدن گلان ذواتك محبتلری، مصاحبه‌لری ایله پك خوش گچوردم . رجب شریفك اوتوزنده یوله چیقمق استیور ایدم . هنودك بیوك پوتلرینك گونی اولدیغی ایچون رسمی شنلكلر یاپیله‌جغنی، راجه مادامی ایله برابر دونادلمش فیللره بینوب اطرافلرنده عسكرلر، ازدحاملر اولدیغی حالده . پوتخانه‌یه گیدرك عودتنده بركات نیتیله !! اسواقه طولاشه‌جغنی ایشتدیكم ایچون حركتی تأخیر ایتدم . فرداسی گونی طلوع شمسدن بر قاچ ساعت صكره راجه‌نك، آغزندن طولمه چوروك طوپلری آتلمغه باشلادی .

بو گورلتی راجه‌نك پوتخانه‌یه آیاق باصدیغنی اشارت ایمش . چوق سورمه‌دن

خانه‌سنه عودت ایتمش اولملیکه بوپاصلی طوپلرڭ صدالری تکرار ایشیدلمکه باشلادی . وقت زوالدن صکره یوللرڭ غلبه‌لگی زیاده‌لشدی . هر کس راچه‌نڭ کچمسنی برای تماشا بکلیور ایدی . منزلندن ایکنجی دفعه قالقوب تکرار پوتخانه‌یه گیدرك صنمه بایراملق!! بعض هدیه‌لر عرض و تقدیمدن صکره چوق سوره‌دن عودت ایدن راچه‌نڭ ساچمه صپان آلایی سوکدی .

اوزرلری صرمه صچاق قالین اورتیلر ایله ستر ایدلمش یعنی چوللانمش برقاچ فیل ایله راچه‌نڭ یالکز خشه‌لری گوزل، اون قدر آتی و برقاچ خصوصی عربه‌سی بوش اوله‌رق کچدی . مذکور عربه‌لردن بریسنده بزم میدللی تعبیر ایتدیگمز اوفق پونه آتلری قوشولی ایدی . بونلرڭ مروری عقبنجه غایت جسیم ایکی فیل گورندی ، بو فیللر دها زیاده سوسلندیرلمش و اوزرلرینه برر تخت بند ایدیلەرك برینه راچه دیگرینه قولاقلری ایله برونڭ دلیکاری قنادلرنده ، گوپه و حلقه‌لر طولی و تیمور رنکنده اولان مادامی بینمش ایدی .

مذکور تختلر گموشدن معمول و اوزرلرنده‌کە چیچکلر قاپلامه یالدیزدر . بوزوق دوزن اللی قدر پیاده ایلروده و برطاقم اویوز بارگیرلره لاغیر ایکدیشلره سقط قصراقلره بینمش تخمیناً یکرمی بش سوارینڭ بر مقداری راچه ایله مادامڭ اطرافنده متباقیسی آرقه‌لرنده شوکت کوستریورز دیو گووه‌نەرك یورومکده ایدیلر . دها گیرولرنده بیوك مأمورین ایله ایلرو گلان پوت پرستلرڭ عربه‌لری طورنه قطاری کچمکده ایدیلر . راچه طاوس ودوه قوشی طوكلرینی ، ساقسی‌یه چتیل دیکر کبی طولدیروب اورمان حالنه کتوردیککی باشی ایله طریقڭ طرفیننی بویلی بوینجه صیم صیقی قاپلایان تماشاجیاره سلامیه‌رق بولندیغم خانه‌نڭ پنجره‌سی اوگندن انجق اون دقیقه‌ده کچه بیلدی . زیرا پوتخانه‌دن دوندیگی ایچون مملکته برکت کلسون دیو ایکی خطوه‌ده بر لا اقل اوچ دقیقه توقف وقوعبولییور .

پیاده‌لر اللرنده‌کە قوال تفنکلری بر طرفدن بوشالتدقلری ایچون خام باروتڭ کریه قوقو و سیاه دومانی اورته‌لغه قاپلادیغی جهتله صفوتی بوزولان هوا تنفس اولنمز بر حالە کلمشدر . مملکتدن بر ساعت اوزاقده واقع و راچه‌نڭ زیارت ایتدیکی بو پوت خانه‌نڭ یکرمی خطوه جوارنده بر ولی مدفوندر . اورنه‌لغی اسلامدن خالی بولدقلری زمان تربه‌سنی تحقیر آمیز سوز آتمق جسارتنده بولنان پوت پرستلردن اکثریسنڭ اللری ، آیاقلری قیورلمق ، فلج اولمق ، آغیزلری اکیلمك کبی بلالره مکرراً اوغرادقلری جهتله او پوت خانه‌یه گیدن هنود ایکی اللرینڭ آوجلرینی بری برینه ربط ایدرك اولا ولیء مشار

الیهڭ تربه‌سنه قارشو اوزاتمق کبی هندیجه تواضعلر، استرحاملر یاپدقدن صکره پوت خانه‌یه گیرمکده‌درلر . قصبه‌نڭ خارجنده دخی سربست طولاشمقلغمه بر شیء دیه‌میان حکومتڭ جینلری آرتوب اطرافڭ خریطه‌سنی اله‌جق خوفنه دوشدیگی جهتله پشیمی براقمدیغندن مذکور پوتخانه‌نڭ بولندیغی موقعه سیره گیده‌جگمی خفیه‌لرندن خبر آلان پولیس قومیسری طوتدیغم عربه‌یه بینوب برابرمده بولنمش ایدی .

ولینڭ تربه‌سنه یناشوب فاتحه خوان اولدیغم صره‌ده بو مرقد شریفه قارشو هندیجه تواضع ایدن قومیسره خطاباً مادامکه بو ولینڭ بر چوق کراماتنی و پوتڭ عجزینی گوریبورسگزده نه ایچون اسلام اولمیورسگز دیدم . قومیسر تعلیم وتربیه گورمش اویانیق و ذکی بر ذات اولمغله ایچنی چکه‌رك بزده پك قریم اولان شو جهالتڭ تدقیقنه الان کیریشیله‌مدی . بو عادت قدیمه‌دن واز کچمك استعدادی عموممزده هنوز حاصل اوله‌مامش ایسه‌ده درس کورانلرمز اللهی بیلورلر . مسلمانلرڭ رمضاننده پروردکار ایچون ملتدن گیزلی اوچکون اوروج طوتمق نمم اوته‌دنبرو عادتمدر جوابلرنده بولندی . پوت پرست و مجوسیلر ایله عبدهٔ ثور اسکیدن عریان گزرلر ایمش . لباس گیمگه آلیشملری ظهور اسلامدن صکره تشکل ایدن هند پادشاهلرینڭ اجباریله وقوعبولمشدر . بر عظیم هند، سکان جهانڭ غفلتندن ملتلرڭ یکدیگرلرینه ضدیت و منافرتندن استفاده آرایان انگلیزلرڭ النه کچدیگی صره‌ده اقوام مرقومه‌نڭ آیاق طاقمی درحال لباسلرینی چیقاروب کما فی السابق عریان گزمگه باشلامشلر ایسه‌ده بو کره جماعت اسلامیه‌نڭ تهدیدینه اوغراملریله اولجه ذکر اولندیغی اوزره صپان کبی بر شیء یاپوب اورته‌سنه موضوع درت پارمق مربعنده‌که بز ایله خیالرینی کیسه ایچنه آلدقدن صکره بزڭ ایکی طرفنه مربوط ایپلری بجاغڭ اردسندن وقیچینڭ اورته‌سندن بچوزوب بلینه طولاشدیررق فضله قلان اوجی کیسه‌نڭ اوستنه صارقتمق کبی گولنج بر ستاره‌یه مجبور قالمشلر و قیافتلرینی تمامیله ایته بکزتمشلردر .

جونا کردن برابر کلدیکمز ذوات ایله شعبانڭ ایکنجی گونی صباحلین یوله چیقدق . شمندوفر راناواو استاسیوننه کلنجه آنلر ایله وداعلاشوب پانی آتشایه گیتمك اوزره آیرلدم . راناواو پوربندرڭ اون بش کیلومترو شرقنده افق بر استاسیون اولوب برنده شنلك یوقدر . بورایه استاسیون یاپیلمسی ایکی کیلومترو جنوبنده واقع پانی آتشا قصبه‌سی ایچوندر .

(پانی آتشا)

پوربندر راجه‌لغنه تابع بشیوز خانه و یدی بیڭ نفوسلی اوفق بر قصبه اولوب بونڭ اوچیوز خانه و بشبیڭ نفوسی مسلم گیرو قالانی مشرکدر .

بو شرین قصبه‌ده مکمل اوچ جامعشریف بر مناره بر مکتب ابتدائی و جوارنده اوفق بر قلعه واردر . جامع عتیق جهتنده طرق علیهٔ نقشیه رجالندن محمد میا حضرتلری ایله مملکتڭ اوچ میل بعدنده اصحاب کرامدن بر ذات و خیلی شهدا مدفوندرلر . اردو لساننجه میا سید دیمکدر . آفریقای جنوبینڭ ترانسوال و آگا جوار اسکله‌لرنده مهم تجارتخانه‌لری بولنان پانی آتشا اسلاملری دخی نادر سکنه‌سنڭ طوتدقلری قاعده وجهله ایکی سنه‌ده بر کره دگیشه‌رك عودت ایدنلر غربتده بولندقلری عینی مدتی مملکتلرنده‌که تجارتخانه‌لرنده کچورمکده‌درلر . عموماً تجار اولان بو مسعود اسلاملرڭ یالکز آفریقاده واقع تجارتخانه‌لرندن سنوی جمعاً سکز یوز بیڭ روپیه تمتع کوردکلرنی کندیلرندن خبر آلدم . شو موفقیت اوفق بر کوی اهالیسی ایچون خوارقدن معدوددر . چارشودن کچر ایکن قلعه قپوسی اوکنده بر قاچ قبر کوردم . اوزرلری یشیل بزلر ایله اورتیلی و چیچك دمتلری ایله طولو ایدی . برابر طولاشدیغمز موسی میادن بونلرڭ کیملر اولدقلرینی سوآل ایتدم . کرامتلری ظاهر شهدادرلر . بو قلعه‌نڭ قپوسندن شمدی‌یه دگین هیچ بر سواری کیره‌مامشدر . اگرچه آتی یدکنه آلور ایسه قپودن کچر، راکباً کیرمسی امکانسزدر . حیوانی اولدیرسه یورومز . بر پارچه صبرایت ، البتده بر سواری کچر ، تجربه یاپدیره‌یمده گور دیو قپویه یقین بر دکانه بونالدی . دکان صاحبی بشوش بر ذات ایمش بزی مسرتله قبول ایدوب درحال چای احضارینه باشلادی . هر نقدر چایه لزوم یوق دیدك ایسه‌ده قبول ایتدیره‌مدك . بر پارچه محبتله وقت کچدی تهیه قلنان چایی ایچمکده ایکن قارشودن تصادفاً اوچ سواری گورندی . بونلر دکانڭ حزاسنه گلدکلرنده موسی میا چای قدحنی الندن براغوب سواریلرڭ یولنی طوتدی . و مسئله‌یی آکلاتدی .

مرقومون حیوانلرینی قلعه‌یه طوغری سوردیلر . قپویه قدر سرعتله کیدن آتلر اشیکه یاقلاشنجه میخ کسیلدی اولقدر چارپدقلری قامچیلادقلری حالده بر دیم ایلرو آتدیره‌مدیلر . مسئله پك مراقمه طوقوندیغی ایچون آتلردن برینڭ اوزرینه آتلایوب بالذات تجربه ایتدم . هر نه قدر دوگدم دپه‌لادم ایسه‌ده بر خطوه آتدیرمق ایچون اولسون تأثیر ایتدیره‌مدم . حیوانڭ اوزرلرندن انوب یدکه .

آلدیغمده حالاً ایچرویه گیردی . شو حال اوراده مدفون شهدانك کراماتلرینه حمل اولنیور . حتی قلعه‌نك هندوجه اسمی قاپوسندن سوازی کچمز معناسنه املایه کلمز بر جمله‌در .

قصبه‌یه پای آتشا اسمی ویرلمسی صوینك لطافتندندر . اردو لساننجه «پانی» صو «آتشا» گوزل معناسنه‌در . مدرسهٔ انجمن اخیارك رسم کشادنده بولنمق اوزره پور بندره چاغریلان مدعیندن «حاجی طاهر محمدعلی سیت» اسمنده بر ذاتك و قوعبولان دعوت و اصراری اوزرینه گلدیکم بو محلده بر کیجه قالوب فرداسی گونی وقت ظهرده حرکت ایدن شمندوفر ایله جادپور، بادوان، پریم قام، اوزری راجکوته گیتدم . اقطارمه یری اولان راجکوتده بر قاچ ساعت قالدیغم جهتله زیاده گزه‌مدم . یالکز اسکندر کبیرك احیا کرده‌سی اولدیغی متواتر یگرمی گوزلی جسیم بر کوپریدن بشقه ذکره شایان محللرینی گوره‌مدم . شهر بیوك برقلعه ایله محاطدر .

(راجکوت)

شعبان المعظمك یکرمی طقوزنجی گونی مواصلت ایتدیکم راجکوت، پوت پرستی چوق بر مملکت اولمغله راجه‌لق مرکزیدر . درونده جسیم ایکی ملت بغچه‌سی بر موزه، بر کتبخانه، و ایکی مطالعه خانه واردر . نفوسی یگرمی بیکه یقین اولان بو قصبه‌نك انجق ثلثی اسلامدر . صدر پازار نام سمته دوشان بیوك ملت بغچه‌سنك اورته‌سنه خاچ واری جسیم بر موزه یاپلمشدر . عظیم درت قغوشه تقسیماً ایکی قاتلی اوله‌رق یاپیلان شو بنا غایت عالیدر .

قغوشلردن بریسی اقلیم هندده موجود انواع طیور، سمك و امثالی حیوانات بریه و بحریه مومیالرینه مخصوصدر . ایکنجی قغوشده هندستانك هر نوع اشجار، ازهار، اثمار، معادن، میوه، و بهاراتی اوچنجیده منسوجات و مصنوعات داخلیه‌نك اجناس مختلفه‌سی و اسلحهٔ عتیقه تشهیر ایدلمکده‌در . دردنجی قغوشده ایسه قرالیچه متوفیه ویقتوریانك بیاض مرمردن معمول تخت اوزرنده اوطوریر آلچیدن بر هیکلی اولوب درت طرف دیوارلرینه دخی هندده موجود مشهور نواب و راجه‌لرك و شمدی‌یه دکین تبدل ایدن والیء عمومیلرك و معروف جنراللرك کبیر فطوغرافلری تعلیق ایدلمکله بنانك بو قسمی سوسلی پوت خانه‌لر حالنده‌در . پور بندرده ایکن وقوعبولان محبت اوزرینه دعوت ایدن عثمان میانك صدر پازارده واقع خانه‌لرنده بر کیجه قالوب شعبانك دردنجی گونی صباح ترنیله جامنگره کچدم .

(جامنگر)

جوناگردن پور بندره گیدر ایکن اوپلیطه‌ده شرف ملاقاتلرینه نائل اولدیغم غلام فاروق صاحب طرفندن آلدیغم دعوت نامه اوزرینه راچکوتدن حرکت ایله شعبانك بشنجی گونی صباحلین مواصلت ایتدیگم جامنگر یگرمی بیك نفوسلی و اطرافی سکز قپولی محکم بر سور ایله محاط زنکین بر مملکت اولوب راچدلك مرکزیدر . بو راچه‌لغك کندوسنه تابع طقوز یوز قریه وقصبه‌سی واردر . بودجه‌سندن معلومات آلامدم . شهر داخلنده سکز جامعشریف اون مناره، و بیوك جامعلر حوالیلرنده اولمق شرطیله جسیم ایکی ساعت قله‌سی، اون بش مدرسهٔ اسلامیه و کذا اون بش کتبخانه بشیوز دکان اولوب نفوس موجوده‌نك نصفی اسلامدر . میمن محله‌سنده‌که فاطمه مسجد ایله درت مناره‌لی جمعه مسجدی و قپوسنك اوزرنده عظیم بر ساعت قله‌سی اولان جهان بای جامعکبیری، راچه‌لرك والده‌لری طرفلرندن یاپدرلمشدرلر .

هندك غرائبندن اوله‌رق شمدیکی راچه‌نك حرملری اسلام اولدیغی گبی والده‌سیده اسلامدر . بیوك پدرینك والده‌سی فاطمه بیکم اسمنده بیکس ویتیمه بر قیز اولدیغی ایچون راچه ایله ازدواجنه اعتراض ایدن بولنمامشدر . شو حال اولوقتدنبرو عادت حکمنه کیرمکله جامنگر راچه‌لری پوت خانه وحرملری جامع یاپدیرمقده و هر خانم یاپدردیغی جامع شریف حولیسنه ایلروده دفن اولنمق اوزره برر تربه تهیه و انشا ایتدرمکده‌درلر .

شمدیکی راچه‌نك والده‌سی طرفندن یاپدیریلوب غلام فاروق صاحبه تسلیم قلنان جهان بای جامعشریفنه خانم مومی الیها طرفندن سنوی اون آلتی بیك روپیه ایراد گتوریر بر کوی دخی وقف ایدلمشدر . راچه ایله گوریشدم مومی الیه یگرمی ایکی یاشلرنده یاقیشقلی بردلیقانلی و اسمی «جام» در . بیوك برادری انکلیزلر طرفندن مدراسه تبعید قلندیغنی سویلدیلر .

پوربندر جماعت اسلامیه‌سنك تجارتخانه‌لری برما جهتلرنده‌در . بونلرده سورت و پاتی آتشا اسلاملری کبی تجارت موقعلرینه ایکیشر سنه مناوبه صورتیله عزیمت وعودتی قاعده اتخاذ ایدینمشلردر . هند اهالیء اسلامیه‌سی لبه و میمن ناملریله ایکی جنسه آیرلمقده‌درلر بو تفرقه یالکز جنسیتده اولوب مذهبلری عموما حنفیدر .

لبه اصحاب کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز زمانلرنده ایمانه کلانلره، میمن بوندن ایکی یوز سنه اقدم بغداددن هندستانه تشریف ایدوب

الیوم اجمیر شریفده مدفون خواجه معین الدین چشتی قدس الله سره العزیز حضرتلرینك اهتدا ایتدیردكلری جماعته اطلاق اولنیور . میمن مؤمن كلمه‌سنك محرفیدر . مشار الیه خواجه معین الدین چشتی حضرتلری قوس اعظم نسلندندرلر .

فخر عالم صلی الله تعالی علیه و سلم افندمز حضرتلری بو ذات شریفك رؤیالرنده ظهور ایدوب «یا خواجه معین الدین هندستانه كیت» بیورملری اوزرینه بغداددن نصف اللیلده یوله چیقمشلر و هندستانه مواصلتلرنده الیوم میمن تعبیر اولنان ملیونلر ایله نفوس درحال ایمانه كلمشلردر . هندستانده مشهور چشتی طریقتك پیریدرلر . طریق مذكورك ذكری خفیدر . ولیء مشار الیهك عودتلری ایچون تكرار اردهٔ نبویه شرف ظهور ایتمدیكی جهتله نهایت عمرلرینه دكین هندستاندن آیریله‌مامشلردر .

یوم ارتحاللری اولان رجب شریفك اون بشنجی كونی مرقد مباركلرینی زیارت ایچون هندستانك هر طرفندن بیكلرجه خلق اجمیر شریفه دوكیلیورلر مدت زیارت اون بشكون دوام ایدییور . بو سنه كلان زوارك مقداری برنجی هفته‌ده اوچیوز قرق بیك كشی‌یه بالغ اولدیغنی هند غزته‌لری یازمشلردر . اسكی اسلاملرده اتفاق اولمدیغندن تجارت شركتلری تشكیل ایده‌مامشلردر . میمنلرده یكدیكرلرینه محبت وجنسیت غیرتی ، و بربرلرینه امنیتی پك ایلرو اولمغله وجوده كتوردكلری تجارت شركتلری سایه‌سنده ثروتلری صوكدرجه‌یی بولمشدر . یالكز اسلاملر ارەسنده دكل بتون اقوام هندیه میاننده كوزی آچیق ، زنكین و مسعود اولان میمن قسمیدر . ذكاوتلری نسبتنده متدین اولان میمنلرك مجالس و اجتماعلرنده اقلاقیات ایله امرار اوقات ایدلدیكی اصلا كورلماز . هر محله‌نك برر قلوبی واردر . خصوصی كتبخانه‌سی دخی بولنان بو قلوبلرده معاشلی متعدد خدمه‌لر اولدیغی كبی هر جنس غزته و رسائل دخی بولندیرلمقده‌در . قلوبلرك منتسبینی میعاد مخصوصنده مطلقا غرض وجود ایدر . معذرتی اولان قارتنی كوندیرر . بو قارتك ظهرینه یازدیغی تفصیلات دفتر مخصوصنه حرفیاً كچوریلور . مشغولیتلری ، یا مطالعه و یاخود مباحثهٔ تجاریه‌در . هفته‌نك هر كونی ، جدی برر خصوصك مذاكره‌سنه تخصیص قلنمشدر . وجوده كتوردكلری شركتلرك ، تجارتخانه‌لرك ، احوالنه دائر بحثلر آچوب نطقلر اوقیورلر . ایراد و مصرف محاسبه‌لری ایسه مطبوع و مزین ورقه‌لره محرر اولدیغی حالده حصه‌دارانه توزیع و شركتك احوالی هر آی جمله‌یه تفهیم ایدیلییور . هند جماعت اسلامیه‌سنك زنكین ، متنور ، متفق و مسعودی میمنلردر .

غلام فاروق صاحبده بشگون مهمان اولوب شعبان المعظمڭ اون برنده كوندالہ متوجهاً يوله چيقدم .

(كوندال و نام ديگرى باتان)

جوناگرڭ يوز يگرمى سكز ميل بعدنده اولوب آندن براز اوفق اولان گوندل ، شعشعۀ ظفرلرى گوزلرى قماشديران شانلى عسكرلرمز ايله آچيقدن چارپشمغه گوزى كسميان اعدانڭ تحصن ايدرك حربه جرأتلنديگى متين قلعه‌لردن اڭ بلاليسنه مالك و فتحى مستحيل بلاد مستحكمه‌دندر .

عالم اسلاميتڭ نورچشمى ، دولت شير صولت عثمانيه‌نڭ تذكار مفاخرندن پك متلذذ اهالينڭ اجدادلرندن ايشتمك صورتيله مضبوطلرى اولان معلومات شفاهيه‌لرينه نظرا بويله ضبطى مشكل نيجه بلاد و امصارى قانلى شانلى محاربه‌لر ايله قبضۀ تسخيره گچيروب پورتكيزلرى هندستاندن سوروب چيقاران دلاوران عثمانيه‌نڭ گونداله هجوم ايدن فرقۀ منصوره‌سى اوزرنده‌كه قوماندان بسالتعنوان كمال پاشا و جمال پاشا اسملرنده عادل و عاليهمم ايكى برادر ايمشلر .

مرحومان مشار اليهمانڭ افعال مشكوره‌لرينه دائر بر چوق حكايه‌لر بورالرده الآن ديللره داستان اولوب بين الناس مقام تفاخرده سويلنمكده‌در . اسلافدن اخلافه منقول اخبارات شفاهيه‌لرڭ مواثقندن اولمق اوزره معتبران اهالينڭ تحقق و تعين ايتديرديگى وجهله هجرتڭ طقوز يوز قرق برنجى سالى موسم بهارنده محاصره‌يه آلنان گوندالده‌كه باتان نام قلعه‌نڭ متانتى گنديلرينڭ بر قاچ مثلنه بالغ محصورينڭ دوام مقاومتنه موجب اوله‌جغنى كاشف بو فطين سرداران مستحفظلرڭ تصادف ايدن نوروز بايرامى مناسبتيله عيش و عشرته طالدقلرى ، زمان فرصتى قاچرميه‌رق بيوك طوپلرڭ آغيزلرينى قلعه قاپولرينڭ قنادلرينه چويردوب طوپچيلره آتش امرينى ويررلر . مدفعلرڭ رعد و برق صدالرى ايله لاو و دومانلر قايربشق پوسكوردكلرى جسيم مرميلر مهيب ايگلتيلر ايله هدف مقصوده يتيشوب دروازه‌لردن بريسنى پارچه پارچه ايتمسنى متعاقب ياپيلان هجوم عموميده بو ييقيلان محلدن ييلديرم كبى قلعه‌يه گيران شجعان مسلمين كفار ايله يقا يقايه گلوب سيف جلادتلرينى پارلاتدقلرى صره‌ده قوماندا ايله مشغول پاشاى مشار اليهمڭ بندكلرى فيل مدافعه‌ده مضطر قلان مستحفظلرڭ نا اميدلك سائقه‌سيله صوڭ سپر اولمق اوزره قلعه قپوسنه ياقدقلرى مدهش آتشدن اورگمسى اوزرينه كمال پاشا اوزرندن دوشوب تلف اولمش ، حرڭ

حسن نتیجه‌یه ارجاعی انجق غیرت حمیتمندانه‌سنه قلان جمال پاشا دخی صباحدن اقشامه قدر سوران بو گیردار اثناسنده آلدیغی مهلك یاره‌دن قورتیله‌میوب قلعه‌نك فتحندن بر قاچ گون صکره ارتحال ایتمشدر . پورتیکیز دونمه‌لرینی کسر و امحادن صکره بومبای لیماننده باریتمق اوزره خلیج بنگاله‌دن مظفراً عودت ایدن گمیلرمز اولوقتلر پك آچیق اولان تونه لیماننه یتشدکلری صره‌ده موافق هوانك بحکمة الله گسیلمسی اوزرینه اوراده لنگرانداز مهابت قتودانلری حسب الموسم مناسب بر ملتم انتظارنده‌لر ایکن بردنبره اسمکه باشلایان مخالف روزگارك امثالی نامسبوق شدت و امتدادندن هند دگیزلرینك کوه قافدن نمونه‌نما طالغه‌لری کونلرجه هجوم ایتدیکی ایچون او قلعهٔ سیاره‌لر ، دمیرطرامق ، زنجیر قوپارمق کبی اوکی آلنماز صارصینتیلره اوغرایوب نهایت بری برینی چارپه‌رق پارچه‌لانمشلردر . شو حال ناگهظوری گوران غزاة مسلمین زیاده‌سیله محزون و دلخون اولدقلری ایچون فلکه کوسوب پك اوزاق دوشدکلری وطنلرینه عودتدن صرفنظر ایله ، دوکدکلری بونجه خون حمیته مقابل فتح ایدیلان قلعه‌لرك الی نهایت العمر مستحفظلغنده قالمغی بینلرنده قرارلشدیردکدن صکره جمله‌سی تأهل ایدوب یرلشمشلردر .

وقایع مبحوثه‌نك بو صورتله جریانی اجدادلرینك آغیزدن آغیزه منقول روایات صحیحه‌سندن اولدیغنی حکایه ایدن گوندال اسلاملری دها بر چوق دلائل مقنعه سردیله او مقدس مجاهدینك احفادی ایدوکلرینی مفتخرانه سویلمکده‌درلر . اردو لسانجه باتان افغان دیمکدر . گوندالك باتان قلعه‌سنده متمکن و انا جهتندن دخی بدخشان ترکلرینه منسوب اهالینك بوبابده‌که ادعالرینه ، سیمالریده تصدیق ایدییور . شهرك نفوسی اوتوز درت بیك زاده‌سنده‌در . مقدار مذکورك اون ایکی بیگی مسلم متباقیسی پوت پرستدر . فاتحلرك یادگار قیمتداری بر جامع کبیر ایله سکز عدد مساجد شریفه و بونلرك حوالیلرنده برر مکتب ابتدائی واردر . بوراده توطن ایدن بهادر عثمانلیلری طوتدقلری شو مهم موقعدن طرد ایتمك خلیاسیله مقهورپن طرفلرندن بالاخره وقوعبولان مهاجمه‌لرك آردی اره‌سی کسیلمدیکی ایچون بیچاره‌لر باشلو باشنه اون ایکی سنه متمادیاً قلنج صالایوب قلعه‌یی تسلیم ایتمامشلر ایسه‌ده سورك قبله جهتنده واقع شهدا قبرستاننك جسامتنه نظراً اپیجه تلفاته اوغرادقلری آگلاشلمقده‌در . هندك بو جهتنه حالا شمندوفر یاپیلمدیغی ایچون جامنگردن جیت پوره گلوب اون بش روپیه‌یه کیرالادیغم حیوانه راکباً باتان قلعه‌سنه یعنی گونداله درت گونده یتیشه بیلدم .

شو طرز عتيق يولجيلق بنى پك اوزديگى جهتله استراحته اولان احتياجمدن طولايي گونداده توقفم بر هفته دوام ايتمشدر . بو صورتله كندمى براز طوپلادقدن صكره شعبانڭ يگرمى بشنجى گونى على الصباح عينى طريقدن جيت پوره عودت ايدوب همان شمندوفره آتلايه‌رق بومبايه كچدم . رمضان شريف مناسبتيله بر بچوق ماه ترك سياحت و استراحتله شوال المكرمڭ يكرمنجى كونى صباح ترننه راكباً دهلى‌يه كيتدم .

(دهلى)

اداره‌جه اون اوچ احاطه اعتبار ايديله‌رك سيلان و اندامان اطه‌لرندن غيريسى كلكته‌يه مربوط برر واليڭ تحت نظارت و اداره‌لرينه توديع قلنان اقليم هندڭ بو تقسيمات جسيمه‌سندن اون برنجيسى اولان پنچاب قطعه‌سنده واقع دهلى، كشميردن كلكته‌يه، لكهنوجوك قربنده‌كه ايورست جبلندن بومبايه قدر ممتد اراضىء بسيطه‌نڭ وسطنه دوشوب درت طرفى تدريجاً اللیشر متره يوكسلان واسع تپه‌نڭ نهره ناظر كوشه‌سنه قورلمش و نفوس موجوده‌سى ايكى يوز اون بيڭه قريب، صويى بول، هواسى لطيف، موقعى دلكشا بر شهر عظيمدر .

هندستان براهمه‌لر النده ايكن قطب الدين موقعنده اولان دهلى بالآخره قهنه قلعه‌سنه جوار نظام الدين جهتنه و راچه بدهمله انتقالنده شمديكى محلنه چكيلوب يرينى اوچ دفعه دگشديرمشدر . بو سببله قطب الدين‌دن — اوكهلا — گلوگرى — و قلقايه قدر محيطى آلتى ساعت سوران مسافه‌يى بويلى بوينجه قاپلايوب قديم قهنه ويرانه‌سنه قاريشمسندن طولايى شمديكى محلنه التصاق ايدن دهشتلى خرابه‌لرك اسباب موجبه‌سى مجهول قالسه ايدى دهلينڭ وقتيله بو درجه عظيم بر شهر اولديغى ذهابنه دوشيلور ايدى . مبالغه پرداز عجملرك گنيش خرابه‌لرينى گوروبده نصف جهان ايله وزنلشديردكلرى اصفهان دخى (١) موقعنى دهلى كبى دفعاتله دگشديرمش و سكنه‌سنڭ مقدار سابقى بنه حال حاضرينه ياقين شهرلردن بريسى اولمسيده محتملدر .

ابو المظفر سلطان معز الدين سام حضرتلرينڭ عهد سلطنتلرى اولان بشيوز سكسان يدى تاريخندن اقبال خان عرف ملونڭ هنگام جكمنه يعنى سكز يوز اون التى سنهٔ هجريه‌سنه و هندستانى ايكى دفعه حمله و نهايت ضبط ايدن تيمور گوركانى طرفندن هجرتڭ يدييوز يگرمى ايكى سالنده تأسيس ايديلوب احفادندن

(١) « اصفهان نصف جهان ا گرلا خور نباشد » ديو خرابه‌لريله فخر ايدرلر ا .

طقوز یوز اوتوز ایکیده تختنه کچن ظهیر الدین بابر شاه دورندن طوپال تیمور سلاله‌سنك صوك حکمداری اکبر شاه بن عالمکیر زماننه دگین یعنی تقریباً قرق سنه اقدم انقراضه اوغرایان مغول حکومتنك دخی عصرلرجه مرکز ترسیسی بولنان دهلی آثار عتیقه‌جه پك زنگیندر .

آوروپا مورخلرینك شیطان قولی خان دیو یازدقلری نادرشاه ایرانی طرفندن ضبط ایدلدیکی صره‌ده سکنه‌سی سنی المذهب اولمسنه مبنی قتل عام و تخریب بلاسنه‌ده اوغرایان بو مملکتك نام قدیمی «منادیم شداس» ایکن شمدیکی بولندیغی یرك طیش قلعه‌سی تملنی قبل المیلاد اوچیوز یکرمی سکزده «راچه بدهمل ولد راچه بدراتهه» اسمنده بر حکمدار آتدیغی ایچون بدهملدن کنایه دهلی عنوانی آلمشدر . آوروپا مورخلرینك نادرشاه یرینه شیطان قولی خان یازملرینی اسفلنان ایرانیلر سلطان سلیم قدیم جنتمکانك شاه اسماعیل صفوی‌یه گوندردکلری تهدید نامه‌دن اخذ و اقتباس اولنمش بر سوزدر ادعاسنده‌درلر .

سلطان سلیم اول حضرتلری ، شاه اسماعیل صفوی‌یه گوندردکلری تهدید نامه‌یی اگرچه بویله بر خطاب ایله تحریر بیورمشلر ایسه غیرت دینیه‌لرینه و حدت ذکالرینه محمول و ممدوحدر . زیرا عالم اسلامیتی تملندن صارصمق ایچون موحدینی تفرقه‌یه دوشورمك انجق شیطان کاریدر . راچه بدهملك بر سنه صکره یرینه کچن خلفی «مترسین بن سروب وت» مرکز حکومتی «اندرپت»دن دهلی‌یه نقل ایتمکله بو مملکت اولوقتدن انکلیز تسلطنه یعنی آلتمش سنه اولنه گلنجه‌یه دگین هندستان سلطنتك عصرلرجه پایتختی اولمشدر . نادرك دهلی شهرینی تخریب ایتمسی فرح سیر محمدشاه دورنده‌در .

تیمورلنك کبی آفت اسلام بر طوپالك تأسیس شآمت انیسی اولان دهلی سلطنت اخیری ، او شرتك اداره‌سز بعض شر الخلفلری یوزوندن ضعفه اوغرادیغی صره‌ده فرانسزلرك تشویق و امدادی ایله هجوم گوستران مرهیته مجوسلری ، ملکك هر طرفنی عسکردن خالی بولدقلری ایچون سرای شاهی‌یه قدر غارانه قویلملری اوزرینه کندینی طوپلایه‌میه‌رق بردنبره فنا آباد انقراضه یوز طوتمش ونهایت بویله سهل الهضم لقمه‌لر پیشنده طولاشان انکلیزلرك مستملکه‌لری صره‌سنه کچمشدر . مدت سلطنتی غفلتلر ، عطالتلر ایچنده کچوروب ملکنك محافظه‌سنه متعلق بالجمله امور مهامی راست گلان نا اهل طالقاوقلره ترك ایتمك کبی تعمیری مشکل سیئه‌لری ، احتیاطسزلقلری یوزندن شوکت حکومتنه طاری اولان ضعف کلی حسبیله مرهیته‌لیلرك

مهاجمه‌لرینی بیله مقاومتدن مضطر قلان بهادر شاه یادگارینڭ «مردیته اشقیالری سرایمی دخی اله گچوروب بنی زندانه آتدیلر دهلینڭ همان تسخیری ایله تخلیصم مروتگزدن منتظردر» دیو یازدیغی عجز نامه اوزرینه، مسئله‌نڭ بو پرده‌سنده کامسنی اساساً منتظر فرصتجو انگلیزلر جنرال «لیك» قوماندا سنده‌که قوای کلیه‌لرینی همان سوق ایدرلر .

سلطنت گورگانی انقاضنڭ خریطه‌لرینه الحاقی آنی ادراکلرندن طولایی سونجلر، شطارتلر، سکونت بولماز اشتهالر ایله جبل پوردن بوله چیقان انگلیز اردوسی دهلی یه اولاشور اولاشمز خنجر، طپوز، و فتیللی تفنکدن باشقه سلاحلری اولمیان مردیته اشقیاسنڭ تپه‌لرینه طوب مرمیلری، قورشون بارانی یاغدیرملری اوزرینه چیل یاوروسی کبی طاغتدقلری صره‌ده بو وحشیلر ایله برابر گلان فرانسز مفرزهٔ عسکریه‌سی ده بلا تأخیر محل مفسدتلرینه چکیلورلر .

تیمور لئیمڭ یاپدیغی آلچقلقلره مقابل «الجزاء من جنس العمل» مدلولنجه عادل مطلقڭ او بدطینت نامنه حاضرلادیغی یالگز بلای دنیویه‌دن باقی قلانی میمنتسز مقامنه قاعد احفادندن بشیوز سنه صکره گلان زواللی بهادر شاهه اصابت ایتمشدر.

میلادڭ بیڭ سکز یوز اللی و هجرتڭ بیڭ ایکی یوز یتمش آلتی سنه‌لرینه مصادف شو حال اسف اشتمال اوزرینه ظاهراً امداده کلان انگلیزلر دهلیدن بر دها چیقمیوب بو گوزل مملکتی غصباً استملاك ایدینمشلردر .

فرانسزلری اوڭ آیاق ایدرك طانیشقلی دوگوش علوانديردکلری شو فسادی گأنه باصدیرمق ایچون دساسلق ایله دهلی یه گیران انگلیزلرڭ زنداندن یاری جانلی و نوربصردن محروم بر صورتده چیقاردقلری بهادر شاهه، قولایجه قاپدقلری قوجه ملکنه مقابل ویردکلری شهری ایکی یوز بیڭ روپیه مخصصات بالآخره اولادلرینه انتقال ایتمش ایسه‌ده طمرلرنده تیمورڭ خون مشئومی ریان بو خیرسزلر تفرد داعیه‌سیله بری برینڭ قانی ایچمکه قالقیشوب بغاوتلری انجامنده صاغ قلانی درسعادته وبعده مسقودیه کیتمکله تیمور مقهور نسلنڭ بو دیارده وجودی قالمامشدر .

شو بد نصیب دهلی یه شوالڭ یگرمی برنجی گونی طلوع شمسدن بر ساعت صکره مواصلت ایدوب جامع فتحپوری قارشونده کائن «امین اوتل» ه اینمش ایدم .

بومبایده بولنان احبا «گرزن گزت» غزته‌سی محرری میرزا خیرت صاحبه بر گون اقدم یازدقلری مکتوبده دهلی یه کله‌جکمی بیلدیرمش اولدقلرندن مومی الیه درحال اوتله تشریف بیوروب خانه‌سنه نقل و مهمان ایتدیلر . یانمدن آیرلمیان بویگی

دوستمك منزللرینه واصل اولدیغمز دقیقه‌ده انکلیز بعاصلرندن رفیع الدین بك نام منافق چیقه کلوب افکار آکلامق ایچون آچدیغی خائنانه حکایه‌لر، شیطان پسندانه اقلاقیات، اخشامه قدر توکنمدیکندن اولکونی باش آغریسی ایله کچوردك . میسور راجه‌لغنك مخابر مخصوصلغی عنوانی طاقنان معجز مرقوم عن اصل طاغستانلی اولوب منافقلقده یکتادر .

انکلیز حکومتنك تبدیلاً پیشمده طولاشدیردیغی بو مثللو ثقیل حریفلردن پك اوصاندیغم ایچون ورودی ملحوظ بر دیکرینك دها صغوق مصاحبه‌سنه طوتیلورم خوفیله فرداسی کونی صباحلین ارکنجه قالقوب مشهور شاه جهان جامعشریفنك تماشاسنه کیتدم .

ابو المظفر شهاب الدین محمد ثانی حضرتلرینك احیاکرده‌لری اولوب مسجد شاه جهان عنوانی آلان بو جامعکبیر شهیر «سرك دریاگنج» مسیره‌سنه اولاشوبده بر میل مسافه‌دن ایلك دفعه کوزمه ایلیشدیکی زمان قسم خارجیسنك ارتفاعاً نصفنده واقع عظیم قپولرك او یوکسکلکده‌که اشیکلرندن میدانك ایچرولرینه طوغری اوچ طرفلی و جسیم برر یقوش هیئتنده یاپیلان واسع نردبانلری ایله آلدیغی دهشتلی وضعیت وهلهٔ حیرته دوشوردیکندن، اتکلری یوروملك ایله توکنمك بیلمز مربع بر طاغ ظن ایتدم .

قانونی سلطان سلیمان خان علیه الرحمة و الغفران حضرتلرینك مرکز معلای خلافتعظمالرینه یاپدیردقلری سلطان سلیم، سلیمانیه، شهزاده، یکی جامع و امثالی بی نظیر معابد شریفهٔ عالیه‌لرك انشاسنده کوستردیکی خارقه و مهارتیله مشهور معمار سنان شاکردی موسی اوسته‌نك چیزهٔ دست مهارتی اولوب ایچ قلعه ایله شهری تفریق ایدن واسع چمنستانك چارشویه جوار و مرتفع محلنه بنا قلنان جامعکبیر مذکور فوق الارض بش آدم بویی یوکسك عظیم بر بودروم اوزرینه مبنی بولندیغی جهتله شرق، شمال و جنوب جهتلرندن بو درجه فوقانی حوالیسنه آچیلان مهیب قپولره چیقلمق ایچون اوچر طرفلی اولمق اوزره هر برری اوکلرنده وجوده کتوریلان مذکور طاش نردبانلر قاهرده‌که اهراملر کبی محیر العقول برر تپه تشکیل ایتمشلردر .

جامعشریفك اولدیغی یره یاقلاشنجه شرقه باقان قاپوسنی قپالی کوردم . چیزه اهرامی یوقارودن اشاغی‌یه طوغری مناصفة ایکی‌یه شق ایدیله‌رك بر پارچه‌سی بو قاپونك اوکونه یاپیشدیرلمش کبی عظمتلی کورینان نردبانك تپه‌سنده‌که واسع دوزلکه طابله ایله طعام و امثالی شیئلر فروخت ایدن آیاق صاتیجیلری و بر چوق غلبه‌لك طوپلانمغله اوراسی عادتا چارشو حالنی آلمش ایدی .

محرابه موازی اولمسی لازمگلان اورته قپونڭ شرقه ناظر بولنمسی، قبلهنڭ هندستانده غربه دوشمسندن ایلرو گلمگله تعریفاتم سهوه حمل اولنماسون .

جامعشریفڭ شرق قپوسنی مسدود بولنجه شمال جهتنه یونالدم . آچیق اولان بو یان قاپونڭ اوگنده‌که کذا اوچ طرفلی طاش نردبان اوتوز سکز باصامقلی وقدمه‌لرینڭ هر بریسی اوتوز بش سانتیم عرض و بش سانتیم ارتفاعنده‌در . نردبانڭ وسعتنه گلنجه قپو استقامته آلنه‌رق تپه‌سنده‌که دوزلگه چیقیلان وسطنڭ زمیندن بالاعتبار ایلك باصامغی طولاً سکسان یدی نهایتی قرق طقوز و یان طرفلرنده واقع قدمه‌لرڭ مبدألری ایسه اللی درت منتهالری اون آلتی خطوه طولنده‌در . اعل رنك و جسیم مرمرلرڭ تسویه‌سیله یکدیگرلرینه منتظماً امتزاج ایتدیریلمه‌رك مناسب بر میلده یاپیلان بو مرتفع نردبانلره چیقیلوب اینلمکده آصلا صعوبت حس اولنمیور . یمین و یسارنده‌که قدمه‌لریله برابر قپویه قدر صورت منتظمه‌ده یوکسلان نردبانڭ نهایتلندیگی مربع الشکل تپه‌سنده حصوله گلان دوکوزانڭ دخی قرق سکز خطوه طول و اون بش خطوه عرضنده‌در .

شرق جهتنه دوشان نردبان دخی بونڭ عینی ایسه‌ده شرقه مفتوح اورته قپو هر ایکیسندن دها بیوك اولدیغی انچون آنڭ نردبانی جسامتجه بونلرك بربچق مثلیدر . شرقه مبنی بو بیوك نردبان، قاپو ایله تناسب حاصل ایتدیرلمك ایچون دیگرلرندن دها جسیم دوشمش ایسه‌ده طاشلرینڭ جنسنده طرز معماریلرنده آصلا فرقلری یوقدر .

نردبانلرڭ تپه‌لرنده حاصل اولان دوزلگه چیقیلوب یگرمی خطوه ایلرو گیدیلنجه حولینڭ جامعه متصل قبله جهتندن ماعدا اطراف ثلاثه‌سنی محیط لطیف قبه‌لردن چوق یوکسکه قالدیریلان مربع الشکل و سراپا مزین و منقوش یاپینك وسطنده و عجم طرز معماریسنه توفیقاً عرض و عمقی هر طرفدن بالتدریج آزلشه‌رق یان طرفلریله درونك نهایتلندیگی اوجلر بر جیزکیده برلشمك صورتلریله حصوله گلان یاریم قبه‌لر آلتنده واقع مرتفع کمرلره گچوریلان قاپولر مذکور بنالرڭ حولی‌یه ناظر جبهه‌لرینه یقین قورلدقلری ایچون یگرمی ایکیشر مترو اوزونلغنده حاصل اولان گنیش اره‌لقلر مذکور دوزلگلرك عرضنی بشر خطوه دها زیاده‌لشدرمشدر .

شرق جهتنده‌که بیوك نردبانك فوقنده واقع دوزلگه صور مبحوثه ایله علاوه قلنان گنیشلك ایسه یان قاپو نردبانلرینه اصابت ایدن مذکور عرضانی وسعتدن اوچ خطوه زیاده‌در . قاپولرڭ جسیم قنادلرینه ایچلی طیشلی قاپلانیلان قالین طونج اوحه‌لر اوزرلرینه دخی معدن ترشه‌لر بچورلمك صورتیله محیر العقول شکللر حصوله

گتورلمش و بو زاویه‌لرڭ اره‌لرینه مهر سلیمانی ترسیم ایدیله‌رك چاقیلان بیوك باشلی اکسریلر ایله تحکیم قلنان قنادلر، انواع رنڭ وزینتلره غرق ایدلمشلردر .

قنادلره تعلیق ایدیلان مصنع حلقه‌لر دخی اکسریلرڭ یومروق بیوکلکنده‌که باشلری گبی تونجدندر. اطراف ثلاثه‌سنی محیط قبه‌لرڭ سکزر مترو اینده ستر ایتدکلری مسافات خارج طوتلمق اوزره یوز اللی یدی خطوه طول و یوز قرق خطوه عرضنده اولان حولی‌یه گیریلنجه، وسطنه گموش گبی بیاض مرمردن یاپیلان شافعی اصولی گنیش بر حوض نظر حیرته چارپار . بو حوض، حولینڭ زمیندن بر مترو مرتفع و محیطی التمش متره اوله‌رق سود گبی بیاض مرمردن یاپیلان مربع الشکل یوکسکلکڭ کنارلرندن ایکیشر بچق متره داخله دوشوب عمقی بر متره قرق سانتیمدر . حوضڭ قسم خارجیسنی تربیعاً محیط نردبانلر دخی بیاض مرمردن اولوب اوچر باصامقلیدرلر .

نردبانلرڭ صوڭ قدمه‌لری اوزرنده و حوض درت طرفلی محیط و ایکی متره عریض دوزلك کذا بیاض مرمر قاپلیدر .

صویڭ کنارلرینه درت طرفلی یاپیلان منتظم جدول آبدست آلانلرڭ دوکدکلری ماء مستعملی زیر زمیندن خارجه گوتوروب حوض و حولی‌یه طوغرو صچرامه‌سنه بیله میدان و امکان براقمامقده‌در .

مستعمل و مکروه صولری خارجه گوتوران جدول مذکورڭ اطرافنه دخی جماعتڭ اوطوروبده راحت آبدست آلملری مقصدینه مبنی برر بچق قاریش عرض و ارتفاعنده و یکدیگرلرندن یاریمشر متره اره‌لی ثابت مرمرلر دیزلمشدر . ترازونڭ تضییقی ایله بو یوکسکلکه دگین چیقان گمراه صو هر طرفی بیاض مرمردن اولمق مناسبتیله نور گبی پارلایان بو درت کوشه‌لی نظیف حوضڭ اورته‌سنده قایناد‌قجه خفیف و لطیف طالغه‌لر حاصل ایدییور .

شمدی حوضڭ طبانده نبعان ایدن بوبراق صویی وقتیله برآدم بویی یوکسکدن دوکن مصنع فواره غدار انکلیزلر طرفندن سوکیله‌رك لونده موزه‌سنه آشیرلمشدر . طماردن، الکه‌دن بالکلیه عاری صاف و بیاض طاشلرڭ اولاقلری فرق اولنماز درجده امتزاج ایتدیرلمسندن ناشی هیئت مجموعه‌سیله یك پارچه مرمردن اویولمش کبی گورینان بو شفاف حوضده ابدست آلمق ایچون اطراف اربعه‌سنی محیط اوچ قدمه‌لی لطیف نردبانلردن چیقیلوب صاغ طرفه توجه اولندقده، قبله جهتنڭ شمال کوشه‌سنده‌که دوزلکده طولاً بر، عرضاً یاریم مترولق محل، ایکی پارمق قالین و اون

سانتیم مرتفع و کذا بیاض مرمر ایله چورلدیگی و ابدستنی اکمال ایدنلرك بر دفعه اورایه اوغرایه‌رق اللرینی طوقوندروب تبرکا یوزلرینه سوردگدنصکره چکلدکلری کوزمه ایلیشمکله مسئله‌یی آکلامق ایچون اولطرفه یونالدم . بو چورك محلك زیارت ایدلمسی اسبابنی استیضاح مقصدیله مناسب بر آدم گلمسی انتظارنده ایکن محل مذکورك مرمر ستاره‌لری ایچنده «کوثر محمد رسول الله سنه ١١٨٠. رسول دیده ایدینجاوی و اهل الله بجاست گرشود این سنك هم زیارتگاه بنای سال تحسین و آفرین هاتف بگفت احاطهٔ جای تشت رسول الله سنه ١١٨٠.» عباره‌لری قبارتمه تعلیق خط ایله محرر ایدوگنی گوروب بوراسی رسول دیده نام ولینك آبدست آلدیغی محل اولدیغی ایچون تبرکا چورلدیکی و داهد مغفورك دخی تاریخ مذکورده بر حیات بولندقلری آکلاشلمغله آخردن تحقیقنه حاجت قالمدی بیاض مرمردن اویوله‌رق سیاه مرمر یرلشدیرلمك اصولنجه وجوده کتوریلان بو جلی خطلر پك یاقیندن دقت و معاینه اولنماز ایسه مرکب ایله یازلدقلری ذهابنه دوشیلور .

ایکی متره طول و سکسان سانتیم عرضنده، پنبه‌رنك مرمر ایله باشدن باشه منتظماً مفروش بو جسیم حولینك اطرافی غایت مرتفع بولنمسندن طولایی جهت ثلاثه‌سنه دیوار یاپیله‌رق محافظه‌یه آلنمسنه حاجت قالمدیغی ایچون، یکدیگرلرینه زاویهٔ متساویه‌ده و مصنع کمرلر ایله مربوط دیرکلر دیزیلوب، پك عاشقانه تحدید و تزیین قلنمشدر . ایکی دیزی اوله‌رق حولی‌یی اوچ طرفلی چویران بو سوسلی دیرکلرك هر دردی اره‌لرینه دوشان مربع میدانجقلر کروی قبه‌لر ایله صره واری قپادلدقلری گبی بنانك طیش طرفنده و عینی وضعیتده اولان ستونلر میانه‌لرینه دخی بر متره یوکسك قورقولقلر یعنی مرمر ستاره‌لر یاپیلمشدر . و سطلرنده حولینك قپولری بولنان مربع الشکل یاپیلر بو قبه‌لردن چوق یوکسکه قالدیریله‌رق اوزرلرنده واسع برر اوطه وجوده گتورلدیکی گبی بو اوطه‌لرك هر بررلری اوزرلرینه دوشان طاملر کنارینه بر آدم قامتنجه و ایسکمله آیاغی گبی دردر، دردر و فاصله‌لی اوله‌رق دیزیلان مدوروارینجه مرمر ستونلرك بالالرینده‌ده اوفق، اوفق اونر عدد کروی قبه‌لر یاپیلمق صورتلریله نهایتلندیرلمشلردر . مذکور اوطه‌لرك حولی‌یه باقان یوزلرنده بالقون واری سوندیرلمش و عینی‌رنك طاشدن معمول برر مؤذن محافلی دخی واردر .

جامع‌شریفك قپالی موقعنده‌که بیوك محرابی ایله قبله جهتنك یمین و یسارندن برر مقداری قسم خارجیسنه دوشان تمل اوزرنده اولوب متباقی محللرینی، بر گچید ایله

حولئ مذکور قول آتدرق قوجاقلادیغی ایچون بو ارەلقلرڭ منتهالرنده واقع کوشەلرە دخی کذا اوطەلر بنا و فوقلرینەدە قبولر اوزرلرندەکە اوطەلرڭ تپەلرنده اولدیغی وجهلە و فقط بشر متره یوکسك و لزومی قدر قالین مرمر ستونلر دیکیلدکدن صکره اوزرلرینه سـالف البیان قبەلردن درت درجه بیوك و غایت منقش برر قبه دها انشا قلنمق صورتیلە ابنیەنڭ هم زینتی و همده مربعلغی فوق المطلوب یولنه قونلمشدر . بونلردن شمال شرقی‌یە دوشان کوشەدەکە اوطه بالآخره دها زیادە تزیین ایدیلەرك قدم شریف دائرەسی اتخاذ قلنمشدر . رسول اکرم صلی اللّٰه تعالی علیه و سلم افندمز حضرتلرینڭ قدم شریفلری شکلی تبرکا نقش ایدیلان مربع بیاض مرمر، بو مذهب دائرەدە محفوظدر .

حولینڭ قبله جهتنی تحدید ایدن جامعشریف بناسی طرفیننه یعنی کوشەلرینه مربوط اوچر شرفەلی و غایت مرتفع ایکی عدد مناره ایله بونلرڭ میانەلرندەکە مسافه وسـطنده و بیوك محرابه محاذی اورته قپوبی محیط اولوب زیادەسیلە یوکسکه قالدیریلان مربع یاپی، ابنیەنڭ عظمتنی آرتیرمقدەدر . آغزی ایله عمقی یوقارویه طوغرو بالتدریج طارلشدیرلمق، و کوشەلرینڭ اوجلری فوقاً بر جیزکیده نهایت بولمق کبی پك ماهرانه و ظریفانه بر صورت خارقەدە وجوده کتوریلان محرابواری یاریم قبەدن بشقه سراپا یاپیلان قبارتمه چیچکلری، محیر العقول نقشلری باقمق ایله طویولماز مربع بنانڭ یمین و یسارندن بالابتدار منارەلرە دکین دیزیلان لطیف مرمر ستونلر دخی صنعتلی کمرلر ایله بری برلرینه ربط ایدیلوب، سـقفلری جامعشریفڭ فوقنجه قالدیرلمش اولمغله تربیع وتزیینی یولنه کیران عظمتلی حولیدەکە منظرۀ دلربا، حسن سلیقه اربابنی غشی ایتمکدەدر .

داخلنده یدی عدد محرابی موجود بو جامع بی نظیرڭ حولی‌یە باقان بیوك قپوسندن بالابتدار طرفینه دیزیلان عمودلرڭ حاصل ایتدیکی صحنۀ وسیعەیە ناظر اوچردن آلتی عدد دها ایچ قپوسی واردر . بو صفحەلرڭ حولی‌یە باقان جبهەلرنده کە کمرلرڭ تپەلرندن یاریمشر متره مرتفع و بنانڭ عرضی امتدادنجه و بشر متره فاصلەلی و بر استقامتده یرلشدیریلان غایت کنیش و مربع مرمر لوحەلرە آتیدەکە عبارەلر ثلث خط ایله دردر سطر اوزرینه محرردر :

*
* *

بفرمان شهنشاه جهان پادشاه زمین و زمان کیهان خدیو کشورستان کیتی خداوند [illegible]دون توان مؤسس قوانین عدل و سیاست مشید ارکان ملك دولت بسیاردان عالیفطرت

قضا فرمان قدر قدرت فرخنده رای خجسته منظر فرخ طالع بلند اختر آسمان حشمت انجمن سپاه و خورشید عظمت فلك بارگاه .

*
* *

مظهر قدرت الهی مورد کرامت نامتناهی مظهر کلمة الله العلیا مروج الملة الحنفیة البیضا و ملجاء الملوك والسلاطین خلیفة الله فی الارضین الخاقان الاعدل الاعظم والقائن الاجل الاکرم ابو المظفر شهاب الدین محمد صاحبقران ثانی شاه جهان پادشاه غازی لا زالت رایات دولة منصورة واعدا حضراته مقهوره که دیدهٔ بصیرت حق بینش از شعشعهٔ انوار هدایت انما یعمر مساجد الله .

*
* *

من آمن بالله والیوم الآخر مستنیرست و آینهٔ ضمیر صدق گزینش از اشعهٔ مشکورهٔ روایت حب البلاد الی الله مساجدها فروغ بزیر این مسجد کوه اساس گردون مماس که کریمهٔ لمسجد اسس علی التقوی بیان بنیان پایدار اوست و بینهٔ و القی فی الارض رواسی ان تمید بکم کتابهٔ ایوان استوار اوقمهٔ قبهٔ فلك شانش از طبقات آسمان گذشته و شرفهٔ طاق سپهر نشانش باوج کیوان پیوسته .

*
* *

گرز طاق و قبهٔ مقصوره اش جوی نشان
هیچ نتوان گفت غیر از کهکشان وآسمان
فرد بودی قبه گر گردون نبودی ثانیش
طاق بودی طاق اگر جفتش نبودی کهکشان

فروغ شمسهٔ پیش طاق جهان نمایش روشنی بخش مصابیح سموات پرتو کلس گنبد عالم آرایش نور افزای قنادیل جنات منیر سنگ مرمرش چون صخرهٔ مسجد اقصی مرقات .

*
* *

مقام قاب قوسین او ادنی محراب فیض گسترش مانند صبح صادق گشاده پیشانی بشارت رسان ولقد جائهم من ربهم الهدی ابواب رحمت آیاتش صلای والله یدعوا الی دار السلام بمسامع خاص وعام رسانیده منار سپهر مدارش ندای و یجزی الذین احسنوا بالحسنی ازنه رواق گنبد فیروزه فام گزرانیده سقف رفیع باصفایش تماشاگاه روحانیان گروه افلاك .

*
* *

سحن وسیع دلگشایش سجده گاه پاك نژادان معمورهٔ خاك روح فزای فیض

انتما و طیب هوای روح افزایش از روضهٔ رضوان حکایت کرده و عذوبت ماء معین حوض دلنشین نظافت آمایش از چشمهٔ سلسبیل خبر داده در روز جمعه دهم شهر شوال سال هزار شست و هجری موافق سال چهارم از دور سیوم جلوس میمنت مأنوس بساعت خجسته .

*
* *

و طالع شایسته سرمایهٔ ابتنا و پیرایهٔ تأسیس یافت ودر عرض مدت شش سال بحسن سعی کارپردازان کاردان کار گزار و فرط اعتنا و اهتمام کار فرمایان صاحب اقتدار و بذل جد و جهد استادان ماهر و دانشور و وفور کوشش پیشه کاران چابک دست صاحب هنر و انفاق مبلغ ده‌لک روپیه صورت انجام و طراز اختتام پزیرفت و مقارن اتمام در روز عید فطر .

*
* *

بفر قدوم اقدس پادشاه ظل الله صافی نیت خدا آگاه زیب و زینت گرفت و باقامت نماز عید و ادای وظایف اسلام چون مسجد الحرام در روز عید اضحی مرجع طوایف انام گردید و مبانیء اسلام و ایمانرا متانت و رصانت کرامت فرمود سیاحان ربع مسکون و مسالک نوردان کوه و هامون را آراسته عمارتی باین رفعت و حصانت و در آینهٔ بصر .

*
* *

و مرآت خیال مرتسم نگشته و حقایق گزاران وقایع دهر و فکرت پردازان نظم ونثرراکه سوانح نگاران بدایع ارباب ملك ودولت و صنایع شناسان اصحاب مکنت و قدرت افراخته بنائی باین شکوه و عظمت بر زبان قلم و قلم زبان نگذشته فرازندهٔ کاخ هستی و طرازندهٔ بلندی و پستی این بنیان رفیع راکه قرة العین بینش و زینت تحسین کار خانهٔ افرانیش است .

*
* *

پایدار داشته صدای تسبیح مسبحانش را هنگامه آرائی ذاکران مجامع ملکوت و زمزمهٔ تهلیل مهللانش‌را نشاط افزای معتکفان جوامع جبروت داراد و رؤس منابر معمورهٔ جهانرا بخطبهٔ دولت جاوید طراز این پادشاه داد گردین پرورکه بمیامن ذات مقدس مبارکش ابواب امن و امان بر روی روزگار کشاده است آراسته داراد بحق الحق واهله .

« کتبه نور الله احمد »

بو یازیلر کمرلرڭ تپه‌لری اوستنده وطاش دیرکلرڭ باشلری حذاسندن بش مترو یوکسکلکده اولمق اوزره بنانڭ صاری‌یه مائل پنبه رنك مرمر زمینی ایچنه یرلشدیریلدرك بالاده ذکر اولندیغی اوزره بر استقامتده دیزیلان ایکی متره عرض و درت متره یکرمی سانتیم طولنده مربع بیاض مرمرلره سیاه طاش کچورلمك اصولنجه وجوده کتورلمشدر . مذکور الفوق خطلرڭ آلتنده واقع کمرلری طوتان دیرکلرڭ سوسلی باشلرندن دردر قاریش یوقارو حذاسنه اوچ سانتیم چیقنتی ایله یرلشدیریلوب دائره‌سی شفافلغی قمرڭ بدر حالنی اکدیران مدور بیاض مرمرلر دخی اویوله‌رق حصوله گلان چقورلره گچوریلان قویی سیاه رنك طاشلر آصلا حس اولنماز بر صورتده امتزاج ایتدرلمك صورتیله آغاچ قاونی یاپراغنڭ شکلی قوندرلمشدر . بیاض زمین اوزرینه نقش ایدیلان مذکور یاپراغڭ خلقت معلومه‌سنجه وسطنه مربوط صاپنده باش باشه ویروب بالتدریج مسافه‌لشه‌رك یکرمی سانتیم محیطنده مدور گنیشلك حصوله گتوردکدن صکره هر برلرینڭ طرفینی اوچردن آلتی دیلمه تقسیماً سکزه آیریلان پارچه‌لرنده موجود جمعاً سکز قطعه اساس طمرلرینڭ مذکور چیقنتیلره قول آتدیغی اینجه طمرلره وارنجه‌یه قدر غایت مدققانه بیاض طاش یرلشدیرلمش و هر برینڭ اورته‌سنده آچیق براغیلان سیم مجیدیه بیوکلکنده‌که مدور چیقورلره دخی یمورطه جسامتنده مجوهرات وضع ایدلمشدر .

دیرکلرڭ عددنجه یگرمی‌یه بالغ اولان اشکال مبحوثه‌نڭ وسطلرینه موضوع بو پرلانطه‌لری حسادت و طمع سائقه‌سیله غدار انکلیزلر یرلرندن چیقاروب لوندره‌یه آشیردقلرندن زواللی مسجد بر ظالم یدیله گوزلری اویولان حسین جاریه‌نڭ وضعیت دلخراشیسنی آلمشدر . برماده‌که بیوك پوتخانه‌نڭ قبه‌سی اوستنه قورشون برینه سراپا آلتون لوحه گچورلدیگنی حس ایدنجه جبراً سوکوب آگا بدل چینقو صواده‌رق اوزرینه بنی اصفر رنکنده قیصری بویاسی سوردیرمك ایله سرقتی ستره قالقیشان حیدود انکلیزلر بو جامعشریفڭ ملیارلر دگر و هر بریسی یمورطه‌دن بیوك پرلانطه‌لرینی دخی غصب ایتدکدن صکره آچیق و خراب قلان یرلرینی عددی آلتمش پاره‌یه ویریلور برر نجف طاشی اولسون گچورتمك خصوصنده اسلامیته قارشو پرورده ایلدکلری بد خواهلقلرینه غلبه ایده‌مامشلردر .

بتون اقوام شرقیه‌نڭ عدم انتباهی ، علی الخصوص عالم اسلامیتڭ اتحادسزلغی حسبیله شماردقجه شماران آوروپالیلرڭ یاپدقلری بو مثللو حقسزلقلره ، حیاسزلقلره حد یوقدر . هندستانده انکلیزلر ، هند چینیده پورتکزلر ، جاواده هولانده‌لیلر

طرفلرندن الآن ارتکاب ایدیلان جور و فضایح یازمق ایله توکنور مظالمدن اولمدیغی ایچون بوکیازه‌لکلری عنعنه‌سیله آکلامق استیان ارباب انصاف، بر کره بورالره گلوب گورملیدرلر . آفریقا، آسیا و آوستراليا قطعه‌لرنده اله کچوردکلری مستملکه‌لرینی مأکل اتخاذ ایدینان آوروپا حکومتلرینڭ تعقیب ایلدکلری وجدانسزجه معاملات محل مخصوصلرنده، صره‌سیله ثبت و تعداد اولندقلری زمان مظالم جاریهٔ وحشیانه‌نڭ انواعی، قیودات رسمیه ایله تظاهر ایده‌جگندن شمدیلك بحثمزدن آیرامیه‌لم.

جامعشریفڭ حولی ایچنده قلان جبهه‌سی کنارلرینه مربوط و صاری‌یه میال پنبه طاشدن معمول اوچر شرفه‌لی مناره‌لرینی بر درجه دها سوسلندیرمك ایچون اطراف اربعه‌سنه نصف مدورلکده مستقیم قبارتمه خطلر یاپیلدیغی کبی بر بچق قاریش محیطنده اولان مذکور خطلرڭ عینی وسعتده قلان آره‌لرینه دخی بویلی بوینجه مدور چقورلقلر حصوله کتوریله‌رك مبدألرندن منتهالرینه دگین تمدید قلنان و نقش و زینت ایله قطراً و طولاً محاط و مزیندرلر .

مذکور قبارتمه‌لر پنبه حالنده براغیلوب داخلنه طوغری مدورلك پیدا ایتدیریلان چقور خطلره، جام کبی پارلاق بیاض طاشلر کچورلدیگندن، مناره‌لرڭ شو دلنشین هیهأتنی گورنلر بیاض و پنبه ایپك ایله بویله قالین چبوقلی اولارق طوقونمش چتاری‌یه صارلدقلری ذهابنه دوشرلر .

شرفه‌لری دخی تپه‌سی محرابلی ال آینه‌لری قطعه‌سنده بری، بری اوزرینه موضوع عجیب شکللر ایله شیشکینلك پیدا ایتدیریله‌رك بو لطیف چیقینتیلر اطرافنه طرق علیهٔ بکتاشیه رجالنڭ کیدکلری کلاه کرامت نشانه مشابه زاویه‌لی ستاره‌لر یاپیلمش، و شو بیچمك قباریق محللری پنبه حالنده براغیلوب چقورلقلرینه کذا بیاض طاش برلشدیرلمشدر .

بو شرفه‌لردن یوقارو طبقی سوسده یوکسلان قسم علیالرینڭ تپه‌سی بیلدیگمز وجهله قورشون قابلی اولمیوب آلتی عدد اینجه و بیاض مرمر ستون دیزلدکدن صکره اوزلری مناره‌یه نقش ایدیلان عینی خطلره حائز اولمق شرطیله کروی، و بونڭ تپه‌سنده چقورمسی مدورلك ایله حصوله گتوریلان لطیف ارتقانڭ انتهاسی طرق علیهٔ نقشیه سرپوش ظریفی شکلنده ینه طاشدن یاپیله‌رق شیشکین یرلری بنبه حالنده براغلمش چقورلقلرینه کذا بیاض مرمر کچورلمشدر . شو محیر العقول ترتیبڭ فوقنه دخی ایکنجی برنجیدن اوچنجی ایکنجی‌دن اوفق اوله‌رق بری بری اوزرینه اوچ پارچه کله، قونیلوب تپه‌لری مزراقلرڭ اوجنده‌که سونگی بیچیمی شلفه‌یه مشابه

آلتون قاپلامه طونج گچورلمك صورتلريله نهايتلنديرلمشلردر . حولينڭ قدم شريف دائره‌سنه يقين اورته‌لق برنده طقسان سانتيم مرتفع و مدور بر مرمر ستون اولوب تپه‌سنده‌كه دوزلـگه هندستان ، چين ، ايران ، افغان ، بخارا وسبيريا ايله عربستان ، كردستان ، آناطولى ، روم ايلى و قفقاسيه‌يى ، بحر خزر بحر سياهى كاملاً و بحر سفيدى مالطه و تونس صولرينه دگين قسماً كوسترر كرهٔ مسطحه مرتسم و محكوكدر .

كنارنده خط تعليق ايله « نقشهٔ كرهٔ ارض و اقاليم جنوبى و شمالى و خط استوا با خطوط درجات طول وعرض بلاد در عهد حضرت محمد اكبر شاه پادشاه غازى سنه ١٢٤٧ هجرى بايما شاهزاده عاليجاه محمد سليم شاه بهادر جوازداده يادكار كذشت ـــ قاضى شجاع الدين عليخان بهارى » عباره‌سى يازيليدر . شو كرهٔ مسطحه‌يى ترسيم ايدن حضرت قاضى عصرينك فريدى بر ذات فضائلسمات ايمش . كنيه‌لرينه بهارى اضافه ايلملرى مسقط رأسلرينڭ عظيم آباده مضاف « بهار » شهرى اولمسندن ايلرو كلديگنى سويلديلر .

جامعشريفڭ اوستى اورتيلى محلنڭ زمينى حوليدن بر مترو آلتمش سانتيم يوكسكدر . بريسى بيوك قپونڭ وگنده ديگرلرى صاغ و صول طرفده بولنان ايكى عدد جسيم صحنه‌يه ناظر اوچردن آلتى عدد قپونڭ بولندقلرى مسافات وسطنه يعنى جمعاً اوچ محله آلتيشر آياقلى و ايكيشر مترو گنيشلگنده طاش نردبانلر ياپيلمغله حوليدن جامعشريفڭ داخلنه گيرمك ايچون انجق بورالردن گچلمك لازمكليور . كنارلرى هلال شكلى قيويرمالر ، درونى ايران طرزى اويمالر ايله زاويهٔ متساويه آلديريله‌رق غايت يوكسكده قپانان ياريم قبه‌سى آلتنده و درون جامعدن حولى‌يه آچيلان بيوك اورته قاپويى محيط بنانڭ يمين و يسارينه يعنى كمرى باشلانغجنه يقين گچوريلان قالقان وارى مدور طاشلرڭ اوزرلريده اويوله‌رق چقورلره كوكورتى رنڭ مرمر امتزاج ايتدرلمك صورتيله حصوله كتوريلان و خط ثلث درت عدت « يا هادى » عباره‌سنڭ كشيده‌لرى دخى برى برينه قاريشديريلوب مهر سليمان شكلى وجوده كتورلمك كبى صنايع خطاطيه اجرا قلنمشدر .

بو بنانڭ يوكسك قبه‌سى آلتنده حاصل اولان غايت گنيش اره‌لغه چيقان نردبان باشـنه موضوع واعظ كرسيسى يانندن گچيلوب صحنهٔ مذكوره‌نڭ مسافه‌سى يگرمى خطوه‌ده قطع ايدلدكدن صڭره قپويه يتشيلنجه ، بيوك محراب قارشويه كلور . جامعشريفڭ يدى محرابى وار ايسه‌ده اڭ بيوك و زينتليسى ، وسطده واقع بو بيوك محراب اولوب گنيشلگى عرضاً اون يدى ، عمقاً طقوز قدمه‌در .

عموم محرابلرڭ تپه‌سنده‌كه قپانيش مدور اولميوب بتون قپولرڭ اوستى ايله حولى اطرافنده اولان كمرلرڭ وضعيتنده يعنى زوايهٔ متساويه ايله نهايتلندرلمشلردر. بر امام ايله اون ايكى نفر جماعتڭ اداى صلاة ايده بيله‌جكى وسعت و جسامتده اولان مذكور بيوك محرابڭ قبه‌سندن بر مترو يوكسكده يرلشديريلان مربع بياض مرمرده آتيده‌كه آيات قرآنيه قبارتمه ثلث خط ايله حك ايديله‌رك اوزرينه يالديز اورلمشدر. «بسم الله الرحمن الرحيم قل يا عبادى الذين اسرفوا على انفسم لاتقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعاً انه هو الغفور الرحيم» بوندن براز اشاغيده وصاغ طرفنده «لمسجد اسس على التقوى من اول يوم احق ان تقوم فيه» صول طرفده وكذا بو حزاده «فيه رجال يحبون ان يتطهروا والله يحب المطهرين» يازيلى اولديغى كبى بونلردن دها اشاغى يمين ويسارده مدور قالقان شكلى قبارتمه‌لر اولوب اوزرلرينه كذا مذهب دردر عدد «ياغفار» يازلمش و بو خطلرڭ كشيده‌لرى دخى بر برلرينه قارشديريله‌رق آفتاب شكلى حصوله كتورلمشدر.

ديگر محرابلرده و حتى جامعشريفڭ بشقه محللرنده بونلردن ماعدا خط يوقدر. بو جامع نور لامعڭ كمرلرى، قبه‌لرى، ايچلى طيشلى ديوارلرى، صوادن عارى و سراپا پنبه‌رنڭ مرمر اولمغله بو لطيف زمينه قناريا صاريسى طاشلردن ايكى پارمق قالينلغنده چزكيلر ياپيله‌رق يكديكرلرينه مصنع بر صورتده طولاشديرلمق اصولنجه انواع زاويه‌لر محير العقول نقشلر حصوله كتورلمشدر. بناڭ زمينى ايسه بياض مرمر ايله دوشانوب اوزرلرينه كذا ايكى پارمق قالينلغنده سياه مرمردن ياپيلان جيزكيلر ايله سجاده جسامتنده اولان طاشلرڭ هر بريسنده آيرو آيرو محراب شكللرى، وصف اره‌لرينه دوشان يرلرده انواع نقوشات وجوده كتورلمشدر. محرابڭ صاغنده ايسه يك پارچه بياض مرمردن معمول وياالكز درت قدمه‌دن عبارت اوفق بر منبر اولوب كنارلرينه ياپيلان قفسمى ستاره اون سانتيم ارتفاعنده‌در. اوزرنده خط و ستاره‌سندن بشقه هيچ بر يرنده نقش اولميان بو مجلا منبرڭ درت قدمه‌دن زياده ياپيله‌ميشى جامعشريفڭ سقفى آلچق اولمسندندر. هر طرفى و حتى نقوشاتى بيله الوان طاشلردن عبارت اولوب بناسنده صوا و اخشابدن زره قدر اثر بولنميان جامعشريف مذكورڭ قپالو محلنده كوريلان طرز معمارى ايله سقفنڭ ارتفاعى اطنه‌نڭ جامعكبيرى، طرسوسڭ جامع نورى، موصلڭ نبى الله شيث و نور الدين شهيد و نبى جرجيس جوامع شريفه‌لرى هيئت و وضعيتنده ايسه‌ده عرضنڭ امتدادى ايله حوليسى آنلردن اون دفعه بيوكدر. سقفنڭ خارجاً قپانيشنه

کلنجه بری بیوك محرابك اوكنده واقع درت دیرك اره‌لغی فوقنه، دیکرلری طرفینده بولنان اوچر محرابك وسطه دوشانلری حزاسنده‌که آچیقلقلر فوقلرینه جمعاً اوچ عدد طار و طویل قبه‌لر یاپیلمش، متباقی محللری طام اصولی دوز براغیله‌رق چمنتو ایله طوکدیرلمشدر .

هیچ بر یرنده پنجره‌لری اولمیان بو قبه‌لرك بیوکی اورته‌یه دوشانی اولوب دیکرلری آنك اوچده ایکیسی نسبتنده و جمله‌سی بر استقامتده‌در . بونلر بزم بیلدیکمز کبی تدریجی طارلاشدیرلمق صورتیله قپادلمش قبه‌لردن دکلدر . موضوع بولندقلری محال، طامدن اوچ متره آلتمش سانتیم یوکسکده مدور اوله‌رق قالدیرلدقدن صکره بالون هیئتنده یاپیلوب کرهٔ مجسمه شکل لطیفنه بکزه دلمشدر . یان طرفلرده واقع اوفق قبه‌لر یکدیکرینك عینی ایسه‌لرده وسطنه دوشان بیوك قبه‌نك ارتفاعی، محیطنك آنلره قارشو اولان جسامتی نسبتنده زیاده‌در . تپه‌لرینه، مناره‌لرك باشلرنده اولدیغی کبی طونجدن معمول ویالدیزلی اوچر کله کچورلمشدر . امثالی کوریله‌میان بر مهارتله یاپیلدقلری کبی تپه‌لرندن مبدألرینه دکین، مناره‌لره یاپیلان صاری و بیاض جیزکیلر ایله منقشدرلر . بو کروی قبه‌لری، مبدألرندن منتهالرینه طوغرو دائراً مادار قوشادان مذکور جیزکیلرك تحت و فوقلره مربوط اوجلری بشر سانتیم کنیشلکنده اولدقلری حالده وسطلرینه یاقلاشور ایکن اون بشر سانتیم وسعتلشمکده و پك ظریف کورونمکده‌درلر . هله بیاض براغیلان چقور خطلر اوزرلرنده، قورشونی رنك خفیف طالغه‌لر حصوله کتورلمسی، پك عاشقانه دوشمشدر . بری بیوك، دیکر ایکیسی آنك ثلثانی نسبتنده اوفق و مدور اوچ عدد قارپوز کتوریله‌رك، برر صو قدحی اوزرلرینه قونیلوب اره‌لری یاریمشر آرشون فاصله‌لی اولدیغی حالده دوز بر ماصه اوستنده وبر استقامتده قونلدقلری زمان نه منظره وجوده کلور ایسه بو قبه‌لرده عینی وضعیت و منظره‌یی آلمشلردر . کندیلرینك طبقی سوس و زینتده اولان عالی مناره‌لر اره‌سنده و بر استقامتده یاپیله‌رق بیوکی اورته‌ده بولنمسندن طولایی خارجاً زوایهٔ متساویه حصوله کتوران بر نادر الامثال ومزین قبه‌لرك آلدقلری دلپسندانه وضعیت هر کورنی حیرتده براقیور . بونلر ایله مناره‌لرك وحولی اطرافنده وطیش قپولر اوزرلرنده واقع صره‌واری قبه‌لرك تپه‌لرنده بولنان یالدیزلی طونج کله‌لرك آفتابه قارشو پارلا، پارل یانملری ایسه نهاره مخصوص برچراغان دائمی اولمشدر . شو قدرکه درسعادتده موجود جوامع شریفه‌لرك علائم السمایی آکدیران عظمتلی کمرلری، آفاتی قبه‌لری بو جامعده یوقدر .

سبب شهرتی ایسه تملندن تپه‌سنه قدر ایچی، طیشی، کمرلری، قبه‌لری مناره‌لری

ختی حولیسی، نردبانلری و الحاصل هیئت مجموعه‌سی صازی‌یه میال، پنبه‌رنك و مرغوب طاش‌دن یاپیلوب، داخلنك زمینی ایله منبرندن، و حولیسنده واقع حوضدن، و اوزرلرینه تاریخ و خط حك ایدلمك اوزره قونیلان بیاض مرمرلردن ماعدا غیری جنس احجار اولمامسی و هیچ بر یرنده صیوا دخی بولنمامسی، نقشلری، یازیلری الوان طاشلرك امتزاج ایتدیرلمسیله وجوده گتورلمسی، حولیسنك وسعتی، و هر طرفنك لطافت منظره‌سی و متانتیدر .

صورتلری بالاده مندرج فارسی عباره‌لرده‌كه تفصیلاتدن منفهم اولدیغی وجهله اطرافدن گلان بر چوق لقلقه‌زن اوسته‌لر دخی ایشه مداخله ایتدیرلدیگی ایچون حولینك انشاسنی اتمام و اكمال ایدن مرحوم موسی اوسته بونلرك لسانلرینی طبیعی بیله‌مدیكندن افكارینی بر درلو آگلاده‌میوب هر قفادن چیقان صدایه قارشو «عرفانگزه طورپ صالاته‌سی قالین قفالی خود بینلر دیدیگگز استدیگگز گبی اولسون» كلام تهورینی، جامعك قبانه‌جق یرینی طرح و تقسیم ایله اوغراشدیغی صره‌ده صرف ایدرك، الندەكی هندسه آلاتنی حدت ایله یره آتمش اولسه جائزدر . زیرا جامعشریفك تملی ایله حولینك، مناره‌لرك، قپولرك یاپیلیشلرندن بشقه محالی عثمانلی اصولی دگلدر . طرزمعماری خصوصنده قزاندیغی شهرت ینه بو اوچ قسم انشااتك متانت و ظرافتندن عبارت اولوب هیچ بر شیئه بگزه‌میان دیگر محللرینه ایدیلان مصارف بتمامها هبایه گیتمشدر . دهلینك بوندن بشقه اك مشهور و شایان تماشا اولان آثار قدیمه‌سی بر وجه آتی عرض و تصریح قلنور .

«لال قلعه» بری شرق دیگری شمالده اولمق اوزره ایكی عدد «نقاره خانهٔ اندرون قلعه» لال قلعه‌ده واقع دیوان عام — دیوان خاص — وتعبیر آخری «بدیع منزل» و دیوان عامده موضوع — تخت جهانگیر — مسجد موتهه — مسجد پرناقلعه — سنهری مسجد — مسجد روشن الدوله — فخر المساجد — مسجد مهر هندی — مسجد عیسی خان — مسجد فتحپوری — زینت المساجد — مسجد جهان آرا — گلان مسجد — لال بنگله — طیش قلعه‌ده واقع — دروازهٔ عرب سرای — اجمیر دروازه — دروازهٔ كشمیر — دروازهٔ پرنا — مقبرهٔ فیروز شاه — دار الشفا و دار البقا — درگاه مسجد سید حسن رسول‌نما — درگاه مولانا جمال — درگاه سید محمد بهادر — درگاه شاه تركمن صاحب — درگاه خواجه باقی بالله — و شهرك اطرافنده بولنانلر ایسه — درگاه نظام الدین — قلعهٔ تعلق آباد — پرنا قلعه — قلعهٔ قهنه — مقبرهٔ همایون شاه — مقبرهٔ سلطان بهلول — و منار قطب

صاحب ــ درگاه حضرت قطب الدين عليه الرحمه ــ مقبرهٔ اندرون احاطه ــ مقبرهٔ خیرپور ــ آثار جديده‌سى ايسه شمندوفر استاسيونه قريب ملت باغجه‌سى ايله حكومت قوناغى اوگنده‌كه بيوك ساعت قله‌سندن و مقابلنده مركوز ايمپراطوريچه متوفيه و يقتوريانك هيكلندن عبارتدر .

شاه جهان مرحومك درت كريمه‌لرى اولوب بونلرك هربرلرى نامنه برر عالى مساجد ياپديرمشدر . سالف البيان مسجد فتحپورى « فتحپورى بيگم » مسجد سرهندى « سرهندى بيگم » مسجد جهان آرا « جهان آرابيگم » زينت المساجد « زينت النسا بيگم » نامرلرينه بنا قلندقلرى ايچون مرحومه‌لرك اسملرى ايله موسومه‌درلر .

بو جهان بى بقاده انسانك يالگز كندى دگل نسلى بيله بوبله محو و منقطع اوليورده آثار خيريه‌سى سايه‌سنده نامى ينه اونودلميور . هر كيمكه امل خيره سالك سعادت ابديه‌يه بحق مالك ، شرف انسانيت انجق بو زمره‌يه التحاق ايله قزانيليور . مملكته ، ملته و حتى انسانيته ، ذره‌جه نفعى اولمامق قصديله ياپيلان آثار اخيره‌يه گلنجه :

هندستانده هيچ بر شهر و قصبه يوقدركه متوفيه ويقتوريانك هيكلى ايله بر ملت باغجه‌سى ودرونده مسكرات صاتيلور بر قرآئتخانه بولنماسون .

ثمرهٔ سعيلرينك يوزده طقسان بشنى بر طاقم نامرلر ايله اللرندن آلوب حياتلرينى زهرله‌ديككى بيچاره هنديلرى آووتمق شيطنتنه مبنى ميدانه گلان بو قدرجك آثار انكليزيه ايسه مملكتك مالى اولان بلديه اقچه‌سى ايله ياپيلوب كيسه‌لرينه طوقونمديغى ايچوندر . سبب رفعت وولى نعمتلرى ، موجب ثروتلرى ، باعث شوكتلرى ، اولان هندستانك اعمارى يولنده انكليزلرك بر اقچه صرف ايتدكارى گورلمامشدر . مگركه كنديلرينه ايراد گتوريبر بر خصوصات اولسون .

(لال قلعه)

اسمندن دخى منفهم اولديغى وجهله قلعه‌نك هيئت مجموعه‌سى قويى پنبه ولعلى رنگه قريب مرمر ايله وجوده گتورلمشدر . معدنى دهلى‌يه ياقين بو لطيف طاشلر ايكى متره طول و بر متره عرضنده كسيلوب گوزلجه تسويه قلندقدن صكره اولاقلرى فرق اولنماز درجه‌ده يكديگرلريله امتزاج ايتديرلمك گبى طرز معماريسنده گوستريلان اعتنا ، و ديوارلرينه كمال مهارت ايله ياپيلان نقوشات و تزيينات خارقه قوجه قلعه‌يى نفيس بر طابلو حالنه قويمشدر . هر طرفى يك جنس و سويملى رنگ مرمر ايله

بنا قلنان بو نادیده قلعه‌یی قارشودن گورنلر، هیئت مجموعه‌سی بر پارچه مرمردن اویوله‌رق وجوده گتورلمش و یاخود لعلی رنك بللوردن دوکولمش ظن ایدرلر. آثار قدیمهٔ جسیمه‌نك اك ظریفلرندن معدود اولوب محیطی اوچ میل سورییور. بری شرقه، دیگری شماله مفتوح عظیم ایکی قپوسی وبونلرك اوزرلرنده غایت مرتفع و مصنع برر نقاره خانه‌لری واردر. قلعه‌نك میدانه ناظر «پنجوان» نام قپوسنده

از نقش ونگار در دیوار شکسته
آثار پدیدست صنادید عجم را

قطعه‌سی ایله بیك قرق سکز سنهٔ هجریه‌سنده شاه جهان طرفندن بنا وانشا قلندیغی محرردر. بو ایچ قلعه‌یی گزمك ایچون شمال قاپوسندن گیرمش ایدم. گزرکاهلك بوکونتیلرینه یاپیلان برنجی ایکنجی قاپولری گچوب اوچنجیسنه اولاشدیغمده اوزرنده الی مزراقلی زره پوش بر عسکر اولدیغی حالده یك پارچه قورشونی رنك طاشدن یاپیلمش جسیم بر فیل هیکلی گوزمه ایلیشدی. قاپونك صول طرفنده بولنان بو خارقه آثار قدیمه‌دن اولوب تزلزلات ارضیه‌نك تأثیریله بعض یرلری چاتلامشدر. بو اوچنجی قاپودن درون قلعه‌یه داخل اولدیغمده تفنکنده قصاطوره طاقیلی بر انکلیز عسکری یانمه گلدی. نره‌لیسکز و نه ایچون گلدیکز یوللو یاپدیغی سوآللرینه جواب ویرمك استه‌مدیگمدن اردو لسانجه دیل بیلمم معناسنه اولان «زبان نه جانته» دیوب یوله دوام ایتدم. زوالّی عسکر آرقه‌مدن آلیق آلیق باقه قالدی.

قلعه‌نك دورنی گوز آلا بیلدیگنه دوزدر. خضراتنی هر موسمده محافظه ایدر شکوفه‌لی و قدیم آغاجلرك لطیف سایه‌لری ایله مستور وسراپا چمنستان اولان بو واسع زمینی دروندن گچن ایکی ایرمق قسمین عظیمینه آیرمقده‌در. انهار مذکوره‌دن «نهر بهشتك» کچدیکی قسمه «مهتاب باغ» و «فیض نهرك» گزرکاهنه «باغ حیات بخش»ناملری ویرلمکده‌در. بو لطیف نهرلرك مجرالرنده وجوده گتوریلان صنعی شلاله‌لر لعل رنك مرمردن عبارتمه نقشلر ایله یاپیلدرق بویدن بویه دیزلمش جسیم ساقیلر، ماهرانه طرح اولنمش گنیش گلستانلر درونلرینه رخام سفیددن جابجا انشا قلنان مصنع و مذهب قمریه‌لر بو ساحهٔ فسیحه‌یی باغ ارم حالنه قویمشدر. «اگر فردوس بر روی زمین ست» «همین ست و همین ست و همین ست» اوبك اوبك دیکیلان ازهار گونا گون اره‌سنده مرکوز مکلف مرمر ستونلردن برنده شو قطعه محرر ایدی. «صد هزاران گل شکفته

درو » «سبزه بیدار و اب خفتهٔ درو » قوجه هند پادشاهلرینڭ عصرلرجه سرای شوکتی اولان بو محل شمدی سسسز صداسز قالوب نغماتی خوشن طیوره مسکن اولمشدر . بلبل پاپاغان طوطی و امثالی حزین اوازه‌لی قوشلرڭ دالدن داله آتلایه‌رق یاپدقلری آهنکلر ، چمنلر اوزرلرنده کومه کومه طولاشان بیانی طاوسلرڭ دلفریب طوکلرینی قبارته‌رق چیقاردقلری آجی آجی فریادلر اسکی دبدبه و حشمتدن محروم بو دارالحزنڭ عمان سکونیسنه طنین انداز اولدقجه اطرافدن عکس ایدن صدا « کل من علیها فان ویبقی وجه ربك ذو الجلال و الاکرام » جواب مهیبنی ویریور ایدی . دگرسز دنیانڭ ، وفاسز دهرڭ ، شو آجیقلی انقلاباتندن پك متأثر اولدیغم حالده آهسته آهسته یورویه‌رك سلطنت زائله‌نڭ اماکن قدیمه‌سی بقایاسندن دیوان عام بنای عالیسنڭ بولندیغی محله یتشدم .

اندرون شاهی‌یه ایکی یوز قرق خطوه بعید اولان بو بنانڭ هر طرفی ، قلعه‌نڭ یاپیسنه قوللانیلان ظریف مرمرلردن معمول و یگرمی درت ستون اوزرینه مبنیدر . شوکت سابقه‌یی خاطرلاته‌جق اولان کافهٔ آثاری اهالینڭ گوزی اوگندن قالدیرمقده استعجال گوسترن انکلیزلر بو بنانڭ تخریبی خصوصنده دخی الدن گلان غیرتی دریغ ایتمامشلردر . قیصقانج بریتانیالیلرڭ متمادیاً صالالادقلری تعصب قازمه‌سندن وا اسفا قورتیله‌میان بو قصر جنت ، قاره‌لر شرینه اوغرامش اطلاس قماش گبی دلیك دشیك اولوب اکثر محلی طاغلمشدر . ایکی مترو قدر یوکسك بر بودروم اوزرینه دیکیلان مصنع مرمر ستونلرڭ سوسلی کمرلری فوقنه مبنی سویملی قبه‌لر آلتنده گوزلری قماشدیران بو شاهانه صحنه‌نڭ شرق وشمالی ، ایام رسمیه‌ده تشریف ایده‌جك حکمدارڭ حسب الایجاب آرامی ایچون آیروجه انشا قلنان قصر دلنشین ایله مسدود اولوب دیگر جهتلری کندیسی قدر گوزل گلستانه ناظردر . قصر عالیدن شو جنت آسا دیوانڭ وسطنه مفتوح و بر بوی یوکسك پنجره اوگونه سوندیریلان شاه نشین گموش گبی بیاض مرمردن اولوب اوزرنده‌که قبارتمه نقشلر حیرت آوردر . طول و قطری بو ثابت تختڭ ظرافتیله متناسب اولوب کمال مهارتله تجسم ایتدیریلان شکوفه‌لی یاسمین داللردن گورونمز بر حاله گلان درت عدد لطیف مرمر ستونڭ فوقنه کذا بیاض و براق مرمردن معمول بر تاج سلطنت قونلمق ترتیبنجه سقفی قپادلمشدر .

اوزرنده‌که قبارتمه چیچکلرڭ کوبکلری مجوهرات یرلشدیرلمك صورتیله دخی تزیین قلندیغی آچیق قلان اویوقلردن آڭلاشیلان بو معلق تاجڭ استناد ایتدیگی

ستون قیمتداری یکدیکرینه وصل ایدن کمرلر دخی کموش کبی بیاض مرمر لوحه‌لردن معمول وعلی الخصوص کنارلرینڭ هلال شکلی قویرمه‌لر ایله آلدقلری زاویهٔ متساویه پك دلنشیندر . تخت اوزرنده‌که تاج سلطنتی طوتان دیرکلرڭ خارجاً حاصل ایتدیکی مربع شکلی، مذکور کمرلر داخلا زاویهٔ متساویه‌ده چویرمسندن طولانی فوقانی کوشه‌لرده قلان نسخه بیچمی محللر ایله شاه نشینڭ اطرافنه موضوع اینجه مرمر ستاره‌لر اویوله‌رق تجسم ایتدیریلان گونا گون شکوفه‌لر، او صنایع و مهارت انسانی بهت و حیرته دوشوریور . قصردن شاه نشینه آچیلان لطیف قاپونڭ دیوان جهتنه ناظر جبهه‌سی اوستنه عینی نقشلر ایله یاپیلان مرمر قورنیشڭ اوجلری دخی بنادن آچیق اوله‌رق بو ثابت تختڭ یمین و یسارینه صارقیدلمشدر . تختڭ طرفینی زیاده‌سیله سوسلندیران بو قورنیش قوللرینڭ اوزرلرینه مدققانه یاپیلان نارجیل داللرنده‌که یاقیشقلی یاپراقلر اره‌لرنده چیچکلرن هنوز باش گوستریور کبی گورینان یاری قپالی میوه‌لر ایسه پك مهارتله تجسم ایتدیرلدکلری ایچون صنعیلکلری کوچ فرق اولنیور .

شاه نشینڭ آرقه‌سنه دوشان دیوار اولاقلری بلورسز ظریف چینیلر ایله قاپلیدر . اولانجه مهارات نقاشیه صرف ایدیله‌رك حصوله کتوریلان بو قیمتدار چینیلرڭ زمینی مور زمباق رنکنده چیچکلری انواع الوانده‌در . طبقه‌لرڭ اولاقلری حس اولنماز بر صورتده برلشدیرلمسیله بحق تجسم ایدن نقوشاتده جناب حق نقدر ازهار، اشجار و اثمار خلق بیوردی ایسه همان جمله‌سی موجود اولدقدن بشقه لطیف وادیلر، اورمانلی طاغلر، یشیل اووه‌لر، سویملی تپه‌لر، آقار صولر، گوزل بغجه‌لر، عالی قصرلر، غلبه‌لکی چوق ممتاز جاده‌لر، ازدحاملی تفرجگاهلر، دالدن داله آتلار کبی کورینان قناریالر، غنجه‌لر اوزرلرنده مست اولمش بلبللر، غاغالریله بوداقلره آصلمش پاپاغانلر، خورطوملریله چایر قوپاریر فیللر، طویل القامه آغاجلرڭ تپه‌لرنده‌که یاپراقلری یمك ایله مشغول زرافه‌لر، والحاصل آسمانڭ یاری آچیق منظرهٔ دلفریبنه وارنجه‌یه دکین انواع احوال و بدایع عیناً گورلمکده‌در . جهانگیر اکبر شاهڭ دیوان خاصده موجود اڭ مکمل تختی سیار بولندیغی ایچون اورادن قالدیریله‌رق بو دیوانڭ دیگر کوشه‌سنه قونیلوب اطرافی تیمور پارمقلق ایله چویرلمشدر . کذا بیاض مرمردن معمول و مذهب اولان بو تختڭ اوڭ آیاقلری ارده‌سنده طولی ایکی، عرضی ایله زمیندن ارتفاعی برر مترو اللیشر سانتیم و عینی سنکدن مصنوع بر ساچاق محلی واردر . شرف مثوله نائل اولنلر بورایه سریلان ساچاغی اوپمك

ایله ایفای مراسمده بولنورلر ایمش . اوزری دیکرینك ترتیبی وجهله قپالی اولوب نور کبی پارلایان بو عظیم تختك تزیینات و نفاستی تعریف ایدیله‌مز .

هیئت مجموعه‌سی بر چیچك بیغننددن عبارتدر . شاه جهانك عهد سلطنتلرنده دهلی‌یه گلان ایکی فرانسز سیاحی بو تختك نقوشاتی اره‌سینه قاقیلان مجوهراته یوز التمش ملیون کسور روپیه قیمت تقدیر ایتمشلردر . بو خصوصی تاریخاً اثبات ایدن «چراغ دهلی» نام اثرك اوچیوز یکرمی ایکنجی صحیفه‌سنده اردو لسانی ایله محرر تفصیلات شودر :

« اس قصر کواس کی زمانه عروج مین دو فرنسیس سیاحون نی دیکهاهی ایك ان من بریز طبیب تهاجو سند حاصل کرنی‌کی بعد دهلی آیا آورشاه جهان کا طبیب بن گیا آور دو سراتورنیر جوهری تها ان‌کی سفر نامی سنه ١٦٢٦ ع آور سنه ١٦٧٣ ع مین شایع هوی اوران سفر نامون مین مشرقی تکلفات کاپور ابیان‌هی تورنیر کوتو اجازت مل کئی تهی‌که کل شاهی جواهرات کوجانچی اوران کانقشه کهینچی اس‌نی اپنی کتاب ان مین‌سی پیش بها جواهرات‌کی تصاویر آور قیمتین درج این هین اس قصرمین سات تحت تهی جوهیرون‌سی جرنی هوی تهی ان مین سب‌سی بری تحت‌کی قیمت کا اندازه سوله کرور باپنچ روپیه کیاتها »

سوله اون آلتی عددینك اسمی اولوب هر کرور اون ملیوندر . شاه مشار الیهك مورخی منلا عبد الحمید طرفندن یازیلان پادشاهنامه‌ده بویله‌جه محرر اولدیغنی میرزا حیرت صاحبدن ایشیدوب بر کون صکره اله کچوردیکم پادشاه نامهٔ مذکورك دیگر فقره‌سنده مندرج اولدیغی اوزره شاه جهانك ارتحالندن صکره یرینه کچن خلفی بو مجوهراتك قدرینی بیلمیوب قسم کلیسنی زیارته کلان شاه عباس ایرانی ایله دکن حیدر آباد امیرینه هدیة طاغیتمش ، متباقیسی ایسه بالآخره انکلیزلره نصیب اولمشدر . اکبر شاهك پدری همایون دخی کجرات حاکمی سلطان سکندر ایله طقوز یوز قرق ایکی سنهٔ هجریه‌سنده بلا لزوم محاربه‌یه طوتیشوب قرق کون قرق کیجه دوام ایدن ملحمهٔ کبری نتیجه‌سنده منهزم اولمغله ایرانه فرار و شاه طهماسبه التجا ایتدیکی وقت خزینه‌ده موجود بر چوق ذیقیم الماسلری و یوز اللی پارچه‌ده لعل بدخشانی برابر قالدیروب تحفه گوتوردیکنی فارسی لسانی اوزره هندستانده طبع اولنان مجمع السلاطین نام تاریخ تفصیلات ویرمکده‌در .

ایران خزینه‌سنده الان موجود موهراتك مهملری هندستانده حکمفرما مغول حکمدارلرینك بو صورتله یاپدقلری تقدمه‌لر بریکینتیسی اولدیغنه باشقه شاهد استه‌مز .

ذکر اولنان دیوانده‌کی خارقه‌لری تماشا ایتدکدن صکره سرای شاهینك اندرون جهتنه کیدن یولی طوتدم . تخمیناً ایکی یوز خطوه ایلرولدکدن صکره ما بین همایون رجالنك ادای صلاة ایتمسی ایچون غایت مزین اولارق یاپیلان جامع‌شریف قارشمه کلدی . قسم خارجیسنك تزییناتی ، مذهب قبه‌لری ، کوزلری قماشدیران بو مسجد لطیفك قاپوسی مقفول بولندیغی ایچون درونته کیرمك ممکن اولامدی .

شو موقعدن اوچیوز خطوه دها ایلرولدکدن صکره دیوان خاص بنای عالیسنك مبنی بولندیغی محل فرحفزایه یتشدم . بو دیوان بینظیر بغجه جهتندن درت متروق یوکسك بر بودروم اوزرینه مبنی اولوب وسعتی او برینك اوچ مثلیدر .

یاپیسی کاملاً بیاض مرمر ، دیرکلری مربع ، سقفی دوزدر . دیرکلری ایله طاوانی و ایچلی طیشلی بتون دیوارلری تختلرك اوزرلرنده‌کی نقشلر ایله مملو بر قصر جناندر . طاوانك زمینی چیویدی رنك ، چیچکلری یالدیزلی اولوب دیگر جهتلری نور کبی پارلاق و یالکز قبارتمه نقوشاتی مذهبدر .

اوسته الندن هنوز چیقمش کبی هر طرفی منتظم و ظریف اولان بو دیوان عظمت نشان شاهی ، ایچ قلعه‌نك شمال جهتنده‌کی اوچوروم محلنه یاپیلدیغی ایچون منظره‌سی پك خوشدر . تماشایه کلانلردن بریسنه سعادت جهانك شو قرارسزلغی غایت تأثیر ایتمش اولملیکه پارلاق مرمرلردن معمول او کوزل دیوارلرك باغجه‌یه باقان جهتنه شو قطعه‌یی قورشون قلم ایله یازمشدر .

بیا و نقش عمارات شهر یاران بین
که این سپهر جفا پیشه چون به پشت شکست

دیوان خاصك نام دیگری بدیع منزل اولوب تختلرك بولندقلری دیوان عام ایچون لال محل دخی دینیلیور .

اسکیدن قالمه دها بر چوق اماکن امیریه موجود ایسه‌ده جمله‌سی انکلیز عساکریله ضابطان حرملرینك اقامه‌لرینه تخصیص قلندقلری ایچون داخللرینی کوره‌مدم . اساساً صرف شاهه مخصوص اولان اندرون قلعه‌ده اهالیدن هیچ کیمسه‌نك خانه‌سی یوقدر . دائرهٔ مخصوصه‌سندن درت غروشه آلنان بیلت ارائه ایدلمینجه ایچ قلعه‌نك قپوسندن ایچرو محال مذکوره‌یی کورمك ممکن دکلدر .

ساعت افرنجی اون ایکی‌یه کلدیکی ایچون بو کوزل موقعی وداع ایدوب

قلعه‌دن چیقدم . شرامپول اوزرنده واقع اوپرینڭ صاغ طرفنده‌كه ستارده‌ده محرر «حضرت دهلی كنف عدل وداد» «جنت عدن ستكه آباد باد» منظومه‌سی وهلة نظرمه چارپمغله شهرڭ كسب ایتدیگی حال حاضردن طولایی تأثرم بسبتون زیاده‌لشمشدر . مهمان اولدیغم منزله یتشدیكم زمان میرزا حیرت صاحبی سفره باشنده بكلیور گورنجه پك صیقلدم . بر ساعتدن زیاده انتظارده براقدیغم بو ذاته قارشو قباحتمی لطیفه ایله باصدیرمقدن غیری چاره یوق ایدی . بو نجیب دوستمڭ بولندیغی اوطه‌یه گیررگیرمز یا حضرت خیرت لال قلعه‌ده حیرته طالوب میعادنده كله‌مدیگمدن طولایی عفویڭزی دیلرم دیدم .

مومی الیه لطائفدن پك حظ ایدر شوخ مشرب بر ذات اولمغله «خیر كج قالدیڭز تام وقتنده كلدیڭز لال قلعه‌ده بو قدر طولاشان بن اولسه ایدم لال قالور ایدم» جوابنی ویردی .

ضمناً گوستردیكڭز توبیخه حقیقة مستحقم ، حلاوتی روحمی جذب ایدن او گوزل موقعدن آیرلمق الده دگل ایدی معذورم دیدم . مومی الیه، لطیفه‌سنده‌كه جناسی چاقدیغمدن طولایی محجوب اولمق ایله برابر مسقط رأسنڭ مدحنه عائد بو سوزدن چوق خوشلاندی .

«مطبعه‌ده‌كه ایشلرڭ كثرتندن طولایی برابر كیده‌مدیكم ایچون عفو طلبی بڭا عائد ایكن قصورمڭ ستری كبی مرحمت و نوازشلرده بولنیورسڭز . بو كون شوالڭ صوڭ هفته‌سی وخواجه نظام الدین كشیتی حضرتلرینڭ یوم مخصوصلریدر . طلوع شمسدنبرو چكیلان زوار شمدی نظام الدین موقعنی قاپلایوب او قوجه صحرایی محشر میدانینه دوندرمشلردر . مملكتمزڭ سنه‌ده بر دفعه وقوعبولان شو خوش حالنیده گورمكز ایچون بعد الطعام برلكده گیده‌جگز استعجالمه سبب بودر» دیدی . سفره ذاتاً مهیا اولدیغی ایچون طعامی اكله باشلادق .. قارنمزی گوزلجه طویوردقدن صگره مومی الیهڭ تعلقاتندن ایوب و یعقوب خانلر دخی برابر اولدقلری حالده مقدمجه تدارك ایدیلام عربه‌لره همان ایكیشر ایكیشر بینوب دهلینڭ جنوب شرقیسنده واقع خراب بر محلدن كچن نظام الدین یولنی طوتدق .

سلطنت اسلامیه زماننده شهزادكان ایله امرا و اكابرڭ قوناقلری بیوك تجارتخانه‌لر عالی بنالر بو خرابه‌نڭ موقعنده اولمغله فیض پازار تعبیر ایدیلور اڭ ممتاز بر محله ایمش . بو قوجه میدانی سراپا ستر ایدن حزن آور انقضات میاننده مبانیٔ جسیمهٔ قدیمه‌نڭ تمللری الآن موجود و نمایاندر .

طوپمق بیلمز آج گوزلی انکلیزلرڭ صغوق التفاتلر ایله چویردکاری صویوجیلق فرلداغی و لاینقطع صاللادقلری تعصب قازمه‌سی هندستانده شهر دگل معمور محله بیله براقمدیغنی اسبلنه‌رك طیش قلعه‌دن خارجه چیقدق . هجری طقوز یوز قرق سکزده شیرشاه طرفندن توسیع و تحکیم اولنوب دهلی کبی بر شهر عظیمی، اوجی بوجاغی بولنماز مسیره‌لری، میدانلری بغچه‌لری ایله برابر ایچنه آلان طیش قلعه دخی ییقیجی انکلیزلرڭ شآمتندن قورتیله‌میوب چوق یرلری خراب اولمشدر.

حیوانلری قوی و توانا اولان عربه‌لر بو دهشتلی خرابه‌لری سیر سریع ایله قطع ایدوب یاری یولده کائن قهنه قلعه‌سنه یگرمی دقیقه‌ده یتشدی . قهنه اردو لساننجه کهنه معناسنه‌در . اسمندن دخی منفهم اولدیغی وجهله لسان مذکور ظهور اسلامده عربلرڭ، بعده عجملر ایله مغوللرڭ و بالاخره افغانیلرڭ، بورالره سوق ایتدکلری استیلا اردولری و بو صورتله وقوعبولان صیق صیق اختلاطلر اوزرینه تحدث ایتدیکی ایچون اردو نامنی آلمشدر . هندو و کچراتی لسانلرندن دخی استعاره و فوق المطلوب توسع ایتمکله الحالة هذه معارفجه پك زنگین اولان لسان مذکورڭ شهرت آلمسی، جهانگیر اکبر شاه دورنده یعنی بوندن درتیوز سنه اقدم ایسه‌ده تکمله یوز طوتیشی یگرمی سنه‌لك بر مسئله‌در . قلعه‌یه ویریلان قهنه اسمی مفهومندن دخی منفهم اولدیغی اوزره فارسیدن مأخوذ کهنه‌نڭ محرفیدر.

« انکپال بن اوکرسین » نام راجه طرفندن هجرتڭ اللی ایکنجی سنه‌سنده بنا ایدیلوب اولوقتلر — پرانا قلعه — و الآن — قلعهٔ قهنه — تعبیر اولنان بو جسیم قلعه‌یی بشیوز اوتوز التی سنه صکره یعنی بشیوز سکسان سکز سنهٔ هجریه‌سنده سلطان ابو المظفر محمد معز الدین غوری بن سام حضرتلری فتح بیورمشلردر.

شاه جهانڭ عهد سلطنتلرنده، متین بدنلری اوزرینه برچوق علاوه‌لر، مرتفع نقاره خانه‌لر دخی یاپیلوب زینت و عظمتی غایهٔ کماله ایریشان بو دهشتلی قلعه بانیسنڭ مساعیٔ مصروفه‌سندن زیاده فاتحلرڭ درجهٔ همت و شجاعتلرینی اثبات ایتمکده‌در . داخلنی گزدم چوقدنبرو متروك ایسه‌ده موقعی خوش، هواسی لطیف، صویی بول اطرافنده‌که مزرعه‌لری منبت، مرعالری واسع، اوامسنه مبنی شنلك و سکنه یئه اکسیك دگلدر . شیرشاه مرحوم طرفندن طقوز یوز قرق سکز سنهٔ هجریه‌سنده یاپیلوب زینتی حالا غائب ایتمیان جامعکبیرڭ خارجاً گورونیشی داخل سورده ایکنجی بر قلعه ظن اولینیور . رنگارنڭ طاشلر ایله وجوده گتوریلان نقوشانیده عظمتی کبی حیرت افزا بو لطیف معبدی قدیم محلاتڭ قسوت انگیز

انقاضاتی ایله محاط گورنجه پك اسفلندم . وقتیله هر طاشنه بیڭ باش فدا ایدلدیکی حالده شمدی یوزینه باقان اولمیان بو قلعه‌نڭ بویله بردنبره ویران قالیشی، تلفنه سببیت ویردیکی یکیتلرڭ عجبا آهندنمیدر . ینه شیرشاهڭ آثاردن شیرمندل کده نام عالی قصرلر دخی، ابوینی غائب ایتمش حسندار یتیمه‌لر گبی بیکانه دیکیلوب قالمشلردر .

سنڭ سرخدن یاپیلان بو عظیم بنالرڭ نقوشاتی صیوا و بویا ایله دگل عموماً الوان طاشلر ایله وجوده گتورلمشلردر . بونجه عصردنبرو نیجه پهلوانڭ خون حمیتی ایله کیم بیلور قاچ دفعه لعل رنگ کسیلان قانلی شرامپول اوزرنده حیوانلرینی نفس آلدیران عربه‌جیلر برر سیغاره دها ایچدکدنصکره قامچی‌یه صاریلوب اسکی دهلی خرابه‌لری اره‌سنده‌که یولی طوتدیلر . کذا یکرمی دقیقه ظرفنده واصل اولدیغمز قدیم قبرستانده خراب و معمور اولقدر تربه‌لر واردرکه انسان بونلری و مقبره‌نڭ وسعت و کثرتنی گورنجه شاشیرییور . خواجه نظام الدین چشتی حضرتلریده بو قبرستانده مدفوندرلر .

شهردن گیدن اهالی‌یه ملحقاتدن گلان زوار دخی انضمام ایتمکله اورته‌لق محشره دونمش ایدی .

خردوات صاتیجیلری ایله اتمکجی کبابجی و سائر اصنافڭ قوردقلری چادرلر، دزگاهلر، قوجه قبرستانی قاپلایوب بیوك بر پازار هیئتنه صوقمشدر . اهالینڭ کیمی زیارت قبوره و کیمی اخذ و اعطایه طالمش بعضیلری اوبك اوبك اوطورمش طعام ایدییور، چوجقلر اوچورتما اوچوراجغم دیه میدانه یاییلمش بر واویلا بر کورلتیدر کیدییور ایدی .

استانبولك ایوب سلطانی، طهرانك حضرت عبد العظیمی جمعه کونلری نه حاله کلور ایسه بوراسنیده انلرڭ عینی بر حالده گوردم .

اوموز اوموزی سوکمز تعبیرنجه بو ازدحام اره‌سندن گوج حال ایله ایلرولیوب نظام الدین چشتی حضرتلرینڭ مرقدینه اولاشدق .

محمد عادل تعلق شاه طرفندن یدییوز یکرمی بش سنهٔ هجریه‌سنده یاپیلان منتظم درگاه جوارنده مدفون ولیء مشار الیهڭ مکلف تربه‌لری ایچنه کیرلدکده مرقدلری خرمان بیغیننه مشابه تپه حاصل ایدن کل دمتلرینه غرق اولندیغنی کوروب شاشدم . حد و حسابی اولمیان زوار بر طرفدن مندیللر طواوسی گل گتوروب بو ذاتڭ مرقدلری اوزرینه دوکییور، زیاتی آکمال ایدنلر، بو گللردن بر قاچ یاپراق آلوب

آغیزلرینه براقه‌رق چکیلییور ایدیلر . پیردستگیرڭ زیارتلری گونی اولمق مناسبتیله تربه‌نڭ اوکونه قوریلان عظیم چادر التنده هر طرفدن طوپلانان مشایخ ودرویشان ذکر الله ایله مشغول بولندقلرندن حلقهٔ درویشانڭ اطرافنی آلوب کمال تعظیم ایله تماشا ایدن اهالی میاننده بولندیغم پوست نشین افندینڭ گوزینه ایلیشمکله خلیفه‌سنی کوندروب یاننه جلب ایتدی . ورودمده التی اوپوب اشارت بیوردقلری محله اوطوردم .

ختام ذکردنصگره حفاظین کرام طرفلرندن آیات قرآنیه تلاوت اولنه‌رق نهایتنده دعالر یاپیلدی . شو جلسهٔ مقدسڭ ختامنی متعاقب هر کس طاغلمقده ایکن شیخ افندی دخی آیاغه قالقوب المدن یاپیشه‌رق حضرتڭ مرقدلرینی زیارته گتوردیلر .

تربه‌نڭ قاپوسی اوستنده ـ شاهان چه عجب گر بنوازند گدارا ـ عباره‌سی یازیلی اولدیغی کبی قپو اوگنده‌که صالونڭ درون تربه‌یه ناظر پنجره‌سی جهتنه دوشان مرمر ستونده دخی ـ سرور هر دوسرا محبوب کبریا حضرت خواجه نظام الدین چراغ اولیا ـ قطعه‌سی محرر برلوحه آصیلی ایدی .

رفیع الشان بهادرڭ فرزندانندن سلطان ابراهیم ایله نادرشاه دخی بو تربه درونده مدفوندرلر . زیارتی ایفادن صگره سلطان بهلول لودهینڭ تربه‌سنه کیتدك . مشار الیهڭ سکز یوز طقسان درت سنهٔ هجریه‌سنده ارتحال ایتدیگی مرقدنده محرردر . طقوز یوز یتمش اوچده فوت اولان خلفی سلطان سکندر لودهی دخی یاننده مدفوندرلر . کنیه‌لرینه اضافه ایدیلان لودهی کلمه‌سی منسوب اولدقلری قبیله‌نڭ اسمیدر .

اسلامیتڭ شرف ظهورندن صگره امرتسردن کامپور، مرشد آباد، باتان و بنکاله‌یه قدر یاییلان لودهیلر عن اصل افغانیدرلر .

فارسی لسانی اوزره محرر « مجمع السلاطین » ایله اردوجه یازیلان آثار صنادیدڭ ویردکلری معلومات تاریخیه‌یه نظراً سلطان بهلول بو قومڭ رؤساسندن ملك کالا نام سرکرده‌نڭ اوغلی و ملتان دیارینڭ حاکم قدیمی و سید قومنه منسوب ایمش . سلطان علاء الدین عالم شاه زماننده قوهٔ کلیه ایله دهلی اوزرینه گلوب حکومتی ضبط و سکز یوز التی بش سنهٔ هجریه‌سنده سلطان بهلول عنوانی طاقنه‌رق اعلان استقلال ایتمشدر .

علاء الدین عالم شاهڭ خونریزلکندن مشتکی اهالی بو ذاتدن چوق ممنون ایمشلر . مدت سلطنتی اوتوز سکز سنه سکز آی و یدی گوندن عبارت کوستریلیور .

غایت عادل و دیندار اولان فرزند کبیری سلطان سکندر یکرمی سکز سنه بش ماه و طورونی سلطان ابراهیم بن سکندر دخی سکز سنه چندماه سلطنت سورمشلر ایسه‌ده تغلبه صورتیله تأسس ایدن حکومتلری یتمش بش سنه برماه اون گون دوام ایده بیلمش یعنی ظهیر الدین محمد بن بابر شاه طرفندن طقوز یوز اوتوز سنه‌سنده تماماً ضبط و ملك چغتائی‌یه تکرار الحاق ایدلمکله منقرض اولمشدر . ظهور تیموردن اقدم بورالرده فرمان فرما هند دولت سلچوقیه‌سی حکمدارلرندن سلطان ناصر الدین محمود شاه بن شمس الدین آلتمش و خلفی غیاث الدین الغ خان حضراتنك تربه‌لریده بو جوارده‌در . مرحومان مشار الیهمانك خرابه یوز طوتان تربه‌لرینه دخی اوغرایوب برر فاتحه اوقودم . علاء الدین مسعود شاهك برادری سلطان ناصر الدین محمود شاهك مرقدلرنده آلتیوز قرق اوچ سنهٔ هجریه‌سنده جلوس و آلتیوز آلتمش درتده ارتحال و سلطان غیاث الدین الغ خانك سنك مزارنده دخی آلتی یوز آلتمش درتده جلوس و آلتی یوز سکسان آلتیده انتقال ایتدکلری محرردر . سلطان غیاث الدین مرحوم ، محمود شاه بن شمس الدین التمشك غلامانندن ایسه‌ده مشار الیه بی ولد اولدقلری جهتله بونی ولی عهد نصب اینمشلردر . سلطان غیاث الدین اولاد افراسیابدن اولوب نظام الدین اولیا و امیر خسرو و صاحب گلستان شیخ سعدی ایله معاصر بولندقلری مجمع السلاطینده محرردر . بو قدیم قبرستانی ایکی‌یه بولان بیوك یوله چیقیله‌رق براز ایلرو کیدیلنجه مقبرهٔ همایون نامی ایله شهرتی آفاقی طوتان عظیم تربه قارشویه گلیور .

آقره‌ده مدفون جهانگیر اکبر شاهك عجایبات سبعه‌دن عد ایدلمك استئیلان مشهور عالم تربه‌سندن صکره حیرته موجب بنالرك الك مهمی بودر .

غایت واسع و مرتفع اولان بو تربه دهلیده‌که لال قلعه ایله جامعبیکرك بنالرینه قوللانیلان صاری‌یه میال پنبه‌رنك طاشدن یاپلمشدر .

آل تیموری محبتمدن دگل بو تربه‌یی داخلاً دخی گورمك استدیگمدن طولانی اورایه‌ده گیدوب هر طرفنی تماشا ایتدم . بنانك شمال طرفنده شو قطعه یازیلیدر :

هرکه میخواهد که بیند شکل فردوس برین
گو بیا این قصر و این باغ همایون رابین

اکبر شاهك عهد سلطنتلرینه مصادف طقوز یوز یتمش اوچ سنهٔ هجریه‌سنده حاجی بیگم سلطان طرفندن یاپدیریلان بو تربه‌نك اورته‌سنده سلطان نصیر الدین همایون اول بن بابر شاه مدفوندر . مشار الیه طقوز یوز اون اوچ سنهٔ هجریه‌سی

ذ العقده سنده تولد و طقوز یوز اوتوز یدی جمادی الاولنده آقره‌ده جلوس و طقوز یوز التمش اوچده قهنه قلعه‌سنڭ فتحی اثناسنده شهیداً ارتحال ایتدیکی مرقدنده محرردر .

همایون شاهڭ یاتدیغی بو مزین و واسع تربه‌نڭ ایچنده اون درت حکمدار دها مدفون اولوب مرقدلری اوزرلرینه یازیلان خطلردن استنساخ ایتدیکم اسامی وتفصیلات بروجه آتی‌در :

سلطان نصیر الدین محمد همایون ثانی بن بابر شاه

ولادت جلوس ارتحال

٩١٢ ٩٦٣ ، ٩٦٣ «فیروزقدر» «صف شکن» تاریخ ولادتلری ایمش .

مدت سلطنتلری التی ماه چند روز

سلطان محمد اعظم بن عالمکیر

ولادت جلوس ارتحال

١٠٩٣ ١١١٨ ١١١٩ دکن حیدر آبادده دنیایه کلوب اورنك آبادده جلوس ایتمش .

معز الدین جهاندارشاه بن عالم شاه

ولادت جلوس ارتحال

١٠٧٢ ١١٢٤ ١١٢٥ لاهورك فتحندن صکره شاه جهان آبادده جلوس ایتمش .

سلطان عظیم شان بن عالم شاه

ولادت جلوس ارتحال

. . . بنکاله‌ده جلوس ایتمش .

سلطان رفیع الشان بن بهادر شاه

ولادت جلوس ارتحال

. . . شاه جهان آبادده جلوس ایتمش

سلطان خجسته اختر جهان شاه بن بهادر

ولادت جلوس ارتحال

. . .

سلطان جلال الدین فرخ سیر بن عظیم الشان

ولادت جلوس ارتحال

١٠٩٥ ١١٢٢ ١١٣١ آقره‌ده جلوس ایتمش .

١١٢٥ دفعهٔ ثانیه

محمد ابو البركات سلطان رفیع الدرجات بن رفیع الشان بن بهادرشاه
ولادت جلوس ارتحال
١١١١ ١١٣١ ١١٣١ جهان شاه آبادده جلوس ایتمش مدت سلطنتی اوچماه اونبر کون

سلطان شمس الدین رفیع الدوله شاه جهان ثانی بن رفیع الشان بن بهادرشاد
ولادت جلوس ارتحال
١١١٢ ١١٣١ ١١٣١ شاه جهان آباده جلوس ایتمش مدت سلطنتی اوچماه یکرمی سکز کون.

سلطان نیکوسیر بن بهادرشاه
ولادت جلوس ارتحال
. . . مشار الیه آقره‌ده جلوس ایتمش.

روشن اختر ابو الفتح محمدشاه بن خجسته اختر شاه جهان بهادر
ولادت جلوس ارتحال
١١١٤ ١١٣١ ١١٦١ شاه جهان آبادده جلوس ایتمش.

مجاهد الدین ابو النصر احمد شاه بهادر بن محمد شاه
ولادت جلوس ارتحال
١١٤٠ ١١٦١ ١١٨٨ پانی پیت‌ده جلوس ایتمش

سلطان عزیز الدین بن مغز الدین جهاندارشاه
ولادت جلوس ارتحال
١٠٩٩ ١١٦٧ ١١٧٣ شاه جهان آبادده جلوس ایتمش

احمد شاه دارنی بن مغز الدین جهاندارشاه
ولادت جلوس ارتحال
. ١١٧٠ . شاه جهان آبادده جلوس ایتمش.

مرحومان مشار الیهما تصادفا محال مختلفه‌ده جلوس ایتمشلر ایسه‌ده جمله‌سنك مرکز سلطنتی دهلی‌در . بعض اسامیده تواریخك آچیق براغلمسی مرقدلر اوزرنده‌كه ارقامك مرور ایام ابله بوزولوب اوقونه‌مامسندن ایلرو گلمشدر . میرزا خیرت صاحبی قبرستانده بولشدیغی احباسی یاننده براغوب سلاطین تربه‌لرینی باشلی باشمه طولاشیور ایدم.

تماشا و تدقیقاتمی اکمال ابتدیکم صره‌ده — غروبه بر ساعت قالدی ، تدقیقاتی ختام بولدی ایسه گیده‌لم — دیو مومی الیه خبر کوندرمش اولمغله گلان آدم ایله

برابر عودت ایدوب همان عرهلره آتلایهرق دهلی یولنی طوتدق . اهالی دخی بر طرفدن طاغیلوب غلغلهیه بوغدقلری قبرستان قدیمی سکون اصلیسنه ترك ایدییورلر ایدی . بویله عظیم بر شهرده تراموای اولمدیغی ایچون تعرفهیه ربط ایدیلهمیان عربه اجوراتی چوق یوکسکدر . نظام الدین موقعندهکه زوارك وفرتیله مقبرهلرك کثرت و وحشتندن روحاً و جسماً پك متأثر اولمش وفنا حالده اوزولمش ایسهمده مشهوداتمی سریعاً اکمال ایجاب ایتمکله فرداسی گونی علی الصباح قطب الدین موقعنه گیتدم .

دهلی‌یه اوچ میل بعید اولان بو محلدهکه آثار دیگرلرندن دها قدیم وشایان استغرابدر . میلاددن بیك دورتیوز اللی سنه اقدم تأسیس ایتدیگی دولت ایچون هندستانك هشتاپور شهرینی مرکز یاپوب اوتوز سکز سنه سلطنتدن صکره ارتحال ایدن راجه « جد هشتر بن راجه پاند » زماندن « پرتهی راج عرف رای پتهورا » نڭ اواخر حکمی اولان بیك یوز قرق بر میلادیسنه دگین ایکی بیك بشیوز طقسان بر سنه دوام ایدن پوت‌پرست حکومتی ضمنالیسنه یوز قرق ایکی راجه جلوس ایتمش و بونلرك سکزنجیسی اولوب حضرت عیسی علیه السلامدن بیك ایکی یوز اون ایکی سنه اقدم تخته کچهرك اوتوز بش سنه سلطنت سوران « نمنی عرف راجه دشتهان بن آسین ارش » مرکز حکومتی هشتاپوردن اندرپت شهرینه و سکز یوز سکسان التی سنه صکره یعنی قبل المیلاد اوچیوز یکرمی التیده اللی برنجی راجه اولمق اوزره جلوس و اون اوچ سنه حکم ایدن « مترسین بن سروپ وت » دخی ندرپتدن دهلی‌یه نقل ایتمکله بو تاریخدن بعد المیلاد بیك یوز قرق برده جلوس و سلطنتی اوتوز طقوز سنه بش آی دوام ایدن مذکور یوز قرق ایکنجی راجه « پرتهی راج اعرف رای پتهورا » نڭ صوڭ زماننه دگین گذران ایدن بیك بشیوز التی سنه بشماه ظرفنده یالکز التمش ایکنجی راجه یعنی حضرت عیسی علیه السلام ایله هم عصر « بکرماجیت بن راجه کند هرب سین » نڭ قبل المیلاد اون بر تاریخدن بعد المیلاد یکرمی یدی تاریخنه دگین « اوجین » شهرنده گچوردیگی اوتوز سکز سنه مستثنا اولمق شرطیله بو سلالهدن گلان طقسان بر حکمدارك بیك درتیوز التمش سکز سنه پای تختی اولان دهلی مؤخراً غزنین پادشاهی شهاب الدین بن سام حضرتلری طرفندن بیك یوز طقسان بر میلادیسندن ضبط و فتح بیوریلوب مشار الیهڭ بیك ایکی یوز بش میلادیسنده یرینه کچن غلامی قطب الدین ایبك زماندن بیك ایکی یوز طقسان طقوز میلادیسنه یعنی اقبال خان

عرف ملونڭ عهد سلطنتلرینه دکین فرمان فرما اوتوز بر پادشاهه دخی طقسان درت سنه و چغتای قومی متغلبه‌لرندن اولوب سکز یوز بر سنهٔ هجریه‌سنده سمرقندی مرکز شقاوت اتخاذ ایدینه‌رك اون بش سنه صکره دار جزایه گیتمسیله سکز یوز اون آلتیده یعنی دولت خان لودهی دورنده هندستانه یرلشان تیمور کرکانی سلاله‌سنڭ صوڭ حکمداری بهادرشاه یادگارینڭ سقوطنه یعنی بیڭ سکز یوز اوتوز ایکی میلادیسنه دگین درتیوز بر سنه‌ده مغول حکمدارلرینه‌که جمعاً بیڭ طقوز یوز طقسان اوچ سنه مرکز سلطنت اولان دهلینڭ آثار عتیقه‌سی طولاشمق و مفردات احوالی یازلمق ایله توکنماز عجیب بر شهردر .

قطب الدین موقعی دهلینڭ « منادیم شذاس » عنوانی ایله ایلك بنا اولندیغی یردر . اطرافنده‌که سوری حالا موجود اولان بو موقع قدیم، هجری بشیوز سکزده راجه پتهورا طرفندن یاپدیریلان قلعهٔ پتهورا ایله قارشـو قارشویه‌در . مذکور یوز قرق ایکنجی راجه ـ پرتهی راج اعرف رای پتهورا بن رای پتهورا ـ طرفندن هجرتڭ بشیوز اوتوز سکز سنه‌سنده یاپدیریلان پوت خانه سلطان قطب الدین ایبك حضرتلرینڭ بشیوز سکسان ایکیده بو دیاری تسخیر بیوردقلری زمان مسجده تحویل و توسیع بیورلمشدر . الیوم ـ مسجد قوة الاسلام ـ دینلان جامعکبیر مذکور ایله مرحوم دشار الیهڭ احیا کرده‌لرندن اولان یتمش مترو طولنده و بش شرفه‌لی قطب منار اسلاف کرامڭ محیر العقول آثار عظیمه‌سندندر . بلند وعظمتی واوزرنده‌که الوان و نقوشاتی، طرز معماریسی و سراپا سنڭ مرمردن یاپیلدیغی ایچون کوزلری قماشدیران منظره‌سی جالب حیرت اولان قطب منار آثار قدیمه‌نڭ اعجوبه‌لرندندر .

« مسجد قوة الاسلام » اوکنده‌کی دیکیلی طاش میلاد حضرت عیسی علیه السلامدن سکز یوز طقسان بش سنه اقدم حکمران راجه ـ میدهاوی ـ طرفندن پدری راجه ـ میدهاوی عرف دهاوا ـ نڭ تذکار نامی ایچون یاپدیرلمشدر . « پهلا دزوازه » نام محلڭ شمال جهتنده سلطان علاء الدین طرفندن انشاسنه مباشرت ایتدیریلوب وفاتنه مبنی نا تمام قلان لاتهه ایله (١) مشار الیهڭ آثارندن دروازهٔ گلانه منصل دیگر لاتهه . وحوض شمس، و درگاه امام ضامن، ومقبرهٔ سلطان غازی موجود اولوب جمله‌سی آلتیوز یکرمی یدی سنهٔ هجریه‌سنده انشا قلندقلری اوزرلرنده محرردر .

بونلرڭ جوارنده که لاتههٔ زرین نام خراب بنایی میلاددن ایکی یوز طقسان سکز

(١) لاتهه اردو لساننده مناره قله و دیکیلی طاش معنالرینه‌در .

سنه اقدم راجه ــ آشوکار ــ یاپدیرمشدر . درگاه حضرت قطب صاحب ایله جامع شریفی و مزار مولانا فخر الدین و مقبرهٔ قطب الاقطاب علیه الرحمة اولوقتك وزراسندن ندیم الدوله خلیفة الملك حافظ محمد داؤد خان بهادر مستقیم جنك همتیله صوڭدفعه تعمیر کوردیکی محرردر .

ندیم الدوله مرحوم طرفندن بیك ایکی یوز التمشنجی سنهٔ هجریه‌سنده باشلادیلان بو تعمیرات بیك ایکی یوز التمش اوچده ختام بولوب اون درت بیك روپیه صرف اولنمشدر . مذکور بنالرك اصل بانیسی خلیل الله شمشیر شاه حضرتلری ایمش بونلر ندیم الدوله‌دن دها اقدم یعنی بیك یوز یکرمی ایکی سنهٔ هجریه‌سنده بهادر شاه همتیله دخی بر تعمیر کوردیکی محرردر . هند پادشاهلری مطنطن تربه‌لر یاپدیرمق مراقنه حد معروفندن زیاده مبتلا اولدقلرندن بوراسی دخی نظام الدین موقعنده که قبرستان کبی بر چوق مصرفلر اسرافلر ایله وجوده کلمش مکلف تربه‌لرك کثرتندن کچلمیور . قطب الدین موقعنده مدفون ذوات مشهوره‌نك اسامیلری بر وجه آتیدر :

سلطان شمس الدین ایلم خانك غلام و دامادی قطب الدین ایبك حضرتلری

ولادت	جلوس	ارتحال	مدت سلطنت	
.	.	٦٣٢	٢٦	جوار قوة الاسلامده مدفوندر

سلطان علاء الدین بن شهاب الدین مسعود

ولادت	جلوس	ارتحال	
.	٦٩٥	٧١٥	عقب قوة الاسلامده مدفوندر

محمد معظم شاه عالم بهادر بن اورنك زیب عالمکیر

ولادت	جلوس	ارتحال	
١٠٥٣	١١١٨	١١٢٤	قطب صاحب تربه‌سنده مدفوندر

ابو النصیر معین الدین اکبر شاه بن عالم شاه

ولادت	جلوس	ارتحال	
١١٧٣	١٢٢١	١٢٥٣	تربهٔ قطب صاحبده مدفوندر

مشار الیهك مرقدلرنده آتیده‌که تاریخ محرردر .

جون برفت از جهان شه اکبر ☆ شد سیه آسمان ز دود جکر
بای شادی شکست واحمد کفت ☆ سال تاریخ او غم اکبر

«١٢٥٣»

محى الملة بشاه شاه جهان احمد شاه دارائى بن عالمگير ثانى

ولادت	جلوس	ارتحال
.	١١٢٣	.

بونلرده دخى بعض تواريخڭ آچيق براغلمسى مرقدلرى اوزرلرنده‌كه ارقامڭ مرور زمان ايله بوزيلوب اوقونه‌ماسندن ايلرو كلمشدر . دهليدن قطب صاحبه كيدر ايكن كيرالاديغم عربه‌نڭ ايلك ساعتنى ايكى ، ايكنجى ساعتنى بر ، متباقى ساعتلرى دخى هر نه قدر بكلر ايسه ياريمشر روپيه‌يه پازارلق ايتمش ايدم . فقط عربه‌جى كسمز بچاق ايله باشى قوپاريله‌جق فرصت اسيرى معجزلردن ايمش . موقع مذكور مواصلتمدن ياريم ساعت صكره دهلى‌يه عودت نقراتنى طوتديروب قارغه كبى اوتمكه باشلادى . عربه‌جى ، صندالجى ، قاطرجى اصنافنڭ اكثريسنده گوريلان انسانيتسزلكڭ هيكل مجسمى اولان بو عمر طوريسى نادان ايله اوغراشمقدن ايسه عودتى انسب كوروب دهلينڭ ايلك خرابه‌سى اولان شو موقعى يالكز بر ساعت قدر تدقيق وتماشا ايده‌بيلدم . لطافت موقعيه ، بركت ارضيه ، جيادت هوا ، تمدن ، ترقى ، وصنايع نفيسه خصوصلرنجه هندستانڭ ممتاز قسمى ، گزيده سمتى ، دهلى شهرى ايله حواليسيدر . نامتناهى و زمرد كبى يشيل اووه‌سنده زراعت صو ايله يتشديرلديككى كبى مطرى اوله‌رقده حصوله گلييور . ليمون ، پرتقال ، طورنج ، نار ، آغاچ قاونى عرب زيتونى ، موز ، عنبه ايله قاون ، قارپوز آرمود ، بادم ، اعلا جنس قرمزى آلما و امثالى فواكه دهلى شهرنده پك مبذولدر . بركتڭ فوق العاده‌لكندن طولايى اداره اولقدر اهوندركه اورته حاللى بر آدم درت نفر عائله‌سيله برابر شهرى بش مجيديه انجق صرف ايده بيلورٌ ، هندڭ هر طرفنده اولديغى كبى دهليده دخى اوزوم باغلرى يوقدر . چارشوده غايت گوسترشلى و صالقملرى طولغون تازه اوزوم گوروب آلمغه هوسلنمش ايدم . ايكى يوز قرق درهمنى اوچ روپيه‌يه يعنى خالصه يكرمى بر غروشه ويرمسى تعجبمه كيتمكله اسبابنى سوال ايتدم . «هندستانده اوزوم اولماز . بونلر پيشاور طريقيله كابل و قندهار حواليسندن گلييور . فيأتنڭ يوكسكلكى بوندندر» جوابنى ويرديلر . بر كره طارتديرمش بولنديغم ايچون اوچ روپيه‌يى بايلدق . هر نقدر پيشاوره‌يه دكين شمندوفر وار ايسه‌ده اوندن ايلرو حيوان ايله قندهار سكز كابل اون ايكى كون اولمغله ازلامامسى مقصدينه مبنى خام ايكن قوپاريلان بو اوزوملرڭ اكلنده هيچ لذت و لطافت يوقدر .

غرباً شاه جهان جامع شهيرى ايله شهر ، شمالاً شمندوفر استاسيونى ، شرقاً

لال قلعه ایله محاط اولوب جنوب و شرق جنوبیسی کاملاً آچیق «سرك دریاگنج» مسیره‌سی دهلینڭ اڭ ممتاز تفرجگاهیدر . وسعتی یوز خانه‌لی بر کویك اسكان و زراعتنه کافی بو تنزهگاه طوز طوپراقدن عبارت اولمیوب هر طرفی سایه‌لی آغاجلر یشیل چمنلر ایله مستور بر صحرای فرحفزادر . جادپور شهریله بومبایڭ قلعه و مرکب طرفلرنده گوروبده حیران قالدیغم میدانلر بوڭا قارشو هیچ حکمنده‌در .

انکلیز عساکرینڭ قشله‌لری متعدد تعلیمگاهلری بو میدانڭ جنوب شرقیسنده‌در . محدودهٔ مصرده واقع اصوان شهرینڭ الجزیره جهتنده کوروب استغراب ایتدیکم تحتانی و عسکردن خالی حسابسز قشله‌لر بیچمنده و درزونلری کذا بوش بر چوق اماکن عسکریه بورادن دخی موجوددر . دهلیده بولندیریلان قوای عسکریه علی الاکثر پوتپرست اولمق اوزره ایکی یوز نفردن عبارتدر . دهلیده سکز گون قالوب شوال المکرمڭ یکرمی طقوزنجی گونی بعد الغروب آلافرانغه سکزده کیدن سرعت قطارینه بینه‌رك کلکته‌یه متوجهاً یوله چیقدم .

کلکته

دهلی ایله کلکته اره‌سی طقوز یوز اللی بش میلدر . بو مسافه سرعت قطاری ایله یکرمی سکز ساعت اوتوز دقیقه‌ده قطع ایدیلیور . ساعتده یکرمی بش میل گیدن اکسپرسڭ موقفلرده ضایع ایتدیکی اوقات داخل حساب دگلدر . اراضیٔ وسیعه‌سی اون اوچ دائره اعتبار ایدیلان بر عظیم هندڭ اوچنجی وفقط اڭ جسیم احاطه‌سندن اولوب یوز اللی بر بیڭ بشیوز قرق اوچ میل محیطنده اراضیی و یتمش بر ملیون اوچیوز قرق التی بیڭ طقوز یوز سکسان یدی عدد نفوسی حاوی بنگاله حوالیسنڭ مرکزی و والیٔ عمومینڭ مقری اولان کلکته سکز یوز بیڭ نفوسلی لطیف بر مملکتدر . همالایا طاغلرندن نبعان ایدوب ایکی بیڭ سکز یوز کیلومترو طولنده مجرا تشکیلندن صکره خلیج بنگاله‌یه دوکیلان «غانج» نهرندن ، مرشد آباد و دیناپور حوالیلرنده ایکی قوله آیریله‌رق هوکلیده تکرار برلشدکدن صکره «کنگاو» نامنی آلان جسیم صویك دگزه منصب محلنی لیمان اتخاذ ایدینه‌رك مجراسی طرفیننده یاپیلان کلکته شهری ، سکنهٔ جهانڭ همان نصفنه قریب اولان هند و چین اولکالری کبی دریای بشر و یاخود نمونهٔ محشر ایکی دیارك یکدیکرینه متصل سواحل جنوبیه‌سی وسطنده دوشمکله تجارتی پك ایشلکدر .

طولی «غانج» دن بیڭ کیلومترو نقصان «دجله» نڭ «فراط» و ایراندن کلان

کرمانشاه » انهار عظیمه‌سیله قورنده‌ده برلشدکدن صکره « شط العرب » نامنی آلارق بصره کورفزینه دوکیلان قسمی جسامتنده اولان « کنکاو » نهرینك مجراسنی تطهیر ایچون درونده طراق واپوری بولندیرمغه دخی اصلا حاجت قالمقسزین دریادن گیران مراکب، نمارس و بطنه مواقعنه قدر سربستانه آمد و شد ایده بیلییور . کلکته شهری بومبای و امثالی بندرلر کبی دکز ایچنده لیمانه مالك و محتاج دخی اولمیوب بالان واپورلر غانج نهر عظیمنه صوقوله‌رق باریتمقده‌درلر . نهر مذکور اوزرینه انشا قلنان دمیر کوپریدن دریایه دکین اوچ میل سوران مسافه‌یه ایکی طرفلی ریختیم یاپیلمش اولمغله بوردا بوردایه یناشان واپورلره یوك آلنوب ویرلمکده، صندال و معونه‌یه اصلا احتیاج کورلمیور .

کمرك و قرانتنه اداره‌لریله جمله‌سی میری اولمق اوزره بر چوق اشیای تجاریه مغازه‌لری بو ریختملر اوزرنده‌در . شهرك معتبر اسواقی، ممتاز محلاتی، لطیف مسیره‌لری، کزیده کاشانه‌لری، کوپری ایله بحر اره‌سنه دوشان موقعده‌درلر . کلکته اب و هوا، و لطافت موقعیه خصوصلرنجه بومبایه من کل الوجوه فائقدر . شمندوفر « الد آباد » استاسیوننه واصل اولدیغی صره‌ده بولندیغم واغونه بیندیکی جهتله اثنای راهده کزران ایدن مصاحبه و مکالمه نتیجه‌سی اوله‌رق معارفه پیدا ایتدیکم کانپورلی مولوی عبد الرزاق صاحب ایله کلکته‌یه یتشدیکمز زمان زکریا مسجدی جوارنده واقع حمیدیه اوتلنه اینمش ایدك . اوتلجی انسانیتلی برآدم اولمغله بالذات کیدوب کولوطوله محله‌سنده بولدیغی ایکی اوطه‌لی بر خانه‌یی شهری اوتوز یدی روپیه‌یه مقاوله یاپه‌رق اناختارینی کتوردیکی ایچون اوتله نسبةً مصرفی اهون بو مختصر خانه‌یه بلا تأخیر طاشیندم .

کانپورلی عبد الرزاق صاحب هندستانك اعلم علماسندندر . طوتدیغم خانه‌ده لطفاً ایکی کیجه مهمان اولوب اوچنجی کونی صباحلین اورنك آباد جهتنه تشریف بیوردیلر . شمندوفر متی هوری قصبه‌سی جوارنده واقع بر کوپریدن کچر ایکن واغونلرده بولنان هنود صویی چکلمش اولان چایه پاره اتیورلر و اشاغیده بکلیان بر چوق چوجقلر بو پاره‌لری طوپلایورلر ایدی . اسبابنی مولوی عبد الرزاق صاحبدن سؤال ایتدم « بو چای غانج نهرینه قاوشدیغی ایچون بویله یاپیورلر . زیرا هنود غانجه احترام و تعبدده بولنورلر » جوابنی ویردی . انکلتره‌نك کلکته‌ده مقیم هند والیء عمومیسی « لورد کرزن » اسمنده عثمانلی دشمنی و صوکدرجه مفسد بر آدم اولمغله شو تربیه‌سنه مکافاة آلدیغی معاش یکرمی بش بیك روپیه‌در .

اوندره‌نڭ لورد و عوام قماره‌لری هیأتی ایله بتون سیاست مراقلیلرینی پارلامنتوده‌که خطابت صالونه صورت مخصوصه‌ده طوپلایوب کرسیء بد خواهیسنده قائماً ایلك صرف ایتدیکی کلام ملعونانه — انده طوتدیغی قرآن مجیدی کوستره‌رك « ایها الناس یا بو کتابی طاپملی‌یز ویاخود اورته‌دن قالدیرملی‌یز !!! بوڭا قارطو هیچ بر تدبیر مفید و هیچ بر قوت مقاوم دگلدر » اغوای ابو جهلانه‌سنی صرف ایله نفوس دنیانڭ اوچده برینی تشکیل ایدن ملت معظمهٔ اسلامیه‌نڭ اڭ نازك حسیاتنه تعرض کبی غایت مهم و خطرناك بر خصوصی سائقهٔ حرص و تعصب ایله درمیاندن خوف و حیا ایتمیان و بو فعلڭ وخامت انجامنی ادراکدن و احوال سالفه‌یی تفکردن عاجز و سکز سنه اقدم رهرو دار جحیم اولان غلادستون معتوهنه شر الخلف کوته بینلرڭ الحالة هذه اڭ شریر و متجاسری بو لورد گرزن سرسمیدر . بو دفعه اوندره‌یه گیدرك هندستانده رأی خودی ایله حکم و حرکت امتیازینی یقالادیغی صره‌ده یمن و کویت فسادلرینی کماکان دوام ایتدیروب انکلتره منافعنه نتیجه ویردیرمك خلیاسنی پارلامنتویه قارشو تعهد ایتمسنه مبنی اورالرڭ افسادینی کیجه‌لی گوندوزلی چالشمقده‌در .

مصاحبتنده بولنانلرڭ اکثریسی کویت ، مسقط ، حضرموت ، یمن جهتلرینڭ غافل اسلاملری ایچنده ظهور ایدن بر چوق سودی بوزوق لئیملردر . هیچ بر گون یوقدرکه بو مثللو حیوانلرڭ درس آلانلری گلدکلری یرلره عودت ، و کلکته مرکز مفسدتنه یکیلری مواصلت ایتمامش اولسون . انکلیزلرڭ قولتوق ویرمسنه ، مسلم انام قلب پولتیقه‌سنه ، صغوق التفاتلرینه ، ثباتسز سوزلرینه ، ویردکلری ویره‌جکلری آلتمش پاره‌یه قاپیله‌رق بو فسادلری ترویجه ساعی باشلوجه اشرا بومبایده مقیم مولوی هدایت الله ایله نیچری مذهبنی نشر ایچون علیقارده ، مدرسه نامیله یاپدقلری مفسدتخانه‌ده مجتمع بر طاقم علما قلقلی زنادقه‌در . بومبایده بولندیغم صره‌ده مرقوم هدایت الله « مهم بر سوزم واردر عجله گلیکز » دیو خبر کوندرمش ایدی . موجب مراق اولان شو دعوت اوزرینه بلا توقف خانه‌سنه گیتدم . ورودمده بر چوق التفاتلردن صکره « سزه غایت مهم و محرم بر تکلیفه مأمورم . انشا الله قبول ایدر ایسه‌گز هر ایکیمزده جداً مستفید اوله‌جغز . رجامی رد و سری اشاعه ایتمیه‌جکگه یمین ایله تأمینده بولنمقلغڭ لازمکلییور » دیدی . شو منطقسز خطابه قارشو نه دیه‌جکمی شاشیروب حیرتله ملاحظه‌یه طالدیغمی گورنجه « او قدر تفکره ، اتعاب ذهنه حاجت یوقدر . هر نه سویلدم ایسه حرفیاً یاپده ایضاح ایده‌یم » تأکیدیله اصراره باشلادی .

« بیلدیرلمیان بر مسئله ایچون نصل یمین و موافقت تکلیف اولنیور . شاید معقول بر شیء ایسه مادامکه منافعده موجوددر ممنوناً قبول ایدیلور . یمینه لزوم تردده حاجت یوقدر . امریکز هر نه ایسه تفهیم بیوریکز» جوابنی ویردم . عدندن خدمتجی اولەرق آلدیغم عسکر قچاغی و قونیەلی دوەجی خلیل اغانڭ اوغلی عبد الله بو سوزلری قپو خارجنده ایشیدییور و دیکلیور ایدی .

مومی الیه براز دوشوندکدنصکره یانمه یاقلاشەرق « ممالك عثمانیەیی ترك ایدوب ایرانه، آوروپایه، آفریقایه طولاشدقدن صکره هندستانه کلیشڭ اختیاری دکل بر سبب ظلمه مستند و اضطراری اولدیغنی و هر تفصیلاتی « لورد لیمتن» حضرتلری خبر آلمشدر . کل بنم سوزمی دیکله . مادامکه او دولتدن سکا بر خیر یوقدر . برلکده انکیلز طرفنی طوتەلم . خیلی ثروت المزه کچر . عمرمز اولدقجه راحت یشارز . انکیلزلرڭ باشلوجه مراقی یمن دیارینڭ افسادیله اختلال دائمیده بولنمسی اسبابنی تهیه و تجدیددر . سنڭ نجابتڭ، سلالهٔ طاهرەیه نسبتڭ، و یکرمی بش سنه متمادیاً مأموریت ویرمك کبی تجربه و شرفڭ واردر .

بو ایشڭ تام اهلیسڭ . هر سوزیکی یمنلیلره مکمل تأثیر ایتدیررسڭ . اکرچه انکیلزلرڭ امریله عدنه، اورادن ایجاب ایدن اقچه، اسلحه و تعلیماتی آلارق یمنه کیدوب عصاته التحاق ایله فسادی اشتداد و امتداد ایتدیرمکه سوز ویرر ایسەڭ هر ایکیمزده بوق یوق !! بو اخشام لورد لیمتنڭ یاننه کیدەلم سکا استدیککڭ قدر خرجلق ویرسون . بعده کلکتەیه آتلارز . والیء عمومی « لورد کرزن» ایلەده ملاقات ایتدیردکدن صکره لیرالری چانطەکه طولدیر، عدنه کچ، اورادن محل مقصوده مرفهاً اولاشدیررلر» افادەسنده بولنمجه کوك باشمه ییقیلدی ظن ایتدم .

« لورد لیمتنڭ تحقیق و وقوفی وجهله جلای وطنه اختیارم حقیقة پك آجیقلی بر مسئله اوزرینه وقوعبولمشدر ، فقط شو حال متبوع مفخمك خاشا ظلمندن دکل دشمنلرمڭ افترا و شرلرندن ایلرو کلمشدر . تکلیف ایتدیککز مسئله سزه طوغریدن طوغری‌یه دکل بالواسطه و یاکلمش تفهیم اولندیغی آکلاشیلیور .

زیرا دولتین فخیمتین بیننده اجنبیلك کورەمیورم . انکلتره دولت عثمانیەنڭ ممنونیت و محبتنی جلب ایتمکله مستفید دوست بر حکومتدر» جوابنی ویردیکم صرەده موص مور کسیلان بو علما قیافتلی باطنی سیاه منافقه، اللهم اصمارلادق بیله دیمکسزین، اسمانی اوزرمه صچراتمیەرق خانەسندن چیقوب متأثرانه منزلمه عودت ایتدم .

قبول ایتدیره‌میه‌جکی بر تکلیفی افاده و اشاعه ایتدیگندن طولایی خفیه‌لکدن طرد، و بو خدمت تزویریه‌دن آلدیغی یوز اللی روپیه یعنی اون لیرادن عبارت معاشی حالا قطع اولندیغنی بر هفته صکره اڭ مهم موقعدن خبر آلدم .

شو وقایع غریبه‌یی قونسلوس امین بگه‌ده آڭلاتمشمدر . بصاص مرقوم بالآخره عدو اکبر کیلوب حقمده یاپمدق تزویرات براقمدی ایسه‌ده، افکاری گبی تأثیر ایتدیره‌مدی . هر نره‌یه گیتدم ایسه آرقه‌مجه خفیه مأمورلری طولاشمه‌سنه سببیت ویرمکدن بشقه خائن مطرودڭ الندن برشیء گلمامشدر . لعنة الله علی المنافقین . کلکته‌یه کنگاودن بشقه کهال اسمنده دیگر بر نهردها جاریدر . شرقدن غربه آقان کهال ساحله اللی متره یاقین بر موقعده کنگاو نهرینه دوکیلوب دگزه برلکده منصب اولییور . مملکت بو ایکی نهرڭ قوشاتمسندن متحصل جسیم بر دلتا ایچنده و جزیره حالنده‌در .

نشو و نماسی اختلاف هوا و مواقعه تبعاً هندڭ برر سمتنه منحصر نقدر اشجار، اثمار، و نباتات وار ایسه جمله‌سی کلکته و حوالیسنده مع زیادة موجوددر . ایچندن بیوك نهرلر کچن قوتلی اراضیسی کاملاً ساحله یقین بولنمسندن طولایی، رطوبتڭ دوامی، بارانڭ اکسیك اولمامسی، حرارت شمسك زیاده‌لکی حسبیله بو حوالیده‌که فیض و برکت، هندڭ اقسام سائره‌سنه نسبت قبول ایتمز درجه‌ده فائقدر . اراضی پنچار ایله شکر قامشی یتشدرمکه پك مساعد اولدیغندن اڭ زیاده اکیلان بو ایکی قسم محصولدر .

کلکته حوالیسنڭ نثرتله یتشدردیگی بو ایکی جنس محصولدن متعدد فابریقه‌لرڭ استحصال ایتدیگی شکر قوجه هندڭ احتیاجات داخلیه‌سنی تأمین ایتدکدن باشقه کلیتلو اخراجات دخی وقوعبولمقده‌در . فرانسه و ایتالیادن آناطولی‌یه کلان شکرلر بورا معصره‌لرنده پوصه حالنده قالوب تصفیه ایدیله‌میان سوپرونتیلردن واپورلر ایله جلب و بر طاقم اجزای کمیویه قارشدیریله‌رق یاپیلمش قوتسز عادی و مضر شیئلردر . بزه لازم اولان مصر شکرندن باشقه‌سنه هوس ایتمامکدر .

هندڭ مشهور عالم اولان قماشلرینی نسج ایدر اعمالات خانه‌لرڭ کثرتی کلکته شهرنده‌در . چین ایله ژاپونیا ایپکلرینڭ قسم اعظمی بو فابریقه‌لرده نسج اولنییور .

کلکته دهلی کبی عقللره حیرت ویرر آثار عتیقه‌دن محروم ایسه‌ده عصر اخیرده وجوده گلان عالی بنالر ایله مالا مال و معموردر .

جاده‌لری عموماً واسع و منتظم اولدیغی ایچون الکتریق ترامواینلری هر سمته قول آتمشدر . محله آره‌لرنده بغچه حالنه کتوریلان کنیش میدانلرڭ جمله‌سنده

جسیم حوضلر ظریف شادروانلر واردر . بو مثللو بغچەلی میدانلر ، واسع جادەلرڭ برلشدکلری یرلردە اولمغلە اطرافلری او گوزل یوللرڭ آغاچلری وعالی بنالر ایلە محدوددر .

کنگاو نهرینڭ دگرە قاریشەجغی محلی ساحلندە غایت منتظم وجسیم بر ملت بغچەسی ایلە — اورد میو میدانی — نامندە وسعتی صحرایی آگدیرر دلکشا مسیرەسی و بونڭ جنوبنە دوشان — خدرپور — قصبەسندە مکمل بر حیوانات بغچەسی واردر . سراپا چم ، چیچك و گلستاندن عبارت مسیرۀ مذکوردنڭ شرقی « بهوانی پور » شمالی « شهر » غربی والیء عمومی دائرەسی و ملت بغچەسی و کنگا نهری جنوبی استحکامات و اماکن عسکریە و کهال صوبی ایلە محاط و محدوددر . درونندە طرح ایدیلان گنیش و منتظم جادەلرڭ اطرافلرینە وقتیلە دیکیلان آغاچلر کماله ایرشدکلرندن منظرەلری غایت خوشدر .

شو لطیف مسیرەیی اڭ گوزل محلات و بنالری ایلە قوساً قاپلایان شهر ، استحکامات جهتندن نظر اولندقدە هلال شکلندە سویملی بر وضعیت آلدیغی کوریلور .

کلکتەنڭ مشهور موزەسی شرقە دوشان بهوانی پور نام محلڭ بو میدانە ناظر جبهەسندەکە جسیم بنالر میانندەدر .

قوجە مملکتڭ هر طرفنە باشقە باشقە ایشلیان الکتریق تراموایلرینڭ تخصیص اولندقلری سمتلرە کیتمك ایچون طوپلاندقلری موقفلری ، بو میداندەدر .

حیوانات بغچەسنڭ بولندیغی خدرپور جهتنە آیریلان ترامواى شعبەسی ، محیطی درت میل سوران بو عظیم چمنستانڭ وسطنی قطع ایلە جنوب جهتندە واقع کهال نهری اوزرینە مبنی دمیر کوپریدن آتلامەسیلە قصبۀ مذکورەیە داخل اولیور .

خدرپور ایکی بیڭ خانەلی ، موقعی خوش ، آب و هواسی لطیف و ممتاز بر یر اولدیغی ایچون آوروپادن گلان اغنیا واکابر ، مصرڭ چیزە اوتلی وسعت وظرافتندە و حیوانات بغچەسی جوارینە یاپیلان غران اوتلدە اقامت ایدییورلر .

شهرڭ نظر حیرتە چارپان عالی بنالری ، کافۀ تزییناتی ایلە برابر هندلی اوستەلر الندن چیقمقدەدر . بو قدر ماهر و هنرور ایکن لوندرەدە طوغمدقلرندن طولایی اوچغروشدن زیادە یومیە آلەمیان بو زواللی معمارلر باشلرینە صاردقلری بیوك عمامە ایلە اوکلرینە باغلادقلری بیرتیق پشتمالدن باشقە اوزرلرینە کیەجك لباس تدارك ایدەمیوب حمامدە بولنیور کبی آیاقلری و گوبکدن یوقارو بتون وجودلری آچیق اولدیغی حالدە حرارت شمسە قارشو صباحدن آخشامە قدر کمال گرمی ایلە چالیشییورلر .

غایت واسع و منتظم اولان حیوانات بغچەسندە موجود وحوش و طیورڭ اجناس

مختلفه‌سی بومبای حدیقه‌سنده بولنان مقداردن زیاده دگل ایسه‌ده موزه‌سی آثار عتیقه‌جه چوق زنگیندر . کنگاو نهری اوزرنده‌که منتظم ملت بغچه‌سی موقعاً ده ممتاز اولدیغی ایچون بدایع پرستانڭ باشلوجه اجتماعگاهیدر .

افرنجی ساعت سکزده صنایع مکتبنڭ ، و غروبه یقین بلدیه‌نڭ مکمل باندواری بوراده ترنم سازدرلر . شو موقعڭ صاف و صاغلام هواسنی تنفس ایچون اوقات معینهٔ مذکوره جلونده هر ملت فوج فوج تجمع ایدییورلر .

بر طرفدن موسیقه‌نڭ ، دیگر جهتدن هندستانه مخصوص انواع جنس و رنگده قوشلرڭ حسابسز آغاجلر ، گونا گون شکوفه‌لر ، قویی یشیل چمنلر آره‌لرنده دراو دراو صدالر ایله اوته‌یه برویه اوچوشملری ، یر یر یاپیلان بر چوق فیسقیه ایله جسیم شادروانلر فواره‌لرندن سمایه فرلایان صولرڭ کوپوکلر ساچه‌رق ، حزین اوازه‌لر ، اهنکلر نشر ایده‌رك زمینه طوغرو جریان لطیفی ، یقیننده‌که دریاده تعاقب ایدن امواجڭ کوس حربی‌یی آگدیرر مهیب گورلتیلری ، نهر ایچنده لنکرانداز واپورلرڭ قارشودن کورونیشی ، و بنجلرینڭ حاقیرتیس ، چوجقلرڭ چمنلکلرده قوشوشملری طویولور تماشالردن اوصانیلور استماعلردن دگلدر .

کنگاو نهری ساحلنی شهرڭ نهایتنه دگین قطع ایدن بیوك جاده‌یه چیقلمیوبده بغچه‌نڭ شرق طرفنده واقع قپولرندن کچیلنجه جسامتندن بحث اولنان اوردمیو میدانه گیریلور .

بو میدانڭ اورته‌سنده قرق مترو اوزون بر فنار قله‌سی اولوب طرز معماریسی فابریقه باجالری کبی یوکسلدکجه اینجه‌لشمش و اوزرینه یونان قدیم کاری عمودی جزکیلر یاپیله‌رق قبارتمه‌لره صاری ، چقورلره بیاض رنکده یاغلی بویه سورلمك صورتیله سوسلندیرلمشدر .

قله‌نڭ اطرافی ایله میدانڭ محال مختلفه‌سنده یکدیگرندن اوزاق یگرمی بش هیکل واردر . هیاکل مذکوره‌نڭ اڭ مشهورلری ایمپراطوریچه متوفیه و یقتوریا ایله بوندن آلتمش سنه اقدم هند والیء عمومیلگنده بولنان لورد میو واخلافندن لورد دیفرینڭ هیکللریدر . میدان کندی اسمی ایله موسوم لورد میو دنیاده قالمامش ایسه‌ده لورد دیفرین الآن بر حیات اولوب اولا سفارتله درسعادتده بعده هند والیء عمومیلکنده بولنمشدر .

مشار الیه لورد دیفرین بوراده والیء عمومی ایکن سفارتله درسعادتده بولندیغی کونلرڭ خوش دملرینی ، و ذات اقدس حضرت خلافتپناهیدن گوردیکی التفاتلری و محامد سنیهٔ حضرت خلافتپناهی‌یی هر مجلسده مفتخرانه یاد ایدر ، دائما تحسر و شکر گزارلقده بولنورلر ایمش . هندلیلر بو ذاتدن چوق ممنوندرلر . قرالیچه

ويقتوريانڭ ميدان مذكورده اوچ هيكلى واردر اوضاع مختلفه‌ده ياپيلان بو هيكللر، هندستان نه تلكيلكلر ايله تسخير ايلديكنى گوسترمكده‌در . عرضى التمش خطوه، طولى درت كيلومترو اولمق اوزره بر استقامتده طرح ايديلەرك ايكى طرفلرينه سنك مرمردن معمول و طقسان سانتيم ارتفاعنده مدور پارمقلق ديزلمش، متعدد يوللرك تحديدى ايله بر چوق جسيم پارچه‌لره آيرلمش ميدانڭ شمال غربى يه دوشان قسمنده واقع طونج هيكل قراليچهٔ مشار اليهانڭ دورهٔ عجوزه‌لكنى گوسترمكده، لهجه‌سى لطافتدن بالكليه عارى، منظره‌سى غم آور ايسه‌ده ياپيليشى صوڭ درجه مكلف و معنيداردر . اوزرينه شرق و غربدن بشر قدمه‌لى نردبان ايله چيقيلور سكز كوشه‌لى، و فوقنڭ اطرافى، مدور طاش پرمقلقلر ايله ستاره‌لى واسع بر بو درومڭ اورته‌سنه آلتى مترو طول و اون ايكى متره قطرنده اوله‌رق بياض مرمردن معمول درت كوشه‌لى، و تاريخى تصاوير ايله دونادلمش مصنع عمودڭ شرق جهتنده‌كه يوزينه، ياريدن يوقارو و محراب وارى ياپيلان چقورده موضوع بو هيكلڭ وضعيتنه گلنجه، ويقتوريا تخت اوزرنده جالس اولديغى حالده صول النه آلديغى كره‌نڭ اوستنده بيك قدر اوفق و قائم بر جنرال دار الحرب خريطه‌سنى آچوب كنارندن صول الى ايله طوتمش، و صاغ الى ايله‌ده يالين قلنجه باستون كبى طيانمش اولديغى حالده اطرافه امالهٔ نگاه وقوماندا ايتمكده و صاغ النده دخى بر عصا بولنان قراليچه ايسه فرسز كوزلرينى صول النده و جنرالڭ آياغى آلتنده بولنان كره‌نڭ هندستان قسمنده ديكه‌رك شو قطعه‌يى نصل فتح ايتملى ، اولا نره‌لردن كيرملى ملاحظه‌لريله اوغراشمقده‌در .

عرضى تختڭ جرمندن جسيم اولان عمودڭ ينه شرق يوزنده و قراليچه‌نڭ صاغ و صول طرفلرنده برر مهندس اوطورمش، اوكلرنده بر چوق، كاغد، اللرنده پركل و راسته مثلو هندسه آلاتى اولديغى حالده سوق الجيشه دائر خريطه‌لرڭ تنظيمى ايله مشغولدرلر . قراليچه‌نڭ باشى اوزرنده يعنى عمودڭ منتهاسنده و شرق كوشه‌سنه دوشان كنارلرڭ تپه‌سنده آتلرينه راكب اوفق برر سوارى يوقارو قالدرديقلرى يالين قلنجلرى ايله، و تختڭ آلت طرفنده قائم و كذا اوفق برر پياده، اللرنده طوتدقلرى تفنكلريله مشار اليهايه سلام طورمقده‌درلر . كذا تختڭ ارقه‌سنده يعنى عمودڭ غربه دوشان كوشه‌سنده دخى برى اركك ديكرى ديشى ايكى آرسلان حركته مهيا عربه باركيرلرى كبى يان يانه ديكلمكده‌درلر .

شو معنيدار هيكل بر چوق كلفت و مصرفلر ايله وجوده كلمش آثار نفيسه‌دن اولمغله — سن هندى قلنج ايله‌مى الدڭ كه شو وضعيتله طفره فروشلقده بولنيورسڭ

— دیو حدت کوستره جك هندلی بر باباجان طرفندن زدلنمسنه میدان ویرلمامك ایچون جهت عسکریه‌دن مناوبه ایله برر نفر نوبتچی کوندیریلوب گیجه‌لی گوندوزلی بکلتدیرلمکده‌در .

ویقتوریانك دیگر هیکللری مذکور میدانك ایچرولرنده و طابیه‌لره کیرن کنیش جاده‌نك طولاً همان نصفنه قریب محلنه و یکدیکرندن اوچیوز خطوه اوزاق و قارشولقلی اوله‌رق رکز ایدلمشلردر . مذکور گذرگاهك یمین و یسارینه موضوع بو هیکللر دخی بیاض مرمردن معمول مربع الشکل عمودلرك یوله باقان یوزلرینه یرلشدیریلوب تپه‌لرنده غایت جسیم اولمق اوزره اسب سوار برر جنرال بولنمقده‌در . طابیه‌لر کیدر ایکن یولك صاغ جهتنه دوشان کنارینه مرکوز عمودك شرقه ناظر یوزینه کذا محرابواری یاپیلان چقورك یاریم قبه‌سی آلتنده قرالیچه بر قولتوغه اوطورمش آیاقلرینك اوزرینه دوکیلان فستانك اوجندن یورویه‌رك دیزینه دکین چیقان چپلاق و اوفق بر انسان رسمنی ال طوقوندرمقسزین اتکنی ایکی کوشه‌دن طوتوب باشی اوزرنده بولنان جنراله طوغری خوف واکراه ایله اوزادیور و جنرالك آلتنده‌که آت بوندن اورکمك استیور ایسه‌ده کندوسی قوماندا ایله مشغول و گوزلری اطرافده اولمغله قرالیچه‌نك شو ارادە و تلاشنی گوره‌میور .

مشار الیهانك اوطوردیغی اسکمله‌نك آلت طرفنه اوفق شکلده یاپیلان بر انکلیز سواریسی آتنك ایاقلری آلتنده بولنان دهشتلی براژدرهایی اولدیرمك ایچون حیوان اوزرندن وینچستر ایله نشان آلییور ، وعمودك غربه ناظر کوشه‌سنده یعنی قرالیچه‌نك ارقه طرفنه دوشان یوزنده هندك اسکی حکمداری زره پوش و صاغ النده قلنج ، صول النده قالقان و چورابسز ایاغنده نعلین ، اوزرینه صورغنج موضوع مغفور باشنده اولدیغی ، و قوری یره بغداش قوروب متأثرانه اوطوردیغی حالده دنیانك وفاسزلغنی شو انقلاباتی درین درین دوشوندیکی پك ماهرانه تصویر قلنمشدر . عمودك شمال و جنوب کوشه‌لرنده دخی اوبرلری کبی مجسم وکبیر دگل ایسه‌ده قبارتمه اوله‌رق بیك جرمنده یاپیلان انکلیز سواری آلایلری ، پیاده طابورلری ، و قرالیچه‌نك اوتوردیغی محلدن براز اشاغیده کذا قبارتمه رسم موزیقه بلوگی گورلمکده‌رکه شو وضعیتدن مقصد گویا حرباً هندی آلان عساکرك قیافت و انتظاملرینی تشهیردر .

حربسز و دسیسه ایله هندستانه یرلشان انکلیزلر کندیلرینی عاقل ، عالمی غافل ظن ایتمکدن اصلا صیقلمیوب طاق ظفر دیمك اولان شو هیکللر ایله شجاعتلرینی و آوروپانك عموم نفوسنه معادل سکنه‌یه مالك بو بر عظیمی گویا قان ایله آلدقلرینی قاندیرمغه چالیشیورلر . نقدر زوزکلك .

طریق مذکورڭ صول طرفنده واقع و اوزرنده كذا اسب سوار بر جنرال هیكلی بولنان دیكر عمودڭ غربنه ناظر كوشه‌سنده دخی ویقتوریا بر قولتوغه جالس اولوب صاغ یاننده بولنان یدی سكز یاشلرنده عریان بر انكلیز چوجغنڭ آرقه‌سنه صاغ النی قویه‌رق نزدینه چكمش، و صولنده كذا لباسسز و عینی‌سنده اولان هندلی چوجغڭ صاغ الینی صول الی ایله صیقجه طوتوب چكه‌رك، انكلیز ولدنڭ كندی كندینه اوزاتدیغی صاغ الی ایله برلشدیروب مصافحه ایتدرمك، آلیشدیرمق استیور ایسه‌ده بو شیطنتڭ نه دیمك ایدوگنی آڭلایان پسر هندی محزونانه ترددده بولنییور .

بو عمودڭ آرقه یوزنده یعنی شرقنده ویقتوریا كذا بر اسكمله‌یه اوطورمش صول النده طوتدیغی كرهٔ مجسمه‌نڭ اوزرنده گویا بر ملائكه قنادلری قالقیق و ایاقده اولدیغی حالده اینجیلی آچمش حواریونه اسناد ایدیلان معهود دلی ساچمه‌سی سفسطه‌لری كوستریور و قرالیچه‌نڭ صاغ النده ایسه یالین قلنج اولمغله شو وضعیت با تنصر یا سیف خطابندن بشقه هیچ بر شیئه دلالت ایتمیور . « لورد میو » میداننڭ اقسام مختلفه‌سنده و شهرڭ ایچروارنده واقع بغچه‌لر، دها بر چوق هیكللر وار ایسه‌ده جمله‌سی قوری قالبدن عبارت اولوب ایچلرنده عبرت آمیزی انجق تصریح ایدیلانلردر . شهرڭ متعدد تیاترولری، اوپرالری غران اوتللری، آت و ایپ جانبازلرینه وسائره‌یه مخصوص متنوع لعبیات و تماشا محللری، سوسلی غازینولری، بیوك تجارتخانه‌لری پهوانی پور نام سمتڭ اوجنده ومذكور میدانڭ كنارنده‌در . مشهور قوشی میدانی بونلرڭ براز دها ایلروسنده واقع‌در هر دفعه‌سنده اون بشر كون دوام ایتمك شرطیله اوج آیده بر كره آت یاریشلری اجرا اولندیغندن، بو موقعڭ اطرافنده‌كه باراقه‌لر ایله درونمه یاپیلان آرامكاهلری قالدیرمغه لزوم كورلمدیكندن دائمیدرلر . كلكته‌نڭ اڭ صاغلام هواسی دریادن گلان لدوسدر . بنارس موقعنه قدر صفوتنی محافظه ایدن پویراز براز دها جنوبنه گلدیمی باد سموم حالنی آلییور .

كلكته اسلاملری دخی هندڭ اقسام سائره‌سنده متوطن مسلمین كبی غایت متدین و متواضع آدملردر . حسب الدیانه معنـاً مربوط اولدقلری ذات قد سیتصفات حضرت خلافتپناهی‌یه صوڭدرجه محبدرلر . و جودیله مفتخر و مبسوط اولدقلری دولت علیهٔ عثمانیه‌نڭ ازدیاد شان وشوكتی دعالری جمله‌سنڭ ورد زبانیدر . النه غزته آلانلر عثمانلیلره دائر یازیلان مقاله‌لری كوزدن كچورمینجه بشقه بحثلری دنیا بیقیلسه اوقومازلر . جاهللرینڭ دخی هر صباح یكدیگرلرندن سوأللری دولتمزڭ

احوال و موفقیتنی آڭلامقدر . رمضان شریف ایله برات، معراج، مولود، رغائب و امثالی لیالیء مبارکه‌ده پك چوق فداكارلقلرده بولنوب، داخللری آویزه‌لر ایله تنویر قلنان جوامع شریفه‌لری خارجاً دخی قنادیل ایله دوناديیورلر . ضعفا و مساکین هر قنغی جنس و مذهبه منسوب اولور ایسه اولسون ال یولنه اطعام و تعاونده قصور ایتمیورلر . کوزلری غایت طوق و متوکل آدملردر .

ذالقعده‌نڭ اون برنجی کونی شمندوفره راكباً بومبایه عودت ایتدم . کلکته ایله بومبای اره‌سی بیك د رتیوز یکرمی بش میلدر . شمندوفر بو مسافه‌یی قرق اوچ ساعتده قطع ایدییور . بو میانه‌ده آمد و شد ایدن قطار «مغول سرای» ایله «مچواره» ده اقطارمه یاپدیغی ایچون کیجه یاریسی قالقوب اشیالر الده دیکر ترنه کچمك چکلمز کلفتلردندر . هندستانده یاپدیغم سیاحتڭ بو قدرینی کافی کوروب هند چینی‌یه کچمك نیتنده ایدم . بو اثناده بومبایه تشریف ایدن دکن حیدر آباد علمای بنامندن مولوی عبد القیوم صاحب «مادامکه هندستانه قدر کلدیکز دکن حیدر آبادیده کورمك لازمدر» بیورملری اوزرینه ذالقعده‌نڭ یکرمنجی کونی فاضل مشار الیه ایله برلکده بیندیکمز شمندوفر پونه اوزری اون یدی ساعتده دکن حیدر آباد شهرینه اولاشدیردی .

(دکن حیدر آباد)

مرکز امارت اولان دکن حیدر آباد درتیوز اون طقوز بیك نفوسلی لطیف بر شهردر . هندستانده موجود بونجه مدائنڭ اعظم و اشهری بومبای — کلکته — دکن حیدر آباد — مدراس — در . بومبای ایله کلکته‌نڭ نفوسلری برر ملیونه یاقین و مساوی اولوب برنجی درجه صاییلمقده، دکن حیدر آباد و مدراس ایکنجی، مدائن سائره اوچنجی صنف اعتبار ایدلمکده‌در . شهرڭ هواسی صیفاً و شتاءً معتدل، ابنیه‌لری عموماً کارکیر و عالی، سوقاقلری واسع و منتظمدر . سنه‌نڭ هر فصلنده، خضرات و رنکارنڭ چیچکلرینی محافظه ایدر انواع جنس آغاجلرڭ، رایحه‌لری کسکین شکوفه‌لرڭ کثرت و وفرتنی بو مملکتده کوردم . مشهور جاده‌لری، واسع میدانلری بو رایحه دار آغاجلرڭ لطیف سایه‌لری آلتنده کوز آلا بیلدیکنه امتداد ایدییور . شهرڭ یاریمشر ساعت یمین و یسارنده واقع «طالاب حسین ساکر — طالاب میر عالم — طالاب میر جمله» نامرلیله بنام صنعی کوللردن تیمور بوریلر ایله کتوریلوب محلات و منازله توزیع ایدیلان ماء صافی هواسی کبی صاغلام و غایت لذیذدر .

استاسیون قربنده واسع و منتظم بر بلدیه باغچه‌سی واردر . درونده « آرسلان — قپلان — ببر — واشاق — قورد — چقال — تلکی — صرتلان — بورصوق — مختلف الاجناس آیو — و هر جنس میمون — صگسار — طوشان — فیل — زرد — مسک کچیسی — لاما — قره‌جه — صیغین — گیك — رن — جیلان — قرقوش — آق بابا — پاپاغان — سقاقوشی — طاوس — طاوشانجیل — دوه‌قوشی — بالقجیل — تمساح — آیو بالغی » و امثالی هر جنس حیوانات مفترسه، انواع طیور و سائره بولندیریلان حدیقهٔ مذکوره‌یه جوار « آصفیه » نامنده سکسان بیك جلد کتب معتبره‌یی حاوی مکمل بر کتبخانه دخی واردر . مجمع فضلا مطالعه خانه‌سنده، مصر، هند و آوروپا شهرلرنده نشر ایدیلان مشهور غزته‌لر ایله رسائل موقوته‌لر منتظماً بولندیرلمقده‌در .

شهرده موجود آثار عتیقه‌نك اشهری، مکه مسجد ایله چهار منار و قلعهٔ گول کنده‌نك بالا حصاریدر . امیرك فلك نما نام سرایی ایله بشیر الدوله مرحومك صیفیه‌سی آثار جدیده‌سی میاننده تمیز ایدن مبانیء عالیه‌دندرلر .

شهرك وسطندن کچن موسی ندی اوزرنده عرضی اون سکز، طولی یوز یگرمی ارتفاعی اوتوز متره اوچ عدد کارگیر کوپری واردر . بو کوپریلرك امثالی شهر خارجنده و نهرك بویلی بوینجه بر چوق یرلرده یاپیلمشدر . امیرك متعدد محللرده سرایلری صیفیه‌لری وار ایسه‌ده الحالة هذه اقامت ایتدیگی محل چهار منار سمتنده‌که سرایدر . حیدر آباد معموریت صنعت و تجارتجه طهرانه قات اندر قات فائقدر. بریسی حیدر آباد دیگرلری گلبرگه و اورنك آبادده جمعاً اوچ عدد قماش و باصمه فابریقه‌لری اولوب بونلرده چالیشدیریلان عمله واوسته‌لرك مقداری اوچبیك آلتیوز قرق نفردر . امارتك « اورنك آباد — جالنا — منجلگاوم — پرلی — رایچور — یادکیر — لاطور — اودکیر — ورنگل » شهرلرنده دخی پاموقلری قوزه‌دن اخراج و تصفیه ایدر متعدد جسیم فابریقه‌لر واردر . بو فابریقه‌لرك جمله‌سی شرکتدر .

شهر بوندن یوز سنه اقدم، جوارنده‌که قلعهٔ « گول کنده » داخلنده ایمش . شمدیکی شهرك بر ساعت بعدنده و موقعی غایت لطیف اولان محل مذکوره تماشایه کیتدیگمده طیش قلعه‌ده منتظم بر قاچ محله ایله یگرمی قدر عالی سلاطین تربه‌لری موجود ایسه‌ده بالا حصار تعبیر ایتدکلری ایچ قلعه سکنه‌دن بالکلیه خالیدر. درونده اسلحهٔ عتیقه دبویی بولندیغی ایچون قپوسنده نوبتجیلر واردر . مرور ایام ایله نشو و نما بولان شریفه اغاجلری هر طرفنه قاپلایوب دهشتلی اورمان حالنه گلان

بالاحصار غایت مرتفع بر تپه‌ده اولدیغی ایچون افق مرئی آیاق آلتنده هواسی صاف و موقعی دلکشادر . قدیم هند پادشاهلرندن قطب الدین ایبك حضرتلرینڭ سرایلری بالاحصارده اواوب سقفلری ییقلمش ایسه‌ده مزین دیوارلری محیر العقول نقشلی پنجره‌لری الآن باقیدر . بو سرای شاهی خرابه‌سنه دخی بیانی اغاجلر قاپلامش اولمغله امیر طرفندن صالیوریلان جیلانلر کومه کومه طولاشمقده‌درلر .

(دکن حیدر آباده مشهودم اولان غرائب احوال)

دکن حیدر آباد امیری محبوب سادس علی خانڭ قیز قرنداشی «بیکم بی بی صاحبه» بیك اوچیوز یکرمی ایکی سنه‌سی ذی الحجه‌سنڭ یکرمی آلتیسنه مصادف جمعه گونی ساعت افرنجی اونبرده یعنی ظهردن بر ساعت اقدم مظفر جنگه تزویج ایدلدی . خانه‌سنده مهمان اولدیغم مولوی عبد القیوم صاحب ایله بو جمعیته مدعو بولندیغمز جهتله وقت مذکورده امیرڭ سراینه کیتدك .

حضر موتدن قرق سنه اقدم گلوب قاپولانمش وقینی قریق قلنجلر ایله مسلح بر چوق کهنه عربلر اوگلرنده اولدقلری حالده چرکس بیچیمی اطلس لباسلر گیئمش رؤسا فوج فوج کلمکده ایدیلر . حضورك یعنی امیرڭ دیوانی اوستی بز گریلی تحتانی و گنیش بر یردر . جمعیتده کندیسی حاضر دگل ایدی . امیرڭ خاندانه منسوب بولندقلرینه اشارة صاریقلری آردسنه سیمکش خانه‌نڭ اعمال کرده‌سی تل قاپلی ابریشملردن برر طوتام یرلشدیران اقربالری باشدن آیاغه چیچکلره غرق ایدیلان داماد مظفر جنگك اطرافنه اوطورمشلر ایدی . مظفر جنڭ قرق ، بیکم صاحبه قرق بش یاشلرنده‌در . امیرك قیزلری قرق یاشنه کیرمینجه گلین ایتمك عادت دگل ایمش .

شارب اللیل و النهار اولدیغی ایچون همشیره سنڭ سنی قرقه باصدیغنی دوشونه‌میان امیر لاحقه وکلا و قوناسی طرفلرندن دخی عرضه جسارت اولنه‌مدیغی جهتله بو زواللی بیکمڭ تزوجی مدت معینه‌سندن بش سنه صکره وقوعبولمشدر .

نکاحنامه‌یه قرق بشبیڭ فیل ، یوز بیڭ آت ، یوز اللی بیڭ لیرا یازلدیغی کبی علاوة اون سکز بیڭ قیه عربه قجیردیسی ، و قرق بش قیه سیوری سیککڭ ایچ یاغی ، درج ایدلدی . بو قرق بش قیه یاغ سیوری سیککڭ ایچ یاغی اولمق اوزره آیروجه شرط و تصریح قلندی . بیکملرڭ نکاحنامه‌سنه لطیفه مقامنده درج ایدیلان سیوری سیککڭ ایچ یاغی سرایلك پك قدیم بر عادتی ایسه‌ده اون سکز بیڭ قیه

عربه قجیردیسی امیر لاحق محبوب علی خان حضرتلرینڭ قریحهٔ غریبه‌سی اوله‌رق بو کره علاوه و هنوز ایجاد اولنمش مسخره‌لقلردندر . امیرڭ مفکره‌سنده‌کی قوهٔ ایجادی تأمل بیوریکز نه فطانت نه عرفان نورافشان فسبحان الله القادر .

شرائط مبحوثهٔ مضحکه مظفر جنگ طرفندن قبول ایدلمسنی متعاقب حفاظ کرام طرفلرندن سورهٔ قرآنیه قرائت اولنه‌رق ختامنده نکاح دعاسی یاپیلدی .

نکاحی اجرا ایدن رئیس العلما فاتحه خوان اولدیغی صره‌ده شکر، شکرلمه، خورما، اینجیر، رزاقی، فندق حلویات و قوری میوه‌لر ایله مملوء سینیلر باشلرنده اولدیغی حالده صرد واری آیاقده طورانلر بونلری جماعتڭ تشکیل ایتدیکی صفلر اره‌سنه ساچمغه و حضار بری برینی ایته‌رك قاپیشمغه و چنگیلر دخی میدانه چیقوب چالمغه، اوینامغه، دونمکه، باشلادیلر .

شکر یغالایه‌جغم دیو بری برینه کیران جماعت اره‌سنده آز قالدی ازیله‌جك ایدم . شو حال ناکه ظهوره قارشو شاشه قالدیغمی کورانلر متبسمانه یانمه یاقلاشه‌رق یاپیلان بو ولوله و هجوم شکر اله کچورمك مقصدیله دگل اظهار شادمانی و مسرت ایچوندر دیدیلر . نه کپازه مسرت . بشدقیقه دوام ایدن بو کیرودار اثناسنده باشلرندن دوشوب صحنه‌ده قارمه قاریش اولان قاووقلرینی کوشه و بوجاقدن بوله‌رق قیافتنی یولنه قویان رؤسا مظفر جنگه سجده ایدرجه‌سنه بر تشریفات ایله یناشه‌رق مبارك اولسون مقامنده قوجاقلامغه و طاغلمغه باشلادیلر .

(دکن حیدر اباد امراسی مجالسنده اوتوز سنه‌در توکنمیان) مضحك حکایه‌لر

دکن حیدر آباد کبراسی مجالسنده هر نه وقت عثمانلی نام جلیلی ذکر ایدیله‌جك اولسه اوتوز سنه اقدم بومبایده باش شهبندر بولنان بوشناق حسینڭ نام منحوسی مطلقا قاله آلنور .

یالگز اسلاو لساننی کویلیلر قدر تکلم ایده بیلدیگی ایچون روسیه سفیر اسبقی جنرال ایغناتیفه یناشه‌رق، دولتمزڭ مضراتنه دائر یاپدیغی بیك درلو تزویرات ابلیسانه و تبصبصات کلبیه مقابلنده بر توصیه قوپاروب اولوقتڭ خارجیه ناظری بولنان ذاته تقدیم ایتمسیله سلطنت سنیه‌نڭ بومبای باش شهبندرلگنی درحال یغالایان بو بال قباغی باقیگز نه کپازه‌لکلرده بولنمش نه حیاسزلقلر یاپمشدر .

جنتمکان سلطان عبد العزیز خان غفره الرحمان حضرتلرینڭ زمان سلطنتلرنده

سرای همایونه صوگدرجه چاتقین بولنمسندن طولایی سلطنت سنیه رجالنی عادتا معیتی کبی حکم و تهدیده یلتنن معهود اغاتیفڭ توصیه‌سنی حسب الزمان ترویجه مجبور خارجیه نظارت جلیله‌سنڭ استمیدرك تعیین ایتدیکی حسین حسیب خائنی هندستانه گلدکدن براز صکره روسیه حربی آچیلمش ایدی .

دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه مربوطیت قوهٔ معنویه‌سی درکار ملیونلرجه مسلمین اعلان حربی خبر آلور آلماز هندڭ هر طرفنده اعانه جمعنه باشلادیلر .

جماعت اسلامیه‌نڭ حسب المحبه تبرکاً طوپلادیغی مبالغ وفیره‌دن یوز یکرمی بشبیڭ انکلیز لیراسی ایلك تقسیط اوله‌رق درسعادته گوندرلمك اوزره حسین حسیب خبیثنه تودیع و امنیت ایدیلور .

سرقت قاپوسی آچلدی دیو سوینجندن زیب زیب صچرایان بو جبلیتسز آچ گوزلی آلچق ، حمیت ، آبرو دینلان خصائل عالیه‌دن بالکلیه محروم ، بد طینت ، خنزیر مشرب حریفلردن بولندیغی جهتله اخوان دینڭ بیت المال مسلمینه اهدا ایلدیکی مبالغ مذکوره‌یی اولدیغی کبی یوتار . دیگر تقسیطلریده درجیب ایده بیلمك ایچون جماعت اسلامیه‌یه قارشو تشکرلر و اعانه‌نڭ تکثیرینه دائر بوش قفاسنڭ ادراك ایده بیلدیکی تشویق آمیز کلاملر صرفنه باشلار .

. هند اهالیء اسلامیه‌سی غایت فطین اولدقلرندی بو دساس لئیمڭ ملعنتنی ادراکده کوچلك چکمزلر . ایلك تقسیطڭ مقبوضی گلمینجه دیگر تقسیطلری تسلیمده ابا کوسترورلر . بر ملیون لیرایه قریب اولان مبالغ باقیه‌یی برکت ویرسونکه تسلیم ایتمامشلردر . حرامدن حظ ایدن حرام زاده حسین حسیبڭ اشتهاسی ، یوتدیغی بو یوز یکرمی بشبیڭ انکلیز لیراسی ایله‌ده سکونت بولماز . ب.... قورصاغی قباردقجه قباریر .

انجق کندی کبی سودسز سفهایه مختص طمع ردیئه‌سی ، کیروسی کلمدی دیو خواب و راحتنی سلب ایدر . سطوتندن صوکدرجه اورکدکلری عالم اسلامیتی ضعف و تفرقه‌یه دوشورمك اغورنده هیچ بر فداکارلقدن گیرو طورمیوب اولانجه ساعاتنی افساداته حصر ایدن انکلیزلرڭ اغوا و امدادیله هندڭ علیقار شهرنده بر مدرسه آچیله‌رق عصر اخیرده ایجاد قلنان نیچری مذهب ملعونه‌سی تعمیمه چالیشلمقده‌در .

دین دشمنلری طرفلرندن اعانه‌لر یاغدیریلان بو مجمع شیاطین مدرسهٔ مکر وهدیه لورد کرزنڭ تحکم و اصراریله حیدر آباد امارتی خزینه‌سندن دخی سنوی اون بشبیڭ روپیه مخصصات ویرلمکده‌در .

جانی استیان اولور ایسه ابدسسز اره صره نماز قیلمق ، اموال ذکاندن عفو ایتمك ، نکاحه لزوم کورمامك ، حجك فرضیتنی و قبله‌نك تعیینتی ابطال ایله برابر هر قنغی دولتك تبعه‌سی ایسه او دولتی و لوکه باشقه دینده اولسون خلیفه طانیمق و امثالی بر چوق اعتقادات باطله ، قاسز و دینسزلره یاقیشور منطقسز افکار سفیهه و جمله‌سی کلام کفردن عبارت مذهب ملعونهٔ مرقومه‌نك اڭ شریر و اڭ متمرد مروجلرندن اولوب بومبایده اختیار اقامت ایدن مار البیان انکلیز خفیه‌سی مولوی هدایت الله نام رزیل حسین حسیب الچغنك محرم اسراری ، و بو مناسبتله شهبندر خانه امورینك عادتا قونطرول مأموری کسیلدیکی ایچون ، اعانه خصوصنده بیوك بر لقمه دها اله کچورمك تدابیر خائنانه‌سنی آنکله باشی باشه ویره‌رك مذاکره‌یه قویلور .

شریك ملعنت انتخاذ ایدیندیکی جهتله دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشانیله تلطیفی انهاسنه مسارعت کوستردیکی نیچری هدایت الله نام هدایتسز دخی ، مریدی حسین حسیب قدر دنی والنه کچه‌جك بر لقمه لحم خنزیری بیله کار صایار حریفلردن اولمغله طریق شیطنتی شو یولده تعریفه باشلار .

سرقتکز بومبایده شهرت بولدی ایسه هندك اقسام سائره‌سی هنوز خبر آلامامشدر . بر ساعت اقدم ملحقاته کیده‌لم ذات شریفلری حاضر ایکن طوپلانه‌جق پاره اهالینك کندی کندینه یاپه‌جغی اعانه‌یه قات اندر قات فائق اوله‌جغی شبهه‌سزدر . فرصتی فوت ایتمیه‌رك یارندن اعتباراً ملحقاته چیقملی‌یز دیر . حرص و طمعی ، بصیرتنی باغلایان حسین حسیب حیاسزی مرشد انتخاذ ایدیندیکی او دینسز تلکینك شو قرارینه قارشو ، تقدیرلر مسرتلر ابرازیله همان موافقت ایدر .

اولوقتلر هندك هر طرفنه شنمدوفر تعمم ایده‌مدیکی ایچون درت آدم ایله اوموزده قالدیریلور تخت روانه ایکی خائن برلکده بینوب دکن حیدر آباد یولنی طوتارلر . رزالت معهوده‌یی ایشیدان هند و آوروپا غزته‌لری هر کون ستونلر طولوسی ایضاحات ایله لعنتخوان اولدقلرینی اثنای راهده خبر آلامیان بو ایکی رفیق شقی هفته‌لرجه یول دپدکدن صکره دکن حیدر آباد شهرینه یتیشورلر . شمدیکی امیر اولوقت یدی یاشنده و مدار المهام یعنی وزیر اعظم ممتاز الملك نام ذات ایمش .

حرکتلرندن بر کون صکره چیقان غزته‌لر بونلردن دها اول کلوب تفصیلات بتون حیدر آبادك عنعنه‌سیله معلومی اولمش ایسه‌ده حسین حسیب رسمی بر مأمور بولندیغی ایچون حسب النزاکه سزدیرمیه‌رك حسن قبول ایله معین المهام نواب فخر الملك بهادره مهمان ویرمشلر .

کندیلریله خلقی اختلاطدن منع ایتملرندن طولایی مسئلهٔ تشهیری دکن حیدر آبادده بر درلو خبر آلامیان حسین حسیب یادکاری ایله مذهب داشی هدایت الله اعانه اعطاسی ایچون حکومتی تشویقه باشلادیلر . آنلرده انشا الله ماشا الله ایله بر قاچ کون اوویدقدن صکره — سز بومبایه گیدیکز لزومی قدر حواله ویریرز شمدیلك مجروحین اعانه‌سی اوله‌رق یگرمی درت بیڭ روپیه رفیقکز مولوی هدایت الله افندیه تودیع قلندی — جوابی ویریلور .

استثقالدن آڭلامز بو قالین قفالی حریف حواله‌یه نه حاجت هر نه کوکلکزدن قوپار ایسه شمدی ویراسون !! یوللو اصرارلرده بولنور ایسه‌ده فضله بر شی قوپاره‌جغنی آڭلاینجه منحوس یوزینی اکشیده‌رك عودته مجبور اولور . حسین حسیبه عدم امنیتلرندن طولایی رفیقنه تسلیم ایتدکلری مذکور یگرمی بشبیڭ روپیه مجروحین اعانه‌سی الآن هدایت اللهڭ بوغازنده‌در . درسعادتده ایکن حسین حسیبڭ شو اختلاسن و سرقتنی قرق بش بیڭ لیرا خبر آلمش ایدم .

هندستانه ورودمده اهالیدن ایشتدیکم و قدیم غزته‌لرڭ ستونلرنده شهبندر خانه‌نڭ رسمی قیدنده گوردیگم مقدار ، یوز یگرمی بشبیڭ انکلیز لیراسیدر .

ظفر جنگڭ تزوجی مناسبتیله مدعواً امیرڭ سراینه کیتدیگمزده رسم نکاحه ابتدار اولننجه‌یه دگین ، هر کس یر ، یر اوطوروب محبته قویولمش ایدیلر . فقیرڭ بولندیغم مجلسده مرقوم حسین حسیب مسئله‌سی تکرار اورته‌یه قونیلوب رزالت مسروده عنعنه‌سیله قونوشولمغه باشلاندی . بو مکروه حریفڭ حکایهٔ رزیله‌سی ختامنده عموم حضار خائن مرقومه بر چوق لعنتلر فرلاتدقدن صکره « او خنزیر منافق شمدی نره‌لرده‌در » تعبیریله بندن سؤال ایتدیلر . بومبای باش شهبندرلکندن مطروداً درسعادته گیدرك ، سرقتنی ستر ، فقرینی ارائه ایله کندینی آجیندرمق ایچون پولیس نفری یازلمش بر مدت صکره قومیسر ، بعده بك اوغلی متصرفی اولمش ایدی . الحالة هذه پوسته و تلغراف ناظریدر جوابنی ویردم . شریر شیطانڭ شو معامله و موفقیتنی ایشیدان جماعت اسلامیه‌ده حدت وتعجب آرتدقجه آرتدی . خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینڭ مسئله‌دن مطلقا خبرلری یوقدر بو مرائی ابلیسڭ احوال و خباثتنی محضر عمومی ایله عتبهٔ فلکمرتبهٔ حضرت خلافتپناهی‌یه عرض ایده‌لم . غیرت اسلام ، دینمزڭ دیرگی اولان سلطنت معظمهٔ عثمانیه‌یی حقیقتدن خبردار ایتملیدر . بعضیلریده عریضه‌مزڭ دست همایونه اولاشمسی متعسردر کبی سوزلر سویلمکله سکوته وارديلر . ظفرجنڭ کلامه آغاز ایله او خائن حیدر آباده کلدیکنده بن سکز یاشنده ایدم .

پدرمی قاندیروب طولاندیرمق ایچون خانه‌مزدن آیرلماز ایدی . افعال ملعونه‌سندن خبرمز اولدیغی جهتله بزی غافل اولایه‌مدی .

دولت اسلام حرب و آتشلر ایچنده بتون موحدین درین ملاحظه‌لرده ایکن او خائن اوتانمقسزین هر دقیقه‌ده تکرر ایدن صغوق، صغوق کولمه‌لریله باشی آغریدر ایدی .

هر نه وقت طاوس آجی، آجی اوتر ایسه او مرائی حریف بنه گولیور ظن ایدرم . سمعه پك کریه گلان معهود سس ایله قاطر قیشنایشی گولمه‌لری، و خلاقبورلغندن چیقیور کبی مستکره اصوات نشر ایدن گورولتیلی قهقهه‌لری نشئه‌مزی بوزار، معده‌مزی بولاندیرر ایدی . او سفیهك افعال و اطوار ردیئه‌سی حالا خیالمدن کیتمز دیو عمومی گولدیردی .

امیرك شاعر خصوصیسی داغ دهاوی حضرتلری دخی «اوت او نا مبارکك نازکگه یلتنمك کبی مسخره‌لقلری بنم‌ده خاطرمدن چیقماز» دیه‌رك خندهٔ استهزایی زیاده‌لشدیردی .. گوردیگزمی الی تسبیحلی حسین حسیب مرائیسنی، بو حیوان حریف ایچون حاشا افترا ایتمیورم .

مسئلهٔ مسروده عمومك معلومی و رسماً مثبت ومفیددر . بو مثللو دولت خائنی، ناموس سلطنت دشمنی ملعونلر، اللهك خشمنه، پادشاهك غضبنه اوغراسونده مملك و ملت شرلرندن قورتلسون . سلطنت سنیه‌نك طهران سفیر اسبقی دولتلو منیف پاشا حضرتلری مأموریت مخصوصه ایله هرسکه تشریفلرنده، اوتللرك قارتنی یولجیلره ارائه ایله استاسیونلردن مشتری جلب ایدر عادی بر غارسون اولدیغی حالده قارشوسنه چیقان بو فرنك اینجیرینی موستار قضاسندن موستره اوله‌رق درسعادته اعزام مروتنده بولندقلرندن طولایی مشار الیه امینم‌که متأثردرلر .

(حیدر آباد امارتنك مراسم رسمیه‌سی)

بیك اوچیوز یکرمی اوچ سنه‌سی محرم الحرامنك بشنجی کونی «لنگر مبارك» نامیله حکومتك مراسم مخصوصه‌سی اولدیغنی خبر آلدیغم جهتله مولوی عبد القیوم صاحب زاده عبد الباسط عبد المنعم وعبد الرحمان افندیلر ایله اقربالرندن حسن الزمانك خانه‌سنه کیتدك . مومی الیهك منزلی امیرك سرایی اوکندن کچن جادهٔ کبیره ناظر بولنمغله آلای مذکوری گوزلجه تماشا ایتدم . بو کون دکانلر دخی قپانوب بتون خلق برای تماشا جادهٔ کبیره دوکولمشلر ایدی . منزل مذکوره ورودمدن

بر ساعت صکره یعنی ساعت افرنجی درتده بانداران تعبیر ایتدکلری مزراقلی سواری بلوکی بعده فیل نشان نامیله فیللره دردر دردر بینمش تفنك سوزان آلایی و بونك عقبنجه شتر سواران منتظماً کچدیلر . شتر سوارانك بندکلری دوه‌لر جثه‌جه هجینه مشابه ایسه‌لرده حرکتلری بطیدر اره‌دن بشدقیقه کچدکدن صکره — جوانان کوتوالی — یعنی کوتووالی تعلقه‌سنده بولندیریلان پیاده طابوری بعده نفرانی افغانی الاصل پولیس بلوکی و بونلرك اردنجه کوتوالینك باشی بوزوق عرب بلوکی مرور ایتدی. بو عساکرك البسه‌لری انکلیز بچمی و باشلری صاریقلیدر . بی قاعده تعبیر ایتدکلری عرب طابورلری حضرموتدن وقتیله کلوب قاپولانمش سنی کچکین انفاردن عبارتدر . لباسلری حضرموت عربلرینك کیدکلری لباس ایله باغلادقلری صاریغان عینی وآیاقلری چپلاقدر. اللرنده فتیللی تفنکلر بولندیغی حالده حوسا یاپه‌رق غلغله ایله کچملری پك دهشتلیدر. ملحقاتده بولنان هنود، عساکر منتظمه‌دن زیاده بو بی قاعده عرب عسکرندن قورقییورلر وقتیله کوزلرینی ییلدیران بو مملکتی ضبط و محافظه ایدن بونلر ایمش.

بو یدی جنس عسکردن صکره منتظم طابورلر بر وجه آتی مرور ایتدیلر : ٨) نواب اکبر الملکك قوماندەسنده اولان پیاده طابوری اولوب لباسلری انکلیز بچیمی و باشلری صاریقلی ایدی؛ ٩) ناظم جمعیت سرکار عالی مولوی بشیر الدین احمد خان قوماندا‌سنده اولان پیاده طابوری ایله حاضر کیات و تکرانی نامون طابورلر و دلاورجنك مرحومك جمعیتی : ١٠) نواب سلطان نوازجنك شمشیر الملك بهادرك جمعیتی مرور ایدوب باشلرندن باشی بوزوق پوسکوللی و اللری حزاسنده آی ییلدیز ارمه‌لی اوزون فس کیمشلر ایدی . ١١) عبد الله بن احمد جمعدار ٢١) حبیب محمد محضار جمعدار ١٤) محمد بن عیسی بن حسین مصلی جمعدار ١٥) علی بن عمر شمشیر الدوله بهادر ١٦) محمد بن صالح جمعدار ١٧) احمد بن سیف الدوله مرحومك مخدوملری ١٨) عبد الله بن سعید بن علی نقیب جمعدار ١٩) شیخ علی عبادی ٢٠) رای سوامی پرشاد جیو مع جمعیت سررشته ٢١) عوض بن علی بافتح جمعدار ٢٢) احمد بن عبد الله بافتح جمعدار ٢٣) ابوبکر بن سالم بافتح جمعدار ٢٤) محمد ریاست علی خان مرحومك پسرانی ٢٥) محمد شریف جمعدار مع سواران مزراقدار ٢٦) محمد حسین جمعدارکه عنوانی زنجیر فیلدر بونلر جمعیتلریله کچدیلر . بعده کرنول واله تعلقه‌سی عساکری ترتیب اتی وجهله ورود ایتدیلر: ٢٨) محمد عباس علیخان کرنول والی ٢٩) غلام محمود خان و غلام شهاب الدین خان ٣٠) سید امین جمعدار ابن سید یوسف جمعدار دکهنی ٣١) غلام یسین خان فرزند غلام علیخان

ناغر ۳۲) رسول محمد خان پسر قوی محمد خان ۳۳) احمد علی خان قایم خانی جمعدار ۳٤) محمد رسول خان ناغر ۳۵) محبوب علیخان فرزند اکبر علیخان ناغر ۳٦) سید اکبر علی رسالدار ۳۷) سید مصطفی علی جمعدار ۳۸) جمعداران اندرون پنج نفری و متفرق بلا تشخیص سررشته بلوکلریله کچدیلر .

« جمعداران مندوزی »

۳۹) احمد خان جمعدار ٤۰) احمد علیخان برادر زادهٔ فتح محمد خان جمعدار ٤۱) احمدیار خان ولد غلام محمد خان ٤۲) غلام علی خان جمعدارك همشیره زادهسی شیرعلی خان ٤۳) لطیف محمد خان و نجیب محمد خان جمعیتلری اسب سوار، کندیلری دونادلمش فیللر اوزرلرنده اولدقلری حالده کچدیلر

« جمعداران مهدوی »

٤٤) محمد کمال خان جمعدار ٤۵) محمد دولت خان نواب نصیب یاورجنك بهادر ٤٦) محمد نوازش علیخان نواب جنید یاورجنك بهادر ٤۷) محمد یونس خان فرزند محمد داود خان ناغر جمعدار لقبی زنجیر فیلدر ٤۸) محمد سردار خان ولد تاتار خان جمعدار ٤۹) محمد مهتاب خان علی زی جمعدار لقبی زنجیر فیلدر ۵۰) جمعداران اندرون پنج نفری و سوران متفرق کچدیلر .

« جمعیت سندهیان »

۵۱) محمد بچل خان فرزند محمد عمر خان مرحوم مع فرزندان محمد بچل خان رسالدار مرحوم ۵۲) سید ولی الله حسینی فرزند امیر علیشاه جمعدار ۵۳) میر ببر علی فرزند میر حیات علی جمعدار مرحوم ۵٤) میر شیر علی فرزند میر حیات علی جمعدار، دونادلمش فیللر اوزرلرند معیتلری اسب سوار اولدقلری حالده کچدیلر بو برنجی سلسلهنك ختاملرندن اون بش دقیقه صکره ایکنجی سلسلهٔ عسکریه و رود ایتمشدر .

« سلسلهٔ نشان دوم »

۵۵) جمعیت سکهان ۵٦) جوانان راتهور آوردهٔ پرتهی سنکه جمعدار پسر رکهو ناتهه سکنه جمعدار ۵۷) رام رای کشی جیو سر رشته دار مع سواران همراهی سرما راجه بهادر ۵۸) جوانان کرناتك کونیه پرشاد سررشتهدار . ۵۹) لین هائی یعنی بیقاعده عربان علی مراتبهم مرور ایتدیلر .

« سلسلهٔ نشان سوم »

٦۰) رای نر سنگراج جیو فرزند راجه کردهاری پرشاد پسر متوفی محبوب

نوازونت کندیسی فیل اوزرنده معیتی پیاده اولدیغی حالده کچدی . ٦١) کیاربس کیاولری بیاند ــ ٦٢) لفننت کرنل نواب افسر الملك بهادر ٦٣) هز هائینس دی نظامی رکیولر ترویس ارتیلری کذا دونادلمش فیللر اوزرلرنده اولدقلری حالده کچدیلر . ٦٤) هز هائی نس دی نظامی افریکن کیولری کارد ٦٥) فســت لانسیر حیدر آباد ایمپریل سرویس تردیس ٦٦) سکند لانسر حیدر آباد ایمپریل سرویس تردیس ٦٧) سردار بهادر کپتن هاشم نوازجنك ٦٨) نظامی اون گولکنده لانسرز و کپتن عثمان یاورالدوله بهادر مزین جاشه‌لی آتلر اوزرلرنده معیتی پیاده اولدقلری حالده کچدیلر .

« نشان چهارم » .

٦٩) جمعیت نظام محبوب یعنی امیرك عساکر خاصه‌سی ٧٠) لفننت سکندان کماندهزی و هاب فست انفسری رکیولر ترویس ٧١) کپتن اوورد ٧٢) کپتن دلیم فالن ٧٣) کپتن میرزا احمد بك خان گولکنده بیاتری ٧٤) فاروق بیاتری ٧٥) افریکن لانسرز معیتلری سواری عساکریله کچدیلر .

« سلسلهٔ نشان پنجم » .

٧٦) محمد عبد الجبار فرزند قمقام الدوله مرحوم مع جمعیت همراهی ٧٧) جمعیت محمد عبد الرزاق جمعدار مرحومك فرزندانی ٧٨) نواب غالب الملك بهادر ایله نواز الدوله‌نك قوماندالرنده بولنان بی قاعده عرب طابورلری حوسالر و غلغله‌لر ایله کچدیلر سردارلری فیللر اوزرلرنده ایدی .

لنگر مبارك نه دیمك و بو آلای نه ایچون یاپیلیور دیو وقوعبولان سؤاله شو جوابی ویردیلر : « قدیم هند پادشاهلرندن قطب شاهك شهزاده‌سی عبد الله ذالحجه‌نك اون اوچونجی کونی « من مورت » اسمنده بر فیله بینوب برای شکار صحرایه چیقمش شهزاده اوزرنده ایکن فیل مست اوله‌رق اورمانلره طوغرو فرار ایدوب گوزدن نهان اولمغله باشنده بولنان عساکر نه یاپاجقلرینی شاشیرمشلر . شو خبر دهشت اثر والده‌سی « بیگم عرف بی بی » یه اولاشنجه زواللی قادین بیقرار و آغلامقدن پریشان اولمش جناب حقه و روح پر فتوح حضرت امام شهدا رضی الله عنه افندمز حضرتلرینه التجا و کمال الحاح ایله اوغلنك سلامتی ایچون تضرعلر و بلا ضرر عودتنده « لنگر طلائی فیل » و حضرت حسین نامنه بر علم یاپدیروب اون ایکی ایده بر رسم کچید اجراسنی و بونلره کچوریلان آلتون زنجیرلری هر سنه یکیلیه‌رك اسکیلرینی فقرایه تقسیم ایتمکی عهد و نذرده بولنمشدر . (١)

(١) اسکیدن اینجه بر آلتون زنجیر یاپیلوب آلایك ختامنده فقرایه تقسیم قلنور ایمش شمدی یاسمین چیچکندن زنجیر تقلیدی یاپوب آلای ادا قلندقدن صکره اهالی اوزرینه تبرکا صاچییورلر .

قیلق حالت مستیسی اوتوز اوچ گون صکره زائل اولمغله شهزاده جبالدن عودت و محرم الحرامك اون التنجی گونی خانه‌سنه بالخیر و السلامه مواصلت ایتدیکی ایچون بو آلای، بیکم ممدوحه‌نك ادای نذری ایچوندر » دیدیلر . بو مناسبتله حکومتك سنه باشی تبریکی دخی اجرا اولنیور .

محرمك نهایتنه دگین « نعل صاحب » « علم حضرت حمزه » « علم فاطمة الزاهرا » نامل‌ریله دها بر چوق آلایلر شنلکلر یاپیورلر . نعل صاحب (۱) گویا حضرت علی کرم الله وجهه افندمز حضرتلرینك دلدل مبارکلرینك نعلی ایمش . امارتك هر شهر و قصبه‌سنده و حتی هر کوینده بویله برر نعل صاحب اولدیغنی! بالآخره خبر آلوب عدم صحتنه شبهه‌م قالمدی .

بویله مرتب آلاي ایرانده گورمه‌دم . حیدر آباد امیریده ایران شاهی کبی جمعه و بایرام نمازلرینه چیقدیغی یوقدر . جامع قپوسی نرده اولدیغنی بیلمیان ایران شاهی هر کس بایرام نمازینی قیلدقدن صکره سراینده یالکز بر دیوان قوروب و کلاسی ایله سفرایي قبول ایله دینی مسئله‌یي اصلا مهمسه‌میه‌رك باشدن صاودیغی حالده هر سنه نوروز آلاي!! یاپدیغی کبی دکن حیدر آباد امیریده بویله لزومسز طنطنه‌لره، عادات جاهلیه‌لره مفتوندر دولت علیهٔ عثمانیه‌نك عیدین، جمعه و زیارت حرقهٔ سعادت آلایلری، لیلهٔ رغائب، برات، معراج، مولود، قدر و رمضان تنویراتی مثللو مجرد عزت دینی تقدیساً اجرا بیوردیغی دبدبهٔ قدیمه، گوستردیکی شوکت جلیلهٔ محمدیه بشقه محللرده بولنان حکومت اسلامیه‌نك هیچ بریسنده یوقدر . سایهٔ شوکتنده مفتخرانه یشادیغمز دولتمزی جناب حق شرف و شانیله الی نهایت الدوران پایدار بیورسون . سلطنت آل عثمان دینك دیرگیدر و السلام .

دکن حیدر آباد امیری محبوب علی خان اسمنده و قرق یاشنده اولوب اصللری بخارا طرفندن کلمه ترکمندر . جدی شیخ عابد، هند پادشاهلرندن شاه جهان زماننده سمرقنددن دهلی‌یه گلوب خیلی التفات کورمش بالآخره عالمکیر شاه تختنه کچدیکی صره‌ده و کلا زمره‌سنه داخل اولمشدر . شیخ مومی الیهك احفادندن میر قمر الدین دخی خاندان مشار الیهدن محمد شاهك وزیری ایکن متبوع مفخمنه عصیان و نظام الملك آصف جاه اول عنوانیله بیك یوز اوتوز ایکی سنهٔ هجریه‌سنده دکنده اعلان استقلال ایتمشدر . نان و نمك قدری بیلمیان جبار مرقومك شو صورتله تشکیل ایتدیکی دکن حیدر آباد امارتی کرسیسنه احفادندن میر احمد،

---

(۱) صاحب اردو لساننده بیرزا دیمکدر .

محی الدین، سید محمد، میرنظام علی خان، میر اکبر علی خان، میر فرخنده علی خان، میر تهنیت علی خان نامارنده یدی عدد امیر جالس اولوب امیر لاحق نظام الملك آصف جاه سادس بونلرك سكزنجیسیدر . مشار الیهك الحالة هذه الده قالان اراضی، انكلیزلره اخیراً قاپدیردیغی برار ایالتی مستثنا اولمق شرطیله سكسان ایكی بیك التی یوز طقسان سكز میل مربعنده سكنه‌سی اون بر ملیون بشیوز اوتوز سكز بیك راده‌سنده‌در .

واردات سنویه‌سی یتمش ملیون روپیه اولوب بونك قرق ملیونی كندینه مخصوص متباقی اوتوز ملیونی برادرلریله همشیره‌لرینه و تعلقاتنه عائددر .

هندستانده موجود رؤسانك ازهر جهت اعظمی بو ذاتدر . انكلیزلر كندندن چوق چكنیورلر ایسه‌ده اوهاملری واهیدر . زیرا كیجه و گوندوز عشرت ایله مشغول بو عاطلده انگلیزلرك قورقدقلرینی باشلرینه گتوره‌جك غیرت اومردلك او استعداد قطعیاً مفقوددر . قوهٔ عسكریه‌سی ایكی یوز بیكه یاقین ایسه‌ده اولدقچه منتظم و معلمی اون ایكی بیكدن زیاده دگلدر . مالك اولدیغی واسع اولكاده سنه‌ده ایكی دفعه زراعت ایدیلیور . انگلیزلر طرفندن مورود محرارت رسمیه‌ده «آصف جاه مظفر الممالك نظام الملك نظام الدوله نواب میرسر محبوب علی خان بهادر فتح جنك» لقلاقیاتی القاب اولەرق یازلمقده‌در . شرقاً احاطهٔ مدراس، شمالاً ممالك متوسطهٔ هند و ضلع ناسك، جنوباً ضلع كرنول و تنكبهدراندی، غرباً خاندیسی احمدنگر و اضلاع دهارواز گلادگی ایله محدود، مقدار سكنه و رقبه‌سی مقدمجه مذكور بو امارتك تقسیمات سیاسیه‌سی، صوبه، ضلع، تعلقه، نامارلیه ولایات، الویه و قضالره مقسوم اولوب ادارهٔ ملكیه‌سنده نواحی تشكیلاتی یوقدر .

«صوبهٔ ورنكل — صوبهٔ اورنك آباد — صوبهٔ محمد آبادبیدر — صوبهٔ گلبرگه» نامارلیه درت ولایت و بونلرده «ضلع» عنوانیله دردر سنجاقه و هر سنجاقده متعدد تعلقه‌لره یعنی قضالره آیرلمقده‌در .

صوبه‌لرده مقیم والیلره «صوبه‌دار» ضلعلرده بولنان متصرفلره «تعلقه‌دار» تعلقه‌لرده یعنی قضالرده اوطوران قائممقاملره تحصیلدار نامارلی ویرلمكده‌در . ولایتلر عموماً بر سیاق اوزره اولوب الویه و قضالر درجهٔ اول، درجهٔ ثانی و ثالث تعبیرلریله اوچر صنف اعتبار ایدلمكده‌درلر . والیلر بیك بشیوز، برنجی صنف متصرفلر بیك، درجهٔ اول قائممقاملر یوز اللی بش روپیه معاشلیدرلر (١) .

(١) یوز اللی بش حیدر آباد روپیه‌سی بزم حسابله رایج بیك یكرمی بش غروشدر .

متصرفلرك ایکیشر معاونلری واردر بونلرك بریسی مرکزك دیگری ملحقاتك مخابراتیله مشغول اولوب تعلقه‌دار یالکز نظارته مأموردر . صوبه‌دارك یعنی والیلرك «مددکار صوبه‌دار» عنوانیله و بشیوز روپیه معاشلی برر معاونلری واردر . امارتك اراضیسی شـمال غربیدن جنوب شـرقی‌یه میـال بولندیغی ایچون انهـار موجوده‌سی دخی بو صورتله جاریدرلر .

«کوداوری — مانجرا» نهرلری ملـکی قسم شمالی و قسم جنوبی نامریله ایکی‌یه تقسیم ایتمشدر . اهل اسلام ملـکك هر طرفنده موجود و متمکن ایسه‌لرده ملل سائره آیروجه مقیمدرلر . قسـم شمالیده مرهته ، و قسـم جنوبیده کنره و قسم جنوبیده کذا کنره ایله تلنگه اقوامی مسکوندرلر . ملکـك شمال و غربنه دوشان «اورنك آباد گـلبرکه» ولایتلرینك اراضیسی سـیاه طوپراق اولدیغی حالده ضـدینه غیر منبت ، جنوب و شرق قسمنده کائن «ورنـگـل — محمد آباد بیدر ولایتلرینك خاکی نوره ایله قاریشیق سورخی و هر طرفی قیالق اولمغله برابر فوق الغایه بتیکدر .

ممالك محروسهٔ شاهانه اراضیسـنه انجق بر بچق قـدم نفوذ ایدن باران فیض رسان بوراده ایکی مترو اللی سانتیم یکچمکده‌در .

صیفی و شـتائی نامریله سـنه‌ده ایکی دفعه زراعت یاپدقلرندن شتوی زراعت مطری ایسـه‌ده صیفی صو ویرمك ایله حصوله گـلدیگـندن هر کوی و قصبه‌ده متعدد صنعی گوللر وجوده کتورلمشدر . خزان معناسنه تالاب تسمیه ایتدکلری بو کوللرك مقدار عمومیسی یکرمی درت بیڭ درتیوز یتمش آلتی عدده بالغ اولییور . تالاب مذکوره‌نك بر قاچی قدرتی ایسه‌ده متباقیسی صنعی و موسم بارانده تراکم ایدن صولردن عبارت اولوب اهالینك ایچمسنه و یاز زراعتنه بلغاً مابلغ یتشمکده‌در .

درونلرنده پکچوق و غایت لذیذ بالق بولنان تالاب مبحوثه‌دن ورنـگـل ولایتنده واقع — پاکهالی — صنعی کولی یکرمی میل محیطنده و جمله‌سـندن جسیمدر . دکن حیدر آباد شهرینك اطرافنده — تالاب حسین سـاکر — تالاب میر عالم — تالاب میر جـمله — نامرنده و پاکهالدن براز اوفق صنعی اوچ کول ، اورنك آباده مضاف دولت آباده دخی عینی جسـامتده ایکی تالاب اولوب متباقیلری اوچنجی درجه‌ده‌درلر . تالاب مذکوره‌نك اوچیبڭ یدییوز یتمش ضلع ورنـگلده ، درت بیڭ التییوز سکسان اوچی ، ضلع ابلـکـندلده ، بیڭ طقوز یوز یگرمی ایکیسی ضلع نلـکـنده‌ده ، ایکی یوز سکسان دردی ضلع اندرورده متباقیسی مختلف محالده ایمشلر .

امارتك اساس ملـکی اولان مذکور ولایتلردن بشـقه «جاگیرات» نامیله بش

قسم اراضیسی دها واردر . قسم اول صرف خاص یعنی امیر ایله تعلقاتنه عائد اراضی قسم ثانی رؤسای فوجه مختص قسم ثالث موروثی قسم رابع منصبداران ملکیه‌یه یعنی وزرایه مخصوص اولوب قسم خامسك اداره‌سی والیلر نظارتنه‌مخولدر .

دکن حیدر آباده مربوط جاکیرات یعنی امارت صغیره

ورادات سنویه‌لری روپیه عدد	اسامی والقاب
٢ ٠٠٠ ٠٠٠	نواب بشیر الدوله آسمان جاه بهادر
٢ ٥٠٠ ٠٠٠	نواب خورشید جاه بهادر
١٧ ٠٠٠	نواب وقار الملك بهادر
١٢ ٠٠٠ ٠٠٠	نواب سالار جنك بهادر
١٢ ٠٠٠ ٠٠٠	مهاراجه سر کشنی پر شاد بهادر یمین السلطنهٔ و مدار المهام یعنی وزیر اعظم ایراد سنویه‌سی از غیر معاش

وقتیله بونلر کبی اللی ایکی نواب و راجه اولوب بالآخره جمله‌سی لغو ایدیله‌رك ملکلری طوغریدن طوغری‌یه حیدر آباد اداره‌سنه آلنمغله آچیقده قالان رؤسای مرقومه‌نك اولاد و احفادی وکلا صره‌سنه گچورلمشلردر . ملغا نوای وراجه‌لرك نفسلرینه خاص ومعاش اوله‌رق آلدقلری مخصصات سنویه اوتوز ملیون روپیه طوتمقده‌در . «جاگیرات» عنوانیله تفریق قلنان سابق البیان اراضینك «موروثی» نامنده‌کی قسم ثالثی حاصلاتندن ویریلان بو مبلغ دخی حیدر آباد بودجه‌سی یکوننه داخل دگلدر .

(ومن الغرائب)

حیدر آباده ورودمدن بر قاچ سنه اقدم «کرنل بار» اسمنده بر انکلیز قونسلوسی کلوب انتظامسز نظامك (١) گوزینه کیرمك و دها طوغریسی سموك ایله طولو بوش قفاسنی رشمه طاقمق ایچون انواع تواضع و تبصبصلرده بولنور . بر طاقم اوضاع رباه پسنداند و تعبیرات منافقانه ایله یاپدیغی جعلی تعظیمانه آلدانوب هندی کبی قبارمغه فوق الحد ممنونیتلر اظهار ، التفاتلر ایشارینه باشلایان مغفل نظامه خطاباً : جلالتمآبا !!! بریتانیای عظمی سلطنتی ذات حشمتکزدن چوق ممنون وتوجهکزدن متشکر

[١] زیرا امیره نظام دیورلر .

ومستداردر . حكمدارم متفقكز و سياستا محافظكز اولديغي ايچون عسكرمز ايله تبعه‌مز بلا تفريق كوله‌گزدر ! ! . شو صميمي محبتي رسماً عرض ايتمك شرفي مملوكلرينه ! حواله بيورلديغندن طولايي جداً بختيارم . برنجي دشمانمز اولان ميسور حكومت اسلاميه‌سني معاونتكز سايه‌سنده اورته‌دن قالديردق . هندستانده گوريلان بو گونكي سكون و اسايش قوهٔ قاهرهٔ حشمتپناهيلريڭك ، انكلتره قوتنه انضمام ايله تعالى ايتديرمسندن ايلرو گلديگي و بو بابده‌كه مروتلري غير منكردر . ذات جلالتكزدن صوڭ دفعه اولمق اوزره و فقط اوفق بر تمنى و استرحاممز دها واردر . التماسمزڭ اسعاف و قبول بيوريله‌جغنه امينز » دير . ابليسانه صرف ايديلان شو سوزلر ايله جهانگيرلر درجه‌سنه ايصال ايديلان امير بي مغزڭ غروري آرته‌رق انكلتره حكومتنڭ ! دربار شوكتمدن ! ! وقوعبولان استرحامي هيچ بر وقت رد بيورلمامشدر . بو دفعه رجا و تضرعكز دخي هر نه ايسه سويليكز » جوابني ويرير . قانديرديغنه قناعت حاصل ايتمكله سوينجندن زيب ، زيب صحرايان خدعه‌كار قونسلوس « سفارتعظمى صفتيله ! خدمت حشمتكزه ! ! گلمشم بزه گوره الزم اولديغي ايچون غايت بيوك و ذات شوكتپناهيلرنجه ايسه بي لزوم ! ! ! و ناچيز بر شيئي طلب و تمنى مقصدينه مستندر . ممالك وسيعهٔ تاجدار اعظميلرندن ! برار احاطهٔ صغيره‌سي عموم هندڭ محافظه نامنه سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه بزه فوق الغايه الزمدر . بو آنه دگين سبق ايدن توجه و الطاف حشمتكزدن ! الى الابد متشكر و محب محترمكز اولان حكومت متبوعه‌مڭ عسكري پيلاننده‌كه بو نواقصنيده اتمام ، مرحمت و مروت شاهانه‌لري ! ! سايه‌سنده حصوله گله‌جكدر . انكلتره محبي بولنديغكزي عالمه گوستران اونودلماز عنايت و احسانلريكزه بر لاحقهٔ فائقه دها اولمق اوزره « برار » احاطهٔ حقيره‌سي بزه تفويض بيوريلور ايسه بهر سال ايكي بچق مليون روپيه خرجگذاريكز ! ! ! اوله‌جغز » يوللو بر چوق قورد مصاللري اوقور .

مجرد احمقلرڭ عظمتنه اوخشايان بو تعبيرات تواضعكارانه عياش نظامڭ خوشانه گيدر . « انكليز كبي بر حكومت بگا ايكي بچق مليون روپيه خرجگذار اوله‌جق ! نه سعادت . طاغلر اره‌سنه صوقوله‌رق قارشومده قوريلان ، موجوديت ادعاسندن گيرو طورميان افغان اميري گبي رقيبلرم شو موفقيت و عظمتمي ! ! گورسونده چاتلاسون » ديو قوجه « برار » ولايتني تلكي انكليزلره باغشلار . بويله سرسملك و سر خوشلقله الدن چيقارديغي « برار » اراضيسي شمالاً وشرقاً ممالك متوسطهٔ هند ، جنوباً صوبهٔ گلبرگه ، غرباً احاطهٔ بومباي ايله محدود و اون يدي

بیك یدییوز اون میل کیلومترو مربعنده اولوب سکنه‌سی ایکی ملیون التی یوز یتمش اوچ بیك نفوس واردات سنویه‌سی یگرمی ملیون روپیه‌در .

یگرمی ملیون روپیه بودجه‌سی اولان قوجه اولکایی ترك ایدرك مقابلنده ایکی بچق ملیون روپیه آلوب «انگلیزلر بکا خرجگذار اولدیلر» دیو مجنونانه تفاخره یلتنن شو غافل امیردن ملك وملت و عالم اسلامیت ایچون نه خدمت ومحسنات بکلنور . مازندران دریاسنی ایراندن بو صورتله طالب ایدن روس سفیرینه قارشو ناصر الدین شاه دخی هم کیفلنمش و همده حدتلنمش اولملیگه «آب شوره مال پدرش» تعبیریله بلا شرط باغیشلامش ایدی . نه‌یه اوغرادیغنی صکره‌دن آکلایان ایران حکومتی دریای مذکورده شمدی بر صندال یاپه‌جق اولسه ، روسلر طوپ ایله طاغیدوب ، اولا قیمتنی بیلمدیکی ، بکنمدیکی او آجی صویه ، ملاحت شوراده طورسون زیارت ایچون بیله ال اوردیرمیورلر .

دکن حیدر آباد امیری عیاشلقدن ، ایران تریاق کشلکدن ، بخارا سرسملکدن افغان اویوشوقلکدن ، زنکبار و جهور اویقودن ، مراکش فالجیلریده حدلری فوقنده ادعادن علی الخصوص علماء اسلام لزومسز سوزلرك تفرقه‌لرك تهلکه‌سنی و بونجه مضراتنی ادراك ایله اسکی عناددن قورتلمینجه ، قانمزی صوصایان نانکور نصارانك باشمز اوزرنده خوروس کبی اوتملری حفظنا الله قیامته دکین دوام ایدر . یارب جمال باکمالکه مشتاق امت ناجیهٔ محمدیه‌یی ارتق مرحمت ایده‌ده انتباه احسان بیور . بو مثللو مسخره‌لقلردن ذلت و اسارتدن قورتار . اتفاقسزلغك نتیجهٔ وخیمه‌سی اوله‌رق بر قاچ عصردنبرو اوغرادیغمز بلالر ، چکدیگمز چله‌لر ، یدیکمز سله‌لر سیأتمزك جزاسی ، علمامزك ادراکسزلغیدر .

بیك اوچیوز یگرمی اوچ سنه‌سی رمضان شریفنك اون ایکنجی جمعه گونی قوشلق وقتی دکن حیدر آباددن شمندوفره راکبا حرکت و اون اوچنجی گونی صباحلین بومبایه مواصلتله ملیارهیلدده کائن انکلیز اوتلنه نازل اولدم . مستملکاتك احوالنی تفتیش ایچون سیاحته چیقان انکلیز ولیعهدینك بومبایه ورودی بو گونه تصادف ایتمکله شهرك هر طرفی رنگارنك بایراقلر و فانوسلر ایله دونادلمش ، جابجا مرتفع دروازه‌لر ، موقت طاقلر یاپلمش و مناسب محللره «یشا و خوش گلدك» مأللرنده و انکلیز حرفیله محرر بر چوق مزین لوحه‌لر آصیلوب هر درلو ترتیبات و تزیینات احترامیه مع زیادة تهیه قلنمشدر .

ولیعهدی و بونك ایچون یاپیلان چراغانی برای تماشا هندك هر طرفندن

بتون نوابلر راجه‌لر و بر چوق اغنیا بومبایه دوکولمش اولمغله نفوسی ذاتاً بر ملیونه قریب اولان شهرڭ ازدحامی فوق الغایه زیاده‌لنمش اوتللرده یر، محلاتده خالی خانه بولمق گوچلشمش ایدی . اسباب مسروده‌دن طولایی اطرافدن بومبایه آقین آقین گلان غربانڭ مقداری بشیوز سکسان بیڭه بالغ اولدیغنی غزته‌لر یازدیلر .

ملیبارهیلدڭ شرقنه دوشان واسع چمنستان پارسده «فد» تعبیر ایدیلان سیار سرکی‌یه تقلیداً مکمل دونادلمش هر درلو اوینجیلر ایله صاتیجیلر و بیوك تجارلر ایچون یر یر مصنع قلبه‌لر یاپیلوب منتظم بر مشهر حالنه افراغ ایدلمشدر . غروب شمسدن بر ساعت صکره اوتلدن قالقوب اولا بحریونڭ یاپدیغی تزییناتی تماشا ایچون آپوله بندره گیتدم . لیمانده موجود سفائن حربیه‌نڭ جمله‌سی الکتریق ضیاسیله نورلره غرق ایدلمش سفائن تجاریه دخی الوان جاملی فانوسلر ایله دونادلمش ایدیلر .

ولیعهد، مقیم بولندیغی تاج محل نام اوتلدن ساعت افرنجی یدیده چیقوب زکوبنه تخصیص قلنان واپوره عودت ایدرکن معیتنده گلان زرهلیلر یگرمی بر پاره طوپ آتمق صورتیله سلاملادقدن صکره نوایجاد هوائی فشنگلر آتمغه اظهار شادمانی‌یه باشلادیلر . بالونجیلرڭ وحتی قارتاللرڭ بیله یتیشه‌مدکلری مواقع مرتفعه‌یه دکین ایلرولیان بو فشنگلر یکدیگرلرینی تعقیباً سمایه فرلایه‌رق جوهواده پاطلادقجه محیر العقول شکللر وجوده گتورمگده انواع الوان بو یاده یارادیلان شکوفه‌لردن مرتب دسته‌لر گبی اطرافه صاچیلدقجه دلربا صالقملر صاچاقلر حصوله گتورمکده ایدیلر یاپیلشلرنده‌که صنعت و مهارت عقللره حیرت، ظلمات ایچنده قلان هوایی زینتلندریشلری، گوگللره فرح ویرمکده اولان شو فشنگلر، شو طنطنه و چراغان دهلی سلطنت اسلامیه‌سنڭ حیاتنه خاتمه چکن بر عائله ایچون یاپیلدیغنی دوشونه‌میان هندلیلردن کولوشانلر گورولمکده هر درلو غلغله آفاقی قاپلامقده ایکن، زرهلیلردن بتکرار طوپلر آتلمغه باشلامسی ولیعهدڭ واپوردن اقامتگاهنه عودتنی افهام ایتمکله ساحلده که تماشا گران، شهرڭ ایچروسنه طوغری چکلمگه باشلاملریله ازدحام یواش یواش آزالنجه یوللردن گچمك ممکن اوله بیلدی . بحرده یاپیلان بو آتش بازی‌یی بر ساعت قدر تماشا ایدن ولیعهدڭ ، ملیونلر صرفیله دونادیلان فره‌یه اوغرامیه‌رق ساعت افرنجی سکزده اقامتگاهنه چکلمسنه سبب، وطنلرینڭ اوغرادیغی فلاکتی اسلاملردن دها زیاده دوشونان مجوسی عسکرلر اولمشدر . هند والیء عمومیسی لورد گرزنڭ مفسدتندن فوق الحد متأثر بنگاله مشرکلری «بوندن صکره آوروپا مالنی آلمیه‌جغز یرلی متاعمزی کیه‌جگز بزلردن بریسنڭ صیرتنده انگلیز و اجنبی قماشندن معمول لباس

گوریلور ایسه اوزرینه مجتمعاً هجوم و قتل ایدیله‌جکدر» مآلنده کوشه‌لرده اعلانلر یاپیشدروب، خانه‌لرنده موجود لباسلرك انکلیز و اجنبی قماشی اولانلرینی جاده‌لر، میدانلر، اورته‌لرنده بیغوب علناً آتشلامش ایدیلر.

قرال زاده‌نك ورودنده سلاملغه چیقاریلان عساکر هنود یکدیگرلرینه خطاباً «صرته‌مزده‌كه لباس اجنبی یعنی انکلیز مالیدر نه ایچون یرلی قماشلردن دیکدرمیورز» سوزینی صرفه باشلاملری، مأمورین ملکیه و عسکریه‌نك تلاشلرینی، ولیعهدك خوفنی موجب اولمغله قرده چیقوب کزه‌مدی و بو آنده عساکر مرقومه‌نك پنچابه سوقیله اوراده‌كه عساکرك بومبایه جلبی لزومی اعلان قلندی. ازدحام بر درجه آزالوب یوللردن راحتجه کچمك ممکن اولدیغی صره‌ده اسکله‌دن ملیارهیلده عودت ایدرکن شمندوفر قومپانیه‌سنك محل مذکورده یاپدیردیغی عظیم و نادیده بنا دخی سائر ابنیهٔ جسیمه کبی ضیاء کهربائی ایله دونادلدیغی ایچون قوهٔ الکتریقه‌یی ناقل تللردن بریسی، بوکارگیر بنانك اخشاب محلنه تماس ایدرك آتش آلمغله اطفائیه آلایی طرف، طلومبه‌لر قوروب صو آتمقده، سوندیرمکه چالیشمقده اولدقلرینی گورنجه یاتدیغم اوتلك باشنه دخی بویله بر مصیبت کلمش اولماسون دیو همان مرکبته قوشدم. زیرا بونجه زحمتلر مصرفلر مقابلی وجوده کلدیکی ایچون قانمك بهاسی دیمك اولان دفتر سیاحت و علی الخصوص نقود و اشیای موجوده کاملاً اوتلده ایدی. اوتلك مستأجری انکلیز اولدیغندن قرال زاده‌لرینك شرفنه قنادیل ایله سرتسر دوناتدیغی بنا قورقدیغم مهلکه‌دن مصون قالدیغنی گوروب منتظم برسرکی حالنه افراغ ایدیلان ملیبارهیلد میدانته گیتدم. اخشابدن یریر یاپیلان عظیم دروازه‌لر، مرتفع قله و مناره تقلیدلری، مبدألرندن منتهالرینه دکین ضیاکهربائی ایله منتظماً دونادلمش، آدیم باشنه دیکیلان مزین عمودلره الکتریق فنارلری وضع ایدلمش و بتون قلبه‌لر جادرلر دخی داخلاً و خارجاً بو صورتله تنویر قلنمش اولدقلرندن اورته‌لق گوندوز حالنه گلمش ایدی.

اسکله‌ده‌كه خلقك دخی بورایه عودتلرندن طولایی محشری آگدیران بو منور میدانی برای تماشا طولاشمقده ایکن دکن حیدرآباددە عثمانلی ترکی عنوانیی طاقنه‌رق عمومك محبت و توجهنی قزانان آزربایجانلی طالب افندینك بیوك مخدومی میرزا محمد جعفر صدقی دخی بو موقعده گنیش بر باراقه کیرالیوب شیراز خالیلری، پیشاوور شاللری، قپاقلری راواو طاشلی انکلیز ساعتلری، فنو غراف ماکنه‌لری و امثالی نادیدهٔ اشیا صاتمقده‌در. دکانك اوکندن گچر ایکن مومی الیه بنی

ایچرویه چاغیروب بر دمیر هندی شـروبی اکرام ایتدی . جملهسی منتخب اولان اشـیالر میاننده جیده طاشـیغی بر الکتریق فناریله یاسـمین لوانطهسی و لطیف رایحه‌لی صابون کبی یولجی‌یه یارار تحف شیلر آلوب اوتله دوندم . مدت وفیره‌دنبرو دکن حیدر آبادده اقامت ایدن پدری غالب افندی مستثنا وقنده کندینی حکیم سوسی ویروب ایپجه ثروت پیدا ایتمکله شمدی تجارته باشلامشدر دکن حیدر آباد شهرینك «طورپ پازاری» نام سمتنده کشاد ایتدیکی جسیم مغازه‌سنده هند و ایرانك هر درلو امتعه و اشـیاسی موجود و مملودر . چند سـنه اقدم درسعادته کوندردیکی اورتانجه مخدومی مکتب حربیهٔ شاهانه‌دن ملازم ثانیلکله نشئت ایده‌ب الیوم بغدادده یوز باشی بولندیغنی مع الافتخار افاده ایلدی .

قرال زاده‌نك ورودی مناسبتیله شهرك دونادلمسی بر کیجه‌یه مخصوص ایدیسه‌ده ملیبار هیلد مسیره‌سی میداننده‌که تنویرات مبحوثه اون بش کیجه دوام ایده‌جکنی و ولیعهد بورادہ اوچ کون قاله‌جغنی بتون جرائد هند یازمقده‌درلر . بومبایده لزومندن زیاده اکلنوب قدرتم فوقنده مصارف و اسراف یاپدقدن صکره رمضان شریفك اون یدنجی کونی بعد العصر شمندوفره بینه‌رك مدراسه کچدم . مدراسه مواصلتمده اوتله نازل اولمش ایسه‌مده ایکی کون صکره زیارتمه کلان مولوی عبد السبحان صاحب درحال خانه‌سـنه نقل ایدوب هر درلو نزاکت و حرمتده بولندی . بو ذات نجیب سلطنت سنیه‌نك مدراس شهبندری حاجی پاشانك دامادی و قائم پدری کبی عنقا تجاردر .

عبد السبحان صاحبك خانه‌سنده دخی ایکی کیجه بیتوتت ایدوب مدراسه ورودمك بشنجی کونی طلوع شـمسدن براز صکره شـمندوفره راکباً بنـکلور لشکره کچدم . غایت لطیف بر صحراده واقع بنـکیلور لشکرده نازل اولدیغم «واسنون» اوتل عظیم بر صو مخزنی قربنده واقع و زمرد کبی یشیل و غایت واسـع چمنستان کنارنده و شهردن براز اوزاقجه ایدی . بنـکیلور اشرافندن محمد سلیمان بن محمد یوسف صاحبی بومبایده بالتصادف معارفه پیدا ایتمش ایدم . مومی الیه ورودمی بر کون صکره خبر آلوب بولندیغم اوتله کلدی . «شـهر صیامك طبیعته بخش ایتدیکی و حدتیلك حالتی مناسبتیله تشریفکزی تیزجه خبر آلامدیغمدن طولایی عفو طلبنده‌یم» نوازشیله باشلایان التفاتلرنك ختامنده کلور طالئی‌یه کیده‌جکمی اکلامغله «شمدی بشقه ایشه باقیه‌رق شهرمزك شایان تماشا محللرینی کزدیرمك لازمکلدی» دیو عربه‌سنه آلارق بر کون اقدن منفرداً تماشا ایتدیکم موزه‌یه بعده عادل شـاه

مرحومڭ سراینه و بورادن حیوانات بغجه‌سنه و بر ساعت اوزاقده واقع بنگیلور قدیمه دخی وتوروب ساعتلرجه گزدیردی . عادل شاه مرحوم ایله انکلیزلرڭ حرب ایتدکلری موقع بنگیلور لشکر ایله بنگیلور قدیم اره‌سنده‌در . انکلیزلر، بو قانلی حربده تلف اولان عسکرلرینی عمیق بر قویویه طولدیروب طوپراقله اورتدکدن صکره اوزرینه بش مترو طول و بر مترو عرضنده اوچ کوشه‌لی بر مرمر عمود رکز ایتمشلردر . شهرڭ شوارعیله منازل عالیه‌سنی تنویر ایدن الکتریق ماکنه‌سی بو موقعده‌در . حیوانات بغجه‌سی قربنده‌که صنعی گولدن ابدست آلوب اخشام نمازینی بعد الاداء بنگیلور اشکره عودتمزده هلال شوال کوزمزه ایلیشمکله تفرج مسرتنه تبریك عید نبی بر انشراح عظیم دخی منفهم اولمش و کلور طلائی‌یه عزیمت مسئله‌سی بالضرور تأخیر قلنمشدر .

شهردن از زاقجه بولندیغم ایچون صباحلین اوتلك عربه‌سیله میمن مسجدینه کیدوب صلاة عیدی بعد الادا محلمه عودتم اثناسنده «منشور محمدی» نام غزته و مطبعه‌نڭ صاحبی محمد عبد الحفیظ صاحب، المدن طوته‌رق بالاصرار خانه‌سنه کوتوردی . مومی الیهڭ عوض و اکرم ناملرنده کندیسی کبی زکی ایکی مخدومی واردر . عوض اون بش . اکرم یدی یاشلرنده اولوب یالکز اردو لسانیله متکلم ایسه‌لرده عربی فارسی و انکلیز دیللرینی تحصیل ایله مشغولدرلر . بو غریب دوست وفاصل عبد الحفیظ صاحب ایله فارسیجه بر ساعت قدر محبت ایتدکدنصکره ورود ایدن طعامی بعد الاکل اوتله دوندم . بعد الظهر محمد سلیمان بن محمد یوسف بنه اوتله کلوب بیراملاشدی . و ایکی ساعت قدر مصاحبتدن صکره اخشام طعامنی برلکده یاپمق ایچون خانه‌سنه کوتوردی . هلال شوالڭ رؤیتی غیر مأمول ایدوکندن کلور طلائینڭ «شامپین ریف» نام محلنده شرفمقیم نواب جناب احمد خان صاحبه ایشلتمکده اولدیغی آلتون معدننی کورمك ایچون بر کون صکره کله‌جکمی یازمش و عید فطرڭ تحققی مناسبتیله کیده‌میوب یالڭز چیقمش ایدوکمدن یوزینی کوروب محجوب اولمامق اوزره بنگیلور لشکردن شمندوفره بینوب بتکرار طوغری مدراسه کیتدم . کلور طلائی بنگیلور لشکر ایله مدراس اره‌سنده و شمندوفر طریقی اوزرنده‌در . ایکندی وقتی اوتلدن قالقوب مدراسڭ «ترملکری» نام موقعندن کچر ایکن اخبار قومی هچل» نام اردوجه غزته‌نڭ مالك و محرری «یعقوب حسن سیت» صاحبه تصادف ایتدم . غایت محبت و بشاشتله الیمی صیقان بو فاضل شهیر «بو کون صباحلین مدراسه تشریف و بر ساعت قالدقدن

صکره ایلور طلائی یه عودت بیوران نواب جناب غلام احمد خان صاحب بنگیلور لشکردن یازدیغکز مکتوب اوزرینه بالذات استاسیونه کلوب ترندن خروجکزی منتظر اولدیغی حالده وعدیکزک خلافی اوله‌رق کلمدیککزی فقیره شکایت ایتدی یارین مشار الیهڭ یاننه کیده‌جکم آرزو ایدر ایسه‌کز ساعت طقوز ترنیله برلکده تشریف ایدیکز » یوللو ملتفتانه افاده‌ده بولنمش ایسه‌ده اوتلجی‌یی محطه‌یه کوندروب « طوتقوری » ایچون بیلت الدیردیغمی و بعد الغروب حرکت ایده‌جکمی ، بنکیلور لشکرده ، و بو دفعه‌ده بوراده وقوعبولان معذرت عاجزانه‌مڭ مشار الیه حضرتلرینه عرضی ایله عفومی بالوکاله طلب بیورملرینی استرحام و اخشام نمازینی مسجد والاجاهیده قیله‌رق اوتله دونوب بر ساعت صکره شمندوفره راکباً طوتقوری‌یه اورادن بحراً قولومبویه آتلادم . طوتقورینڭ موقعی لطافتسز ایمانی صیغ و آچیق هواسی جهنم کبی صیجاق و صوکدرجه وخیم و نمناك ، منظره‌سی غایت غمناك ، ویران بر مملکتدر . سیلان کبی جسیم بر جزیره‌نڭ غرب و شمال هنده عائد مناقلاتنی باشلوجه واسطه بر میناء مهم اولمسندن بشقه دگری و ذکره شایان هیچ بر بری یوقدر .

(قولومبو)

سیلان و اندامان اطه‌لرینڭ مرکزی ، شرق اقصی ایله آوستralیایه ایشلیان پوسته واپورلرینڭ اوغراغی اولان قولومبو یوز اللی بیڭ نفوسلی و غایت زنکین و معمور برشهردر . جبل آدمدن نبعان ایدوب بو لطیف شهرك وسطندن بالمرور میناسی قربنده دگره دوکیلان « کلانی گنکا » و « کل گنکا » نهرلرینڭ براق صولری بحر محیط هندینڭ عماق ظلماتنه بردنبره صالیویرلمیوب ، منصبلرینه یاپیلان محکم سدلر ایله شیشیریله‌رك بریر آچیلان قناللردن قره‌یه دوندرلمش ، شهرك درونده سویملی گوللر وجوده گتورلمشدر . شهری متعدد قسم و سمته تفریق و بحق تزیین ایدن بو گوللرڭ درونلرنده حصوله گلان زمردین اطه‌لره و سواحلی بوینه یاپیلان محلاته ، آمدوشد ایدر سوسلی قلیقه‌لر ، مختصر استمبوطلر واردر .

بو گولجکلردن انهار مبحوثه‌نڭ مجرالرینه دخی صوقوله‌رق بر ساعت ایلرولیان سوسلی چتینه‌لره صندالله‌ره راکب اولانلر نهایت اوتوز پاره اجرت اعطاسیله ساعتلرجه طولاشیر اگلنیرلر . قولومبونڭ اڭ ممتاز موقعی ، داخلنده حصوله گتوریلان طاتلی گوللرڭ غرب ساحللریله بحر محیط هندی اره‌سنده قلان « قورفیس » نام موقع دلکشادر . عظمت بنا و انتظامیله مشهور قورفیس اوتلی دخی بو موقعده‌در .

شهرك شمال قسمی منتهاسندن جنوبه دوشان سمتی مبدأنه دگین ایلروليان بو لطیف موقعك دگر طرفلری خفیف ریختیم ایله تحدید و زمینی تسویه قلندرق كمال مهارتله طرح ایدیلان گنیش یوللر اره‌لرنده‌كه واسع چمنلكلرده اوبك اوبك چیچكلر یتشدیرلمش، متفرجینك ارامی ایچون ساحل بوینه صره واری بر چوق ثابت قنپه‌لر قونلمشدر . انكلیزلرك سیلانه دخوللرنده ابلك دفعه یاپدقلری قره‌غول مرنزی بو میدانك شمالنده، و قورفیس اوتلی ایسه جنوب غربیسنده مبنیدرلر .

طولی ابنیهٔ مذكوره، عرضی شرقاً كول، غرباً بحر محیط هندی ایله محاط بو واسع و لطیف چمنزارك هر طرفی الكتریق فنارلریله دونادلمشدر .

شرق، شمال و جنوبی عالی بنالر ایله قوس قزح كبی چوریلان بو بینظیر سیرانگاهده دریادن گلان صاف و سرین هوایی تنفس ایچون گیجه‌لری طولاشان متفرجین فجر صادقده طلوع ایدن قمرك نور شفق ایله ممزوج اوله‌رق نشر ایتدیگی ضیاء دلربایی ایچنده بولنیورم ظن ایدرلر. طرف بطرف دیكیلان تیمور دیركلر تپه‌لرینه بشر عدد اوله‌رق موضوع الوان جاملی جسیم فانوسلرك حالت سحری اگدیران رنكارنك شوقلری قمر كبی پارلایان الكتریق نورینه قاریشه‌رق دریادن أسن ملتم ایله اهتزازه گلان گولك اوفق طالغه‌لرینه‌ده چارپسندن متحصل تترك ضیالر دخی چمنستانده اوبك اوبك یتشان ازهار رونقداره عكس ایتمكده اورته‌لغی بهشت باپیقده‌در . شهری طولاشیر ایكن بر قالبجی دكانی گوزمه ایلیشدی دریانك رطوبتیله تپه‌سی بوروشان فسمی قالپلاتمق ایچون كمال سوینج ایله ایچرویه گیردم .

بو دكانك صاحبی سید محمد دقاق اسمنده شاملی بر ذاتدر . تقریباً اوتوز بش یاشلرنده اولان محمد دقاق غایت تربیه‌لی نجیب و فطیندر . رطوبتك تاثیریله فنالشان فسمی قالپلاتدقدن صكره برلكده چارشویه چیقوب شهرك شایان تماشا محللرینی طولاشدق . سیلانلیلر مكه دلیللرینك باشلرینه قویدقلری سرپوش كبی علف صاپندن معمول و فقط آنلر كبی تپه‌سی‌دوز و سویملی اولمیوب صو قباغی بیچمنده لطافتسز و صاریقسز اوزون بر كلاه كیمكده‌لر ایسه‌ده اعرابی پاشا و رفقاسنك تبعیداً سیلانه ورودلرندن بالاعتبار « اسلام قیافتی بو ایمش » دیو فس گیمكه باشلامشلردر . شمدی گنجلر ایله اورته یاشلیلر كاملاً فس گیمكده بالگز اختیارلر تعامل قدیمی ترك ایده‌مامكده‌درلر . جزایر وفاسده فرانسزلرك یاپدقلری كبی انكلیزلر دخی سیلانلیلردن عثمانلی فسی كیانلری ترك محبی نظریله باقمقده‌در . مسلمینك حقمزده اظهار ایلدكاری شو محبتی چكه‌میان انكلیزلرك قولومبو محكمه رئیسی « موحدین فسی

چیقاره‌رق باشلرینی اچمیجنمه محکمه‌یه گیره‌میه‌جکدر » اعلاننده بولنمسندن اسلاملر فوق الحد متأثر اولمشلر وکانون ثانیٔ افرنجی ابتداسنده مسجد مردانه‌یه طوپلانوب بو عداوتکارانه قرارك فسخی ایچون یاپدقلری مضبطهٔ عمومیه‌یی انگلیز قرالنه گوندرمشلردر. سلطنت سنیه‌نك قولومبو شهبندری محمد مرقاد افندی اسمنده و یکرمی یاشلرنده غایت فطین وغنی بر ذاتدر . جواهر تجارتیله مشغول اولان بو ذاتك دگاننه گیروب بر قاچ پارچه یاقوت آلدم . حقمده مساعده‌لی طاوارنمدی. بشقه دکانـدن آلدیغم یاقوت دها بیوك و دها صاف اولدیغی حالده دها اهون النمش ایدی. اوتاندیغمدن سس چیقارمیوب اوچ یاقوت ایچون استدیکی یوز یگرمی روپیه‌یی بالاعطا اوتله دوندیگمده قولومبو محکمه اعضاسندن محمود افندی‌یی صالونـده تصادف ایتدم . فقیری منزلنه دعوت ایچون اوتله قـدر تشریـف بیوروب حقمده خیلی حرمت و التفاتلرده بولنان بو ذات « قالی سیلانده » واقع منزلنه گوتوروب ایکی کیجه آلیقویدی روسیه محاربهٔ زائله‌سنده درسعادته اون بشبیك روپیه اعانه تقدیم ایتدیگنی مشعر یدنده بر قطعه مقبوض واردر . هر طرفنه الکتریق ترامواییلری ، گول وانهارنده نقلیه استمپوطلری ایشلیان قولومبو اسواقنده دخی اون بشبیك عربه طولاشمقده‌در .

(سیلانك احوال عمومیه‌سی)

شمالدن رأس الغالده‌یه دگین ممتد طولی ایکی یوزسکسان سکز، پونت پتروذن روتنز راهده قـدر سـوران عرضی یوز قرق بچق، محیطی یگرمی بشـبیك اوچیوز اوتوز بر انـگلیز میلی و ادارهٔ ملـکیه‌سی یدی سنجاغه منقسم سیلان جزیره‌سـنده اوچ ملیون بشیوز بیك نفوس ساکن اولوب بونك عشری یعنی اوچیوز اللی بیڭی مسـلم ، متبـاقیسی پوت پرست و سـائره‌در .

مسلمین عموماً شافعی‌درلر. سکـنهٔ مذکوره « شینـگـله » و « تمل » ناملریله ایکی جنسدر . اطه‌نك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان شینـگـله ایکی ملیون اوچیوز بیڭدر . زراعت ایچون هندستاندن گلوب الان دخی فلاحت ایله مشغول تمل جنسی بر ملیوندر . مسلمین عموماً تجاردرلر. شینـگـله زراعت، تجارت، صنعت و حتی مأموریت کبی هر درلو اشـتغالاته سـالـکدرلر . جزیره‌ده تکلم اولنان تامل لسـانیدر .

اطه‌نك اکثر محالنه قول آتان شمندوفر بشیوز یگرمی، تلغراف خطلری بیڭ قرق انکلیز میلی طولنده‌در . حکومته عائد شـوسه ایکی بیڭ آلتی یوز سـکسان ایکی میلدر . تجارت شرکتلرینه عائد بشـقه بر طریق دها اولوب بونك طولی

بيڭ يگرمی سکز میلدر . جبال شهیره‌سی اوچ عدد اولوب اڭ بیوگی سکز بيڭ ایکی یوز طقسان آلتی قدم یوکسك «فیتروتلافلا» در. ایکنجیسی جبل آدم اولوب ارتفاعی یدی بيڭ قدمدر. بو طاغڭ طولی درت ساعتده قطع اولنیور. اوچنجیسی اولان کرکل فتانڭ ارتفاعی جبل آدم ایله مساویدر . انهار معروفه‌سی دخی جبال شهیره‌سی کبی اوچ عدددر. برنجیسی واڭ بیوگی جبل آدمدن نبعان ایدوب یوز یتمش میل مجرا تشکیل ایلدکدنصکره ترنکامله‌ده محیط هندی‌یه قاریشان مهاول کنگادر . ایکنجیسی کذا جبل آدمدن چیقوب قولومبوده دریای هنده قاریشان گلانی گنگا اولوب طولی یوز قرق میلدر .

اوچنجیسی ینه جبل آدمدن فیشقروب یوز قرق میل ایلروده و قولو مبو شهری جوارنده دگزه دوکیلان گلل کنگادر . بونلردن بشقه اراضی‌یه نافع دها بر چوق اوفق نهرلر واردر. انهار موجوده‌نڭ کافه‌سی جبل آدمدن نبعان ایتمکده‌در . جبال سائره دخی جبل آدم کبی سراپا اوت و اورمان ایله محاط ایسه‌لرده ماءجاری و عیوندن معرا و کلیاً صوسز اولدقلری ایچون اوزرلرنده‌کی نبات و اشجار نزول مطره محتاجدر. حکمت خفیه‌سنه عقل ایردیرمك امکانسز اولان حق سبحانه و تعالی حضرتلری آدم علیه السلامی جنتدن چیقاروب دنیا ایله عقبا اره‌سنده بشقه‌جه بر فردوس اولارق یراتدیغی بو لطیف اطه‌یه ایندیرمشدر .

لطافتنی تصویر ایچون روضة الجنان دیمکدن دها مفید تعبیر بولنه‌میان بو بهشت آسا جزیره‌ده مواسم بر سیاقده اولوب هواسی جهانڭ اقسام سائره‌سی کبی فصول اربعه دینلان تبدلاته اوغرامقدن مصون و حالت بهار دائمیدر .

قادر مطلقڭ بو اطه‌یه بخش ایتدیکی دائمی ربیعی تغییر دگل تقویه و تمدید ایچون روزکار بش آی یگرمی بشگون شرقدن، والتی آی غربدن اسییور. مارتدن تموزڭ یگرمی ایکیسنه دگین هبوب ایدن شرق روزکارینه هواء بری تعبیر و وخیم عد ایدییورلر . تموزڭ یگرمی اوچندن شباطڭ منتهاسنه دکین اسن غرب روزکارینه هواء بحری نامیله یاد و لطیف عد ایتمکده‌درلر، موسمی اصلا تبدله اوغرامیوب هوا بر سیاقده اولدیغی ایچون فواکه و سائره لا ینقطع یتشمکده، اثمار وازهارڭ آردی اره‌سی کسلمامکده‌در. طاغلری، بایرلری، وادیلری نارجیل و قهوه اغاجلریله مستور بو جنت آسا اطه‌نڭ اوه‌سنده چای تارلالری، قومسال محللرنده یاقوت اوجاقلری، سواحلنده لؤلؤ غواصلری بیحسابدر . اینجو خلیج منارده‌ن، یاقوت قالی سیلان اوه‌سندن اخراج اولنییور . فصحاء عربڭ «ارض الهند بحرها در و جبلها یاقوت

وشجرها عود و ورقها عطر » ديو ياپدقلرى توصيف و تعبير مبالغه‌دن مبرا و محض حقيقتدر . سنه‌ده ايكى مليون رطل چاى يتشديران سيلانڭ نارجيلى يعنى هند جويزى عموم نباتاتندن زياده‌در . سنه‌نڭ كل ايامنده يشيل و عددى ايكى يوز مليونه بالغ اولان بو نافع اغاج ايكى آيده بر ميوه ويرمكده مداومدر .

نارجيلڭ سنه‌ده آلتى دفعه طوپلانان اثمارندن ياغ چيقاريلر ايكن معاصره‌ده تراكم ايدن بوسكه‌سندن شكر استحصال ، ليفلرندن سيجيم و اورغان اعمال ايديورلر . فابريقه و واپور ماكنه‌لرنده قوللانيلان ياغلر ، انگلتره و ايتاليياده بعد التصفيه هر طرفه سوق ايديلان شكرلر ، گميلرده گورديگمز خلاطلر ، مغازه‌لرده صاتيلان دوزكون اورغان و سيجيملر كاملاً درخت نارجيلڭ بركتيدر . اسكيدن كليتلو قهوه يتشديران بو اطه‌ده متمكن زراع اخيراً چاى زرعنه گرميت ويروب قهوه آغاجلرينى كسمكده كورله‌مكده و بو صورتله اورمان حالندن قورتاردقلرى يرلرى چاى اكمكده‌درلر .

آدم باشنه ايكى روپيه تمتع و هر خانه‌نڭ اوچ آيلق كراسندن بر آيلغنى و حاصلات زراعيه‌نڭ دخى اوچدن برينى بحردن چيقاريلان لؤلؤ و بردن اخراج قلنان ياقوتلكده اوچ حصه‌ده ايكيسنى و الحاصل هر شيئه‌دن لا اقل ثلثان آلان صراف انگليزلر اطه‌دن شو انصافسزلقله آلدقلرى تكاليف سنويه‌يى اوتوز بش مليون ، مصارفات واقعه‌لرينى اوتوز بر مليون بشيوز بيڭ روپيه كوسترمكده‌درلر .

جزيره‌نڭ هر طرفنده بولنديريلان عساكرڭ مقدارى بشيوز نفر اولوب پوليس افرادى دخى بشيوز كشيدن عبارتدر : عساكرڭ كافه‌سى انگليز جنسنه منسوب اولوب پوليسلر يرليلردندر . والى ايله عموم رؤسا و معاشى يوز اللى غروشدن يوقارو اولان مأموريتلر انگليز جنسنه منحصردر . بونلره ويريلان معاشاتدن بشقه ميدانده بر مصارف كوريله‌ميور . يرليلر ديشيله قوش طوتسه انگليز حكومتندن مظهر اوله‌جغى عاطفت ينه پوليس نفرلگيدر . بيچاره‌لرڭ بو ترفيسز وظيفه‌ده آلدقلرى شهرى اون درت روپيه معاش ايله يدى كونده بر دفعه ياريم رطل اوگوزاتى ، يومى بر رطل اوندر . رطل ايسه يوز قرق درهمدن عبارتدر . دوائر رسميه‌نڭ كافه‌سنه مداوم يرلى اعضالره گلنجه بونلر معاشسز و فخريدرلر . احوال مبحوثه ميدانده ايكن انواع نام و بهانه ايله بيچاره‌كان اهاليدن آلدقلرى مبالغ وفيره‌نڭ مقدارى اوتوز بش مليونه تنزيل ، مصارفڭ يكونى اوتوز بر مليون بشيوز بيڭ روپيه‌يه ترفيع ايدلمسى انگليزلره مخصوص خدعه‌لردندر . اولانجه مداخلى لونده‌نڭ سفاهت عالملرى مصارفنه حصر ايديلان بو اسير اطه‌ده اون گون قالوب شوال

المكرمنك يگرمی سكزنده الوداع ايدرك واپوره راكباً بر كيجه‌ده طوتقوری‌يه يتشدم طوتقوری ليمانی صيغ اولديغندن واپور يدی ميل اوزاقده لنگر آتديغی جهتله يولجيلر اوفق استمبوط ايله چيقارلمقده‌در .

هواسنك وخامتی ، موقعنك عدم لطافتی مقدما ذكر اولنان بو مملكتده اصلا توقف ايتميه‌رك همان شمندوفره آتلايوب قوللمه و بوراده دخی اكلنميه‌رك نهر واپورينه راكباً الفی‌يه كچدم . ترماندروم راچه‌لغنه تابع قوللمك موقع و هواسی غايت لطيف ايسه‌ده دركنار بر محل اولديغی ايچون مغموم و نشئه‌سزدر . مرقوم راچه انگليزلره سنوی طقوز يوز بيك روپيه خراج ويرمكده اولديغنی هويتمی آگلامق اوزره بولنديغم محلده گلان پوليس قوميسرندن آگلادم . بوراده حكومت يرلی اولديغی ايچون قوميسر انگليز دگل هندودر . تقريباً اوتوز بش ياشلرنده سوزی صحبتی انسانيتی بولنده و زبان فارسی‌يه بحق آشنا اولان قوميسر موی اليهه اثنای مصاحبتده مناسبت دوشوره‌رك « هندك اقسام سائره‌سنده بولنسه ايدك بو حالی رؤياكده بيله كوره‌مز ايدك . يرلی حكومت حكمنده بولنديغگه شكر ايت » ديدم . بريتانياليلرك تلكيلكلرندن يوره‌گی يانغين : بغری كباب بونجه مغدورين زمره‌سنه داخل بو بيچاره ادم — انگليزلر هر نره‌يه ال آتارلر ايسه اومملكتك كافهٔ منافعنی كندی جنسلرينه حصر ايدرك اهالیٔ قديمه ايچون خير بركت براقمازلر . سعادت سابقه‌لرندن و لذت حياتدن بو صورتله محروم و تهی دست براغلدقلری ايچون سائقهٔ ضرورتله حماللق و امثالی خدمات سفليه‌يی سلوكده مضطر قلان او زوالليلره آووتمق شيطنتيله — منازعه ، ضرب ، قتل و سرقتدن ماعدا هر نه استر ايسه‌گز ياپمقده سويلمكده مختارسگز ، سزلره حريت تامه بخش ايتدك — سوزينی مستهزيانه صرف ايدرلر . وطن اصليمزدن « الحكم لمن غلب » مداولنجه منحصراً ممكن دكل ايسه انگليزلر ايله مساوياً اولسون استفاده گورمك فقردسی اقوام سائره‌نك عقللرينی چلمك ، وطنلرينك كافهٔ عوائدينی چارپمق ايچون هر يرده هر مكانده صرف ايده كلدكلری لفظی مراد « حريت » قانونلرنده و دها آچيغی بو نام ايله بنام سحر كتابلرنده مندرج دكلدر . ثروتلری حيثيتلری انگليز شرينه اوغرايوب پايمال اولديغی ايچون ارزاق يوميه‌لرينی تدارك درديله خواب وراحتلری كلياً منسلب مظلومين اوزری يالديزلی حريت حبندن عجبا نه شفا گوره‌جك و نه كام وقوت الده جقلر بيلمه‌ميورم . هندك بتون راچه و نوابلری حقنده تطبيق ايتدكلری كبی بنم ترماندروم راچه‌سنك يانده دخی ظاهرا مستشار حقيقتده بصاص صفتيله بولنديريلان

انكليز هر ايشه قاريشديغى و عادتا ناظر عمومى مقامنده اولديغى و اولانجه امورى قونطرول آلتنه آلديغى جهتله پوليس قوميسرلكى و جمعدارلق يعنى قاپو آلتى چاوشلغى مثللو آلتمش روپيه شهريه‌لى مأموريتلردن يوقارو معاشى طولغون وظيفه‌لر، مهم ايشلر و رياستلر اونلره‌دن . لا ينقطع جلب ايديلان انكليز جنسنه توديع قلنمقده سكنهٔ اصليه بهائم نظريله باقلمقده‌در . جمله‌لرينى يانه يافيله بيان ايله سوزمى تصديق ايتدى .

(الفى)

مليبار احاطه‌سنك اك مهم اسكله‌لرندن و ترماندروم راجه‌لغى ارضيسندن معدود الفى ازدحام محشرى اگديران هندك سائر شهر و قصبه‌لرينه نسبةً مختصر يعنى سكسان بيك نفوسلى و اولدقجه معمور بر مملكت ايسه‌ده تجارتى ايشلك، موقعى مهم ودشت و صحراسى، نارجيل وموز آغاجلرينه و هر درلو خضراته مستغرق وغايت لطيفدر . قوللمدن طلوع شمس ايله برابر حركت وساعتده آلتى ميل قطع ايدن استمبوط غروبدن بر ساعت قرق دقيقه صكره الفى يه اولاشمشدر . گوگرته‌يه بر، قماره‌يه ايكى روپيه اجرتله بينيليور . قوللمدن يتمش درت ميل آيريلوب الفى تقريباً اون ميل قالديغى يرده واپورك گوگرته‌سنده جالس هنود چقال كبى بر آغيزدن چيغريشمغه باشلامه‌لريله بر شئ وار ظن ايدرك اطرافه باقديغمده نهر ايچنده كوكسنه قدر صويه صوقولمش بر پوت قورقنج گوزلرينى ايشلاتمقده اولديغى نظرمه ايليشدى .

هنودك يعنى پوت پرستلرك بر آغيزدن يايدقلرى فرياد استمداديه بو پوت ايچون اولديغنى آكلادم . قماره‌ده بولنان هندولر : بو پوتك وقتيله اوزرينه ياپيلان بنانك قاپوسنى سوكدكلرى ايچون حدتلنه‌رك يرندن قالقوب نهر داخلنه يورومشدر . » كلام جاهلانه‌سنده بولنديلر . بونلرك ايچنده تجارتله خيلى مدت جده وسواكنده بولنمش لسان عذب البيان عربى‌يه آشنا بر قاچ هندو موجود ايدى . مرقومون همجنسلرينك بايدقلرى مسرودات مذكوره‌يى مستهزيانه ديكلەدكدن صكره گوله‌رك « سويلدكلرى پوتك بولنديغى پوتخانه مناسبتسز بر موقعده يعنى بناسى يولى قپامش اولمغله حكومت ييقمق استديكى زمان بو جاهل قومك براهمه‌لرينه بركت ايچون نهر ايچروسنه صوقدق عوام صنفنه دخى اوزرنده‌كه كنبدك قاپوسى سرقت اولنديغى جهتله حدتلنه‌رك كندى كندينه موقعنى ترك ايدوب نهره صوقولمشدر آنك استمديكى بنايى بزده هدم ايتدك » ديور شو مسخره‌لغى ياپمغه مجبور اولمشدر .

انکلیز قومنی تو بروکله بوغاجق درجه‌ده تکثیر نفوسه مالك اولدیغمز حالده بر شیء یپامیه‌رق ذلت اسارته محکوم قالیشمز بو جهالتمزدن دکلمی » دیو متأثرانه کوکس کچوردی . الفیده محمد سعید بن یوسف اسمنده ترکجه بیلور بر ذاته تصادف ایتدم . تخمیناً اللی بش یاشلرنده اولان بو ذات اوتوز درت سنه‌دنبرو ملیبار حوالیسنده بقاللق ایله مشغول و نسلاً عرب ایدوکنی سویلیوب مرور تذکره‌سنی کوستردی .

صلهٔ رحم ایله فریضهٔ حجی ایفا ایچون اوچیوز اون سکزده حجاز مغفرت طرازه کیدوب عودتنده آلدیغی بو تذکره‌ده مکهٔ مکرمه‌نك سوق اللیل محله‌سی ساکنلرندن عباصیری زاده سید یوسفك اوغلی ایدوکی محرردر . اوچیوز اوچده قاتلدر دیو بر افترایه اوغرایوب سلطنت سنیه شهبندرینه معلومات ویرمکسزین اون بش سنه حبس و دکاننده اولان اموال و اشیاسی مصادره ایدلدیکنی یانه یاقیله افاده ایلدی . هندك هر طرفنده تبعهٔ عثمانیه‌دن بو مثللو مظلومین اکسیك دکلدر . بورالره کوندیریلان شهبندرلرمز وطندن چوق اوزاق دوشدك شکایتلریله عاطلانه امرار حیات ایتمکده تبعه‌نك امورینی مهمسه‌مامکده‌درلر . هندك ایچرولرینه یاییلان تبعه‌نك شو مظلومیتنی بومبایده مقیم شهبندر امین بکه آچدم ، مومی الیه « بورالره آدم عقللی و پساپورطی یولنده کیمسه کلمیورکه حقوقنی محافظه‌یه مدافعه‌یه قیام ایده‌لم » جوابنی ویردی . « غربته دوشان تبعهٔ عثمانیه کاملاً تجار یاخود مأمور وزادکان اوله‌ماز . یا واپورلرده ایشجیلك و یاخود باشقه بر مناسبتله بورالره دوشان فقرای تبعه ، عثمانلی پساپورطنی حامل اولدقلری حالده نه ایچون نظر استحقار ایله باقیلوب اغیارك مظالمنه ترك ایدیلییور . بو سوزی سزك کبی مهم بر موقع اشغال ایدن ذاتدن اشتدیکمه اسف ایدرم » دینجه جوابه مجالی قالمیه‌رق ککله‌مکه باشلادی . یرلیدن انتخاب قلنان فخری شهبندرلر ایسه حکومت محلیه ایله اولان رابطه‌لرینی و هر درلو منافع شخصیه‌لرینی تأمل و تأمیندن باشقه معامله‌ده بولندقلری یوقدر . حتی بو فخری شهبندرلرك کندی کندیلرینه تدارك و شهبندر خانه‌ده استخدام ایتدکلری خصوصی کاتبلر عموماً انکلیز خفیه‌سیدرلر . سفارت کبرادن و مقام سائره‌دن ورود ایدن اوامرك جمله‌سنی انکلیزلره ارائه و حرفیاً افهام ایدییورلر .

حالات مبحوثهٔ مضره‌نك الآن دوامی خارجیه نظارت جلیله‌سنك تسامحندن دکل جریان ایده کلان شو کیازه‌لکلری اشیده‌مامسندن ایلرو کلدیکی شبهه‌سزدر .

الفیده درت کون قالوب بشنجی کونی قوشلق وقتی سیلانلی سلطان باوا و تجار محلیه‌دن میمن اسماعیل عیسی ایله برلکده نهر استمبوطنه بینه‌رك قوچی‌یه کچدم .

الفیدن آیریلنجه‌یه دگین جماعت اسلامیه‌نڭ ازکیای نورسیدگانی بعد العصر اقامتگاهمه طوپلانه‌رق نصف اللیله دگین فاضلانه بحثلر ییار و شوکت عثمانیه حقنده وقوعبولان استیضاحلرینه ویردیگم جوابلردن غایت محظوظ و مفتخر اولورلر ایدی .

(قوچی)

نامی ایله بنام راجه‌لغڭ مرکزی اولان قوچیدن الفی جهتنه آیریلان قدرتی قنالڭ طولی آلتمش میلدر . شهرڭ نفوسی سکسان بیڭ راده‌سنده اولوب الفیدن دها معمور وزنکیندر . الفیدن برلکده بوله چیقدیغمز سیلانلی سلتان باوا سلطنت سنیه‌نڭ قولومبو فخری شهبندری محمد مرقاد افندینڭ داییسیدر . امور تجاریه‌یه متعلق بعض معاملاتی بولنه قویمق اوزره قوچی‌یه گلان مومی الیه اللی یاشلرنده ایری کوکده‌لی اسمر اللون و غایت لطیف الخلق و بشوش بر ذاتدر . الفیدن حرکتنی خبر آلان احبا و شرکاسی واپورڭ قوچی‌یه ورودنده اسکله‌یه دوکوله‌رك جمله‌مزی کراسته تجارندن تی محمدڭ خانه‌سنه گوتوردیلر . طعامی بوراده یاپدقدن صکره اشرافدن میمن پی عبد الله بالتشریف خانه صاحبندن مساعده استحصال ایدرك بنی منزلنه گوتوردی . بو ذات ایله معارفه‌م یوق ایدی . الفیده الفت پیدا ایتدیکم احبا غیابمده متعدد مکاتیب ارسالیله تأمین استراحتمی اکیداً استرحامده بولندقلرینی سویلدی . هر حال و حرکتی نجابت و انسانیتنی اثبات ایدن بو ذات کریم الصفاتڭ خانه‌سنده بر کیجه بیتوتت و ایکنجی کونی اوکله طعامنی وقوعبولان دعوتی اوزرینه کذا تجار محلیه‌دن عبد الله برامی صاحبڭ خانه‌سنده یاپوب بعد العصر ینه نهر استمبوطنه راکباً ایرنا قولومه و بورادن دخی شمندوفره بینه‌رك تکرار مدراسه کیتدم . قوچیدن ایرنا قولم نهراً استمبوط ایله اون دقیقه‌لق بر مسافه‌در . ایرنا قولمدن مدراسه حرکت ایدن ترن شرنور، پودنور محطه‌لرنده اقطارمه یاپدیغی جهتله بو مبادله مرکزلرنده دیگر قطارڭ ورودی ایچون لا اقل ایکیشر ساعت بکلانلمکده‌در . خط مذکور درتیوز اللی میل طولنده‌در .

(ملیبار احاطه‌سنڭ احوال عمومیه‌سی)

عرض کاریکالدن کلیکوته، طولی میسوردن خلیج منار و رأس کوموری‌نه دگین ممتد ملیبار اراضیء وسیعه‌سی، محیط هندینڭ مد و جزرده افراز ایتدیکی خشك و خاشاك ایله کافیری نهرینڭ مجراسی بوینجه گتوردیگی قوملردن و تراب نباتیدن تشکل ایتمه باصیق بر اراضیدر .

طالغه‌لری آلتندن بو صورتله قورتلدیغی دریانڭ قعرندن بر مترو مرتفع و صوڭ درجه منبت اولوب هنوز یوكسله‌میان محللرینه دگزدن صوقولان صولرڭ وجوده گتوردكلری لطیف گوللر سویملی قناللر ایله اقسام مختلفه‌یه آیرلمغله مجمع جزائر هیئتنه گیران بو احاطه هر طرفنی قاپلایان ملیونلرجه نارجیل آغاجنڭ گوگلره انشراح ویریر لطیف سایه‌لری آلتنده قالوب گون گورمز بر حاله گلمشدر .

میوه‌سی لذیذ، منظره‌سی خوش بو برکتلی شجرڭ قامتیده كوگده و یاپراقلری كبی خورما آغاجنه مشابه اولدیغی جهتله لبالب قاپلادیغی اراضی، هوا و حرارت اخذ ایده بیلدیكی ایچون آلتلری معطل براغلمیه‌رق زرع ایدیلان پرنج پك گوزل یتشمكده‌در . فوقی نارجیل داللری، اوزری پرنج مزروعاتی ایله قصیر القامه موز آغاجلری و امثالی خضرات نافعه‌یه مستغرق بو منبت اراضیده‌كه لطافت اصلا تبدله اوغرامز . سنه‌نڭ هر فصلنده میوه و محصول ویرر درخت و نبات ایله مملوء اولدیغی ایچون یشیللك دائمیدر .

بو فردوسی محلده متمكن غیور و مسعود اهالی، دگزڭ كندیلرینه ترك ایتدیكی شو خیرلی اراضی‌یی محبتله قوجاقلارجه‌سنه آتدیغی قوللردن، و بو قناللرڭ حصوله گتوردكلری كثیر الاسماك بر چوق گوللردن یر قورتارمق صورتیله بر درجه دها وسعتلندیرمكده مداومدرلر . اعمار اراضی خصوصنده‌كه همات متوالیه‌لریله ثروته سعادته نائل اولان چالیشقان ملیبارلیلرڭ مساعیلری فنی اولدیغی ایچون دائما مثمردر امكللرینڭ ذره‌سی بوشه كیتمز . درونلرنده اوفق واپورلر لابعد یلكن كمیلری ایشلیان او نافع قناللرڭ واسع محللری ایله دیارلرینی یرین قاپلایان گوزل گولجكلرڭ قلیل العمق قسملری اطرافنی، قاتیلاشمش چامور ایله ایكی مترو عرضنده وصودن بر مترو مرتفع سدلر یاپوب چویردكدن صكره درونلرنده محصور قلان طوزلی صولری رافعهٔ بخاریه و ال طولابلری واسطه‌سیله بالاخراج قوریته‌رق همان نارجیل و موز دیكمكده و پرنج اكمكده‌درلر .

خلیج منار ایله خلیج عمانڭ حصوله گتوردكلری بو نافع قناللر، سویملی گوللر اراضینڭ انجق نصفنه دگین صوقوله بیلمكده ایسه‌لرده، مركز ولایت اولان مدراس ایله میسور حدودلرینه طوغری بالتدریج یوكسله‌رك ایلرولیان نصف دیگرنده، طبیعت ارضیه و هوا اصلا تغیر ایتمدیكی و چاغلدیه چاغلدیه آقار صولر، نهرلر هر طرفنده موجود و مبذول ایدوگی جهتله عینی اشجار كمال بركت و لطافتیله یتشمكده وطبقی زراعت اجرا قلنمقده‌در .

احاطه‌نڭ اراضیء مرتفعه‌سی قسمنده و طوتقوری ایله قوللم اره‌سنده کائن «یورینلویلی شهر» نام قصبه‌نڭ مع ملحقات قاپلادیغی دوز و منبت موقعده‌کی اشجار کذا هند جویزی، مزروعات کاملاً پرنج، فواکه عرب زیتونی ایله شرفه، عنبه، و موزدن عبارت و محدوددر . .

یورینلویلی شهر ایله کنت درلی، اره‌سنده‌که آرینکاو تنملی، ایترمش، پونلور، کوتارکری، شهر و قصبه‌لری کوهستانده واقع ایسه‌لرده اقار صولری مبذول اولمغله هر طرف باغ و بستان، طاغلر بایرلر، وادیلر، سراپا اوت و اورماندر . تیمور یولنڭ بو موقعه دوشان قسمنده بر چوق تونللر واردر، بونلرڭ اڭ بیوکی شنکوته ایله ارینکاو استاسیونلری اره‌سنده اولوب ترن ایچلرندن بر چاریک ساعتده چیقه بیلمکده‌در . کنت درلینڭ ایلروسنده و طوتقوری خطنڭ منتهاسنده کائن قوللم ایسه اراضیء بسیطه‌ده مبنی اولمغله دگزدن درونه صوقولان قدرتی قنال الفی ایله قوچی و تورماندرم جهتلرینه قول آتدیغی ایچون مواقع مذکوره مناقلاتنه مرکز کسیلمشدر . اراضیء بسیطه‌نڭ قسم شمالیسی ایرنا قولم ایله شینورده نهایت بولییور . شمالی شینور، شرقی نیلگری طاغلری ایله محیط عظیم بر بطاقلقده تراکم ایدن طاتلی صو اراضیء بسیطه مزروعاتنڭ سبب احیاسیدر . غربی دگزدن کیران قناللره متصل بو واسع بطاقلغڭ یاری یاری‌یه شوره لشان آغیر صوینی ایچمک مشکل اولدیغندن اهالیء محلیه هند جویزینڭ صوینی ایچمکده و پرینجدن عبارت یمکلرینی دخی ینه جویز صویی ایله پیشورمکده‌درلر . بو حوالی سکنه‌سنڭ قسم اعظمی پوت پرست اولوب مسلمین یوزده یکرمی راده‌سنده و قسم اعظمی شهرلرده اولوب نسلاً عرب و شافعی مذهبدرلر .. قوللم ایله الفی اره‌سنده‌که قنالده ایشلیان استمبوطلر ترماندروم راجه‌سنڭ نفسنه عائد، الفی ایله قوچی، کوشین، کالیکوت جهتلرینه آمد و شد ایدن چتینه‌لر ایسه قوچده متمکن جماعت اسلامیه اغنیاسندن بومبایلی میمن حاجی عبد الله سیت و عبد الشکور ناملرنده‌که ذواتڭ ماللریدر . هواسی صوینڭ ضدینه غایت لطیف اولان بو حوالی‌یه جناب حقڭ احسان بیوردیغی بونجه فیض و برکت و لطافتلری اونوتدیره‌جق مضر بر علت واردر .

مأکولات و مشروباتنی دقت ایده‌میان، وجود و لباسنی تمیز طوته‌میان سفلی صنفڭ همان جمله‌سنده موجود اولان بو علت آیاق و بجاقلرڭ کوتوک کبی شیشمسیدر . تقریباً یوزده بشی بو علته اوغرایان بیچاره‌لردن بعضیلرینڭ بجاقلری طوبوقدن قاصیغه دکین طاش کبی شیشوب کوکده‌لری قدر قالنلاشمقده رنگی فیل درسنه،

اوزرنده‌كه چاتالاقلری قره اغاج كوتوكینه بكزه‌مكده‌در . یقالادیغی بر بختلرك مشی و حركتنه اصلا مانع اولمیان و فقط سرعتدن آلیقویان بو مستكره شیشلككڭ آغریسی صیزیسی یوق ایمش . وجودڭ تناسبنی بوزمقده ، كورنلرك معده‌سنی بولاندیرمقده اولان شو علتك اوكنی آلمقده اطبا اظهار عجز ایدییورلر . طبیعتڭ قنغی حالنده اولانجه محسنات برلشمشدركه او تكمل بو حوالیده‌ده بولنسون .

(مدراس)

مدراسه بو اوچنجی اوغرایشمده آرتق اوتله اینمیوب اسفار سابقه‌ده قزانیلان احبادن حاجی عبد الاحد صاحبڭ رائی پیتده كائن خانه‌سنده مهمان اولدم بر عصر اقدم جنوب هندی حكم ایدن نواب والاجاهی مرحومڭ خاندانه منسوب اولان مومی الیه ایله مدراسڭ اولجه كوریله‌میان مواقع معروفه‌سنی تماماً طولاشدق . مدارسك مبنی بولندیغی كوروماندیل ساحلی مالا بار ساحلی كبی صیغ ، ارضی قعر دریادن پك آز مرتفع اولمغله بر یر آچیلان عظیم قناللره جدوللره بحر محیط هندیدن صوقولان سفائن صغیره شهرڭ هر سمتنه سربستانه طولاشه‌رق مناقلات اجرا ایتمكده‌درلر . یغمور صولریله لغملرڭ دخی تسهیل جریاننه خادم بو جداول عظیمه اره‌لرنده برر شبه جزیره هیئتنه كیران سمتلر محل بمحل یاپیلان لطیف جسرلر ایله یكدیكرلرینه ربط ایدلمشدر . شهرك وسطی بنالری قسماً یونمه طاشدن یاپلدقلری و پراكنده حجر ایله بنا قلنانلرڭ دیوارلریده خارجاً چمنتو صیوا ایله قپالدقلری حالده لطافت ، عظمت و متانتلری حیرتا فزا عالی بنالری كاملاً طوغله‌دندر .

نفوسی درتیوز آلتمش بیكی متجاوز بو بندر عظیمڭ اڭ لطیف و معمور سمتی « كمر شیل استریت » نام محلدر . اغنیا و رؤسا ایله معتبران اجانبڭ اقامت ایتدكلری بو لطیف الهوا محل مدراسڭ مواقعنی دیلم دیلم آییران قناللر منتهاسنده اسكله و پازاردن براز اوزاقجه ایسه‌ده ، شهرڭ هر طرفنده كیجه‌لی كوندوزلی ایشلیان الكتریق تراموایلری كمر شیلك درونته دخی بر قاچ قولدن صوقوله‌رق سائر سمتلره ربط ایلدكلری جهتله اورالره آمد و شد ایدنلر ایچون اصلا صعوبت و تأخر یوقدر . بیوك جاده‌لر اوزرلرنده صیق صیق تصادف اولنان مختصر میدانلر دریا كنارنده و قناللر بوینده حصوله كتوریلان واسع و لطیف نزهتكاهلر قرالیچه متوفیه ویقتوریا ایله قرال لاحق ادواردڭ ، و مشهور جنراللرڭ تونجدن معمول مجسم هیكللری

رگز ایدلمك صورتیلەدە تزیین قلنمشلردر . منازل عالیەسی نواب والاجاهی مرحومك ساحل بحردە الآن باقی و دهشتنما لعل رنك سرایلری ایلە جوارندەکە مکتب عالی وبیج نام موقعدە کائن عدلیە، بلدیە، و بانق دائرەلری «توری ملـکری» قربندە واقع نزهتکاه عظیم وسـطنە بنـا قلنان دائرۂ ولایت و بیوك مرکیت، موزە و دها بر قاچ ابنیەدن عبارت و محدوددر . متوسط منازل ایسە علی الاکثر «کمر استریت»دە منتظم اسـواق و شـوارعی، ینە بـورالردە اولـوب سـائر جهتلری ذکرە شایان دگلدر .

انکلیزلرك بیوك قنال ساحلنە یاپدقلری ملت بغجەسندە دیریلری، موزەدە دخی اسکلیت و مومیالری تشهیر قلنان حیوانات بریە و بحریە ایلە معدنیات ارضیە و اشیای عتیقە یالـکز بنـگالە گورفزندە بولنانلر ایلە مدراس حوالیسنە عائد اولنلردر . شهرك منازل و مواقع شهیرەسی ضیاء کهربائی، شوارع سائرەسی هوا غازی ایلە منوردر . عددی یگرمیدن متجاوز نزهتکاهنك ممتازی، نواب والاجاهی مرحوم دورندەکە فن معماریڭ درجۂ تکملنی ارائە ایـدن سـالف العرض سرای باغجەسـیلە اتصـالندەکە ساحل بویی، اڭ واسـع و مزین جادەسی ایـسە ینە بو سـرایی محیط حدیقۂ عظیم ایلە دریا ارەسـندن کچن بولیواردر . قرە جهتی سرای مذکور باغچەسـیلە محدود بو طریق عظیمڭ دگر طرفنە بویلی بوینجە چم وچیچکلر دوشنمشدر . طرفینە غایت واسع و منقش قالدیرملر یاپیلەرق وسطنی زفت خلیطەسی ایلە طوگدیریلان بو مزین جادەنڭ عرضی یوز مترو طولی ماشیاً بر ساعتدر . ساحلە دوشـان جهتنە بویدن بویە اکـیلوب اطرافە بوی مشام آرا صاووران رنگارنڭ چیچکلری اوخشایەرق دریادن گلان ملتمی، صاف هوایی، تنفس ایچون اغنیا سوسلی لاندولرە، اوتوموبیللرە، اورتـە حاللیلر والوسـپیدە بینەرك و یاخود یورویـەرك بعد العصر بو جادەیە دوکیلور، ساعت افرنجی یدی‌یە دگین صاغە صولە طولاشیر اگلانیرلر . میناسی صیغ یعنی قلیـل العمق اولمغلە سـفائن واردەنڭ بارینە بیلمسی ایچون اولدقجە گنیش وامین بر حوض وجودە گتورلمش ایسەدە ساحلڭ بو حوضە متصل محلندە وقوملر ایچندە غایت زنکین نفت معدنی نبعانە باشلامغلە عیونی توسیع ودیکرینی تحری ایچون، ریختمڭ جنوب جهتنی بیقمقدەدرلر . مدارس معارف و صنایعی مترقی زراعت و برکتی بولندە تجارتی ایشـلك غایت زنگین ولطیف بر مملکت ایسـەدە میناسنە اوغرایان سفائن، بومبای و کلـکتە لیمانلرینە و رود ایدن مراکب مقدارینڭ انجق یوزدە بری رادەسـندەدر . هندستانڭ درجۂ اولی عد اولنان درت عدد

شهرلرندن بریسی و شو سببدن طولایی آنلرك اوچنجیسی صاییلمقده یعنی بومبای وکلکته‌دن صکره قاله آنه‌رق دکن حیدر آباد شهری دردنجی اعتبار قلنمقده‌در .

(تصادفات مهمه)

آرسلان الندن شکار قورتارمغی قولای ظن ایدن انکلتره‌نك گویا مصر نامنه ضبط ایتمك خیالسنده بولندیغی مقدونیا حقنده‌که مفسدت معلومه‌سنه اشتراك کبی حقسزلقدن صیقلمیان دیگر بر ایکی حکومتك حرکات ابلهفریبانه‌لرینی بر شیء ظن ایله اهمیت ویرن جماعت اسلامیه ، هندك سائر شهرلرنده یاپدقلری کبی مدراسده دخی طوپلانه‌رق بر مجلس عظیم تشکیل ایلملری ورودمك ایکنجی گوننه مصادفدر . بو مجلسه التحاق ایچون ملحقاتدن دخی آقین اقین گلوب مقداری آرتدقجه آرتان موحدینك مسجد والاجاهیده یاپدقلری جلسهٔ مبحوثه جمعه نمازینك ختامنی متعاقب وقوعبولمغله ازدحامی یاروبده اره‌لرندن چکلمکه مقتدر اوله‌مدم . عثمانلیلره عائد بر مسئله ایچون انعقاد ایدن مجلس مشورتده عثمانلیلردن بریسنك موجود بولنمسی اعدانك «شو حال اثر تشویقدر» دیمه‌سنه موجب اوله‌جغنی بیلدیگم ایچون ایچلرنده بولنمغی مناسب گورمیور ایدم . داخل و خارجی بیگلرجه موحدین ایله مملوء جامعشریف مذکورك وسطندن قالقوب صفلری چگنایه‌رق چکلمك بك چیرکین اوله‌جغندن بشقه یول بولمقده امکانسز ایدوکی جهتله ایچلرندن آیریله‌مدم . غایت فاضلانه بر صورتده یاپدقلری مباحثه‌لر حکیمانه مشاوره‌لر نتیجه‌سی اوله‌رق صورت مترجمه‌سی آتیده محرر تلغرافنامه‌نك انکلیز قرالنه یازلمسنی قرارلشدیروب بعد الامضا تلغرافخانه‌یه گوندردیلر . اونده‌ده حشمتلو قرال ادوارد حضرتلرینه کشیده ایلدکلری تلغرافنامه‌نك صورت مترجمه‌سی شودر :

عالم اسلامیتك خلیفهٔ رسول الله طانیدقلری پادشاهی سلطان المعظم عبد الحمید خان طول الله عمره و اید نصره حضرتلری علیهنده‌که مقدونیا باغیلرینه همراه اولان دول سائره‌نك حرکات عهد شکنانه‌لرینه اشتراکدن واز کچه‌رك کمیلری کیری آلماز ایسه‌گز ملیونلرجه مسلمینی اینجتمش اولورسگز . یالگز هندده موجود یتمش بش ملیون موحدین شو معامله‌گزه شدیداً معترضدرلر جواب استیورز » بو تلغرافنامه‌نك کشیده‌سندن ایکی کون صکره « دولت عثمانیه انکلتره‌نك محب محترمی و دوست قدیمیدر . عداوت ایچون کیتمیان کمیلرمز کیرو النمدی » جوابی ورود ایتمکله فوق الحد محظوظ و شادان اولدیلر . هر شیء گوزه الهرق بی پروا قوریلان مجلس

مذکورده جریان ایدن مدققانه بحثلرك تأثیر شدیدیله بر غضب کسیلان بو جماعت ناجیه ایچنده غلبهٔ حدتله آغلایانلرده گوریلییور ایدی .

حمیت اسلامیه سائقه‌سیله حقمزده بو درجه توجه و محبتلر اظهار ایدن شو اخوان دینه عثمانلیلق نامنه عرض محظوظیت وشکران لازمگلمگله صورتی آتیده محرر نطقی قرأته جسارتلدم . اوقوندقجه اردو لسانده‌ده ترجمه وتفهیم قلنان نطق مذکورك صورتی :

« ایها المؤمنون :

حفاظت دین و اعلاء کلمة الله ایچون ابا ایوب انصاری علیه رحمة الباری حضرتلرینك مرقد مبارکلرنده تیمنا قوشاندیغی سیف محمدی اوتوز سنه‌دنبرو مسلول ، و اجداد عظامی نور الله مراقدهم حضراتی کبی فرض جهاد ایله متمادیاً مشغول اولان متبوع مفخم شوکتلو پادشاهم امیر المؤمنین وخلیفهٔ رسول الثقلین « الغازی بیوك عبد الحمید خان ثانی » زاد الله عمره و شوکته و اید نصره افندمز حضرتلری علیهنده دول نصارانك متحد بولنملری ، عصرلردنبرو خواب و غفلته طالان عالم اسلامك نهایت انتباه و اتحادیله سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌نك ازدیادینه خدمتدن بشقه هیچ بر شیء انتاج ایتمیه‌جگنه جداً امین و مستریح اولیگز .

اعداء دینك شو غدارانه معامله‌سندن عبرت آلارق مقام معلای خلافتعظمایه اولان رابطه ومحبتمزی آرتیروب ، اوغوردینده بصیرتی ، ملیت موجودیتمزی محافظه‌ده دقتی ، آصلا الدن براقمیه‌لم . هر دائم متفق ومتیقظ بولنه‌لم . بزلری صوم وصلاة ، حج و زکات وفرض جهاد ایله مکلف وممتاز بیوران حق سبحانه وتعالی حضرتلری ــ اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولو الامر منکم ــ آیت کریمه‌سیله خلیفهٔ زمانه ــ انما المؤمنون اخوة ــ فرمان جلیلیله‌ده یکدیگریمزه ربط ایتمشدر .

بو اساس حکمیهٔ اسلامیه‌یی دوشونمیه‌رك سیاست دینیه‌ده کما فی السابق تغافل و تسامح ایده‌جك اولور ایسه‌ك ، غضب الهینك اشد والیمی صاییلان ذلت اسارته حفظنا الله عموماً محکوم ، خدا و رسول کبریا عندنده مسئول ، اخلاف واحفاد نظرنده مذموم اولورز .

آلتی عصردنبرو خون دریاسنده سباحت ایدن دولت ابد مدت عثمانیه عالم اسلامیتك بر نمونه اردوسی مقامنده ایدوگنی ، اتفاقك محسناتنی بالتأمل بنیان دینه نیچه رخنه‌لر آچان لزومسز فکرلری ، خرابمزی موجب تفرقه‌لری ، تغافلی آرتق براقه‌لم . دست اتحادی او مجاهد غیوره اوزاتمقلغمزدن بشقه طریق نجات قالمدی .

اسلام كلمهٔ قدسیه‌سنڭ مفهوم جلیلی دارینده امین و سالم دیمك ایدوگنی بیلەرك بو نعم معنویه‌دن استفاده ایچون عن صمیم القلب متحد اولوب اللهدن بشقه کیمسه‌دن قورقماملی‌یز .

دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ اضعافنی اساس سیاست اتخاد ایدینان بدخواه نصارانڭ مطالب واقعه‌لری محاسن دگل مفاسددن عبارت ایدوگی عیاندر .

سلطنت سنیه‌نڭ امور اداره‌سنده‌کی انتظامی قوانین موجوده‌سندن محق شاهد اوله‌مازـ

بو دولت جلیل القدرڭ ظل عدالتنده آسوده نشین عمر سوران اقوام مختلفه نه درجه مسعود وکامیاب اولدقلرینی بنم کبی دنیایی دوران، تعصب نصارایی رأی العین مشاهده ایدنلر بیلور . ارمنیلری، بلغارلری، روملری، سیف شریعته محکوم، رفاه و سعادتلرینی پایمال ایدن خاشا عثمانلیلرڭ مساویسی دگل، جر منافعنڭ خادمی بعض حمیتسز اوروپالیلرڭ اغوای ابلیسانه‌سیدر . تبعهٔ غیر مسلمهٔ شاهانه بو جهتی انکار ایتاملکله برابر دساس آوروپالیلرڭ افسادات شیطان پسندانه‌لرینه قاپلملری — ولن ترضی عنك الیهود ولن نصارا حتی تتبع ملتهم — نص جلیلنڭ مآل منیفنجه فطرت ردیئه‌لری اقتضاسیدر . مرحمت اسلامیه‌دن من کل الوجوه مستفید ملل غیر مسلمه‌دن ما بین همایونده، باب عالیده، عدلیه و معارفده بالجمله ولایات و ایالات و الویه‌ده، و الحاصل دوائر دولتڭ کافه‌سنده حسابسز وکلا، وزرا، و رؤسا موجوددر .

دول نصارانڭ تحت اداره‌سنده ملیونلرجه مسلم و هنود بولندیغی حالده پارلامنتولرنده، کندی جنسلرندن باشقه اقوام سائره‌یه منسوب بر وکلا ، و رأس کارده بر رجال گورلدیگی یوقدر یدتعصبلریله آتشلادقلری اختلاللرڭ مسئولیتنی دولتمزه تحمیل ایله بر طاقم نامشروع تکالیفی یورتدیرمغه یلتنن دین دشمنلری حق طوغری‌یه یاردمجی اولدیغنی بیلملیدرلر .

خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین افندیلرمز حضراتنڭ فتوحات جلیله‌لری هنگامنده قدس شریفده‌کی کنیسالر ایله پاپاسلرینه ویریلان امتیازات عادله، خلفاء امویه و عباسیه دورلرنده بیدریغ بیوریلان حمایت نصارا علی الخصوص جملهٔ احکامی شرع شریفه مربوط خلفاء عثمانیه‌نڭ «لا اکراه فی الدین» آیت کریمه‌سنه اطاعة کوستردیگی و گوسترمکده اولدیغی حفاظت و عاطفتلر انسان اولانڭ قلبندن چیقارمی . سطوت قاهرهٔ عثمانیه براً وبانه اوکلرنده، بو همیا صحرالرنده، بحراً اسپانیا و هند صولرنده بتون جهانی تترتدیکی زمان، عیسویلرڭ

حقمزده روا گوردکلری شمدیکی معامله‌لرینی ارتکاب ایتسه ایدك صلیبك جهانده نام و نشانی، نصارانك وجودی قالورمی ایدی.

ممالك وسیعهٔ شاهانه‌نك الك هجری کوشه‌لرنده، الك مخوف وادیلرنده و حتی وحشت انگیز بادیه‌لرنده بیله الاٰن عبدهٔ صلیب و کنیسالر موجود اولمسی، مرحمت اسلامیه وعدالت عثمانیه‌نك درجهٔ عالیه‌سنی اثباته کافی دکلمیدر. دگل ملحقاتده پای تختده بیله لا یعد کنیسالر موجود اولدیغی حالده آوروپا مرکز حکومتلرنده بر جامع شریف یوقدر.

دین محمدینك محوینه فکراً و جسماً چالیشان بو مروتسز نانکورلر، ملوك نشین مملکتلرنده معابد اسلامیه یاپیله‌ماسی ایچون زاغونلرینه شدتلی بندلر وضع ایتمشلردر. هر عصرده بر درلو انگیزیسیون تشکیلنه آلیشقین اولان بو چیلغینلر، اهل صلیب دورنده سوریه‌ده، اندلس حکومت اسلامیه‌سنه قارشو اسپانیاده یاپدقلری وحشتلری دنائتلری تکرار ایتمك افکارنده‌درلر. صلاح الدین ایوبی علیه رحمة الباری حضرتلرینك شمشیر شجاعتندن آلدقلری آغیز طادینی، تربیه‌یی تواریخده اوقومقله قناعت ایتمیوب بالتجدید گوز ایله گورمك استیورلر. الحالة هذه مقام معلای خلافتی وجود نادر الموجودیله شرف ویرن ذات قدسیتصفات، اولوقت بغدادده عاطلانه اضاعهٔ حیات ایدن، بی وقوفانه عزلت نشین مسکنت یشایان، خلیفه ناصر دگل، متانت و صلابتی اعدا عندنده‌ده مسلم «شوکتلو سلطان بیوك عبد الحمید خان» نصره الرحمان حضرتلریدر. بو دفعه یاپه‌جقلری شقاوتده مقابله‌لرینه چیقاجق مجاهدین اولوقت بر ایالت والیسی صاییلان صلاح الدین ایوبی ایله برآوو جدن عبارت توابعی دگل خلیفهٔ رسول کبریا الك باشده اولدیغی حالده خزینهٔ جلیله‌ده محفوظ سنجاق شریف نبوی آلتنه طوپلانه‌جق بالعموم موحدیندر.

زیرا وقوعی ملحوظ بو حربی سیاست دولیه‌دن چیقاروب حرب دینی صورتنه صوقمغه سبب ینه کندیلری اوله‌جقدر.

عالم اسلامیتك روحی، دینك دیرکی اولان دولت علیهٔ عثمانیه عسکره، ماله، مهماته، متفقه، اعتماد ایتمز. کثرت عدودن دخی اصلا قورقماز. حربدن ایسه هیچ بر وقت چکنمز. یالکز اللهدن نصرت ایستر، روحانیت نبویه‌دن استمداد ایلر.

آوروپالیلر یالکز شمدی دگل قدیما دخی دفعاتله اتحاد ایدوب اوزرمزه کلمشلر و سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌یه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق مقهوراً رجعت ایتمشلردر. مفاخر مبحوثه‌یی عنعنه‌سیله اثبات ایدن وارنه، قوصوه، صلانقامیس، ملحمهٔ کبرالری تاریخ اسلامك الك شانلی صحیفه‌لرینی اشغال ایلمکده‌در.

آتیسی آوروپالیلرجه مظالم بزجه بلطفه تعالی منور و معین اولان بو ملحوظ حربك نتیجه‌سنده فرانسه افریقای شمالیدن، انکلتره اسیای جنوبیدن، آوستریا بوسنه و هرسکدن، روسیه‌ده آنلره اویارسه آسیای وسطی ایله قریم و بسارابیادن علاقه‌لرینی کسه‌جك، هندستانده ازدیکمز پورتیکزلر کبی طاشلر آلوب دوگونه‌جکلر وفقط تحیقلرینك ثمره‌سنی گوره‌میه‌جکلردر.

قوم نجیب عثمانی فرض جهاددن قاچماز . توتون جهان ایله چارپیشمغه الیشقین‌در مؤید من عند الله اولان دولت شجیعهٔ عثمانیه نیچه غدار حکمدارك تختلرینی آیاقلری آلتنده پارچه‌لامشدر.

اسکی روماليلر، وندیکلیلر کبی غضب خاقانیسنه اوغرایوب تاج وتختنی پارچه‌لاتان کوته بین حکمدار یکرمیدن زیاده‌در . سلطنت عثمانیه ایله متحداً حرکتی سایه‌سنده سهولتله ظفرلره تعالی‌یه نائل اولان انکلتره بو حقسزلغه عجبا نه‌یوزله اشتراك ایده‌جك. منفعتلرینی هر ملتدن زیاده دوشونان انکلیزلر بو درجه نادان بر قوم دگلدر حکومتلرینك خطاسنی تصحیحه مقتدرلر.

بناء علیه حامیٔ دین مبین احمدی و ناشر شریعت غرای محمدی اولان سلطنت سنیهٔ عثمانیه بتوفیقه تعالی کیمسه‌دن قورقمدیغنی تبشیر ایله فخر ایلرم.

«کم من فئة قلیلة غلبت فئة کثیرة باذن الله» ارادهٔ ازلیه‌سیله اهل ایمانه قوت قلبیه احسان بیوران خالق لم یزل سعدانك ظهیری اولدیغنه اعتقاد تامه‌مز واردر.

یا معشر المسلمین:

بیت الحرام وبیت المقدسی، روضهٔ مطهره ایله کربلای معلایی ونیچه انبیاء عظام وصحابهٔ کرام و اولیاء بنام افندیلرمزك مدافن مبارکه‌لرینی شامل خاکپاك عثمانی نصل قبلهٔ عالم وگنز قدسیت ایسه، حکمدار ذیشاننك سریر شوکتمصیریده ملوك جهانك سجده گاهی، مرکز خلافت بالجمله بنی بشرك مرجعی ایدی . و نهایت ینه بویله اوله‌جقدر «وما النصر الا من عند الله»

ایها الاخوان:

آسیا و آفریقا قطعه‌لریله آوسترالیادن معدود جزائری ونصف آوروپایی تماماً قاپلایان عالم اسلامك مقام مقدسهٔ خلافت حقنده یکزبان اوله‌رق یاپدقلری دعای موفیقته اظهار ایده کلدکلری توجه و محبته اشتراککزدن طولایی متبوع مفخم نامنه بیان ممنونیت، کندی طرفمدن دخی عرض منت و شکران ایلرم . جناب حی ابدی خلیفهٔ اعظم و اعدل افندمز حضرتلرینك عمر و عافیت و شوکتنی مزداد، اورنك عظمتنده الی الابد پایدار بیورسون .

یا اخوان دین :

الحمدلله سیفمز مسلول قلبمز حی دینمز قویدر . لاتحزن ان الله معنا

١١ شــوال المکرم ١٣٢٣

دولت علیهٔ عثمانیه‌نك پوستـه و تلغراف مدیرلرندن

سـلیمان شکری

اوقوندقجه اردو لسانته حرفیاً ترجمه وتفهیم قلنان نطق مذکورده قوهٔ قاهرهٔ اسلامیه وشوکت عثمانیه‌یه دائر ویردیکم ایضاحات وتبشیراتدن فوق الحد مفتخر ومبسوط اولان موحدین تسکین بأس ایله مستریح البال طاغیله‌جقلری صره‌ده بو اجتماع عظیمك وقوعندن اقدم طبع ایتدیروب شهرك هر کوشه‌سنه یاپیشدیردقلری اعلاننامه‌نك نسخهٔ باقیه‌لری و باشقه‌جه باصدیردقلری دعاء نصرت ورقه‌لری عمومه طاغیدلدی .

خلافتعظمی و سلطنتی جامع بر ظل یزدانی بولنان ذات اقدس حضرت پاشاهی حقنده عالم اسـلامك پرورده ایلدیکی فرط محبت و رابطه‌یی کوستران اعلان نامهٔ مذکوره و دعاء نصرت صورتلرینی بر وجه آتی تبرکاً درجه مسارعتله عثمانلی نام جلیلنی طاشیمق نصل بر فخر عظیم ایدوکنی وطنداشلرمك انظار مسرتنه عرض ایلرم .

(ایك جلسهٔ عام اهل اسلام)

« آئی ! آئی ! ! ضـرور آئی ! ! ! ضـرور آئی ! ! ! ! »

روبرؕ کی تارون سی واضح هواهوگاکه اعلیحضرت خلیفة المؤمنین سلطان المعظم اور دول یورپ کی فیما بینی تعلقات مین ایك عجیب کشیدگی پیدا هوجانیسی اسلامی دنیا مین ایك پریشان پهیل رهی‌هی اورا سلئی اهل اسـلام مدراس کی یهه تمناسی‌که برٹش گورنمنٹ جسکی زیر حکومت به نسبت اوراهل مذاهب کیٔ مسلمانون کی زیاده تعداد آرام وآسایش کی ساتهٔ زندگی بسر کررهی هیٔ مذهبی پیشوایٔ اسلام اورخادم حرمین شریفین جلالتمآب سلطان المعظم کی ساتهه حسب عادت قدیم دوستـانه تعلق قایم رکهی اور آپ کاسا تهدی اس استدعا کوجمهور اهل اسلام کی جانب سی اپنی مهربان گورنمنٹ کی پیش کرنیکی غرض سی ١١ شوال کؤ بعد نماز جمعه احاطهٔ مسجد والاجاهی ترلمکهری مین ایك عام جلسهٔ اهل اسلام منعقد هوگاً جسمین امید کیجاتی هیٔ جمله همدردان اسـلام شریك هوکراس تجویز کو عملی حیثیت دینی مین مدد فرمائینکی . المرقوم ١٦ شوال سـنه ١٣٢٢ هجری .

الملتمسين :

احمد محى الدين . غلام رسول عفى عنه . سيد نظام الدين محمد نقوى فخرى . محمد عبد القادر . محمد غوث بن قاضى عبد الله . محمد حسن على . غلام محمد . محمد انور الدين . محمد عظيم الدين . حكيم محمد عبد العزيز . ابوبكر آدم . حاجى عزيز الله صاحب كپنى . محمد يوسف عليخان عرف داديخان . سلطان محمود . محمد عبد اللطيف . حاجى محمد عبد الاحد . عبد الكريم . محمد قاسم . محمد حسين پنجابى . رحمة الله . محمود . زاهد حسين عفى عنه . ضياء الدين محمد كان الله له . محمد حبيب الله . محمد شريف . الحاج محمد عبد الملك بادشاه . حاجى مولانا . محمد اسمعيل مغموم . خطيب قادر بادشاه عفا الله عنه . محى الدين احمد . سيد محمد عبد القادر . سيد جلال الدين گهايل . عبد القادر . امير الدين . محمد عثمان . عبد الستار . حاجى سيد محمد محى الدين . سيد عابد .

سيد محمد فخر الدين نقوى فخرى كان الله له « مطبع قومى هلچل مدراس »

(دعاى فتح و نصرت امير المؤمنين سلطان عبد الحميد خان غازى)
خلد الله ملكه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على خير خلقه محمد و آله وصحبه اجمعين . اللهم لك الحمد كله لا قابض لما بسطت ولا باسط لما قبضت ولا هادى لمن اضللت ولا مضل لمن هديت و لا معطى لما منعت ولا مانع لما اعطيت ولا مقرب لما باعدت ولا مباعد لما قربت اللهم بسط علينا من بركاتك و رحمتك وفضلك و رزقك اللهم قاتل الكفرة الذين يكذبون رسلك و يصدون عن سبيلك و اجعل عليهم رجزك و عذابك اله الحق امين . اللهم منزل الكتاب و مجرى السحاب و سريع الحساب و هازم الاحزاب اهزمهم و زلزلهم و انصرنا عليهم اللهم انا نجعلك فى نحورهم و نعوذ بك من شرورهم اللهم استر عوراتنا و امن روعاتنا اللهم بسطوة جبروت قهرك و بسرعة اغاثة نصرك و بغيرتك لانتهاك حرماتك و بحمايتك لمن احتمى باياتك نسألك يا الله يا سميع يا قريب يا مجيب يا سريع يا منتقم يا قهار يا شديد البطش يا جبار يا من لا يعجزه قهر الجبابرة ولا يعظم عليه هلاك المتمردة من الملوك الا كاسرة نسألك اللهم ان تجعل كيد من كادنا فى نحره و مكر من مكر بنا عائدا

عليه و حفرة من حفر لنا واقعاً فيها و من نصب لنا شبكة الخداع اجعله يا سيد مساقاً اليها و مصادا فيها و اسيراً لديها اللهم بحق كهيعص اكفنا شر العدى ولقهم الردى و اجعلهم لكل حبيب فدا وسلط اللهم عليهم عاجل النقم فى اليوم وفى الغدا اللهم بدد شملهم اللهم فرق جمعهم اللهم فلل حدهم و قلل عددهم اللهم اجعل دائرة السوء عليهم اللهم ارسل العذاب اليهم اللهم مزقهم كل ممزق مزقته اعدائك انتصاراً لانبيائك و رسلك و اوليائك اللهم انصر سلطاننا خليفة المسلمين وامير المؤمنين خادم الحرمين الشريفين عبد الحميد خان الغازى خلد الله ملكه و سلطنته و بارك فى عمره و دولته امين بجاه سيد المرسلين حبيب رب العلمين سيدنا ومولانا محمد صلى الله عليه و اله اجمعين برحمتك يا ارحم الراحمين .

ترجمهٔ هندی

تنبیه

دول یورپ انصاف را بالاری طاق نهاده برای بیخکنی خلافت اسلامیه (عثمانیه) آماده وکمربسته شده اند . در مملکت روسیاه‌که شورش وکشت وخون و ظالمانه مظالم بر پا اند همدردی انسانی دول اعظم یورپ جوش زل نملیشود، فقط در دولت خلیفة المؤمنین، نایب رسول رب العالمین (ارواحنا و ارواح العالمین فداه) بیجا تحکمانه دست اندازی همی کند — گویا آرزوی ایشان محاربهٔ صلیبی است، برکار والیء ظالمانه و بی انصافانه‌که دول یورپ مرعی داشته‌اند همه مسلمانان عالم از نفرت و حقارت می بینند، اکنون از تار برقیات روتر ظاهر میشودکه دولت عثمانیه نیزبه مجبوری به مدافعة نصاری برای جبا ومقدس آماده و مستعد شده است . چونکه حکومت ما انگریزیه‌که در تحت او، اهل اسلام کثیر التعداد اند، دایم خواستکار امن وصلح باشد، لهذا ما اهل هند امید داریم‌که برطانیه با روسیاه ودیگر دول‌که ظالم و جابر متعصب، شوخ چشم اند، جلادی و خونخواری کار او شان است هرگز شرکت نخواهد کرد، و هیچ امری‌که بر خلاف مآل اندیشی ومضر امن و صلح باشد، مشارکت نکند، ومسلمانان عالم را ثبوت نیك اندیشی و انصاف پسندی خواهد داد، ودنیا را ازبد امنی و بی اطمنانی محفوظ خواهد داشت.

٦ شوال سنه ١٣٢٢ باهتمام سید ضیاء الدین كان الله له «مطبع عطأ الرحمن مدراس.

بومبایدن کلکته‌یه کیدن قرال زاده‌نك ورودینه منتظر مدراس بلدیه‌سی شوارع شهیره‌یی

دوناتمق ایچون بر چوق کلفتلر مصرفلر اختیاریله شهری پك گوزل سوسلندیرمکده‌در.
کمال دقت و مهارتله ترتیب ایدلمکده اولان تزییناتده‌که سلیقهٔ دلفریبك بعض جهتلری
بومبای بلدیه‌سنك یاپدیغی تنویراتده‌که خارقه‌یه فائقدر .

مسلمینك جلسهٔ مبحوثه‌سندن بر قاچگون صکره ورود ایدن ولیعهد واپوردن
چیقار چیقماز آلدیغی تلغرافنامه‌ده مانش دگزنده مانوره یاپمقده اولان درت عدد
زرهلی بالمصادمه درونلرنده‌که عساکر وحتی امیراللر دخی بوغولدقلرینی اوقومغله
تالخ کام اولمشدر . استقبال و رسم قبول تشریفاتنك ختامندن بر ساعت صکره
منزلنه عودت ایدن مدراس والیسنك بندیگی بش آتلی عربه‌نك اوزرینه رابیت
جاده‌سنده باشی بوش طولاشان بر جاموس هجوم ایتمکله حیوانلر اورکه‌رك عربه‌جی
ایله یاوراندن بر قاچ کشینك آغیرجه یاره‌لندكلری خبر کدورات اثریده بو
المه منظم اولدی .

سینغافورده‌که اغنیاء اسلامك سرافرازی سید محمد سکاب ارطغرل فرقتین
همایوننك جزیره‌لرینه ورودنده هر کسدن زیاده اظهار شادمانی و ابراز محبت
ایلدیگندن طولایی منفعل اولان حسود انگلیزلر، مصرده احمد منشاوی پاشا
حقنده دخی یاپدقلری کبی بر افترا اختراع ایدوب مشار الیهی محاکمه‌یه آلمشلر
ایسه‌ده محکوم ایده‌مدكلری جهتله حرصلرینی یگه‌میه‌رك اوتانمقسزین «ارطغرلك
غرقی سید محمد سکا بك برائتی» عباره‌سنی هند سالنامه‌سنه هرسنه درج ایتمکده‌درلر .

بو نزاکتسزلکلرینه مقابله «ولیعهدك مدراسه ورودی، درت عدد انگلیز
زرهلیسنك مرتباتیله غرقی» و یاخود «ترانسوال حربی قرالیچه‌نك سبب موتی» جمله‌لرینی
یازمقلغم لازمگلدی . امت ناجیهٔ محمدیه‌نك نورچشمی اولان دولت علیهٔ عثمانیه
ایچون بر فنالق تمنی ایدنلره الله ذو الجلال بویله بیك بلا ویریر .

(انگلیزه‌نك مدراس حوالیسنده یاپدیغی و یاپمقده اولدیغی معامله‌لردن)

« بر قاچ سوز »

مالابار احاطه‌سنك «کلیکوت» «و کنانور» جهتلرندن متمکن مسلمین جوامع
و مساجد شریفه‌لرینه عائد وقفلرك ضبط اولنمسندن طولایی تظلم حال، و اعتراض
نامه یازمق ایچون مسجده طوپلاندقلرنده اطرافلرینی عسکر ایله چویروب جمله‌سنی
قورشون ایله قتل ایدن بو غدار حکومت شهدایی بر یره ییغارق اوزرنده برکلب
و برده خنزیر کسدکدنصکره غاز یاغی دوکه‌رك جایر جایر یاقدقلرینی، مرحومونك

طول قلان عيالری، يتيم و يتيمه‌لری دلخراش گوز ياشلری آقيته‌رق آغلاتديلر .

انگليزلرك ياپدقلری شو مروتسزلك، ارتكاب ايتدكلری شو كافرلك جمله‌نك معلومی و بش سنه‌لك بر مسئله‌در . دين دشمنی نصارانك قارشوسنده بزلره موهبهٔ سبحانيه اولان قوهٔ قاهرهٔ عثمانيه بولنمسنه جامعلری ييقمق، قرآن كريمك نسخ موجوده‌لرينی كاملاً ياقمق، حفاظی كسمك، امتی ارتداد ايتديرمك، دنائتندن كيرو طورميه‌جقلری بو مثللو ظالملرك مرتكبی مشركلره حسب القدر محكوم و شرف تابعيت عثمانيه‌دن محروم قلان مسلمينك يقيناً معلوميدر .

« محمود بندر » و نام ديكری « پوروتنو » ارضیء و سيعه‌سنك حاصلات و فيره‌سی جنوب هند نوابی معناسنه « نواب كرناتيق » تعبير قلنان مدراس نوابی والاجاه مرحوم طرفندن حرمين شريفينه وقف و تبرع ايدلمش ايكن زواللی نوابك بتون ملكنی ضبط ايله خصوصی اموال و املاكنی دخی يغمالايان اوغورسز انگليزلر بو وقفيده مصادره ياپمق حياسزلغندن چكينمامشلردر . هندك سلاطين سالفه‌سی زمانلرندن قالمه دها بر چوق اوقاف مؤبده‌لری دخی بويله انواع جبر و شقاوتلر ايله بر طرفدن ضبط ايدن طويماز، اوتانماز انگليزلر، قيدلرينی هنوز ترقين ايده‌مدكلری اوقاف باقيهٔ اسلاميه نظارتنی ده آلەرق كندی جنسنه منسوب عدليه مأمورلرينه حواله ايدوب مساجد شريفه‌لره عائد بو واردات ايله محكمهٔ نظاميه مصارفنی قپاتمقده‌درلر !!! .

معابد اسلاميه ييقلمش، بنا، موقوف عليهی بولنان آقچه‌يه محتاج اولمش، و ياخود قنديللرده ياغ، شمعدانلرده موم قالمامش انكليز عدليه مأمورلرينك امورنده بيله دكلدر .

اوقافك واردات عظيمی كنديلرينه علناً مأكل ياپيلان مأمورين مرقومه نصرانيته مخصوص تعصب و عداوتلری اقتضاسنجه، معابد اسلاميه‌نك انقاضنی كوردكجه متلذذ اولمقده‌درلر . لعنة الله علی الظالمين . ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده موجود كنيسالرده، ديرلرده، حاورلرده سلامت فكر ايله آسوده نشين پطرقلره، مطرانلره، پاپاسلره كشيشلره، خاخاملره، نمونهٔ عبرت .

(انكليز ثروتنك منابعی)

هر يرده هر مملكتده منافع شخصيه‌لرينه كوره بشقه بشقه قانونلر، قاعده‌لر، و يركولر، احداث ايدن فرلداقجی انگليزلرك مدراس منطقه‌سنده‌كه صويوجيلقلری هندك اقسام سائره‌سنده اجرا ايده كلدكلری تلكيلكلره كليّاً مخالف و ديكر

كونا شيطانلقلردر . معلوم يا، ابليسه اوستهلق اولماز . . فرصت بولنجه ملعنتنى بحق يپار .

هندستانده بر طرفده پاره طوزاقلرى قوروب، ثروت موجوده‌يى يقالامقدن بشقه بر شىء دوشونميان، و جر منافعى اوغورنده هر درلو خباثتى، حياسزلغى ارتكاب ايدن حكومت ظالمهٔ انگليزيه، بر بچق عصردنبرو صويوب صوغانه دوندرديگى ديار هنددن انگلتره‌يه گيره‌جك مال ايچون يوزده سكسان، لوندره‌دن هنده كلان اموالدن ايسه يوزده اوچ كمرك المقده‌دركه هند، و هندليلر، نه نظر ايله باقيلديغنى آگلامق استيانلره بوندن بليغ مثال بولنه‌ماز . يوز اللى سنه‌دنبرو ثروتى چكوب طام طاقير براقدقلرى بد بخت هنده متمكن سكنهٔ مظلومه‌نڭ الحالة هذه ياپدقلرى تجارت سنويه نفوس باشنه تقسيم اولندقده آدم باشنه شهرى آنجق ايكيشر روپيه اصابت ايده بيلديگنى لورد كرزن ايله لورد كيچنر بالحساب اثبات ايتمش و بو استاتستيقى عموم هند غزته‌لرى يازمشدر .

(توزيع تيكالف ايله تحصيل اموال ايچون ارتكاب اولنان معاملهٔ غدارنه)

سنوى بيڭ روپيه كرايه گيدن بر خانه‌ده ايجاريه نامیله يوز يتمش روپيه و بو خانه‌نڭ ايكنجى قاتى كراسندن دخى بهر يوز روپيه‌ده يكرمى روپيه، و كذا منزلڭ قيمتندن بهر بيڭ روپيه‌ده ايكى روپيه، ويركولر آلنمقده يعنى بر قويوندن بر قاچ پوست چيقارلمقده‌در .

ايكى بيڭ درتيوز قدم مربعنده اولان تارلا و ياخود عرصه‌دن درون بلده‌ده واقع ايسه سنه‌ده بر روپيه خارج شهرده ايسه بر عانه‌دن سكز عانه‌يه قدر ارضيه آلدقلرى كبى بو طوپراقده يتيشان حاصلاتدن ارضڭ قوهٔ انباتيه‌سنه گوره بهر ايكره‌ده بر روپيه‌دن اون ايكى روپيه‌يه دكين بشقه‌جه ويركو آلنمقده‌در . ايكره بر اولك و سعتنده‌در . يتشان حاصلات توتون و ياخود تنباكو اولور ايسه تارلانڭ بهر ايكره‌سندن النه‌جق ويركو يكرمى روپيه‌در . حين فلاحتده طوپراغه صاچيلان تخمڭ نوعى حالاً دفتره قيد ايلديكى ايچون جنسى حكومتجه معلوم بو زراعت و لوكه يتشمسون جفتجينڭ اعتراض و تظلمى سمع و اعتباره آلنميه‌رق ويركوى مقرر حالا تحصيل قلنور .

اگرچه اراضى گول و انهار اوگنده ايسه فلاحت ياپيلمسه‌ده عذر و بهانه‌يه قولاق ويرلميه‌رك تكاليف مطروحه حالاً آلنمقده‌در . گول و انهاردن اوزاق اولان

یعنی صو آلتنده بولنمیان مطری اراضیده یاغمورڭ عدم نزولندن و یاخود اسباب سائره‌دن طولایی بر شیء یتشـدیکی تقدیرده ویرگوی مقطوعه‌یی نصف آلمغله کأنه عدالتده بولنیور . زواللی زراع هیچ محصول آلمدیغی حالده بنه ویرمکده‌در . بر نارجیل آغاجندن آیده بر روپیه یعنی سنه‌ده اون ایکی روپیه ویرکو آلنمقده‌در . شو انصافسزلغه شو ظلمه شو صرافلغه باقیگز . سود ویرن حیوانلردن کرك اینك و کرك غنم وکچی اولسون سنوی بر روپیه، و کیلان اغنامڭ هر برندن بر عانه درت دمری قصابلردن شهری بر روپیه آتلردن اگرچه شهرده ایسه بهر اسب ایچون سنوی درت روپیه، عربه و لاندولردن قیمت وزینتنه گوره سنوی ایکی روپیه‌دن سکز روپیه‌یه دکین ویرگولر آلندیغی کبی عربه‌جیدن دخی سنوی بر روپیه سندی تعبیر ایدیلان مسکراتی نارجیل بغجه‌لرنده‌که دپولردن خماره‌لره طاشییان حماللردنده سنوی درت روپیه تمتع تحصیل قلنمقده‌در . بر قویون و سائرہ کسمك ایچون حکومتدن رخصت آلمق لازمدر . سنوی بیڭ روپیه تجارتی اولانلردن بلدیه اون، حکومت دخی برکه جمعاً اون بر روپیه آلنمقده‌در .

تجارتی اگرچه ایکی بیڭ روپیه اولور ایسه بو ویرکونڭ مقداری حالاً اللی روپیه‌یه قرلایور . تجارتڭ بر درجه آرتمسیله ویرگونڭ درت درجه‌یه چیقارلمسنده‌که رحمسزلك، غدارلق، قوی صورات، انجق انکلیز حکومتنه مختص خصائل ردیئه‌دندر .

بر عربه بر دائرۀ بلدیه‌دن دیگرینه تجاوز ایده‌جك اولور ایسه هر سفرنده اوچ عانه یعنی آلتمش پاره قالدیرم ویرگوسی آلینیور . اراضیء امیریه‌دن طوپراق قازانلر، بر عربه طوپراق ایچون یاریم عانه‌دن درت عانه‌یه قدر، اگر طاش قالدیریله‌جق اولور ایسه بر عربه طاشه درت عانه ویرگو آلنمقده‌در . اورماندن قطع ایدیلان اودونڭ حمال قالدیره‌جق قدرندن بر عانه آلدقلری کبی اتمکجیلردن بهر تاندیر باشنه سنه‌ده یدی روپیه، شکرجیلردن بر طاوه‌لق اوجاق ایچون کذا یدی روپیه، چماشیرجیلردن بهر طاش باشنه سکز عانه، چوملکجیلردن ایسه دزگاه باشنه یکرمی روپیه، شیرلاغان و خشخاش و سیسام چیقارانلرڭ هر معصره‌سندن اون روپیه ویرکوی سنوی آلینور . دوگون یاپمق ایچون حکومتدن اذن آلدیغی زمان هر گون ایچون درت عانه رخصتیه ویرمگه مجبور اولان دوگون صاحبی مدعوینڭ آرامیچون کندی ملکنه و کندی عرصه‌سنه قوره‌جغی چادر و یاخود چارداغڭ بهر ستونی ایچون دخی گونده کذا دردر عانه ویرکو ویرمکله مکلفدر .

¹ طوز، تریاق، توتون، تمباکو، آفیون، شراب، تجارتلری تحت انحصارده

اولدیغی کبی بیوك نهرلرده واپور ایشلتمك حقیده حکومتگدر .

هندلیلرڭ انجق اوفق نهرلرده ایشلتمکه رخصت آلا بیلدکلری یلکن گمیلرندن، معونه‌لردن، طونیلاتو باشنه بر روپیه‌دن اون روپیه‌یه دگین ویرکوی سنوی تحصیل قلنمقده‌در . بر انسان اولدیگی و یاخود انادن طوغدیغی زمان حکومته حالاً خبر ویرلمز ایسه بر روپیه‌دن اللی روپیه‌یه دگین جزای نقدی آلینیور .

حرارت شمسدن محافظه مقصدیله دکانلرڭ اوست کنگنه چکیلان بز کرکیلردن دخی سنوی سکز عانه ویرگو آلنمقده‌در . خلاصهٔ کلام بونلره مماثل وتعدادی غیر قابل دها بر چوق ویرگولر واردر .

تحصیلاته کلنجه :

ویرکوسنی دقیقه‌سی دقیقه‌سنه تسویه ایده‌میانلرڭ خانه‌سی، تارلاسی و حتی اشیای بیتیه‌سی حالاً مزاده ویریلییور ، بدل اشیا دیندن زیاده کلور ایسه دلالیه، حمالیه و امثالی متنوع خرجلر دخی چیقارلدقدن صکره گیرو قلانی صاحبنه اعاده قلیور جناب حق انگلیز محکمه‌لرینه کیمسه‌یی دوشورمسون . آلاجغی ایچون محکمه‌یه مراجعت ایدنلر یوز روپیه‌لك بر دعوانڭ هر روپیه‌سی ایچون ایکی عانه یعنی اون درت بچق غروشنه بر غروش پشیناً تسویه ایده‌مز ایسه دعواسنی باقدیره‌میور عرضحال رد اولینیور . بو آغیر خرجی تسویه‌یه مقتدر اولوبده استدعاسنی قید و قبول ایتدیره‌بیلنلرڭ بالآخره ویره‌جکلری اجرا اعلان و امثالی گونا گون خرجلر ینه بشقه‌در .

بر غماز، فقیر بر بایع ایچون «تاجر عظیمدر» دیو اخبار ایده‌جك اولسه تحقیقه لزوم کورلمکسزین ویرکوسی حالاً تزیید قلینیور . دشمن شرینه اوغرایان بو بیچاره بن فقیرم بر کره صوریگز وکوریگز دیو هر نقدر فریاد ایتسه اصلا قولاق ویرلمیور . بویله حکم قره قوش ایله ارتان ویرگوسنڭ تقسیطی زمانی کلدیکنده تسویه‌یه عدم اقتدار گوسترنجه دکاننده هر نه‌سی وار ایسه همان ضبط ایدیلوب اولو بهاسنه فروخت و اخذ اولینیور . بونلره بگرز دها نیچه مظالم و بیکلرجه نام ایله بنسام پاره طوزاقلری واردر . جناب حق دولت علیهٔ عثمانیه‌نڭ ظل عدالت و مرحمتنی اوزرمزدن آییرماسون. بویله اسلام دشمنی دینسز حکومتلردن نصفت، مروت، انسانیت، بکله‌مك بیهوده طورلری تحکملری طاقتفرسا .

اسلاملره دولت عثمانیه محبی‌درلر دیو گیزلی کین باغلایوب انگلیز جنسنڭ قبول و تنزل ایده‌مدیکی دوکونتی مأموریتلرڭ بیله اکثریسنه پوت پرستلر تعیین قلنمقده مسلمین

بو مساواتدن ده محروم براغیلمقده‌در . بتون ملل و اقوام اره‌سنه منازعه و منافرت صالمق مثللو سیاست غیر مشروعه‌یه توسل ایله منفعتلرینی تأمینه چالیشدقلری — اسرار تقدم انکلیزیه — نام رساله‌نك محرری طرفندن دخی عالمه اعلان و تصریح قلنان بریتانیا تلکیلری هندده‌که مسلمانلر ایله پوت پرستلر اره‌سنده‌ده دائما فساد وضدیت القا ایلمکده و حتی رسمی مکتبلرده‌که تاریخ معلملری پوت پرست طلبه‌یه خطاباً « مسلمانلر وقتیله سزك قیزلریکزی اسیر پوتلریکزی کسر پوتخانه‌لریکزی هدم ایتدیلر » مسلم طلبه‌یه قارشوده « پوت پرستلر قوتلی ایکن مسجدلریکزده خنزیر کسدیلر » و امثالی هذیانلری درس دیو علناً اوقوتمقده منسوب اولدقلری ملتك امید استقبالی ، تهذیب اخلاقلرندن منتظر بو معصومجقلری یکدیگرلرینه دشمن یاپمقده غنچه کبی اچیلمغه هنوز یوز طوتان او تر و تازه فکرلرینی زهرله‌مکده‌درلر . جماعت اسلامیه ایله هنوده کندیسی کویا هیچ ظلم ایتمیان انکلیزلرك مکتبنه ، ادبنه ، اخلاقنه ، بکنانلر وار ایسه کوره‌جکی خیر قوتلو اولسون . هندك مسلم و مشرکلرندن آلدقلری یرلی عساکره اصلا ترقی یوقدر . نیچه فداکارلقلره مقابل ، و یوز بیکده بر و شاذ اوله‌رق صوکدرجه التفاته اوغرایانلر جمعدارلغه قدر ایلرولیه بیلییورلرکه ضبطیه یوز باشیلیغنه معادل بو مأموریتك معاشی اولا قرق روپیه‌دن باشلایوب بالآخره کوره‌جکی یالکز مخصصات ترقیسی آخر عمرینه دکین یوز روپیه‌یه کوچ یتشییور .

مسلمانلری سومدیکی ایچون اسلامدن جمعدار همان یوق کبیدر . بوندن یگرمی التی سنه اقدم برما راچه‌سیله وقوعبولان محاربه‌ده مضطر قلان انکلیز جنرالی مسلمان عسکرلرك شجاعتنه صیغینه‌رق سز کوزل حرب ایدر ایسه‌کز جنکی قزاندیغکزده کلاهلریکزی روپیه ایله طولدیریرم وعدنده بولنمغله بو زواللیلر اکا کوره چارپیشوب غاوغایی قزاندقلرنده سکوته واران قوماندانه « دشمنی بوزدق کلاهلرمز بوش قالدی » دیو تعریضه باشلادقلرنده وعدی اوچگونه قدر ایفا ایده‌جکم دیو باشدن صاودقدن صکره یالکز بر روپیه اقسامی الهجق و سعتده اویونجاق کلاهلر دیکدیروب درونلرینه قویدیقی برر روپیه‌یی اشته کلاهلریکزی طولدیردم دیو طاغیتمسی اقوام هندیه اره‌سنده ضرب مذاق حکمنه کیرمشدر . قنغی مفسد قولنده صادق چیقمش‌که انکلیزلرده وعدینه وفی اولسون . هندستان سیاحتی ختام بولدیغی ایچون هند چینی‌یه حرکته حاضرلاندیغم صره‌ده مدرسهٔ محمدیه‌ده نشر علوم عالیه ایله مشغول قاضی القضاة شمس العلما عبید الله صاحب خانه‌سنه دعوت ایتدی . فقیری تطییب ایچون

باپدیغی بو مکلف ضیافتده فاضل مشار الیهك بیوك برادری مفتی محمود خان صاحب ایله سالار الملك مرحومك مخدومی مولوی حبیب الله صاحب، و خانه‌سینده بیتوتت ایتدیگم حاجی عبد الاحد صاحب و دها بر قاچ ذوات محترمه مدعو و موجود ایدیلر.

فضلاء مشار الیهم، هندك اعلم علماسندن معدود و عموم نظرنده محترم و مرعی الخاطردرلر. عثمانلیلر حقنده‌كه فرط محبتلری اثری اوله‌رق نصف اللیله دكین طاغلمیوب حکیمانه مباحثه‌لریله ملجسی احیا ایتدیلر. شمس العلما قاضی عبید الله صاحب اللی، و برادرلری مفتی محمود خان التمش یاشلرنده‌در. حضرت قاضینك محمد غوث و صبغة الله اسملرنده یتشمش ایکی مخدوملری واردر. محمد غوث صاحب یگرمی، صبغة الله اوتوز یاشلرنده‌در. علوم دینیه و عصریه‌ده بین الاقران مشار بالبنان اولان بو ایکی نجل نجیب انکلیزجه‌ده تکلم و کتابت ایتمکده‌درلر. تحت نظارتلرنده بولنان مدرسهٔ محمدیه‌ده موجود یوز اللی عدد طلابه فارسی هندی اردو و انکلیز لسانلرینی، عربیدن صرف، نحو، منطق، معانی اوقوتدقلری کبی پدرلری طرفندن دخی صنف عالی‌یه فقه بخاری تفسیر و مثنوی شریف تدریس بیورلمقده‌در. صنف رابعده بولنان طلبه قرأن کریمك حفظیله مشغولدرلر.

«رائی پیت» نام سمتده کائن بو مترقی مدرسه، مسجد محمدیه‌نك جوارنده و قاضی صاحبك خانه‌لری قربنده‌در. مفتی محمود خان حضرتلری روسیه محاربهٔ زائله‌سنده هلال احمر جمعیتی تشکیلنه همت و اظهار حمیتده بولندقلری ایچون دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشانیله تلطیف بیورلمشلردر. بو نشان عالی شرفورود ایتدیکی صره‌ده نزاکتسز و انسانیتسز انکلیزلر ایکی روپیه کمرك آلدقلرینی سویلدی و من الغرائب.

مدراسده طرق علیهٔ قادریه رجالندن یتمش یاشنده بر پیر مبارك واردر. اسملری شیخ عبد القادر مدرسی الهندی‌در. قاضی زاده محمد غوث صاحب ایله بو پیر روشنضمیرك زیارتلرینه گیدوب شرف مصاحبتلریله مسرور الفؤاد اولدم. مدینهٔ منوره‌یه هجرت اشتیاقنده‌درلر. بو خصوص ایچون بیك اوچیوز یگرمی اوچ سنه‌سی شعبان شریفنده ما بین همایون جناب ملوکانه باشکتابت جلیله‌سی مقام سامیسنه عریضه تقدیم ایتدکلرینی سویلدی. بو زاهد محترم نزدنده، بزرگان دیندن اکثریسنك تسبیح و امثالی بر چوق متروکات مبارکه‌لری محفوظدر. بنده

قاضی زاده رفاقتیله «شمس الاخبار» غزته‌سنڭ محرر و مالکی محمد نصیر الدین صاحب ایله‌ده ملاقات ایتدم . زهد و تقواسیله فضل و عرفاننه اصلادیه‌جك اولمیان بو ذات ادیب یونان حربندن صکره مجروحین و اخیراً دخی حمیدیه حجاز شمندوفر عالیسی ایچون وافر اعانه‌لر تدارك و تقدیم ایتدیکنه دائر یدنده رسمی مقبوضلر واردر . دردنجی رتبه‌دن مجیدی نشان ذیشاننی حائز و حامل بولنمغله فخر موفور ایلمکده‌در . «شمس الاخبار» نامیله و اردو لسانی اوزره کل یوم منتشر کبیر و معتبر غزته‌سنڭ سرلوحه‌سنه، مجیدی نشان ذیشاننڭ رسم لطیفنی نقش ایتمسی مقام معلای خلافته اولان محبتنڭ درجه‌سنی کوسترمکده‌در .

خانه‌سنده مهمان اولدیغم ذاتڭ اقرباسندن یعنی نواب والاجاهی مرحومڭ انجالندن «نواب عظیم جاه غلام محمد علی خان بهادر شهزادهٔ ارقاد» حضرتلری طرفلرندن بر دعوتنامه ایله ورود ایدن خصوصی عربه‌یه حاجی عبد الاحد صاحب ایله برلکده سوار اوله‌رق مشار الیهڭ امیر محلده کائن قوناقلرینه کیتدك . امیر محل رائی پیتدن یاریم میل اره‌لی و غایت لطیف بر موقعدر .

علوم دینیه و عصریه ایله زکای خارق العاده‌یی ذاتنده جامع و تقریباً اوتوز بش یاشلرنده اولان نواب مشار الیه، خاندانڭ بتون ملکنی مصادره ایدن انکلیزلره فریادینی ایشیتدیره‌مدیکی ایچون «و الی الله المشتکی» دیو، کناره چکیله‌رك قلندرانه امرار حیاته مجبور قالمشدر . خارج شهرده و صحراده کائن، شو کاشانه‌لرنده‌که عالی اوطه‌لر دخی انواع ذیقیم خالیلر ایله مفروش، و جمله‌سنده هر درلو تزیینات بیتیه و مواد ارامیه مع زیادة موجود اولدیغی حالده اورالره آصلا اوغرامیوب قوری تخته‌دن عبارت کرویت اوزرنده اوطورمقدن متلذذدرلر .

نجابت، فضیلت ایله زکای خارق العاده‌سنی بویله محویتله مزج ایدن مشار الیهڭ شرف مصاحبتنه مظهر اولدقدن بر کون صکره یعنی ذالقعده‌نڭ یکرمی طقوزینه مصادف پنجشنبه کونی قوشلق وقتی بندیکم انکلیز واپوری مدراس لیماننده بعد العصر حرکتله ذی الحجه‌نڭ اوچنجی پازار ایرتسی کونی طلوع شمس ایله برابر رانقون اسکله‌سنه یتشمشدر . رانقون لیماننه یاقلاشدیغمزده مغروق بر واپورك صودن یوقارو قالان چفته باجالریله دیرکلری کورونمکده بحریونه دهشت ویرمکده ایدی .

هر طرفنی نظر امعاندن کچوردیکم هندستانڭ بونجه شهر وقصباتنی برر برر تصریح صداعی موجب اوله‌جغندن احوال عمومیه‌سی بر وجه آتی عرض و ایضاح اولنور .

(هندك احوال عموميەسی)

معاويه و مروان زمانلرنده امیر قاسم قوماندا‌سنده سوق ایدیلان غزاة اسلام سند اراضیسنه قدر کلمشلر ایسەده هندك ضبطنی یوز اوستی براغوب افغان و کشغر جهتلرینه کچمشلردر . بو قطعەنك اصل فاتحی سلطان محمود غزنوی حضرتلریدر مغفور مشار الیه اون ایکی دفعه شدید ومدید هجوم و حملەلردنصکره فتحه موفق اولمشلردر . مشار الیهك خانداننده صکره کشغرك غوری قبیلەسی رؤساسندن شهاب الدین غوری، بالآخره قطب الدین ایبك، دها صکره شمس الدین التمش و بونك سلالەسی منقطع اولنجه سلطان بلبن، و شیر شاه و امثالی ذواتك خاندانلری حکم ایتمشلردر . هندستانه ایکی دفعه هجوم و غارت ایدن طوپال تیمورك احفادندن شاه بابر مرکز حکومتی سمرقنددن دهلی‌یه قالدیرمشدر . حکمداران مشار الیهمانك جملەسی دهلی شهرینه پای تخت اتخاذ ایدنمشلردر .

تیمور گورگانی نسلندن هندستانده سطوتله اجرای حکومت ایدن بابر شاه، همایون، اکبر، جهانگیر، شاه جهان، عالمگیر، شاه عالم بهادر، فرخ سیر، محمد شاه ناملرنده یدی وجوددن عبارتدر . بونلرك ایچنده همایون، جهانگیر، شاه جهان مدبر، باقیلری شارب اللیل والنهار ظلمەدن ایمشلر . نادر شاه ایرانینك دهلی‌یه تخریب وغارت ایتمسی محمد شاه دورندەدر . بر عظیم هند بر ملیون بشیوز التمش بیك یوز التمش میل مربعندەدر . سکنەسی ایکی یوز سکسان یدی ملیون ایکی یوز یکرمی اوچ بیك درتیوز اوتوز بر نفوس اولوب بو قانسز عاطللرك جملەسی بر آوچ انکلیز قومنه محکوم و مأکدرلر .

نفوس مذکورەنك ایکی یوز ملیونی هنود یعنی پوت پرست، یتمش یدی ملیون ایکی یوز یکرمی اوچ بیك درتیوز اوتوز بری اسلام، یدی ملیونی چینلیلرك دیانتنه تابع اولوب بالآخره یرلشان آوروپا مهاجرلری ایله مسیونرلرك پوت پرستلردن پاره قوتی ایله تك توك تنصر ایتدیره بیلدکلری یرلیلر برابر اولدقلری حالده عیسوی جمعاً اوچ ملیوندن عبارتدر . نفوس اسلامك اکثریت تشکیل ایتدیکی محال هندك سیلان انداعان جهتلریله هندده و هند چینده واقع پورتکیز آلمان فرانسه و فلمنك مستعمرەلری احاطەلرنده جاوا و امثالی اوقیانوس اطەلرنده اولوب اورالرده‌که دهشتلی یکون مقدار مبحوثەیه داخل دکلدر .

عالم اسلامدن صوکدرجه توحش ایدن آوروپالیلر بو قوۀ غالبەیی ولوکه قالاً اولسون اهمیتدن اسقاط غرضیله مقدار صحیحندن نصف رادەسنده دون کوستردکلرینی

سزدیرمامك ایچون بورالره گلان گوزی آچیق عثمانلیلری تقیدات شدیده آلتنده بولندیروب سربستانه اختلاطدن بالكلیه منع ایدییورلر .

تعقیبه مأمور خفیه‌لر هر نره‌یه گیدلسه برابردر . هر قنغی مجلسه گیرلسه بر ثانیه سورمكسزین ورود ایدوب قونوشمغه میدان و امكان براقمازلر . مجالسه صوقولان خفیه‌لر ایسه حضرموت، یمن و حجاز جهتلرندن بورالره گلوب هر بریسی برر ولینك نسلندن و یاخود اصحاب گزین سلاله‌سندن اولدقلرینی ادعا ایله اسلاملردن جر ایدن، دائما لطف و احسان گوران عربلرك دینسز قانسز لئیم صنفیدر . هندستانده مسافرة مقیم آوروپالیلرك مقداری اوتوز بشبیك نفوسه گوج بالغ اولییور . هنود ایسه بشبیك فرقه یعنی مذهبه آیرلدقلری ایچون كثرت نفوسلری اهمیتدن ساقطدر . مسلمین اخوت اسلامیه‌یی نظردن دور طوتمیوب متحد بولندقلرندن، دینمزك بو حكمتی سایه‌سنده ادیان سائره‌یه منتسب اقوامك جمله‌سنه غالب و قویدرلر .

محشر دنیا اطلاقنه بحق سزا هندستانده بیك درتیوز السنهٔ مختلفه اولمسی بو بد بخت ملتی اونسبتده جنسیت و قومیته آیرمشدر . بو اسانلرك قرق قدری مشهور متباقی بیك اوچیوز آلتمش عددی آنلرك فروعاتیدر . هندك ایچرولرنده متمكن قبائل صغیره یكدیگرینك اسانلرینی آڭلامقده چوق گوچلك چكییورلر . كندیلرینی اجانبه قارشو ذبون براغان اختلاف زبانك افتراقیله تحدث ایدن قومیت و بو اقوام حادثه میاننده دخی ظهور ایدن لا یعد مذاهب سیأتك نتایج وخمیه‌سیدر . اسامیسنی ضبطه موفق اوله بیلدیكم السنهٔ معروفه: — هندو — پنچابی — پهاری — سندیهی — ماروارِی — مراتهی — كچهی — كچراتی — حلبی — اوریا — بنگالی — اردو — اسامیس — تامل — تیلوگو — كناری — ملایام — طولو — كونت — لسانلری اولوب سكنهٔ موجوده‌نك سكسان بش ملیون التی یوز یتمش بشبیك اوچ یوز یتمش اوچ عددی هنود یعنی پوت پرست، اون یدی ملیون یدییوز یگرمی درت بیك آلتییوز اونی پنچابی، و ایكی ملیون سكز یوز بیگی پهاری، و ایكی ملیون یدییوز بیگی سندیهی، و بر ملیون ایكی یوز بیگی مارواری، اون سكز ملیون سكز یوز بیگی مراتهی، و اوچیوز اللی بیگی كچهی، و اون بر ملیونی كچراتی، و یوز اللی بیگی حلبی، و طقوز ملیونی اوریا، و قرق ایكی ملیونی بنگالی، و درت

ملیونی اردو ، و بر ملیون بشیوز بیگی اسامیس ، و اون التی ملیونی تامل ، ویگرمی ملیونی تیلوگو ، و اون ملیونی کناری ، و التی ملیونی ملایام ، وبشیوز بیگی کونت لسانلریله متکلمدرلر . اردو تمام هندستانده خصوصاً وسط هندده ، مراتهی بومبای حوالیسنده ، بنکالی احاطهٔ بنگالهده تکلم اولنیور . هندك لسان ادبی و فنیسی بو اوچ دیل اولوب اردو جملهسنه فائقدر . هندستانك انکلیزلر النده بولنان قسمی اون اوچ دائره اعتبار ایدلمکدهدر . بو تقسیماتك برنجیسی اسامیس یعنی اجمیر شریف و میرواره حوالیسیدرکه جسامتی ایکی بیك یدییوز اون بر میل مربعنده اولوب سکنهسی بشیوز قرق اوچبیك اوچیوز اللی سکز نفوسدر . تقسیم ثانی اسام احاطهسی اولوب محیطی قرق طقوز بیك درتیوز میل ، سکنهسی بش ملیون درتیوز یتمش آلتی بیك سکز یوز اوتوز اوچ نفوسدر .

تقسیم ثالث احاطهٔ بنگاله اولوب تفصیلی سبق ایدن کلکته بحثندهدر . تقسیم رابع دکن حیدر آباد امارت اسلامیهسی آراضیسندن طویمق بیلمز انکلیزلرك ایکی سنه اقدم یعنی بیك طقوز یوز میلادیسنده حیله ایله قوپاردیغی (بارار) قطعهسی اولوب محیطی اون یدی بیك یدییوز اون سکز میل ، سکنهسی اوچ ملیون سکز یوز طقسان یدی بیك درتیوز طوقسان بر نفوسدر .

تقسیم خامس تفصیلی سبق ایدن احاطهٔ بومبایدرکه یوز یگرمی بشبیك یوز قرق درت میل مربعنده اولوبسکنهسی اون سکز ملیون طقوز یوز بر بیك یوز یگرمی اوچ نفوسدر .

تقسیم سادس برما احاطهسی اولوب محیطی یوز یتمش بر بیك درتیوز اوتوز میل ، سکنهسی یدی ملیون آلتی یوز بشبیك بشیوز التمش نفوسدر .

تقسیم سابع وسط هند اولوب محیطی سکسان آلتی بیك بشیوز بر میل ، سکنهسی اون ملیون یدی یوز سکسان درت بیك ایکی یوز طقسان درت نفوسدر .

تقسیم ثامن قورق احاطهسی اولوب محیطی بیك بشیوز سکسان اوچ میل ، سکنهسی یوز یتمش اوچ بیك اللی بش نفوسدر .

تقسیم سابع مدراس احاطهسیدرکه محیطی یوز قرق بر بیك یوز سکسان طقوز میل ، سکنهسی اوتوز بش ملیون آلتی یوز اوتوز بر بیك درتیوز قرق نفوسدر .

تقسیم عاشر مغرب شمالی و نام جدیدی علاقهٔ موحده احاطهسی اولوب تربیعاً یوز یدی بیك بشیوز اوچ میل ، سکنهسی قرق آلتی ملیون طقوز یوز بشبیك سکسان بش نفوسدر .

تقسیم احدا عشر نفوس ومساحه‌سی دهلی بحثنده سبق ایدن پنجاب احاطه‌سیدرکه افغانستان حدودنده واقع اولوب سکنه‌سنك یوزده سکسان دردی اسلامدر .

قسم اثنا عشر سرحد قندهارده واقع کویتا اراضیسیدرکه دساس انکلیزلر، یکرمی بش سنه اقدم بر بهانه ایله صوقواوب الآن چیقمامشلردر . سکنه‌سی یکرمی یدی بیك ایکی یوز یتمش نفوسدر، اراضیسی قاچ میل مربعنده اولدیغنی آکلایه‌مدم .

قسم ثلاثة عشر جزایر انداماں احاطه‌سیدرکه اون بشبیك آلتی یوز طقوز نفوس اولوب بونك دخی قاچ میل محیطنده ایدوگی مجهولمدر .

مع سیلان ادارهٔ انداماں هند والیٔ عمومیسنه مربوط اولمیوب طوغریدن طوغری‌یه اونده ایله مخابرهً ایدر مستقل ولایتدر .

بالاده محرر اون اوچ دائره‌نك وسعتی مجهول قلان صوڭ ایکی قسمی مستثنا اولمق شرطیله طوغریدن طوغری‌یه انکلیزلر النده بولنان اراضیٔ هند تربیعاً طقوز یوز آلتمش درت بیك طقوز یوز طقسان اوچ میل، سکنهٔ موجوده ایکی یوز یکرمی بر ملیون یوز یتمش ایکی بیك طقوز یوز اللی ایکی نفوسدر .

یالکز بومبای احاطه‌سنه متصل — کووا — و — دممن — قصبه‌لری پورتیکزلرڭ بنکاله دائره‌سنه ملاصق — چندرناقر — و «قورق» حوالیسنه دوشان — ماندی چری — ماهی — و — قاریقال — شهرلری فرانسزلرڭ النده‌در .

ایکی یوز اللی اوا وقضایه آیریلان مذکور احاطه‌لر طوغریدن طوغری‌یه انکلیزلر حکمنده اولوب متباقی بشیوز طقسان بشبیك یوز آلتمش یدی میل مربعنده اراضی ایله آلتمش آلتی ملیون اللی بیك درتیوز یتمش طقوز نفوس، اللی نواب و سکز یوز اللی راچه‌نك اداره‌سنده‌در . بو اوفق حکومتلرڭ رئیسی اسلام اولور ایسه نوابلق، مشرکین قومانداسنده بولنور ایسه راچه‌لك تعبیر ایدیلیور .

نواب و راچه‌لرڭ مشهورلری بر وجه آتی عرض و تصریح اولنور .

(بهاولپور نوابلغی)

پنجابه قریب بهاولپور نوابلغنڭ رئیسی «محمد بهاول خان» یکرمی ایکی یاشنده اولوب سلسلهٔ نسبی خاندان آل عباسه منتهیدر .

بو ریاستڭ آراضیسی اون بشبیك میل مربعنده، تبعه‌سی یدییوز یکرمی بیك نفوس بودجه‌سی ایکی ملیون درتیوز بیك روپیه‌در . انکلیزلر طرفندن نوابه توجیه قلنان مراتب هیزهایئنس رکن الدوله نصرت جنك حافظ الملك مخلص الدوله القابیدر .

☆(جوناگر نوابلغی)☆

بونڭ تفصيلاتی سبق ايدن بحث مخصوصنده‌در . انكليزلر طرفندن نوابه گلان محرراتده هيز هايئنس نواب سر رسول خان بهادر القابی يازلمقده‌در .

☆(رياست پهوپال)☆

رئيسه‌سی جهان بيگم اسمنده و قرق آلتی ياشنده بر قادينڊر . حاكمه‌سی اولديغی رياست آراضيسنڭ رقبه‌سی تربيعاً آلتی بيڭ سكز يوز آلتمش طقوز ميل ، اهاليسی آلتی يوز آلتمش بشبيڭ طقوز يوز بر نفوس ، واردات سنويه‌سی ايكی مليون بشيوز بيڭ روپيه‌در .
مشار اليهانڭ نائله اولديغی القاب انكليزيه ملكهٔ ملك ماليوا نوابه سلطان جهان بيگم القابيدر . بيگم بيلديگمز بای و بك تعبيرينڭ مؤنثيدر . جوناگر نوابلغنڭ واردات سنويه‌سی حقيقی اولمق اوزره درت مليون پهوپال رياستنڭ دخی بش مليون روپيه ايسه‌ده صويبجی انكليزلرڭ شرندن مقدار حقيقينی كتمده مضطردرلر .

☆(بلوجستان شمالی نوابلغی)☆

مركز حكومتی گلان شهری اولان نواب محمود خان قرق ياشنده‌در . حكم ايتديگی آراضينڭ رقبه‌سی يتمش بر بيڭ ايكی يوز آلتمش بش ميل ، تبعه‌سی بشيوز يدی بيڭ نفوس ، بودجه‌سی سكز يوز بيڭ روپيه‌در . انكليزلرڭ اهدا ايلديكی القاب هيزهائينس بغلربگی ميرسر محمود خان تعبيريدر . بو « بغلربگی » ديوان عاطفت نشان حضرت خلافتپناهيدن مرحمت بيوريلان بكلربگی توجيه وجيهنڭ اصل تركجه‌سيدر .

☆(خيرپور امارتی)☆

سند ملكنده كائن خيرپور امارتی اميری فيض محمد خان حضرتلری آلتمش طقوز ياشنده‌در .
ملكنڭ محيطی آلتی بيڭ يوز اللی ميل ، اهاليسی يوز طقوز بيڭ اوچيوز اون ايكی نفوس ، بودجه‌سی بر مليون ايكی يوز اللی آلتی بيڭ روپيه‌در .
انكليزلر طرفندن مورود محرراتده هزهائينس ميرسر فيض محمد خان القابی يازلمقده‌در .

☆(بلوجستان جنوبی نوابلغی)☆

نوابڭ اسمی مير كمال خان جام ، سنی اوتوز ايكی ، ملكنڭ رقبه‌سی آلتی بيڭ اوچيوز اللی يدی ميل ، اهاليسی اللی آلتی بيڭ يوز طقوز نفوس ، بودجه‌سی ايكی يوز اللی بيڭ روپيه اولوب مركز حكومتی بيلا شهريدر . القابنی آڭلايه‌مدم .

☆(رامپور روهیلکند نوابلغی)☆

بورانك عموم سکنه‌سی اصلا افغانیدرلر . هجرتلری پك قدیم اولمغله لسان مادرزادلرینی غائب ایتمشلر . تکلملری اردوجه‌در . نواب لاحق محمد حامد علی خان یکرمی طقوز یاشنده وشیعه مذهبنده‌در . پدر واجدادی سنی ایمشلر .
ملکنك محیطی سکز یوز طقسان طقوز میل ، سکنه‌سی بشیوز اوتوز اوچ بیك ایکی یوز اون ایکی ، واردات سنویه‌سی اوچ ملیون ایکی یوز بیك روپیه‌در .
انکلیزلر طرفندن حائز اولدیغی التفات « فرزند دلپزیر دولت انکلیزیه نواب محمد حامد علی خان بهادر » گوزه‌لگیدر .

☆(تونك نوابلغی)☆

هندستانك راچپوتانه جهتنده واقع بو مملکت ، هواسی سرین ، صویی بول ، آراضیسی منبت ، سکنه‌سی شجیع ، مرعا و مزرعه‌لری واسع بر بایلادر . اهالیسی کذا افغانی الاصل اولوب لسانلرینی غائب ایتملرندن طولایی اردوجه متکلمدرلر .
رامپور وتونك حوالیسندن باتان و بنگاله‌یه دگین ، هندك قسم علیاسنه باییلان افغانیلر ، سلطان شهاب الدین ابو المظفر غوری بن سام حضرتلری ایله برابر کلمشلردر .
مغفور مشار الیه پای تختی اولان غزنیندن بشیوز سکسان سکز سنهٔ هجریه‌سنده قیام ایله هندستانی مجوسیلردن ضبط واستیلا بیوردقلری صره‌ده حوالیٔ مذکوره‌یه هجرت وتوطن ایدن مهاجرین ، سلطان قطب الدین ایبك حضرتلری دورنده یعنی هجری آلتی یوز سکز تاریخنده مرکز سلطنت غزنیندن لاهوره قالدیرلدیغنی گورنجه ، یکی وطنلرنده متشکل بو حکومتك استقرارینی آکلایه‌رق عودت احتمالی دوشونجه‌لرندن دخی قورتیلوب بسبتون یرلشمشلردر .
سلطان شهاب الدین حضرتلرینك ارتحالرینه — صاحب السیر — ٦٠٢ — وسلطان قطب الدین ایبك حضرتلرینك انتقاللرینه — سلطنت پناه — ٦٠٨ — جمله‌لری تاریخ دوشمشدر .
هندستانده موجود نوابلقلر ، بو معظم حکومتك سقوطنی متعاقب والیلرك تفردندن تحدث ایتمشدر . تاریخ تشکللری اهل صلیب مهاجماتندن صکره توره‌یان طوائف ملوك دورینه مصادفدر .
معز الدین کیقباددن صکره آلتیوز سکسان طقوزده ظهور ایدن خلجیلر ، وسکز یوز یگرمی برده آنلره خلف اولان برداریلر ، بعده پرتو آلان گورگانیلر ، بو اوفق

حكومتلری مناسب برر ویرگویه ربط ایدرك حاللرنده براقمشلر ایدی .

بهادر شاه ایچون بالخاصه قوردقلری طوزاغی ینه کندی اللریله آچوب ، ظاهراً عدالت !! کوسترمك و طوتلدیغی دام بلا ، کیمك طرفندن ایدوکنی کشفه غیر مقتدر او غافله محمیلك طاسلامق طفره فروشلغیله هجری بیك ایکی یوز اللی اوچده دهلی یه دخی صوقولان هند سعادتنك قاتلی انکلیزلر ، نوابلردن انصافسزجه سنه آلدقلری بلا مصرف بشده اوچ ویرگو ایلهده قناعت ایتمیوب اکثریسنی محو ، وموجود اوللرینك دخی آراضیلرینی یواش یواش قیرپه‌رق تصغیر ایتمش و ایتمکده‌در .

« ذل من طمع » سری ان شا الله قریباً ظهور ایدر . نواب محمد ابراهیم علی خان حضرتلری اللی بش یاشنده سنی مذهب متدین وحافظ القرآن بر داتدر .

الده قلان ملکنك محیطی ایکی بیك بشیوز اللی اوچ میل ، سکنه‌سی ایکی یوز یتمش اوچبیك ایکی یوز بر نفوس ، واردات سنویه‌سی بر ملیون بشیوز بیك روپیه‌در .

قاپدیردیغی بونجه آراضی و نفوسه ، و بهرسنه ویردیگی کلیتلو نقوده مقابل مظهر اولدیغی التفات انکلیزیه ، هیزهائینس امین الدوله و زیر الملك نواب سر محمد ابراهیم علی خان بهادر صولت جنك » القابیدر . بر یتانیا تلکیلرینك یاپدیغی کهنه توجیهاتده‌که ارتباطه دقت بیوریگز . خالصانه اولمیان بر شیٔ روحه اوخشامازکه ظاهرنده سیاق مألنده اطافت بولنسون . مفسبدتی مهارت ، غدارلغی تجارت ، اخلاقسزلغی زکاوت ظن ایدن برقومدن نه بکلنور . وجدانسزلرك کاری عنکبوت کبی کوشه‌لرد بوجاقلره قوردقلری طوزاغه دوشانلرك ، قانلرینی صوروب روحسز وجودلرینی بی رحمانه میدانده براقمق ، خندهٔ استهزالر ایله سیر ایتمك دگلمی . اشته یاپیورلر .

☆(جاورا نوابلغی)☆

بو نوابلق وسط الهند احاطه‌سنك اك منبت محلی اولان مالوا آراضیسنده واقع ، سکنه‌سی افغانی الاصل و فقط اردوجه متکلمدر .

نواب علی خانك سنی یگرمی بر ، ملکنك محیطی بشیوز التمش سکز میل ، تبعه‌سی درت بیك یوز سکسان بش نفوس واردات سنویه‌سی طقوز یوز آلتمش بیك روپیه‌در . یالکز حکومته عائد تکالیف ، اراضی ایله نفوسه تطبیق ایدیلور ایسه آدم باشنه اصابت ایدن مقداردن فیض و برکتك درجه‌سی مستبان اولور .

انکلیزلرطرفندن مشار الیه اوزرینه دخی اوقوریلان آفوروز دعاسی « هیزهائینس

فخر الدوله نواب افتخار علی خان بهادر صولت جنك » لقبلریدر . مشار الیه بگندی ایسه بول بول خیرینی گورسون .

☆(بالنپور نوابلغی)☆

کجرات ملکنده واقع بو نوابلق اوچبیڭ یوز یتمش یدی میل مربعنده آراضی‌یه ایکی یوز یگرمی طقوز یوز یتمش بش نفوس، تبعه‌یه مالك اولوب واردات سالیانه‌سی التی یوز اللی بیڭ روپیه‌دن عبارتدر . اراضیسی غیر منبت صنعت و تجارتی مفقود اولمغله شمندوفر بو جهته قول آتمامشدر . سنی اللی ایکی‌یه بالغ نواب شیر محمد خان ایچون دیوان انکلیزیه‌دن یالکز « دیوان » القابی ویرلمسی شامتیله بیچاره دیوانه اولمشدر .

☆(رادهنپور نوابلغی)☆

بو دخی کجرات ملکنده‌در . سلطان محمود غزنوی دورنده افغانستاندن هجرت و توطن ایدن سکنه‌سی، زبان ملیسنی ضایع ایتمکله الحالة هذه تکلملری اردوجه‌در . نواب محمد شیر خان حضرتلری اون سکز یاشنده متنور و فطین بر ذاتدر . ملکی تربیعاً بیڭ یوز اللی میل، تبعه‌سی التمش بر بیڭ بشیوز یتمش درت نفوس، و اردات سنویه‌سی التی یوز التمش یدی بیڭ روپیه‌دن عبارتدر . پاره‌سی آز اولدیغی ایچون انکلیز فرلداغنی اشترایه یناشه‌مدیغی جهتله القابی و ملکنده شمندوفری یوقدر .

☆(بالاسینور نوابلغی)☆

نواب جمعیت خان ابن منور خان اون یاشنه هنوز داخل اولمشدر . ملکنڭ محیطی یوز سکسان طقوز میل، سکنه‌سی اوتوز ایکی بیڭ التی یوز اون سکز نفوس ، واردات سنویه‌سی ایکی یوز یگرمی بیڭ بشیوز یتمش التی روپیه‌در . شو اراضیده‌که قوهٔ انباتیه بودجه‌نڭ نفوسه تطبیقی ایله تظاهر ایدر .

راد هنپورلیلر ایله جوناگرلیلر افغانستانده مقیم بابی فتحان قبیله‌سنه « بالاسینور — تونك — جاورا — مالیر کوتله — لوهارو — رامپور » سکانیده قوم مذکورڭ باتان قبیله‌سنه منسوب و غایت شجیع و متدیندرلر .

☆(کهمبابت نوابلغی)☆

کهمبابت اصل املاسی اولوب بین العوام زبانزدی کمباتدر . دنیانڭ هر طرفنه

یاپیلان مشهور هند عقیقلرینك معدنی بورادهدر . عجملرك کمباتدن آلوب ممالك محروسهٔ شاهانهده بزر فرانغه صاتدقلری یوزوك قاشلغی عقیقلر بوراده طوپدن قالدیرلدیغی تقدیرده هر بریسی بشر پارهیه مال اولییور .

عقیقدن تسبیح ، انفیه قوطیسی ، سیغاره آغزلغی ، توتون طبقهسی ، یازی طاقمی ، ودها بر چوق نادیده و نفیس شیئلر اعمالی ، هندك کمبات شهرینه مخصوصدر . کمبات عقیقی ، یمن عقیقلری قدر مقبول دکلسهده غایت رنکدار و شفافدر . عقیق فروشلره مخصوص پازاره کیرلدیکی وقت ، دکانلری لبالب طولدیران بو لطیف طاشلرك اجناس مختلفهسندن معمول یك پارچه یوزوکلر ، انواع قوطیلر ، لوانطه شیشهلری ، قهوه و چای فنجانلری ، ظرفلر ، هر شکلده یاپیلان تحافیهلر ، و بونلرك اوزرلرندهکه صنایع نقاشیه ، آوروپالیلری حیرته دوشوریبور . نواب جعفر علی خان التمش بش یاشنده اولوب اصللری مغول ، مذهبی شیعهدر . ملکنك محیطی اوچیوز اللی میل ، سکنهسی یتمش بشبیك ایکی یوز یکرمی بش نفوس ، بودجهسی آلتی یوز بیك روپیهدر . انکلیزلر طرفندن گلان مراسلاتده «ازهاینس نواب جعفر علی خان بهادر» القابی یازلمقدهدر .

☆(نواب مالیر کوتله)☆

اصلاً افغانی اولان نواب ابراهیم علی خان قرق یدی یاشندهدر . ملکنك محیطی یوز التمش یدی میل ، سکنهسی یتمش یدی بیك بشیوز نفوس ، سنوی وارداتی ایکی یوز التمش سکز بیك روپیهدر .

☆(نواب لوهارو)☆

لوهارو پنجاب احاطهسنده واقع منبت بر محلدر . اصلاً افغانی اولان نواب احمد خان قرق درت یاشندهدر . اراضیسنك محیطی اوچیوز یکرمی ایکی میل ، اهالیسی اون بشبیك ایکی یوز یکرمی طقوز ، ایرادی التمش التی بیك روپیهدر . مظلر اولدیغی التفات انکلیزیه نواب سر امیر الدین احمد خان بهادر القابیدر .

☆(نواب جنجری)☆

بو نوابلق بومبای لیمانی جنوباً ستراندن حبش جزیرهسنده اولمغله جنجری لفظی جزیرهنك محرفیدر . اصلاً حبشی اولان نواب انکلیزلرك غایت محبی و عادتا غلامیدر . ملکنك محیطی اوچیوز قرق میل ، سکنهسی سکسان بشبیك درتیوز اون درت نفوس ، ایرادی درتیوز طقسان بشبیك روپیهدر . هندستانده

موجودیتنی محافظه ایده بیلان نوابلقلر اللی عدد ایسه‌ده دساسلقده تلکی‌یه رحمت اوقودان انکلیزلر ، بونلری بسبتون اورته‌دن قالدیرمغه چالشدیغی ، و املاکلرینی برر حیله و بهانه ایله یواش یواش اللرندن آلوب زواللیلری نهایت طار برآراضی ایچنده زبون براقدیغی جهتله بالاده کیلردن غیریسی ذکره شایان دکلدرلر .

انگلیز منافعنه حولادقلری ایچون مقدار قدیمنده باقی راجه‌کان ایسه سکز یوز اللی‌یه بالغ اولمغله آنلرك تکمیلنی یازمقده محالدر . مشهورلرندن بعضیلری بروجه آتی بیان و تصریح اولنور . دیکرلرینك احوالی آنلره قیاس بیورلملیدر .

☆(آلور راجه‌لگی)☆

بو ریاستك آراضیسی تربیعا اوچبیك یوز قرق میل ، سکنه‌سی سکز یوز اوتوز سکز بیك درتیوز سکسان یدی نفوس ، واردات سنویه‌سی اوچ ملیون روپیه‌در . انکلیزلر طرفندن راجه‌یه کلان محررات رسمیه‌ده « هیز هائینس مهاراجه سوای جیسین بهادر » القابی یازلمقده‌در .

☆(بارووده راجه‌لغی)☆

بو ریاستك تفصیلاتی سبق ایدن بحث مخصوصنده‌در . انکلیزلر طرفندن راجه‌یه کلان محررات رسمیه‌ده « هیز هائینس فرزند خاص دولت انکلیزیه مهاراجه سر سیاجرو قایقوار سینه خاص خیل شمشیر بهادر » القاب اطفال فریبانه‌سی یازلمقده‌در . راجه سیاجرو قایقوار آوروپایه سیاحتنده دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه دخی یوز سوره‌رك شرف مثوله نائل اولدیغی بارووده بحثنده یازلمش ایدی . بویله کوزی آچیق و منور الافکار بولنمسی ، هندلیلرك غفلت و جهالتندن مستفید انکلیزلری چوق دوشوندیردیکندن ، ملکی خارجنه چیقوب بشقه راجه‌لر ایله ملاقات ایتمسی شدیداً منع اولنمشدر . سراینده رسماً بولندیریلان خفیه‌لر حاضر اولمقسزین حضورینه بر آدم قبول ایدوب قونوشمغه مقتدر دکلدر . شخصنه عائد محررات مرسوله و موروده دخی عموماً معاینه‌یه تابعدر . ترصد احوالی ایچون تعیین ایدیلان مأمورلرك خبری اولمقسزین پوسته‌یه بر مکتوب تودیع ایده‌مز . و نامنه مورود محرراتی قبل المعاینه اله آلوب بالذات آچه‌ماز . کیجه‌لری قاچ ساعت اویقو اویودیغنه وارنجه‌یه قدر کافهٔ حال و حرکاتی ضبط ایدیله‌رك هر یکرمی درت ساعتده بر تنظیم قلنان مفصل ژورنال ، میعادی شاشیرلمیه‌رق کلکته‌یه منتظماً کوندریلور . بو بیچاره‌نك قباحتی ذکی اولمسیدر .

اوزری یالدیزلی زهرلی حبدن فرقی اولمیان انکلیز حریتنه مفتون ظاهر بینان اوکوزلر، میخانه‌لرده عاقلانه غرب مداحلغی ایله وقت کچوره‌جکلرینه بورالرده کلوب حقیقت حالی کورسونلرده دولتمزڭ قدرینی آڭلاسونلر .

☆(بهرت پور راجه‌لکی)☆

اراضیسی بیڭ طقوز یوز سکسان ایکی میل مربعنده، سکنه‌سی آلتیوز یکرمی آلتی بیڭ آلتیوز آلتمش بش نفوس، اراد سنویه‌سی اوچ ملیون آلتیوز اللی درت بیڭ اوچیوز یکرمی یدی روپیه‌در . انکلیزلرڭ یعنی هند والیٔ عمومیسی لورد کرزنڭ بر چوق فداکارلغه قارشو بوڭا دخی احسان بیوردیغی القاب « هیز هائینس مهاراجه براجندیره سوای قشسین بهادر جنڭ » القلقه زنلکیدر .

☆(بکانیر راجه‌لکی)☆

اراضیسنڭ محیطی یکرمی اوچبیڭ اوچیوز اون بر میل، سکنه‌سی بشیوز سکسان درت بیڭ آلتی یوز یکرمی یدی نفوس، بودجه‌سی ایکی ملیون روپیه‌در . موجود قوتی ایله ترانسوال حربنده بولنوب انکلیزلرڭ شاشقینلغنده یاردیمی کورلدیکی ایچون بونڭ القابی عسکریدر . نامنه مورود محررات رسمیه سرلوحه‌سنده « میجر هیز هائینس مهاراجه راج راجشور شیرومنی سرئی سر دنکاسین بهادر » عباره‌سی یازلمقده‌در راجه‌نڭ بو قدر غلبه‌لك خطابه بوغیلان اسمی ایسه دنکاسین کلمه‌سندن عبارتدر . فرمانفرمالق طاسلایان لورد کرزن جنابلرینڭ ایشکمبهٔ کبراسنده قافله‌لندیردیکی قوری کورلتیلری راست کلانه توجیهدن پك حظ ایتدیکنه باقیلور ایسه قریباً اوردکلره قازلره، قوربغه‌لره‌ده وارق وارق السلطنه پایه‌سی تفویض بیوره‌جقلری شبهه‌سزدر .

☆(کشمیر راجه‌لکی)☆

اراضیسنڭ محیطی سکسان بیڭ میل، سکنه‌سی ایکی ملیون طقوز یوز التی بیڭ اوچیوز یتمش اوچ نفوس، بودجه‌سی یدی ملیون یدییوز اللی طقوز بیڭ درتیوز روپیه‌در . بو دخی انکلیزلرڭ ترانسوالده کوج بلا صاووشدیردقلری دهشتلی کون دوستلرندن اولمغله محررات رسمیه‌ده، « میجر جنرال هیز هائینس مهاراجه سر پرتاپسین ایندر ماهیندر بهادر سپهر سلطنت » القابی یازلمقده‌در . بونڭ کبی ملکی، ایرادی، اولدقجه واسع یکرمی راجه دها واردر . متباقیلری انکلیزلرڭ دندان حرصندن قورتیله‌میوب اراضیلرینڭ چوغی اللرندن آلنمغله درمانسز قالمشلردر . هنودڭ بویله غلبه‌لك اولدیغی یرلرده فرلداق چویرمك شیطنتیله پوتپرستان مذهبنه

کیران انکلیزلرڭ حسابی یوقدر . انکلترەنڭ طهران سفارتی باش ترجمانی موسیو گراهم دخی شیعه مذهبنه گیردم دیو کیجه و کوندز قبول ایتدیکی آخوندلرڭ صقالنه کولەرك استدیکی کبی اسرار آلدیغنی کوردیکم زمان، امور خارجیەدن بی بهرەدن او پیلاو دوشکونلرینڭ غفلتنه حیران قالمش ایدم .

☆(بندی راچەلغی)☆

ایکی بیڭ ایکی یوز یکرمی میل مربعنده اراضیسی، یوز یتمش بر بیڭ ایکی یوز یکرمی بدی نفوس اهالیسی، سکز یوز بیڭ روپیه بودجەسی واردر . «هیز هائینس مهاراچه راغوپرسیك بهادر» القابیدر .

☆(کیچه نوابلغی)☆

بو نوابلغڭ زبانزدی کچدر . ملکنڭ محیطی یدی بیڭ آلتیوز اون التی میل، سکنەسی درتیوز سکسان سکز بیڭ یکرمی ایکی نفوس، بودجەسی اوچ ملیون بشیوز بیڭ روپیەدر . هیز هائینس مهارا سیری میرزا راچه سوای سر کنغارجی بهادر» القابیدر .

☆(دولپور راچەلغی)☆

ملکنڭ محیطی بیڭ بشیوز اللی بش میل، سکنەسی ایکی یوز یتمش بیڭ طقوز یوز یتمش اوچ نفوس، بودجەسی طقوز یوز طقسان اوچبیڭ آلتی یوز آلتمش اوچ روپیەدر . محررات رسمیەده یازیلان خطاب «هیز هائینس رئیس الدوله سپهدار الملك مهاراچه دراج سری سوای مهاراچ رانا رامسیك لوقندیره بهادر دلیر جنك جیدو» القابیدر. تسلسل ایدن شو ساچمەلر کچی بغارصیغندن دها اوزون دکلمی؟ برای زیارت کلکتەیه کیدن نواب و ارچەلرك والیٔ عمومیدن آلاجغی بو مثللو القاب تقدمەسنڭ کثرتنه کوره مفصل، هدیەسنڭ ذکری نسبتنده طمطراقلی اولور. راچه لوقندیرەنڭ ایجه فداکارلقده بولندیغی خلاط کبی باشنه طاقیلان القابڭ اوزونلغندن آڭلاشیلیور .

☆(نیپال راچەلکی)☆

تبعەسی بش ملیون نفوس، بودجەسی اون بش ملیون روپیه، ملکنڭ محیطی اللی درت بیڭ میلدر . بو حوالیده مستقل ایکی حکومت واردر . بریسی هندڭ غربنده واقع افغان امارت اسلامیەسی، دیگری شمالده کائن نیپال راچەلغیدر. هند والیٔ عمومیسنڭ هوادن حواله بیوردیغی القاب مضحکه بونده بولنمیشی مستقل اولمسندندر

☆(لامه راچه‌لکی)☆

تیبت صحراسنڭ بر عظیم هند ایله برلشدیکی موقعده، و همالایا سلسلهٔ شهیره‌سی شاهقه‌سنده اولوب چین حکومتنه خرجکذاردر . بورانڭ ضبطی ایچون انکلیزلر دفعاتله هجوم ایتمشلر ایسه‌ده دیکیشن طوتدیره‌میوب مقهوراً دونمشلردر .

روسلرڭ هدف نظری اولان کشغر یولنی طوتمق تالاشیله سکز ماه مقدم تلدن کوپریلر یاپه‌رق بو صعب المرور طاغلره تکرار چیقدیقلری حالده، ارباب لامه‌لیلره قارشو ینه بر شیٔ بجره‌مدکلرندن بو مسئله‌نك حلی ایچون پکیندن کلکته‌یه کلان چین مبعوثلری ایله قیل و قال و مباحثه الان دوام ایتمکده‌در . دنیانڭ یتیت صحراسنده وحدت نشین اولانلر بیله انکلیز وروس رقابتنك شراره‌سندن بردرلو قورتیله‌میورلر «آزغین قوله حقدن بلا» قولنڭ مأل فعلیه‌سی شمالدن جنوبه قریباً انتقال ایده‌جکنه شك یوقدر . دور دائم قانونڭ جزا فقره‌سنه اوغراباجق قفالرده‌که صاری ساچلرڭ قهردن سرعتله آغاردیغنی ان شا الله عن قریب کوروب کوله‌جکز .

☆(قوای عسکریه)☆

عموم هندستانده موجود سلاح بدست عساکر ایکی یوز طقسان بیکدر . بونلردن یتمش بشبیکی آوروپالی، متباقیسی یرلیلردندر . نواب وارچه‌کان دخی حین حاجتده جمعاً اللی بیڭ عسکر ویرمکه بر مقتضای عهد بورجلیدرلر .

پولیسلرڭ مجموعی ایسه آلتییوز بیڭ نفردن عبارت اولوب کافه‌سی آغاج طپوز ایله مسلحدر . انکلیزلرڭ قیشله نشین یرلی عسکری عموماً پوت پرستدر . بوتلکینك اسلاملره آمان دیمسی انجق حرب ظهورنده‌در .

(هندڭ احوال متفرقه‌سی)

هندستانڭ انکلیزلر النده بولنان قسمنده موجود شهر قصبه و قرانڭ مجموعی بشیوز اوتوز یدی بیڭ طقوز یوز بر عدددر . هندڭ عموم مکتبلرنده مسلم وغیر مسلم درت ملیون بشیوز بیڭ طلبه موجوددر . شمندوفرلرینڭ طولی جمعاً اوتوز بیڭ میل اولوب بونلرڭ اعمالنه درتیوز کرور روپیه صرف اولنمشدر . هند اصطلاحنجه اون ملیون بر کرور اعتبار ایدلدیکندن بویکون اونه ضرب اولندقده درت بیك ملیون وهر بیك ملیون دخی بر ملیار ایتمکله بزم حسابله درت ملیار روپیه ایدرکه سنوی اون کرور یعنی یوز ملیون روپیه مصارفات عمومیه‌سی اولان

بو خطلرڭ انشاسنه اللی سنه اقدم مباشرت اولنوب الاٴن تزیید قلنمقده‌در . هر اون بش روپیه بر انکلیز لیراسی ایدییور . انکلیزلر بو شمندوفرلرڭ وارداتی مصارفاتیله تقابل ایتدیرادکدنصکره فضله‌سنی تکثیرینه صرف ایدییورز ، شمدی‌یه دکین بر تجارت کوره‌مدك » کلام سارقانه‌سیله حقیقتی کاپتلو تحویلاته مالك هند سرمایه دارانندن بالکلیه کتم ایدییورلر . ایسه‌ده مسموع الکلم ذواتڭ افاداتنه نظراً ، بو خطلرڭ تمتعات سنویه‌سی مدفوعاتنڭ اون ایکی مثلی ایدوکنه شبهه قالمیور . هندستانده زراعته حصر ایدیلان انهارڭ طولی قرق بیڭ میلدر .

تلغراف خطلرینڭ طولی ایسه قرق آلتی بیڭ میل اولوب مأموز ومستخدمینی درت بیڭ کشیدر . پوسته مأمورلرینڭ عددی‌ده اوتوز بیڭدر .

هندستان آراضیسنده موجود کمور معدنلری جمعاً اوتوز بشبیڭ میل مربعنده‌در . مذکور معدنلری ایشلتمك استیان هند اغنیاسنی انکلیزلر شدیداً منع ایدوب بو مثللو حوایجه وارنجه‌یه دکین لوندره‌دن کتوریورلر . یالکز بنکاله ایالتنڭ شرقنده واقع « سنجارنی کهیت » نام زنکین کمور معدننی انکلیز حکومتی بالذات ایشلدوب یومی اوچ ملیون بشیوز بیڭ طون کمور چیقاریور . بو معدنده فی کل عام چالیشان عمله‌نڭ مقداری اللی بیڭ نفردر . مقصدلری کندی جنسلرینه منسوب تبعه‌لرینی قزاندیروب لوندره‌نڭ کمور قومپانیه‌لرینی احیا ایتمکدر .

دکن حیدر آباد امیری انکلیزڭ بو ممانعتنه قولاق آصمیوب کندی ملکنده بولنان کمور معدنلرینی ایشلتمکه باشلامشدر . بو معدن دکن اراضیسنڭ وسطنده واقع سنکرانی نام محلده‌در .

انکلیزلر طرفندن هندستانده‌که تجارتخانه‌لر ایله شمندوفر ، تراموای ، غاز ، ریختم ، صو و امثالی قومپانیه‌لره فائض آلمق ایچون ویریلان مبالغ بشیوز ملیار روپیه‌درکه بیك ملیار فرانق دیمکدر . بو قدر جسیم سرمایه‌یی طولغون فائضله ایشلتمك ایچون بر عظیم هندن بشقه دیار بولنه‌ماز ، بو کلتیلو یکونك ، بو مدهش بورجك ، فائض سنویسی — اوتوز ملیار — روپیه‌در . یوزده یدی غروش اونپاره فائض آلییورلر . بو درجه فاحش فائضی دنیانك هیچ بر یرنده هیچ بر ملت قبول وتسویه ایده‌مز . انکلیز ثروتنڭ منابعنی گوردیکزمی ! بونلرکور کیمدن آلوب کیمه قورشون آتیور آکلاییکز . کفران نعمتده بولنمنڭ جزاسنی پك آجی تجربه‌لر ایله قریباً طاته‌جقدر .

(ارجاع نظر)

تاریخدن یدی سنه اقدم هندستانده وقوعبولان قحط و غلاده اون بش ملیون نفوس آچلقدن تلف اولمشدر . هندستان و هندلیلر سایه‌سنده آدم اولان انگلیزلر، کلکته و بومبای کبی بیوك شهرلرڭ اعتراضندن چکندکلری ایچون اورالرده تك توك امداد ومعاونت کوسترمشلر ایسه‌ده، قطعه‌نڭ اقسام سائره‌سنده آچلقدن جان ویران خلقه بی رحمانه تماشا ایتمشلردر . انگلیزلری تبعه پرور دیو مدحه یلتنن سودی بوزوق ایتلره مژده .

طرف اشرف حضرت خلافتپناهیدن اواصردده ارسال بیوریلان ذخائر وغیره دهلی ایله ملحقاتنده ساکن محتاجینه توزیع قلنمشدر .

اهالینڭ آج قالدقلری شو زمان فرصتی غنیمت بیله‌رك تلکی کبی کوی بکوی طولاشان پاپاسلرڭ تکلیف ایتدکلری نصرانیتی آچلق زوری ایله قبول ایدنلر، امریقالیلرڭ کوندردکلری اعانه ایله سائر خرستیانلر کبی گوزلجه باقلمشلردر .

پدر و مادرلرینڭ آچلقدن تلف اولمسنه مبنی بیکس قلان قرق بیڭ اطفال مسلمینی هندستانده‌که بیوك پاپاس یانه آلوب تنصر ایتدیردیگی اولتاریخده نشر اولنان غزته‌لرڭ رسمی اعلاناتیله ثابتدر . بو زواللیلر، باشلرنده شابقه اولدیغی حالده بر مقتضای دم، اسلاملرڭ صوقولدرق — عجبا انامز بابامز کمیلر ایدی، بز نه ایچون بویله اولدرق — دیو آه درونلرینی اظهار ایتدکجه انسانڭ یوره‌گی پارچه، پارچه اولییور . گندینی اعدل دولت ومحمیء حریت سوسی ویروب پرده آلتندن بو مثللو ملعنت فرلدافلری چویران انگلیزلر شو آجیقلی گونده تبعه‌سنه بورجلو اولدیغی تعاونی بافیگز نه صورتله یاپیور .

سنه‌لرجه صویوب صوغانه دوندردیگی بیچاره‌لرڭ نهایت دیانتنی تبدیل ایتدیرمك کبی اڭ عزیز حسیاتلرینی آیاقلر آلتنه آلوب قومیتلرینڭ محوینه قدر یورومکده قصور ایتمیور . خندهٔ استهزایی موجب افکارلرینی تفهیم ، یعنی نصرانیتی تعمیم ایچون، هندڭ هر دلیگنه صوقولور اون بشبیك پاپاس موجود اولوب معاشلری لوندره‌دن ورود ایتمکده‌در .

بونلره یاپیلان مصارفاته یازیق، سفسطه‌لرینی مجوسیلر بیله گولیورلر . مذکور قحطده پوپال نوابلغی آراضیسنده کائن « حوشنك آباد » مضافاتندن ایکی قریه خلقنڭ آچلقدن جان ویرمکده اولدقلرینی ایشیدان مرحمتسز حکومتڭ تام فرصتدر دیو یاپدیغی حیاسزجه اشارت اوزرینه اواطرفه قوشان پاپاسلر حالت نزعده بولدقلری

بیچاره‌لری تنصر ایتدیردکدن صکره بر قاچگوننك نفقه ویرمشلردر . انجق قحطدن استفاده ایدن بو فرصت اسیری پاپاسلرك مفسدتی ایله اولصره‌ده اوچ ملیون مسلم و هنود نصارا اولمشدر .

علماء اسلام ایسه حجره‌لرندن بر قاریش طیشارو چیقمیوب عاطلانه انفیه چکمکده حالا مداومدرلر . جاوا اطه‌لری قلمنك النده‌در . بو خنزیر ایسه درگاهلری کاملاً قپاتمشدر . اسلاملرك ذکر الله ایچون طوپلانمسنه قطعیاً جواز ویرمیور . یرلی اسلاملر نه قدر زنگین و نجیب اولور ایسه اولسون کندی پاره‌سی ایله آلاجغی آیاق قابی گیمك سعادتندن محرومدر .

حجازه کیده‌جك اولنلردن رخصتیه بدلی اللی لیرا آلمینجه براقمیور . حکومته مداوم مأمورین و اشرافه و ارنجه‌یه دگین بالجمله جاوالیلر اسکمله اوزرینه اوطورمق امتیازینه نائل دگلدرلر . دیز چوکوب یرده اوطورمغه محکوم طوتیلیورلر . حجازدن عودت ایدنلری واپوردن بر باشی حکومته قالدیروب دولت عثمانیه‌نك قدرت و شوکتندن آصلا بحث ایدلمامسنی تهدیدلر ایله تنبیه ایلدکدن و تخلیفدنصکره اوتانمقسزین بویمینی قبول ایدن حاجی بابایه اوکچه‌سز و سیوری برونلی اولمق شرطیله عادی بر آیاق قابی کیمکه بیڭ ناز ایله رخصت ویرییور .

مروت ، انسانیت ، دم نجابت ، حکمت حکومت ، وجدان ، دینلان اوصاف عالیه‌دن بالکلیه محروم عقربدن مضر ، عفریتدن شریر ، شیطاندن لئیم ، ایتدن الچق اولدقلرینی اجراآتلریله اثبات ایدن قلمنکلیلر بورالری صاحبسز و مدافعه‌سز بولدرق قولایجه یرلشدکلری صره‌ده بیچارگان اهالیی قوهٔ مسلحه ایله طوپلایوب اسکی حالگز نصل ایسه بکا قارشو دائما اویله بولنه‌جقگسز دیو اللرندن جبراً سند آلدیغی جهتله آنلر ایچون آیاق قابی و بشقه بیچم لباس و موده بر شیٔ گیه بیلمك امکان خارجنده‌در . ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده کل کبی گزان ملل غیر مسلمه‌یه عبرت ! آوروپالیلرك هندستان ایله سائر مستملکه‌لرنده ایکی درلو قانونی واردر . بونلردن برینك احکامی کندی ملتلرینه ، دیگری صرف عناصر محکومه‌یه منحصردر . بر آوروپالی نصارا ، مستعمراتده ساکن بر اسلامی و یاخود هنود و سائره‌دن بریسنی متعمداً اولدیره‌جك اولسه بر هفته‌دن زیاده جزا گورمیور .

بر آفریقالی و یاخود بر هندلی بر آوروپالینك شرندن جانی یانوبده براز سرتجه سویلیه‌جك اولسه او قانون ظالمه‌نك ویره‌جکی اڭ خفیف جزا اون سنه‌دن اشاغی دگلدر . هندلیلرك عمله صنفنه رسماً تخصیص قلنان اجرت یومیه

ارككلره درت، قادينلره ايكى عانه‌در . بر عانه ممالك محروسهٔ شاهانه‌نڭ عراق جهتلرنده رايج يدى غروش اونپاره و خالصه آلتى غروش اوتوز پاره‌يه كچن هند روپيه‌سنڭ اون آلتيده بريدر .

بويله مواد عاديه‌دن، شرف عسكريه‌يه و ارنجه‌يه دكين مستعمره خلقنڭ نصيبنه دوشان ذلت و مسكنتدر .

مصارفات عسكريه بر مقتضاى عهد، نواب و راجه‌لرڭ كيسه‌لرندن چيقوب بودجه‌لرينه اصلا طوقونمديغى جهتله كوپرى آلتنده صو باغشلامغه آليشقين آوروپاليلر، عنصرلرينه منسوب نفراته شهرى ايكى ليرا معاش، صباحلرى ياغلى بكسمات و قشقاوال ايله سودلى چاى، برى افرنجى اون ايكده، ديگرى كذا گيجه سكزده اولمق اوزره ايكى دفعه مكمل طعام ويرلديكى حالده يرلى نفراتڭ بر ايچم صو استحقاقى بيله يوقدر . بو بيچاره‌لر، هر درلو مصرفلرينه مقابل تخصيص قلنان آلتى روپيه يعنى قرق بچق غروش شهريه‌لرندن يمكلرينى كنديلرى تدارك ايديورلر .

بونلرڭ سفالت و معيشتلرى نه درجه آجيقلى ايسه طعام تداركلريده او نسبتده كولنجدر . هر نفر پازاردن بر عانه يعنى اون بش پاره‌لك پرنج آلوب برر منديله بولجه باغلادقدن صوڭره قيشله ميداننڭ اورته‌سنده بولنان بيوك قزغانڭ ايچنه آته‌رق اللرينه كچوردكلرى چورچوب و صيغر تزكى ايله آلتنى آتشليورلر .

وقت معينى گلديگنده ساده صو طولو قازغاندن صريق ايله چيقاريلان پرنج باغلى منديللرڭ اوزرلرنده كه اشارتدن هر كس كندى مالنى اكلايه‌رق چيقيسنى يقالايان برر كوشه‌يه چكيليور . حصه‌لرى يكديگرينه قاريشمامق ايچون منديللر ايچنه باغلايه‌رق ساده صوده قايناتدقلرى بو يگرمى درهم پرنج اتمك مقامنده اولوب چارشودن تدارك ايتدكلرى ايكى بسه يعنى يدى بچق پاره‌لك صولى مرجمكى ايچنه دوكه‌رك قارشديردقدن صكره عربلر كبى آوجى ايله منفرداً يمكه باشلايورلر . قرمزى بوبر ايله زهر حالنه كتوريلان بو يدى بچق پاره‌لك مرجمكده دخى ياغ يوقدر . كافهٔ مصارفاته مقابل آلدقلرى شهريه قرق بچق غروشدن عبارت اولديغى ايچون هر گون يدكلرى، تدارك ايده بيلدكلرى طعام بودر . ميريدن صابونلرى دخى اولمديغى ايچون اللرينه انفيه قدر نخود اونى آلوب آنڭ ايله ييقايورلر . چكدكلرى شو سفالتدن بشقه مشكل التحمل بر ذلت دها واردر .

هر آوروپالى نفره يرلى عسكردن برر خدمتكار ويريليور . انغاريه‌يه اصلا

ال. سورميان انكليز نفراتنك هر بيك عددينه عنصر آخره منسوب عسكردن بيك بشيوز نفر خدمه توديع قلنمقده‌دركه بو زواللیلرك بشيوزى مشاغل سفليه‌يه تفريق ايديله‌رك متباقيسى ، خدمتنه تعيين قلنديغى آوروپالى نفراتك البسه‌لرينى فرچه‌لامق ، سلاحنى سيلمك ، قغوشنى تميزله‌مك ، و آغزندن چيقاجق هر بر امرينى يرينه كتورمك ، و سفر برلك حالنده دخى او نفرك چانطه‌سنى ، مطره‌سنى ، و بالجمله اشياسنى صرتنده قالديروب قوناق يرلرنده يتاغنى سرمك ، طعامنى كتورمك ، وظايفى ايله مكلف برر كوله ، و دها طوغريسى برر مكاره اعتبار ايدلمكده‌در .

قرون اولى و وسطى‌ده توره‌يان بعض جبابره ، مملوكلرى مكاره كبى بوك تحميل ايتدكلرينى تاريخده كوروب متأثر اولمش ايدم . كوله فروختنك منعنى اورته‌يه قويه‌رق عدالت فروشلغى كيمسه‌يه قاپديرميان انكليزلر عينى معامله‌يى دخى مرتكب ظلمه‌دن اولدقلرينى كورنجه شاشه قالدم . خدعه‌كار انكليزلره قارشو شو حال نه‌در ديو اعتراض ايديله‌جك اولسه — آوروپالى اولميان نفراته ويره‌جكمز معاش پياجغمز معامله بودر ، كوستريلان مشاغله ويريلان مخصصاته يعنى معاشه راضى دكل ايسه بو ساعتدن اعتباراً ترك وظيفه ايده بيلور ، رأينده مستقل و حردر — جوابنى صيقلمقسزين ويرر . صورتنده خير اولميان بو صغوق قانلى بريتانيالى ساده بر لافدن عبارت حريت كلمه‌سنى ينه آغزندن براقماز .

بر سنه‌لك ثمرهٔ سعيندن يوزده طقسان ايكيسينى ، گونا گون ناملر ايله اخذ ايدرك صوده قاينامش ياغسز پرنجه محتاج و چرچپلاق براقديغى زواللى مستمكه خلقنك النده آووجنده بر شئ براغلمامش‌كه بو چكلمز ذلتى ترك ايدرك خانه‌سنده غدالانسون .

پاره ايله كوله آلمغى ظلم دكل حماقت بيلان انكليزلر صاتلمقدن منع ايتدكلرى ، و ياخود كوز كسديردكلرى اقوامك بالعكس پاره‌سنى ، و حتى اولانجه وارينى آلارق آچلق زورى ايله قاچماز آزاد قبول ايتمز كوله‌لر اله كچوريورلر . بياض تلكينك عدالت ديو يوتديرديغى هر اجراآتنده مجرد نفسنه عائد بيك منافع مستور بولنديغنى ادراكدن عاجز انكليز محبلرينه سعادت مژده‌لرى . مصارفات عسكريه كيسه‌لرينه طوقونديغى يرده يعنى جنسلرينه منسوب اولان معزز عساكره آوروپاده ويردكلرى يمك هفته‌ده بر دفعه لحم خنزير ، متباقى كونلر ايسه قصاب خانه‌ده صاتيله‌مديغى ايچون اهون قيأت ايله آلنان بر قاچكونلك قوقمش طموز اتنك يالكز صويى ايله خشالانمش پراصه صاپى ، الاخنه ياپراغى اولوب معاشلرى دخى يومى بر صو يعنى رايج اونپاره‌دركه شهريه‌لرى جمعاً يدى بچق غروشدن عبارتدر . شو حالى فرانسه‌ده رأى العين

مشاهده ایتدم . تعدد زوجاتڭ حکمتنی تقدیر ایتمکله برابر پاپاسلرڭ شرلرندن اجرایه مقتدر اوله‌میان آوروپا عقلاسی نفوس ذکورڭ بر قاچ مثلنه بالغ طائفهٔ نسائی ، صاحبسزلکدن ناصل قورتاره‌جقلرینی بیله‌میه‌رك شاشیردقلری جهتله عائله اداره‌سی اهون محللره گوندریله‌جك عسکر بکار ایسه زوج بوله‌میان قیزلردن نکاحلی نکاحسز بر دانه یاپشدیروب بعده سوق ایتمکی قاعده اتخاذ ایدندکلرندن انکلیزلرڭ هندستانده موجود آوروپالی افرادی عموماً متأهلدر . طائفهٔ زنانڭ استراحتلریله برابر نفوسڭ آرتمسنی دخی موجب شو دور اندیشانه معامله اوزرینه خارجده یتیشان اطفال السنهٔ محلیه بیده بحق واقف بولنملری حسبیله مترجملکه متعلق مواد مهمه‌یی اجانبه تودیع مجبوریتندن حکومتلرینی قورتاریورلر .

انکلیز عرقنه منسوب اولمیان عساکرڭ انجامی

انکلیزلرڭ روا گوردکلری محقرانه معامله‌یی حسب الاحتیاج تحمل ایدوبده عسکرلکدن چیقامیان یرلی نفراتڭ خدمتلری تقدیر اولندیغی وقت هر درلو مصارفاته مقابل ویردکلری شهری قرق بچق غروش معاشه بعض سنه‌لر اوچ عانه ضم ایدیلیورکه شو مکافات سالیانه بزم حساب ایله اللی پاره طوتمز مواد خسیسه‌دندر .

بو درجه محتشکش ، فعال ، فداکار فقراتڭ خدمتی یکرمی سنه‌یه بالغ اولدیمی بر ساعت بیله طوتمیوب تقاعدلرینی درحال اجرا ایدییور . انکلیزلرڭ یکچوق ایشنه یرادیغی ایچون یکرمی سنه‌ده یتمش روپیه معاشه کوچ بلا نائل و تصادفاً ضابط اولان یرلیلردن بریسی نهایت یدی روپیه ایله تقاعد ایدلمشدرکه مخصصاتی یتمش عانه طوتمیان زواللی نفراته ویره‌جکلری اونده بر تقاعدیه شهری آلتی عانه درت بسه یعنی بشغروش اون ایکی پاره‌دن عبارتدر .

عمله صنفی

شمندوفر تراموای قومپانیه‌لری ایله فابریقه و امثالی اعمالاتخانه‌لره حکومتڭ رسماً تودیع ایتدیکی تعرفه‌ده ، آوروپالی هندلیناملریله ایکی قسم اجرت محرردر . یرلیلر ، ذکری سبق ایدن مقداردن زیاده اجرت آله‌مازلر . عینی شغلده بولنان بر آوروپالی ، یرلیلر قدر ایش کوره‌مدیکی حالده یومیه‌سی ایکی فرانقدن اشاغی دگلدر . بوندن بشقه کندی جنسلرینه منسوب عمله‌دن ایش آرتمینجه ، منافعنی کوزه‌دوبده یرلیلری قبول ایدنلر رسماً مسئولدرلر .

(انكليزلرڭ هندستانده‌كه تجارت و منافعی)

واپور قومپانیه‌لرینڭ آلدقلری مليونلر ايله نقليه اجرتی و بر طاقم پراكنده ايشلر مستثنا اولمق شرطيله، لونده بيوك تجارتخانه‌لرينڭ هندستان ايله ياپديغی بر سنه‌لك معامله ايكی يوز مليون انكليز ليراسی منافع حصوله گتورمكده‌در ، هندليلره و هندده‌كه قومپانيه و شركتلره يوزده يدی غروش اون پاره‌يه صاغلادقلری سالف البيان بيڭ مليار فرانق ايچون سنوی آلدقلری اوتوز مليون روپيه يعنی آلتمش مليار فرانق فائض ايله رسمی و خصوصی بانقه‌لردن و امور صرافيهٔ سائره‌دن، و حمايه صورتيله اللی نواب و سكز يوز اللی راجه‌دن بلا مصرف قوپاردقلری يك قلم ويرگودن بشقه مارالعرض اون اوچ دائرهٔ جسيمه‌دن تكاليف اميريه اوله‌رق اللرينه كچن مبالغ بر مليار اوچيوز يكرمی بر مليون فرانقدر . هندستان ايله هندچينڭ آفريقای جنوبی و امريقای شمالينڭ، و اوستراليانڭ اولانجه ثروتی بو صورتله كل يوم لونده‌يه چكلمكده‌در .

(تكاليف انكليزيه‌نڭ طرز توزيع و تحصيلی)

بر اراضی يوليله باقلديغی زمان سنه‌ده نه قدر حاصلات ويرر ايسه قيمتی بالحساب، بالغ اولديغی مقدارڭ اوچده بری ويركو ناميله دفتره كچوريلور . صاحب اراضی اكسون اكماسون حتی قوراقلق سنه‌لر بيله نظر اعتباره آلنميه‌رق بو پاره تقاسيط اوزرينه منتظماً تحصيل ايديلور . خانه، خان، حمام، دكان، مغازه و امثالی املاكڭ كيراسی شهری قاچغروش طوتار ايسه هر اوچ آيده بری يعنی سنه‌ده درت آيلغی ويركو ناميله انكليزلرڭدر .

كيرا عربه‌لرندن اوچ آيده بر آلتی انكليز ليراسی ويركو آلنيوركه سنه‌ده يكرمی درت انكليز ليراسی ايدر . جاموس ايله اوكوز و دوه اسب، استر وحماردن سنه‌ده برر روپيه و سودلی اينكدن آيده سكز غروش يعنی سنه‌ده طقسان آلتی غروش ويركو آلنمقده‌در . چفته قوشولان اوكوزلرڭ ويركوی سنويسی ياريم روپيه يعنی درت غروشدر . فقرا صنفندن الی ايش طوتانلر دخی سنه‌ده اون بش روپيه يعنی بر انكليز ليراسی تمتع ويررلر . يكی ياپيله‌جق بنانڭ محيطی قاچ فوت ايسه رخصتيه اوله‌رق هر فوت باشنه درت غروش و آچيله‌جق پنجره‌لرڭ هر بريسی ايچون اون آلتی غروش آلنيور . فوت تقريباً يكرمی سانتيمتروڭ عبارتدر . خانه‌لرده بولنان خلالرڭ دخی آيده اوچغروش ويرگوسی واردر . سرمايه و قزانجينه دقت ايتميه‌رك بقاللدن

علی السویه آیده ایکی روپیه توتونجیدن کذا آیده درت روپیه آلیورلر . آشجیلردن شهری بش روپیه قهوه‌جیلردن درت روپیه بش بسه مانیفاطوراجیدن کذا آیده آلتی روپیه اوچ عانه آلنیور . آیاقده طولاشان قهوه و چای فروشلر ایله دلالدن کذا آیده اوچر روپیه ، صو عربه‌لرندن دخی شهری بر انکلیز لیراسی ویرکو آلنمقده‌در ایکی کشی یکدیگریله منازعه و حکومته مراجعت ایتدکدنصکره میانه‌لرنده مصالحه وقوعبوله‌رق دعوادن واز کچدکلری تقدیرده مدعی ایله مدعی علیهدن یکرمی بشر روپیه جزای نقدی آلنیور . حکومته ویریلان عرضحاله درت غروشلق پول یاپشدیریلیور . استدعاده کوستریلان شاهد اوچ نفر ایسه ایکی روپیه تسلیم ایدلمینجه عرضحال رد اولنیور . بو ایکی روپیه‌نك یعنی اون التی غروشك دردردن اون ایکیسی اوچ شاهده آیاق دری اوله‌رق ویریلوب متباقیسی خزینه‌ده قالیور . ویرکو اراضی اوزرینه توزیع قلندیغی ایچون حبوبات و کوگری مثللو موادن طبیعی بر شیء آلندیغی یوق ایسه‌ده آفیون بو اصولدن مستثنادر .

اراضیسنك اعشار دکل اوچده بر حاصلات بدلنی تسویه ایدن زراع آفیون یتشدیردیکی وقت انکلیز قره قوش کبی ینه باشنه چوکییور . بر صندق آفیونکه کچن سنه بیك ، بو سنه‌ده بیك بشیوز اللی روپیه‌یه صاتلمشدر . بو بیك روپیه‌نك یالکز اللی روپیه‌سی زراعك حقی اولوب طقوز یوز اللی روپیه‌سی انکلیز حکومته عائددر . شو انصافسزلغه دقت ایدیکز زواللی زراع بر سنه چالشدیغی حالده یالکز بیکده اللیسی کندینك طقوز یوز اللیسی انکلیز حکومتنکدر . شو ظلمك دها غریبی وار مثلا سال حالده اولدیغی کبی بر صندق آفیون بیك بشیوز اللی روپیه‌یه صاتلدیغی وقت مال صاحبی بو ترقیء فیأتدن اصلا مستفید اولمیوب حصه‌سی صندق باشنه ینه اللی روپیه‌در . آفیونی بویله انحصاره آلارق چینده بالذات صرف ایدن انکلیز حکومتی بو یوزدن دخی سنه‌ده سکز ملیون لیرا کار کورمکده‌در . عثمانلی آفیونلری سرت اولمغله ادویه اعمالی ایچون آوروپاده صرف ایدیلیور . ایرانیلر ایسه آفیونلرینی کندیلری عافیتلنیورلر . حتی یتشمدیکی ایچون هندن دخی جلب ایتمکده‌درلر . والحاصل غاز ، سیغورطه ، صو قومپانیه‌لری ایله سوپورکه‌جی ، بکجی و امثالی دها نیجه تکالیفك حد و حسابی یوقدر . تحصیلاته کلنجه : اشجیلرك ویرکولری اوچ آیده بر ، متباقیلری هر آی باشنده تحصیل ایدیلیور .

آی باشی منادیلر چارشو و محلاتده اعلان ایدیورلر . کیران آیك سکزینه دگین شهریه ویرکولرینی و تقاسیطی حکومته تسلیم ایتمیانلرده طقوزنجی کونی کوندریلان

رسمی ورقه‌ده فائض اوله‌رق ایکی بچق روپیه ضم اولندیغی بیلدیریلیور . تکررنده کذا تبلیغات رسمیه ایله بش روپیه‌یه ابلاغ ایدیلان فائض اوچنجی ایدن بر هفته صکره تراکم ایدن تقاسیط ایله برابر تسویه قلنماز ایسه دکان حالا قپادیلوب دورنده‌که اشیا ساعتیله مزایده‌یه قونیلیور . املاک و آراضینک ویرگولری نه قدر تأخر ایدر ایسه اونسبتده فائض دخی ایشلدیکدن اصلا تلاش ایتمیوب مطلوبات امیریه قیمتک نصفنی بولدیمی حجز و محاکمه مثللو قوانینه تطبیق ایتمه‌رك درحال فروخت ایدییور .

مزاده ویریلان مالك گتوردیگی آقچه بورجدن آرتار ایسه صاحبنه رد و نقصان قالدیغی تقدیرده سریعاً بشقه املاکنه مراجعت اولنیور . شاید بشقه بر شیئه مالك دکل ایسه دقت ایتمیان مأمورینك کفیلندن آلوب او کفیلك پاره‌سی مدیونك سعهٔ حالی گوریلور ایسه تحصیل و اعطا ایدیلیور . انکلیزلرده بقایا نامی یوقدر . حکومت تحصیلداره بدل بویله بر اجبار احداث ایتدیگندن هر کس ویرگوسنی گونی گوننه بالذات گوتوروب تسلیم صندق ایتمکده‌در .

تلغراف پوسته رسومات مثللو دوائرك تکالیف صایلمیان وارداتی ، دولتمزك بودجه‌سندن بالتنزیل ، متباقیسی علی السویه تقسیم ایدیله‌جك اولسه آدم باشنه یاریم مجیدیه دوشمز بونکله برابر نصفی بقایاده قالوب سنه‌لرجه بریکدکدنصکره عفوه دخی مظهر اولیورز . بویله رحیم و شفیق بر دولتك قدرینی بلمیانلره الله قهر ایتسون .

(هندستانده موجود فابریقه‌لر)

بومبای ، کلکته ، مدراس ، قولومبو ، دهلی ، و امثالی بیوك شهرلرده بولنان قماش فابریقه‌لرندن بشقه ایکی یوز یتمش اوچ عدد جسیم فابریقه‌لر واردر . بونلرك سکزی کاغد ، آلتمش اوچی دباغت جلود ، اللی بری حدید ، اللی دردی دقیق یعنی اون فابریقه‌لری اولوب متباقیسندن اللی التیسی سیسام و امثالی یاغلر وشکر قامشی تعصیرینه ، قرق بری صنایع مختلفه‌یه مخصوصدر .

(هندك انهار شهیره‌سی)

« سند نهری »

هند و چین اولکالرینك حد فاصلی اولان همالایا طاغلری ایله ترکستان شرقی‌یی شمالاً تحدید ایدن قره قروم سلسلهٔ عظیمه‌نك اتصالی ایتدکاری مرتفع موقعده محال مختلفه‌دن نبعان ایدوب کشمیر دیارینك یمین و یسارندن بالمرور پنجاب احاطه‌سنه

دوکیلان جهلم ، چناب ، راوی ، ستلج ، بیاس نهرلری سیدپورده برلشدکدن صکره سند نهری عنوانتی آلارق کیراجینک جنوبنده دریای سنده منصب اولیور . طولی اوچ بیك کیلومترودر . قطعهٔ مذکوره‌یه پنجاب تسمیه ایدلمسی سندك باشلوجه شعباتی اولان بو بش نهردن کنایه‌در .

« براهما پترا »

چین اولکاسنده واقع تبت صحراسنده‌که یکرمی ایکی کولدن نبعان ایدوب بر چوق شعبه‌لریله دریا حالنی آلارق جمال پورك فوقنده آیریلان قولی « نرائن گنج » ده بنگاله کورفزینه دوکولدیکی کبی دیکر قولی ، « گوالندو » ده گنگا ایله برلشه‌رك التی ساعت اشاغیده عینی کورفزه التحاق ایدییور . هندیجه « براهما » خدا « پترا » پسر دیمك ایدکندن هنود ، نهر مذکوری حاشا اللهك اوغلی طانیمقده‌درلر . بونکده طولی اوچ بیك کیلومترودر .

« گنگا نهری »

وسط هندك غرب و شمالنده واقع طاغلردن نبعان ایدن « جمنا ــ بیتوا ــ کالی ندی ــ کین ــ دهسان ــ گوگرا ــ راپتی ــ کندك ــ پاکتی ندی ــ ارن ندی ــ سنگوس ندی ــ کنکی ندی ــ چنبل ــ بهگو ــ سون ــ کنیرندی ــ رام کنگاو ــ دیواندی ــ کومتی ندی ــ ترسول ــ کنگا ــ مهاکوس ندی ــ اترائی ندی ــ مهاندا » ناملرنده یکرمی اوچ مشهور وبر چوق غیر معروف و اوفق شعباتی ایله کواندوده دریا کسیله‌رك جمال پوردن آیریلان براهما پترا شعبه‌سی ایله برلشدکدنصکره بنگاله کورفزینه منصب اولییور . کنگادن دیناپورك شرق و غربنده و فاصله‌لی اوله‌رق آیریلان هوکلی و جهلنك ناملرنده‌که قوللر دخی هوکلی شهری جوارنده برلشوب کلکته اوزری بنگاله کورفزینه قاریشییور . هنودك کذا معبود طانیدیغی کنگا نهر عظیمنك طولی ایکی بیك سکز یوز کیلومترودر . گریده جبلندن نبعان ایدن دموداندی نهری دخی هوکلی و جهلی انهارینك دریایه قارشدقلری یرده برلشیور.

« مهاندی »

ممالك متوسطهٔ هندك محال مختلفه‌سندن نبعان ایدن « سیر ناریکهاندی و ــ بی ترنی ندی ــ برهمنی ندی » انهاری ایله دریادن اون ساعت یوقارده برلشدکدن صکره

تکرار قوللی حاصل ایدرك پالمراس ایله پوری و جکن نات اشکلەلری ارەسنده و متعدد مواقعده بنگاله کورفزینه دوکیلورلر .

« کودا وری نهری »

دکین حیدر آباد امارتی اراضیسندن نبعان ایدن کوداوری نهری « دریای وین کنکا — دریای وردها — دریای مان کنکا — دریای مانچرا و پورنا » انهاریله جنورده برلشەرك فرانسەنڭ کاریکال مستعمرەسنی شبه جزیره حالنه قویدقدنصکره هند دکزینه قاریشیور ، طولی سکز یوز اللی انکلیز میلیدر .

« کرشنا نهری »

منبعی مها بیلیشور جوارندەدر . دکن اراضیسندن کچن موسی ندی دریای بهیما — و دریای تنڭ بهدرا نهرلریله برلشەرك مچهلی بندرده خلیج بنگالەیه دوکولیور . طولی یدییوز میلدر مدراس احاطەسندن اینان « شمالی پنا — پالار — جنوبی پنار — کولیرون — کاوری » نهرلری کذا خلیج بنگالەیه — دریای نربدا — دریای ظاپدیناملرندەکه انهار دخی خلیج کمبییه یعنی بحیرۀ عربه دوکولیورلر .

(جو اقلیم هند)

هندڭ هواسی ، قطعات سائرەنڭ ضدینه درت ماه موسم باران یعنی گوز درت ماه شتا ، درت ماه صیف اعتباریله اوچ فصل اوزرینەدر . بو ملکده بهار دائمی اولدیغی ایچون فصل ربیعڭ تفریقی قابل دکلدر . گل ، سنبل ، لاله ، و انواع شکوفه ، سنەنڭ هر فصلنده موجوددر . اشجاردەکه ازهار بیله دکولدکچه یکیلانیر . کوز ، قیش ، یاز ، میوەلری مواسمندن غیری زمانلرده بولنمدقلری حالده بهاره مخصوص اثمار و سبزەلرڭ اجناس مختلفەسی همیشه باقیدر .

(هند چینی)

« رانقون »

هند چینیده واقع ایپر برما منطقەسنڭ بنگاله کورفزنده اڭ مهم میناسی اولان رانقون ایرا وادی نهری شعبەسنڭ منصبی قربنه و جنوب ساحلنه مبنی غایت معمور و لطیف بر شهردر . شمالده کائن چین حدودندن نبعان ایدوب یاری بولده بر قاچ قوله آیرلدقدن صکره مواقع مختلفەده خلیج بنکالەیه دوکولان

ابر وادی . نڭ اڭ جسیم شعبه‌سی اولان نهر مذکور درونده‌که اوفق واپورلر، رانقونڭ طقوز یوز میل فوقنده یعنی احاطه‌نڭ داخلاً وسطنده واقع «بهامو» شهرینه دکین سربستانه آمد و شد ایتمکده‌درلر . اون ملیون درتیوز طقسان بیڭ آلتی یوز قرق درت نفوسڭ متوطن بولندیغی ایکی یوز اوتوز آلتی بیڭ یدییوز سکسان سکز میل محیطنده‌که شو معمور احاطهٔ منبته‌نڭ منتهاسنه دوشان «ماندالا» ایله «پوزوم» ومولمینه دکین اوچ قولدن سکز یوز میل ایلرولیان تیمور یوللری ایله‌ده متمادیاً یاپیلان مناقلات بریه‌یی یعنی براً و نهراً هر طرفدن طوپلانوب طاغلر کبی ییغیلان اخشاب ضمغ وپرنجلری، اقطار عالمه نقل و توزیع ایتمك اوزره لیماننه کل یوم یوزلرجه سفائن جسیمه اوغرایان زنکین رانقونده اوچیوز بیڭ نفوس ساکن اولوب بونڭ اللی بیکی مسلم متباقیسی مشرکدر . ادارهٔ داخلیه‌سی یدی سنجاغه تفریق قلنان بو آباد آراضینڭ یالکز تجارتجه دکل ادارهٔ ملکیه‌جه‌ده مرکزی اولان رانقون شهرنده‌که مذکور المقدار موحدینڭ قرق بر بیڭ یوز اوتوز بشی زکور، سکز بیڭ سکز یوز آلتمش بشی اناث‌در . ملحقاتده دخی سکسان درت بیڭ بشیوز طقسان دردی زکور، اوتوز بر بیڭ ایکی یوز اون دردی اناث اولمرق جمعاً یوز اون بشبیڭ سکز یوز سکز نفوسلی موحدین موجود و متمکندر .

بو حوالی تجارتنڭ قسم اعظمی بومبای منطقه‌سنده واقع سورت شهرندن کلوب مسافرهٔ اقامت ایدن اهالیء اسلامیه النده‌در . اصول تجارتده کوستردکلری مهارت ووقوف تامه، هند و حتی آوروپا مشرکلرینڭ بیله حیرت و حسادتلرینی جالب بو فطین و فعال مسلمین مملکتلرندن مناوبه ایله کلوب تعامل قدیمه‌لری وجهله ایکی سنه اقامت مدتنی بالاکمال عودتله یرلرینه دیکرلری ورود ایتدکلری سورت بحثنده ذکر ایدلمشی ایدی . بو سببدنطولایی عائله‌لرینی برابر کتوره‌میوب ایکی سنه‌یی منفرداً کچوردکلری جهتله رانقونده قسم اعظمنی تشکیل ایتدکلری نفوس اسلامڭ ذکوری مقدار اناثدن درت دفعه زائددر . تبعهٔ صادقه‌سنڭ تسهیل اموری ایچون جهانك هریرنده مأمورلر، واسطه‌لر بولندیران دولت قوی الشوکهٔ عثمانیه‌نڭ بوراده‌که فخری شهبندری وسورتلی تجارانڭ اکبر و اعظمی یوسف اسماعیل افندی، انکلیزلرڭ ترانسوال شاشقینلغنده کیسه‌سندن اون بشبیڭ روپیه یعنی بیڭ انکلیز آلتونی اعانه کوندرمك بودالالغنده بولنمسنه ممنون قلان بریتانیا قصرندن «قیصر هند» عنوانی آلمشدر . وجودی غایت خورده و نحیف، قوهٔ باصره‌سی ضعیف، سنی یتمشه قریب وفقط فکراً و جسماً زنده اولان بو پیر روشنضمیرڭ بری

سکز دیکری اون التی یاشلرنده ایکی مخدومی بش یاشلرنده بر قزی واردر . اسماعیل یوسف تسمیه ایتدیکی ولد کبیری ، هنوز عدم تکملنه مبنی هر ایشه یتیشه‌مدیکی جهتله کافهٔ اموری شکرالله اسمنده دهلیلی بر کاتبڭ النده قالدیغنی کورنجه زوالليه چوق آجیدم . شهبندرلك کبی بر شرف احسانیله بین الاقران ممتاز بیوران دولت ابد مدت عثمانیه‌یه فرط محبتندن طولایی یکرمی بشنجی سنهٔ دورهٔ جلوس همایون مسرت مقرونڭ خاطرهٔ فاخره‌سی ، و ذات اقدس حضرت خلافتپناهی حقنده دعوات خیریه استجلابی ایچون رانقون شهرینڭ اڭ کزیده موقعنه واسکله باشنه اوتوز بشبیك روپیه صرفیله یاپدیردیغی اوچ قاتلی جسیم مسافر خانه‌دن بشقه مکمل بر اناث مکتبی و ایکی عدد خسته خانه انشا ایتدیرمشدر . جمله‌سی شهرڭ عالی بنالری عدادینه داخل آثار خیریهٔ مذکوره‌دن خسته خانه‌لرڭ بری فلج اولانلره ، دیکری مریضان سائره‌یه مخصوصدر . اعلا ، اوسط ، ادنا ، اوله‌رق اوچ درجه‌یه تفریق و هر درلو مفروشات و لوازمیله متعدد خدمه‌لری موجود مسافر خانه‌ده ، غربا مجاناً بیتوتت ایتمکده‌درلر . بو عالی مسافر خانه ایله خسته خانه‌لرڭ ، و اناث مکتبنڭ خدمه ، طبیب ، معلمه و مبصره معاشلرینه ، تنویرات و حسب الایجاب تعمیرات ، مصارفنه قارشولق اولمق اوزره مدفوعات واقعه و ملحوظه مقدارینڭ ایکی مثلی ایراد کتوریر دکرلی عقارات دخی یاپدیروب وقف ایلمشدر . مسقط رأس اولان سورت شهرنده دخی متعدد آثار خیریه‌سی موجود بو دریادل ذات اوتلده اقامتمه رضا کوسترمیوب « مارچین ایستریت » نام شارع شهیرده‌که تجارتخانه‌لری فوقنده مقیم بیوك مخدومی اسماعیل بکه مهمان ویرمشدر . کندیسی ملت بغجه‌سی قربنده‌که جنت آسا صیفیه‌سنده مقیمدر . شهرڭ لا یعد و بی نظیر نزهتکاهلرینی طولاشمقلغم ایچون خصوصی عربه‌لرندن بریسنی تخصیص بیورمق کبی عنایتلرده دخی بولندقدن باشقه ایکی کونده بر صیفیه‌سنه جلب و دعوت ایدرك اخشام طعامنی برلکده یاپمق تواضعنی‌ده دریغ بیورمامشلردر . حدمڭ فوقنده یاپدیغی التفات و احتراملرینی اونوتمق قابل اولمیان بو ذات اصیلڭ جناب حق عمرینی مزداد ، عافیتنی بر قرار خانداننی کدورات کونیه‌دن مصون و دائم بیورسون . اخلاق امتی هدمه ساعی بر طاقم سفها و ادانینڭ تلویثیله کریان نام انسانیتی انبساط ویروب بحق فخر ایتدیران بو مثللو ذوات ممدوحة الصفاتڭ وجود نادر الموجودلریدر .

رانقونڭ اڭ لطیف مسیره‌سی شاهی کول معناسنه « روائل لیك » تعبیر ایتدکلری

محلده که بلدیه و حیوانات بغچه‌لریله بونلرڭ اطرافنی محیط قوریلردر . گوك‌گه‌لری گوگ‌ـللره فرح ویرر صیق داللی قـدیم اغاجلر، یاپراقلری گوزل میشـه‌لر، اوزرلرنده شاقر شـاقر بلبللر اوتر صـالقم سـگودلر آلتنده، چم وچیچکلر اردلرنده زیاده‌لشـان لطافتلریله اورته‌ده پارل پـارل یانان طاتلی گولی طواف ایچون ســوزیلوب گیدن منتظم یوللرینی یکدیگرندن تفریق ایدن واسـع یشیللـکلر وســطلرنده محصور قلان زمردین تپه جکلرینی بیله، رنـگجه‌ده رایحه‌لری کبی مختلف بیانی گـللر قاپلادیغی ایچون احجار قیمتدارڭ هر جنسـندن قاقیلان گـل یوزوك قاشی کبی نظر دقتی جالب بو فردوسی قوری ایچنده بشقه‌جه بر فردوس کسیلان بلدیه و حیوانات بغچه‌لرینڭ یاپیلدقلری مواقع مسرات بخشا، بوندن یکرمی سنه اقدم خالی بر اورمان ایمش . بر چوق امکلر اقچه‌لر صرفیله وجوده گتوریلان بلدیه و حیوانات بغچه‌لرینڭ عارضه‌لی و مرتفع محللرینه یاپیلان سوسلی قمریه‌لر اطرافنده، و بو لطیف بایر و تپه‌جکلر اره‌لرندن گچوریلان منتظم و مصنع یوللرڭ کنـارلریله براشدکلری موقعده که میدانلرده ، غایت ماهرانه بر صورتله طرح و تنظیم قلنـان انواع زاویه‌لر و طرق صغیرهٔ سـائره‌یی بری برندن ایران شکوفه‌لکلر درونلرنده ، بویالریده بوی‌لری کبی مختلف چیچکـلر یتشدیرلمش ومار البیان قوری‌یه متصل بوکسکجه تپه‌لرڭ، مواقع مرتفعه‌سنه مبنی مختصر بنـالر درونلرینه‌ده هندستان ایله هند چینده و اوستراليادە موجود حیوانات اهلیه ومفترسه حبس ایدیله‌رك تشهیره قونلمشدر .

براديلشنده که خوشلغه ، بر ظاقم صنعی لطافتلرده منضم اولنجه جنته دونان شو روحپرور موقعڭ نســیم صـافنی تنفس ایچون بعد العصر عربه‌لره اوتوموبیللره ولوسیپدلره بنیه‌رك فوج فوج دوکولان بدایـع پرستانی تطییب مقصدیله هر اخشام اوزری ترنمسـاز بلدیه موزیقه‌سنڭ اهویهٔ لطیفه‌سنی، بغچه‌یی روایح طیبه‌یه غرق ایدن رنـگـارنڭ شـکوفه‌لر اره‌لرینه اوبك اوبك طوپلانوب بشقه‌جه بر چیچك ییغینی کسیلان مادامرڭ، ماداموازلرڭ، گوگـل آچیجی خنده‌لرینی دیگـلـه‌مك اوزره یریر قونیلان ثابت صندالیه وقنپه‌لردن بریسنه یاصلانوبده، ایرا وادی نهر عظیمندن حاصل اولوب شمسڭ حین غروبنده منعـکس ضعیف ضیاسی ایله نورلر صاچان متعدد کـوللر، قنـاللر درونلرنده واقع صیق آغاجلی یشـیل اطه‌جقلره آتلامق آرزوسیله سوار اولدقلری سوسلی صندللری سوقه سـاعی شیق موسیولرڭ شو اوغراشملرینی ، هر موسمده یشیل و اکثر ایام شـکوفه‌لی آغاجلرڭ داللری اوستنده طرف بطرف اوچوشـان و اوتوشـان انواع قوشلرڭ نغمـات لاهوتیه‌لریله بو دیار طیورینه مخصوص

الوان و اشكاللرينی تماشایه قویولمق حیاتڭ اونودیلور سعادتلرندن دگلدر .

قطعات خمسەنڭ جملەسندە الی آراضیسی بولنان انكلترە بو حوالی‌یە بیڭ سكز یوز یگرمی التی میلادیسندە گلوب تناسیرم و ارقان محللرینی و بیڭ سكز یوز اللیدە پیكوییی طوتمش ، و بیڭ سكز یوز سكسان بشدە حیلە ایلە ماندالا شهرینەدە صوقولەرق راجە پیتوبی یقالادیغی كبی علاقۀ مدراسە سوق واورادە حبس ایتمشدر . ملكی غصب ایدیلان بو مظلوم راجە منفاسندە الان بر حیات و مسجوندر . كندینی خادم انسانیت و حامیء حریت كوسترمك شارلاتانلغندن گیرو طورمیوب بر طرفدن دخی بویلە ملتلر حكومتلر محو ایتمك فضایحیلە مشغول انكلترەنڭ مرقوم پیتو اوزرینە گوندردیگی جنرالی ظاهرا صاحب ملك ایلە ملاقات ایتمك و حقیقتدە یقالامق ایچون ماندالایە یاقلاشدیغنی خبر آلان فرانسز قونسلوسی همان راجەنڭ یانینە گیدوب خدعەدن خبردار ایتدیگی زمان نە یپاجغنی شاشیران زواللی راجە « چارە ندر » دیدیگندە عائلەكلە قونسلوسخانەیە التجا ایتملیسمڭ جوابنی ویرمش و بو تكلیفی اولاروی موافقت كوسترمش ایسەدە وكلاسیلە بعد المشاورە صرفنظر ایلمكلە دام بلایە دوشمشدر . بو مغفل راجەنڭ اولوقتكی باش وكیلی سورتلی بر اسلام ایمش فرانسە حمایەسنە صوقولمقدن بشقە بر شیء اشراب ایتمیان شو التجایی باش وكیلڭ شدیداً ممانعتدە بولنمسی راجەلغڭ قوۀ عسكریەسیلە آوروپالیلرڭ « احكامی مرعیدر » دیو اورتەیە قویدیغی حقوق بین الدولی گوندیكندن ایلرو گلدیكنی سویلوب فكرینی خیانتدن خالی ومصیب گوریبورلر ایسەدە راجەنڭ كندی جنسنە منسوب سر عسكر ایلە سائر امرا و وكلایە انكلیزلردن كلیتلو حق سكوت آلارق بلا مقاومت صاوشملرندن طولایی لعنت خوان اولییورلر .

قاچان فرصت ، ضایع اولان حقوق ، بویلە امىلر ، مسببینە لعنتلر ایلە گیرو دونر ، الە گیررمی ؟ هیهات ! ذی الحجەنڭ طقوزنجی عرفە كونی اخشام اوزری مارچن ایستریت نام محلدن كچرایكن بر اونباشی طاقمی عسكر ایلە آلتی نفر پولیس بر كوشەیە طوپلانوب تفنكلرینڭ اوجندە سونكو طاقیلی اولدیغی حالدە سلاح چاتەرق دیكلدكلرینی كورنجە مسلمیندن بریسنە یناشەرق اسبابنی سؤال ایتدم . مرقوم عسكرڭ ، قاپوسی اوكندە طوپلاندقلری منزلدە بوندن ایكی سنە اقدم مستأجراً مقیم بر اسلام عید اضحادە قربان ایچون اوكوزی یاتیردیغی زمان مشركین مجتمعاً هجوم ایلە كسدیرمكدن منع ایتدكلری صرەدە جماعت اسلامیە دخی طوپلانەرق مقابلەدە بولنملریلە غاوغا آرتوب طرفیندن بشیكە قریب آدم تلف اولمش ایدی .

کذا سنهٔ مذکوره بیرامنده وسط هندده واقع جلال آباد شهرنده دخی قوربان کسدیرمامك مسئله‌سندن طولایی بویله بر وقعه ظهور ایتمکله محل مفسدته یوز بیك مجوس طوپلانمش حقوق مشروعه‌سنی محافظه مقصدیله بو قوتی مقابله‌یه چیقان یگرمی بیك مسلمین ساعتلرجه چارپشدیغی حالده انگلیزلر آتش فسادی اطفایه آصلا ییناشمیوب قارشودن باقمش، و نتیجه‌ده مشرکینه بر شیء دیمدیکی کبی اسلاملره قوربان کسمکدن منع ایتمشدر.

مقاصد انکلیزیه ملل و اقوام ارهسنه دائما ضدیت و فساد القا، عداوت و منافرتلری تقویه و مزداد ایلمکدر. شمدی دکل بو منزلده بو مشئوم محلهده بیله هیچ بر اسلام خانه‌سی و قوربان کسه‌جك موحد مقیم اولمدیغی حالده معهود قاپو اوکنه هر سنه بویله عسکر کوندروب عیدك نهایتنه دکین نوبت طوتدیرمسی وقعه‌یی دائما خطرلاتدیرمق، عداوتی اونوتدیرمامق شیطنتندن بشقه بر شیء دکلدر.

افکارلری امن و اسایش بلده، و رفاه تبعه، جهتلرینه معطوف اولسه ایدی، وقوع فسادده قارشودن باقمیوب اره‌یه کیرر آتشی باصدیرر ایدی — جوابنی ویردی.

بولانق صوده بالق آولامغه آلیشقین انگلترهیه کمال سهولتله لقمه اولان بو قوجه ملکده که شمندوفرلر چین و سیام خدودلرینه دکین طیانیور ایسه‌ده هندستان خطلریله هنوز برلشدیریلمه‌مامشدر. معاملهٔ بزازیه‌ده مستعمل اولچو اوچ فوت طولنده وگز نامنده، اوزان ایسه یوز قرق روپیه ثقلتنده و بیسه اسمنده‌در. رانقونده بر بیسه پرنج بربچق نهایت ایکی عانه‌یه، غالی زمانلرده اوچ عانه‌یه‌در. بنکاله پرنجی دها نفیس و منقح اولمغله بونك بیسه‌سی درت عانه‌دن آشاغی دوشمیور.

رانقونده اون ایکی جامعشریف ایله بر کتبخانهٔ اسلامیه سکز مکتب ابتدائی واردر. بوجوامع شریفه‌نك اکبر و اجملی مارچین ایستریت جاده‌سنده واقع «سورتی مسجد» در. سورتلی «محمد احمد پتل» مرحومك کریمه‌لری «مریم بی بی» طرفندن اون بیك انکلیز آلتونی صرف ایدیلەرك درت قات اوزرینه انشا قلنان «مدرسهٔ محمدیه» بو جامعشریف مقابلنده‌در. متانت و عظمتی صرف ایدیلان آقچه‌نك کثرتندن دخی منفهم اولان بو عالی و کارگیر مکتبك رسم کشادنده مدعواً حاضر بولنان رانقون والیسی — ترقل وایت — الته ویریلان درتیوز اللی انکلیز لیراسی قیمتنده‌که آلتون مفتاح ایله قاپویی آچدقدن صکره علی الاصول درجیب ایتمك کبی یاغلیجه برلقمه یقالامسنه باشلوجه سبب متولی یوسف اسماعیل افندی‌یه یازدیغی ممنونیت نامه‌ده

خان بهادر عنوانی درج و توجیه ایلمشدر . والینك مخصصات شهریه‌سی یدیوز انگلیز لیراسیدر . عید اضحانك ایكنجی گونی بعد الظهر اجرا قلنان بو رسم كشاد غایت مطنطن ایدی . گوندوزلین بایراقلر ایله دونادیلان بو بناء عظیمك داخل وخارجی گیجه‌لینده قنادیل ایله تنویر قلنوب مولود شریف قرائت ایتدیرلمشدر . بو زنگین مملكتك منبع ثروتی پرنجدر . احاطه‌نك ایچروسنده غایت غنی یاقوت معدنلری دخی مبذول اولوب جمله‌سی ایشله‌دلمكده‌در . زوره مقاومتی ، شفافلغی تسلیمكردهٔ جهان اولان بو یاقوتلرك صفوتجه نظیری یوقدر .

رانقون محكمه‌سنه مراجعت ایدن الدجقلیلر دعوا ایتدكلری آقچه‌نك هر یوز روپیه‌سنه یدی روپیه خرج ویرمینجه استدعاسنی قید وقبول ایتدیرمیور بعد ویرله‌جك محاكمه ، قرار ، تبلیغ و امثالی خرجلر بشقه اولوب پشیناً ویرمكه مكلف طوتلدیغی بو یوزده یدی ، عرضحالك قیدیه‌سیدر . عدلیه‌ده جاری شو غدارلق اراضی ، املاك و تجارت اوزرینه مطروح تكالیف امیریه‌ده گوریلان انصافسزلقلری تصریح و تعداده حاجت براقماز .

انكلتره ثروتنك منابعنی ، قانون و محكمه‌لرینك ، مروت ونصفتنی آڭلامقسزین كور كورینه انگلیز مداحی كسیلان بعض اشك قفالی حریفلره نمونهٔ عبرت .

یكرمی طقوز گون اقامت ایتدیگم رانقونده پككچوق انسانیت و محبتلر ابراز بیوران ذواتدن بریسیده سورتلی احمد اعظم مقدم صاحبدر . بوراده چوقجه اڭلنمكلكمه سبب ورودمدن بر هفته صكره عید اضحانك شرفحلولی ، و بعد العید ورود ایدن سیاح واپورنده دخی بر بولنه‌مامسیدر . ذی الحجه‌نك یكرمی ایكیسنه مصادف جمعه ایرتسی گونی « زیدا » نامنده بر انكلیز واپورینه راكباً سینغافور یولنی طوتدم . ساعتده اون میل قطع ایدن بو واپور رانقوندن حركتنك دردنجی گونی — پیراك — وزبانزدی — پیلان — اسكله‌سنه یتشدی . پیلان ملقا شبه جزیره‌سنك جنوبنده‌كه مستملكات انگلیزیه‌نك مركزیدر . كمور دپوسی یاپوق بهانه‌سیله صوقولان تلكی انكلیزك — پراك — حكومت اسلامیه‌سندن غصب ایلدیگی بو اسكله‌یه مربوط اراضی اون طقوز میل عرض و طقوز میل طولنده طار بر شیء ایسه‌ده غایت منبت ومعموردر . پیلان ایله سینغافور اره‌سنی دخی ایكی گیجه اوچ گونده قطع ایدن واپور سینغافور اسكله‌سنه یتشدیگینده ، ملقا شبه جزیره‌سنك منتهاسنده‌كه مجمع جزائردن بریسنه چیقاریلوب بشكون قرانتنه بكله‌دلدك . سجن بلا تعبیرینه پك یاقشق آلان قرانتنه‌یه طوتلدیغم شو جزیره‌نك بركت ویرسون موقع و هواسی لطیف

هر طرفی اوتلق و آغاجلق اولمغله کمال انشراحدن بشگونی نصل کچوردیگمی آکلایه‌مدم . بو گوزل اطه‌ده ماء جاری بولنمدیغندن ماکنه ایله تصفیه ایدلدیگی ایچون بومب تعبیر اولنان طعمسز وآجی دکز صوینی ایچمکدن بشقه راحتسزلگی موجب بر حالت یوق ایدی . قرانتنه مدتنی اکمال ایدنلری آلمق اوزره بشگون صکره ورود ایدن استمبوطه راکباً سینغافوره کچوب «لفوز» اوتلنه نازل اولدم .

(سینغافور)

محیط هندی ایله بحر اوقیانوسده طولاشان سفائن جسیمه‌نك اوغراغنده واقع ، لیمانی غایت ایشلك ، تجارتی مهم و معمور بر اطه اولوب محیطی سکسان میلدر . اراضیسی طار ، ملحقاتی مفقود ، و فقط موقعی شرق و غرب تجارتیله بحریون عالمه مرکز بو دکولی شهرده ساکن ایکی یوز بیك نفوسك یالکز اوتوز بیگی مسلم بولندیغی جهتله اون جامعشریف ایله «سر انگون» نام محلده و «مدرسهٔ محمدیه» اسمنده بر مکتب عالی واردر . درونده تحصیل علوم ایله مشغول شاکردان هنوز تکثر ایده‌میوب اللی نفردن عبارتدر . اطفال مسلمینك تحصیل ابتدائیلری ایچون هر جامعشریف حوالیسنده برر مکتب صبیان موجوددر . سلطنت سنیه‌نك رانقون فخری شهبندری یوسف اسماعیل افندی‌دن «احمد حاجی محمد صالح آنقالیه» صاحبه بر توصیه‌م وار ایدی . سینغافور جماعت اسلامیه‌سی معتبرانندن و اعاظم تجاراندن اولان مومی الیه بنی اوتلده براقمایوب همان خانه‌سنه گوتوردی . بو ذاتك منزلنده خیلی اعزاز و حرمتله ایکی گیجه بیتوتت ایدوب اوچنجی گونی جوهوره کیتمك اوزره رخصت استدیگمده ، خصوصی عربه‌سنی حاضرلادوب کوچك برادریله برابر استاسیونه دگین تشییع مروتنی دخی دریغ بیورمدی . سینغافور ایله جوهور اره‌سنده‌که بعدیت براً شمندوفرله اون ، و بالآخره واپوره بنیله‌رك بحراً دخی برکه جمعاً اون بر میلدن عبارتدر . ملقا شبه جزیره‌سنك جنوباً منتهاسنده و سینغافور اطه‌سی مقابلنده واقع و اسمیله بنام حکومت اسلامیه‌نك مرکز کرسیسی اولان جوهور شهری ، عظیم اورمان ایچنده یر ، یر تومسالان سویملی تپه‌جکلر اوزرلرینه یاییلمش هواسی ، صویی لطیف موقعی دلکشا بر مملکت ایسه‌ده نفوسی یگرمی بیگدن دون ، صنایع و تجارتی‌ده یوق حکمنده‌در . موقعی خط استواده بولنمسنه مبنی صیف دائمی ، ودریانك برکتیله مطر همان کل یوم نازل اولدیغی ایچون آغاجلرده‌که یاپراقلر ، زمینی ستر ایدن اوتلر و چملر قوریماز ، گللر

وچیچکلر صولماز، خضرات اصلا بوزولماز، سنه‌نك هر ایامی ربیعدر . بورالرده شتانڭ یالکز اسمی اشیدیلییور . زراعتی پرنج ایله «آناناس» تعبیر ایدیلان رایحه‌لی و میحوش سبزه‌دن عبارت بو حکومتك واردات سنویه‌سی بر ملیون سکسان بیڭ روپیه‌یه گوج بالغ اولییور .

بتون تپه‌لره بایرلره اکیله‌رك کثرتله یتشدیریلوب قسم اعظمی سینغافورده صرف و فروخت ایدیلان بو مرغوب آناناسڭ یاپراغی پراسه‌یه، باری انکناره، میخوشلغی طعمی لیموناطه‌یه، رایحه‌سی عنبه‌یه بکزه‌یور . جوهور سلطان سابقی ابو بکر مرحوم طرفندن «نوت بیچروت» نام محلده واقع زمردین تپه‌جك اوزرینه «ملائی مسجد نامیله» یاپدیریلان جامعشریفڭ طرز معماریسنده‌که لطافته، زینته حیران اولدم . خاکپای حاجتروای حضرت خلافتپناهی‌یه یوز سورمك اشتیاقیله بوندن اون سنه اقدم درسعادته گیدوب عودتنده سرایی قربنه بو جامعشریفی انشا و احیا بیوران سلطان مرحومڭ اسکله باشنه یاپدیردیغی «جوهر» اوتلده ایکی گیجه بیتوتت ایدوب وزرادن «دادو مندری» و «دادو سلیمان» ایله ملاقات وشهرك هر طرفنی تماشا ایتدم . سلطان لاحق محمد ابراهیم ایکی سنه اقدم لوندره‌یه گیدوب حالا عودت ایتمامشدر . ملك وملتنی براقه‌رق صاوشدیغی لوندره سفاهت خانه‌لرنده فسق و فجور ایله اشتغالدن حالا اوصانمیان بو شر الخلف اوتوز یاشنده وغایت بد خلق ایمش . سرایڭ قارشوسنده‌که سپرسز استحکامه دیزدیردیگی چرخه طوپلری قارتال کبی میدانده و گوانج بر حالده‌در . انکلیز ضابطانڭ قوماندانسنه ترك ایدیلان مدافع مذکوره، لیمانه اوغرایان سفائن اجنبیه‌یی سلاملامقدن بشقه بر ایشه یرایه‌جغی یوقدر . جوهور دخی «پیراك» «ریو» «پاهانغ» «سلانقوره» حکومات اسلامیه‌لری کبی انکلتره حمایه‌سنده‌در .

ملقا شبه جزیره‌سنڭ غربنه دوشان پیراك اطرافنده دخی «فیره — کده — فیللیس — ملاکه — دیللی — راچه مانده — ناملرنده متعدد نوابلقلر یعنی امارت اسلامیهٔ صغیره موجود اولوب بونلردن «کده» سیام حکومتنه دیگرلری انکلتره‌یه تابعدرلر . کده سلطانی عبد الحمید شاه اوچ سنه‌ده بر بنکوکه گیدوب سیام قرالنه آلتون چیچکلك و امثالی اوانیء ذهبیه تقدیم ایتمکدن بشقه بر شیء ویردیکی یوقدر . انکلیز حمایه‌سنه دها طوغریسی بلاسنه دوشان دیکر نوابلر ایسه واردات سنویه‌لرینڭ یوزده سکسان اوچنی ویرمکه کوچ قورتیلییورلر . جوهورده ایکی کون قالوب سینغافوره عودتمده انقالیه صاحبك خانه‌سنه دوشمیه‌رك «لفریز» اوتله نازل اولدم

اوتلك صاحبی مشرك اولمغله طعامی جمال الدين صاحبڭ لوقنطه‌سنده اكله باشلادم . سينغافورڭ «قوين ايستريت» نام محله‌سنده مقيم پنچابلی حاجی احمد اسمنده غايت انسانيتلی بر ذات واردر . بولنديغم اوتله هر كون اوغرايوب حال و خطر صورمقدن كيرو طورامیان بو ذات تجاردن مكاوی عبد الله وزنه ايله پازار كونی تكرار چيقه گلوب «صو باشی» نام مسيره‌يه گزديرمگه گوتورديلر . سينغافورڭ صو باشی مسيره‌سنده‌كه لطافت ، رانقونڭ سالف العرض روائل ليك تنزهگاهنه بگزه‌مكده‌در . بو موقعه ياپيلان بلديه بغچه‌سنده موجود حيوانات رانقون حديقه‌سنده بولنديريلان طيور و وحوشڭ عدد و اجناسجه عينی اولوب يالگز صو انسانلريله كركدن ، جاموس البحر ، زرافه ، دگر آيغيری ، زائددر . بو بغچه‌يی طولاشير ايكن شيخ عبد الرحمن عسيری اسمنده يمنلی بر ذاته تصادف ايتدم .

يگرمی بش سنه اقدم سينغافوره كلوب طريق تجارته توسل و «بيكی سريمبان» ده توطن ايدن بو ذات كمال بشاشتله بنی قوجاقلايه‌رق منزلنه دعوت بيوردی . پازار ايرتسی گونی اخشاملين منزلنه گوتورمك اوزره اوتله تشريف ايدن مومی اليه ايله برلكده بينديگمز اوفق بر واپور صباحه قارشو ، ملائی اسكه‌لرندن «فيلاوديسين» قصبه‌سنه يتيشديردی . بورادن شمندوفره آتلايه‌رق «فود ديكسين — راسده» اوزری سريمبانه اولاشدق . بو خطك طولی قرق درت ميلدر . ثروتی تجارتی فوق المطلوب بولنده اولان بو غريب دوستك ذاتڭ بيكی سريمبانده ياپديرديغی قوناغی ، سينغافورڭ عالی بنالری درجه‌سنده‌در . ملائی ديارينڭ مواقع مختلفه‌سنده متعدد و واسع قوريلره ، چفتلكلره‌ده مالك بو ذاتڭ سعادت حالنه گوز ديكن انكليز واليسی ، سوسلی فطوره‌لر ايله عالمی الدادان برنيانالی بر قمار بازی يانته كوندروب «بيكی سريمبان» جوارنده‌كه قورشون معدننی برلكده ايشلتمك اوزره شراكته بالاقناع رموزاتلی و آغير بر شرطنامه امضا ايتديرمه‌يه موفق اولور . كار ايده‌جگم ظنيله ثروتنڭ قسم مهمنی بو اغورده صرف و استهلاك ايدن مومی اليه نهايت ايكی يوز بيڭ روپيه‌ده بورجلو چيقاريله‌رق چفتلكلرندن بريسنی مصادره‌يه قالقيشدقلرينی يانه ياقيله آكلاتدی . «شيطان ايله شراكت ايدنڭ حصه‌سنه حاشا خير بركت دگل ، بويله شر و ملعنت اصابت ايده‌جگی معلومدر . بناء عليه بنده اوجوز قورتلمشسڭ . ديگر چفتلكلريگده الگدن آلمق ايچون دها زياده بورجه صوقه‌مدقلرينه شاكر اول . حافظ حقيقی بو امانسز چارپجيلرڭ بصيرتلرينی باغلامغله سنی حفاظتده بولنمشدر . فيما بعد دين دشمنلرندن دور

اول بونلر ملك و مالمزڭ ، و حتى جانمزكده عدوسيدرلر . جناب حقڭ حلال بيورديغى حضرت تجارت آز شيئميدر . الـكده يارڭ و دفتر طوته‌جق كيمسه‌ڭ يوق . مخدومڭ عبد الله خيرسز معدنجيلك كبى آتيسى مبهم آغير ايشلر نه‌كه لازم » جوابيله تسليتده بولندم .

بيكى سريمبان وملحقاتنڭ موقعى ، لطافتى ، زراعتى ، جوهر و سينغافور جهتلرينڭ عينيدر . ايكى يوز خانه‌دن عبارت وجسيم بر كوى حالنده اولان بو لطيف قصبه‌نڭ بر ميل بعدنده واقع « فود ديكسين » ده سينغافورده مقيم آوروپاليلر عالى صيفيه‌لر ياپديرمشلردر .

ملائيجه اسم قديمى « فلاو عاران » اولان بو محله اون ايكى سنه اقدم يابيلان آوروپاليلردن ايلك دفعه صيفيه ياپديران ديكسين ادلى بر انكليزڭ نامنه اضافة « فود ديكسين » تسميه ايديلوب تعبير قديم محليه همان ترك و تحريف قلنمشدر . اللرينه كچن ديارڭ قديمدن قلان اسمنى آثارينى تحريف و تبديل ايله امم محليه‌نڭ سوابق احوالنى بويله اونوتديرمغه صوگدرجه ساعى انگليزلرڭ افكار مضره‌سنى هنوز اگلامغه باشليان فلكزده مللدن ملائى قومى ، فود ديكسينه چوريلان فلاو غارانى عنادينه — فلاو دسين — و حتى شمندوفره — كيريته آفى — واپوره — قافل سيلانقور — ديمكده و هر شيئى كندى ديللرنجه آدلايوب سويلمكده‌درلر .

ملائى ملكنڭ بو قسمنى درت گونده‌دور و سير ايدوب سينغافوره دوندم . ثروت داخليه‌يى خارجه قاچيرمامق ، و مستملكاتڭ اولانجه وارينى اوندره‌يه آشيرمق خصوصلرنده‌كه مهارت تامه‌سى مسلم انكلتره‌نڭ هند روپيه‌سى هندستان حوضه‌سنده يعنى كشمير ايله پيشاور ، بومباى ، مدراس ، كلكته ورانقون حواليسنده متداول اولوب سيلان و انداماندن اطه‌لرنده دونان روپيه بشقه بيچيمده و فقط عينى قيمتده ايسه‌ده پيراگدن بالاعتبار شانغايه دكين سوران هند چينى سواحليله اوستراليا اره‌سنده واقع جزائرده‌كه مسكوكات متداوله‌سى بر بچق روپيه قيمتنده وريال اسمنده‌در . تداولى انجق محللرينه مخصوص كاغد اقچه‌لرڭ شكل و قيمتلرى‌ده مبالغ معدنيه‌نڭ دگرلرينه اويديرلمشدر .

ريالڭ اقسامى — نصف ريال — دالير — نصف داليردن عبارتدر . دها آشاغى اوفقلق باقر بسه اولوب ، بونڭ يوزى بر ريالدر . بش باقر بسه يعنى « سنت » نصف دالير ، اون دالير ، بر ريال ايديور . انكليز ليراسى مذكور اقسام ايله سكز ريال اللى التى سنت قيمتنده‌در . برلك ، ايكيلك ، بشلك ، اوله‌رق اوچ جنس و قسمده باصديريلان قائمه‌لرڭ بر ريالدن دونى ، و بش ريالدن افزونى يوقدر .

سیاست عثمانیه‌یه طرفدار کورونمك صورتیله بالا مانع بقالادیغی بونجه اقوام اسلامیه سایه‌سنده آلتونلری غرق اولوب پرتون آلان انکلتره‌نك، نانکورلکلرینی آکلاته‌جق توکنمز حالت ردئیه‌سندن بر قاچی، سینغافورده دخی سبق ایلمشدر. آفریقای غربیده متمکن ملیونلرجه موحدینی ظلمت جهالتدن قورتارمق عزم دیندارانه‌سیله شرفوقوعبولان ارادهٔ اصابتعادهٔ حضرت خلافتپناهی اوزرینه امید برونده انشا و تأسیس بیوریلان مکتب عالیء عثمانی مدیری عطا الله افندی اخیراً سینغافور شهبندرلکیله بکام بیورلمشلر ایدی . شعائر جلیلهٔ اسلامیه‌نك جمله‌سنی ذاتنده جامع «عمرو ابن عبد العزیز» جنتمکان نزدنده سفیر بولنیورمش کبی حق و حقیقته کونه‌رك یاپدیغی احتیاطسزجه حرکتلریله، جر منافع دیمك اولان فن سیاستی علم اخلاق نظریله باقدیغی آکلاشیلان مرحوم عطا الله افندینك، سینغافوره کلدیکی کوندن بالاعتبار هر طرفدن آقین، آقین سوکوب قونسلوسخانهٔ عثمانیه‌یی مرجع طانیمغه باشلایان اسلاملره قارشو لا ابالیانه حرکتی، انکلیزلرك اسلامدن تدارك ایتدکلری جاسوسلرینی سهولتله ایچرویه صوقوب، علیهنده قازیلان قویویه دوشورلمسنه سبب اولمشدر . موثوق الکلم ذواتك متفقاً یاپدقلری افاده‌یه باقیلور ایسه عطا الله افندی مرحومك شهادتنده تسامحکارانه حرکتله انکلیزلره طرف چیقان حضرموتلی سید محمد سقاب ایمش.

هر ملت و مملکتده اولدیغی کبی سینغافور جماعت اسلامیه‌سی معتبرانی میانه‌سنده‌ده، چکه‌مامزلکدن متحصل عداوت، رقابت، داعیهٔ تفوق موجود و جاریدر. ملاقاتلریله مشرف اولدیغم بی طرف ذواتك جملهٔ افاده‌لری بروجه آتیدر : «مدت مدیده‌دنبرو مشرکلره محکوم اوله‌رق مأیوسانه یشامقدن بزوب اوصانان جماعت اسلامیه عطا الله افندی مرحومك سلطنت سنیهٔ خلافتپناهی شهبندرلکیله سینغافوره ورودی دقیقه‌سنده تازه حیات بولوب جهانی جنت کورمکه، چیلدیررجه‌سنه سوینجلر اظهارینه باشلامشلر ایدی . دربار شوکتقرار حضرت خلافتپناهی‌یه مربوطیت قویهٔ معنویه‌سی درکار امت ناجیهٔ محمدیه‌ده بردنبره حاصل اولان بشاشت، او، روحپرور سرور و حبور شمدی دیل ایله وصف و تصویر ایدیلور شیئلردن دکلدر . عطا الله افندی مرحوم طرز عتیق مدرسه‌لرده تکمیل نسخ ایله اجازت آلدقدن صکره خدمت دولتده بولنوبده بوپر معارف دینك احکام و سیاست جهتلرینی، حکمت حکومته تطبیقه موفق اوله‌میه‌رق تحصیلی نظریاتده قالدیغی ایچون ایلك دفعه اشغال ایلدکلری شو مأموریتنده پك مبتدی ایدی.

دگل فن سیاسیده، بونڭ مبدائی ضابیلان امزجهٔ ناسی آڭلامقده بیله بهرهسی گوریلهمدی . طریق علمیهدن نشئت ایدن مرحوم اخلاق امتڭ مربیسی اولان علماء دین رفتارنجه هر صنف خلقی سیان طوتەرق راست گلانی حسن قبول ایله مکالمهیه مصاحبهیه گیریشیر ایدی . هرکسله لاابالیانه اختلاط و الفت، انجق علماء دینڭ وظائف مقدسهلری اقتضاسی ایدوگنی، علم اداره و حکومت دیمك اولان فن سیاست ایسه، تأمین حقوق تبعه، تأدیب اشرا، ارتقاء شان امت، اعمار اراضی، حفاظت ملك و ملت کبی اساسلره مستند نیجه مواد حکمیه اولدیغنی بیلوبده انسانلره ملك، شقیلره زبانی گورونمك اللدن گلمزدی .

خیرخواهان خواص ایله سیان طوتدیغی عوام ایچنده، نادان، بدخواه، منافق، جاسوس، غماز، حریفلر اکسیك اولهمیهجغنی دوشونهرك عاقلانه و مدبرانه معاشرتده سلوك ایدهمدیگی ایچون، کبرا و فضلا کندیسندن بالضرور اوزاقلاشمغله هویتلری مجهول نادانلر ارهسنده محصور قالمش ایدی .

مأمورین خارجیه، منسوب اولدیغی دولت و ملتڭ، ملك اجانبده مرکوز هیکل ناموسی، امم متمدنهیه معروض نمونهٔ عرفانی دیمکدر . بو جهتلری تأمل و تعقلده بولنهمدیغی، اعالی ایله مساوی طوتدیغی اسافلدن تباعد شوراده طورسون بالعکس تقربه و دها زیاده اختلاطه باشلادیغی ایچون شهبندر خانهنڭ معاملات رسمیهسنه وارنجهیه دگین هر حال و حرکتی قهوهلرده بیله قونوشلمغه، و بالجمله افکار و تشبثاتنی، وقوعندن اقدم حماللر بیله خبر آلمغه باشلامشلر ایدی . سلطنت سنیهٔ عثمانیهیه فرط محبتیله معروف سید محمد سقاب افندینڭ خیرخواهانه عرضنی، پدرانه نصایحنی بر درلو دیڭلهمدکدن بشقه رقباسیلهده الفت و خصوصیته باشلادیغی ایچون مشار الیه، مرحومدن نفرتله تباعده مجبور اولمش ایدی . جوهور سلطانی دولت علیه حمایهسنه صوقوب انگلتره مظالمندن قورتارمق تدابیرنده بولندیغی سوزی بین العوام شایع اولنجه، انگلیز والیسی خویسز استر کبی اورکدی . ازالهٔ وجودینی تصمیم ایله تدابیر ملعونهیه قویلدی . نهایت مرحومڭ مأدوناً درسعادته گیدهجکی گونڭ اخشامی یاپدیغی دعوتده، اعاظمڭ تباعدندن بالاستفاده جنایت معلومهیی اوستهلقله یاپدیروب شهادتنه موفق اولدی . ماصون جمعیتی کبی گیزلی جلادلری اولان انگلیزلرڭ سومدکلری آدملر حقنده اجرا ایده گلدکلری بو فضایحی خبر آلان موحدین همان قونسلوسخانهیه قوشمشلر ایسهده، جانی حکومت طرفندن قپو اوگنده طولدیریلان قوهٔ مسلحه کیمسهیی ایچرویه براقمامشدر . حتی جوهور سلطانی

دخی قوشه‌رق گلدیگی حالده مجروحڭ تکمیل انفاسنه دگین ساعتلرجه خارجده طوتیلوب یاننه یاقلاشدیرلمامشدر . بو جهتلر هر کسجه معلوم ایدوگندن ، ازدحامی محشری آگدیران جنازه آلاینده فوق الغایه هیجانه گلان جماعت اسلامیه بر منازعه چیقارمق استدکلری ایچون یوللرده راست گلان انکلیزلره چوق سورتمشلر ایسه‌ده باپدقلری ملعنتلرینی بیلان بو خائن ، بو غدار ، بو خونخوار ملت آصلا سس چیقارمیه‌رق ایت کبی صاووشمشلردر . اسلام دولتلرینڭ مدبر مأمورلردن بویله محرومیتی اسلامیتڭ طالعسزلگنه محمول مهم آفتلردندر . جناب حق بزلری اصلاح ایلسون . کفارڭ تزیید سطوتنه باشلوجه سبب ، جهالت ، غفلت ، حماقت مثللو حیوانلقلرمز دگلمی ؟ چکمکده اولدیغمز گوگل عذابلری سیأتمزڭ ثمره‌سیدر و السلام .

« قونسلوس عطا الله افندی عربه‌دن دوشمکله آلدیغی جریحه‌دن متأثراً وفات ایتمشدر » دیو یازیلوب مسئلهٔ فجیعه مکتوم طوتلدیغی جهتله « اوراده دفن اولنسون » جوابی ورود ایتدیگی ایچون تحقیق و تشریح جهتلری یوز اوستی قالدی . حق سبحانه و تعالی عزیز ذو انتقامدر . انکلیزلرکده یاپدقلری هیچ بر وقت یانلرنده قالماز . انشا الله قریباً محو اولورلر . بناء علیه قدری بویله ایمش . ازلده یازیلان اجلده بوزولماز » تصریحاتنی یاپار ایکن آغلایور ایدیلر . عدو دینڭ صغوق التفاتلرینه ، مکروه ضیافتلرینه ، قلب پولیتقه‌لرینه محبت ظن ایتمیه‌رك مکرلرندن امین اولمق استیان مأمورین خارجیه‌یه نمونهٔ عبرت .

سطوتی عصرلرجه جهانی صارصان دولت شیر صولت عثمانیه‌نڭ پیغمبر سایه‌سنده آفاقی قاپلایان صیت وشانی و بالجمله موحدینڭ فرط محبتله کوستردکلری رابطهٔ قلبیه‌یی بر درلو چکه‌میان انکلیزلرڭ گیزلیه‌مدکلری آثار حسادت و قیصقانجلقلردن بر مهم مسئله دها وقوعبولمشدر . ذوات مومی الیهمڭ بو خصوصه دائر ویردکلری معلومات محققی‌یده قارئین کرامڭ مطالعهٔ استفاده‌لرینه عرضه مسارعت ایلرم ،

« صورت افاده »

ارطغرل فرقتین همایونی ژاپونیایه کیدر ایکن سینغافوره اوغرایوب ، کودی لیماننده لنکرانداز مهابت اولدیغنی ایشیدن جماعت اسلامیه ملقا شبه جزیره‌سنڭ هر طرفنده قاینامغه ، یوللره صیغماز بر کثرتله سینغافور شهرینه دوکولمگه باشلایوب ، آفاقی قاپلایان غلغلهٔ بشاشتلریله انکلیزلری حیرتده براقمشلردر .

لیمانه بوردا بورده‌یه یناشان بو سطوت اسلامیه‌نڭ ریختمه بند ایدیلان خلطلرینی ، دموغ مسرات دوکه‌رك کمال احترامله اوپمك کبی صمیمی محبتلرینی اظهار

ایلیان موحدین، درونده‌که دین قرداشلرمزه سوریلر ایله طاوق، هندی قاز، اوردك، قوزو و سائره گتوروب عاجزانه عرض و تقدیمه باشلادیلر.

ایچنده بش وقت اذان محمدیه اوقونان بو مبارك زرهلینك درتیوز نفردن متجاوز مرتباتی، هیبتلی جوانلر، آرسلان یورکلی ارلر ایدی. اخوان دینك نشانهٔ محبتلری اولان هدایاسنی لطفاً رد ایتمیه‌رك حسن قبولده بولنان بو مجاهدین غیور طرفلرندن دخی بالمقابله یادگار نامی ایله مع زیادة ویریلان مسکوکات مبارکهٔ عثمانیه‌یی شو صورتله گورمکه مظهر بختیاران، یوزلرینه، گوزلرینه سوره‌رك گوکسلرینه باصدیرر، سوه، سوه اوپرلر ایدی.

تحکم طاقتفرسالری آلتنده ذلیلانه افنای عمر ایدن بونجه موحدینی، حامیسز بر اسیر و دها طوغریسی حیوان سوریسی مثابه‌سنده طوتان رحمسز انکلیزلر، امیرالمؤمنین و خلیفهٔ رسول الثقلین ظل الله فی العالم افندمز حضرتلرینك قوهٔ قاهره‌سنی افهام ایدن بو نمونهٔ سطوتی گوردیگمزه پك یاندیلر.

ملقا دیاریله جوارمزده‌که برما و سیام طوپراغنی و هند چینینك هر طرفنی سراپا قاپلایان ملیونلرجه مسلمین برای زیارت براً، و مقابله‌مزده واقع صومطره، جاوه، بورنو جزائرینی طولدیران موحدین دخی بحراً سینغافوره دوگولمکه باشلادقجه نه یپاجغنی شاشیران انکلیز حکومتی گمینك بر آن اقدم لیماندن انفکاکی لزومنی امیرال عثمان پاشا حضرتلرینه متلاشیانه تبلیغده بولنمشدر.

بو تبلیغ رسمی‌یی آلان مشار الیه بر قاچگونه قدر یوله چیقاجغنی بیلدیرمش ایسه‌ده بو جواب ایله تلاشلری تسکین اوله‌مامشدر. زیارتگاه خاص و عام کسیلان بو قدسیت آور سفینه‌نك دگل بر قاچگون بر دقیقه دها طورمسی ایشلرینه الویرمیان قیصقانج انگلیزلر «اجنبی حرب گمیلری بوراده اوچگوندن زیاده قاله‌مزلر بو گون گیتملیسگز» بولنده تأکید یازمسندن طولایی پر غضب کسیلان پاشای غیور «بیلدیردیگم اوچگون مهلت سزه چوق ایسه حسرت کشی اولدیغمز اخوان دینمزك دیدارلرینی گورمك ایچون بزه پك آزدر. رد ایدیلان و عدمی مع الممنونیه گیرو آلدم. آرتق اوچ ماه قاله‌جغم» جواب قطعیسنی ویروب دیدیکنی اجرا بیورمشدر. ایش بو مرکزه گلدکدن صکره انکلیزلر ایله عساکر نصرت مأثر حضرت خلافتپناهی آره‌سنده ناقابل تعریف بر ضدیت حاصل اولدی.

قوماندان پاشانك حدتلرینی تسکین و اقناع ایچون بالخاصه کمی‌یه کوندریلان ولایت باشکاتبنك یاپدیغی تکلیفات شفاهیه دخی شدیداً رد اولنمغله مأیوساً عودته

مجبور قلان کاتب مرقوم، واپورك نردبانی باشنه یتشدیگنده حالت یأس ایله کندی کندینه بعض کلمات نالایقه تفوه ایلمش و بونی اشیدان جنك آوراندن بری فوق الغایه عصبلانه‌رق، قوتلی آیاغی ایله بلنه بر دپمه اوروب دکزه دوشورمشدر . بویله رسمی بر بکلك درونده ادب خارجنه چیقمغله جزای سزاسـنی بولان انکلیز کاتبی یوزمك بیلدیگی ایچون مغروقاً کیرمکدن کندینی گوچ بلا قورتاره بیلدی .

واپوردن دوشـوربلان انجق بر کلب عقور اولدیغنی افهام ایچون دکزه ایچنده بیرتینان بو حدینی بیلمز حریفه طوغری باقان بیله اولمدی . یاپدیغی حدت آور معامله‌دن پشیمان اولان سـینغافور والیسی، اعتذار ایچون بالذات گمی‌یه کله‌رك هیچ اولماز ایسه واپور ریختیم اوکندن قالدیریلوب آچیقده دمیر آتمسنی طلب و رجاده بولندیغنده عثمان پاشا « بوراسی کیمکدر » سوآلنی یاپدی . والیدن « انکلتره‌نکدر » جوابنی آلان پاشای مشار الیه « حاشا بوراسی انکلتره‌نك دگلدر، جوهور حکومت اسلامیه‌سنکدر . الآن اسلام مالیدر . سز نصل گلوب غصباً اوطورمش ایسه‌کز بنده کلوب اوطوردم » دیو مرقومی بالاسکات باشندن دفع ایتدی .

قوردونه مربوط خلاطلری بیله جماعت اسـلامیه طرفندن شـاپر شـاپر اوپولان او مهیب فرقتین همایونی سـینغافوردن اوزاقلاشـدیرمق خصوصنده مصروف بالجمله تدابیری عقیم قلان انـکلیز والیسنك اك صکره یاپدیغی اشـکجه‌سـنه بر معامله آز قالدیکه اختلاله سـبب اوله‌جقدی . فقط ایشی اهالی‌یه دوشـورمیان مجاهدین عثمانیه متجاسرینك مستحق اولدقلری تربیهٔ لایقه‌یی ایفاده زره‌جه نقصان براقمامشلردر .

نار کبی ینار آلتون، نور کبی پارلار کموشدن عبارت مسکوکات مرغوبهٔ عثمانیه‌یی تداولدن منعه قالقیشان مغبر والینك امرینه تبعاً بو خالص مبالغی قبولده تردد گوسترانلر، عساکر شاهانه‌نك ضربهٔ شدیدی ایله زمینه سریلوب قوتلی آیاقلری آلتنده جان ویرمك درجه‌سنه گلدکلرینی گوران حکومت یاپدیغی حیوانجه‌سنه قراری فسخ ایله او مسـکوکات مبارکه‌نك قبول و تداولنی اعلانده مضطر قالدی . بو وقعه دنصکره انکلیز غزته‌لری « عثمانلی زرهلیسی سنیغافوره مسلمانلردن هدیه آلوب کچینمك ایچون گلمشدر!!! بونجه وقتدر کیده‌میشی مصارفات سفریه‌سی بولنمدیغندن ایلرو گله‌میور » یوللی بر طاقم ادبسزلکلر، یازمغه قارغه کبی . . . یمگه، یوان یوان اوتمکه باشلادیلر . بو نشریات دنائتکارانه‌یی اشیدان عثمان پاشا بر قاچ ملیون روپیه‌لك انکلیز کاغدینی بانقه‌یه گوندروب مقابلنده آلتون طلب ایتدی .

بو پاچاورالرك تداوله چیقارلمسی ثروت داخلیه‌نك آلتونلرینی لوندره‌یه آشیرمق

مقصدندن ایلرو گلدیگی ایچون مسکوکات ذهبیه‌سی چوقدن قالدیرلمسنه مبنی لبالب قوقمش نوتلر ایله مملؤ بانقه، تودیع قلنان بو کاغدلرینی درحال آلتونه تحویلده اظهار عجز ایتمکله اعتذاره مجبور اولمشدر . هند و هندچینی کبی بلاد وسیعهٔ اسلامیه مالك اولمازدن اقدم افلاسدن تیریل تیریل تیتره‌دیگی، آچلقدن نفسی قوقدیغی شهادت تاریخیه ایله مثبت انکلیزلر، دنیانك اك زنگین قطعه‌سی اولان مملکتمزه صوقوله‌رق خزینه‌لر طولوسی آلتونلری، لایعد احجار کریمه‌یی، اولانجه ثروتی، ابلیس کبی چارپوپ اونده‌یه آشیردقدن صکره میدانده‌که بانقه‌لری، دونتمالری وجوده گتوروب قارنینی گوزلجه طویورنجه، سبب رفعت و باعث نعمتی اولان اسلاملرك ولی نعمت اعظمی، شوکتلو پادشاهی علیهنده اویله ایت کبی اورمکدن جهانی آج، یالگز کندیلرینی طوق ظن ایتمکدن اوتانمامشلردر .

دگل سینغافورده، هند چینك هر طرفنده‌که کبرا و اغنیا عائله‌لرینك کردانلرینی کوکسلرینی طولدیران، گنج و اختیار بالجمله صاحب ثروتك طاشیدقلری ساعت قوردونلری اوجنه زینت و تفاخر ایچون تعلیق قلنان بشی برلك مجیدیه آلتونلری، وسطی حاللیلرك اللرنده و اولرنده گوریلان آووجلر طولوسی لیرالر ایله سیم مجیدیه و بونلرك اقسامی فرقتین همایونك آثار برکتی، و مجاهدینك متروکات مبرورهسیدر . خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینك سطوت باقیهٔ همایونلرینی نظرلرمزده تجسم ایتدیران او کوه مثال فرقتینده آرسلانلر کبی کوکره‌یان عساکر منصورهٔ محمدیه‌یی، پارلتیلری کوز قماشدیران مهیب طوپلری گوروبده کفارك یاپه گلدیگی بونجه حقارات ایله ازیلان گوگسلرمزی، سنین وفیره‌دنبرو مرده‌لشان قلبلرمزی حیات ویرمك ایچون درونی سوینجلر مسرتلر صاچه‌رق مفتخرانه گتوردیگمز طاووق و طیور کبی ناچیز هدیه‌لرمزك بدللری، یادگار دیو نزاکة ویریلان مسکوکات مبارکهٔ عثمانیه ایله مع زیادة تسویه قلندقدن بشقه هر گون بالخاصه چاغریلان و یاخود تماشایه، زیارته گلیشی وقت طعامه مصادف کبرایه صالونلرده، فقرایه کوکرته‌ده، یر، یر سفره‌لر قوریلوب انواع اطعمه و اشربه اکرام بیوریله گلدیگی دگل یالگز بزلرك، دیارمز مشرکلرینك بیله تحت تصدیقنده‌در . هند، چین، ژاپونیا جهتلرینه، جاوا بورنیو، سیلیب، تیمور، فیلیپین، و بحر الملوك، اطه‌لرینه و فلمنك جدید ایله آمریقا قطعه‌لرینه آمد وشد ایدن بالجمله سفائنه مرکز سینغافور لیماننده بتون دولتلرك هر درلو گمیلری کل یوم سوریلر ایله گلوب گیتمکده اولدقلری حالده، هیچ بر فردك او طرفه باقمدقلرینی گوریپورسکز . کچن ژاپونیا صوقوشنده ورود ایدوب کونلرجه قلان قرق پارچه روس سفینهٔ حربیه‌سی گیجه‌لریده

الکتریق ضیاسی صاچەرق دریایی نورلره غرق ایلمش ایکن، ینه نظر دقتمزی جلب ایدەمیوب خلیفهٔ اسلامڭ دونمای همایونلرندن یالکز بر واپورڭ شرفورودی، بزلری بلا اختیاد رقصه باشلاتمشدر . اسلامیتڭ قدسیتنه قوای معنویەسنه دقت لازمدر» تفصیلاتنی بالاعطا «اللهم انصر سلطاننا اللهم یعز الاسلام» دعالریله ختم کلام ایلدیلر . سید محمد سقاب، عبد الحی، عبد الرزاق، محمد لطیف، احمد، حاجی محمد صالح انقالیه صاحبلر جماعت اسلامیەنڭ ایلروکلیری، مرعی الخاطر و ملیونر آدملردر . بونلردن بشقه ایکی یوز اوچیوز بیڭ لیرا ثروتلی وذوات مومی الیهمه نسبةً وسطی حال صاییلان معتبران اسلامیەنڭ مقداری قرقه قریبدر . بویله فضلا، کبرا، ادبا، ازکیا و اغنیاسنڭ، کثرتیله مسعود سینغافوردن باتاوی‌یه کچمك استیور ایدم . پساپورتمی تصدیقده تعلل کوستران هولنده قونسلوسیله جدال یاپدیغم جهتله جاوه سیاحتندن واز کچدم . سینغافورده چینلیلرڭ ال ایله چکدکلرینی بینڭ عربەسی اون بشبیڭ عدد اولوب بونلردن شهریه ایکی ریال ویرکو آلنمقدەدر . دیکر تکالیف انکلیزیه بوکا قیاس بیورلسون.

قوهٔ انباتیەسی بینظیر، سکنەسی غنی، هر طرفی آباد اولان هند چینینڭ تربیعاً یدییوز اون درت بیڭ کیلومترو وسعتندەکه طوپراغیله یکرمی ملیون نفوسنی دخی فرانسز یقالایوب، متباقی یدییوز یکرمی آلتی بیڭ سکز یوز کیلومترو مربعنده تنك بر اراضی ایله بش ملیون یدییوز بیڭ نفوس یرلی حکومتدن سیام النده قالمشدر. شرقلیلری خور گوران دول نصارانڭ چکەلرینه قوت ویرن آلتونلر گوریکز نرەلردن گلییور.

(خانقان)

خانقان لیماننه محرم الحرامڭ یکرمی اوچنجی گونی بعد العصر یتیشان واپوردن چیقوب رنختیم بوینده واقع ژاپانیسکی اوتله نازل اولدم . خانقان سیام امارتنڭ مرکزی اولان واتی شهری کبی طاغ اتکنده، دیك بایرلر اوزرلرینه مبنی معمور و عظیم بر شهردر.

نفوس موجودەسی یوز بیکدن متجاوز اولوب بونڭ یالکز بشیوزی مسلم باقیسی مشرکدر . مشرکینڭ آلتی بیکی چینلی، سکسان بر بیکی، یرلی اون اوچبیکی، ژاپونیالیلر ایله دنیانڭ هر یرنده کلوب طوپلانمه نصارا و یهودیلردر . لیماندن جبلڭ شاهقەسنه دکین بری بری اوزرینه دیزیلان بنالر علی العموم کارکیر و ظریفدرلر.

ساحل بوینده سکز، بایرلرك وسطلرینه دوشان سمتلرده دردر، جبلك منتهاسنه یقین محلاتده ایکیشر قاتلی اولەرق، طرز دلفریبده انشا قلنان بو متین بنالره سویملی رنکلرده بادانەلر دخی اورلدیغی ایچون شهرك لطیف کورونمکدەدر.

قسم اعظمی صعب المرور بایرلره بویدن بویه یاپیلان بو معمور مملکتك شرقنه دوشان لیماندن بالابتدار شمالی طولاشەرق غربی محیط جبلك شاهقەسندەکه سمتلره وبورادن دخی تپەسنده واقع طابیەلره دکین بر الکتریق تراموایی موجود ایسەده ریختیم بویی ایله یقوشك وسطنی چفته کمر کبی قوشادان درت عدد جادهٔ کبیرەدن ماعدا شوارعنده آت عربەلری ایشلیەمدکلری جهتله محلاتدن محلاته پیاده کیدەمینلر، چینلیلرك ال ایله چکدکلری اوفق عربەلره، و ایکی کشی ایله اوموزده طاشیدقلری محافەلره بینمکده مضطردرلر . ساحلدن بیك بشیوز قدم مرتفع جبل مذکورك عنادینه دیك اولان یماجیلرینی سراپا ستر اندن شهرك محلاتنه، انواع زاویەلرده باصامقلی یوللر منتظماً مفروش جادەلر یاپیلدیغی حالده، نردبانه چیقار کبی هر آیاق آتیشده بر آدیم یوکسلمك صورتیله بشدقیقەلق مسافەیی بیله یورومکدن انسانك طاقتی کسیلوب نفسی طارلاشیور . چین اولکاسندەکه «یونان سین» احاطهٔ وسیعەسنك ادخالات و اخراجاتنه باشلوجه بندر بولندیغی ایچون لیمانی ایشلك، تجارتی جدغایەده اولان معمور خانقانك مقابلنده «کولن» نامیله یکی بر شهر تأسس ایتمشدر . خانقان لیمانك غربنده، کولن جنوب شرقیسنه دوشان ساحلندەکه دوزلکده واقعدرلر.

استانبولك یره باتان و فضلی پاشا سمتلری ایله حیدر پاشا جهتی کبی نیم قارشولقلی دوشان بو ایکی شهرك ارەلرندەکه کنیش خلیجه، چین طوپراغندن کلان «سیکیانغ» نهر عظیمی دخی دوکولدیکی حالده ینه طالغەسز و آقنتیسز امین بر لیمان اولمغله کل یوم ورود ایدن یوزلرجه واپور هر طرفنه بلا تفریق قونیلان لایعد شماندیرەلره باغلانەرق صارصنتیسز یاتمقدەدرلر .

عهد قریبده توسع و تأسس ایدن مملکتین مذکورتین ارەلرندەکه مرور و عبور وموارداتی تأمین ایچون، بو طالغەسز و اقینتیسز خلیجده مکك کبی متمادیاً آمد و شد ایدن جمیل المنظره چینەلر قوق قومپانیەسنك نیل نهرنده ایشلتمکده اولدیغی سیاحت واپورلری مثللو قسم خارجیلری صودن بر متره مرتفع و کوکرتەلری ایکی قاتدر . وسعت و معموریتی هندك مختصر شهرلرینه معادل کولنك، بولندیغی واسع و دوز ساحلده بوش یرلر حسابسز اولدیغی حالده، ناس بو کوزل موقعده

او قدر هوس ایتمیه‌رك سوقاقلرنده شیطان دکنکله کزه‌مز خانقانه رغبتك کون بکون آرتمسی و بر طرفدن عظیم بنالر یاپیلمسی شرق و شمالی آچیق هواسی، منظره‌سی غایت صاف و لطیف، صوبی خفیف، بولنمسندن ایلرو کلمکده‌در .

نفوس اسلامك ایکی یوزی هندستاندن کلمه میمن و لبه اولوب بیوك تجارتلر ایله مشغولدرلر . «مکاو» ایله چینك «کونطون» و «کویلنغ» جهتلرندن هجرت و توطن ایدن نفوس باقیهٔ اسلام فرونجیلق، قصابلق، بقاللق یاپمقده و پك کوزل قزانمقده‌درلر . ایچلرنده تنباکو فروش بر عجم دخی واردر . سنی التمشه قریب و غایت خلوق اولان بو ذاتك اسمی حاجی علی میرزادر . آوروپالی نصارا ایله ژاپونیالیلر ایسه تجارت، طبابت، صنعت، صرافلق، اوتلجیلك، میخانه‌جیلك یهودیلر سیمسارلق، دلاللق، یرلیلر فلاحت، صندالجیلق، حماللق، فابریقه‌لرده ایشجیلك، ایرغادلق، نوکرلك و یکی کلان چینلیلر علی العموم عربه کشلك مثللو مشاغلده‌درلر . مأکولاته دائر هر درلو لوازمك بر یرده فروخت اولندیغی مرکیت عظیم ایله آجنته‌لر، بانقه‌لر، حکومت، کمرك، قرانتنه، پوسته تلغراف و امثالی اماکن امیریه، عالی اوتللر، معتبر غازینولر، زنکین مغازه‌لر، جسیم دکانلر، و کوه مثال منزللر، خانقانك اون درت میل سوران ریختیمی اوزرنده اولوب ساحل بویی هنوز تنظیم و املا ایدیلیه‌میان کولنده، اکثریسی باراقه‌دن عبارت عسکری قشله‌لریله اوفق قره قولخانه‌لردن بشقه ابنیهٔ امیریه و منازل عالیه یوقدر .

یوللری واسع و منتظم، منازل موجوده‌سی ایکیشر قاتلی و اجمل المنظره ایسه‌ده کاملاً اوستی آچیق چارشودن یعنی جاده‌لره ناظر خانه‌لرك الت قاتلرنده‌که دکانلردن عبارتدر . پوتخانه ایله کنیسادن کچیلمیان بو مملکتده ایکی عدد جامعشریف بولنمسی نفوس اسلامك آزلغندندر . «مسجد سرت — مسجد پلطن» نامللریله بنام جوامع شریفهٔ مذکوره‌نك بری خانقانك فوقنده‌که محله‌ده و کنیش بر بغچه ایچنده، مسجد پلطن کولن نام سمتك وسطنده‌در . خانقانده بولندیریلان انکلیز عساکرینك ارزاق متعهدی عبد الله سرت صاحبك تعمیر کرده‌سی اولدیغی ایچون مومی الیهك نامیله بنام مسجد سرتك حولیسنده مساکینه مخصوص بر مسافر خانه ایله بر مکتب ابتدائی واردر .

معلم افندی برای صله مأذوناً پنجابه کیتمسنه مبنی مقفول بولدیغم بو مکتبك طلبه‌سی قرق عدد ایمش . جمعه کونی بعد الصلاة مسجد سرتده ملاقات ایتدیکم عبد الله سرت صاحب، هندستانك ملابار احاطه‌سندن کلمه غایت غنی

و متدين بر ذات اولوب سنى اللى يه قريب و يارى يه يقين آغاران صقالى اوزون، وجودى ايرى، قامتى طويل، مذهبى شافعيدر . يكرمى بش ياشلرنده غايت اديب و فاضل بر مخدوميله عبد الرحيم اسمنده كشغرلى بر اولادلغى واردر . كشغردن براى حج برلكده يوله چيقديغى پدرينى تيبتده چين اشقياسى شهيد ايتمكله بيكس قلان عبد الرحيم اون آلتى ياشنه يتشمشدر . مسجد سرتده كه مكتب ابتدائيده لازمكلان تحصيلى اكمال ايتديكى ايچون شمدى انكليز مكتبنه مداومدر .

مسجد عسكرى معناسنه اولان مسجد پلطنى هندستانك پنچاب احاطه سندن كتوريلان نفرات اسلاميه ياپديرمشدر . انكليزلرك خانقانده كه قواى عسكريه سى درت بيك نفردن عبارتدر .

اوچبيك بشيوزى هندلى يالكز بشيوزى آوروپالى اولان عساكر مرقومه نك درتيوزى طوپجى، اوچبيك بشيوزى پياده، يوزى پوليس نفريدر . پياده طابورلرينى تشكيل ايدن افراد شجاعت نهاد هند ايله افغانستان ارهسنده متمكن اولوب هيچ بر طرفه تابعيت كوسترميان آفريدى قبيله سندن شهرى طقوز روپيه اجرتله يازدقلرى اسلام دليقانلريدر .

ييلده مع كلاه بر صاريق، بر پانطلون، بر چاكت و فمطين ايله ايكى سنه ده بر دفعه ويريلان يغمورلقدن بشقه مخصصاتلرى اولميوب اكل و شرب و امثالى مصارفى التمش درت غروش اوتوز پاره طوتان طقوز روپيه معاشه منحصر نفرات مرقومه يى درت سنه استخدامدن صكره مملكتلرينه بالايصال يرلرينه ديكرلرينى جلب ايتمكده در . اولوم قورقوسيله دكزدن چيقمغه اودى قوپان انكليزلر ايچون قره ده قانلر دوكوب بويله مهم قطعه لر قزانديران بو محتشكش عساكر هنديه كولنده كه باراقه لرده، انكليز جنسنه منسوب نفرات ايسه خانقان ليمانى اوزرينه مبنى عالى قشله لرده اوطوردلمقده در .

كولنه كزمكه كيتديكمده اسكله ده تصادف ايتديكم بو اسلام نفرات، بنى باراقه لرينه كوتوروب چاى و اطعمه اكرام ايتديلر . اوزرلرى خاصير ايله مستور بو مغموم باراقه لرك هر بريسنه اللیشر نفر يرشديرلمشدر . اللرنده كه اوفق قصاطوره لى انكليز تفنكى مكرر آتشلى و اون فشنكلى ايسه ده مرمى يى سكز يوز خطوه دن زياده سوق ايده ميوب نشانى انجق آلتيوز خطوه ده اوره بيليور . فرانسه نك هندچينى ده كه كوشنصين، كمبوديه، تونكين و آننام احاطه لرينى حاوى مستملكه سيله چين قطعه سى ارهسنده واقع اك مهم و ايشلك اسكله اولان خانقانه عقله كلمز بر شيطنت سياسيه ايله صوقولان انكلتره نك فكرى مكاو كورفزينه دوكولان سيكيانغ نهر عظيمندن

بالمرور چینڭ «کیونغ‌سی» و «یونان سین» ولایتلرینیده طوته‌رق هند چینیده یقالادیغی طقوز ملیون نفوسلی یدی یوز اللی بیڭ کیلومترو محیطنده‌که اراضینڭ شرقنی و یوز اون سنه‌دنبرو مأکل اتخاذ ایدیندیگی قوجه هندڭ شمالنی تهدید رقبادن قورومق، و هیمالایا سلسله‌سنڭ صعب المرور موافعنده شمدی‌یه دگین مستقل یشایان تیپول و بوتان راجه‌لرینی آرقه‌دن چویروب سهولتله باصدیرمقدن بشقه فرانسه‌نڭ حسب الجواریه چینده یاپه‌جغی توسیع ملك وتزیید نفوسی کندیسی قاپمق اینتراسوسندن عبارت اولمغله شو طمع ردیئه‌سنی بشقه‌لری سد چکر خوفیله محال مبحوثه‌نڭ کلیدی صاییلان خانقانی متین بر میناء حربیه حالنه قویمشدر . شرق شمال وجنوب بایرلری شاهقه‌سنه دگین خانقان شهری ایله مستور جبالڭ فوقنده‌که دوزلکیده مکرر آتشلی مدافع جسیمه ایله مجهز استحکامات عظیمه قاپلامشدر . خانقانڭ مقابله‌سنده و عهد قریبده وجوده گلان کولن شهرینڭ شرقیله جنوبه مفتوح لیمانڭ چین دگزینه متصل آغزنده‌که متعدد اطه‌جقلر وبونلره محازی برونلر دخی استحکامات عظیمه ایله مالامالدر .

مواقع مهمه‌سنه تحت البحر بر چوق طورپیللر وضع ایدیلان لیمانده دخی متعدد زرهلیلر و طورپیدولر یاتمقده‌در . میناسی بو یولده ترصین و تحکیم ایدیلان خانقانه دگزدن تعرض خیلی تلفاتی موجب ومشکل ایسه‌ده استحکاماتڭ آرقه‌لری سپرسز و مدافعه‌سز اولمغله قره‌دن طوتمق پك قولایدر .

«هنغ کنغ» کورفزنده واقع مجمع جزائر ایله بونلردن معدود خانقان اطه‌سنی چنلیلردن غصب ایدن انکلیزلر، برونلری اوجنده‌که مکاو جزیره‌سنه یرلشان پورتکیزلری ده اوغراتمق استیورلر . توسعنه مقتضی هر درلو مواد و مهماتی حاضرلایوب چینده بر قاریشیقلغه دها منتظر اولدقلری بویگی مستملکه‌نڭ مرکزی ویقتوریا اطه‌سیدر .

هند ایله هند چینینڭ هر طرفنی قاپلایان یوز اون بش ملیون موحدینی تحکم طاقتفرسای اجانبدن قورتارمق عزمیله بورالره اوفق بر سفینهٔ حربیهٔ عثمانیه شرفورود ایده‌جك اولسه طرف طرف قیام ایله بشاشت نعره‌لری آته‌رق شیرانه صولتلره مهیا بو جمعیت عظیمهٔ اسلامیه‌یه، اللی بش ملیونی متجاوز چین مسلمانلریده فوج فوج التحاق ایدوب کیمدن عسکر اخراجنه بیله حاجت براقمیه‌رق آوروپالیلره مأکل کسیلان مستملکه‌لرده موجود بتون استحکاملری بر یوزویشده ضبط، اولانجه طوپلری وطوپچیلری بلا مزاحم اسیر ایدرلر .

ژاپونیایه اعزام بیوریلان امیرال عثمان پاشا مرحومڭ سوار اولدیغی «ارطغرل»

فرقتین همایونی سینغافوردن حرکتله خانقانه مواصلت ایلدیگنی خبر آلان بو لایعد امت ناجیه فرانسه مستملکه‌سیله چینك یونان‌سین مقاطعه‌سندن قانطون و قموچه جهتلرندن خانقانه دوکولوب، مفخر موحدین اولان سطوت عثمانیه‌یی، دینك او نمونهٔ شوکتنی گورملرندن متحصل مسرات بیغایه‌لرینی بلا اختیار اظهار ایله آهنك مباهاتی عیوقه چیقارمشلردر .

عثمان پاشا مرحوم فرقتین همایون مرتباتنده درتیوز نفر قهرمانی بالاستصحاب صلاة جمعه‌یی ادا ایچون مسجد سرته کیتدیگنده، بو اوزون گزرگاهڭ ایکی طرفنه بویدن بویه خنجا خنج طوپلانوب، آتدقلری خطوهٔ منتظمه ایگیلیتسی، آفاقی طوتان القیش صدای متمادیه‌سی اره‌سنده بشقه‌جه بر گلبنك پیدا ایدرك اورته‌لرندن کمال مهابتله کچن غزاة عثمانیه‌نڭ عزیمت و عودتلرنده، آیاقلری آلتنه آتدقلری یوز بیکلرجه چیچك دسته‌لرندن یوللر کچیلمز بر حاله کلدیگی، او یوم پرمفخرت الاٰن دللرده داستاندر . خانقانده بر هفته قالوب صفر الخیرڭ برنجی گونی بعد العصر حرکت ایدن چین واپوریله شنغایه متوجهاً یوله چیقدم . واپورلیماندن آیریلوبده فورموزه جزیره‌سی آچیقلرینه یونالدیگنده خفیف خفیف اسمگه باشلایان جنوب روزگارینڭ سوقیله ساحله طوغری ایلرولدیگنی اون میل اوزاقدن کوردیگمز قوبی سیس، بر قاچ ثانیه‌ده اوزرمزه چوکوب دریایی ظلمته غرق ایتدی .

قپودان اطرافی گوره‌مدیگی جهتله دگنکسز کور کبی حرکتدن قلان واپوری مصادمه‌دن قوریمق ایچون، قولاقلرڭ زارینی پاطلادیرجه‌سنه متصل دودوك چالمغه باشلادی .

چین دگزینڭ گزرگاهمزه قریب محللرنده، بزم کبی یوللرینی غائب ایدن بر چوق واپورلرڭ آجی آجی چالدقلری دودوك سسلری دخی دریایی ایکلتییور ایدی .

اورته‌لغی گوز گوزی گورمز بر حاله کتوروب تنفسی تصعیب ایدن کور دوماندن سواریسی کیده‌جگی یری تعیین ایده‌مدیگی ایچون دریا اورته‌سنده چالقانان واپورده‌که یولجیلرڭ قوپاردقلری ولولهٔ خشیت، ساعت قیامتی اردی اره‌سی کسیلمکسزین طرف طرف اشیدیلان مذکور دودوك سسلری او مخوف صدالر، صور اسرافیلی خطرلادییور ایدی . واپورده بولنانلری حیاتدن قطع امید ایتدیران بو خشیت آور حالت بر ساعت قدر دوام ایتدی . بالآخره شدتلیجه اسمگه باشلایان لدوس، روز قیامتی اکدیران بو مصیبت سیسی اوزرمزدن سوردی گوتوردی .

قوللری حقنده مرحمتی مبزول حق سبحانه و تعالی حضرتلرینڭ لطف و عنایتیله و مهلك سیس مندفع اولوبده اطرافمزی گورمگه باشلادیغمزده، آرقه‌مزدن درت عدد

آلمان زرهلیسی ، و قارشومزدن دخی بشی ژاپونیا ، اوچی فرانسز ، دردی انکلیز یاندیره‌لرینی حامل جمعاً اون ایکی حرب سفائنی گلمکده اولدقلرینی مشاهده ایدینجه دریایی دومان قاپلادیغی زمان مصادمه خوفیله آچیقلردد آجی آجی دودکلر چالان گمیلر بونلر اولدقلرینی آکلادق . هندچینی‌یی اره‌لرنده پایلاشان فرانسه و انکلتره دولتلرینه رقیب آلمانیا ، چینك « باکوی » اسکله‌سیله « لین تشیو » حوالیسنده مهم قرلداقلر چویرمك استدیکی ایچون بیوك بر امیرال قوماندانسنده اوله‌رق خیلی و قدر بورالرده طولاشان زرهلیلری اوچگوندنبرو خانقان لیماننده یاتمقده‌لر ایکن ، بو بابده‌کی تشبثاتنی عقیم براقمق فکریله تعقیبدن گیرو طورمیان دول مذکوره سفینه‌لرینك ورود ایده‌جکلرینی خبر آلور آلماز ، بویله بلا توقف حرکتنی ، قماره‌ده بولنان آوروپالیلر بر چوق سیاستلره تطبیق ایتدیلر .

سیسك روی دریادن سیلنمسنی متعاقب شدتلی فورتنه‌یه طوتلدیغمز بحر چیندن قورتیلوبده ژاپونیانك فورموزه اطه‌سیله چین ساحلی اره‌سنده‌کی فوکیان بوغازینه صوقولدیغمزده کسب سکونت ایدن هوا ، بر قاچ ساعت صکره بحر شرقی‌یه دخولمزده دها زیاده شدتلشه‌رك طاغلر کبی یوکسلدیکی طالغه‌لر ، شنغای شهری اوکندن کچوب ایکی ساعت اشاغیده بحر محیط هادی‌یه قاریشان « یانغ تس کیانغ » نهری شعبه‌سنك منصبنه یتیشنجه‌یه دکین سفینه‌یی دوکدی . قماره‌ده بولنان ژاپونیالیلر فوکیان بوغازندن گچر ایکن کوکرته‌یه صیچرایوب « روسلرك بلطیق دونانماسنی بوراده محو ایتدك » دیو سوینه سوینه قونیشیور ، بکاده آکلادیور ایدیلر . میلادی بیك سکز یوز طقسان بشده چیندن حرباً آلدقلری فورموزه اطه‌سنده‌کی سکنه بر ملیوندن زیاده اولدیغنی دخی سویلدیلر .

قامتلری قصیر ، گوکده‌لری صاغلام ، کمیکلری ایری ، قوللری قوی ، آیاقلری چویك ، خطوه‌لری سریع ، قلبلری حی ، گوزلری ضیق وفقط غایت آچیق ، فکرلری منور ، معلوماتلری واسع ، مصاحبه‌لری ملاطفه‌لری طاتلی ، مجالسه‌لری ادبلی اولدیغی حالده قوماره پك منهمك ژاپونیالیلره یولجیلردن بر روس ینداشه‌رق اوینامقده اولدقلری بو مردود اویونه اشتراك ایتمك استدیکنده براقدیغی پاره‌یی گیرو ویروب مجلسلرینه قطعیاً قبول ایتمدیلر . شو حالدن پك متأثر اولان روس ، بنی گوستره‌رك بز عثمانلیلر ایله یوزلرجه سنه‌در بونجه حربلر یاپدق . او محاربه‌لرك بر قاچنی قزاندق ایسه‌ده چوقلرینی غائب ایتدك . بناء علیه بنه بری بریمزی گوردیکمزده بویله مصافحه‌لشمقده و قونوشمقده‌یز . حرب حکومتلرك ایشیدر . بعد المصالحه

مناسبت سیاسیه پیدا ایدن طرفین دولتینك تبعه‌لریده محبت و مصاحبتده بولنمق گرك . بونه نزاکتسزلکدر . تلهفلرینی صرف ایتدیسدده اشیتدیرمه‌دی . نهایت بر کوشه‌یه چکیله‌رك ژاپونیانك چین ایله یاپدیغی محاربه اثناسنده باصیلان رسملی غزته‌لردن بریسنی باغولندن چیقاروب چینلیلره خطاباً « ژاپونیالیلر سزه بویله یاپمدیلرمی ؟ » دیو چین آرمه‌سی اولان اژدرهانك قارننه ، بر ژاپونیا سواریسینك مزراق صاپلادیغنی ارائه ایدر تصویری گوسترمکه ، چینلیلر ایله حرصلی حرصلی دردلشمکه باشلادی .

چینلیلرك « یانغ تس کیانغ » تعبیر ایتدکلری نهر عظیم شعبه‌سنك منصبنه یتیشوب داخلاً ایکی ساعت ایلرووده واقع شنغایه متوجه اولدیغمزده غایت بولانیق آقان واسع مجراسی . ایچنده‌که مجمع جزائردن صوالده بولنانلرك یعنی ساحل جهتنه دوشانلرك بر قاچی اوزرینه مبنی چین استحکاماتی اوگندن گچر ایکن « جاردین » قومپانیه‌سنه منسوب واپورلردن بریسی اثنای راهده سقطلشه‌رك جزائر صغیرهٔ مبحوثه‌نك صاغه دوشانلرندن بریسنه باشدن قره یاپدیغنی گورنجه دریا سفرندن اکراهه باشلادم . طار یرلرینك وسعتی ، آقینتیسی ، استانبول بوغازینه بگزه‌یان نهر مذکورك مجراسی ایچنده اون درت میل قطع مسافه ایلدکدن صکره شنغای گورونمکه باشلادیغی زمان ، آلمانیا ، فرانسه ، انکلتره ، آمریقا ، ژاپونیا ، ایتالیا دولتلریله پورتیکز ، وهولانده حکومتلرینك زرهلیلری صره واری یاتمقده ایدیلر . بونلرك ایلروسنده ، ظاهرلری غایت گوزل ، طوپلرینك کورونیشی مکمل ، ایکی عدد جسیم چین زرهلیسی دخی اعمال اولندقلری آمریقا ترسانه‌سندن گلدکلری صره‌ده آتیلوب بر دها قالدیرلمیان لنگرلری اوزرنده صوروتمقده ایدیلر .

چینك سفائن حربیه‌سی منحصراً انگلیز جنسی امیراللر النده ، شرکت واپورلری کذا انکلتره‌لی ، یونانلی ، هولانده‌لی ، قپودانلر قومانداالرنده اولوب یالکز عساکر ایله طائفه‌لر چینلیدرلر .

نهرك منصبنی محافظه ایچون دکل مجرد چینلیلری قورقودوب داخلده‌که تبعه‌لرینی قوربمق مقصدیله بولندیریلان مذکور سفائن حربیهٔ اجنبیه‌نك یاتمقده اولدقلری موقعدن یاریم ساعت دها ایلرولیه‌رك شنغای ریختمنه یتیشان واپوردن اسکله‌ده چیقنجه تصادف ایتدیکم اطه‌لی « ستراك » افندی اوگومه دوشوب « نانکین روت » جاده‌سنده واقع « قونتیننتال » اوتلنه گوتوردی . بو گوزل اوتلی کیرالیوب ایشلدان یانیه‌لی روملر مکمل ترکجه قونوشمقده‌درلر . ساعتده اون میل گیدن چین واپوری ، خانقان ایله شنغای اره‌سنده‌که مسافهٔ بحریه‌یی اوچگون درت گیجه‌ده قطع ایده بیلدی .

(شـنغای)

جنوب چینده واقع تبت صحراسنده‌کی منبعندن کذا بو سمته دوشان «یونان سین» مقاطعه‌سنه دگین بر قوس عظیم تشکیل ایدن مجراسنڭ قسم علیاسنه آلتون قوملی نهر معناسنه «کنشان کیانغ» و بورادن بحر محیط هادی‌یه اولاشنجه‌یه قدر سوران قسم سفلاسنه «یانغ تس کیانغ» دینمکده اولوب طولی بشبیڭ کیلومترویه یاقلاشنجه یتشدیکی منصبی قربنده ایکی قوله آیریلەرق بحر اصفره دوکولان نهر عظیمڭ فرعی اوزرینه مبنی شنغای شهری اقصای شرق ایله معامله یاپان سرمایه دارانڭ مقری کیلمسنه مبنی میناسی، اقطار عالمدن مورود سفائن تجاریه‌نڭ مرکزیدر.

موقعی گوزل، صویی لذیذ، هواسی صاغلام، تجارتی واسع اولان بو معمور شهرڭ سکنهٔ موجوده‌سی درتیوز بیگه قریبدر. اسکله‌سنه هر گون اوچیوز سفائن تجاریه گیروب چیقمقده اولان بو مملکتده تجارت حرصیله هجرت ایدن آوروپالیلر آز زمان ایچنده اون بشبیڭ نفوسه بالغ اولوب بر طرفدن گلمکده چوغالمقده‌درلر.

داخل شهرده اوچیبڭ یدییوز چینلی اسلام و ایکی جامع شریف واردر. جوامع شریفهٔ مذکوره‌نڭ بریسی داخل قلعه‌ده یعنی فرانسه‌نڭ حکم ایتدیکی سمتده، دیکرلری انکلتره‌نڭ استغال ایلدیکی موقعده و خارج سورده‌در. مسلمین، دنیانڭ هر قنغی کوشه‌سنده بولنور ایسه بولنسون دین دشمنی آوروپالیلرڭ تعصب و اعتسافنه مطلقا اوغرایه‌جقدرلر. شهرڭ اڭ گزیده محللرینی ماشاتلق دیو یریر ضبط ایدوب چویران شیماریق نصرانیلر، بوندن درت سنه اقدم اسلام قبرستاننی اورته‌دن قالدیرمغه قالقیشدقلری صره‌ده یأس و نومیدی ایله نه یپاجقلرینی شاشیران موحدینڭ امدادینه، محاربهٔ زائله‌یی تدقیق و تماشا ایچون ژاپونیایه اعزام بیوریلان سعادتلو انور پاشا حضرتلری خضر کبی یتشمشلردر. پاشانڭ آیاقلرینه اشك ریز محبتله قپانان موحدینڭ مراجعتی اوزرینه وقوعبولان التماسنی فرانسزلرڭ قبول ایتمسنه مکافاة چین طوپراغنه دوشه‌جك تبعهٔ صادقهٔ عثمانیه ایله یرلی اسلاملرڭ محافظهٔ حقوقی، دولت مشار الیها قونسلوسلرینه حواله بیورلمشدر.

مقام معلای خلافتڭ کولگه‌سنی جناب حق بو امت مرحومه اوزرندن آیرماسون. کمال سعادتله سایبان اولدیغمز بو ظل یزدانی باشمز اوستندن حفظنا الله زائل اولور ایسه دردلرمزی مارقو پاشایه آکلاتمق ایچون چکه‌جکمز چلله‌لری، چکلمز ذلتی، تحملی مشکل مسکنتی شمدیدن بالتصور پادشاه ذیشانمزڭ دامن پاکنه دها زیاده و اولانجه قوتمزله صارلمقلغمز لازمدر.

جناب حق خاندان عالیشان خلافتك محبلرینی مسعود، مغرضلرینی مقهور و نابود ایتسون . اسلامیتله علاقه دار بولندیغمزی ایکنجی اثبات انجق او دین مبینك حامیسی، حرمین شریفنك خادم عالیسی اولان خاندان جلیل العنوان عثمانی‌یه کوستره‌جکمز محبتدر . تکریم دینمزلکدن و دینسزلردن بزلری اوزاق ایتسون . امت ناجیهٔ محمدیه‌یه بر عطیهٔ سبحانیه اولان بو سلطنت عظمایه قارشو، کلب عقور کبی حولایان بعض ادراکسز ایتلره «یالیت بینی و بینك بعد المشرقین فبأس القرین» آیت کریمه‌سیله جواب ویریرز .

شنغایی پایلاشان درت دولتدن آلمانیا، آمریقا، انکلتره اشغال ایلدکلری سمتلرك ایجاری اوله‌رق خاقان چینه سنوی مقنن بر مبلغ ویرمکده‌درلر . طوتدقلری یری وقتیلی چیندن صاتون آلان فرانسزلر ایچون ایجار تسویه‌سی کلفتیده یوقدر . شمالی آمریقالیلر، جنوبی فرانسزلر، غربی آلمانلر النه دوشان بو بد بخت شهرك نهر و دریا ساحللرینه مربوط وسطی یعنی معتنا، ممتاز و معمور قسمنی انکلیزلر یاقالامشلردر . شهرك بلدیه بنجه‌سی، امریقا ایله انکلتره‌نك اشغال ایلدکلری محلاتی فصل ایدن موقع لطیفده و ساحل بحرده واقعدر .

بیروتده «بیت العمری» نامیله بنام بیوك عائله افرادندن محمد افندی ایله بوراده بولوشدم . تقریبا قرق یاشنده، اورته بویلی، صاری بیقلی، سیماسی سویملی، سوزی صحبتی خوش، فطانت و فضیلت خارقه‌یه مالك اولان بو ذات نجیبك سلسلهٔ نسبی فاروق اعظمه منتهیدرز . ترکجه‌یی بیوك بر ادیب درجه‌سنده بیلدیکی کبی انکلیزجه‌یی‌ده لسان مادر زادی اولان عربجه‌دن دها فصیح و سریع تکلم و کتابت ایتمکده‌درلر . قوم نجیب عربه مخصوص ذکاوت ممتازه‌سی سایه‌سنده چینجه‌یی‌ده اوکرنمشلردر . فقیری اوچ دفعه خانه‌سنه دعوت و نصف اللیله دکین براقمیوب فاضلانه مصاحبتلریله مستفید بیوردقلری کبی بر کون عربه‌سنه آلارق دایسی عارف افندینك یاپدیردیغی توتون فابریقه‌سنه کوتوروب کزدیردی .

شنغایده و رودمدن بر قاچماه مقدم محمد افندی‌یی یرینه براقه‌رق بیروته عودت ایدن مومی الیه عارف افندینك بوندن اون ایکی سنه اقدم تأسیسنه موفق اولدیغی بو جسیم فابریقه آمریقالیلر النه دوشان محلاتده واقع « تون شان روت » جاده‌سنده ویکرمی درت نومروده‌در .

«فابریقهٔ مصری» نامیله معروف و بش قات اوزرینه مبنی بو عظیم فابریقه‌نك هر طرفنی کزدم . درونده قرق عدد ماکنه لا ینقطع ایشلمکده‌در . یری

اللی ، دیکری اون بارکیر قوتنده ایکی عدد لقوموتیف ایله چوریلان بو ماکنه‌لردن سکزی سیغاره اعمالنه ، ایکیسی قطع دخانه ، اوچی سیغاره محفظه‌لری طبعنه متباقیسی تصحیح آلات و سائره‌یه مخصوصدر . توتون قطع ایدن ماکنه‌لردن بریسی یومی ایکی بیك ، دیکری سکز یوز لیبره یاپراغی قیمقده‌در . بر لیبره یوز آلتمش درهمدر . سیغاره طولدیران ماکنه‌لردن بریسی ژاپونیا ، دیکرلری آمریقا اعمالیدر . امریقاده یاپیلان ماکنه‌لردن هر بریسی دقیقه‌ده ایکی یوز قرق سیغاره طولدیره بیلدکلری حالده اخیراً ژاپونیادن جلب ایدیلان دیکر ماکنه ایکی یوز التمش چیقارمقده اولدیغنی کوروب سرعتنه حیران اولدم . آمریقانك درت عصرده یتشدیکی مدنیت و معارفه بویله اوتوز سنه‌ده تقدم ژاپونیالیلره مخصوص بر خارقه‌در . بو بیوك اعمالاتخانه‌نك آلت قاتنه ، بوزولان و پاصلانان آلتلرك تعمیر و تطهیرینه ، ایکنجی قاتنه توتون قطعیله سیغاره اعمالنه ، اوچنجی قاتنه محفظه طبعنه مخصوص ماکنه‌لر وضع اولنمشلردر .

دردنجی قاتده ایکی یوز طائفهٔ نسا طوپلانوب سیغاره‌لری قوطیلره لف ایتمك ایله کل یوم مشغولدرلر . بشنجی قات ایسه اوراق و سائره دپوسی اولوب اشیا صندقلری وینج ایله چیقاریلوب ایندیرلمکده‌در . بیت العمری عائلهٔ شهیره‌سندن اوچ ذاتك مشترکاً یاپدیردقلری بو منتظم فابریقه‌ده ، یوز اللیسی ارکك و ایکی یوزی نسا اولدرق کل یوم چالشدیرلمقده اولان اوچیوز اللی عمله ایله ماکینه‌لرك مخصصاتلری شهری التی یوز انکلیز لیره‌سی طوتمقده‌در .

آمریقالیلرك الدقلری اغیر ویرکو بو یکوندن خارجدر . آوروپالیلرك جراد بلا کبی اوچوشوب استیف اولدقلری چین اسکله‌سنده تبعهٔ عثمانیه‌دن بویله کوزی آچیق بر اسلامی کورنجه فخر موفور ایلدم . جناب حق امثالنی کثیر ایتسون .

کوزی آچ نصارانك دندان حرصیله پارچه‌لانان بو مملکته آمریقالی بر قومپانیه‌نك یکی یاپدیردیغی سیغاره فابریقه‌سی دها جسیمدر . شنغایه مواصلتم نیسان اواسطنده ایدی . بزده موسم ربیع اولدیغی حالده بوراده هوا غایت صغوق و عادتا تشرین ثانی دملرینی آکدیریور ایدی .

قطب شمالی‌یه مربوط سیبریانك قولتوغنه دوشان چین اولکاسنده‌که برودت هوا بوندن قیاس اولنسون . بنی کورونجه مسرتلر اظهار ایدن شرفلی همشهریمز محمد افندی « تام وقتنده کلدیکز وروديکز ، بوندن بر ماه مقدم اولسه ایدی یکینه راحت کیده‌میه‌جکدیکز ، زیرا تین چینی بحر اصفره ربط ایدن قنال ، چینك انهار سائره‌سی

كبى بوزلامغله واپورلرك سير و سفرلرى منقطع اولمش ايدى ، انتباه امت نامنه بر سياحتنامه يازمق اوزره اختيار ايتديككز دور عالم كلفتنى تسهيل ايچون بر معاونت معنويه‌يه مظهر اولديغكزى بيلمليسكز » يوللو تشويق اميز نوازشلرده بولنديغنده « غريب قوشڭ يوواسنى الله ياپار » جوابنى ويروب كولوشمش ايدك .

التمش مترو عرضنده‌كه مجراسنه صيغميه‌رق ييلديرم كبى آقان قوجه قنالى سراپا قاپلايان بوزلرك نيسانه دكين چوزولمامسى سيبرياده‌كه شدت برودتڭ شمال چينده دخى حكمفرما اولديغنى كوستريير . موقعنى جزيره حالنه قويان « يانغ تس كيانغ » نهرى شعبه‌سندن خانقويه دكين صوقولان واپورلر دخى چينڭ ايچرولرنده واقع « شايغين بادمفو صيغزه » جهتلرينه ايشليان دوز طبان سفينه‌لره و كذا خانقوندن پكنيه دكين فرانسز قومپانيه‌سنڭ ياپديرديغى شمندوفره يوك ويروب آلمقده اولديغى ايچون تجارتى بر طرفدن وسعت بولمقده ، نفوس و معموريتى كوندن كونه آرتمقده اولان شنغايڭ اسواقنده دول متوليه‌نڭ پوليسلرى بولندقلرى كبى ، اللرنده‌كه قيصه طوپوزلر ايله چين پوليسلريده طولاشمقده‌درلر .

چينلى پوليسلر يرليلره قاريشوب ، اجنبيلرى يقالامق صلاحيتى آوروپالى پوليسلره ويرلمشدر . انكليزلرك مدراس شهرنده ياپدقلرى كبى بوراده دخى هر دولت كندى سمتنه ساحلدن برر قنال آچدقلرى جهتله اسكله‌ده متراكم اشياى تجاريه محلات اره‌سنه معونه‌لر ايله نقل اولنه كلدكلرندن نظيف سوقاقلرڭ مصنع دوشه‌مه‌لرى يوك عربه‌لرينڭ آغير تكرلرى آلتنده ازيليوب بوزولمقدن قورتارلمش ، و بو كوروليتلى ازدحامڭ ازاله‌سيله استراحت عامه يولونه قونولديغى كبى ناسڭ مرور و عبوريده بحق تسهيل قلنمشدر . فابريقه‌ده‌كه عملياتى نظارت ايتمك اوزره محمد افنديڭ بيروتدن حلب ايلديكى محمد خالد افندى ايله اطنه‌لى ستراق افنديدن و اوتلجى روملر ايله بر قاچ يهوديدن بشقه تبعهٔ عثمانيه بولنميان بو مملكتده بر هفته قالوب صفر الخيرڭ اون اوچنده چين واپورينه بينه‌رك تين چينه متوجهاً حركت ايتدم .

ژاپونيا ايله قوره اره‌سنده‌كه قوره بوغازى مواجهه‌سنده واقع كيلپارت جزيره‌سى حزاسنه دكين واپورى صارصان طالغه‌لر ، شمالا يوز ميل ايلرودە واقع مجمع جزائره يتيشوب بحر اصفرڭ وسطنه داخل اولديغمزده بسبتون كسيلمكله چالقانمق راحتسزلكندن قورتلدق . بورادن شماله طوغرو بر كون بر كيجه دها ايلروله‌يوب انكليزلرڭ چيندن قاپدقلرى « واى هاى واى » شبه جزيره‌سى بورونته يتشديكنده غربه دونان واپور پورآرتور اوكوندن بالمرور پچيلى خليجنه صوقوله‌رق اوچنجى كونى قوشلق وقتى طاكو ليماننه يتشدى .

بحيرة العرب كبى مد و جزر ياپان بو دگزك صويى شيشپنجه‌يه دگين ايمپراطور قناله صوقولوب تين چينه كچه‌ميان واپور ايكى ساعت توقفه مجبور اولدى . قنالك آغزينه مرمريس بوغازينك آوروپا جهتنده واقع كليد البحر قلعه‌سى شكلنده و فقط طوپراقدن معمول چين استحكاماتنى آوروپاليلر ميلادى بيك طقوز يوز قترتنده تخريب ايتدكلرى جهتله طابيه‌لرندن اثر قالميان بدنلرى اشيك دشيك بر حالده الآن باقيدر .

ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك آناطولى قطعه‌سى وسطندن بالمرور قره دگزه دوكيلان قزيل ايرمق كبى دائما بولانيق آقان «هوانج هو» نهر عظيمى بورايه دوكولديگى جهتله صويى قيرمزى قوم و چامور خليطه‌سى ايله سراپا ملون شو ايصسز خليجده كومه كومه اوچوشان مه‌كه، قره يولاق و مارتى قوشلرينك نغمات متواليه‌سى دريايى چيگلاتيور، شنلكسز ساحلك مغموميتندن منقبض روحلره انبساط ويريبور ايدى . طبيعتك شو لطافتنى ايكى ساعت قدر تماشا ايتدكدن صوڭره خليجك صويى شيشه‌رك قره‌يه طوغرو هجومه، و سواحلى باصمعه باشلاديغى صره‌ده مجراسنك عمقى تزايد ايدن قناله درحال صوقولان واپور درت ساعتده تين چينه يتشدى . شنغاى ايله تين چين اره‌سنده‌كه مسافهٔ بحرى ساعتده يدى ميل گيدن بو واپور ايله بشگون بش گيجه‌ده قطع اولنه بيلمسنه باقيلور ايسه سكز يوز قرق ميلدن عبارت ايدوگى اگلاشيليور .

(پكينك اسكله‌سى اولان طاكو ليماننه يتيشينجه‌يه دگين انواع محن)
(و مشاق ايله مرور ايتديگم طيش دگزلرك تفصيلاتى)

(بحر محيط هندى)

آسيانك جنوبنده، آفريقانك شرقنده، قطعهٔ جديدك غربنده، واقع و گنيشلگى تربيعاً يتمش مليون كيلومترو، عمقى درت بيك بشيوز مترو اولوب، دنيايى احاطه ايدن صولرك بشده برينى حاوى بحر محيط هنديڭ عدندن بالاعتبار لاكديف، و مالديف مجمع جزائريله هندستانك «مالابار» سواحلى اره‌سنه دگين ممتد شمال قسمنه بحيرة العرب و بحر عمان دينلمكده سيلان ايله ملقا بوغازى اره‌سنده‌كه محلنه خليج بنگاله تعبير اولنمقده‌در .

(بحر محيط كبير)

آسيا ايله قطعهٔ جديدك شرقنده، آمريقانك غربنده واقع و گنيشلگى يوز

طقسان مليون كيلومترو مربعنده، عمقی طقوز بيك متردن مزيد اولوب دنيايی احاطه ايدن صولرك نصفنی حاوی بحر محيط هادی و محيط اوقيانوسی دخی تعبير ايديلان بحر محيط كبيرك ملقا بوغازندن قوره‌يه بوغازينه دگين سوران غرب قسمنه، سينغافوردن كمبوديه برونته قدر خليج سيام، بو محل ايله فوكيان بوغازی اره‌سنه بحر الصين، فرموزه جزيره‌سندن «هنغ تشيو» كورفزی ميانه‌سنه بحر شرقی، شنغای ايله پچيلی خليجی ماييننه بحر اصفر تعبير اولنمقده‌در. هواسی ايله صوينی ارضه قاپديرديغی جهتله بيكلرجه عصرلردنبرو عطشان قمرك، قاچرديغنی گيرو آلمق ايچون بحرلری بلوطلر كبی يوكسلتمكه، حصه‌سنی جذبه چاليشمسيله دائما متحرك بولنملرندن طولايی مد وجر يابمق طبيعتلرنده موجود محيطين مذكورتيندن محيط هندينك گوز و قيش موسملرنده، محيط كبيرك بهار و ياز فصللرنده آلتيشر آی شديد و مديد فورتنه‌لری واردر. محيط هندينك باب المندبدن ملقا بوغازينه دگين ممتد محلنده بلا فاصله آلتی آی دوام ايدن شدتلی فورتنه‌لر ختام بولور بولماز، محيط كبيرك سينغافوردن قوره بوغازينه قدر سوران قسمنده باشلايوب كذا آلتی آی امتداد ايدييور.

سنه‌نك بتون ايامنده‌كه فورتنه‌لری مناصفة اجرا ايده گلان بو دگزلردن بريسنه كأنه اويقوده بولنديغی زمان اوغرانيله‌جق اولسه كوريله‌جك طالغه‌لر ايچ دگزلرك قباردقلری صره‌ده ياپدقلری امواج مهيبه‌يه رحمت اوقودييور. بويله طاغلر كبی يوكسلان طالغه‌لره مقاومت ايده بيلمك ايچون قدرت بشرك اولانجه‌سی مصروف پوسته واپورلرندن بشقه‌سنه بينوب» بو دگزلره چيقمق تهلكه‌ليدر.

(«تين شن» زبانزدی «تين چين»)

چين اولكاسنك جنوبنده واقع «پوپانغ» بحرندن شمالنده كائن طاكو ليماننه دگين ممتد مسافهٔ عظيمه اره‌سنه ايكی بيك كيلومترو طولنده والتمش مترو عرضنده اوله‌رق خاقان سابق طرفندن حفر ايتديريلان قنال عظيمك برلشديگی پچيلی خليجنه اون يدی كيلومترو قالديغی يرده‌كه مجراسی طرفيننه، اوجی بوجاغی گورولمز و غايت منبت بر اووه‌نك وسطنه مبنی تين چين شهرينه صفرالخيرك اون سكزنجی گونی بعد العصر بيتيشوب آلمانياليلرك «تاقيروت» جاده‌سنه ياپدردقلری برلين اوتلنه نازل اولدم. سالف العرض شنغای شهری كبی هر سمتی بور دولت حكمنه كچن بو مملكتك مبنی بولنديغی ير و يانه‌نك موقعنه تماميله مشابه،

منظره‌سی اطیف، صویی خفیف، هواسی صاغلام نفوس موجوده‌سی بر ملیونه قریب ایسه‌ده آوروپالیلرڭ اخیراً یاپدردقلری محله‌لردن باشقه یرلرنده طرز جدید عمارتدن، قدیم سوقاقلرنده انتظام و نظافتدن اثر کوریله‌میور.

چینلیلره مخصوص محله‌لرڭ کافه‌سنده گوزیلان بوکوتیلی پیس سوقاقلر، قالدیرمسز طار یوللر، چاموردن کچیلمز قوقمش میدانلر، مائل انهدام مستکره خانه‌لر، بیچمسز بنالر، عفونتلی دکانلردن عبارت اولوب دیگر سمتلرده‌که آثار عمرانڭ هنوز ذره‌سی بیله سرایت ایده‌مامشدر. درونده معونه‌لر ایشلیان «پیهو» نهری و اخیراً تمدید قلنان شمندوفر ایله مربوط بولندیغی پکین شهر جسیمنڭ یگانه اسکله‌سی اولدقدن بشقه تبت صحراسنڭ شمالنده کائن «کوکونور» وادیسیله مغولستانڭ جنوبنه دوشان «سالار» طاغلرندن نبعان ایدوب «حوچو — لانجوسین — نیکشا — پوطو» اوزری بالمرور، طولی درت بیك بشیوز کیلومترویه بالغ اولنجه جوارنده‌که خلیجه دوکیلان «هوانج هو» نهر عظیمنده و بو نهرڭ وسیع و عمیق مجراسنه «تسی تیان» شهری غربندن کچه‌رك، چینڭ شمالی جنوبنه ربط ایدن درتیوز ساعتلك قنالده لاینقطع یاپیلان مناقلات وفیره‌نڭ دخی مرکزی بولندیغی ایچون، تجارتی صوگدرجه واسعدر.

آوروپالیلرڭ قره قوش کبی باشنه چوکدکاری بو بد بخت شهرڭ مقاسمه‌سنده ژاپونیا ایله روسیه‌یه‌ده حصه چیقارلمشدر.

هر دولتڭ بولندیغی سمتده کندی عسکری و پولیسی واردر. کچنلکی ژاپونیا صوقوشونده قالدیردیغی عسکرینی بر دها گتورمیان روسیه‌نڭ یالگز پولیسلری قالمشدر. آلمانیا، انکلتره، فرانسه دولتلرینڭ اللرینه کچن پارچه‌لر، حیرت افزا بر صورتده اعمار ایدلمشلر ایسه‌ده دیگر حکومتلر حصه‌سنه دوشان سمتلر دها یولنه گیره‌مامشدر. قنالڭ طرفینه یاپیلان بو عظیم شهری یکدیگرینه ربط ایدن یالگز بر کوپریدن عبارت اولمغله بو حدید جسرڭ جنوبندن باشلایان الکتریق ترامواپی بر قاچ قوله آیریله‌رق اسکله‌یه دگین ایلرولمکده‌در. فرانسه قونسلوس خانه‌سنڭ مبنی بولندیغی محل اطیف مواجهه‌سنده یاپیلمقده اولان بیوك ریختیمڭ عملیاتی ختام بولنجه ترامواپڭ مرکزی تبدیل، گذرگاهیده تمدید قلنه‌جق ایمش. بوراده روم، ارمنی، یهودی اوله‌رق خیلی تبعهٔ عثمانیه واردر. روملر ایله ارمنیلرڭ قسم اعظمی غازینوجی بقال و توتون فروشدرلر. بو گوزی آچیق همشهریلرمزڭ ثروتلری خیلی ترقی ایتمشدر. بیتوتت ایتدیگم اوتلڭ مستأجری سلانیکلی زنگین بر یهودیدر.

مورداتی شنغایه مشابه اولان تین چینڭ اخراجاتی چای ، ایپك ، کتان ، فغفوری ایله هر درلو حبوبات و کراسته ، ادخالاتی آوروپا ، آمریقا و ژاپونیانڭ مصنوعات و منسوجاتی ایله جهانڭ هر یرندن انکلیز یدیله طوپلانان آفیوندر . سکنهٔ قدیمه‌نڭ باشلوجه صنعتلری گونا گون چینی طباقلر ایله چلیم و چایدانلقلر یاپمق گیجه‌لی گوندزلی اوغراشدقلری ایسه حالا آفیون چکمك پوته طاپمقدر . ختای خطنڭ قرق بشیگه یقین اشارتلرینی اطفاله اوگرتمك ایچون پوتخانه‌لر حوالیسنه یاپدردقلری مکتب ابتدائیلردن بشقه مدرسه‌لری و عصر حاضره یارەیه‌جق معارفلری یوقدر . اوطوردقلری سمتلرڭ عفونتلی سوقاقلرنده سوریلر ایله طولاشوب برونلرلیه یوللری أشیك دشیك ایدن خنزیرلر کبی چامورلر ایچنده پیسلکله مسکنتله اوقاتکذاردرلر اختلاطدن اجتناب ایتدکجه برونلری دیینده بیتان اجنبیلری گوروبده عبرت آلمق اویانمق استعدادی بونلرده کلیاً مفقوددر .

روحلرنده علویت ، دملرنده نجابت ، قلبلرنده حیات ، دماغلرنده لذت معارف فکرلرنده تجدد ، ذاتلرنده داعیهٔ تفوق طینتلرنده میل معالی ، اعتقادلرنده اساس ، دینلرنده تمدن اولمیان بر ملتدن ترقیمی بکلانیر . مدنیتدن منفور ، معارفدن مجتنب گوردیگم بو استعدادسز قوم عروقلری کسیلنجه‌یه دگین بویله اسکی خر ، اسکی سمرلکدن آصلا قورتیله‌میه‌جغنه شبهه‌م قالمدی .

و رودمڭ آلتنجی گونی صلاة جمعه‌یی ادا ایچون اسلام محله‌سنه گچوب چینجه « نونس لبس » دینلان جامعشریف حوالیسنه داخل اولدیغمده پنجابلی محمد حیات و افغانی محمد شریف اسملرنده ایکی ذاته تصادف ایتدم . بعد الصلاة المدن طوته‌رق حجره‌لرینه گوتوران بو ذوات دیانت صفات ، ترکجه بیلمدکلرندن فارسیجه مکالمه‌لشدك . پنجابی محمد حیات صاحب اوتوز بش یاشلرنده ، ایری وجودلی سیاه صقاللی ، افغانی محمد شریف خان اللی بش یاشنده ، آلا قیر صقاللی ، اورته بویلی و نحیف‌در . اکرام ایتدکلری چایی ایچدکدن صکره اورطه‌یه بر دسترخان سروب بیوك طباق ایچنده تپه کبی ییغه‌رق کتوردکلری اتلی پلاوی اکله باشلادیغمزده جماعت اسلامیه معتبرانندن ابوبکر اسمنده بر ذات چیقه گلدی .

یکرمی سنه‌دنبرو بورالرده بولندقلری ایچون چینجه‌یی یولیله اوکرانان صاحب منزل محمد حیات و محمد شریف افندیلر مومی الیه ایله اره‌مزده ترجمان اولوب قونوشدردیلر . تجارتی حبوبات بیع و شراسنه منحصر اولان بو ذاتدن نفوس اسلامڭ مقدارینی سؤال ایتدم . تین چینده دردی کبیر متباقیسی مختصر

وجمله‌سی مزین طقوز جامع شریف ایله درت بیك بشیوز نفوس اسلام بولندیغنی کویلرده ایسه ایکی یوزدن متجاوز مساجد شریفه وطقسان بیگه قریب وحدین موجود ایدوگنی سویلدی ،

بر ساعتدن زیاده سوران مصاحبه‌نك ختامنده اوتله عودت ایچون وداعلاشمق استدیگم زمان « اقشام طعامنی برلکده یاپمینجه برافمام » دیو قاپویه گریلرك محمد حیات ومحمد شریف صاحبلریده برابر آلوب منزلنه گوتوردی .

چین طرز معماریسنده وفقط عالی وبتون اوطه‌لری پاك ومفروش اولان خانه‌سنك آلت قاتنی ، تجارته متعلق یازیخانه‌سیله یدی نفر کاتب وخدمه‌سنك اقامتلرینه تخصیص ایدوب ، بشقه‌جه بر قاپودن کیریلان اوست قاتلرده مع عائله کندی اوطورمقده‌در .

املاك واراضیسندن بشقه نقد اوله‌رق ایشلتدیککی ثروتی ، یگرمی بشبیك لیرایه یقین ایمش . کتب عربیه‌یی مطالعه‌یه ، عربجه‌یی اولدقجه تکلمه مقتدر وغایت متدین‌در .

سنی آلنمشه باقلاشدیغی حالده صقالنك بر تلی بیله آغارمامشدر . وجودیده ماشا الله دینجدر . مثلنی هیچ بر دیارده گورمدیگم وشمدی‌یه دککین طاتمدیغم غریب الترتیب چین طعاملرینی ، ایلك دفعه اوله‌رق بو ذاتك خانه‌سنده اکل ایتدم . اوبیه‌دن استحصال ایتدکلری نشسته ایله نهر داخلندن چیقاردقلری ییلدیز اوتی چیچکندن وبورالرده موجود دها نیجه عجیب وغریب نبات وفواکهدن مرتب بو تحف طعاملر اولدقجه لذیذ ونفیسدر .

داخل چینه کیرمك ایچون محتاج اولدیغم پساپورطی استحصال ایدینجه‌یه دگین اون سکز کون قالدیغم تین چیندن ربیع الاولك اون بشنجی گونی صباحلین ساعت افرنجی سکزده شمندوفره بینوب اون ایکیده پکین شهرینه اولاشدم . تین چین ایله پکین اره‌سنده‌که بعدیت ، اسکندریه ایله قاهره میانه‌سنده‌که مسافه‌نك عینیدر .

ربیع الاول ، کندینه اسم تخصیص قلندیغی موسمه تمامیله تصادف ایتمش ایدی . شمندوفر گذرگاهنك طرفینده‌که تارلالر خضراته ، وبونلرك آك یرلرنده نشو ونما بولان لایعد بادم آغاجلری بیاض چیچکلره بورونمش ، قدرتك شو بدایعنه بشقه‌جه بر انبساط ویرن بلبللر فغانه باشلامش ایدی .

فصل ربیعه مخصوص اولان روحپرور هوا ساکن ، سما صاف وبراق اولوب اره صره خفیف خفیف وزان ایدن باد نسیمك مشامه‌یه بتشدیردیگی رایحهٔ بهار انسانی غشی ایدیور

ایدی . «هوای پاك نسیمنی تنفسه پك متهالك بولندیغم وطنمه بویله بر موسمده یتیشوبده هنگام شبابت خاطره‌لریله‌ده متلذذ اولمق سعادتنه عجبا مظهر اوله‌جقمی‌یم» دیو درونی تحسرلر اظهارینه باشلاینجه گوزلرمدن بلا اختیار یاش دوكولدی . دنیاده وطندن عزیز وطنداشـدن محترم بر شیٔ بولەمدم . انسـان انجق و طننده مسعود وطنداشیله مفتخر و السلام .

عودك رایحه‌سی انجق آتشه قونولونجه ظاهره چیقدیغی كبی بو سعادت پرمفخرتك قدریده ، نار افتراق ایله جحیم كسیلان غربته دوشولنجه منفهم اولییور .

ایكنجی موقع ایچون درت چین ربالنه یعنی قرق سكز غروشه بر بیلت آلارق بیندیكم ترنی چكن لقوموتیف یتمش سكز نومرولی ایدی .

لااقل یگرمی یولجی و آلتمش یوك و اغونی علاوه ایدیله‌رك ، طرفیندن هر ایكی ساعتده بر چیقاریلان قطارلرده ازدحامدن اوطوره‌جق بر بولنمیشی و بونلری سوروكلیان لقوموتیفلرك كثرتی ، خطك ایشلكلكی ایله نفوسك چوقلغنی تصریحه حاجت براقماز .

(پكین)

بالكز وسعتیله قلعه‌سنك متانت و عظمتنه عائد شهرتی غربه طنین انداز پكین شهرینه بیڭ اوچیوز یگرمی درت سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنك بشنجی گونی نصف النهارده اولاشوب «چمن» دینلان سمتده برتونگان رباطنه نازل اولدم . برنجی قلعه‌سی افراد اهالینك ، ایكنجیسی وزرا و كبرانك ، اوچنجیسی یعنی ایچ قلعه ایمپراطورك اقامتگاهلرینی محیط اولوب سورینك متانتیله نفوسنك كثرتندن بشقه قاله آلنه‌جق هیچ بر یری و حتی منتظم بر سـوقاغی بولنمیان پكینك اصل املاسـنی ، چین مسلمانلری «بوگین» یازییورلر . چین لساننده «بو» شمال «گین» و «جین» پای تخت دیمك ایمش .

اداره‌سی یگرمی اوچ ولایات عظیمه‌یه مقسوم بو واسع اولكایی چین جغرافیونی — بوگین — لانجین — طوكجین — شیجین —ناملریله درت قطعه اعتبار ایتمكده‌درلر .

پای تخت معناسنه گلان — گین — و — جین — لفظلری بو اسملردن تفریق قلنور ایسه — بو — شمال — لان — جنوب — طوك — شرق — شی — غرب دیمك اولییور .

تاریخ آبادیسی درت بیك كسور سنه‌یه بالغ اولمسنه مبنی اقدم ممالك عالم و سكنه‌سی اشهر اسلاف امم صاییلان بو قطعه‌ده ، شمدی‌یه دكین حكمفرما یگرمی ایكی

عائلهٔ سلطنتدن هر بریسی مار البیان شهرلرده صره‌سیله اوطوردقلرینی اشارت ایچون اسملری آخرلرینه أدات مذکوره علاوه قلنمقده ایدوگنی جمعه نمازینی بعدالادا ملاقاتلریله مشرف اولدیغم «نوجی لبسی» جامعشریفنڭ آخوندی عبد الباقی افندی اکلاتدی . فاضل مشار الیهڭ مخدومی محمد مهدی و معتبران اسلامدن حسن و ابراهیم و طلبهٔ علومدن محمد سعید افندیلر ایله هر طرفنی تماشا ایتدیکم پکین سهرنده اوتوز ایکی مساجد شریفه و یگرمی بشبیڭ نفوس موحدین و یکرمی باب مکاتب اسلامیه واردر . جوامع شریفه‌لرڭ کافه‌سنده برر کتبخانه دخی موجود اولوب محافظه‌لری ائمهٔ کرامه مودوعدر . مذکور مکتبلرده تحصیل ابتدائیه‌یی اکمال ایدن اطفال اسلام، مساجد شریفه‌لر حولیلرنده‌که حجره‌لره طوپلانه‌رق امام افندیلردن علوم دینیه تحصیلنه باشلایورلر . علوم عصریه‌نڭ بورالرده اسمی بیله یوقدر . بری شافعی دیکرلری مذهب حنفی‌یه مخصوص مساجد شریفهٔ مذکوره‌دن دردی قدیم چین خاقانلرینڭ احیاکرده‌لری اولمغله غایت عظیم و مزیندرلر .

حکمدار بناسی اولانلر «چینڭ تینسی — قامیکسی — پوشوسی — نوجی لبسی» نامون جوامع شریفه لردر .

بوندن سکز یوز کسوریل اقدم پکینڭ غربنه بنا قلنان نوجی لبسیدن بشقه‌سی بانیلرینڭ اسامیسیله مسمی درلر . نوجی مبنی بولندیغی موقعده‌که پازارڭ اسمی اولوب لبسی مسجد دیمکدر . میلادی بیڭ طقوز یوز اغتشاشنده تین چینی اجنبیلره اولاشدیران عقلسز حکومت حاضره‌نڭ پکین شهرنده دخی آلمانیا، فرانسه، انکلتره، آمریقا، ژاپونیا، روسیه، دولتلرینه‌ترك ایلدیکی بیوك، بیوك سمتلرده نفوذی جاری دکلدر .

هر دولت یقالادقلری پارچه‌یی باشلو باشنه حکم ایتمکده، ملکلرینڭ سرحدی ایمش کبی اطرافنی تحدید ایلدکلری بو محله‌لرده متمکن اهالیدن کندی حسابلرینه ویرگو آلمقده‌درلر .

حتی سرای خاقانی ایله وکلا قوناقلرینی محیط ایچ قلعه بیله آلمانیا عساکری محافظه‌سنده اولوب بورالرده افراد چیندن برفرد بیله اوغرادلمیشی، قوجه سلطنتڭ نه حاللره گلدیگنی گوستریر . الیوم اوتوز اوچ یاشنه گیران خاقان «قوانغ سو» خلقة مجنون اولمقله برابر آنادن طوغمه ایناتکدر . عقل و اولاددن بالکلیه محروم اولان بو اعجوبهٔ خلقت دها ممه‌ده ایکن تختة گچورلدیگی زمان نائبهٔ سلطنت یاپیلان والده‌سی آسیاب دولتی انجق بو قدر چویره بیلمکده‌در . یگرمی ایکنجی عائلهٔ حکمدارینڭ خاتمه‌سی صاییلان خاقان حاضرڭ ارتحالنده وارث صحیحدن

خالی قالەجق چین سلطنتنی پایلاشمغە مهیا دول معظمە، ایمپراطور سابقڭ برادریلە بو عائلەیە نسبتی اولان ذوات سائرەنڭ خانەلرینی شدیدن آبلوقەیە آلمشلردر .

آوروپالیلرڭ اطرافلرینە طولدیردقلری عساکر مختلطە ایلە محصور بو بیچارەلر خانەلرندن خارجە چیقەمدقلری کبی یکدیگرلرینڭ احوالندندە خبیر اولەمیورلر . اون بر ملیون بشیوز بیڭ کیلومترو مربعندە منبت و زنگین اراضی‌یە و دورتیوز قرق ملیون نفوسە مالك امثالسز بر سلطنت عظیمەنڭ مجرد انتظامسزلق یوزوندن اوغرادیغی شو فلاکتلری گویا صاووشدیرمغە عازم آفیون کش وکلا سرای داخلندە اجنبی بصاصلری بولندیغی بیلدکلرندن دیل ایلە مشورتە متجاسر اولەمیوب بو بابدەکە محاورەلرینی ، آووجلری ایچنە یازارق یکدیگرلرینە کوستردکدن قبول وردی بالکز ایما ایلە افهامدن صکرە پنچەلری درونندە محرر خطوط مفکورەلرینی محو ایتمك ایچون ایکی اللرینی درحال بری برینە سورمکە، طاغیلمغە باشلارلر ایمش .

سیاستە متعلق محاورەلری بو صورتلە جاری چین وکلاسنڭ تدابیر خفیەسندن خبیر اولەمیان اوروپالیلر، ادارۀ حاضرە مخالفلرینی آلە آلمق ، اختلالجیلری چوغالتمق ایلە متسلی درلر . درت بیڭ سنەلك معظم بر دولتڭ حالا درت طابور منتظم عسکری بولنمیشی سکونت بولماز اشتهالرە مالك آوروپالیلرڭ قوت طالعلرینە محمولدر .

بر آووج اقوام غربیەیی بویلە شیماردان بالجملە شرقلیلرڭ طالدقلری خواب مدید دکلمی . بز یاتنجە بونلر قالقدیلر . میدانی متیقظ رجالدن بوش بولوب هر طرفە صالدیرمغە یاییلمغە باشلادیلر . بو یغما گرلرڭ شرلرندن قورتلمق ایچون آرتق اویانەلم .

فروغ معارفلە مستنیر اجدادینك شعشعۀ شوکتی آفاقی قاپلایان اقوام شرقیەیە خاك مذلتدە بو درجە یاتمق، انتباهە یناشمیوبدە اسارتە موتە انتقال ایتمك یاقیشورمی . امم شرقیە انوار فیضا فیض ایلە منور و مقتدای مخترعین عالم ایکن غربیون غباوت و جهالتدە پویان و علی الاکثر نادان ایدیلر . بونلری شمدیکی حالە ایصال ایدن مساعی، سوابق احوالی گوزلری قماشدیران ملل نجیبۀ شرقیەیی مجرد تکاسل و تسامح ایلە اوغرادقلری توقفدن دیرەندیروب تعالی ایتدیرەمزمی . ژاپونیالیلر نمونەمزدر . صاحبسز پکینڭ قلعە قاپولرینە ممتد شوارعی اولدقجە مستقیم وواسع ایسەلردە طاش دوشەمەلری اولمدیغندن اوفق بر چیلتی وقوعندە کچیلمز بطاقلقلر حالنە کیریورلر . کذا قالدیرمسز اولان دیکر جادەلری ایسە بخارا شهرینڭ سوقاقلری کبی بوکونتیلی و طاردر . نفوسی بر ملیون بشیوز بیگدن متجاوز بو شهر عظیمڭ بلدیەسیدە یوقدر .

سوقاقلرده آجلقدن گبران ایتلرڭ لاشه‌لری گونلرجه یول اوستنده قالیپورده قالديران بولنميور . هر سوقاقده اکسيك اولميان مذکور لاشه‌لر شيشه‌رك تعفن نشرینه باشلادیغی و بو کریه قوقودن اطرافده که دکانلرده اوطورانلردن بریسی عاجز قالدیغی زمان، کمال بطائتله یرندن قالقوب دائما سیکمکده پسلەمکده اولدقلری کوشه‌لردن بریسنه قویروغندن سوروکلیه‌رك یول اورته‌سندن قالدیردیغی ایکی اوچ کوره‌ك چامور ایله اوزرینی اورتوویرییور . جاده‌لرده فانوس یاقمق شمدی‌یه دگین عادت اولمامشدر . آوروپالیلره بخش ایدیلان محله‌لرڭ سوقاقلری کاملاً انتظامه گیرمشلردر . بو آنه دگین قلعه‌سندن بشقه هیچ بر یرینه دقت ایدلمیان بو پژمرده شهرده ترامواي یاپمق، خانه‌لره هوا غازی، الکتریق ضیاسی صاتمق، صو اساله ایتمك صورتلریله‌ده ثروت داخلیه‌یی چکمك تشبثنده بولنان آوروپالیلرڭ تضییقاتی اوزرینه مضطر قالان حکومت، بیوك جاده‌لری شوسه حالنه قویمق ایچون عملیات ترابیه‌لرینی اجرا ایتدیرمکه هنوز باشلامشدر . عوام ناسدن هیچ برینڭ خانه‌لرنده خلالری یوقدر . بونلر کوشه‌لره، یول کنارلرینه پسلیورلر . آدیم باشنده اگریلان ضیق یوللرڭ هر بوکولدکلری یرلرده بر ترسلك واردر .

بتون قپولرڭ اوکلری، دیوارلرڭ دیبلری نجاست ایله طولودر . بو مکروه مملکته دوشان ملل متمدنه‌دن بریسی بالنسبه نظیف گورینان طریق عامدن سهواً چیقوبده طار یوللردن کچه‌جك اولسه تعفندن صفره‌سی قباریر . «بوقسر» لرڭ ایقاع ایلدکلری اغتشاشده حرباً داخل اولان دول متفقه، سوقاقلر اورته‌لرینه یاپیلان شو مکروهلغڭ اوکنی آلمق ایچون هر کوشه‌یه نوبتجیلر دیکوب متجاسرلرڭ تپه‌لرینی تفنڭ دیپچیکی ایله اوردیره‌رق پسلکلری اوزرلرنده اولدیرتمکه قدر عرفی اجرآته قیام ایتمشلر ایسه‌ده بو قابلیتسزلرڭ عادت قدیمه‌لرینی براقدیرمغه ینه موفق اوله‌مامشلردر .

اشك نه وقت ساز چالار ایسه پکین شهریده اسکی خلا، اسکی قوبورلقدن احتمال او وقت قورتیلور . آفیونی نه زمان براقه‌جقسکز دیانلره دوه بنز طوقودیغنده جوابنی ویرن بر ملتدن انتباهمی بکلنیر .

حکومتلرینڭ بطائتیله ملتلرینڭ اسائتندن حسب الجنسیهٔ متأثر اولان یالکز اسلاملردر . بهائمدن فرقی اولمیان عبدهٔ اصنامده میل معالی استعدادی، حب وطن دویغوسی یوقدر . آغیل کبی چویردکلری سور عظیم داخلنده استیف اولان بو حشراتڭ درت بیڭ سنه‌لك بنیان سلطنتی کهنه اشمش جسیم بر خانه‌یه

بگزه‌یور . پوته باش قویمقدن، آفیون چکمکدن کوز آچه‌میان درتیوز قرق ملیون نفوس ایچنده بونی تعمیر و تحکیمه مقتدر سعادت وطنه خادم بر فرد کوریله‌میور. یاپیلمسی گویا گندیلرینه حواله اولنه‌جقمش کبی بیقیلمسنی آوروپالیلرك همتاندن بکله‌یورلر . اشته اڭ عقللیلری بونلردر . نه قدر حماقت و دنائت .

نوجی لسیده تحصیل علوم ایله مشغول طلابڭ مترقیلرندن اولوب استفسار خاطر ایچون رباطه تشریف ایدن خونانفولی محمد سعید افندی‌یی الارق ایکنجی قلعه درونندهکه بیوك پوتخانه‌یی تماشایه کیتدم . قلعه‌سیله پوتخانه‌لرندن بشقه معمور و مستحکم بر بناسی بولنمیان پکین شهرنده موجود لایعد اصنامك اقدم واشهری بوراده‌در.

مقر جهلا شو شیطان یتاغنڭ طیش قاپوسندن کیروب واسع و منتظم حولیسنی کچدکدنصکره مقابلمزه مصادف ایکنجی قاپودن عینی وضعیتده‌که حولی‌یه داخل اوله‌رق صنملرك موضوع بولندقلری بیوك بنایه یاقلاشدیغمزده، حجره‌سندن صیچرایه‌رق یانمزه گلان براهمه باشی ایله سلاملایوب پوتخانه‌نڭ قاپوسنی آچدی . مشکل و مذهب جسیم پوتلر ایله مملؤ بو مزین بنانك ایچنه کیروب صره واری دیزیلان عجیب و غریب هیکللری کوزدن کچورمگه باشلادق . مذهب وثنیه‌نڭ موجدی «کونفوسیوس» نام حکیمڭ اله اتخاذ ایدیلان جسیم هیکلی آلتوندن معمول اولوب اوطه‌نڭ اورته‌سنده‌در . آغزنده دیشلری اولمیان بو صنمی گویا اکلندیرمك وغضبنی تسکین ایتمك ایچون اللرنده‌که ساز و کمانه‌لر ایله درت طرفه صره‌لانان بر چوق مشکل پوتلر ایسه تونجدن مصنوع اولوب یالکز اوزرلری یالدیزلانمشدر .

سکود یاپراغیله حلواجیلرك قوللاندقلری صاری کاغدی حل ایدرك، کافور شکلنده یاپدقلری اینجه چوپلر، اطرافده‌که پتلرك اوکلرینه دیکیلوب اوجلرندن آتشلانمغله کوم کوك دومان صاوورمقده، یالکز اورته‌ده‌که صنمڭ اوکونده موم یانمقده ایدی . آدلرینی براهمه‌دن برر برر سؤال ایتدیگم بو صنملرك کیمیسی روزکار، کیمیسی عذاب، کیمیسی رحمت و الحاصل هر بریسی برر شیئڭ حاشا آلهه‌سی ایمشلر . پوتخانه‌نڭ دیکر قاپوسندن چیقوب بشقه بر حولی‌یه داخل اولدیغمزده جابجا رکز اولنمش بر چوق مرمر ستونلر کوردم . طاشدن مصنوع عظیم قاپلومباغه‌لر اوزلرینه مرکوز بو مربع عمودلرده‌که خطلر صنم ایچون املاك اقچه، و اراضی وقف ایدن احمقلرك اساميسی ایمش .

بو کنیش و سوسلی حولیده طولاشدیغمی کورن باش برهمن چین عادتی اوزره النه بر قوپه چای آلارق یانمزه کلمکله کتورتدیکی اسکمله‌لره سوگکنه‌رك

مرقوم ایله براز قونوشدق . صاچلرینی فرنك مادامالری کبی تپه‌لرینه طوپلایان برهمنلر صقال و بییقلرینی تماماً قازیتدقلرندن بوروشمش صورتلری عجوزه سیماسنی آکدیرییور . تقریباً اللی یاشلرنده و غایت متواضع اولان برهمن ایله اره‌مزده ترجمانلق یاپان رفیقم محمد سعید افندی ایدی . ترکجه بیلمیان بو ذات برهمنك سوزلرینی عربجه‌یه ترجمه صورتیله تفهیم بیورمقده ایدیلر .

مصاحبه‌نك مقدمه‌سنه متعلق سوزلر بیتدکدنصکره، بودا مذهبی قاچ فرقه‌یه آیرلدیغی سؤال ایتدم . بر انسان هر نه‌یه مراقلی ایسه حین مصاحبتده اوندن بحث ایتمك موجب مسرتی اوله‌جغی معلومدر .

مصاحبه‌نك بو قاعده‌یه تطبیقندن پك ممنون اولان برهمن جدی بر وضعیتله «ژوجیو» یعنی کونفوسیوس زماننده مذهب بر، ملت متفق وقوی ایدی . صکره‌لری بعض حریفلر میدانه چیقاره‌ق مذهبی بوزوب!! ملتی تفرقه‌یه، قوتی ضعفه اوغراتدیلر.

شمدی — ژوجیو — فوجیو — پی لن جیو — نامکریله اوچ مذهبه آیرلدق .

شو گونلرده — تین جیو — یه‌سو — آدلرنده أشتیمدیکمز ایکی مذهب دها اره‌مزه گیردی.

— ژوجیو — دینمزی ایجاد ایدن ذاتك اسمیله مسمی اصل مذهبمزدر . بزلر ژوجیو کامه‌سنی بر کاغده یازوب سجده ایدرزلر!...

— فوجیو — اولا ژوجیوك هیكلنه، صکره دیگر پوتلره طپار — فو — پت — — جیو — دین — معناسنه‌درکه مذهب وثنیه دیمکدر .

اوچنجیسی — پی لن جیو — درکه بو سحر بازلر مذهبیدر . بو مذهبده بولنانلر کوا کبه طاپارلر . سحردن بحث ایتمکی سحره دائر کتابلر اوقومغی عبادت صایارلر . طوپراغمزده شو گونلرده ایجاد اولنان — تین جیو — و — یه‌سو — مذهبلری ایسه درت چتاللی اغاجه طاپیورلر . اللهلری باباسز آنادن طوغمش، صکره کوکه چیقوب آتاسنك یاننه گیتمش، بو دینك برهمنلری یانگوزدر (۱) . وچوق زنگیندرلر . کندیلرینه کیم اویار ایسه پاره ویرییورلر . قدیم مذهبمز «ژوجیو» شمدی یوز فرقه‌یه آیرلدی. «فوجیو» ایله «پی لین جیو» مذهبلرینك فرقه‌لری ایسه لا یعددر، جوابلرینی ویروب سکوته واردیغنده محمد سعید افندی فقیره خطاباً «براهمه‌نك درت

(۱) چینلیلر نصارایه یانگوز دیورلر.

چتاللی آغاجه طاپانلر دیدیککی صلیبه پرستش ایدن نصرانیلردر . بونلر عصر اخیرده خطهٔ چینڭ هر طرفنه یاییلان دین بوزیجیلرڭ (۲) یعنی راهبلرڭ پاره قوتیله کفاردن تنصر ایتدیردکاری اقل قلیل مشرکدن عبارتدر .

یالکز آج قلان عبدهٔ اصنامدن ایتمك گورن او دینه گیرییور . قارنی طویمجه ینه پوتخانه‌یه قاچیوریبور . چینلیلرڭ آسمانه رعایتلرینی بیلدکلرندن کلیشی گوزل مذهب نصارانڭ آدینی «ملکوت السماء» معناسنه «تین جیو» دیو چینجه‌یه چویرمشلردر . بو مفسدلر اسلاملرڭ اطرافنده دخی طولاشیرلر . فقط اونلردن دها زیاده سودیکمز و یولیله محبت ایتدیکمز «عیسی علیه السلامی» حاشا الله دیه‌جك مسلمان بولنمدیغنی آڭلاینجه مأیوساً دونرلر . «تین جیو» قتولك «یه سو» پروتستان نام‌لرنده نصارانڭ برر فرقه‌سی ایمش . بونلرده یکدیگرلرینی سومیورلر» یوللو ایضاحاتده بولندی .

سعید افندینڭ افاده‌سی ختام بولنجه برهمنه خطاباً «مسلمانلر ایچون بر شیء سویلمدڭ» دیدیکمده مرقوم تکرار سوزه باشلایه‌رق «ها بونی اونوتدم . بز مسلمانلره «هوی هوی» دیرز . بو دین چینه گیره‌لی چوق زمان اولمشدر . چینلیلرڭ درتده بری مسلماندر . بونلردن جوق چکینیریز . دینلری اوغورنده جانلرینی ماللرینی اسیرگه‌مزلر . اولومدن هیچ قورقمازلر . کیمسه‌دن پروالری یوقدر . مکه طرفنه باش قوییورلر .

دینلرینه محبتلری ، آخوندلرینه حرمتلری ، فقرایه مرحمتلری ، مهمانه رعایتلری واردر . بزدن چوق آدملر بو دینه گیررلر . مسلمانلردن بر کشی بزم دینمزه گیردیگی گورلمامشدر . بزم دینده برهمنلرڭ قدری یوق . ملتمز غریبدن قاچارلر . فقرایه آجیمزلر . کیمسه‌یه برلقمه نان ویرمزلر» دیدی . اسلاملر جناب حقڭ «هو» اسمیله ذکر یاپدقلرندن الله قولی معناسنه «هوی هوی» نام جمیلیله بنام اولمشلردر . نصارا کنیسالرنده اولدیغی کبی پوتخانه‌لرده دخی برر چاڭ قله‌سی وناقوس واردر . کذا طونجدن معمول بو ناقوسلر نصرانیلرڭ چاگلری کبی تپه‌سندن صالـلانه‌رق درونده معلق تیمور طوپوز ایله اورلمیوب خارجنده آصیلی و متحرك آغاج طوقماق ایله دوگولدکلرندن سسلری آزدر . بر ساعت قدر قونوشدیغمز برهمن ایله وداعلاشه‌رق پوتخانه‌نڭ دیگر طرفنده‌که حولی‌یه داخل اولدیغمزده طاوللر ، زورنالر چالنمغه عبدهٔ اصنام طوپلانمغه باشلادی . هر کلان مشرك پوتلرڭ آیاقلری آلتنه دوشان سکیلره باش قویه‌رق اوگلرنده‌که تپسیلر

(۲) مسیونرلره دین بوزیجیلر آدینی طاقمشلر . نقدر مصیب وموافق اسم .

اوزرینه برر چین بسه‌سی (۱) آنوب همان صاوشدقلرندن آیینلری شدقیقه‌ده نهایت بولدی . شو صورتله طوپلانان پاره‌لر پوتخانه ایله برهمن‌لرك مصارفنه قارشولق ایمش . قلبه قسوت ویرن بو کفر خانه‌دن عجله چیقوب شرقی مسجدده ایکندی نمازینی بعد الادا چمنه عودت ایتدك .

بو خرابه زار شهرڭ بری برندن ملوث مستکره سوقاقلرنده فانوس بولندیرمق شمدی‌یه دگین عادت اولمدیغندن خلق بعد الغروب خانه‌لرنده قپانمغه مجبور قالدقلری جهتله «گون باتدی کافر یاتدی» سوزی پکین اسلاملری اره‌سنده ضرب مثل صره‌سنه گیرمشدر .

ایکنجی سورك منتهای شمالنده کائن چمنه وقتسز یتشدیگمز جهتله «شمدی قلعه قاپولری قپانمشدر . رباطده قالیگز» دیو مهمان اولمسنی رفیقمه تکلیف ایتدیگمده «قلعه قاپوجیلرینه یاریم مثقال کموش ویریر ایسه‌م آچدیریرم» جوابنی ویروب عودتده حاضرلاندیغی صره‌ده دروازه نوبتجیلرینگده یاتدقلرینی افهام ایچون سابق البیان ضرب مثلی سویلیه‌رك بالاصرار آلیقویدم .

تکمیل نسخ ایدرك اجازت آلمسی قوهٔ قریبه‌یه گلان بو منور الافکار ذات صباح چاینی ایچدکدنصکره‌ده لطفاً یانمدن آیرلمیوب بولندیغم سمتڭ اسمیله مسمی چمن مسیره‌سنی تماشادیه گوتوردی . شمالاً سیبیریا ، جنوباً هندستان ، غرباً ترکستان ، حوالیلرینه شرقاً بحر محیط هادی‌یه دکین ممتد بو واسع وقدیم اولکاده متسلسلاً سلطنت سوران یکرمی ایکی عائله‌دن تشنیلرڭ حکمفرماقلری هنگامنده دنیایی تیترتمیه باشلایان اجداد شجاعت نهادمز مغوللرڭ مهاجمات متوالیه‌لرینه حائل اوله بیلور زعمیله بنا قلنوب تاریخلرده سد چین نامیله محرر و معروف ایکی بیڭ آلتی یوز کیلومترو یعنی بشیوز یکرمی ساعت طولنده‌که محیر العقول دیوار عظیم ، درونندن اوفق بر صو گچن بو مسیره قربنده اوچ قوله آیریلیور .

شرقه آیریلان قول چیهول گولنڭ جنوب ساحلنی تعقیباً یونغ ینغ اوزری پچیلی خلیجنه یتیشنجه شماله دونه‌رك یوز کیلومترو آره‌لشدقدن صکره شمال شرقی‌یه میل ایدوب موقدنڭ شمالاً ایکی یوز کیلومترو فوقندن و منچوریانڭ وسطنده‌که «گیرین اولا» شهرینڭ کذا ایکی یوز کیلومترو غربندن بالمرور سونغاری نهرینه منصب «کیرولن» صوبی باشلانغیجنه دگین بیك درتیوز کیلومترو یعنی ایکی یوز سکسان ساعت ایلرولیوب نهایت بولییور .

(۱) بزم حسابله آلتیمی بش پاره .

غربه آیریلان قول ایسه ابتدا یوز اللی کیلومترو شماله بعده غربه متوجه اوله‌رق «کانجان» و «کوکوخونو» شهرلرینڭ جنوب شرقیسنه و «هوانیچ هو» نهرینڭ مجراسنی بالمرور «اوردوس» اووه‌سنه یتیشنجه، شمالدن جنوبه ممتد سکز یوز کیلومترولق عظیم بر زاویه ایله جبل انشانڭ جنوبه ناظر اوجونده واقع «تنغ هیا» بلده‌سی قربندن تکرار شماله بوکوله‌رك ترکستان شرقی ایله تیبت صحراسنی فاصل «کوین لون» سلسلهٔ شهیره‌سنڭ شمال شرقی‌یه دوشان منتهاسنده کائن «سوتشیو» قصبه‌سنه یوز کیلومترو قالدیغی محلده نهایت بولییور.

شام شریف ایله مدینهٔ منوره میانه‌سنده‌که مسافه‌نڭ عینی بعدیتی مرور ایدن بو ایکنجی قولڭ طولی بیڭ ایکی یوز کیلومترو یعنی ایکی یوز قرق ساعتدر. شمالدن جنوبه یونالان اوچنجی قول «باوتغ» بلده‌سنه دگین اوچیوز اللی کیلومترو ایلرولدکدنصکره شمالدن شرقه طوغرو اوچیوز اللی کیلومترولق بیوك بر زاویه یاپه‌رق «تای یوان» شهرینه یتیشوب یدییوز کیلومترو یعنی یوز اوتوز ساعت طول حاصل ایدینجه نهایت بولییور. بو اوچنجی قول دیوار مذکورڭ بوینجه ایکنجی سور عد ایدلدیگندن سدڭ طولی حسابنه قاتلمیور. موقعی منظره‌سی خوش و فقط انتظام و نظافتدن بالکلیه عاری بیوك بر مذبله‌لکدن عبارت اولان چمن مسیره‌سنده اوچ قوله آیریله‌رق قوجه ملکی قوجاقلایان بو سد عجیبڭ مبدأنی حیرتله مشاهده ایتدکدنصکره ایچ قلعه جوارندکه میدان نمیره آتلایوب بر اسلام چای خانه‌سنه گیردك.

چین مسلمانلریده صاچلرینی صالیویروب صقال و بیقلرینی قازیتدقلری جهتله غربا مشرك ایله موحدی آصلا فرق ایده‌میور. چای خانه‌یه دخولمزی گورن مسلمانلر میدانڭ اطرافنده‌که دکانلرندن قالقوب آقین آقین کلمگه و بعد السلام «برکات، برکات» دیو مصافحه یاپه‌رق یانمزه اوطورمغه و بر طرفدن چای و طعام اصمارلامق کبی اکراملره باشلادیلر. ایچلرنده فریضهٔ حجی ادا ایچون مکهٔ مکرمه‌یه گیدنلر پکچوقدر. حرمین شریفینده مجاورلکله گچوردکلری مسعود دملری خاطرلادن قیافت عثمانیه‌یي گورملریله درونی بر آه چکن بو اخوان دینڭ گوزلرندن یاشلر دوگولمگه باشلادی. شریعتمزده شربی حرام آفیونی چکمکدن فوق الغایه مجتنب بولندقلری جهتله وجودلریده دیانتلری کبی قویدر.

«پادشاه اسلامڭ بو دیاری باشدن باشه طوتان صادق بنده‌لری اللی بش ملیوندر. قلنجنی صاللامق، وطنمزی تسلیم ایتمك ایچون مبارك فرمانلرینی گیجه و گوندوز بکله‌مکده‌یز. چینده منفعتلرینه حاولایه‌جق بر ایت بیله بولنمدیغی حالده

بری برابرینی ایته‌رك قوشه، قوشه کامکدن چکنمیان دول نصارا بتون سواحلی طوتدیلر . خلیفهٔ اعظم و اقدس افندمز حضرتلرینك قوهٔ قاهره‌سندن بورالره یالگز یوز نفر کاسه کافیدر . ایلروسنی بز تأمین ایدرز . سلطنت اسلامیه‌نك گوزاری قماشدیران مقدس قلنجنی طوتمق شرف اشرفی چین مسلمانلرینه‌ده نصیب اولسون . الله عشقنه کلیگز اجدادمزدن موروث وطنمزی تسلیم، اولادلرمزی تربیه‌گزه تودیع ایده‌لم . جانمز، مالمز، ملکمز سزگدر » دیمکه دعوته، تشویقه، کیرشملریله « مرکز معالی خلافته اولان محبتگزك مکافاة دنیویه‌سنیده ان شاء الله گوریرسگز . بالجمله موحدینك سر تاج افتخاری اولان دولت قوی الشوکة عثمانیه غربك مهاجمات متوالیه‌سنه مقاومتدن گوز آچه‌میور « اذا اراد الله شیئاً ان یکون له کن فیکون » جوابیله تسکین و تسلیلرینه چالیشدم .

صمیمی مصاحبتلریله ساعتلرجه مشرف اولدیغم بو حمیتلی ذواتك حقمزده گوستردکلری محبتلرینه عرض شکران ایلدکدنصکره وداعلاشه‌رق چای خانه‌دن چیقوب ایمپراطورك سراینی محیط ایچ قلعه‌یی خارجاً اولسون گورمکه گیتدك .

محافظه‌سی آلمانیا عساکرینه مودوع بو قلعه‌یه، منسوب اولدیغی سفارتدن توصیه گتورمیان اجنبیلرك دخولی ممنوع ایدوگندن، گنیش شرامپولی قربنده توقفله قرون وسطی مدنیتنی تجسم ایتدیران برج و بارولرینی گوزدن گچورمکه باشلادق .

طاشی طاش اوزرینه قویوب دیوار یاپمقدن بشقه غیرتلری، مهارتلری گوریله‌میان تنبل چینلیلرك مجرد جان قورقوسی سائقه‌سیله بنا ایلدکلری قلعه‌لرده‌که متانت و عظمت درت طرفی اوچوروم یالچین قیالره بکزه‌یور .

عمر طبیعینك بر قاچ مثلی یشادیغی ایچون صوگدرجه قوجالمش، قارنالمش، فاربمش، دورالمکه، چوکمکه یوز طوتمش اولان چین شجرهٔ سلطنتنی آلدانمغه مستعد، آلداتمغه منهمك، افکار مفرطه اربابنك اعتقادلرنجه بودایوب دینجلشدیرمك، باشارتمق، یشاتمق، مقصدیله دگل مجرد مقاسمه فکریله کسکین قازمه‌لرینی قوتلی قوللرینه آلارق کوکوندن دویرمکه، پارچه‌لامغه، پایلاشمغه مهیا و یالگز اوفق بر فرصته منتظر دول نصارا، بیك طقوز یوز قاریشیقلغنده سرای خاقانیی بیله یغمایه قویولوب اشقیا کسیلدکلری صره‌ده خزینه‌یی چکمك ایچون روسیه‌نك دلدیگی دیوار قلعه‌نك شمال طرفنده‌در . مذهب وثنیه‌لری اقتضاسنجه علی العموم صیرلی صندق ایچنه قویدقلری جنازه‌لرینی ایکی سنه قدر خانه‌لری حوالیسنده صاقلایوب، چوریدیگی تحقق ایدینجه کمیکلرینی تارلا و یا صحرانك بر کوشه‌سنه دوکه‌رك،

کوسته‌بکنڭ بیغدیغی تراب کبی اوزرینه بر قاچ کوره‌ك طوپراق ایله تپه‌جك یاپیویرن چینلیلرڭ جداً سوزشلی ماشاتلغی، قلعه‌نڭ دلینان بو دیواری قربنده‌در.

اختلال مذکورده مفسدینه قاریشمیه‌رق جوامع شریفه‌لره تحصن ایدن موحدین، مقام معلای خلافتڭ وصایای اکیده‌سی اوزرینه تعرض نصارادن مصون قالمشلر ایسه‌ده خاقانلری قاچمغله صاحبسز قلان مشرکینڭ بی طرفلری بو موقعه یغیلوب سلاحسز اللرینی کوکسلرینه قویه‌رق عدالت، انسانیت، مرحمت دیو چیغریشدقلری صره‌ده اطرافلرینی چویران روسلر، جنوار کبی اوزرلرینه صالدیرمغه بقالادقلرینی قیرمغه باشلامشلر.

بو رحمسزلکه اوغرایان بیچاره‌لردن جان هولیله صوسز قویولره چقور خندقلره آتیله‌رق کوشه‌لرده، بوجاقلرده بالاختفا قتل عامدن قورتیله بیلنلر دخی بالاخره طوپلانوب دیری، دیری طوپراغه کومولمك کبی دها فجیع بر صورتده اولدیرلمشلردر. تفنکلری اوجلرنده قصاطوره طاقیلی اولدیغی حالده بو بیچاره‌لرڭ باشلرینه دیکیلان روس افراد عسکریه‌سی، اللرینه بش اون قازمه کورك ویروب «شو یری قاز» دیو حکم ایدر، تیریل تیریل تیتره‌یه‌رك درحال حفره باشلادقلری خندك ایستدکلری درینلکی بولنجه قازانلرڭ نصفنه خطاباً «آچدیغکز لحدڭ ایچنه یاتیکز» دیو حایقیره‌رق یاتیردیر، خارجده قالان نصف دیگره «طوپراق آت» قوماندا‌سنی ویره‌رك اوزلرینی قپاتدروب بوگالدیرمقله اولدیررلر ایمش !!! . بو مثللو وحشتلر ایله اولدیروب توکتدکلری زواللیلردن الڭ صکره‌یه قلان اون بش کشینڭ قازوب یاتدقلری لحدی طوپراق ایله قپایه‌جق کیروده کیمسه قالمدیغنی کورن طاش یورکلی روسلر بو قدرجك کلفتی! بالذات یاپمغه اوشانمامشلر.

بو انکیزیسیون سجنی خندقلره بری بری اوزرینه یاتیریلان انسانلرڭ نفسلری طارالوبده تحت الارض جان ویرمکه باشلادقلری صره‌ده اوزرلرنده‌کی آغیر طوپراق شدتله صارصلدیغنی، قالقوب ایندیکنی کورن رحمسز روسلر اصلا متأثر اولمیه‌رق گولوشورلر ایمش! پکینلیلر، گوردکلری شو مظالم وحشیانه‌یی آکلادیر ایکن هونکور هونکور آغلایور و آغلادییورلر. درونلری، دیری دیری گومولان انسان جسدلریله مملوء بو خندقلر اوزرلرینه اخیراً ییغیلان طوپراقلر قوجه میدانده یوزلرجه تپه حاصل ایتمشدر. وحشیلرڭ بیله یاپمغه یازیقلانه‌جقلری فضایح مسروده‌یی نظرلرده تجسم ایتدیران بو آجیقلی محلده چوق طوره‌میوب رباطه عودت ایتدك. نوع بشری سعادته اولاشدیرمق ادعاسنده بولنان الی کوکسنده عیسویلرڭ، اشته نصفت و دیانتی!....

ایران طرز معماریسنه مشابه و علی العموم برر قاتدن عبارت و اوزرلری اسکی اصول کرهمیت ایله قپالی آغنیا منازلنڭ دیوارلری طوغلهدندر . اورته حاللیاره عائد و اوزرلری طوپراق ایله اورتیلی خانهلرڭ دیوارلری خام کرپیجدن یاپیلمشـدر . قسم اعظمی قلعه دیوارارینڭ قوغوقلرنده یشایان مساکیندن بعضیلری خاصیر قلبهلر ایچنده مقیمدرلر . اکتساب انوار فیوضات ایلدیکی معلمنڭ رحلهٔ تدریسندن آیرلمق جاندن جدا اولمق عندنده مساوی محمد سعید افندییه بو گیجه دخی براقمامق استدم ایسهده بر چوق معذرت معقوله سردیله اگلنهمیوب سمتنه دوندی . شهری طولاشیر ایکن قورشون قلم ایله جیب دفترینه گچوردیگم مشهودات ومسموعاتمی کتابته علاوه ایلدکدنصکره نصف اللیلده یستو نمازینی قیلوب یاندم . فکراً وجسماً پك یورولدیغم جهتله ایرکن اویانهمدم . قوشلق وقتی کندی المله یاپدیغم کبابی بعد الاکل ساعتی بش مثقاله بر عربه کیرالهیهرق رباطڭ مستأجری «جنگوده» ایله پکین اطرافنی طولاشمغه چیقدق .

کوردلرڭ محمدی «ممو» احمده «حمو» دیدکلری کبی چین مسلمانلرینده جماله جنکوده دیوب بو عربی آدلری اصلندن حسنندن چیقارییورلر .

گیدهجکم یرلری محمد سعید افندییه سویلیوب بر گون اقدم آگلاتدیردیغم بو دیل بیلمز جنگوده یعنی جمال ایله طیش قلعهنڭ غرباً برنجی شمال قاپوسندن خارجه چیقهرق اطرافنی طولاشدقدن صکره ینه بو قاپوسندن ایکنجی قلعهیه کچدك . ایکنجی ایله اوچنجی یعنی ایچ قلعهنڭ دخی چورهلرینی بو صورتله طولاشـهرق طلوع شمسدن صکره رباطه یتشدك .

افراد اهالینڭ مقیم بولندقلری محلاتی محیط اولوب درونی آیروجه بردیور ایله غرباً ایکییه تفریق قلنان اوتوز اوچ کیلومترو مربعندهکه طیش قلعهنڭ خارجه مفتوح اون اوچ قاپوسی واردر . بونی قسمین عظیمینه آییران مذکور بلونتیدهکه داخل قاپوسی درت عدددر . وزرا و کبرا منازلیله مملوء ایکنجی سورڭ جهات اربعهسنده برردن درت باب بولندیغنی کبی یالگز ایمپراطورڭ سراینی محیط ایچ قلعه دخی بو ترتیب اوزره درت قاپولیدر .

ایکی قنادلری ارهلرندن یان یانه درت عربه کچن بو عظیم قاپولرڭ هر بریسی اوزرلرنده اوچر قاتلی و غایت مرتفع و مصنع برر جهاننما مبنی اولوب درونلرینه حافظ شهر الهلری نامندهکه بیوك پوتلر قونلمشدر .

طیش قلعهنڭ مذکور بلونتیسنده واقع و جملهسی غربه مفتوح قاپولردی ایکنجیسی

اوزرینده‌که جهاننما ، دول متفقه‌نك پكینه حرباً دخوللری اثناسنده انكلیز طوپچیلرندن پیشاورلی پلطان محمد صاحبڭ اصابت ایتدیردیكی مرمی ایله ییقیلدیغی ایچون یكیدن انشاسنه ایكی سنه اقدم باشلانلدیغی حالده هنوز بیتوریله‌مامسی بنانك عظمتنی ارائه ایدر . مبدألری قاپولرك جسامتلریله متناسب اولوب محیر العقول شكللر ، عجیب چیقنتیلر ایله یوكسلدكجه طارلاشدقلری حالده اوست قاتلری یعنی نهایتلری جسیم بر صالون حالنده‌در . صاچاقلرینك هر كوشه‌سنده برر اژدرها صورتلری موضوع غریب الشكل سقفلریده طرز قدیم كرمیت ایله مستور بو مربع جهاننمالرك بنالری كاملاً خشبدن اولوب اوزرلری رنكارنك بویالی و غایت سوسلیدر .

پكین قلعه‌سی استانبولڭ سرای برونی داخلاً محیط سور ارتفاعنده و فقط دیواری بوندن بش قات قالین ایسه‌ده تمللرینه ارضدن بر مترو یوكسلنجه‌یه دكین كسمه طاش قونیلوب اوست طرفلری طوغله ایله یاپیلمشدر . بو قالین دیوارك ایكی یوزینی ستر ایدن طوغله یاپیلرده ایكیشر متره عرضنده اولوب اره‌لرنده‌كه بوشلق چامور ایله طولدیرلمشدر .

اسكی قهرمانلرك قازمه و كولونك ایله دلوب اچملرینه سپر اوله‌میه‌جق بر صورتده یاپیلان شو دیوار شمدیكی سلاحلره قارشو مقاومته پك الویریشلیدر . استحكاماتی بو ایجاد طوپلر ، كوزی قورقماز مدافعلردن محروم و محافظسی هندستانلی پلطان محمد صاحبڭ آتدیغی مرمی ایله جهاننما ایچنده بیڭ پارچه اولان آلهۀ كاذبه‌یه محول بو متین قلعه‌یه آوروپالیلر بلا مزاحم كیرمشلردر .

چامورلی سوقاقلرنده لیل و نهار دائر خنزیر سوریلرندن كچیلمیان پكینده بر هفته قالوب ربیع الاولڭ اون برنجی كونی صباحلین كیرالادیغم آته سوار اوله‌رق — قووانش — نانكو — چادا — طومبالی پاعووان — شاشاك — خویله — صاچیك — چیمیك پي — شیوانخافو — اوزری جانجاقویه بشكونده یتشدم . شرقی خلیج پچیلی ، جنوبي شانسی دوزی غرب و شمالی چین اولكاسنی ایكی‌یه تفریق ایدن جبل شن ایله محدود و غایت واسع پكین اووه‌سنڭ تین چین و طاكو طرفلرینه یعنی ساحل بحره دوشان قسم شرقیسی قومسال ، طاغ اتكلرینه منتهی غرب و شمال جهتلری سراپا طاشلقدر .

موسم بهارده طاغلردن جابجا اینان سیلابه‌لرك كتوردكلری قوم و چاقللر ایله مستور قسم علیاسنده‌كه مزروعات دخی مصر فلاحلرینڭ پاموق زرعنده كوستردكلری اعتنایي صولده صفر براقه‌جق بر صورتده و كمال اهتمام ایله اكلدكلری حالده

درت ساتیمدن زیاده یوکسلهمیه‌رك چیقاردقلری سنبللر کوکلرینڭ قوتسزلگی نسبتنده غایت اوفق و دانه‌لری ضعیف و قلیل ایدوگنی گورونجه، اکثریسی مسلم بو زواللی رنجبرڭ چکدکلری امکلره آجیدم . اراضی خاص طوپراقدن خالی و چاقل ایله قومدن عبارت اولدیغی ایچون تارلالره حیوان تریسی و کول دوکمینجه ساچیلان حبوبات نشو ونما بولمیور .

قُوانْشی — یگینڭ غرباً اون ساعت ایلروسنده واقع قوناق یری بر قصبه اولوب سکنه‌سنڭ بشیوزی مسلم باقیسی مشرکدر .

نانْکُوْ — سینه‌سنه آلدیغی اووه‌نڭ قسم علیاسی کبی خیرسز، اوت و آغاجدن بالکلیه عاری جبل تشنڭ اتکنده کائن و قووانشیدن غرباً درت ساعت اره‌لی‌در .

چاْداْ — یکین اووه‌سنڭ منتهاسنده واقع نانکودن چادا قلعه‌سنه دگین درت ساعتدن زیاده سوران بو مخوف بوغاز، جهنمڭ ویل دیره‌سنی نظرده تجسم ایتدیرییور .

بری اوردوس اووه‌سنه، دیگری شانسی دوزینه طوغری ایلرولیان سدڭ طرفینی محیط طاغلر تپه‌لرندن کچن قوللری اره‌سنه، دربندی تحکیم ایچون شمالدن جنوبه چکیلان متین و مرتفع دیوار وسطنده و یول اوزرنده واقع بو عظیم قلعه‌نڭ قاپولرندن ماعدا بوغازڭ کچیله‌جك یری یوقدر . بشبیڭ نفوسدن متجاوز سکنه‌سی کاملاً مشرکدر .

طومبالی — کندندن شرقاً ایکی ساعت اره‌لی چادا کبی سدڭ طرفین بایرلرندن کچن قوللرینه متین دیوارلر ایله مربوط وطریق اورته‌سنه مبنی محکم بر قلعه اولوب بشبیگه قریب کورینان سکنه‌سی مشرکدرلر .

پاعووان — بوغاز مذکورڭ منتهای غربنده وجانجاقو دوزینڭ شرقاً مبدأنده واقع و فوق التصور متین بر قلعه اولوب اون بیڭدن متجاوز کورینان سکنه‌سی تماماً مشرکدر . طومبالیدن بعد العصر حرکت و غروب شمسله مواصلت ایتدم .

شاشاڭ — پاعوواندن غرباً درت ساعت اره‌لی بیوك بر قلعه اولوب بشبیگه یقین سکنه‌سی کاملاً کفاردر .

خویله — شاشاکدن بش ساعتده یتیشیلیور، متین بر قلعه‌سی بشبیگه قریب سکنه‌سی اولوب بونڭ انجق یوزده بشی اسلامدر .

صاچیك — خویله‌دن غرباً درت ساعت اره‌لی اوفق بر قصبه اولوب قاعده‌سی مختصر سکنه‌سی مشرکدر .

چیمیك‌پی — صاچیگك غرباً بش ساعت بعدنده و مختصر بر قلعه ایله

سیاحات الکبری

محرری

سیاح سلیمان شکری بك

محاط و اوفق بر قصبه اولوب سکنه‌سی مشرکدر . صاچیك و چیمیك پی حوالیسنده‌کی طاغلرده کمور معدنی مبزولدر .

شیوانخافو — چیمیك پی ایله اره‌سی درت ساعتدر . ولایت مرکزی بولنمغله کثیر النفوس و فقط خراب بر مملکت اولوب طوغله‌دن یاپیلان قلعه‌سی تربیعاً یکرمی میلدر .

یوز قرق بیگی متجاوز سکنه‌سی سور خارجنده اوطوردقلری جهتله درون قلعه سراپا بوستانلقدر خارج سورده بشبیگه یقین اسلام و ایکی جامعشریف واردر .

(جانجاقو)

چینجه «جان» نبات «جا» منزل «قو» فم دیمك اولوب غایت واسع و منبت بر اووه‌نك مدخلنده بولندیغی ایچون «نبات منزلنك آغزی» معناسنه جانجاقو تسمیه قلنان بو بیوك شهرده — شامپو — یووان تزه — شینقو — شیقووه —ناملرنده درت جامعشریف ایله درت بیڭ نفوسدن متجاوز اسلام واردر .

شامپو مسجد، شهرڭ شرقنه دوشان تپه اوزرنده، یووان تزه وسطده، شینقو غربده، شیقووه شمالده واقعدرلر . برای ملاقات رباطه تشریف ایدن شیقووه مسجدڭ امامی ابراهیم افندی اسمنده و اوتوز یاشلرنده صاری بگزلی دانا بر ذاتدر .

جانجاقو اووه‌سنی شیکپیککو دوزنده تفریق ایدن جبل یوسع شهرڭ شرقنده‌در . بو جبلڭ کوکسنده قارشودن گورینان بیاض بالق صورتی یاننه یاقلاشنجه گوزدن نهان اولییور . یوسع چینجه بالق دیمك ایدوکندن اوزرنده‌که بو طلسمدن کنایه بالق طاغی معناسنه جبل یوسع توسیم قلنمشدر .

تاریخ شجرهٔ ترکده بالق شهری تعبیر ایدیلان جانجاقو اووه‌سنك طوپراغی قوتلی ایسه‌ده قایراق ایله قاریشیق ایدوکندن مرعالغه دها الویرشلی اولمغله اکیندن زیاده قویون واردر . خطهٔ چینده سکز ماه حکمفرما شدت برودتدن طولایی قیش گونلری گییلان قویون پوستلرینڭ قسم مهمنی تهیه و دباغت ایله مشغول سکنهٔ شهر دخی اهل قرا کبی غایت غنیدرلر . مرکز ولایت اولان شیوانخافو ایله اره‌سی اوچ ساعتدر . هیئت مجموعه‌سی دباغخانه‌دن عبارت بو عفونتلی شهرده یکرمی درت ساعت قالوب قرق بش صیر کموشه کیرالادیغم عربه‌یه راکبا یوله چیقه‌رق — شیکپیککو — اوشونجو — فیکجین — طایطوڭ — حاشیسی — کولووا — اوزری پوطویه اون بر کونده یتشدم .

سیکپیکگو — نامی ایله بنام واسع و منبت اووه‌نك وسطنده واقع و جسیم بر قلعه داخلنده اولوب جانجاقودن اوچ منزل اره‌لسیدر . پاعوواندن شماله آیریلان ایکنجی دیوار ، شیکپیکگونك بولندیغی موقعدن بالمرور اووه‌نك جنوبنی تحدید ایدن انشان سلسله‌سنك صیرتلرندن غربه طوغرو ایلرولدیکی مشاهده اولنان سد عظیم ایله برلشدیکی ایچون ، شیکپیکگو قلعه‌سنك قاپولرندن بشقه کچیله‌جك یر بولنمدیغی جهتله رسومات و پساپورط مأمورلری بوراده مقیمدرلر .

هر کچندن تذکره سوآل ایدیلان بو خرابه زار شهرك سکنه‌سی بشبیك خانه‌دن زیاده اولوب کافه‌سی مشرکدر . جانجاقودن غربه ایله اوچگونده یتشیلیبور . اوشونجو — شیکپیکگو اووه‌سنك منتهای غربیسنده واقع اولوب غربه ایله ایکی منزلدر . وسطندن اوفق بر نهر جاری بو خراب شهرك موقعی غایت لطیف هواسی صویی صاغلامدر . اللی بیکه یقین سکنه‌سنك یالکز اوچیوز خانه‌سی مسلم باقیسی مشرکدر . درونده ایکیسی کبیر ، بری مختصر اوچ جامعشریف واردر .

فیگجین — اوشونجونك غرباً بر منزل بعدنده خراب بر قصبه اولوب یکرمی بیکی متجاوز سکنه‌سنك یالکز یوز نفوسی مسلم باقیسی مشرکدر . اطرافدن هنوز طوپلانان مسلمین حوالیسی گنیش بر خانه‌یی مسجد اتخاذ ایتمشلردر . بورایه جمعه گونلری طوپلانیورلر . ایام سائره‌ده اوغرایان بولنمیور .

طایطوك — فیگجینك جنوباً ایکی منزل بعدنده واقع عظیم بر شهر اولوب یگرمی بشبیکه یقین سکنه‌سنك یالکز یوز نفوسی مسلم باقیسی مشرکدر . درونده غایت مزین بر جامعکبیر واردر . طایطوك اووه‌سنك جنوبندن غربه طوغرو ایلرولیان انشان سلسله‌سنك تپه‌سنده مغولستان دیارینه برلکده اوزایوب کیدن سد ، فیگجین ایله طایطوك اره‌سنده‌کی طریقك وسطنده طایطوك نهرینك مجراسنه اینه‌رك ، یوز کیلومترولق بیوك بر زاویه ایله تکرار طاغه چیقدیغی کبی اووه‌نك جنوبندن شماله آتدیغی دیکر قول دخی طاغلری بایرلری آشه‌رق قویوقا چین طرفلرینه اوزایوب کیتمکده‌در . سدك بوزاویه‌سنی گورمك ایچون کیتدیگم طایطوكدن تکرار فیگجینه عودتله — جاشیسی — کولووا — ساچین — اوزری قویوقا چینه درت گونده اولاشدم . قویوقاچینك نفوسی قرق بیکه یقین اولوب درونده درت جامعشریفله بشبیك نفوسدن زیاده اسلام ساکندر . عجله چیقمق استدیگم بو خراب مملکتده غربه بوله‌مدیغمدن مغرب مسجدك امامی احمد سعد الدین افندی‌یی ترجمان آلارق حکومته کیتدم . تقریباً قرق یاشلرنده اولان والینك اسمی « داوته » در .

مشار الیه «شین خین» رابطه نازل اولدیغنی آکلایوب بر قویون ایله لزومی قدر پرنج ویاغ کوندردیکی کبی خدمتمه ایکی نفرده پیاده ضبطیه تودیع ایتدی «والینک امراکیدینی آلان ظابطهٔ محلیه عربه بولنجه‌یه دگین مهمانمز سکز» دیو کوندریلان بو شیئلری رد ایتمیوب مقابلنده بر الکتریق فناری اهدا ایلدم.

«چاسیسی» موله یری و مختصر بر کفار کوییدر. «گوله» یاخود «کواووا» اوشونجودن پوطویه دکین ممتد اووه‌نک شمالنی تحدید ایدن «دی چینسی» جبلنک اتکنده واقع یوز خانه و بشیوز نفوسدن عبارت اولوب بوراده تعبیر محلیجه دین بوزوجیلر یعنی آوروپالی موسیونرلر مقیمدرلر. گوله‌ده بر کیجه قالوب پوطویه کچدم. اره‌لرنده‌که مسافه اون ساعتدر. درونده بر جامع کبیر ایله کندندن بر ساعت بعید نهر کنارنده اوفق بر مسجد بولنان پوطونک سکنه‌سی یوز بیگه یقین اولوب بونک انجق اوچبیگی مسلم باقیسی مشرکدر.

سکنهٔ شهرک باشلوجه صنعتلری دباغت جلوددر. اکثریسی غنی اولان مسلمانلر، تجارت و زراعتدن زیاده دوه‌جیلق و نهرده قایقجیللق یاپمقده‌درلر. بوراده اوچگون قالوب «هوانج هو» نهرنده اشلیان دوز طبان سفینه‌لردن برینده راکباً حرکتله اون یدی گونده نیکشایه اولاشدم. قره یولی اون ایکی گون ایسه‌ده بو طریق کچیلمز بر قوم صحراسی اولدیغی ایچون عربه گیده‌مدیگندن دوه‌یه بینه‌رک یواه چیقمق لازمکلیور ایدی.

بو موسمده ایسه دوه‌لر لاغیرلاشوب یایلمه صالیویرلدکلرندن بالمجبوریه نهراً قایق ایلد کیتدم. ایکی یوز طون وسعتنده اولان بو قایقلر نیکشادن گلور ایکن صوینک آقنتیسنه کوره‌ک چکه‌رک یورودلدکلری ایچون سکز گونده یتیشیورلر، ایسه‌ده بو طودن یوقارویه یعنی نیکشایه سوقلرنده خلطلره بند ایدیلوب اموز ایله چکلدکلری جهتله اون یدی گونده گوچ اولاشیورلر. پوطوده‌که جامع کبیرک اسمی «خزلبسی» در. امامی یتمش یاشلرنده «جا آخوند» اسمنده بر پیر فانیدر. «هوانج هو» نهر عظیمنک اوچ میل یاییلان مجراسی ایچنده لا یعد جزیره‌لر واردر. اوزرلری اوت و اورمان ایله مستور بو جزائر بهشت آسایی، نهرک شدت جریانی بر طرفدن ییقوب او بر جهتده یگی اطه‌لر حصوله کتورمکده‌در. اللی و یا یوز سنه اقدم میدانه گلان بر جزیره‌یی تدریجاً تخریب و نابود ایدوب دیگر محله دها واسعنی یاپمقده اولان نهرک صویی، ییقدیغی جزائردن کوکلیوب سوروکلدیکی چالی و چرپیلر ایله مالا مالدر. نهرک آقینتسی اوزرلرینه دوندیگی ایچون بر طرفدن ییقلوب

طارلاشان اطه‌لرك كنارلرندن اوچان يارلر ، بو ساكن صحراده طوپ آتلمش كبى گورليورلر. اوت و اورماندن گچيلميان بو بلبلستان جزيره‌لرده چادرنشين قالماق قبائلى اغنام و مواشى رعيليه مشغولدرلر . بوطودن نيكشايه گلنجه‌يه دگين نهر ساحلنده تصادف اولنان مدائن صغيره « شانشينگقو — دينقو — كلكه — دوگووايفو — شوزيظه — بوفزه — خونچيچو — پين اووه — چيقانپو — طون‌ني پو — چيگشپو — ليقانپو — شقانپو — شيگشيچو » در . شوزيظه‌ده يوز ، بوفزه‌ده اوچيوز ، خونچيچوده ايكى يوز التمش ، پين لووه‌ده سكسان نفوس اسلام ساكندر .

غايت منبت بر اراضينك وسطنده واقع و سنجاق مركزى اولان نيكشا ايله حواليسى سكنه‌سنك قسم اعظمى اسلامدر . بو ديارى قاپلايان مسلمينك كثرتندن خائف چين حكومتى داخل قلعه‌ده بنا ياپملرينه مساعده ايتمديگى كبى اسكيدن ساكن بولنانلريده خارجه چيقارمشدر .

جناب حق چين طوپراغنده نيجه وادىء نيل خلق بيورمشدر . پكيندن بورايه دگين كچديكم محل ملكك غير منبت شمال قسمى ايدى . پوطودن نيكشا جهتنه طوغرو جنوبه براز يوناليجه گورديگم شو اراضى ، جنوب چينك نصل منبت و دگرلى بر طوپراق اولديغنى افهام ايتمشدر .

هوانج هو — يانغ تسى كيانغ — سيكيانغ و امثالى نيچه انهارك گزرگاهلرى برر خطهٔ مصريه كسيلمشلردر . نيكشاده بر هفته آرام ايدوب — يان خاپو — ياشين پو — تاعبا — قونوويبك — چته پو — شيقونسى — اويجه شاوا — اولى تيزه — چوگوى — چانلوش — شاپو — ليوو حانژه — قايتازه — بيگيانشووى — چينگيزه — صو حو پو — چوگچانظه — صاخيجك — ليودونظه — سه زيدو — شوبه جو — نيچوجه — اوزرى اون درت گونده لانجوسينه اولاشدم . گزرگاهده كائن محال مذكوره قوناق و موله يرى اوفق كوى و قصبه‌لردن عبارتدر .

نيكشادن غرباً درت ساعت آيرلدقدن صكره سابق البيان „ تاعبا “ قربنده كه جبل انشانى آشوب او بر طرفه كچينجه „ قويوويبك “ خرابه‌سنه يتشدم . چين سلطنتى .. تانغ .. سلاله‌سنده ايكن پايتخت ايدوگى مروى بو قديم شهر خرابه‌سنك سكنه و سكناسندن ميدانده اثر قالمامش ايسه‌ده سورينك بعض يرلرده تمللرى گورلمكده‌در . حكمدار سرايينك حتى خرابه‌سيده گوزدن نهان اولمش يالكز سلطنت قپوسى ميدانده قالمشدر . طيانيقلى مرمردن ياپيلان بو دروازه‌نك كمرلرنده

حكمدارڭ آلاى رسمى منقوشى اولديغى كبى اجناس مختلفه‌ده عربه شكللرى دخى كورلمكده‌در . عربه‌نك چوق زمان اقدم چينده معلوم و موجود اولديغنى ارائه و اثبات ايدن بو رسملردن بشقه دروازه‌يه كيدن طريقڭ يمين و يسارنده طاشدن مصنوع بر چوق هيكللر دخى واردر . قپودن طيشارويه چيقيلنجه، اولا آرسلان، بعده زره پوش و مجسم پهلوان هيكللرى، صڭره قوچ و دها صڭره آت و انتهاسنده قپلان تماثيلى يكديگرلرندن بشر خطوه اره‌لى اوله‌رق طريقڭ طرفيننه صره وارى ركز ايدلمشلردر .

جمله‌سى چفته و قارشولقلى اوله‌رق ترتيب مبحوثه اوزره ديكيلان بو هيكللر اعصار وفيره‌دنبرو برف و باران التنده قالدقلرى ايچون بعض يرلرى بوزولمشدر . پهلوان هيكللرى چين سلطنت حاضره‌سى كبى دورلمش ايسه‌لرده ديگرلرى حالا ديكيليدرلر .

واولهٔ شطارتى آفاقى طوتار بر شهر عظيم مبنى ايدوگى مذكور خرابه‌لردن دخى آڭلاشيلان بو موقع شمدى ايصسز بر چولدر . .. انما الحياة الدنيا لعب و لهو » . « جوگوى » ايله « چانلوش » اره‌سنده قومدن طاغلر حاصل اولمشدر .

عربه‌يى كچورمنڭ امكانى اولمديغندن بو محلى نهردن قايق ايله قطع ايتدك . حيوانلرى قوم طاغندن آشيروب نهرڭ غرب ساحلنده‌كه « شاپو » يه دزت ساعتده ورود ايدن عربه‌جى بوش اوله‌رق قارشويه كچورديگمز عربه‌يى قايقدن بالاخراج آتلرى قوشه‌رق بلا توقف يوله چيقدى .

وقت عصرده « ليووچانژه » بلنى آشوب ياتسو وقتى « قايتازه » يه يتشدك « ييگپانشووى » موله يرى مختصر بركوى « چينگيزه » قوناق يرى بيوك بر خرابه‌در . بو قصبه‌نڭ سكنه‌سى كاملاً اسلام ايمش . هجرى بيڭ اوچيوز اون تاريخنده چين حكومتى اوزرلرينه عسكر سوق ايله قتل عام ايتديردكدن صڭره شهرى احراق ايتديرمشدر . هر طرفى سيم سياه كومور كسيلان بو ويرانه‌يه اخيراً چين مشركلرندن بر كشى كلوب اوفق بر خان ياپمشدر . صوحوپو قوناق يرى بر كويدر .

ساپوده ابتدار ايدن قوم صحراسندن صوحوپوده قورتلدق . چولڭ منتهاسى معموره‌نڭ مبدأى اولان صوحوپويه ياقلاشنجه سد چين صولدن كلوب صاغ جهتده‌كه طاغلره طوغرو اوزايوب گيذييور .

« چوكچانظه » موله‌يريدر . بوراده طاغلر اره‌سنه گيردك .. جبال كاملاً طاش كموريدر . بورادن حركتله صاخچيگده ياتوب ليودونظه يه اولاشديغمزده قويروقلرى ياريدن كسيلمش آت قويروغى كبى اينلى، يوزلرى قورقنچ، كوزلرى

تپه‌لرينه غايت يقين ، برونلرينڭ دليكلری عادتدن زياده واسع اوكوزلر واينكلر كوردم . بو جنس صيغيری ايللك دفعه پارس حيوانات باغچه‌سنده كوروب چينڭ لانجوسين مقاطعه‌سندن جلب اولندقلرينی آڭلايه‌مامش ايدم . « سه‌زيدو ـ شوبه خو ـ نيچوحه » قوناق يری و معمور برر كوی اولوب لانجوسين ولايت مركزيدر .

لانجوسين

لانجوسينه بيڭ اوچيوز يكرمی درت سنه‌سی جمادی الآخره‌نڭ يكرمی سكزينه مصادف جمعه كونی اولاشوب طاشكندلی مقصود جانڭ منزلنه نازل اولدم . بوراده مقصود جاندن بشقه قزاق صالح آخوند ، كشغرلی محمود و روضه آخوندلر ايله طورفانلی حمد الله ، انجانلی ابراهيم ، قزانلی برهان افنديلرڭ دخی بيوك تجارتخانه‌لری واردر . صاتدقلری كاملاً روس اقمشه‌سيدر .

لانجوسينه اولاشديغمده اوزوملره آلاجه دوشمش ايدی . « ديللرينی بيلمديگڭ قره ختای و قالماق ايچنده قورقميه‌رق بونجه يرلری يالگز باشيكه طولاشوب بورايه قدر نصل كلدڭ ، عجيب جسارت » ديو باشمه طوپلانان صالح آخوند و رفقاسی ورودمڭ ايكنجی كونی آرمود باغچه‌لرينه تفرجه گوتورديلر . فقيرڭ شرفنه ترتيب ايتدكلری بو ضيافتده بسيلی بر آت كسمشلر ايدی . عثمانلی تركلرينڭ آت اتی يمدكلرينی بيلدكلرندن آيروجه بر قويون دخی ذبح ايتديلر . صباحدن اخشامه دكين اكلنديكمز بو گوزل باغچه « هوانج هو » نهری ساحلنده‌در . بعد الغروب شهره عودتمزده اره‌لرنده اعانه جمعنه باشلاديلر . بو اعانه نه ايچون طوپلانديغنی سؤال ايتدم .

كشغرلی يعقوب بڭ مرحومڭ مخدوملری لانجوسين زندانلرنده اوتوز سنه‌در قپاليدرلر . بيچاره‌لرڭ اوزرلرنده البسه‌لری قالمديغنی خبر آلدق . آنلره برر قات لباس ايله بر مقدار خرجلق تقديم ايده‌جكز » جوابنی ويرديلر . ياپدقلری شو تعاون انسانيتكارانه‌يی تقديراً فقيرده بر شیء تقديم و اشتراك ايتدم . مسجونين ياريم عصر اقدم كشغرده امارت تأسيس ايدن خدايار خانڭ وزراسندن يعقوب بكڭ عيسی و امان اسملرنده ايكی مخدومی ايمش . خدايار خانڭ عهد امارتلرنده دولت عثمانيه حمايه‌سنه شرف داخل اولان تركستان شرقی ايله مغولستانی ، روسلر ايله چارپيشديغمز طقسان اوچ قارغشه‌لغنده تكرار اله كچوران چين حكومتنی طرده عزم ايدن يعقوب خان ، رشوت خوار خدمتكارينڭ يديرديكی زهر ايله شهيد

دوشديكى صره‌ده برى درت ديكرى يدى ياشنده بولنان مخدوملرى عيسى وامان
بكلر همان زندانه آتيلوب آلان چيقارلمدقلرينى خبر آلنجه شدت تأثردن يوره‌كم
پارچه پارچه اولدى . چينجه‌يى تركجه‌دن زياده بيلان سالف العرض طورفانلى
حمد الله آخوندى ترجمان آلوب على الصباح چين واليسنك يانه كيتدم . چين
تشريفاتنجه دائرهٔ حكومتك بيوك قپولرينى آچديره‌رق بنى ايچرويه آلان والى ، الندء
چاى طولى بر قدح اولديغى حالده ديوانخانه‌يه قدر استقبال ايتدى . بوراده
مصافحه‌لشوب اوطه‌سنه داخل اولدق . « نيشادن حركتكزى تلغرافله خبر ويرمشلر
ايدى . بورايه ورودكزدن معلومات آلامديغم ايچون زيارتكزه كله‌مدم عفو
ايديكز (١) . يوللردن زحمتسز كچديكزمى . سز عزيز مسافرمزسكز . هر نه امريكز
وار ايسه اداسنه حاضر » ديو ياپديغى تطيب واستفسارينه ايجاب ايدن جوابلرى
ويروب زندانده‌كه عيسى و امان بكلرى كورمك استديككمى آكلاتدم . « سز
اونلرى نره‌دن بيلورسكز » ديدى « پدرلرى بزم آدممزدر . بيلمامك ممكنمى .
برى درت ديكرى يدى ياشنده اولان ايكى معصومك نه قباحتلرى اوله بيلوركه
زندانه آتوب اوتوز سنه‌در چيقارميورسكز . چين كبى مدنيت عتيقه مؤسسى
معظم بر دولته بو معامله ياقيشورمى . من جهت الخلافه بتون مسلمانلرك پادشاه
اعظمى اولان متبوع مفخمم شو مظالمك اسبابنى ايمپراطوريكز حشمتلو خاقان
حضرتلرندن سؤال بيورر ايسه بو ايكى پادشاهه نه جواب ويره‌جكسكز » ديمجه آفيونى
پاطلايان والى « سزى آنلر ايله زندانده كوريشديرمكده معذورم . زيرا برلكده
كيتمككلكمز لازمكلور . بزم قانونمزده بيوك بر آدم حبسخانه‌يه اوغرار ايسه مسجونين
موجوده درحال عفو واطلاق اولنور . بكا اوچ كون مساعده ايت . پكين
ايله مخابره‌لشوب نتيجه‌يى تفهيم ايدرم » جوابنى ويردى .

چينليلر اجنبي‌يه قارشو بويله ظاهرى محبتلر ابرازيله مماشاتده بولنيورلر ايسه‌ده
باطناً آصلا حظ ايتمديكلرى ، دوه نعلبنده باقار كبى كوز اوجيله ياپدقلرى دقتلريله
رنكدن رنكه كيران سيمالرندن آكلاشيليور . واليناك پكينه يازديغى مستعجل
تلغرافه « همان تخليه و توديع ايديكز » جوابى يكرمى درت ساعت صكره ورود
ايتمكله ، او بيچاره‌لر اوتوز ييلدير ياتدقلرى زنداندن درحال چيقاريلوب يدارنده

(١) چين حكومتنك پكين بوزغونلغندن كوزى قورقديغى ايچون اجنبي‌يه چوق دقت ومحافظه ايديور . هر سياح يوله چيقديغى آنده كيده جكى يرك مأمورين ملكيه وعسكريه‌سنه « فلان دولت تبعه‌سندن شو اسم وشكلده برسى طرفكزه متوجهاً حركت ايتمشدر . حقنده حرمت محافظه‌سنه دقت ايديكز » ديو تلغرافله درحال معلومات ويريورلر .

عفو ورقه‌لری اولدیغی حالده اقامتگاهمه گلدیلر . بنی چینه قدر سوق ایدن قوهٔ معنویه مجرد بو امر خیر ایچون اولدیغنه شبهه‌م قالمدی . حکمت خفیه‌سنه عقل ایردیرمك امکانسز اولان قادر مطلقك احسان بیوردیغی توفیقه شکر .

محل اقامتمه ورودلرنده دموع مسرات دوکه‌رك آیاقلرمه قپانان او بیکس مظلوملردن ، اوتوز سنه‌یی نه صورتله کچوردکلرینی سؤال ایتدم . کاشغردن کتوردکلرنده حبسخانه حوایسنه قویدقلری جهتله ایکی سنه قدر باشی بوش طولاشدیردیلر . بعده آیاقلرمزه زنجیر طاقه‌رق زندانه آتوب بو کونه دکین جهانی گوسترمدیلر . هر برمزه یومی اللیشر درهم اون ایله اون ایکیشر چن (١) و ییلده بر گوملك ویررلر ایدی . جناب حق پادشاه اسلامك قلنجنی کسکین ایتسون . نور چشم افتخارمز اولان خلیفهٔ اعظم افندمز حضرتلرینك سایهٔ قدسیه‌لرنده بورالره گلوب بزلری بوگدن قورتاردیگز ، الله تبارك و تعالی عزتگزی آرتیرسون » جوابنی ویردیلر . بیچاره‌لرك بکزلرنده هیچ قان یوقدر . سیمالری موتایه بکزه‌یور . پدرلری بر مظلومك آهنی آلمش اولملیکه بلای دنیویه‌سی بو بیچاره‌لره اصابت ایتمش . جهانك شو حاللری پیش نظره آلنجه ، حیات چکلمز بر بار گران اولدیغی تحقق ایدییور .

اطرافی متین بر سور ایله محاط لانجوسین ایکی یوز بیك خانه‌لی عظیم بر شهر اولوب نفوسی بر ملیوندن زیاده‌در . « هوانج هو » نهری قلعه دیوارینك دیبندن کچیور . شرق ساحلنده دخی برچوق محله‌لر بولنان نهر مذکور اوزرنده موصلك کوپریسی کبی قایقلره مربوط ومتحرك بر اخشاب جسر واردر . طقوزی داخل سورده بری خارجده یعنی نهرك قارشو یقه‌سنده اولمق اوزره کبیر و غایت مزین اون جامعشریف ایله بشبیگدن زیاده نفوس اسلام موجوددر .

ادارهٔ ملکیه‌سی یکرمی اوچ ولایته تفریق ایدیلان خطهٔ چینك یدی عدد والیء عمومی مرکزی اولوب بونلره متعدد ولایات مربوطدر (١) . وسط چینده واقع لانجوسین ایسه مراکز مذکوره‌نك اعظمیدر . ترکستان شرقی ایله مغولستان ولایتلری دخی لانجوسینه مربوط ایدوگندن نفوس عمومیه‌سی اوتوز ملیوندن متجاوز اولوب بونك اون یدی ملیون سکز یوز کسور بیگی مسلم باقیسی مشرکدر .

هر درلو میوه و فواکهی مبزول لانجوسینده بشگون قالوب طاواك ــ مان پین ــ صونابا ــ اوزری حوچویه کچدم . محلین مذکورین اره‌سنده که مسافه‌یی چینلیلر ایکی

---

(١) بزم حسابله آلتیشر پاره .

(٢) والیء عمومیلرك معیتلرنده برر منتش عمومی و بونلرك تفتیش احوالی ایچون دخی برر قومیسر واردر .

یوز سیرت اعتبار ایدییورلر . فقیر آت ایله یگرمی درت ساعتده آتلادم . لانجوسیندن غرباً یاریم ساعت آیرلدقدن صکره غایت دیك بایرلره طاغلره طولاشه طولاشه چیقان غیر منتظم طریقدن بالمرور لاب نون نهری وادیسنه ایندرك بر قایغه راکباً قارشویه گچینجه اولاشدیغم «طاواك» اوچبیڭ خانه‌لی بر قصبه اولوب سکنه‌سنڭ نصفی اسلامدر .

بو قصبه‌ده ساکن اسلاملر «و اکجا ــ طاگجا» اسملرنده ایکی قبیله‌در . طاگجا قبیله‌سی اون بر گوبك اقدم مسلمان اولمشلر . جهالتلری هنگامنده قصبه‌لرینه گلان ایکی مسلمانی متفقاً هجوم ایله شهید ایتملرینی متعاقب موتاده خارق العاده حالات گوران اجدادلری درحال دین حقه داخل اولدقلرینی سویلدیلر . طاواگدن ایلروده دخی کذا بر طاقم صعب المرور بایرلردن مرتفع طوپراق طاغلردن مخوف تونللردن گچولوب حونابایه اولاشنجه تکرار باشلایان انیش حوجو قربنده‌کی کوپری‌یه دگین امتداد ایدییور .

(حوجو)

حوجویه بیڭ اوچیوز یگرمی درت سنه‌سی رجب شریفنڭ بشنه مصادف صالی گونی اولاشوب «نان قوان شاڭ» محله‌سنده‌کی «اومیدن» نام رباطه نازل اولدم . حوجونڭ اوگندن گچن نهر قالماق دیارندن یعنی «لا بنون» جهتندن کلوب لانجوسین قربنده «هوانج هو» نهرینه منصب اولیور .

شهر «هوانج هو» نهری معاونلرندن لا بنون صویی اوزرینه بنا قلندیغی ایچون «هوانج هو» دن محرف «حوجو» دینلمشدر . چینجه «هوانج یاخود حوانج» صو معناسنه «هو و یاخود جو» ایسه بیوك دیمك اولمغله خلاصهٔ ترجمه‌سی نهر کبیردر . شهر نهرڭ بیرتدیغی واسع مجرا کنارینه مبنی عظیم بر قلعه درونده و بر قسمیده خارج سورده‌در .

جمله‌سی خارج قلعه‌ده اولمق اوزره اون اوچ مساجد شریفه ایله یدی بیڭ خانه اسلام واردر . اطراف شهر ایله برابر مسلمین اوتوز بیڭ خانه و ایکی یوز اون بیڭ نفوسدر .

حوجونڭ غربنده‌کی طاغلرده دخی اون بیڭ خانه اسلام واردر . جنوبنده اوچبیڭ ، شمالنده بیڭ یعنی بشــقه‌جه درت بیڭ خانه دها موحد موجودر . بونلر حوجویه تابع قرا اولوب سالار و شینك جهتلرنده متمکن لا یعد موحدین بو

حسابدن خارجدر . چین قطعه‌سنده اسلاملر ایچون مرکز علم « حوجو » و « یونان سین » مقاطعه‌لریدر . بورالرده طالب علوم و بیوك علما پك چوقدر .

حوجویه ایکی ساعتلك مسافه قالدیغی وطوپراقدن عبارت طاغدن واسع دیردیه اینلوب کوپریدن کچیلدیگی صره‌ده نهرك گنیش مجراسی ایچنده ایلك تصادف ایدیلان کویلردن « جیجو » قریه‌سنده اوچ عدد قدیم و مرتفع آبانوس آغاجی واردر . قدی سروی‌یه شبیه بو آغاجه چینجه « شونسو » دیورلر . یاپراقلری آردیچ یاپراغنه، قابوقلری آق چام قابوغنه، قامتی ایله داللری سروی‌یه بگزه‌یور .

حوجوده « مائن‌لیو » اسمنده یرلی اسلاملردن بر میرآلای واردر .

جماعت اسلامیه بونك ظلم و اغتسافندن بیزاردرلر . نیکشا ایله حوجو ولانجوسین احاطه‌لری اره‌سنده متمکن اسلاملر، داعیهٔ تفردده پویان بعض جاهل و سیاستسز آخوندلرك سوزلرینه اویارق بکدیگرلرینی تکفیره قالقیشوب نهایت مقاتله‌یه گیریشیرلر . شو وقعهٔ غریبه اوروپالیلرك تبن چینه تسلطلری هنگامنه تصادف ایتمکله پکیندن مائن لیویه کلان امرده « حکومت اجانب ایله محارب و مشغولدر . اسلاملرك ایی و کوتوسنی سن بیلورسك . تأدیب و تربیه‌لری خصوصنده مستقلاً حرکته مأذونسك » دیو صراحت و واسع بر صلاحیت ویریلور . مائن‌لیو فرصت اسیری ابد طینت ودساس بر حریف اولمغله چین حکومتنه یرانمق ایچون « شینك » شهرینه کیدرك علما و کبرادن ایکی یوز قدر آدمی مسجده دعوت ایدوب « سز سندیگری قورتارمق استر ایسه‌گز بگا حالگزه گوره فدیهٔ تجارت ویریگز » دیر . بو بیچاره‌لردن فقیر اولنلر اونر، وسطی حاللیلر بشیوزر، اغنیا بشبیگر صیر (۱) آلتون رشوت اعطاسنه مسارعتده بولنورلر .

اولانجه مالرینی علی العجاله یوق بهاسنه صاته‌رق تدارك و تقدیم ایتدکلری مبالغ مذبوره‌یی آلدقدن صکره موعود عفوه بدل جمله‌سنی همان بند و قتل ایدر !! .

شو غدارانه معامله‌یی گورنجه گوزی قورقان اسلاملردن اون بیك خانه کشغر طرفنه و روسیه طوپراغنه فراراً هجرت ایدرلر . حیوانی و مکاره تدارکنه اقچه‌سی اولمیان فقرا عائله‌لر و اطفالیله پیاده قاچمشلر . یاپدیغی شو صویوجیلقدن صکره اداره و معیشتنی یولنه قویان قاتل مائن‌لیو، خاقان چینك پکیندن شینکانسینه فرارنده، گوچی یتدیگی قدر عسکر طوپلایه‌رق خدمتنه یتیشوب محافظه‌ده بولنور .

حوجو خوالیسنك اسایشنی اوتوز سنه محافظه ایده‌جگنی سوز ویردیگی ایچون؛

---

(۱) بر صیر اون مثقالدر .

معیت خاقانی‌یه قوای کافیه ایله یتشمك کبی خدمتنه مکافاة مطلبی اسعاف اولنوب بدینه اویولده بر فرمان ویریلور . بویله اوتوز سنه لاینعزل و واسع الصلاحیة بر مأمور بولندیغنه مغرور اولان مرقوم سکنهٔ محلیه حقنده یاپمدق جور و شناعت براقدیغی یوقدر . حوچودن سالاره کچوب «شینك» حوالیسندکه قالماقلرك سراپا التوندن بنا قلنان پوتخانه‌لرینی تماشا ایتمك استیور ایدم .

بو خصوص ایچون حکومته مراجعتمده «اجانبك اورالرده طولاشملرینه رسماً رخصت ویره‌میز . اگرچه عسکرسز گیدر ایسه‌ك رأیکده مختارسك» جوابنی آلنجه عزیمتدن صرفنظر ایتدم .

حوجوده تجارتله مشغول کشغرلیلر دخی «شینك» جهتنه سیاحتدن واز کچدیکك چوق ایی اولدی . زیرا او طرفلر کاملاً طاغ ، سکنه‌سی کافر و جمله‌سی مسلحدر . غربای طاغ تپه‌سندن ، و قیالر اره‌لرندن قورشون ایله قوش کبی اولایورلر . او جهتلره اوغرامغه گلمز» دیدکدنصکره اوزون صقاللی ، ایری وجودلی ، تقریباً قرق یاشلرنده و «عزیز بن عسی پی» اسمنده «خوتن»لی بر آدمی احصار ایله «اشته بو ذات اون بش سنه اقدم بورایه گلوب حکومتك ممانعتنه قولاق آصمیه‌رق شنك جهتلرینه سیاحته چیقان «موسیو تینژه» و «موسیو کرانال» ناملرنده ایکی فرانسزك خدمتنده کیتمش ایدی . موسیو تینژه‌یی شنکدن ایلروده ولاسا «لحاسا» بولنده قوم مذکور قورشون ایله اولدیرمشلردر .

موسیو کرانال ایله بو آدم جانلرینی گوج حال ایله قورتارمشلردر . بو وقعه شنکدن ایلروده و «طانغوت» نام محلده وقوعبولمشدر» صراحتنی ویرملریله او بلالی بلده‌یه کیتمکدن صرفنظر ایله گلدیگم یولدن لانجوسینه عودت ایتدم .

حوجو ایله ملحقاتنك طاغلری سراپا طوپراق بیغینندن عبارت اولدیغی ایچون انهار و سیلابه‌لرك آچدقلری غایت عمیق دیره‌لرك ، گنیش وادیلرك شاهقه‌لرنده . آل ، یشیل ، مور ، پنبه ، قورشونی رنك ، و انواع الوانده بر طاقم طبقات ترابیه میدانه چیقمغله احاطه‌نك هر طرفنده موجود بو لایعد اوچوروملرده‌که مناظر حیرت افزا ، اللی یشیللی بزلردن صنعی طاغلر ، عظیم سلسله‌لر وجوده گتورلمش ظن ایدیلییور ، اك اوفغی لا اقل اوچیبك متره درینلگنده اولان بو دیره‌لرك بالتدریج یوکسلان طرفین یاپولرینه ، دیبلرندن تپه‌لرینه دگین سکیلر یاپیله‌رق بری بری اوزرلرنده صنعی دوزلکلر و مختصر تارلالر وجوده گتورلمشدر . طوپراغی قوتلی ، زراعتی مطری ، و هر درلو فواکهی مبذول بو دیار سکنه‌سنك قسم اعظمی اسلام و جمله چالیشقان

و علی الاکثر غنیدرلر . حکومتڭ اوتوز عربه گموشنی، سالار یولنده اشقیا یغما ایدوب محافظه‌سنده بولنان عساکرڭ باشلرینی کسملری اوزرینه پکیندن مائن لیویه « اشقیایی دردست ایده‌مز ایسه‌ك باشیڭ کسیله‌جکدر » امری گلنجه جان قورقوسیله طاغلره دوشان مرقوم غاصبلرڭ اون ایکیسنی اله گچورمشدر . دیگرلرینی تعقیبده ایدی . طوتلدقجه بلا تأخیر ولایته سوق و اعزام قلنان اشقیای مرقومه‌نڭ اوچ نفری لانجوسینده و اهالی مواجهه‌سنده اعدام اولندیلر .

شو دلخراش سیاستی تماشا ایتدم . جانی‌یی قتل ایدن جلاد، وظیفهٔ ملعونه‌سنی بیتوردکدنصکره ناس مواجهه‌سنده حاضر بولنان والی‌یه توجه ایدرك « افندم امریکی یرینه گتوردم » سوزینی چینجه سویلیوب مشار الیهڭ آیاقلرینه طوغرو اوچ دفعه سجده‌یه قپانیور . قاعدهٔ قدیمه‌لرنجه کندوسنه سجده یاپدیرمقدن حظ ایدن والی، مقتولڭ البسه‌لرینی شو مشرکانه احترامی یاپان جلاده باغیشلایور . جلاد، جانینڭ باشنی بر اوروشده دوشوروب گویا زحمتسز اولدیره بیلور ایسه مقتولڭ اقربالری طرفندن دخی بخشیش ویریلیور . جلادڭ الندہ‌که عریض ساطرڭ کموشدن معمول صاپنده خاقانڭ رسمی منقوشدر .

کیف ما یشا حکم ایدن چین والیلری مجرمینڭ اعدامنی پکیندن استیذان ایتمیورلر . جانینڭ باشنی کسدکدن صکره « فلان جرمدن طولایی شو قدر آدم اعدام ایدلمشدر » دیو خبر ویروب درحال پك « گوزل یاپمشسکز » جواب تقدیریه‌سنی آلیور !!...

لانجوسینده بلچیقالی بر مسیونر واردر . چینلیلردن ایپجه کافری مشرك یاپمش . اسمی « وانداشیق » در .

ملاقاتمده بکا مصر سیغاره‌سنی اکرام ایتدی . لانجوسین ایله حوجو اره‌سنده‌که مسافه کاملاً اینش و یقوشدر . زیر زمیندن عادتا سمایه چیقوب ینه زیر زمینه اینمك شرطیله گیدلدیکی ایچون هریرده حیوانه بینمکده ممکن اوله‌میور . پیاده گیدرگن انسان ترله‌یور . حیوانه بینلدیکی صره‌ده تر صغوینجه وجود طاش کیسلییور . بو صعب المرور طریقدن سلامت کچوب لانجوسینه اولاشنجه سجدهٔ شکر ایتدم . دیره‌لرده ترلیوب یوکسکده چیقنجه درحال صغومقلق بلاسی، صول بوگرومڭ کمیکلرنده صیزلامقلق حاصل اولدی . شو حالدن بی حضور ایدوکمی آگلایان طورفانلی حمد الله صاحب « بونڭ ایچون غایت مفید و مؤثر علاج واردر» دیو « کوین » اسمنده و بز اوزرینه سورولمش سیاه بر یاقی گتوروب آغریان یره یاپشدیری . یورغونلقله طالدیغم درین اویقودن صباحلین قالقدیغم

صره‌ده او صیزیدن اثر قالمیوب تماماً مندفع اولدیغنی گورنجه بو نافع یافینڭ ترتیبی تحقیق ایتدم . شو یولده جواب ویردیلر :

« ییلانی اولدیروب حالاً بر شیشه درونده قویه‌رق مانطار ایله آغزینی صیم صیقی برکتدکدنصکره رطوبتلی بر یره دفن ایتملی . بوراده درت ، و یاخود بش ، و نهایت آلتی سنه علی حاله ترك ایلدکدن صکره چیقاریلان شیشه‌نڭ درونده‌که ییلان ، سیم سیاه و عفونتلی بر کمور کسیلور . بونی بر تنجره درونده سیلکوب ، ایچنه بر مقدار چیریش و بر مقدارده زیرك یاغی قاته‌رق قوامی گلنجه‌یه یعنی قاتیلاشنجه‌یه دگین قایناتملی بعده تنجره ایچندن قاشیق ایله آلوب پارچه پارچه کاغدلر اوزرلرینه یایوب صاقلاملیدر هر نه وقت بویله بر آغری و صیزی وقوعبولور ایسه بو کاغد پارچه‌لرندن بر دانه‌سنی اول محله یاپیشدیرملی » آغری ، صیزی و قولنج ایچون اڭ مؤثر علاج اولان چین ایجادی « کوین » نڭ ترتیبی بوندن عبارت ایمش . حوجودن لانجوسینه عودت ایتدیگم گون « شینگووا » مسجدینڭ امامی « لوسا اسماعیل » آخوند استفسار خاطر ایچون منزلمه گلدی . عالم و عاقل اولان بو ذات ایله مصاحبه‌مز بر قاچ ساعت دوام ایتمسندن بالاستفاده سالار جهتنده‌که اسلاملرك یکدیگرلرینی تکفیر ایله حربه گیریشملرینڭ اسباب موجبه‌سنی سؤال ایتدم . شو وقعهٔ متأسفه‌دن جانی یانغین اولان فاضل مومی الیه « اسلاملرك تفرقه‌یه دوشملرینه سبب ، مسقط و حضرموت طرفلرندن بورالره گلان جرار بدویلردر . هر عربی حرمیندن گلییور ظن ایدن چینلی اسلاملر « بو عرب مکه‌دن کلدی . مطلقا کرامتی واردر . اسلامیته دائر معلوماتی واسعدر » دیو خیلی تعظیم وتقدمه‌لردن صکره کندندن طریقت ایسترلر . بو بیضی مذهب مسقط بدویسی ، جهلنی ستر ایچون عقلنی کلان بر شیئی عربجه جمله ایله سویلوب صاویشیور . عوام ناس بدوینڭ بو کلام جاهلانه‌سنی طریقت ظن ایله کوستردیگی یولی طوتیورلر . اوچ بش سنه صکره بر دیگری کلیور ، بوده بشقه جماعته آخر بر یول گوستریور . بو صورتله موحدین اره‌سنده تفرقه‌لر ، عداوتلر حدوث ایدوب نهایت یکدیگرلرینی تکفیره قدر قالقیشیورلر . گوردیگگز تفرقه‌لر ایشتدیگگز حرب ، بر طاقم مجهول الاحوال خارجیلرڭ اره‌مزه ساچدقلری تخم فساد نتیجه‌سیدر . » جوابنی ویردی . امت نقدر جاهل ایسه علماده او نسبتده غافل فسبحان الله . اولاجه یدی و حوجودن عودتمده دخی برله جمعاً سکز گون قالدیغم لانجوسندن رجب شریفڭ طقوزنجی کونی علی الصباح حرکتله « شوغلوچه — خونچیزه —

پیگفان — چاقویی — چیگجان ژی — لوگقوفو — چیگپان یی — خادونفو — لاگجو — فوگلوبو — یوگچاڭ — فیچینطه — جینجو — شینخه — شانْدن — دواونلوا — فوچینزه — گنجو — بودن‌ژه — ساخه — ییدیفو — قوتای — خاچان — خاچیگطه — شینقو — یگچی — شوگچیژه — لوگشی — اوزری صوجویه اون طقوز گونده اولاشدم . شوغلوچه — خونچیژه — پیگفان » لانجوسین اووه‌سنده واقع فوناق بری برر قریه‌در . پیگفاندن ایکی ساعت ایلرولدکدن صکره یتشدیگم ضیق بر وادی‌یی بعد المرور چاقویی اووه‌سنه داخل اولدم . « چاقویی » نهر کنارنده جسیمجه بر کویدر . غربدن شرقه جاری اولان نهرڭ مجراسی غایت میللی بولنمسندن بالاستفاده عظیم جدوللر حفریله اخذ ایدیلان گور صولر اوزرلرینه متعدد دگرمنلر یاپیلمشدر .

چینده صو دگرمنی ایلك دفعه اوله‌رق بوراده گوردم . صنعتلریده سیرتلری گبی عجیب چینلیلرڭ دگرمنلرنده‌که اوست طاشلر آصیلی و ثابت اولوب دونن الت طاشلریدر . درونلرینه یوقاریدن دوکولان ایصلادلمش حبوبات اولا ازدیریلییور . ایکنجی دفعه تکرار هوگویه آتیلنجه غایت بیاض اون اوله‌رق چیقیور .

دقیقی شو ترتیبله اوگوتملری طاشلرڭ تضییقی ایله یانوبده اسمر چیقمامسی فکرینه مستند ایمش . « چیگجان ژی » چاقویی اووه‌سنڭ منتهای غربنده واقعدر . سدچین جنوبدن شماله دونه‌رك بو قریه‌نڭ اوگوندن شرقه و غربه طوغرو ایکی قوله آیریله‌رق گوز آلا بیلدیگنه اوزایوب کیدییور . نهرڭ طرفین سواحلیده مجراسی بوینجه متین دیوار ایله یعنی سدڭ شعباتی ایله تحکیم قلنمشدر .

بو قریه‌دن براز آیرلدقدن صکره نهری بالمرور قارشو ساحلنه چیلنجه سدڭ ایچندن چیقیله‌رق بیوك بر وادی‌یه گیریلیور . جنوب جهتنده و تقریباً یوز اللی میل اوزاقده گورینان انشان سلسله‌سنی آشه‌رق اووه‌یی بر قوس عظیم ایله غرباً مرور ایتدکدنصکره نهرڭ مجراسنه یتیشنجه‌یه دگین ممتد قسمی طوغله‌دن یاپیلمه سدڭ آرقه‌سنده، آغیزدن آغیزه ایشتدیگمز مصاللرده سویلندیگی کبی نه دیوار وار نه‌ده شیطانلر .

خارجنده واقع وادی‌یه گیردکدنصکره صاغ قولده غربه طوغرو ایلرولیان بو عجیب سدڭ اوزرینه چیقوب، خورجمده موجود پیشمش طاووقدن عبارت اوگلن طعامنی اطرافی سیر ایده ایده اکل ایتدم . بو دیوار عظیمڭ اوگنده وآرقه‌سنده واقع طاغلر وادیلر، زمرد گبی یشیل دوزلر، وصیق چایرلقلر، فیروزه وعقیق

رنگلرنده بیانی چیچکلر ایله مزین و مستوردر . وادیلردن گلان باد نسیم ، بایرلری قاپلایان نکلک اوتیله بیانی چیچکلرڭ رایحه‌لرینی مشامه‌یه گتوردکجه لطافتندن انسان غشی اولییور . طاغلر اوزرلرنده، یشیل وادیلرده طولاشان لایعد قویون سوریلری باشلرنده‌که چین چوبانلرینڭ کندی شیوه‌لرینه مخصوص نعره آتیشلری، شرقی سویلیشلری، اوزه‌نه اوزه‌نه قووال اوفوروشلری ، سمعه پك غریب گلیور . جناب حقڭ بو جنت آسا مرعالرده خلق بیوردیغی قوشلرڭ طوگلری ، اورته‌لغی قاپلایان بیانی چیچکلرڭ رنگلرینه موافق، سسلریده، او خدایی نابت شکوفه‌لرڭ رایحه‌لری کبی مختلف و یکدیگرینه مخالفدر .

طیور مذکوره‌نڭ ایچنده بزده «قوقار ایبیك» و «بوقلمون» تعبیر ایتدکلری لونی لطیف بویی مستکره معروف قوش ایله «صاقصغان» صوتی گوزل، رنگی سرچه‌یه بگزر و فقط بویجه براز بیوك وحسنسز طوطی، آتمجه و طوغان مثللو آکل اللحم مرغان موجود اولوب دیگرلرینڭ جنس و اسملرینی تعیین ایده‌مدم . زیرا بو شکلده قوشلری بشقه محالده گوردیگم یوقدر . نقاش حقیقی علو قدرتنی ، بو قوشلرڭ تزیینده دها زیاده ارائه و اظهار بیورمشدر . و الحاصل سدچینڭ آرقه‌سنده یعنی شمال و غربنده بزم مغول ترکلری ، شرق و جنوبنده چینلیلر ساکندرلر . مصالحجیلرڭ سرمایهٔ مقال ایدیندکلری پریلر، بو قوشلر ایله قویونلر، دیولر و شیطانلر، چین چوبانلری ایسه پك گوزل تشبیه. «لوگفوفو» چینگجان ژی ده باشلایان وادی‌یه گیرلدکدن درت ساعت صکره اولاشیلیور . دیره ایچنده کائن بو قریه‌ده بر ساعت موله ویروب بعده حرکتله همان یوله چیقدق . سد صاغ قولده و بوغازڭ شمالی محیط طاغلر و بایرلر اوزرلرندن غربه طوغرو اولانجه عظمتیله اوزانوب کیتمکده‌در . صول قولده یعنی جنوبده واقع جبال شاهقه‌سنده گوربنان «شماك» قریه‌سی حزاسندن ایکی ساعت ایلرولدکدنصکره «قولاگشا» یه نصف النهارده اولاشدم . بوراده التی یوز انکلیز آلتونی ایله سکز عدد یاقوتم سرقت اولندی. متجاسر ایله افجه و احجار مذکوره‌نڭ بر قسمنی گوج بلا الدم ایدن بطیء الحرکه چین حکومتی پکینده سفیر وحامیمز بولنمدیغی ایچون الآن نتیجه‌لندیرمامشدر . بویله ختای اولکاسنه دوشان تبعهٔ عثمانیه‌نڭ رؤیت مصالحی عهده‌سنه محول فرانسه قونسلوسی بو بابده پك کوشك طورانمشدر . مدعی کندی جنسی بر فرانسز اولسه ایدی چاتلاینجه‌یه دگین چالیشور ایدی . اجانبدن مدد اوممق ادانیدن ادب بکله‌مك قبیلندن و السلام . یونان تبعه‌سنڭ رؤیت اموری دخی عهده‌سنه محول قونسلوس

مومی الیهڭ حمایه خصوصنده‌كه عدم تقیدندن طولایی تین چینده بولنان روملرده قان آغلایور ایدیلر . چین سواحلنده خیلی تبعهٔ عثمانیه واردر .
دولتمز طرفندن بوراده بر سفیر بولندیریله‌جق اولسه قطعه‌نڭ هر یرینی طولدیران اللی بش ملیون مسلمین دخی صاحبسزلكدن قورتیلور .
لاگجو اووه‌سنڭ باشلانغیجنده واقع قولاگشا مختصر بر قصبه ایسه‌ده اراضیسی منبت اولمغله بوللقدر . قرمزی ، صاری رنكلرده رایحه‌لی آلمالر ، اعلا جنس آرمودلر ، طعمی لطیف قارپوزلر چارشوسنده تپه‌لر كبی ییغیلیدر . «چیگپان یی» ایله «خادونفو» یول اوزرنده جسیم برر كویدرلر .
«لاگجو» اووه‌سی غایت طاشلق اولدیغی ایچون مغوللر «طاش لاگجو» دیورلر . سنجاق مركزی و غایت عظیم و تجارتی ایشلكدر . درونده بر قاچ كشغرلی ایله لانجوسینلی یگرمی بش اوتوز نفوس تونگاندن بشقه اسلام یوقدر .
لانجوسین ایله آره‌سی سكز كوندر . قولاگشا ایله لاگجو آره‌سنده‌كه طریق اوزرنده بر چوق قصبه و قریه خرابه‌لری واردر . بونلرڭ سكنه‌سی كاملاً اسلام ایمش . بوندن طقوز سنه اقدم قتل عام اولنمشلر .
درت بیڭ خانه اسلامی چولوق چوجوغیله قلنجدن گچوران اشك قفالی ایمانسز چین حكومتنڭ احراق ایتدیردیگی كویلر الآن كوللر و كمورلر ایچنده ، ایصسز وشنلكسزدر .
حتی لاگجو شهری داخلنده‌كه جامعشریفی دخی یاقدیران بو فرصت دوشكونی سوموكلی سیڭ ، سیڭ ، حكومت شمدی تعمیرینه‌ده مساعده ایتمیور . طرف اشرفی حضرت خلافتپناهیدن چینده بر هیئت سفارت بولندیرلمسی ، اللی بش ملیون موحدینی مذلتدن قورتاروب تازه حیات بخش ایده‌جكدر . جناب حق شوكتمآب افندمز حضرتلرینه بو بابده دخی توفیق احسان بیورسون .
«فوگلوبو» و «یوگچاڭ» قوناق یری برر قریه‌درلر . «فیچینظه» یوگچاگدن غرباً آلتی ساعت آره‌لی . وسدڭ دیوارینه متصل یگی بر قریه‌در . شیاهقه‌سنده شماك قریه‌سی مبنی جبلڭ اوزرندن یمیناً غربه طوغرو ایلرولیان سد «لاگجو» اووه‌سنی جنوباً طولاشه‌رق فیچینظه‌ده صاغدن گاوب شماله طوغرو درت ساعت طولنده بر زاویه یاپه‌رقدن صكره ینه غربه دونه‌رك گوز آلا بیلدیگنه امتداد ایدییور . بو مختصر قریه منبت بر یایلانڭ وسطنده‌در . ایكی طرفی یمیناً و یساراً برر ساعت آره‌لی طاغلر ایله محدود بو اوزون اووه‌نڭ اورته‌سندن غربه طوغرو كیدركن سد شماله دوشان جبلڭ اتكلرینی تعقیب ایدییور . بو مرتفع یایلاده صغوقدن

طرناقلرم دوکوله‌جك بر حاله گلدی . فیچینظه‌دن ایکی ساعت آیرلدقدن صکره بر قره‌غول مرکزینه یتیشوب آتش یاقدیره‌رق ایصیندم . یالچین قیا طاغلر بو چاوللی اووه‌نك مبدأنده یمین و یساردن کورنمکه باشلایور . « جینجو » فیچینظه‌نك غرباً درت ساعت ایلروسنده‌در .

بورادن بر ساعت قدر شمال غربی‌یه گیدلدکدن صکره شماله دونه‌رك اوفق و طار بر بوغازدن گچوب گنجو اووه‌سنه داخل اولدم .

سد بو بوغازك دخی ایچنده و صاغ‌قولدن بالمرور اوودیه صوقولوب ینه یمیناً ایلرولمکده‌در . بو اوودیه گیرینجه طاشلقدن قورتلدق . گنجو اووه‌سی لاگجو دوزینك ضدینه طاشسز و غایت قوتلی بر اراضیدر .

فقط صویی و انهاری آزدر . بعض یرلرنده بولاقدن بیله اثر گوریلمیور . ذکری سبق ایدن بوغازك ایچندن اوفق بر صو جاریدر .

« شینخه » قوناق یری جسیم بر کویدر . جینجودن قالقوب بوراده یاتدق . سد کذا صاغ جهتدن اوزایوب کیتمکده‌در .

بورادن یوله چیقوب بر ساعت آیرلدقدن صکره اووه‌نك صول طرفنی محیط جبل انشانك تپه‌لرنده‌بم بیاض قار گورونمکه باشلادی .

قارشودن کفینه بورونمش کبی گورینان جبل مذکورك بو قسمی ، سنه‌نك هر ایامنده بویله قار ایله مستور بولنور ایمش .

« شاندن » لاگجو ایله گنجو آره‌سنده‌که طریق اوزرنده واقع قصبه و قرانك اجمل و اهمی اولوب آقار صولری باغ وبستانی مبزولدر . قلعه داخلنده‌که مختصر چارشوسی وسطندن بش دگرمنی دوندیره‌مکه کافی ماء لذیذ جاریدر .

« دواولنلوا » قوناق یری و « فوچینزه » موله محلی معمور برر قریه‌درلر .

« گنجو » قوهٔ انباتیه‌سی ، معموریتی ، لطافت آب و هواسی ، وسعتی ، سیواس اووه‌سنه شبیه ونامی ایله بنام بر اووه‌نك وسطنده واقع جسیم بر سنجاق مرکزیدر . لاگجو ایله آره‌سی آلتی گوندر . بوراده کشغرلی دوختة آخوند ، یوسف آخوند و محمد علی آخوندلر ایله مسافرة مقیم بر قاچ تونگاندن باشقه اسلام یوقدر . بونلرده برای تجارت گلمشلردر . شهرك اطرافی قومدر . محلات آره‌سنده متعدد صنعی گوللر موجوددر .

« بودن ژه » قوم تپه‌لری آره‌سنده موله یری وآغاچلق بر کویدر . « ساخه » قوناق « ییدیفو » موله یری کذا برر کویدرلر . « قوتای » قوناق یری و یالگز قلعه‌سی معمور اوفق بر قریه‌در .

گنجو صحراسنڭ قومسال یری بورایه دگین سوریيور . قوتای قلعه‌سنڭ غرب قاپوسندن چیقینجه زمرد کبی یشیل و آغاچلق بر اووه‌یه داخل اولدم .

ارضڭ بو قسمنده قیا طوزی معدنی مبزول اولدیغی ایچون سراپا شوره‌زار ایسه‌ده صویڭ کثرت وجودندن طولایی خضرات مع زیادة موجوددر . طریق کنیش بر بطاقلق اورته‌سندن گچیور . مهمجه بر مسافه‌یی قاپلایان بو بطاقلق درونده سوریلر ایله طولاشان مه‌که، قره بولاق، مارتی، آنقوت قوشلری، یبانی اوردك، قاز و قوغولر، عربه‌نڭ گورلتیسنی ایشیدینجه قامشلر آره‌لرینه طوغرو طوپلیجه اوچوشدقلری زمان چیقاردقلری شاپیرتی و آواز سمعه پك خوش گلییور . سسز، صداسز بر صحراده تصادف اولنان شو منظرهٔ دلربا، طبیعتڭ روحه غدا ویریر بولنماز بدایعندندر .

«خاچان — خاچیگظه — شینقو» موله و قوناق یرلری برر قریه‌درلر . سد، صاغقولده غربه طوغرو اوزانوب گیدییور . بو دیوار بقالم نره‌یه قدر سوره‌جك .

«یگچی» شینقودن درت ساعت اره‌لیدر بوراده زنگین بر مملحه وار . سد بو طوزلی کولڭ شمال ساحلندن مرور ایدییور .

یگچی صحراسندن کچر ایکن شدت برودتدن طولایی عربه‌نڭ پرده‌لرینی ایندیردیگم حالده ینه ایصینه‌مدم . تنفسمدن بیقلرم بوز باغلایور ایدی .

«شوگچیزه» موله محلی «لوکشی» قوناق یری برر قریه‌درلر .

صوجو لوکشینڭ غرباً آلتی ساعت ایلروسنده واقع سنجاق مرکزی و تجارتی طورغون خراب بر شهردر . بوراده اوچیوز نفوس اسلام ایله اوفق مسجد واردر . جماعت اسلامیه‌نڭ ایلروکلنلری حامیلی عثمان آخوند ایله یرلیدن محمد حسن و امام عیسی آخونددر . سالف البیان قتل عامدن اقدم شهرده آلتی یوز خانه اسلام موجود ایمش مسجدڭ تعمیر و توسیعنه چین حکومتی مساعده ایتمدیگنی سویلدکلری زمان متصرف ایله کوریشوب رخصت استحصالنه دلالت ایتمك استدم ایسه‌ده «سن کیتدکدن صکره بزه اذیت ویررلر ایجاب ایتمز» دیو واز کچوردیلر . گنجو ایله صوجو اره‌سی عربه یورویشی آلتی گوندر . صوجیده قرق سکز ساعت استراحت ایدوب شعبان المعظمڭ یگرمیسنه مصادف پازار کونی صباحلین یوله چیقه‌رق «چایی قووان — خوی خوی پو — قریق — چیچینشا — سی جینفو — یوموشن — صاندوقو — جیدیفو — سوگطاپو — شوبن» اوزری انشی‌یه آلادم . «جایی قووان» قوناق یری بر کویدر . صوجو اووه‌سنڭ جنوب

و شمالنی محیط طاغلر بو موقعده براشییور . بو قریه‌یی محیط متین قلعه ، شمالدن جنوبه طوغرو بیوك بر زاویه ایله مرور ایدن سد چینك اوزرنده واقع یگانه قاپوسیدر . غربدن شرقه و بالعکس سیر و سفر ایدنلر مطلقا بو قاپودن گچه‌جکلردر . بشقه یول یوق .

بو باب عظیمك طرفینه یاپیلان واسع قغوشلرده بر بلوك عسکر ایله رسومات مأمورلری مقیمدرلر گلان کچن یوکلری ، یولجیلری فوق الغایه بر اعتنا ایله معاینه ایدییورلر .

سدك بو قاپوسندن خارجنه یعنی حامی جهتنه « قوُوایْ » داخلنه یعنی گنجو و صوجو طرفنه « قولی » تعبیر ایدییورلر سدك خارجنه یعنی قطعه‌نك « قووای » دنیلان قسمنه « ماچین » داخلنه یعنی « قولی » طرفنه « چین » دخی دینیلور . چین و ماچین سوزینك مداول علیهی مواقع مذکوره‌در . چین اولکاسنی بویله ایکی قسم واسمه تفریق ایدن سد عظیمك باشلوجه گچیدی جایی قووان قلعه‌سی نامیله بری بری ایچنده یاپیلان بو متین قاپولردر . هر کچن عربه‌دن برر صیر گموش مروریه آلییورلر . امتعۀ تجاریه‌نك کمرکی دخی بوراده اخذ اولنیور .

سدك بو باب مهمندن خارجه چیقدیغم صره‌ده کمال شدتله اسمکده اولان پویرازك صاووردیغی طوز وطوپراقدن کوز کوزی گورمیور ایدی . بو شدید فورتنه عربه‌یی بر قاچ دفعه دویردی . چوق زحمت ومشقت چکدم . « خوی خوی پو » قوناق یری ر کویدر . بوراده غایت معتبر بیلگی طاش معدنی واردر . چینك هر طرفنه سوق اولنیور . « قریق — چن چینشا — سی چین فو » موله وقوناق یری برر کویدرلر .

„ یومونشن " کنجونك نصفی راده‌سنده اوفق بر قصبه‌در . اوتوز سنه اقدم کـایتلو اسلام ساکن ایمش . چین جمله‌سنی کسمشر ، شمدی دگل شهرده ملحقاتنده دخی بر نفر اسلام قالمامشدر . اسلاملرك اخذ ثاری ایچون بزم حمواند قبیله‌سندن درتیوز آتلی‌یی بورالره صالیویرملی خوتن‌دن یکینه دگین ممتد مسافه‌یی و الله چولده دوندریرلر . بو اشك حکومتك باشنی ازمك ایچون بشقه قوته آصلا احتیاج یوقدر .

„ صاندوقو " تبت صحراسنك منتهای شمالنده یعنی ارقه‌سنده واقع و یومونشندن درت ساعت ارەلیدر . قارشودن دریا کبی کوم گوك گورینان بو چولده طوپراقدن اثر یوقدر . هر طرف قابراق قیرینتیسی چاقماق طاشی و اینجه مواوز ایله مستوردر .

قاری و صغوغی چوق ، یاغموری اندر بو صحرانك بعض یرلرنده پورچ و سود الگنه و کتره دیکننه بگزر بر نوع اوتلر گوزه چارپیور .

„ جیدیفو " موله یریدر . „ سوگطاپو " اراضیسی قامشلقدر . بر فرسخ بعدنده

واقع بلدن آشیلنجه انشی اووه‌سنه کیریلیور . جواردن عظیم بر نهر جاریدر .
„ شوبن " قوناق یری بر کویدر . „ انشی " مغولجه‌سی اولوب ختایجه آدی
« نانشی » در . بوراده „ قاچیت بای " نام دنگه نازل اولدم .

صحراء غوبینك الْ بلالی یری اولان بو موقعده شمال پك شدتلی اسمکده‌در .
روزکارسز کون اولماز ایمش . شهری محیط قلعه‌نك اطرافنه روزکارك ییغدیغی
قوملر سوری آشوب قصبه‌یی باصمشدر . بو مغموم خرابه زارده بر کیجه
قالوب صباحلین همان حرکتله „ بی طوگظه — خونلو یان — داچن — مالا
— گچیگزه شیگشیگشا — صاچیزه — گوشی — یاندوك — چاگلوشی " اوزری
حامی‌یه گچدم . بی طوگظه ، موله یری ، خونویان ، قوناق یری و نامی ایله
بنام دیره ایچنده بر دربنددر . داچن موله یری ، مالا گچیگزه ، قوناق یری
برر قریه‌درلر . بورادن صباحلین یوله چیقوب یاریم ساعت آیرلدیغمده اطرافمی
قوردلر چویروب آجی آجی اولوشمغه باشلادیلر ایسه‌ده یناشمغه جسارت ایده‌مامشلردر .
شیگشیگشا قوناق یری وقومول احاطه‌سنك مبدائی بر قریه‌در . بورایه حامی حکم
یدییور . بورادن اون دقیقه آیریلنجه مخوف بر بوغازه داخل اولدم . درونده
ر قره‌غولخانه ایله درت خانه کافر و بر پوتخانه واردر .

مفخر موجودات علیه اکمل التحیات افندمز حضرتلرینك نامهٔ نبوتلریله خاقان
چین نزدینه کلان اصحاب کرامدن بوراده ارتحال دارجنان ایدن محمد بشیر
رضی الله عنه ، دیره‌نك شماله مفتوح اغزنده و قیا دیبده واقع مکلف تربه‌لرنده
مدفون خان غفراندر . زیارتلری شرفنه بحمد الله نائل اولدم . دیگر کویلرده
قوناق یرلریدر .

(« حامی » نام دیگری « قومول »)

حامی‌یه رمضان شریفك سکزینه مصادف جمعه گونی مواصلت ایدوب تجاراندن
کشغرلی حسن بکك منزلنه نازل اولدم . حامی ، اسلام شهری و ختای
بلده‌سی نامیله یان یانه ایکی قصبه‌در .

حامی « شاه مقصود » اسمنده بر ذاتك ، پازار تعبیر ایدیلان ختای قصبه‌سی
« حامی تن » نامنده چینلی بر قائممقامك اداره‌لرینه تودیع قلنمشدر ، طریق
کبیر ختای قصبه‌سندن کچدیکی ایچون پازار بوراده‌در . بالجق سور ایله محاط
حامیده چارشو یوقدر .

حامی ایله جوارندەکه کویلرده ساکن اسلام آلتی بیڭ نفوسدن عبارتدر . نفس شهرده یکرمی درت مسجد واردر .

پازار تعبیر ایدیلان ختای محلەسنده دخی ایکی عدد تونگان مسجدی موجوددر . (۱) حامینڭ ملحقاتندەکه صحراده مسلم و مساجد بی حسابدر .

بو قضا ، جوارندەکه جبلڭ شعبەلرندن اون ایکی طاغ ایله اردلرندەکه دوزلکره شامل اولوب هر جبلده برردن اون ایکی قبیله ساکن ایمش . حامی و حوالیسنده اسلام قادینلری تستر بیلمیورلر . چارشو و اسواقده پردەسز طولاشییورلر . لباسلریده ارکڭ لباسندن فرقسزدر . بورادەکه اسلاملرڭ فقیری ، غنیسی ، پیری ، جوانی حتی اناثی بیله کاملاً شراب خواردرلر .

یالکز چین جنسی اولان تونگان اسلاملر ایچمییورلر . ورودمڭ ایکنجی گونی صلاة جمعەیی ادا ایچون « بیوك مسجد » تعبیر ایتدکلری جامعشریفه کیتدم . باصیق طاوانی رنکارنك آشی بویاسی ایله ملون و اولدقجه واسع بو جامعشریفڭ زمینی کچه سریلیدر . جماعت آیاقلرینڭ جزمەلرینی چاریقلرینی چیقارمیەرق ایچرویه داخل اولوب ، اویلەجه نماز قیلییور . شو حیوانجەسنه معاملەنڭ اسبابنی امامدن سؤال ایتدم "بونلر کوبلیدر بیلمزلر„ دیدی : اداب اسلامیەیی بیلمیانلری اوگرتمك علمانڭ وظیفەسیدر . عبادتخانەیه بویله حرمتسزلك اولورمی ؟ النظافة من الایمان » دیو حیقلندیغمده « شو حال اوتەدنبرو گورەنڭ اولمش ترك ایتدیرمسی محال » جوابنی ویرمکدن صیقیلمدی . اوگومده نماز قیلان بر مغول آیاغندەکه جیزمەسیله سجدەیه واردیغنده طبانته متعدد قویون گوبرەسی یاپیشمش اولدیغنی گورنجه معدەم بولاندی . بویله حیوان حربقلرڭ جیزمه و چاریقلریله گتوردکلری چامور و گوبرەلردن مسجدڭ دوشەمەلری چرکابه بولانمش ، کچەلرڭ اوزرلرینه طالاش قاپلامشدر .

دیوار دیبنده و خالی گوردیگم بر یری تیمزلەیوب مندیلمی سرەرك نمازه شروع ایتدم .

رمضان شریف مناسبتیله بوراده براز ارام ایدوب شوال المکرمڭ اون بشینه مصادف پازار گونی کرالادیغم عربەیه راکباً آستان — طوگیچه — دوردی — طارانجق — لوروڭ — یوواکچان — چای قوله — چیغاچین — چیکچیگزه — دویانچه — خوچوگظه — شیانچیڭ — قریق — چیقدم — اوزری پیچانه کچدم . مواقع مذکوره قوناق یری برر کوی و اکثریسی صحرا اورتەسنده بر خاندن عبارتدر .

(۱) چینلیلر ترکستان شرقی ایله مغولستانده متوطن ترك مسلمانلره چنتو وداخل ملکدەکه چین جنسی اسلاملره تونگان دیورلر . . ، چنتو قادینلرینڭ آیاقلری بیوك دیمك ایمش ،

دوبانچه‌نڭ مبنی بولندیغی اراضی کاملاً کهرچله‌در . جبلڭ اڭ مهم کچیدی ولان شیانچیك بوغازندن قورتیلنجه قره قوم صحراسـنه اولاشدم . بو صحرا، غوبی چولندن دها مدهش و قورقنجدر .

هر طرفنی قره چاقل قاپلامغله یانغین یری کبی سیم سیاه گورینور . هیچ بر یرنده اوت، آغاج و حتی بر طامله صو اولمدیغندن ذی روحدن دخی خالیدر . چیقدمه یتیشنجه بو مخوف چولدن قورتلدم . العیاذ بالله . چیقدم اوتوز اولی بر قریه اولوب بونڭ یگرمی خانه‌سی اسلامدر .

بورایه اوتوز سنه اقدم قالماق قومندن بر قبیله جبراً اسکان ایدلمش . بونلر چادرنشین قبائل سیاره‌دن اولمغله خانه‌ده اقامت ایده‌مدکلرندن بر کیجه اشیالرینی دوه‌لره یوکلتدکلری کبی صحرایه صاووشمشلردر .

قوم مرقوم ترك ایدوب چیقدقلرندن طولایی اخیراً چیقدم نامنی آلان بو محلك چینجه اسمی «شانشیدوڭ» در .

«پیچان» بیك اوچ یوز خانه‌لی بر قصبه اولوب بونڭ بیك ایکی یوز خانه‌سی مسلم باقیسی مشرکدر . قرق سکز محله اولدیغی حالده یالکز التی مسجد واردر . بو قصبه‌یه پیچان تعبیری اراضیسنڭ قامشلق اولمسندن ایلروگلییور . زیرا قامشه چینجه پیچان دیورلر . بوراده یگرمی درت ساعت قالوب پنجشنبه گونی بعد العصر عربه‌یه راکباً حرکتله نصف اللیلده لوکجینه اولاشدم . لوکجین مغولستانڭ اڭ بیوك بلادندندر . داخلنده سکسان جامعشریف ایله اوچبیڭ خانه اسـلام واردر .

طوغله‌دن یاپیلان بیوك جامعی ایله مدرسه‌سی ایران طرز معماریسنده‌در . غایت مرتفع دروازه‌سنڭ قپوسی طرفینه بر شرفه‌لی و کذا طوغله‌دن ایکی مناره یاپیلمشدر . بو جامعشریفڭ کنیش حولیسی اطرافنه طلبهٔ علومڭ اقامه‌لری ایچون یگرمی درت حجره، وسطنه دخی بیوك بر درسخانه بنا قلنمشدر . لوکجین قائممقامی پاشا خواجه‌نڭ جدی امین قوجه مرقوم طرفندن یاپدیریلان بو مدرسه‌نڭ اسمی «رقیب آخوند» در . درونده اللی عدد طلبهٔ علوم و اوچ مدرسی واردر . مغولستانڭ مرکز علمی صاییلان بو قصبه‌ده بر کیجه قالوب طویوقه کچدم . بوراده بش جامع شریف و بر مدرسه ایله بشیوز کسور خانه اسلام و یالکز اوچ خانه چین مشرکی واردر .

معتبران محلیه‌دن کریم نیاز ایله بحری افندیلر بولندیغم رباطه کلوب یاریم ساعت اره‌لی لطیف بر دیره ایچنده کائن اصحاب کهف قریه‌سنه گوتوردیلر . اصحاب کهفڭ بوراده دخی مقاملری واردر .

بوراده بر قیون قربان ایدرك غوبی صحراسنده یاپدیغم نذری لله الحمد یرینه گتوردم .
چراغدار عبد الله آخوند اوگومزه دوشوب زیارت ایتدیردی . طوغله ایله یاپیلی و صنعی اولان غارك آغزی اطلس پرده ایله قپالیدر . بوراده فحول علمادن منلا ادریس آخوند اسمنده بر ذات التمش قدر طلبه‌یه علوم دینیه تدریسیله مشغولدر . زیارتی بعد الایفا طویوقه عودتمده همان بر عربه کیرالایه‌رق قره خواجه اوزری طورفانه کچدم . نام دیگری آستانه اولان قره خواجه قصبه‌سی قربنده‌که قره شهر خرابه‌سنده آلمانیا آثار عتیقه علماسندن «کرون و یدیل — بارطوس — پورط» نامله‌رنده اوچ ذات حفریات اجرا ایتمکده، اله کچوردکلری اشیایی برلینه آشیرمقده‌درلر. کرون و یدیل آللی ایکی ، بارطوس اللی سکز، پورط ، یگرمی سکز یاشلرنده‌در .
کرون و یدیل ترکجه‌یی آز آکلایور .
قره شهر خرابه‌سی میلاددن بیك بشیوز سنه اقدم «ایداغوت» نام ترك حکمدارینك پایتختی ایمش . طوغله وطاشلر اوزرلرینه محکوك کتابه‌لرده‌که سوزلر ترکجه‌یه یقیندر . عبارات ارهسنده کل، کیت، اوطور کبی کلمات واردر . و خطلرده شمدیکی حروفمزك شکلنه یقیندر . آلمانلر، اصللری ترکك بو قبیله‌سندن اولدیغنی دعا و اثبات ایدیورلر .
دینمزك دور استیلاسنده مغولستانه یاییلان غزاة کرامدن بر ذات بوراده مدفوندر . حین حیاتنده «قوطلو قره خان» نامیله شهرت آلدیغی مروی بو شهید محترمة الحالة هنده « الفتا — و الف اتا — و سید آتا » دیملرینه باقیلور ایسه اسملری «عبد الفتاح» ایدوگی آکلاشیلیور .
مرقدلری جوارینه طورفان بکلرندن «اسکندر واڭ بن امین واڭ (١)» طرفندن یاپدیریلان جامع شریف حولیسنده‌که بیوك مدرسه‌ده بشیوزدن متجاوز طلبهٔ علوم موجوددر. مغولستان دیاری تشنگان علم و عرفانڭ مجمعی ، جامعشریف مذکور قپوسی اوستنه موضوع مرمره

کسی تمنیء تاریخ طاق سبز کند
کند طلوع چو خورشید از حروف «غیور»
١٢١٦

عباره‌سی محکوکدر . طورفان دخی قومول کبی یکدیگرندن یاریم ساعت ارهلی ایکی شهردر . هر بریسنڭ اطرافی طوپراق سور ایله چورلمشدر . بریسنه طورفان، دیگرینه کهنه طورفان دیورلر . سکنه‌سی کاملاً اسلام اولان

(١) واڭ بیوك و اولو معناسنه چین لفتیدر .

طورفانه چینجه «قوشـین» و «ختای جایی» دخی دیدکاری کبی کهنه طورفانه «لوجیك» تعبیر ایدییورلر . «لوجیك» ده‌كه نفوسك نصفی ینه اسلامدر . طورفانه ورودمده ابراهیم شـاگیونك رباطنه نازل اولمش ایدم .

تجارانه مقر بر پازار عظیم اولان بو کاربان سرایده راحت ایده‌مدیکمدن طاشکندلی احرار خانك خارج شهره یاپدیردیغی زاعوتده یعنی پاموق فابریقه‌سی جوارنده‌كه خانی صیفیه‌سنه نقل ایتدم . کرهیز قویولرندن کچیلمیان اراضیسی خاك ایرانه، موقعی طهرانه بکزه‌یان طورفانده قرق کون استراحت ایدوب ذی الحجه‌نك ایکیسنه مصادف پنجشنبه گونی عربه‌یه راکباً حرکتله کین دیك — قورغی — داوان — سیخوفو اوزری اوچگونده اورومجی‌یه یتشدم . مواقع مذکوره قوناق یری و معمور اسلام کویلریدر . «داوان» دوزی خدای نابت قره آغاج اورمانی ایله مسـتوردر .

(اورومجی نام دیگری سینجان سین)

«تار باغاتائی) و (تانشان) طاغلریله محاط اووه‌نك مبدائنده‌كه یوکسك تپه‌لر اره‌سـندن کچن (حوبالی) نهری (١) اوزرینه مبنی اورومجی تاریخ و رودمدن اوتوز ییل اقدم اوفق بر قصبه ایمش . (لیجو) اسمنده بر چینلی توسیعنه همتله (سینجان سین) نامنی ویرمشدر . چینجه (سینجان) یگی (سین) ایسه ولایت معناسنه اولمقله ترجمه‌سی (یگی ولایت) در . داخل شهرده یگرمی بری تونگان دردی چنتوكه جمعاً یگرمی بش مدرسهٔ اسلامیه یعنی مکتب ابتدائی و یدی بیك نفوس مسلم واردر . چینلی ایسه اون بیك نفوسدن عبارتدر .

اورومجیده مقیم روسیه قونسلوسنك نزدنده قرق نفر روس سـواریسی واردر . قونسلوسخانه‌نك بولندیغی محل یگی جای تعبیر ایدیلییور . بوراسی طهرانك شمران موقعنده اولدیغی کبی روسیه‌یه متروك بر محله اولمغله چینك حکمی جاری دگلدر .

بوراده بولنان مسجده روس قونسـلوسی کلـه‌رك (منبرده چارك اسمنی ذکر ایده‌جکسگز . سلطانك آدینی زنهار کتورمیه‌جکسگز، صکره سیبریایه تبعید جزاسنی گوریرسگز) دیو تهدید و چوق جبر ایتمش . ژاپونیا سله‌سنی یدکلری گونه دگین خطیب خوفندن آلدیغی امری اجرایه مجبور اولمش . ژاپونیا ضربه‌سیله قوللری، قنادلری قیریلنجه او قول و قرارده گیرو قالمش . شمدی مسجدلره تعرضی اونوته‌رق گندی بالاسـیله اوغراشـمقدن حمد اولسـون گوز آچدیغی و آچاجاغیده یوقدر .

---

(١) مغوللر اورشنك صویی دیورلر .

بنه او تاریخده چین حدودنده مسلمان قزاقلره «اوچ آیه قدر تنصر ایتمز ایسه‌گز قتل عام اولنه‌جقسگز» سوزی پترسبورغدن رسماً تبلیغ قلندیغی و انگلتره‌نڭ قوردیغی ژاپونیا طوزاغنه دوشدکدن صکره عقلی . . قنه قاریشوب صوصدیغنی قبائل مذکوره‌نڭ رؤساسندن ایشتدم (۱) . دب شمالینڭ دین اسلامه یاپدیغی عداوتلر، کندینه اوگولماز یاره‌لر آچمشدر . حالا متنبه دگل . ژاپونیا صولتنڭ طوتدیردیغی پرهیز ایله صاراران بگزی انشا الله قیامته قدر یرینه گلمز . دین اسلامه عداوت ابدنڭ دشمنی اللهدر . بو عدو دینڭ طقسان اوچ محاربه‌سنده الهجغی آغیز طادینی مسلمان آدی طاشیان بر طاقم کافرلر مانع اولمش ایدی .

دینمزی بویله هدمه ساعی روسیه‌یی فرصت ویرن او ایمانسز خائنلرڭ، دنیاده گوره‌جکاری جزای سزالرینی ده ذات اقدس حضرت خلافتپناهی بحق اجرا بیورمشلردر . داخلی و خارجی خائنلرڭ تأدیبیله حفاظت دینه عازم بو بیوك پادشاه سریر سلطنتده بر قرار اولسون آمین .

شتا اولانجه شدتیله اجرای احکامه باشلادیغندن سیبریادن کچمك قابل اولمدیغی جهتله ایلك بهاره دگین اورومجیده قالدم . بوراده صابرجان، رحیم جان، عزیز خلفه، میر صالح، جمال اخوند، کاتب چلبی، علی الخصوص بخاری داملا گبی دگرلی ذاتلر بولندیغندن بونلرڭ نجیبانه مصاحبه‌لریله مسرور الفؤاد اولوب موسم شتا کچینجه‌یه دگین غریبلك حس ایتمدم . جناب حق طوتدقلرینی ایلرو گوتورسون .

ابا مسلم خراسانینڭ یاپدیغی بیهوده قتاللردن باحث معهود کتابده صیق صیق اسمی کچن «احمد زمجی» اورومجینڭ فوقنده‌که جبلده مدفوندر . مغوللر بو ذاته «طوب آتار خواجه‌م» دیورلر . چین ایمپراطورینڭ داییسی «گونیه» منفیاً اورومجیده مقیمدر . اره‌صره گوریشیر ایدم . غایت خلوق و متواضع بر ذاتدر .

شهرڭ بر ساعت بعدنده واقع قدرت حمامنه یقین دیره ایچندن کچن نهر اوزرینه سویملی بر صیفیه یاپدیرمشدر . چینده الیوم سلطنت سوران مانچور یعنی ترك جنسی خاندانڭ مدت حکومتلری ایکی یوز سکسان سکزسنه‌یه بالغ اولمش . بو بابده آلدیغم معلومات بر وجه آتی عرض اولنور :

(۱) بعض جاهل منلالرڭ یالان یاگلش تریه‌کلری فتوالردن جانلری یاندیغی ایچون «بزم دعوالرمزی فیما بعد قانون ایله رؤیت ایدیگز» دیو گوندردکاری استدعایی آلان روسیه حکومتی درحال مأمور مخصوص اعزامیله «گوندردیگگز خط مسلمانلقدن واز کچدیگگزه اشارتدر !!! . . .» دیو نصر ایتملری لزومنی قطعیاً تفهیم و عکسی حالنده قتل عام ایدیله‌جکارینی تبلیغ ایله تهدیدلرده بولنمش ویریلان اوچماه مهل ظرفنده «یتیش یا رسول الله» دیو کیجه و گوندوز فریاد ایدن قزاقلر روسیه‌نڭ درحال اوغرادیغی مصائبی گورینجه ایمانلری، اعتقادلری شمدی دها زیاده قویلشمشدر .

اسامیٔ حکمداران	مدت سلطنت	ملاحظات
فونجی	٦٠	
کاگشی	٦٠	
بون چیك	٣	
چین لونك خان	٦٠	
جاچینك	١٨	
داوگو	٣٠	
تونگجی خان	١٣	
شنفیك	١١	من جهت الام واب برادرلر .
کانشوی	٣٣	

بونلرك سلفلری آتاسی خلفلری اولادی اولوب یالکز نهایتده که ایکی ذات برادردرلر . شنفیگك اولادی اولمدیغندن یرینه کچن خاقانه علاوه معناسنه « کانشوی » تسمیه ایتمشلر .

چین حکومتی پکین ، ترکستان شرقی ومغولستان جهتلرنده سکه ضربنه هنوز باشلامش ایسه ده اهالی بونی آلیشمدقلرندن کما فی السابق وزن ایله آلوب ویرمکده درلر . خدایار خان زماننده جنتمکان سلطان عبد العزیز خان حضرتلری اسمنه کشغرده ضرب ایدیلان لا یعد مسکوکاتی دخی بو یولده آلییورلر .

چینلیلرك آلتون کموش ایچون قوللاندقلری اوزان « صیر — مثقال — پوك » نامنلرنده در . بر صیر اون مثقال ، بر مثقال اون پوگدر . بر صیر روسیه نك ایکی کموش مناتی ثقلنده در . نوقره و ینبغ نامنلرنده تمغالی کموشلری ، چن اسمنده اورته سی دلیك و معدنی طونج اوفقلقلری واردر . بش صیردن آشاغی کموشه تمغا اورمیورلر . ینبغ اللی صیردن اللی اوچ صیره قدر تخالف ایدییور . بر پوك کموش طونج اوفقلق ایله اون بر « چن » اللی صیر اللی آلتی بیك « چن » در . چنك بیوك جنسی اولور ایسه بر صیر بیك « چن » اوفقلری ایله بیگدن بیك بشیوز چنه قدر یوکسلییور . چینك بقالیه سنده یعنی ات واتمك و سائره ده قوللانیلان اوقه سی « چیك » نامنده اولوب اون التی صیر یعنی اوتوز ایکی منات ثقلنده در . حبوباتده قوللاندقلری اولچکه « شیك » دیورلر . بزده که شنك سوزی چینجه دن آلنمش ویاخود چینلیلر ترکجه دن استعاره ایتمش اولملیلر . اون شیك بر ”کوره“ اون کوره

بر „ دادان" در . بر شیك سکسان درهم بر کوره سکز یوز درهم اون کوره سکز بیك درهمدر . امور بنزایه‌ده قوللاندقلری ایسه استانبول آرشوننك عینیدر .

اورومجینك منبع ثروتی جوارنده‌كه كمور معدنیدر . انجق صرفیات نسبتنده اخراج قلنان بو کمور، طورفان، لوکجین، قومول حوالیسنه دکین سوق اولنیور . حامیده دخی طاش کموری اوجاغی وار ایسه‌ده فنادر . اورومجی کموری اوفق بر قیغیلجم ایله قاو کبی طوتشدیغی ایچون هر یرده آلیجیسی چوق و مقبولدر .

بیك اوچیوز یکرمی بش سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنك یکرمیسنه مصادف پنجشنبه گونی اورومجیدن حرکتله „ شمال اوتن" اوزری „ چیواچکه" و بورادن دخی « گوك توما » یه کچدم . „ چیواچك" چینك ، « گوك توما » روسیه‌نکدر . اورومجیدن کوك تومایه دگین یکرمی منزل سوران بو طریق مسلمان قزاقلرك جولانگاهی جنت آسا بر یایلادر . چین و روسیه اولکالری اره‌سنده‌كه معاملات تجاریه بو طریق ایله وقوعبولیور .

گوك تومادهٔ اصلا توقف ایتمیه‌رك روسیه قومپانیه‌سنك پوسته عربه‌سنه راکباً سمی یه آلتی گونده یتشدم . بوراده درت کون آرامدن صکره ایرتیش نهرنده ایشلیان واپوره راکباً اومسکی یه اینوب همان شمندوفره آتلایه‌رق چلابی — اوفا — سامارا — پنزا — رزان — تولا — و بورادن آرول — قورسکی — خارقوف اوزری باغچه سرایه کلدم . سیاحتنامه‌نك „ ترجمان" مطبعه‌سنده طبعی ممکن اوله‌مدیغندن آق مسجده کیتدم . بوراده آرادیغم حروفی بوله‌مینجه مصره کچمك اوزره سیواستپوله ایتمش ایسه‌مده بعض ملاحظه‌یه مبنی صرفنظرله خارقوف و موسقوه اوزری پترسبورغه کلوب فضیلتلو عبد الرشید افندی ابراهیموف حضرتلرینك تأسیس بیوردقلری „ الفت" مطبعه‌سنده طبع ایتدیرمکه له الحمد موفق اولدم . کتاب پترسبورغده طبع اولندیغی ایچون روسیه‌یه دائر معلومات مفصله اعطاسنده معذورم .

طولی جبل طارقدن بهرنك بوغازی قربنه ، عرضی سرندیبدن پترسبورغه دکین سوران جولانگاهم ایله اطرافنی احاطه ایدن نفوس اسلامك مقدار صحیحی بروجه آتی عرض و تصریح اولنور :

(دنیاده موجود موحدینڭ مقداری ایله قاپلادقلری قطعاتڭ اسامیسی)

(آوروپاده)

عدد نفوس اسلام	اسامیء بلاد
٢،٩٩٣٧١٠	روم ایلیء شاهانه‌ده واقع ولایاتده
٦٦٨١٨٣	بلغارستان ایله روم ایلیء شرقیده
٢٤١٦٥	بلاد یونانیه‌ده
١٣٠٠٠	قره طاغ حکومتی حکمنده
١٨٣٠٠	صربستانده
٣٠٠٠	رومانیاده
٧٠٠٠ ٠٠٠	آوروپای روسی ایله قافقاسیا وسبیریاده
١٠٧١٩٢٥٨	یکون

(آسیاده)

١١٨٠١٤٥٠	آناطولیء شاهانه‌ده
٨٨٤٨٧	کرید جزیره‌سنده
١٠٠٠٠٠٠	سوریه‌ده
١٠٥٠٠٠٠	حجاز ایله یمن قطعه‌لرنده
١٢٠٠٠ ٠٠٠	جزیرة العربده
٩٠٠٠ ٠٠٠	ایرانده
٤٠٠٠ ٠٠٠	افغانستانده
٧٠٠ ٠٠٠	بلوجستانده
٩٥٠٠٠ ٠٠٠	هندستانڭ انکلیز وسائره النده بولنان بالجمله اقسامنده
٢٠٠٠٠ ٠٠٠	هند چینیده
٥٥٠٠٠ ٠٠٠	چین طوپراغنده
٢٠٠٠ ٠٠٠	ترکستان شرقیده
٩٥٠ ٠٠٠	ترکستان افغانیده
١٠٠٠ ٠٠٠	مروده
٢٥٠٠ ٠٠٠	بخارا خانلغنده

نفوس اسلام عدد	اسامیٔ بلاد
٧٠٠ ٠٠٠	خیوه‌ده
٢٠٠٠ ٠٠٠	ترکستان روسی‌ده یعنی طاشکند وماوراء بحر قزینده
٢١٨،٧٨٩،٩٣٧	یکون

☼(آفریقاده)☼

٦٥٠٠٠ ٠٠٠	آیالت مصریهٔ شاهانه‌ده
١٠٨٢٤ ٠٠٠	سودان شرقیده
١ ٠٠٠ ٠٠٠	طرابلس غربده
٢ ٠٠٠ ٠٠٠	تونس امارتنده
٢ ٥٠٠ ٠٠٠	جزائرده
٨ ٠٠٠ ٠٠٠	مراکش حکمنده
٤ ٠٠٠ ٠٠٠	صحراء کبیرده
٣ ٦٠٠ ٠٠٠	دامائی‌ده
٥٥٠٠ ٠٠٠	بورنیوده
٤ ٠٠٠ ٠٠٠	سقوطره‌ده
١ ٠٠٠ ٠٠٠	باسینیاده
٤ ٠٠٠ ٠٠٠	سودان فرانسویده
١٧٨ ٠٠٠	سنه غامبیاده
١٥٠٠٠ ٠٠٠	کینهٔ علیاده
٢٠٠٠٠ ٠٠٠	قونغوده
٥٠٠٠ ٠٠٠	اونماندا‌ده
٥٠٠ ٠٠٠	ادنی یوروده
١١٠٠ ٠٠٠	مقبوضاتده
٥٠ ٠٠٠	موزامبیك‌ده
٨٠٠ ٠٠٠	شرقی آفریقاده
٣٠٠ ٠٠٠	زنکبارده
٨٠٠ ٠٠٠	غالیساده

١ ١٠٠ ٠٠٠	سومالیده
٢٠٠ ٠٠٠	حبشده
٩٨ ٩٥٢ ٠٠٠	یکون

☆(بحر محیط هندیده)☆

٣٠٠ ٠٠٠	مداغسقارده
١ ٢٠٠ ٠٠٠	جزیرهٔ سقوطره‌ده
٨٠ ٠٠٠	جزائر کومرده
١٥ ٠٠٠	جزائر سیشلده
٢٠٠ ٠٠٠	جزائر ماسقارینی ایله بوکا جوار اطه‌لرده
٣ ٥٠٠ ٠٠٠	لاکدیف و مالدیف مجمع جزائرنده
٢٤ ٥٠٠ ٠٠٠	جاوا جزائرنده
٨٥٠ ٠٠٠	جزائر بالی اومیکده
٢٠٠٠ ٠٠٠	جزائر ملهه میلواده
١١٠٠ ٠٠٠	تیمور اطه‌لرنده
٣٦٠٠ ٠٠٠	جزائر فیلیپینده
٣٢٣٠٥٠٠٠	یکون
٢٩٥ ٧٦٦ ٢٦٠	مجموعی

قیصقانچ و حسود نصارا نفوس اسلامی آز گوسترمکله گویا اهمیتدن اسقاطه چبالایورلر . گوردیگم و یقیندن تحقیق ایتدیگم مقدار صحیح بالاده عرض اولنانلدر.

(روسیه‌نك احوال عمومیه‌سنه دائر معلومات متفرقه)

آوروپای روسیدن ایکی بچق دفعه بیوك اولان سبیریانك سکنه‌سی بش ملیوندن عبارت وقلیل العمراندر . بو قطعه‌نك نفوسی اقدمجه یاریم ملیون ایدوگی قیودات تاریخیه ایله مثبت بولنمسی، روس قانون مستبده‌سنك احکام ظالمانه‌سی اوزرینه لا ینقطع و رود ایدن منفیلر درت بچق ملیونه اولاشدیغنی انکاره مجال براقماز . بو منطقه‌نك طقوز آی ممتد شتاء شدیدنده بارومتر تحت الصفر طقسان آلتی درجه‌یه دگین سقوط ایدییور . یازی غایت قصیر اولدیغی ایچون سرعتله یتیشان خشخاشدن بشقه هیچ بر شئ زرع ایدمیان سکنه‌سنك باشلوجه

غداسی بالقدر . بوز صحراسندن عبارت و سراپا دوز و عارضه‌سز اولان سیبریانك هواسی سرت، شتاسی ممتد اولمسه، لطافت موقعیه‌سی جهانك هیچ بر یرنده بولنه‌ماز . اوتوز بشبیك نفوسلی اولان اومسکی‌ده بر مدرسهٔ حربیه واردر .

روسیه‌نك بایلدیغی اراضی، جسامتجه آوروپانك ایکی مثلنی متجاوز ایسه‌ده قارنی طویوران قسمی، آسیاده ترکستان وبلاد قافقاس ایله آوروپاده روسیهٔ جدیده تعبیر ایتدکلری قریم و بسرابیا قطعه‌لرندن عبارت اولوب ممالك باقیه‌سنده، بحرلر، نهرلر، خلیجلر، سنه‌نك اکثر ایامنده منجمد بولنمسندن طولایی زراع و صنوف سائره اشتغاله مقتدر اوله‌مدیغی ایچون حقیله خیر گوردیگی یوقدر . ماالك اولدیغی بوملك عظیمك طبیعتنده‌که شدت برودت سکنه‌یی بحق اشتغالدن منع ایتدیگی ویولیله استفاده‌یه امکان براقمدیغی حالده زیر دستاننه توزیع ایتدیگی تکالیف تحملفرسا اوزرینه بودجه‌سی یوز سکسان ملیون انکلیز لیراسنه اولاشییور ایسه‌ده مصارفی دها زیاده‌در .

اهالیدن آلدیغی شو آغیر ویرگویه دقت ایدیگز . نفوس باشنه علی السویه قرق فرانق یعنی خالصه یوز یتمش درت غروش دوشیور .

شدت شتا طقوز آی حکمفرما بو خیرسز دیارده اراضی ایله اشتغاله مقتدر اوله‌میه‌رق خانه‌سنده قپالی قالدیغی ایچون خنزیر یتشدیرمکدن بشقه الندن برشیء گلمیان و مدت عمرنده دگل آلتونك کموش سکه‌نك بیله یوزینی صراف دکانلرنده دخی گوره‌میان بر ملته تکالیف مبحوثه نقدر استکثار ایدلسه ینه آزدر .

صنایعی هنوز قاله آلنمغه باشلایان روسیه‌نك تجارتی آوروپا دولتلرینه نسبة التنجی درجه عد ایدیلیور . دیونی ایسه اخیراً استقراض ایتدیگی یگرمی ایکی ملیون لیرا ایله برابر اوتوز سکز ملیار اللی ملیون فرانغه بالغ اولوب اودانیر شیء دگلدر . زیرا ثروتی کاغد اقچه‌دن عبارت ملکنده تبعه‌یی محو ایدرجه‌سنه آلدیغی جمعاً یوز سکسان ملیون لیرا قیمتنده‌که مداخلی ینه قائمه اولوب مصارفنه غیر کافیدر . بر ملیار بشیوز یگرمی ایکی ملیون انکلیز لیراسی دیمك اولان بو مدهش بورجك التی یوز ملیونی فرانسزلره ایکی یوز یگرمی ایکی ملیونی کندی تبعه‌سی سرمایه‌دارانه فائض مرکب بر دین اولوب متباقی یدییوز ملیونی تحویلات مختلفه‌در .

کور کورینه باشلادیغی ژاپونیا حربنده ضایع اولان بونجه اسلحه ایله مهمات و سفائنی یگیدن تدارك ایچون بتکرار یاپه‌جغی دین عظیم و تسویه ایده‌جگی غرائم حربیه مسئله‌لریده ملاحظه‌یه النسه مالیه‌سنك درجهٔ عسرتی تعیین ایدر . سیاستنی

مؤید من عند الله اولان دولت عثمانیه‌نڭ اضعافنه حصر ایدن حکومتلردن قنغیسی فلاح بولمشکه او جزادن روسلرده مصون قالسون . شوکت عثمانیه‌نڭ بقاسی ایچون جهانڭ هر طرفنده علی الخصوص حرمین شریفین ایله بیت المقدسده گیجه‌لی گوندوزلی یاپیلان خالصانه دعالره آمین خوان اولنلر میاننده یالکز بر داندسی خلوص قلبه مالك بولنسه ادامهٔ سطوتنه، اعداسنڭ قهرینه مع زیادة کافیدر . مادر موفق انجق حسن نیت اولدیغنی ادراك و تسلیم ایتمیانلرڭ انجام کاری دائما بوشه چیقار . منطقسز مساعیسی کبی کندیده‌لر محو اولور گیدر . قطعات ارضڭ اڭ ممتاز موافعی له الحمد الله اولان دولت قوی الشوکة عثمانیه‌نڭ هیچدن عبارت دینی، پارس شهری بلدیه‌سی دیوننڭ نصفنه بیله یتشمز . جناب حق شوکتمآب حکمتنصاب افندمز حضرتلرینڭ سطوتلرینی مزداد بیورسون . زمان سعد اقتران سلطنتلرنده استقراض مصائبندن بالکلیه قورتلدیغمز کبی عهد سابقدن مدور دیون دخی منتظماً اطفا قلنمقده‌در . حین جلوسلرنده تحت الصفر بولدیغی مالیه‌مزڭ اعتبارینی آز زمان ایچنده دردنجی درجه‌یه اصعاد بیوره‌ق کبی خارق العاده هممانیله جهانی حیرتده براغان پادشاه حکمتپناه افندمز بیگلر یشاسون .

بر وقت قائمه و باقر اقچه‌یه منقلب اولان ثروت عمومیه‌مزی آلتون و کموشه تحویل بیوروب امتی او مدهش مهلکه‌دن قورتارمسی اونودیلور لطفلردنمیدر . مقام معلای خلافته شرف ویردکاری زمان سعادت نشانده، اسامی یازمغه، مکتوب اوقومغه غیر مقتدر بولدیغی تبعه‌سنڭ بو گون قلمه صاریله‌رق، فنی، ادبی، طبی، سیاسی کتابلر تألیفیله احوال عالمی تدقیقه کیریشمسی او پادشاه معارفپرورڭ دور دلاراسی معجزاتندن دگلمیدر . بو امت مرحومه حقنده نعم عظمی اولان وجود اقدس همایونلرینی جناب واهب العطایا اکدار کونیه‌دن مصون بیورسون . نعمتڭ قدرینی بیلمیه‌رك بونجه الطافی اونوتمق، حقی انکار انجق حرام زاده‌لره یارقیشور .

خزینه‌سنی کاغد اقچه و دیون دفاتری ایله طولدیران روسیه، یاپدیغی استقراضات جسیمه‌نڭ قرق ملیون لیراسنی مصدر ثروت ظنیله تمدید ایتدیگی سیبیریا شمندوفرینه صرف ایتمش ایسه‌ده هنوز بر شیء اوگرانه‌مامشدر .

یوزده درت فائض مرکب ایله بورج ایتدیگی مبالغ جسیمهٔ مذکوره‌دن احتیاط اقچه‌سی اوله‌رق صاقلادیغی مقداری ایشلته‌رك بحران مالیسنه بر چارهٔ اندفاع ارادیغی ایچون ایران حکومتنه یوزده آلتی، عشق آباد و طاشکند جهتلرنده هنوز تأسیس و توسیع قلنان مدائن سکنه‌سنه یوزده اون ایکی‌یه طاغیتمقده ایسه‌ده بدروسڭ کالاهنی

بدری‌یه گچورمکله حصوله گلان بو منافع جزئیه، بو دجه‌سنده آچیلان مهلك یاره و رخنه‌لره مرهمساز التیام اوله‌مامقده‌در . بو خطه متره‌سی اون التی کیلو غرام ثقلتنده خفیف رایلر دوشنمش اولدیغندن سرعت قطارلری بیله آوروپانك الکتریق ترامویلری قدر گیده‌میور . حین حربده یوز قرق التی بیك، حضریده اللی بیك اسلام عسکرینی سلاح التنده بولندیردیغی حالده بونلره کچنکی کورلتیده خواه نا خواه تعیین ایتدیکی طابور امامری طقوز کشیدن عبارتدر . فوجه ملکك اقسام مختلفه‌سنه طاغیلان او قوهٔ عظیمه‌یه طقوز طابور امامی عجبا نصل کفایت ایده‌جك؟ خدمتله مکافاتی مقایسه لازم

(پترسبورغ)

دلی پترو طرفندن میلادی بیك یدییوز اوچده تأسیس و مرکز حکومت اتخاذ قلنان بو معمور مملکت، اقلیم بالطقده کائن فینلانده کورفزینه دوکیلان «نوا» نهرینك جابجا آتدیغی قوللری اره‌سنده اولمغله رطوبتی چوق، هواسی غایت صغوقدر . گوز آچوب یومونجه‌یه دگین صاویشان بهار، یاز و گوز موسملری اوتوزر گوندن عبارت اولوب شتا طقوز آی سوریور . نفوسی بر بچق ملیون دینیلیور ایسه‌ده مبالغه‌دن عبارت اولوب بیلدیگمز وجهله طقوز یوز اوتوز بیگدن زیاده دگلدر . وسطندن کچن نهر عظیم ایله فروعاتی شهری بش قسمه تفریق ایتدیگندن بو سمتلری یکدیگرینه ربط ایچون اوزرلرینه یاپیلان متین جسرلر یوز اوتوز عدددر .

نهر مذکور ایله شعباتنك کنارلرینه ریختیم یاپیله‌رق بویدن بویه ترمیم و ترصین ایدلمشدر . شهرك شوارعی واسع و مستقیم، منازلی جمیل المنظره و عالی، بتون مبانیسی مکمل و کارگیر، میدانلری اکیلان چم و چیچك، دیکیلان هیکللر ایله مزین، صیق داللی آغاجلرك سایه‌لری التنده کوز آلا بیلدیگنه امتداد ایدن نزهتگاهلری لطیف قوری حالنده و مفرح، مسیره‌لری داکشا، باغچه‌لرینك طرح و تقسیماتی یولنده ایسه‌ده بولندیغی اقلیمك طبایعی اقتضاسنجه مختلف الجنس ازهار و اشجاردن محروم، و بو ناقصه‌دن طولایی ارباب دقته مغمومدر . یوللرینك قالدیرم و دوشه‌مه‌لری ، پارس، ویانه شهرلری بولیوارلرینك ترتیب دلفریبنجه اولمسی شوراده طورسون استانبول جاده‌لرینی تزیین ایدن مالطه طاشی فرشیاتیده یوقدر . بتون سوقاقلر و میدانلر، یومروق بیوکلکنده عادی طاشلر و قایراقلر ایله اورتیلوب بو قوجه بطاقلغك انسانی یوتان چاموری بر طرف ایدلمشدر . شو ارع شهیره‌نك

بعض یرلرینه آلتیشر کوشه‌لی آغاج باشلری فرش ایدیله‌رك تزیینده چالیشیلمش ایسه‌ده بو عملیات برقاچ آدیمدن عبارت و محدود اولدیغی ایچون سوسلندیرمك مطلبی حصوله کله‌مامشدر . لیمانی واسع وامین ایسه‌ده عمقی قلیل وسفائن جسیمه‌نك دخولنه غیر مساعد اولدیغندن بیوك واپورلر انجق «مارسکوی پورت» موقعنه قدر کله‌بیلوب ایچرویه صوقوله‌میورلر . نهر ایچنده طولاشانلر، چیتنه، استمپوط، معونه و امثالی مراکب صغیره‌در .

شهرك موقعی، بطاقلغی طولدیرمق صورتیله دگز آلتندن قورتارلدیغی ایچون، اره‌صره وقوعبولان مد و جزرده، سوقاقلر بر مدت صو آلتنده قالمغله، محلاتده قایقلر ایله گزییورلر . دریا قباروبده قره‌یه طوغرو هجومه باشلادیغی گوریلنجه همان طوپلر آتیله‌رق ناس ایقاظ اولینیور . زمین بر متره قازیلنجه صویه یعنی اسکی بطاقلغه اولاشیلدیغی ایچون مبانیسنك تمللری چوروکدر .

دیوارلرینك طبانلری چامور دریاسنه موضوع دیرك دوبه‌لر اوزرلرنده بولندیغی جهتله اسواقده دائر عربه‌لرك تضیقیله بشیك کبی صاللانان مبانیٔ موجوده یکدیگرلرینه مربوط اولملری سایه‌سنده دورامیورلر . بتون کوشه‌لره، میدانلره، ظاهری گوزل، بناسی مختصر کنیسالر یاپیلمشدر . پاپاسلر جماعتی جلب ایله اللرینی اوپدیرمك استدکلری زمان چالدقلری ناقوصلرك مزعج صداسی، بشیکده‌که چوجقلره اویقوبی حرام ایدییور .

شهرك مبانیٔ نافعه‌سی : آقادمیا ، دار الفنون ، جمعیات علمیه دائره‌لریله طب ، فن جراحی ، صنایع نفیسه ، السنهٔ شرقیه ، معادن ، هندسه ، زراعت ، تجارت ، صنایع ، بیطر مکتبلری ایکی عدد عظیم کتبخانه‌سی ، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی ، متعدد موزه‌سی ، رصد خانه‌سی ، جسیم تیاترولری ، و تیاترو مکتبی ، گوزل چارشولری ، صنایع مختلفه‌یه مخصوص بر چوق فابریقه‌لری شمندوفرلری ، تراموایلری ، فیما بعد عقلنی باشنه آلورده انکلیز فسادینه آلت اولماز ایسه نصفی عثمانلیلرده شامل بری و بحری حربیه مکتبلری مؤسسات معقوله‌سی ایسه نباتات و حیوانات باغچه‌لری دارالعجزه و خسته خانه‌لریدر . حین‌ورودمده کتبخانه‌لر مسدود ایدوگندن تماشالری میسر اولمدی . جنساً و دیناً بك‌وجود اولدیغمز تاتارلرك حقمزده پرورده ایلدکلری محبتلرندن بحث ایتمك زائددر .

معناً مربوط اولدقلری مقام معلای خلافت ایله سیاسة تابع بولندقلری دولتك منافعنی برلشدیروب ادامهٔ محبت و اتحادلرینه ساعی عقلا و فضلاسی وافر بو فطین قومك منتظم بر مدرسه‌لری بولنه‌میشی موجب استغرابدر .

«علوم جدیده اسلاملر ایچون حرامدر !» افسانه‌سنی ، اجانبك اجباریله ! ! جهلای

ناسه افهامدن حيالانميان بر طاقم ياريم مئلالر بو امر خيره مانع اوله گلدکلرينی آدرون اه آگلاتديلر . — حج «من استطاع اليه سبيلا» نص جليلی ايله صاحب ثروته فرضدر . بذل خير و تصدقه غير مقتدر کسان، او مبارك محله گيدوب قنغی نذری اجرا ايده بيلور . بالعکس حکومتی تعجيز حجاجی ازعاج گبی شرعاً مذموم، عقلاً و حکمة مردود سيأتده بولنيورلر . بويله آقچه‌سز يوله‌چيقان سرسريلره هر ييل ياپيلان بيکلرجه التون نقليه مصارفنڭ عشر معاشری ايله روسيه‌ده بر مکتب عثمانی تأسيس بيورلسه سايهٔ معارفوايهٔ حضرت خلافتپناهيده بزلرده مللِ فاضله صره‌سنه گيرر ايدك . بو جهتی عرض ايدنمز يوق — ديو حيفلانيورلر .

شهر داخلنده‌که نفوس موجوده‌لری اون بشبيکدن متجاوز اولديغی حالده شمدی‌يه دگين بر مسجد ياپديره‌مامشلردر . بو خصوص ايچون اوتوز سنه‌دنبرو طوپلادقلری اعانه‌لری طوتان بوتمش . پتربورغه گلديگی زمان شو حالی خبير اولان بخارا اميری فخامتلو عبد الاحد خان حضرتلرينك احسان بيورديغی يارم مليون منات ايله مناسب بر عرصه آلمشلر ايسه‌ده بنايی وجوده گتورمگه پاره قالمديغندن نه‌ياپاجقلرينی شاشيرمشلردر .

پتربورغه حزيران اواسطنده اولاشوب نيفسکی جاده‌سنده متوفی ايمپراطور آلکساندر ثالثڭ اليوم خالی «آنيچکين» نام سرايی قارشوسنده واقع «پارس» اوتلنه نازل اولدم . بو صره‌ده، گيجه‌لر انجق بر ساعت سورديگی ايچون يکديگرينی قارشولايان غروب و طلوع شفقلری ظلماته ميدان ويرمديگندن نهار دائمی ايدی . فقط شو لطيف موسم چوق دوام ايتمدی، هوا بردنبره يوزينی اکشيديوبردی . يازيده، تدريجی دگل بويله بغتةً گلور ايمش . بورالرڭ چکلمز قيشی، توکنمز و مغموم گيجه‌لری گلمزدن اقدم بتوفيقه تعالی درسعادته عودت اشتياقنده بولنديغمدن بو قدرله اکتفا اولندی .

الحمد لله علی اتمامه و اشکره علی احسانه

و صلی الله علی سيدنا محمد

و آله واصحابه اجمعين

م م
م

٩ رمضان المبارك ١٣٢٥	قارچين زاده
٣ اوقتابر ١٩٠٧ يوم چهارشنبه	سليمان شکری .

(اعتذار)

کتابڭ حين طبعنده وقوعبولان سهويات ايچون خطا و صواب جدولى ياپمغه وقت مساعد اولمدى . بناء عليه ٢٠٩ نجى صحيفه‌ده «بشقه هنوز برامله‌ده بولنمامشلردر . بر طاقم بدخواه ارازلڭ اقوال كاذبه‌سنه باقميگز . بو جهت بزجه محقق اولمسه» يازلديغى حالده باشقه هنوز بر طاقم بدخواه ارازلڭ اقوال كاذبه‌سنه باقميگز بو جهت بزجه محقق واندميده» يولنده ترتيب قلنان جمله‌دن غيريسى مثلا :

صحيفه	خطا	صواب
٧	نام كافرانه‌سيله	نام كافرانه‌سيله‌ده
٨	عرض و تقديم اولنور	عرض و تصريح اولنور
٩	دگلدى	دگلدر
٩	الآن مشهور	الآن مشهود
٦٦	زرهليده	زرهليلرده
٧٨	طبقهٔ محترقه‌سنده	طبقهٔ متحركه‌سنده

گبى قارئين كرامڭ يكدا اكلايه‌جقلرى مرتب خطالرندن عبارت اولمسيده تكثير سواده حاجت براقمدى .

كتابده محرر اماكن ايله طرق انهار و ابحارڭ طول عرض و عمقلرى قدم ميل فرسخ زراع حسابلريله كوسترلمكله بونلر بر وجه آتى تصريح اولنور :

(قدم)

هر قدم استانبول زراعنڭ يعنى آرشوننڭ اون قراطنه مساويدر . هر اوچ قدم بر مربع زراع استانبولى و هر اوچ مربع قدم بر مترويه مساويدر :

(ميل)

انكليز ميلى بشبيڭ ايكى يوز سكسان قدم و ميل جغرافى التى بيڭ يتمش بش قدمدر .

(فرسخ)

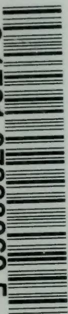
بر فرسخ اوچ ميل يعنى يدى بيڭ بشيوز زراع استانبوليدركه اون سكز بيڭ قدم ديمكدر .

(كيلومترو)

كيلومترو بيڭ متر ودر هر مترو يوز سانتيمتره‌ددر .

فهرست

3 1761 07393069 5